DE

VISITATIONE SACRORUM LIMINUM

SEU

INSTRUCTIO S. C. CONCILII

IUSSU

S. M. BENEDICTI XIII.

SUPER MODO CONFICIENDI RELATIONES DE STATU ECCLESIARUM

EXPOSITA ET ILLUSTRATA

QUAM HUMILLIME

PIO IX. P. O. M.

D. D. D.

ANGELUS LUCIDI

PARS SECUNDA

VOLUMEN TERTIUM

ROMAE

TYPIS S. C. DE PROPAGANDA FIDE

SOC. EQ. PETRO MARIETTI ADMINISTRO

PARISIIS

APUD VICTORIUM PALMÉ

EDITOREM ET BIBLIOPOLAM

TAURINI

APUD PETRUM H. F. MARIETTI

TYPOGRAPHUM PONTIFICIUM

MDCCCLXVI.

DE
VISITATIONE SACRORUM LIMINUM
SEU
INSTRUCTIO S. C. CONCILII
IUSSU
S. M. BENEDICTI XIII.
SUPER MODO CONFICIENDI RELATIONES DE STATU ECCLESIARUM

EXPOSITA ET ILLUSTRATA

QUAM HUMILLIME

PIO IX. P. O. M.

D. D. D.

ANGELUS LUCIDI

PARS SECUNDA
VOLUMEN TERTIUM

ROMAE
TYPIS S. C. DE PROPAGANDA FIDE
SOC. EQ. PETRO MARIETTI ADMINISTRO

PARISIIS
APUD VICTORIUM PALMÉ
EDITOREM ET BIBLIOPOLAM

TAURINI
APUD PETRUM H. F. MARIETTI
TYPOGRAPHUM PONTIFICIUM

MDCCCLXVI.

MONITUM AD LECTOREM

In hoc, quod, opitulante Deo ac Deipara, elucubravimus, opere, nobis identidem accidit, ut in usum nostrum vocaremus aliquas Apostolicas constitutiones, ac S. Congr. Conc. secretarii relationes (*folia* vulgo quae audiunt) caussarum in plenis S. C. Conc. comitiis actarum, quae non in frusta dissecta ac mutilata, sed integra ac de prima ad ultimam ceram proferre vel necessarium, vel opportunissimum videretur: quippe eorumdem actorum vera significatio et intellectus plene ac sincere elucere nequit, nisi totus omnium partium simul connexarum contextus legentium oculis obversetur. Iamvero si eadem in medio operis corpore, data occasione, insita fuissent, non parum impedimenti ac fastidii in continuo sermonis nostri decursu lectoribus intulissemus. Itaque satius duximus ad eiusdem operis calcem aliam partem adiungere, in qua suum singulis eiusdem actis locum assignaremus. In quo exemplum secuti sumus aliquorum canonicarum rerum tractatorum, quales sunt Barbosa *De off. et pot. episc.*, Monacellus *Form. Leg.*, aliique. Sed et huiusmodi rationem amplexa est Romana Synodus anno 1725. celebrata, quam, prout quisque novit, uberrima appendix consequitur; cuius vestigiis institerunt sequiores omnes, ut plurimum, dioecesanae synodus, quae cum recentiori oevo, tum nostris hisce temporibus celebratae sunt. Quid plura? nullum hodiedum fere typis editur opus, quod eius in exitu testimoniorum exempla non proferat, quibus veluti fundamentis totius operis, ut ita dicam, aedificium innititur ac superinstruitur. Quae cum ita sint rem nec inusitatam nec incongruam nos fecisse arbitrati, pergimus ea summorum Pontificum et S. Congreg. Conc. monumenta cum suo quaeque summario ordinatim exhibere.

NUMERI PER SERIEM DIGESTI

QUIBUS ACTA CONTINENTUR

IN PRIMA OPERIS PARTE

IDENTIDEM ALLEGATA

NUM. I.

(VID. PRAEF. CAP. 2. N. 40. VOL. I. PAG. 18.)

Constitut. S. M. Sixti V. de visitandis certis ibi statutis temporibus SS. Petri et Pauli Liminibus et referendo statu dioecesis ab episcopis, patriarchis, et aliis ecclesiarum praesulibus.

Summarium.

1. Summus Pontifex in partem sollicitudinis universae ecclesiae advocat episcopos, quorum ministerio utitur, ut specialium ecclesiarum necessitatibus provideat.

2. Hinc est, quod ex longissima antiquitate episcopi SS. Apost. Limina statis temporibus sese invisuros iureiurando adpromittant, ut opportuna monita, ac consilia a summo Pontifice accipiant.

3. Ex intermissa antiqua huiusmodi institutione factum est, ut haereses obortae invalescerent, quarum caput illico amputatum esset, si in tempore cognitae fuissent.

4. Itaque Sixtus V. ne de suo neglecto munere rationem domino reddat, eamdem institutionem renovat, omnesque praesules, qui consecrati fuerint, vel pallium acceperint, aut translati fuerint, ad iuramentum edendum adigit, sese statuendis temporum intervallis Apostolica Limina adituros, et relationem exhibituros de suarum dioeceseon statu.

5. Si legitimo impedimento detineantur, quomodo per procuratorem idipsum supplere, et quomodo impedimenti legitimam causam comprobare debeant?

6. Etiam principibus saecularibus de statu religionis in suis regnis per episcopos Pontificem docere integram est.

7. Qui episcopi quolibet triennio? qui quatriennio? qui quinquennio aut decennio hoc officium instaurare teneantur?

8. Haec obligatio currere incipit a die datae constitutionis.

9. Poenae contra violatores.

10. 11. Sequuntur clausulae derogatoriae.

1. Romanus Pontifex, beatissimi Petri Apostolorum principis successor, in altissima militantis ecclesiae specula, divina dispositione collocatus, ex credito sibi Apostolicae servitutis officio omnium ecclesiarum sollicitudinem habere, totiusque dominici gregis, qui unius sanctae catholicae et Apostolicae ecclesiae per universum orbem terrarum diffusae sacro ovili concluditur, curam gerere tenetur. Huius vero tam gravis et ingentis oneris, angelicis plane humeris formidandi magnitudinem, ut facilius ferre posset, venerabiles fratres suos catholicos episcopos in partem suae sollicitudinis advocavit, qui tanquam seniores in populo Dei, pleni sapientiae spiritu, in sua quisque pastorali vigilia excubantes, illius supremi in terris pastoris immensos labores sublevarent, in quo uno, Deo auctore, plenitudo residet potestatis. Nimirum ut episcoporum opere et adiumento, ubique locorum gregis sibi commissi vultum agnosceret, et spiritualium ovium morbos intelligeret, curationesque adhiberet: atque ex sui muneris officio perdita requireret, abiecta reduceret, confracta obligaret, infirma consolidaret, pinguia et fortia custodiret: denique assiduis pastorum vocibus admonitus, de toto singularum ecclesiarum statu certior redderetur, ne quidquam omnino illum lateret illarum rerum, quas ad Dei gloriam augendum, ad christianam religionem propagandam, ad animarum salutem procurandam necessario eumdem scire, atque intelligere oportet, ut omnibus cognitis et examinatis, pro ea, quae sibi a Domino tributa est, summa potestate, alia in vinea domini Sabaoth evellat, alia plantet, alia aedificet, alia destruat, quemadmodum ex rerum, et temporum conditione salubrius in domino viderit expedire.

2. Ob quas sane causas iure optimo, et Spiritus Sancti instinctu, a sanctissimis Pontificibus praedecessoribus nostris iam ab antiquissimis temporibus institutum est, et per multas aetates magno ecclesiae commodo observatum, ut singuli episcopi, archiepiscopi, primates

et patriarchae, certis praescriptis temporibus per se ipsos, vel per certum eorum nuncium omni occasione seposita, beatissimorum Apostolorum Petri et Pauli, qui hanc almam Urbem sanguine suo consecrarunt, limina, tanquam fidei petram, et totius sacerdotalis unitatis fontem iureiurando se visitaturos pollicerentur, atque ita S. R. E. matris suae complexu recreati, et paterno summi Pontificis colloquio roborati, ad ecclesias suas regendas alacriores, et instructiores redirent.

3. Ceterum haec tam salutaris et necessaria institutio, partim antiqui hostis humani generis astutia variis etiam insurgentibus temporum calamitatibus valde refriguit, aliis alia atque alia impedimenta praetexentibus, in grave animarum suarum periculum, et quibus praesunt, ecclesiarum detrimentum. Nec vero dubitandum est, quod sine maximo animi moerere commemorare non possumus, perniciosissimas haereses, quibus multis iam annis, hominum peccatis ita promoventibus, ecclesia vexatur, et Christi Domini vestis ita dilaceratur, ex eiusmodi saluberrimae visitationis intermissione partim ortas esse, partim latenti progressione magnum incrementum accepisse. Nam si celeriter in ipso nascentis mali initio, ab ipsis episcopis pro re gravitate ad Pontificem Romanum relatum esset, sane illius providentia et auctoritate, statim venenatae stirpes ex agro domini avulsae essent, et diabolici ignis scintillae subito oppressae atque restinctae in tot flammas et luctuosa incendia non erupissent.

4. Haec atque alia gravissima incommoda, cum primum ad summi Apostolatus apicem, meritis licet imparibus Deo ita volente vocati sumus, attentius considerantes, non solum ex intimis animi sensibus indoluimus, sed statim de adhibendo remedio divina gratia adiutrice cogitare coepimus. Urget enim nos Dei timor, et acres animo nostro stimulos dies noctesque subiicit, quemadmodum in tremendo illius iudicio, administrationis nostrae rationem reddamus. Nam si huic tanto malo, quod magis quotidie ingravescit, non occurramus, non possumus nobis ipsis non valde timere, cum crebro in mentem veniant, et quasi auribus nostris personent sacrae illae voces comminationis, et terroris plenae « *Fili hominis speculatorem dedi te domui Israel, et sanguinem eius de manibus tuis requiram* » et quod Petro a Domino dictum est « *confirma fratres tuos.* » Et illud Apostoli Pauli, quod tanto magis ad nos pertinet, quanto maiorem praeter caeteros pastoralem officii curam sortiti sumus. « *Attendite vobis et universo*

gregi, in quo vos Spiritus Sanctus posuit episcopos regere ecclesiam Dei, quam acquisivit sanguine suo. » Quocirca eorumdem praedecessorum nostrorum vestigiis inhaerentes, simulque modum et temporum spatia ecclesiarum earumdem praesulibus, pro cuiusque intervallo, et locorum distantia moderantes, hac perpetua constitutione sancimus, decernimus et mandamus, ut omnes patriarchae, primates, archiepiscopi, episcopi, per universum terrarum orbem instituti a nobis deinceps ordinandi, etiamsi cardinalatus honore praefulgeant, antequam munus consecrationis suscipiant, seu eis consecratis pallium beati Petri corpore sumptum tradatur, aut si ad aliam ecclesiam transferantur, antequam illius regimini, et administrationi se immisceant, siquidem praesentes in curia fuerint, in manibus S. R. E. diaconi cardinalis ordine prioris, si vero absentes in manibus antistitis, qui ad impendendum munus praedictum, aut ad tradendum pallium huiusmodi a Sede Apostolica delegabitur, iurent iuxta formulam in libro cancellariae Apost. *quinterno* appellato, se beatissimorum Apostolorum Petri et Pauli limina, statutis in hac nostra constitutione temporibus, personaliter, ac per se ipsos visitaturos, ac nobis ac successoribus nnstris pro tempore existentibus Romanis Pontificibus rationem reddituros de toto eorum pastorali officio deque rebus omnibus ad ipsarum, quibus praesunt, ecclesiarum statum, et clerum pertinentibus.

5. Quod si legitimo impedimento detenti fuerint, iurent se praedicta omnia impleturos per certum nuncium ad id speciale mandatum habentem, de gremio suorum capitulorum, aut alium in ecclesiastica dignitate constitutum seu alias personatum habentem, aut si huiusmodi hominem ecclesiastica dignitate et personatu praedictum non habeant, per dioecesanam sacerdotem, et si clero careant, omnino per aliquem alium presbyterum, saecularem, vel regularem spectatae probitatis et religionis, de supradictis omnibus plene instructum. De huiusmodi autem impedimento docere debeant per legitimas probationes, ad dictum primum diaconum cardinalem, per supradictum nuncium transmittendas.

6. Quin etiam principes temporales, si quid pro eorum pietate, et erga hanc Apostolicam Sedem observantia Romano Pontifici voluèrint significare, eosdem sive episcopos. sive alios, qui ab eis mittentur, fidos habebunt nuncios, ac relatores, quorum opera, ab eadem Sede pro illorum dominiis, ditionibus, et rebus firmandis, ac

stabiliendis, et cum Dei et sanctae religionis causa, sine qua consistere tuto haud possunt, coniungendis, opportuna sincerae charitatis officia, consilia, atque subsidia expectare certo poterunt.

7. Ad hoc autem debitum visitationis officium commode explendum supradicti omnes patriarchae. primates, archiepiscopi et episcopi Itali videlicet, vel ex Italicis insulis, unde commodius in Italiam traiici potest, veluti Siculi, Sardi, Cursi, et alii adiacentium provinciarum Italiae, ac etiam Dalmatiae, et Graecarum, quae e regione ipsius Italiae, et Siciliae oris sunt, tertio anno; Germani vero, Galli, Hispani, Belgae, Bohemi, Ungari. Angli, Scoti, Iberni, et caeteri omnes, qui in Europa sunt circa mare Germanicum, et Balticum, ac omnium insularum maris mediterranei, quarto anno, et qui intra Europae fines sunt, his provinciis remotiores, ac etiam Africani littoribus nostris adversi, ac insularum maris oceani septentrionalis et occidentalis Europae et Africae circa continentem novi orbis, tam qui nunc sunt, quam qui ad catholicam fidem per misericordiam Dei aliquando redierint, quinto anno; Asiatici vero, et qui extra Asiam, et in aliis novis terris orientalibus, meridionalibus, occidentalibus, et septentrionalibus, tam in insulis quam in continentibus, et denique in quibuslibet mundi partibus decimo anno iter suscipiant, et, Deo concedente, perficiant. Idemque institutum tertio quoque, quarto, quinto, et decimo anno repetant, et observent. Haec autem annorum spatia tempore suscepti muneris consecrationis, vel pallii traditionis, aut translationis, ut praefertur, incipiant. Quae ne longius differatur, volumus quod tempus qualecunque excursum alicui ex supradictis praesulibus, qui sive morte praeventus, sive alia quacumque de causa ob non finitum tempus ei praescriptum dicta limina non visitaverit, ita illius successori effluxisse, et excurrisse intelligatur, ut termino ipso iuxta praedecessoris sui iusiurandum completo debitam tunc visitationem quamprimum conficere teneatur. (Vid. *notam seq. pag. 15.*)

8. Hi vero ex supradictis antistitibus, qui hactenus ab hac sancta Sede ordinati sunt, aut dictum pallium ab ea susceperunt, aut ad aliam ecclesiam translati sunt, prout cuique distantia locorum, et temporum intervalla praescripta sunt, ad supradicta omnia observanda a die publicationis praesentis constitutionis omnino teneantur. Iubemus igitur in virtute sanctae obedientiae supradictis omnibus antistitibus praesentibus et futuris, ut visitationem praedictam, sibi,

suisque ecclesiis adeo utilem ac necessariam, iuxta praedictam formulam omnino conficiant.

9. Si vero, quod absit, non egerint, eos ab ingressu ecclesiae, ac etiam ab administratione tam spiritualium quam temporalium, necnon a perceptione fructuum suarum ecclesiarum, a capitulis eorum, omni acceptione remota, et mora cessante, interim libere exigendorum, et in opus fabricae, seu ornamentorum ecclesiae emptionem, prout maior necessitas exegerit, insumendorum, ipso facto tamdiu suspensos esse volumus, donec a contumania resipiscentes relaxationem suspensionis eiusmodi a Sede praedicta meruerint obtinere.

10. Non obstantibus privilegiis, absolutionibus, indulgentiis, et aliis concessionibus de non visitandis liminibus eiusmodi quibuscumque ecclesiarum praesulibus, et per quoscumque Rom. Pon., ac etiam nos, et dictam Sedem ex quibusvis causis, perpetuo, vel ad tempus concessis, extensis, et innovatis, quae omnia contra praemissa quidquam nolumus suffragari, aliisque contrariis quibuscumque. Caeterum nos saluti, et conscientiae securitati eorum praesulum, qui ad huiusmodi visitationem obligati, eam contra iusiurandum huiusque distulerunt, consulere volentes, eos singulos a periurii reatu, et a canonicis, Apostolicisque omnibus sententiis, quas propterea incurrerint, auctoritate praesentium absolvimus, quos tamen pro excessu huiusmodi eleemosynam, quantam, et cui vel quibus eorum confessarius statuerit, applicandam, volumus erogare.

11. Quia vero difficile nimis esset, praesentes literas, quocumque illis opus, perferri, volumus quoque, ut earum exemplis etiam impressis, manu notarii publici, et sigillo personae in dignitate ecclesiastica constitutae obsignatis, eadem prorsus adhibeatur fides, quae eisdem praesentibus, etiam in d. *quinterno* describendis habentur si essent exhibitae, vel ostensae.

Nulli ergo ecc.

Datum apud S. Petrum an. Inc. dominicae 1585. 13. Kal. Ian. Pont. anno I.

NUM. II.

(Vid. praef. cap. 3. n. 57. vol. I. pag. 26.)

Const. S. M. Bened. XIV. de sacris Liminibus beatorum Apostolorum visitandis, ubi confirmatur constit. Sixti V., eaque extenditur ad abbates aliosque habentes monasteria seu ecclesias cum iurisdictione quasi episcopali et territorio separato.

Summarium.

1. Exordium a verbis Conc. Sardicensis de relationibus Apostolicae Sedi exhibendis.

2. Summarium causarum, propter quas Sixtus V. constit. « *Romanus Pontifex* » emanavit.

3. Quae sit eiusdem dispositio?

4. In ea nulla fit mentio praelatorum inferiorum tertiae speciei.

5. Pontifex Sixtinam const. confirmat, et innovat;

6. Eamque extendit ad praelatos praedictos iurisdictionem quasi episcopalem habentes.

Qui proinde iurare debebunt, personaliter se Sacra Apostolorum Limina visitaturos, et relationem status ecclesiarum reddituros.

7. Hoc vero supplebunt per procuratorem, si legitime impediti fuerint.

8. Qui in Italia sunt, et insulis adiacentibus quolibet triennio, ceteri quolibet quinquennio hoc officium absolvent.

9. Dispositio precaria pro iis, qui in praesulatuum possessione iam versabantur.

10. Poenae contra violatores huiusce constitutionis.

11. Clausulae derogatoriae.

12. Refertur formula iuramenti a praesulibus emittendi.

1. Quod sancta Sardicensis synodus divino edocta magisterio edixit, optimum et valde congruentissimum esse, si ad caput, idest ad Petri Apostoli Sedem, de singulis quibusque provinciis domini referant sacerdotes, attenta consideratione revolventes, ubi primum nos, licet immeritos, Dominus gratiae suae praecipuo munere in eadem Sede collocavit, ea subit cogitatio, ut cunctorum totius orbis

ecclesiarum ad parvitatem nostram status et negotia referrentur, quibus necessitatem de omnibus tractandi Christus in Petro Apostolo, cum illi claves aperiendi, claudendique daret, indulsit. Siquidem in speculis a Deo constituti et vigilantiae nostrae diligentiam pro commissi officii munere coram eo comprobare cupientes, noctes diesque solliciti sumus, ut circa quamvis longinqua spiritalis cura non deficiat, sed se per omnia, qua nomen Dei praedicatur, extendat, memores illius obiurgationis dominicae: *quod infirmum fuit, non consolidastis, et quod aegrotum non sanastis; quod confractum est, non alligastis; et quod abiectum est, non reduxistis; et quod perierat, non quaesistis; et dispersae sunt oves meae, eo quod non esset pastor, et facta sunt in devorationem omnium bestiarum agri, et dispersae sunt: erraverant greges mei in sanctis montibus, et non erat qui requireret, ecce ego ipse super pastores requiram gregem de manu eorum.* Cum ergo pastoribus talibus, per quos dominicae oves negliguntur, et pereunt, sic Dominus comminetur, quid nos aliud facere oportet, quam colligendis et refovendis Christi ovibus exhibere diligentiam plenam, et curandis lapsorum vulneribus paternae pietatis adhibere medicinam? Nulla est enim maior, nulla melior cura praepositorum, quam diligenti sollicitudine, et medela salubri fovendis et conservandis ovibus providere.

2. Dudum quidem fel. rec. Sixtus V. serio animadvertens veterem et laudabilem morem, gravissimis ex causis et non sine Spiritus Sancti instinctu a summis Pontificibus praedecessoribus nostris antiquitus institutum, et per multas aetates magno ecclesiae commodo observatum, ut singuli patriarchae, primates, archiepiscopi, et episcopi certis praescriptis temporibus per seipsos, vel per certum eorum nuncium, beatissimorum Apostolorum Petri et Pauli, qui hanc almam Urbem suo sanguine consecrarunt, Limina se visitaturos iureiurando pollicerentur, ut episcoporum Romam venientium opera, et adiumento Romanus Pontifex, cui omnium ecclesiarum sollicitudo concredita est, ubique locorum gregis sibi commissi vultum agnosceret, et spiritualium ovium morbos intelligeret, curationesque opportunas adhiberet, nec quidquam omnino illum lateret earum rerum, quas ad Dei gloriam augendam, ad christianam religionem propagandam, ad animarum procurandam salutem, necessario eumdem scire, atque intelligere oportet, partim hominum culpa, partim antiqui humani generis hostis astutia, variis etiam insurgentibus temporum calami-

tatibus, a plurimis, in grave animarum suarum periculum, et quibus praeerant, ecclesiarum detrimentum, negligenter observari, ex intimis animi sensibus indoluit, et statim gravi malo quotidie magis ingravescenti occurrere, et congrua adhibere remedia cogitavit.

3. Itaque per suas Apostolicas literas, quarum initium est « *Romanus Pontifex,* » constituit, ut omnes patriarchae, primates, archiepiscopi, episcopi per universum terrarum orbem constituti, et deinceps ordinandi, licet cardinalatus dignitate praefulgerent, seu eis consecratis pallium de beati Petri corpore sumptum traderetur, aut ad alium ecclesiam transferrentur, antequam illius regimini et administrationi se immiscerent, siquidem praesentes in curia, in manibus S. R. E. diaconi cardin. ordine prioris, si vero absentes in manibus antistitis ad impendendum munus praedictum, aut ad tradendum pallium huiusmodi a S. Sede delegati, iuramento se obstringerent, se BB. Apostolorum Petri et Pauli Limina, statutis in iisdem literis temporibus personaliter per se ipsos visitaturos, ac Romanis Pontificibus pro tempore existentibus rationem reddituros de toto eorum pastorali officio, deque rebus omnibus ad ipsarum, quas regerent, ecclesiarum statum, ad cleri et populi disciplinam, animarum denique, quae illorum fidei creditae sunt, salutem quovis modo pertinentibus, et vicissim mandata Apostolica recepturos, et quam diligentissime exsecuturos, prout latius in iisdem literis continetur.

4. Cum autem abbatum, priorum, aliorumque, qui spirituali iurisdictioni quasi episcopali in suis monasteriis, et ecclesiis, eorumque territoriis, ab omni alia episcoporum dioecesi omnimode separatis potiuntur, nulla mentio in praefatis literis Sixti facta fuerit, hinc est quod abbates, aliique, qui huiusmodi ecclesiis et monasteriis praeerunt cum iurisdictione spirituali, et territorio separato, nunquam BB. Apost. Limina visitantes, de iisdem ecclesiis et monasteriis, et grege curae suae commisso ad Romanos Pontifices referrent, adeo ut huiusmodi monasteriorum et ecclesiarum, quae *nullius* dicuntur, status et conditio Sedi Apostolicae esset incognita, et saepe ignorarentur mala, quibus medendum esset, et laterent bona, quae Apostolica cura, et studio essent fovenda et amplificanda.

5. Nos igitur cupientes omnium ecclesiarum utilitati, et animarum saluti, quantum in Domino possumus, consulere ac providere, cum de omnibus, et, quod tremendum est, etiam de unius anima ante tribunal Dei rationem reddituri simus, tum etiam volentes ea,

quae salubriter a praedecessoribus nostris instituta sunt, exactius, diligentiusque observari, ideo easdem literas Sixti V. praedecessoris, et in eis contenta quaecumque ex certa scientia, et auctoritate Apostolica tenore praesentium approbamus, et confirmamus, ac etiam innovamus, omnibusque patriarchis, primatibus, archiepiscopis, episcopis mandamus, et praecipimus, ut eas sedulo ac diligenter, et omnia in eis praescripta observare ac custodire studeant, et Apostolicae Sedis monitis et praeceptis in re tanti momenti ea reverentia, atque animi cura, ac promptitudine, qua par est, pareant, atque obsequantur, et antiquae traditionis exempla servantes, et ecclesiasticae memores disciplinae, sacerdotalis religionis vigorem non minus in iudicando, quam in consulendo retineant, scientes quid Apostolicae Sedi, cum omnes hoc loco positi ipsum sequi desideremus Apostolum, debeatur, a quo ipse episcopatus, et tota auctoritas huius nominis emersit.

6. Praeterea scientia et auctoritate praedicta hac nostra in perpetuum valitura constitutione sancimus, decernimus et mandamus, ut omnes et quicumque abbates, priores, praepositi aliique quocumque titulo ac nomine nuncupati, et quacumque dignitate etiam cardinalatus honore insigniti, saeculares et quorumvis ordinum regulares, ad monasteriorum aut ecclesiarum particulare et separatum territorium habentium regimina iam promoti, et imposterum pro tempore, etiam per viam electionis, postulationis, aut aliter quovis modo promovendi, et monasteria seu ecclesias huiusmodi in titulum, commendam, administrationem, aut aliter quomodolibet obtinentes, vel in posterum assecuturi, qui videlicet spiritualem iurisdictionem, quasi episcopalem cum temporali etiam, vel sine, in monasteriis et ecclesiis praedictis, eorumque territoriis, districtibus, et quasi dioecesibus ab omni alia episcoporum dioecesi omnino seiunctis et separatis, quocumque iure et titulo, vel ex origine, vel praescriptione, vel ex indulto, et privilegio Apostolico exercent, antequam eorumdem monasteriorum, seu ecclesiarum possessionem adipiscantur, et in eorum regimine et administratione se de aliquo immisceant, siquidem praesentes in curia fuerint, in manibus S. R. E. diaconi in ordine prioris, si vero absentes in manibus nuntii, aut legati Sedis Apostolicae, si praesens fuerit, sin minus in manibus alicuius episcopi, aut archiepiscopi eorum arbitrio eligendi, cum Romana tamen ecclesiasticam communionem habentis, tamquam Apostolicae eiusdem

Sedis delegati, iurent iuxta formulam inferius describendam, se sacras beatorum Apostolorum Petri et Pauli memorias personaliter ac per se ipsos visitaturos, ac insuper nobis ac successoribus nostris pro tempore existentibus, statutis hac nostra constitutione temporibus, rationem reddituros de commissa sibi monasteriorum et ecclesiarum procuratione, in notitiam nostram nostrorumque successorum perferentes quaecumque ad ipsorum monasteriorum atque ecclesiarum statum, et ecclesiasticae disciplinae in clero et populo observantiam, ad animarum salutem, quae illorum fidei creditae sunt, et ad divinum cultum et gloriam pertinent, vicissim recepturos a Sede Apostolica monita, et mandata, quorum censura, et quae coercenda sunt, resecentur, et quae observanda sunt, sanciantur, et quae bene coepta, atque instituta approbatione et confirmatione nostra, successorumque nostrorum ad debitum finem perducantur.

7. Quod si legitimo impedimento detenti fuerint, iurent, se praedicta omnia adimpleturos per certum nuncium ad id speciale mandatum habentem, et de gremio suorum monasteriorum et ecclesiarum, in dignitate ecclesiastica saeculari vel regulari constitutum, aut omnino per aliquem sacerdotem saecularem, vel regularem spectatae probitatis et religionis, de supradictis omnibus plene instructum: per quem etiam de huiusmodi impedimento docere debeant legitimis probationibus ad S. R. E. card. praef. S. C. Conc. transmittendis.

8. Ad hoc autem debitum visitationis et relationis suorum monasteriorum et ecclesiarum officium opportune implendum omnes abbates, priores, praepositi, et quocumque alio dignitatis vel officii nomine nuncupati, tam regulares, quam saeculares, Itali videlicet, vel ex Italicis insulis, veluti Siculi, Sardi, Cursi, et alii adiacentium provinciarum Italiae, tertio anno: reliqui vero in aliis provinciis, regnis, et terrarum orbis partibus, et regionibus existentes, tam qui nunc sunt, quam qui in posterum erunt, quinto anno teneantur, diligenterque pro viribus adimplere, nobisque, et nostris successoribus exhibere studeant, ac curent, idemque institutum tertio quoque anno et quinto repetant et observent. Haec autem annorum spatia a tempore captae possessionis, et suscepti monasteriorum, et ecclesiarum regiminis et curae incipiant (1).

(1) Notandum hic est, quod, quamvis Ben. XIV. circa spatia relationum transmittendarum a capta ab unoquoque praelato inferiori possessione obligationem prae-

9. Ii vero qui de ecclesiis, et monasteriis buiusmodi iam provisi, in earum pacifica possessione a biennio et amplius reperiuntur, vel quibus praefinitum a nobis superius tempus a die habitae possessionis iam effluxit, intra annum si in Italia, et insulis adiscentibus, intra vero biennium, si extra sunt, a die publicationis praesentis constitutionis, ad nos praefatam suarum ecclesiarum relationem, et deinde singulis trienniis, aut aliis praestitutis temporibus pro locorum conditione, et distantia ad nos transmittere, et sacras Apostolorum basilicas visitare, et nostro conspectui, dummodo legitime impediti non fuerint, si praesentes sistere debeant, ut S. R. E. matris suae amplexu recreati, et paterno humilitatis nostrae colloquio confirmati ad monasteria et ecclesias suas regendas alacriores, et instructiores revertantur.

10. Iubemus igitur in virtute sanctae obedientiae supradictis omnibus abbatibus, prioribus, praepositis, aliisque quocumque titulo nuncupatis, vel quscumque dignitate praefulgentibus tam regularibus, quam saecularibus, praesentibus et futuris, ut visitationem praedictam, et insuper relationem statutis a nobis temporibus faciendam, sibi suisque monasteriis et respective ecclesiis adeo utilem et necessariam, iuxta praescriptam aliis episcopis formam, omnino conficiant: si vero quod absit, a nobis praecepta, et constituta prompte exsequi neglexerint, eos ab ingressu ecclesiae, ac etiam ab administratione tam spiritualium quam temporalium, necnon a perceptione fructuum suorum monasteriorum, et respective ecclesiarum, ab episcopo, vel archiepiscopo, monasterii, aut ecclesia *nullius* viciniori, omni exceptione et mora cessante, interim libere exigendorum, et in opus fabricae, seu ornamentorum ecclesiae emptionem, prout maior exegerit necessitas, insumendorum, ipso facto tamdiu suspensos esse volumus, donec a contumacia resipiscentes, relaxationem suspensionis eiusmodi a Sede praedicta meruerint obtinere.

11. Non obstantibus (repetuntur ad literam §. 9. ac 10. constitut. « *Romanus Pontifex,* » excepta periodo quae incipit « *Caeterum*). »

12. Formula autem iuramenti praestandi ab abbatibus aliisque

fixerit, nihilominus, id ita accipiendum est, ut eadem numerentur a die datae huius constitutionis nempe 9. *Kal. Dec.* 1740., non secus ac evenit de episcopis, pro quibus una eademque computatio fit a *die* 20. *Dec.* 1588., quo nempe die Sixtus V. const. edidit incip. « *Romanus Pontifex* » haec enimvero ratio uti simplicior omnem confusionis et erroris periculum excludit. (Vid. *Praef. n.* 84. *vol. I. pag.* 37.).

monasteria seu ecclesias habentibus eum iurisdictione quasi episcopali et territorio separato talis est:

– Ego N. ab hac hora in antea fidelis et obediens ero B. Petro Apostolo, sanctaeque Romanae ecclesiae, et D. N. Ben. XIV., suisque successoribus canonice intrantibus. Non ero in consilio, aut consensu, vel facto, ut vitam perdant, aut membrum, seu cupiantur mala captione, aut in eas violenter manus quomodolibet ingerantur, vel iniuriae aliquae inferantur quovis quaesito colore. Consilium vero, quod mihi credituri sunt, per se aut nuntios suos, seu literas ad eorum damnum, me sciente, nemini pandam. Papatum Romanum, et regalia S. Petri adiutor eis ero, ad retinendum, et, defendendum, salvo meo ordine, contra omnem hominem; legatum Apostolicae Sedis in eundo et redeundo honorifice tractabo, et in suis necessitatibus adiuvabo, iura, honores, privilegia, et auctoritatem S. R. E. Domini Nostri Papae et successorum praedictorum conservare, defendere, augere, et promovere curabo. Neque ero in consilio, vel facto, seu tractatu, in quibus contra ipsum D. N., vel eamdem R. E. aliqua sinistra, vel praeiudicialia personarum, iuris, honoris, status, et potestatis eorum machinentur. Et si talia a quibuscumque tractari, vel procurari novero, impediam hoc pro posse. Et quanto citius potero, significabo eidem D. N. vel alteri, per quem possit ad ipsius notitiam pervenire. Regulas sanctorum patrum, decreta, ordinationes, seu dispositiones, reservationes, provisiones, et mandata Apostolica totis viribus observabo, et faciam ab aliis observari; haereticos schismaticos, ac rebelles eidem D N., vel successoribus praedictis pro posse persequar et impugnabo. Sacras BB. Apostolorum memorias singulis trienniis personaliter ac per me ipsum visitabo, et D. N. successoribus praefatis rationem reddam de commisso mihi munere, deque rebus omnibus ad mei monasterii, seu ecclesiae statum, ad cleri et populi disciplinam, animarum denique, quae meae fidei creditae sunt, salutem quovis modo pertinentibus, et vicissim mandata Apostolica humillime recipiam, et quam diligentissime exequar: Quod si legitimo impedimento detentus fuero, praedicta omnia adimplebo per certum nuncium ad hoc speciale mandatum habentem de gremio conventus monasterii mei *, aut aliam in ecclesiastica dignitate constitutum, seu alias personatum habentem, aut his mihi deficientibus, per aliquem presbyterum saecularem vel regularem spectatae probitatis, et religionis, de supradictis omnibus plene instructum.

De huiusmodi autem impedimento doceho per legitimas probationes ad S. R. E. card. Congr. S. Conc. praefectum per dictum nuncium transmittandas. Possessiones vero ad monasterium meum pertinentes non vendam, nec donabo, neque impignorabo, nec de novo infeudabo, vel aliquo modo alienabo, etiam cum consensu conventus monasterii mei, inconsulto Romano Pontifice. Et si ad aliquam alienationem devenero, poenas in quadam super hoc edita constitutione contentas, eos ipsos incurrere volo. Sic me Deus adiuvet, et haec sancta Dei evangelia. –

§ 13. Nulli ergo etc.

Datum apud S. Mariam Maiorem an. Inc. Domin. 1740. IX. Kal. Decembr.

NUM. III.

(VID. PRAEF. CAP. 4. N. 70. VOL. I. PAG 32.)

Locus ex const. S. M. Sixti V. super institutione congregationum, quae incipit. « Immensa » *anni 1558. – Institutio congregationis pro executione et interpretatione Concilii Tridentini.*

Summarium.

1. Soli summo Pontifici competit generalia Concilia indicere, synodalia decreta interpretari, et eorum executionem urgere.

Summus Pontifex dogmatica Conc. Trid. decreta interpretanda sibi reservat;

Circa alia mores ac disciplinam respicientia S. C. C. instituit.

2. Eidem Cong. iniungit provincialium conciliorum celebrationem provehere, eorumque decreta expendere, ac recognoscere.

Item episcoporum sacra Apostolorum limina visitantium postulata audire;

Eorumdem relationes de statu ecclesiarum suarum exquirere, expendere, et congruis responsionibus dimittere;

Denique cleri ac populi in universo catholico orbe iuxta Conc. Trid. praescripta reformationem promovere.

1. *Omissis*... Deo autem patri misericordiarum gratias agentes, qui in oecumenico Concilio Tridentino, Spiritus Sancti lumine diffuso, catholicam veritatem omnibus patefecit, haereses nostrorum temporum

confutavit, mores, et disciplinam restituit, eiusdem concilii decreta ab omnibus observari volentes, cum ad singularem Romani Pontificis auctoritatem tantummodo spectet generalia concilia indicere, confirmare, interpretari, et, ut ubique locorum serventur, curare ac praecipere; eorum quidem decretorum, quae ad fidei dogmata pertinent, interpretationem nobis reservamus; cardinalibus vero praefectis interpretationi et executioni Concilii Tridentini, siquando in his, quae de morum reformatione, disciplina, moderatione, et ecclesiasticis iudiciis, aliisque huiusmodi statuta sunt, dubietas, aut difficultas emerserit, interpretandi facultatem, nobis tamen consultis, impertimur.

2. Et quoniam eodem Concilio Tridentino decretum est, synodos provinciales tertio quoque anno, dioecesanas singulis annis celebrari debere, id in executionis usum ab iis, quorum interest, induci eodem Congregatio providebit. Provincialium vero, ubivis terrarum illae celebrentur, decreta ad se mitti praecipiet, eaque singula expendet et recognoscet. Patriarcharum praeterea, primatum, archiepiscoporum, et episcoporum (quibus beatorum Apostolorum limina certo constituto tempore visitare alia nostra sanctione iussum est) postulata audiat, et quae Congregatio ipsa per se poterit, ex charitatis et iustitiae norma expediat, maiora ad nos referat, qui fratribus nostris episcopis, quantum cum Domino licet, gratificari cupimus. Item ab iisdem praesulibus ecclesiarum exposcat, quae in ecclesiis eorum curae, ac fidei commissis, cleri populique morum disciplina sit, quae Concilii Tridentini decretorum, cum in omnibus tum praesertim in residentiae munere, executio: quae item piae consuetudines, et qui omnium denique in via Domini sit progressus: ipsisque det literas ex formula praescripta in testimonium obitae per eos visitationis Liminum sanctorum eorumdem Apostolorum. Habeat itidem Congregatio auctoritatem promovendi reformationem cleri et populi nedum in urbe et statu ecclesiastico temporali, sed etiam in universo christiano orbe, in iis, quae pertinent ad divinum cultum propagandum, devotionem excitandam, et mores christiani populi ad praescriptum eiusdem Concilii componendos, atque ad rationes difficillimis his perturbatisque temporibus necessarias conformandas, quo uberius divinae misericordiae vim in nobis sentiamus, iustamque iram atque animadversionem effugiamus.

NUM. IV.

(VID. PRAEF. CAP. 6. N. 88. VOL. I. PAG. 40.)

Erectio congregationis particularis nonnullorum Romanae curiae praelatorum, Congregationis card. Conc. Trid. interpretum adiectae pro excipiendis examinandisquae relationibus episcoporum, abbatum, et cet. super statibus earumdem ecclesiarum.

Summarium.

1. De duabus Const. Sixti V. « *Romanus pontifex,* » et Benedicti XIV. » *Quod sancta.* »

2. Causae, ex quibus ductus summus Pontifex alteram hanc constitutionem promulgat;

In qua congregationem particularem erigit,

Eiusque peculiaria munera designat.

3. Nomina praelatorum, qui in eam congregationem primo loco adlecti fuerunt, itemque cardinalis praefecti, et secretarii, necnon illius, qui congregationis nomine ad episcopos, aliosque praesules rescriberet.

4. Clausulae derogatoriae.

BENEDICTUS EPISCOPUS SERVUS SERVORUM DEI

Ad perpetuam rei memoriam.

Decet romanum pontificem, pro divinitus credita sibi dominici gregis cura, non solum quae catholicae ecclesiae utilia, ac salubria sunt, et sacris canonicis et apostolicis constitutionibus consona constituere, sed evangelici patris familias exemplo, pro cuiusvis ingenio et facultatum viribus talenta distribuendo, celeri etiam eorum, quae decreta sunt, executioni prospicere.

1. Alias quidem fel. rec. Sixtus PP. V. praedecessor noster per suas apostolicas litteras, quarum initium est « *Romanus pontifex* » decrevit, ut omnes patriarchae, primates, archiepiscopi, episcopi, iuramento promitterent, se certis statutis temporibus bb. Apostolorum Petri et Pauli limina personaliter ac per se ipsos visitaturos: legitimo autem impedimento detentos, per certum nuntium id adim-

pleturos, rationemque reddituros Romanis Pontificibus pro tempore existentibus de toto eorum pastorali officio deque rebus omnibus ad ipsarum quibus praeessent ecclesiarum statum quovis modo pertinentibus, ut idem Sixtus praedecessor deinde per consimiles litteras, quae incipiunt « *Immensa* » congregationis S. R. C. card. super interpretatione et executione Conc. Trid., demandavit, ut patriarcharum, primatum, archiepiscoporum, episcoporum eorumdem postulata audirent et quae per se possent, ex charitatis et iustitiae norma expedirent; maiora ad se, suosque superiores referrent. Nos vero necessariis, ac legitimis causis animum nostrum moventibus, per litteras nostras nuper emanatas, praefati Sixti praedecessoris litteras de sacris visitandis bb. Apostolorum Petri et Pauli liminibus, et omnia in eis contenta confirmavimus, atque innovavimus; praecipientes praeterea, et mandantes omnibus abbatibus, prioribus, praepositis, aliisque quacumque dignitate etiam cardinalatus honore insignitis, tam regularibus, quam saecularibus, qui monasteriis, seu ecclesiis, quae *nullius* nuncupantur, cum iurisdictione spirituali, et territorio separato, quocumque iure ac titulo praeficiuntur, ut antequam suorum monasteriorum, et respective ecclesiarum possessionem adipiscantur, in manibus S. R. E. diaconi cardinalis ordine prioris, si praesentes Romae fuerint, si autem absentes, in manibus nuncii, vel legati Sedis Apostolicae, seu alicuius catholici antistitis eorum arbitrio eligendi, se iuramento obstringent, sacras beatorum Apostolorum Petri et Pauli memorias personaliter ac per se ipsos, vel legittime impeditos per certum eorum nuncium visitaturos; et insuper certis praescriptis temporibus rationem reddituros de commissa sibi monasteriorum, seu ecclesiarum procuratione, aliisque omnibus, quae ad procurationem, aliisque omnibus, quae ad ipsorum ecclesiarum et monasteriorum statum. ecclesiasticam cleri disciplinam, ad animarum salutem, et divinum cultum pertinent, prout in singulis Sixti praedecessoris, et nostris respective litteris praedictis, quarum integros tenores hic pro plene ac sufficienter expressis, et insertis haberi volumus, plenius continetur.

2. Cum autem, sicut nobis, cum adhuc in minoribus versaremur, innotuit, ven. fratres nostri S. R. C. card. decretorum eiusdem Conc. Trid. interpretes tantis negotiorum curis, causarum multitudine, et gravissimarum occupationum mole distineantur, ut serius quam optarent, non sine aliquo ecclesiarum detrimento, et nonnullorum

querela, postulata, quae occasione visitationis sacrorum liminum fieri solent, audire et responsa praebere cogantur literis patriarcharum, primatum, archiepiscopum, episcoporum, qui legittimis impedimentis detenti, quominus se in hanc urbem conferre possint, absentes, vel Romae praesentes, debitae suarum ecclesiarum relationis officium in scriptis, ut moris est, adimplent: nos huiusmodi incommodo remedium adhibere, eidemque congregationi S. R. C. card. decretorum praedictorum interpretum opportunum levamen afferre satagentes, neonon ven. frat. patriarcharum, primatum, archiepiscoporum, et episcoporum, quos in visceribus charitatis gerimus, votis ac desideriis, quantum in domino possumus, satisfacere, et sollicitae litterarum et responsionum huiusmodi expeditioni providere cupientes, inhaerentes etiam ss. nostrorum praedecessorum, e quibus b. Damasum praedecessorem nostrum in chartis ecclesiasticis iuvisse, et orientis occidentisque consultationibus respondisse de se beatus Hieronymus affirmat, ex certa scientia, et apostolicae potestatis nostrae plenitudine tenore praesentium perpetuo erigimus, instituimus, et decernimus particularem congregationem nonnullorum Romanae curiae praelatorum a nobis et Romanis Pontificibus successoribus nostris pro tempore deputandorum, quorum munus et officium illud dumtaxat esse volumus, ut eorumdem ven. frat. patriarcharum, primatum, archiepiscoporum, et episcoporum, necnon dilectorum filiorum abbatum, priorum, praepositorum, aliorumque tum saecularium quam regularium separatum territorium habentium, et iurisdictionem quasi episcopalem in locis sibi subiectis exercentium, postulata, quae in scriptis exhibita fuerint, et litteras eidem congregationi card. decretorum praedictorum interpretum, vel nobis directas, et a nobis ad praefatam congregationem remissas, diligenter inspicere, omniaque in eis contentas in eorum conventibus et particularibus congregationibus, quarum prima coram nobis habenda erit, accurate exponere, ut communi consilio omnibus consideratis atque perpensis, quae maioris momenti videbuntur, ad ipsos Sanctae Romanae Ecclesiae cardinales interpretes praedictos, et deinde per eiusdem Congregationis secretarium ad nos quoties coram nobis praedicta particularis Congregatio habita non fuerit, et Romanum Pontificem pro tempore existentem, referantur, ut votis eorumdem card. et praelatorum auditis, de rebus gravioribus ex omnibus provinciis, et terrarum orbis partibus ad Sedem Apostolicam a primis ecclesiae tem-

poribus referri solitis, prout in domino videbitur expedire, statuere, et episcoporum aliorumque praesulum postulatis et desideriis obsequi, quantum ex alto conceditur, valeamus.

3. Et quoniam in optatis nobis est, ut ad huiusmodi munus obeundum viri eligantur idonei, ideo nos ven. frat. Iosephum de Saporitis archiepiscoporum Anazarbensem, et dilectos filios magistros in utraque nostra signatura referendarios Antonium Mariam Erba, Bartolomaeum Olivatium, Iosephum M. Castellum, Nicolaum Antonellum, in praedictae part. Congr. a nobis, ut praefertur, erectae, et institutae praelatos earumdem tenore praesentium deputamus nominamus, et constituimus: eosdem autem praelatos a nobis, ut supra, deputatos, et a Romano Pontifice pro tempore deputandos, praefatae congregationi S. R. C. card. eiusdem Trid. Syn. decretorum interpretum apostolica auctoritate praedicta ita adiungimus, et subiective aggregamus, ut eidem congregationi tanquam membra capiti in praemissis obsequantur, et in commisso sibi munere suffragentur, propterea que nos eorumdem praelatorum particulari congregationi praefectum dilectum filium nostrum Antonium Xaverium tituli sancti Stephani in Monte Coelio eiusdem S. R. C. presbyterum card. de Gentilibus nuncupatum, modernum praefectum, secretarium vero ven. frat. Carolum Albertum Guidonum Cavalchini archiepiscopum Philippensem etiam modernum eiusdem congregationis secretarium, eorumque in praefecturae, et secretarii respective munere successores itidem perpetuo constituimus et deputamus. Insuper quia opportunum, et congruum arbitramur, ut is, qui eidem congregationi S. R. C. card. decr. Concilii interpretum in latinis litteris episcopi rescribendis operam praebet, de rerum tractationibus in particularibus praedictorum praelatorum conventibus, seu congregationibus habendis plene sit instructus, ad hoc, ut per eum praedictae congregationis praefectus eisdem frat. episcopis, aliisque praesulibus supradictis, eorumque potissimum postulatis diligentius et commodius possit satisfacere, volumus, et eadem apostolica auctoritate statuimus, ut dilectus quoque filius magister Aeneas Sylvius Piccolomineus, qui nunc est, et qui fuerit deinceps, eidem congregationi latinarum epistolarum huiusmodi a secretis, in eorumdem praelatorum conventibus, seu congregationibus locum habere, et personaliter interesse, non tamen in eis votum ferre possit et valeat.

4. Non obstantibus quacumque contraria consuetudine quam ad

praemissorum effectum, quatenus opus sit, abrogamus, et abolemus et abrogatam et abolitam esse volumus, necnon quibusvis constitutionibus, et ordinationibus apostolicis, caeterisque contrariis quibuscumque. Ut autem haec omnibus innotescere possint, volumus et mandamus, ut praesentium exempla etiam impressa, et manu card. praefecti supradicti subscripta, eiusque sigillo munita, eamdem ubique locorum fidem faciant, quam praesentes facerent, si in medium exhibitae essent, vel ostensae. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae voluntatis, constitutionis, ordinationis, statuti erectionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Siquis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei, et bb. Apostolorum Petri et Pauli se noverit incursurum. Datum Romae apud s. Mariam Maiorem anno incarn. dominicae 1740., IX. kal. Dec. pontif. nostri anno I. – P. card. prod. d. card. Passioneus. Visa de curia N. Antonellus – T. B. Eugenius – Pubblicata die 15. Dec. eiusdem anni.

N. V.

(Vid. instr. ben. §. 1. n. 41. vol. I. pag. 63.)

Literae apostolicae sanctissimi D. N. Benedicti Papae XIII, quibus per totam Italiam, et insulas adiacentes providendis de beneficiis ecclesiasticis, non affectis, aut reservatis S. Sedi, demandatur solutio mediae annatae favore fabricae metropolitanarum, et cathedralium, ac collegiatarum respective ecclesiarum.

Summarium

1. Dei domibus conservandis consulere maxime decet.

2. Itaque summus pontifex in Italia et insulis adiacentibus, ut cathedralium, et collegiatarum decori prospiciat, mediam annatam, seu medios fructus beneficiorum primi anni addicit earumdem fabricae.

Quae beneficia excipiantur?

3. Medii iidem fructus, prout exacti fuerint, penes idoneam personam deponantur.

Si fabrica non indigeat, mediae annatae in fundis stabilibus collocentur.

4. Si aliter agatur, quinam teneantur ad reficienda damna?

5. Quomodo in fabricis eroganda sit media annata?
6. Media annata exigenda est iuxta provisiones hic expressas.
7. Excipitur archidioecesis Beneventana.
8. Excipiuntur illae dioeceses, ubi aliunde provisum est reparationi fabricarum.
9. Clausulae salutares, derogatoriae, cum decreto irritanti.

BENEDICTUS EPISCOPUS SERVUS SERVORUM DEI

Ad perpetuam rei memoriam.

1. Pius, et misericors dominus, qui, dum pro peccatis nostris irascitur, misericordiae recordatur, templa dominica construi, et divinis precibus consecrari voluit, et praecepit, in quibus cum hominibus habitat, ut plebs fidelis per oblationes, et pacificas hostias devotae orationis, iram iudicis mitiget, ipsius clementiam humiliter postulando. Ne igitur domos Dei, quas decet sanctitudo, et quarum decorem summopere diligendum, sacra eloquia testantur, propter temporum iniuriam collabi, in peius ruere, minusque decenter retinere contingat, sacri canones modis omnibus providere non omiserunt.

2. Verumtamen experientia ostendit, quod dolenter dicimus, hactenus constituta haud sufficienti praesidio fore, ut sacrarum legum vota adimpleantur; quamobrem, cum ad universalis ecclesiae pastorem pertineat, vigili cura in re tam sancta, in qua nulla solicitudo nimia videri potest, nova subministrare subsidia, praesertim ubi de reparandis, iisve debito modo conservandis ecclesiis cathedralibus agitur, et collegiatis, in quibus fidelis populus frequentius ad orandum convenire solet; de consilio nonnullorum venerabilium fratrum nostrorum Sanctae Romanae Ecclesiae cardinalium, et aliquot insuper dilectorum filiorum Romanae curiae praelatorum, quos ad id specialiter deputavimus, consilio, ac etiam motu proprio, ex certa scientia, et matura deliberatione nostris deque apostolicae potestatis plenitudine decernimus, praecipimus, et mandamus per totam Italiam, et insulas adiacentes, ut in posterum provisi de parochialibus una cum incertis, annuum redditum scutorum centum monetae romanae excedentibus, et de canonicatibus, et beneficiis, tam residentialibus, quam non residentialibus, et simplicibus, sitis extra ecclesiae collegiatas, cuiuscumque valoris existant, teneantur solvere, et respective deponere mediam annatam pro fabrica ecclesiae cathedralis; provisi vero de parochialibus una cum incertis, annuum redditum scutorum

centum monetae praefatae excedentibus, et de canonicatibus, et beneficiis tam residentialibus, quam non residentialibus, et simplicibus, sitis in ecclesiis collegiatis, vel ad illas translatis, cuiuscumque valoris existant, itidem teneantur solvere, et respective deponere mediam annatam pro fabrica ecclesiae collegiatae, sive beneficia praedicta liberae collationis, sive iurispatronatus mixti, ac etiam laicalis fuerint, et ad quemcumque electio, collatio, institutio, et provisio pertineat, sive nimirum ad metropolitanum, et ordinarium, sive ad capitulum, sive ad alium quemcumque inferiorem, dummodo collationis, institutionis, et provisionis sanctae Sedis minime existant, aut etiam legitima non vigeret consuetudo solvendi, vel dimittendi fructus sex mentium, aut similem, non tamen minorem ratam favore fabricae, vel sacristiae; utroque enim in casu pro fabrica praedicta nihil solvendum, aut deponendum erit.

3. Ut autem praemissa, quae ad consulendum debito metropolitanarum, et cathedralium, ac collegiatarum ecclesiarum decori disposita dignoscuntur, suum sortiantur effectum, praecipimus et mandamus, quod mediae annatae huiusmodi deponantur penes personam idoneam, ab episcopis cum scientia, et consensu capitulorum deputandam et successive ab eisdem, deficiente necessitate occurrendi reparationi ecclesiae, investiantur, et collocentur in stabilibus, et fundis, seu capitalibus tutis, securis, atque fructiferis, ac, ubi fieri poterit, in locis montium cameralibus non vacabilibus, pro dote fabricae singularum ecclesiarum praedictarum; ac eiusmodi dotium annuus proventus non in alium usum, quam reparationis, conservationis, et manutentionis fabricae earumdem ecclesiarum, ab unicuiusque praesulibus, cum scientia pariter, et consensu suorum capitulorum in occurrentibus casibus erogetur, et quotiescumque dictas ecclesias reparatione non indigere constiterit, annui etiam fructus et fructuum dotium praedictarum in aliis stabilibus fundis, et capitalibus tutis, atque fructiferis, ac respective in aliis locis montium eodem prorsus modo reinvestiantur, et collocentur, ad hoc, ut ipsaemet dotes maiora in dies, benedicente domino, suscipiant incrementa, adeoque earum reditus supportando reparationis fabricae ipsarum ecclesiarum oneri satis esse possint.

4. Ceterum super praemissis omnibus; ac praesertim super iis, rectam, et fidelem praefatarum dotium administrationem respicient, quae eorumdem archiepiscoporum, episcoporum, et praelatorum inferiorum atque etiam capitulorum conscientiam peculiariter, et districte

oneramus; ac insuper quoties archiepiscopi, episcopi, vel ordinarii inferiores, ac respective capitula in aliquo ex his defecerint, ita ut vel ratione minus fidelis idoneique depositarii, aut ex causa non facti, vel minus tuti, et exinde deperditi investimenti, aut demum propter erogata capitalia, vel fructus in alios usus, aliquod praeiudicium emerserit patrimonio fabricae, ipsi archiepiscopi, episcopi, vel ordinarii inferiores, et respective capitula, et singuli canonici, qui defecerint, eorumque haeredes, et successores teneantur ad omnia damna, et interesse favore praedictae fabricae, eorumdemque bona omnia pro potiori cautela affecta sint, et specialiter hypothecata favore eiusdem fabricae.

5. Quoniam vero nostrae mentis non est per hanc nostram constitutionem, ut praemisimus, sacrorum canonum statuta, et praesidia minuere, sed, quantum in domino possumus, augere favore ecclesiarum, declaramus, et expresse volumus, firmissimum nihilominus manere onus reparandi, restaurandi, et manutenendi ecclesias cathedrales episcopis a iure iniunctum; ita ut in restauraudis, et conservandis ecclesiis cathedralibus, antequam fructus, seu capitalia favore fabricae, vigore huius constitutionis, conficienda, teneantur episcopi, et ad normam sacrorum canonum exquiratur de eorum obligatione.

6. Praetereaque decernimus, hanc nostram constitutionem locum habere favore omnium ecclesiarum cathedralium, et collegiatarum totius Italiae, et insularum adiacentium, tametsi pro nonnullis ecclesiis edictae fuerint aliquae provisiones, sicuti per fel. rec. *Innocentium PP. XIII.* Praedecessorem nostrum, pro tribus ecclesiis, nempe Auximana, Viterbien., et Tuscanen., et per nos hactenus pro quatuor, scilicet Nuscan., Vigilien., Castellaneten., et Sypontina, mediante reservatione ratae pensionis super fructibus earumdem ecclesiarum ad certum tempus favore fabricae earumdem ecclesiarum, actum fuisse constat, et in universum pro ecclesiis regni neapolitani emanaverit constitutio san. mem. *Innocentii Papae XII.* etiam praedecessoris nostri, incipiens « *Inscrutabili,* » et supervenit alia nostra ampliativa, incipiens « *Sacrosancti apostolatus.* »

7. Excipimus tamen ab hac constitutione beneficia nostrae archidioecesis Beneventanae; dudum enim eorum respectu per aliam nostram constitutionem, incipientem « *Romanus Pontifex,* » confirmando, declarando et ampliando antiquam constitutionem fel. rec. *Pii PP. II.* pariter praedecessoris nostri simile iniunximus onus beneficiis, in universa archidioecesi existentibus.

8. Volumus autem, quod huic nostrae constitutioni, seu solutioni mediae annatae praedictae minime subiecta existant beneficia illarum dioecesum, et respective collegiatarum, in quibus reperitur opus, seu peculiare patrimonium fabricae, sufficienter instructum, aut onus, seu obligatio reparandi, restaurandi, et conservandi ecclesias residet penes communitates locorum, vel adsunt dictarum ecclesiarum patroni, qui nisi reparare, et manutenere velint easdem ecclesias, earum patronatum amittere debent. Cum enim in his satis consultum sit reparationi, et conservationi ecclesiarum, nolumus aliud superaddere beneficiatis impendium, quod vergeret in sublevamen eorum, qui de iure tenentur.

9. Decernentes easdem praesentes, ac praeinsertas literas semper validas, firmas, et efficaces existere, ac fore, suosque plenarios effectus sortiri, et obtinere ab omnibus, et singulis, ad quos spectat, et pro tempore spectabit, quomodolibet in futurum, inviolabiliter, et inconcusse observari; sicque, et non aliter in praemissis per quoscumque iudices ordinarios, et delegatos, etiam causarum palatii Apostolici auditores, ac S. R. E. cardinales, etiam de latere legatos, et Apostolicae Sedis nuncios, aliosve quoslibet, quavis praeminentia, et potestate fungentes, et functuros, sublata eis, et eorum cuilibet quavis aliter iudicandi, et interpretandi facultate, ac auctoritate, iudicari, et definiri debere, ac irritum, et inane, si quid secus super his a quoquam, quavis auctoritate, scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

Non obstantibus, quatenus opus sit, nostra, et cancellariae apostolicae regula de iure quaesito non tollendo: necnon constitutionibus, et ordinationibus, et cet.

Nulli ergo omnino hominum liceat paginam hanc nostrae confirmationis, approbationis, innovationis, ampliationis, restitutionis, reintegrationis, decreti, declarationis, statuti, voluntati, mandati, constitutionis, assignationis, praecepti, et derogationis infringere, vel ei ausu temerario contraire: Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ad beatorum Petri et Pauli Apostolorum eius se noverit incursurum. Datum Romae apud s. Petrum anno incarnationis dominicae 1725. IV. Idus Maii pontificatus nostri anno primo. – P. M. card. Prod. – F. card. Oliverius visa de curia I. C. archiepisc. Damascenus. – Loco ✠ Plumbi. L. Martinettus – Registrata in secretaria Brevium.

NUM. VI.

(VID. §. 1. CAP. 1. N. 64. VOL. I. PAG. 74.)

Sanctissimi domini nostri Pii divina providentia Papae IX. litterae apostolicae, quibus aliqua dubia circa sacra S. R. E. cardinalium et episcoporum utensilia declarantur.

Summarium.

1. Saepe saepius dubia suborta fuerant circa interpretationem reservationis positae in apostolicis literis Urbani VIII. incip. « *Aequum.* » Ratio eorumdem dubiorum.

2. C. M. card Ostinius a S M. Greg. XIV. postulavit, ut eam controversiam, aliasque super hoc argumento oriri solitas sua auctoritate dirimeret.

3. Quod cum pontifex ille perficere non potuisset, Ssmus D. N. dubitationes omnes a S. C. Ep. et Reg. expendi ac resolvi mandavit, easque resolutiones approbans, oraculo suo proclamavit.

Ibidem statuitur I. cardinales episcopos constitutioni s. Pii V. obnoxios esse super utensilibus cathedrali relinquendis; non ita vero cardinales suburbicarios, et abbates *Nullius,* quorum utensilia sacrario pontificio cedunt ex Const. Urb. VIII.;

II. Reservationem positam in brevi Urban. VIII. auferendam esse, et aliam subrogandam, ceteris clausulis in suo robore permanentibus;

III. Utensilia cathedralibus speciatim debita ea esse, quae ibi enucleantur, adeoque episcopos teneri ad inventarium conficiendum eorum utensilium, quae ex ecclesiae reditibus comparaverint, secus omnia ex his comparata fuisse praesumi;

Item et utensilia, quae sacrario pontificio debentur, ea esse nominatim, quae ibi describuntur;

IV. Utensilia episcoporum, qui successive duas, vel plures ecclesias rexerunt, dividenda esse inter easdem proportionabiliter iuxta modum ibi traditum;

V. Idem dicendum de utensilibus episcoporum, qui ecclesias unitas, vel in perpetuum commendatas administrant;

VI. Utensilia uni illi tantum ecclesiae deberi, ex cuius reditu ea comparata fuisse constiterit, licet episcopus pluribus gradatim ecclesiis praefuerit.

Sequuntur clausulae salutares.

PIUS PAPAE IX.

Ad perpetuam rei memoriam,

1. Quum illud plurimi referat, ut in apostolicis concessionibus nullus detur dubitationi locus, quae animos torqueat, ac controversias excitet, idcirco si quam existere ambiguitatem noverimus, ad eam avertendam curas nostras libenter intendimus. Iam vero praeter indultum testandi de propriis bonis, quod venerabilibus fratribus nostris S. R. E. cardinalibus sancta haec Sedes tribuere solet per Apostolicas litteras in forma brevis incipientes – *De benignitate sedis apostolicae* – iisdem per alias similes litteras in forma brevis, quarum initium – *Cum fel. rec. Urbanus VIII.* – facultas conceditur disponendi de sacris utensilibus favore alicuius ecclesiae, seu cappellae, vel loci pii, non obstante constitutione Urbani VIII. – *Aequum est* – edita die 24. Iulii anno 1642., qua sacra cardinalium utensilia pontificio sacrario attribuuntur. Verum quum in memorato postremo brevi, etiam quando agitur de cardinalibus archiepiscopis et abbatibus ex quodam invecto usu addi consueverit clausula. « *Salvaque in praemissis quoad ecclesias cathedrales, metropolitanas, aut patriarchales, quibus praefueris, seu quas alias ex concessione vel dispensatione apostolica in titulum, administrationem, seu commenda obtinueris, dispositione constitutioni fel. rec. Pii PP. V. anno 1567. tertio kalendas Septembris anno secundo* » saepe saepius dubia exorta sint circa interpretationem et vim huiusmodi reservationis, eo vel magis quod in superius memorato brevi. « *De benignitate sedis apostolicae* » praefatae s. Pii V. constitutioni in ea parte, quae sacra utensilia respicit, aperte derogatur. Si namque Romani Pontifices cardinalibus quoque archiepiscopis, episcopis, et abbatibus privilegium disponendi de sacris utensilibus concedere solent, illud frustraneum et illusorium foret, quatenus adiecta clausula eam vim haberet, quam verba praeseferunt. His quoque accedebat, quod nonnulli sacrorum canonum interpretes doceant, cardinales utpote qui in memorata s. Pii V. constitutione speciatim nominati non sint, ea lege minime teneri, etsi alii contrariam sententiam tueantur.

2. Quae cum ita essent ven. frater noster Petrus cardinalis Ostini nunc episcopus Albanensis, qui tunc temporis episcopalem ecclesiam Aesinam regebat, enixe postulavit a fel. rec. Gregorio XVI.

Praedecessore Nostro, ut rem certo definiret, atque expresse declararet, an cardinales episcopi, seu abbates *Nullius* in apostolicis memoratis literis s. Pii V. praedecessoris nostri comprehendantur, ac statueret, quaonam sacra ornamenta, et supellectiles, et utensilia S. R. E. cardinalium ad sacrarium pontificium ex memorata constitutione Urbani VIII., et quaenam, patriarcharum, archiepiscoporum episcoporum et abbatum *Nullius*, sive cardinalitia dignitate fulgeant, sive illa careant, ad ecclesias cathedrales ex superius citata Sancti Pii V. constitutione revera spectent, et quomodo facienda sit divisio sacrarum supellectilium, et utensilium, quando episcopus sive successive, sive simultanee plures ecclesias gubernaverit.

3. Nos igitur qui in memorati decessoris nostri bo. me. Gregorii XVI. locum, licet immerentes, suffecti sumus ad praecidendas omnes hac super re dubitationis ac controversiae causas, de consilio VV. FF. nostrorum S. R. E. cardinalium negociis et consultationibus episcopnrum et regulurium praepositorum, haec, quae sequuntur, auctoritate nostra apostolica decernimus, et mandamus. I. Cardinales episcopos teneri quoad sacra utensilia lege lata in constitutione S. Pii V. incipiente – *Romani Pontificis,* – exceptis tamen cardinalibus episcopis suburbicariis, nec non exceptis pariter cardinalibus abbatibus *Nullius*, qui in Romana curia morantur, quorum sacra utensilia, attenta citata constitutione - *Aequum est* - Urbani VIII. Praedecessoris nostri, ad pontificium sacrarium spectabunt. II. Firmis remanentibus clausulis derogatoriis constitutioni S. Pii V. cuius initium – *Romani Pontificis providentia,* – in litteris in forma brevis incipientibus – *De benignitate Sedis Apostolicae* – apponi solitis, in altero brevi quod incipit - *Cum fel. rec. Urbanus VIII.* - auferatur clausula, qua salva edicitur eadem Piana constitutin, eiusque loco substituantur ea, quae sequuntur. « *Quod si ecclesiis ab-* » *batialibus, cathedralibus, metropolitanis, patriarchalibus praefueris,* » *seu quas alias ex concessione et dispensatione apostolica in titulum,* » *administrationem, seu commendam obtinueris, te vehementer horta-* » *mur, prout iam Benedictus XIV. Praedecessor noster in sua consti-* » *tutione incipiente* « Inter arduas » *cardinales hortabatur, ut in prae-* » *dictis rebus disponendis eas ecclesias prae oculis habeas, ceterisque* » *praeferas.* » Quae vero hoc in articulo praescripsimus ea ad singulos cardinales extendimus, qui ante praesentium litterarum publicationem enunciatam testandi ac disponendi facultatem obtinue-

runt, perinde ac si in respectivis indultis expressa essent. III. Sacra utensilia quae vigore constitutionis S. Pii V. incipientis - *Romani pontificis* - ecclesiis cathedralibus debentur, haec esse edicimus: Mitras scilicet, planetas, pluvialia, tunicellas, dalmaticas, sandalia, chirothecas, albas cum cingulis, lineos amictus, et his similia; item missalia, gradualia, libros cantus firmi et musicae, libros pontificales, alterum cui titulus canon missae; item calices, patenas, pixides, ostensoria, thuribula, vas aquae benedictae cum aspersorio, pelvim cum urceo, vasa sacrorum oleorum, et urceolos una cum pelvibus, et tintinnabulo, palmatorias, icones pacis, cruces archiepiscopales, candelabra cum cruce pro altaris usu, baculum pastoralem, faldistorium, aliasque res sacras sive paramenta, sive ornamenta, sive vasa, si quae sunt etiam ex eorum natura usui profano congrua; dummodo non per accidens, sed permanenter divino cultui, sacrisque functionibus fuerint destinata; exceptis annulis et crucibus pectoralibus etiam cum sacris reliquiis, et iis omnibus utensilibus cuiusvis generis, quae legitime probentur ab episcopis defunctis comparata fuisse bonis ad ecclesiam non pertinentibus, neque constet ecclesiae fuisse donata. Volumus propterea teneri, ac debere episcopos conficere in forma authentica inventarium sacrorum utensilium, in quo pro rei veritate exprimant quando acquisita fuerint, et speciali nota describant, quae ex ecclesiae reditibus ac proventibus sibi compararunt, ne alias praesumi debeat ea omnia reditibus ecclesiae comparata fuisse. Quod vero pertinet ad utensilia sacra S. R. E. cardinalium ad sacrarium sacelli summi pontificis spectantia, nullam haberi volumus rationem qualitatis et naturae redituum, quibus comparata fuerint, et praeter ea, quae in constitutione Urbani VIII. incipiente « *Aequum est* » in specie enumerata sunt, alia verbis generalibus tantum expressa intelligi volumus, sandalia, chirothecas, lineos amictus, albas cum cingulis, item pixides, ostensorta, vas aquae benedictae cum aspersorio, vasa sacrorum oleorum, et urceolos cum pelvibus, ac tintinnabulo, tandem baculum pastoralem, faldistorium, palmatorias, icones pacis, thuribulum, et his similia, exceptis annulis, et crucibus pectoralibus etiam cum sacris reliquiis. IV. Quando episcopus duas, vel plures ecclesias successive rexerit, sacra utensilia dividi volumus proportionaliter inter ecclesias cathedrales habita ratione fructuum ac temporis, iuxta constitutionem S. Pii V. incipientem « *Romani pontificis.* » V. Ubi vero

aliquis episcopus simul praefuerit duabus, vel pluribus ecclesiis unitis, vel in perpetuam administrationem concessis, quae habeant capitulum et cathedralem ecclesiam propriam, ac distinctam, sacrorum utensilium divisionem faciendam esse edicimus aequis partibus singulis ecclesiis cathedralibus. quatenus earumdem ecclesiarum unitarum, seu in perpetuam administrationem concessarum reditus non sint divisi, sed unam episcopalem mensam perpetuo constituant; si vero reditus divisi fuerint, ac separati, divisionem fieri volumus singulis ecclesiis cathedralibus proportionaliter ratione fructuum. VI. Quod si constet, episcopum, qui per translationem duabus ecclesiis successive praefuerit, comparasse sibi omnia sacra utensilia reditibus tantum unius ecclesiae, nulli divisioni locus erit, sed eadem sacra utensilia ad ecclesiam cathedralem tantum spectabunt illius dioecesis, ex cuius episcopalis mensae proventibus fuerint acquisita. Haec volumus, et mandamus, decernentes has litteras firmas, validas, atque efficaces esse et fore, suosque plenarios, et integros effectus sortiri, ac obtinere, eisque ad quos spectant, seu spectabunt, plenissime suffragari; sicque in praemissis per quoscumque iudices ordinarios, et extraordinarios iudicari, ac definiri debere, irritumque et inane quidquid secus super his a quoquam, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter contigerit, attentari. Non obstantibus, si opus fuerit, nostra, et cancellariae apostolicae regula de iure quaesito non tollendo, aliisque apostolicis, atque in universalibus, provincialibusque, et synodalibus conciliis editis generalibus, vel specialibus constitutionibus, et ordinationibus, ceterisque etiam speciali, et individua mentione, ac derogatione dignis in contrarium facientibus quibuscumque.

Datum Romae apud sanctam Mariam Maiorem sub Annulo Piscatoris die 1. Iunii MDCCCXLVII. Pontificatus nostri anno primo. Aloisius card. Lambruschini, a brevibus Apostolicis.

NUM. VII.

(VID. §. 1. ART. 1. N. 69. PAG. 74.)

Constitutio SS. D. N. Benedicti Papae XIII., qua praebendae theologalis, et canonici poenitentiarii in ecclesiis cathedralibus Italiae, insularumque adiacentium, ubi non sunt, institutioni consulitur, cum aliis ordinationibus.

Summarium.

1. Summus pontifex cum omnium tridentinarum sanctionum, tum praesertim earum, quae in praedicatione et doctrina praescribenda consistunt, executionem curare debet.

2. Sanctio Tridentina de praebenda theologali in cathedralibus, et collegiatibus erigenda,

In ea conferenda solemnis concursus forma adinstar parochiarum servanda est.

3. Aliter collatio irrita decernitur, et ad S. Sedem devolvitur.

4. Assignatio fructuum praebendario facienda, qui sacrario applicantur, si ille suo muneri desit.

5. Facultas tribuitur episcopis quaedam beneficia uniendi usque ad summam scut. 60.

6. Eadem forma, quae servatur in theologali conferenda, servanda est etiam in poenitentiariae erectione, collatione, aliisque rebus ab eam pertinentibus.

7. Clausula sublata, et decretum irritans.

8. Derogatio contrariorum.

9. Decretum poenale.

BENEDICTUS EPISCOPUS SERVUS SERVORUM DEI

Ad perpetuam rei memoriam.

1. Pastoralis officii nostri esse ducimus, assiduo, enixoque studio curare, ut universa sacrae Tridentinae synodi decreta ubique inviolabiliter observentur ; sed eorum prae ceteris executionem strenue promovendam, urgendamque nobis esse arbitramur, ex quibus maiorem in ecclesia Dei utilitatem proventuram fore conspicimus, ac

eos potissimum quorum opus in praedicatione, et doctrina consistere debet, ut cunctos aedificent tam fidei scientia, quam actionum disciplina, excitari maxime posse confidimus ad impensius frequentandam tantopere necessariam sanctarum scripturarum lectionem, quas qui nescit, ut beatus Hieronymus admonet, nescit Dei virtutem, eiusque sapientiam; nam ignoratio scripturarum, ignoratio Christi est.

2. Cum itaque saluberrimo praedicti Concilii Tridentini decreto, relato in *Cap. 1. sess. 5. de reformation.* cautum sit, ut nedum in ecclesiis cathedralibus, sed in collegiatis etiam oppidorum insignium, in quibus praebenda, aut praestimonium, seu stipendium pro sacrae scripturae lectoribus constitutum non reperitur, praebenda quomodocumque, praeterquam ex causa resignationis, primo vacatura, ipso facto ad eum usum perpetuo constituta, ac deputata intelligatur; et quatenus nulla, vel non sufficiens praebenda, locorum ordinarii per assignationem fructuum alicuius simplicis beneficii, debitis tamen eius supportatis oneribus, vel per contributionem beneficiorum suarum diaecesum, vel alias, prout commodius fieri poterit, ita provideant, ut ipsa sacrae scripturae lectio omnino habeatur: Verum cum eiusmodi provida praefati Concilii dispositio in aliquibus cathedralibus, sicut non absque gravi animi nostri dolore percepimus, hucusque neglecta, debitaeque executioni demandata non fuerit: Hinc igitur est, quod nos illius executionem pro pontificiae vigilantiae debito urgere intendentes, motu proprio, ex certa scientia, ac matura deliberatione nostri, deque apostolicae potestatis plenitudine, hac nostra perpetuo valitura constitutione sancimus, decernimus, et mandamus, ut in cathedralibus quibuscumque Italiae insularumque adiacentium, in quibus praebenda theologalis hactenus instituta non fuerit, praebenda primo vacatura, post eiusdem praesentis constitutionis pubblicationem, sive ad nos, sedemque apostolicam, sive ad ordinarium illius collatio, atque provisio pertineat, ipso iure, et absque ulla alia declaratione, sit, ac esse censeatur praebenda theologalis constituta. Volumus insuper, ut tam illa, quam reliquae omnes aliae praebendae theologales hactenus constitutae, et deputatae conferri semper debeant doctori in sacra theologia, vel qui infra annum doctoralem lauream in eadem facultate suscipiat, et ceteroquin magis idoneo in formali concursu ab examinatoribus renunciato, eo plane modo, quo parochiales ecclesiae conferuntur. Hunc porro in finem, quotiescumque eiusmodi praebenda theologalis conferenda erit, per

edictum publicum vocentur quicumque concurrere, et examini sese subiicere voluerint, coram episcopo, et quatuor examinatoribus etiamsi synodales non sint, ab eodem episcopo actu eligendis, ac deputandis, in theologali tamen facultate licentiatis, et valde peritis sive saecularibus, sive regularibus, et illi, qui in eiusmodi concursu probatus, magisque idoneus renunciatus fuerit, praebenda conferatur. Quoties autem praebendae collatio ad sanctam Sedem spectabit, episcopus ad Romanum Pontificem pro tempore existentem acta concursus transmittere teneatur, ut ipse vacantem praebendam illi assignare, atque conferre possit, quem ceteris digniorem, et magis idoneum in Domino iudicaverit.

3. Quod si episcopus primo vacaturam praebendam contra formam in praesenti constitutione praescriptam conferre praesumpserit, vel etiam in aliis occurrentibus casibus eamdem formam observare neglexerit; illius collatio, atque provisio ipso iure nulla, et irrita, nulliusque prorsus roboris, vel momenti sit, ac esse debeat, eiusdemque praebendae dispositio statim devolvatur, et pertineat ad sanctam Sedem, et Romanum Pontificem pro tempore existentem, a quo doctori in sacra theologia conferetur.

4. Ceterum ut fructus, quem Tridentina synodus ex praebendae thelogalis institutione perceptum iri speravit, omnino re ipsa, et cum effectu percipiatur; volumus, statuimus, et mandamus tertiam partem proventuum dictae praebendae theologalis ab episcopo distribui, et proportionaliter applicari singulis lectionibus sacrae scripturae, quae a praebendato praescriptis diebus, et horis totius anni habendae erunt, itaut si praebendatus universas lectiones habuerit, assignatas distributiones integras absque ulla prorsus diminutione consequatur; si vero in aliqua, vel pluribus lectionibus defecerit, distributiones neglectis lectionibus respondentes amittat, quae in sacristiae ecclesiae beneficium cedant, ac erogentur. In casu autem gravioris contumaciae praebendati liceat episcopo deputare alium theologum sacerdotem saecularem, vel regularem, qui iugiter supplendo eiusdem praebendati vices, praefatis distributionibus potiatur.

5. Quoniam vero nonnulli episcopi, sicut accepimus, ut propriae incuriae aliquod velamen obtendant, dilatae erectionis eiusmodi praebendae theologalis causam in tenuitatem ac insufficientiam praebendarum suarum ecclesiarum reiicere solent; nos omnem de cetero praetextum, sive excusationem e medio tollere, ac penitus eliminare

volentes, motu, scientia, ac potestatis plenitudine similibus decernimus, statuimus, atque praecipimus, quod ubi praebenda theologalis, computatis etiam distributionibus quotidianis, ac annuum saltem reditum scutorum sexaginta monetae romanae non ascendat, pro summa ad hanc taxam conficiendam deficiente iidem episcopi unire possint, et debeant eidem praebendae aliquod simplex beneficium, cuius supplemento praedicta summa conficiatur, primo vacaturum in quocumque mense, et qualitercumque, ac quomodocumque Sedi apostolicae affectum, et reservatum, ita tamen ut a tali unione illa omnia beneficia, quae pro sanctae Romanae Ecclesiae cardinalibus, Papae familiaribus, nunciis Apostolicis atque praelatis Congregationum, quibus iidem S. R. C. cardinales intersunt, secretariis in alia constitutione ad promovendam seminariorum erectionem novissime per nos condita peculiariter reservavimus, perpetuo reservata, et excepta sint, ac esse intelligantur, et quidquid secus fieri contingeret, ex nunc prorsus irritum, ac inane, nulliusque roboris, vel momenti esse, ac foro decernimus, et declaramus.

6. Postremo quaecumque hactenus de praebenda theologali, et sacrae scripturae lectione sancivimus, extendimus etiam, ac adamussim observari volumus, et mandamus (congrua tamen congruis referendo) quoad institutionem canonici poenitentiarii in illis cathedralibus, in quibus nondum fuerit institutus, eiusque honestam substentationem, concursum, deputationem, omniaque alia ad illius officium pertinentia: et praeter illa, quae a nobis superius disposita sunt, ea insuper, quae Tridentina synodus *Cap. 8. sess. 24. de reformat.* de huius ministri qualitate, aetate, ac exemptione a servitio chori constituit, exacte observari decernimus, praecipimus, et mandamus.

7. Decernentes etiam praesentes literas semper firmas, validas, et efficaces existere, ac fore, suosque plenarios et integros effectus sortiri, ac obtinere, necnon praemissa omnia, et singula in illis contenta per eos, ad quos spectat, et in futurum quomodolibet spectabit, perpetuo inviolabiliter observari; sicque, et non aliter per quoscumque iudices ordinarios, et delegatos, etiam causarum palatii apostoli auditores, ac S. R. E. cardinales, etiam de latere legatos, et alios quoslibet quacumque potestate fungentes, et functuros, sublata eis, et eorum cuilibet, quavis aliter iudicandi facultate,

ac auctoritate, iudicari, ac definiri debere, ac irritum, et inane quidquid secus super his a quoquam quavis auctoritate, scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

8. Non obstantibus, quatenus opus sit, nostris, et cancellariae apostolicae regulis quibuscumque, aliisque apostolicis etiam in universalibus et cet.

9. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrarum sanctionis, institutionis, praecepti, voluntatis, mandati, decreti, et derogationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri, et Pauli apostolorum eius, se noverit incursurum. Datum Romae apud S. Petrum anno incarnationis dominicae millesimo septingentesimo vigesimo quinto decimo quarto kalendas Iunii pontificatus nostri anno primo. – P. M. card. Prodatarius. – F. card. Oliverius. – Visa de curia I. C. archiepisc. Amasenus. – Loco ✠ Plumbi – L. Martinettus – Registrata in secretaria Brevium.

NUM. VIII.

(VID. §. I. ART. 1. N. 89. PAG. 85.).

Montisfalisci. *Collegiatae.*

Summarium.

1. Canonici collegiatae S. Io. Baptistae oppidi Cryptarum, antequam suas capitulares constitutiones ad normam Concilii Romani conficiant, a S. Cong. Conc. petunt, ut memoratam ecclesiam collegiatae titulo gaudere declaret.

2. Episcopus, cui supplex libellus ex more transmittitur, ut de singulis capitibus ad rem facientibus referat, statum eiusdem ecclesiae tam materialem, quam formalem enucleatim describit.

3. Deinde signa recenset collegialitatis, quae praesefert eadem ecclesia.

4. Defectus erectionis non obest, quando ecclesia signa, dotesque collegialitatis a centum annis, vel immemorabili exhibeat.

Qualia sunt in specie signa, quae sive coniunctim, sive seiunctim collegialitatem important?

5. Ante annum 1625. communis erat opinio, quod episcopi facultate pollerent collegiatas erigendi: adeoque collegiatae ante id

tempus ab episcopo erectae substinentur. Posthac vero firmatum est, necessariam esse Summi Pontificis auctoritatem. Vid. etiam n. 8.

6. Hisce praestitutis, dioecesanus episcopus amicam capitulo cryptano sententiam aperit.

7. Alia in facto cumulantur signa collegialitatis, quae eidem ecclesiae inesse comperta sunt.

8. Ex quibus in iure plura corollaria deducuntur, quae ecclesiae S. Ioannis collegialitatem convenire confirmant.

9. Hisce omnibus inspectis, Sac. Congr. Conc. cunctis suffragiis declaravit, constare de collegialitate ecclesiae S. Ioannis Baptistae terrae Cryptarum.

1. Canonici ecclesiae S. Ioannis Baptistae oppidi Cryptarum dioecesis Montisfalisci supplicem huic S.C.C. libellum obtulerunt, quo exponunt sese in eo esse consilio, ut constitutiones capitulares, quibus carent, ad praescriptum Concilii Romani 1725. *Tit. 2. cap. 4. et 5.* sibi conficiant. Quoniam vero ibidem sancitum comperiunt, in eo condendo opere exprimendas esse « *Ecclesiarum origines, fundationes, insignia, consuetudines* » neo quidquam esse inserendum, « *quod a iuris dispositione, et Congregationum decretis usuque recepto et approbato obstet* » unanimi omnium consensu demissis precibus exorant, ut gravissimo e͞marum vestrarum iudicio declaretur, constare de collegialitate ecclesiae memoratae, quemadmodum, ut inquiunt ipsi, solide demonstratur in ea, quam adiiciebant, et de qua posthac agetur, facti et iuris expositione, unde colligitur a remotissimis temporibus ac potissimum a saeculo XIV. ad haec usque tempora haud interrupte eamdem ecclesiam ut collegiatam babitam fuisse. Idque vehementius sese optare subiiciunt, quod praeter accuratiorem rerum divinarum ordinem, qui a statutorum confectione nimirum existet, legitimam inde causam arripiet episcopus, ut praebendam theologalem cuius in usum idoneae non desunt ibidem praebendae, ad normam Conc. Trid. et constitut. s. m. Benedicti XIII. incip. *Pastoralis* instituere commode queat.

2. Huiusmodi preces ordinario iuxta S. H. Ordinis institutum remisi *pro informatione et voto, et inspectis actis curiae referat super bono iure.* Ordinarius responsum praebuit suis literis, quibus rem universam complectitur, necessaria quaeque opportunaque scitu diligenter evolvens. Grave non sit e͞mis vestris ipsa eius verba perle-

gere. « Ecclesia S. Ioannis Baptistae « satis ampla, (ipse ait) elegantis » formae et structurae, septem ornata altaribus, ac tam varia, tam » concinna, tam pretiosa et recte disposita supellectili instructa, ut » inter ecclesias collegiatas in his locis ea sit facile princeps. A » dissitis longe temporibus divina ibi celebrantur officia a quatuor- » decim canonicis, quorum tres una cum archipresbytero totius col- » legii capito *capitulares*, reliqui decem *supranumerarii* vocantur, » utpote posterioris erectionis. Recitant hi in choro festis quibusvis » diebus etiam reductis matutinum cum laudibus, et horis, et missam » dicunt cum cantu, cum quo post meridiem dant operam vesper- » tinis horis, idque etiam in pervigiliis festorum primae et secundae » classis. Praeterea toto Quadragesimae tempore completorium ca- » nunt, et in triduo dominicae Passionis consuetas omnes ecclesia- » sticas functiones explent. Missam cum interessentia omnium canoni- » corum et diacono et subdiacono inservientibus celebrant solemniter » tum singulis diebus festis, tum in feria secunda cuiuslibet hebdo- » madae (at sine diacono et subdiacono) per turnum canonici capi- » tulares cum archipresbytero, et illam applicant pro populo, hanc » pro benefactoribus, ideoque illam parochialem, hanc conventualem » appellant. Canonici primae erectionis vocati ab archipresbytero » eoque praesidente, agunt conventus capitulares, deque utili rerum » ad sacristiam et ecclesiam spectantium administratione deliberant, » eorum resolutiones secretario ex eis, et ab eis electo in apposito » libro transcribente, et quoties opus est sigillo utuntur cum epi- » graphe *Collegiata S. Ioannis Baptistae*. Singuli canonici distinctas, » de quibus in titulum providentur, possident praebendas, sed alias » aliis pinguiores. Archipresbyteratus enim 300. circiter scutatorum » dat reditum, nonnulli canonicatus 100., pauci circiter 40., et quo- » tidianarum distributionum locum tenent *punctaturae*. Canonici post » laudabile quadraginta annorum servitium, apostolicum iubilationis » indultum solent obtinere. Insignia autem huius collegiatae erant » olim Almutiae, quibus Pius VII. fel. record. *die 20. Sept. 1803.* » suffecit cottam supra rochettum, itemque rochettum et mozzettam » violaceam etiam sericam cum globulis, et asulis cremisini coloris.

3. » Equidem episcopi dioecesani tam in actu visitationis, quam » data qualibet occasione, imo et ipsi Summi Pontifices tribuere » huic ecclesiae titulum collegiatae et presbyteris eidem in divinis » inservientibus nomen canonicorum numquam dubitarunt. Nonnulla

» exempla ex actis huius cancellariae deprompta afferam. Anno 1700.
» collatus ab ordinario fuit Svetonio Pandolfi archipresbyteratus, qui
» dictus fui *Archipresbyteratus parochialis ecclesiae collegiatae nun-*
» *cupatae*. Anno 1705. et 1710. sub Marco card. Barbadigo et Bona-
» ventura Pompilio clarissimis episcopis Montisfalisci habitae sunt
» synodus dioecesanae, quarum in prima electus fuit in punctatorem
» Bernardinus Noccioli cum addito *canonicus collegiatae Cryptarum;*
» in altera autem inter interessentes subscripti leguntur, *Iacobus de*
» *Mattis archipresbyter collegiatae S. Ioannis Baptistae Cryptarum,*
» *Ioannis Pamphilii eiusdem collegiatae canonicus*. Loquendo autem
» de Summis Pontificibus, constat ex actis huius cancellariae epi-
» scopalis, eos, ubi collatio archipresbyteratus huiusmodi ecclesiae
» ad ipsos sive iure reservationis, sive iure devolutionis spectant,
» semper collegiatam eamdem ecclesiam nuncupasse. In bullis siqui-
» dem apostolicis expeditis favore Iacobi de Mattis an. 1709. VI. kal.
» Octobris legitur « *In saeculari et collegiata S. Ioannis Baptistae.* »
» In illis expeditis anno 1793. die 13 Iulii favore Iosephi Guerrini
» *Cum itaque postmodum archipresbyteratus ecclesiae saecularis et for-*
» *san insignis collegiatae S. Ioannis Baptistae terrae Cryptarum.* » In
» illis expeditis *die 15. Febr. 1805.* favore Christophori Orzi « *Ar-*
» *chipresbyteratus, qui inibi dignitas principalis existit cum cura pa-*
» *rochianorum dictae collegiatae ecclesiae.* » Eadem fere verba repe-
» tuntur in bullis expeditis anno 1817. favore Vincentii Rubini.
» Tandem in apostolicis literis datis *die 20. Septem. 1805.*, quibus
» praedicti canonici novis insignibus et decorationibus aucti fuere,
» legitur « *Cum igitur collegiata ipsa antiquitatis laude, sacerdotum*
» *probitate, et doctrina, populique frequentia, et devotione ita floreat*
» *ut una ex illustrioribus illius dioecesis habeatur etc.* »

4. » Haec omnia cum certissima sint, collegialitas ecclesiae San-
» cti Ioannis Baptistae de terra Cryptarum satis demonstrata videtur.
» Nec officere quidquam potest, quod, decretum erectionis canonicae
» in hac episcopali curia non reperiatur: nam monumenta dictae
» cancellariae incipiunt a saeculo XVI., anteriora enim sive casu,
» sive culpa periisse indubium est. Quid igitur vetat dicere, ere-
» ctionem hanc fuisse deperditam, praesertim cum ipsa ecclesia
» longe ante saeculum XVI. fuerit nomine collegiatae decorata, uti
» liquet ex vetustissimo quodam M. S. anni 1366. in archivio eius
» ecclesiae asservato, in quo legitur *Collatio canonicatus S. Ioannis*

» *de Castro Cryptarum*? Praeterea defectum decreti erectionis nihil » obesse collegialitati ecclesiae, ubi ipsa centum annis, sive ab im» memorabili indicia, et dotes collegiatarum exhibeat. docent passim » doctores et praecipue Piton. *Disc. eccl. 116. n. 30.* Lotter. *De ref.* » *benef. lib. 1. qu. 14. num. 52.* De Luca *Disc. 51. num. 4. et 5.* » *de praem.* Atqui ecclesiae S. Ioannis Baptistae non per unum sed » per plura saecula collegialitatis dotibus et signis non quidem ae» quivocis, sed univocis decorata apparet: ab immemorabili enim » tempore adsunt in ea praebendae in titulum conferri solitae, adest » praefinitus canonicorum numerus, qui cum archipresbytero unum » corpus efficiunt, qui collegiatarum insignibus ornati distinctum » statum habent in choro, qui et divina officia, non exclusa missa » conventuali celebrant cum onere solvendi fallentias, qui conventus » capitulares agunt, et capitulari utuntur sigillo, qui separatas prae» bendas obtinent, qui denique canonici vocari consueverunt non ab » episcopis tantum sed ab ipsis etiam Summis Pontificibus. Haec » autem indicia esse certissima collegialitatis, etiamsi sumantur se» iunctim, docent doctores. Revera Petra ad *Constit. 7. Innoc. IV.* » *sect. 2. n. 34.* pro tessera collegialitatis assignat. «*Si ecclesia fuerit* » *habita uti collegiata, et in actis visitationis ab ordinario talis assera*» *tur.*» Barbosa *Ius can. lib. 2. cap. 6.* «*Si in ecclesia adsit aliquis ut* » *caput, et clerici vel canonici ut membra.*» Card. De Luca *Loc. cit.* » *disc. 51. num. 4. et 5. de praeminent.* «*Cum constet quod usque ab* » *anno 1292. in istis ecclesiis adessent canonici soliti provideri in titu*» *lum, quorum numerus praefinitus erat, atque ecclesiae enuncientur* » *collegiatae... hinc adesse dicitur centenaria, qua occurrente de plano* » *resultat probatio dicti privilegii* (collegialitatis) *quoniam centenarius* » *possessor allegare potest privilegium apostolicum, et quemcumque ti*» *tulum de mundo meliorem, unde non indiget adminiculativa proba*» *tione deducta ex signis; cum ipsa sola diuturna possessio ad id* » *sufficiat, ex dicto privilegio centenariae possessionis.*» Quis igitur » dubitandi locus relinquitur de ecclesiae nostrae collegialitate, ad » quam adstruendam non centenaria solum, nec unum, vel alterum » indicium solum, sed omnia indicia concurrunt?

5. » Fateor equidem aliquid minus conveniens in hac collegiata » reperiri. Miserum enim est distributiones quotidianas solis pun» cta turis constare, et missam conventualem applicari dumtaxat om» nibus feriis secundis, et non cunctis diebus contra textum in *Cap. Do-*

» *lentes et cap. Cum creatura de celebrat. miss.* et contra quod habetur » in *Verulana Cel. miss. VV. SS. LL. 17. Sep. 1718.* Sed hoc forte tolerandum videtur, attenta consuetudine, et attento praesertim, quod » collegiata ista erecta dicenda est non auctoritate Summi Pontificis, » qui omnes necessarias conditiones et regulas in talibus institutionibus solet praescribere, sed facultate episcopi, idque ante declarationes hac de re ab ista S. C. emanatas, seu ante saeculum XVII., » quo tempore communis erat doctorum opinio etiam in tribunalibus » recepta, id episcopum facere posse, *Rota dec. 1084. cor. Emerix* » *Iun.* Hoc tamen nullum debet praeiudicium ecclesiae nostrae collegialitati inferre, ad tramitem doctrinae S. Rotae *Dec. cit., in qua* » *legitur: Anno 1623... communiter erat opinio inter doctores... quid* » *licitum esset ordinariis laicorum ecclesias in collegiatas erigere secundum quam opinionem iudicari debet de eius temporis erectione licet deinceps ob superventas declarationes S.C.C. contraria invaluerit opinio.*

6. » Quae cum ita sint preces capituli S. Ioannis Baptistae, nisi » aliter praeclarissimae sapientiae vestrae videatur excipiendas esse, » submisse putarem. Statuta enim huiusce eclesiae collegialitate canonici conditis constitutionibus arctius ecclesiae servitio manciparentur, ordinarius posset, ubi primum se offeret occasio, unam » ex praebendis in theologalem erigere; idque non solum ad maiorem » Dei gloriam, et animarum utilitatem, verum etiam ad augendum » decus terrae Cryptarum conferret, quam hoc honore dignissimam » puto tum quia fere ter mille incolas continet, tribus constat paroeciis, aeris salubritate, et agrorum feracitate gaudet, tum quia » et sacerdotes et populus religione, pietate, reverentia erga Summos » Pontifices, et fidelitate sunt et semper fuere nemini secundi. »

7. Hactenus episcopus. Quod pertinet ad deductiones a capitulo sive in *facto*, sive in *iure* huic S. C. exhibitas nihil est, quod eminas vestras diutius immorandas curem. Eae siquidem, ut plurimum, id omne praeseferunt quod ab episcopo praeoccupatum est. Solummodo nonnulla, quae in rerum expositarum confirmationem afferuntur, ex ipsis deductionibus colligam, ut nihil, quod plenam rei notitiam respicit, vobis me non retulisse appareat. Baptizatorum liber, qui in capitulari tabulario asservatur, et sumit initium ab anno 1587, inscriptionem praesefert « *Chiesa collegiata e battesimale di S. Giovanni.* » In quodam M. S., ubi memoriae mandata sunt acta et solemnia, quae respiciunt venerabile simulacrum B. M. V. sub titulo

Miraculorum, vel suffragii, ab illmo et rmo Vaticano capitulo insigni diademate anno 1623, redimitum, quodque etiam nunc maxima populi pietate colitur, semper et ubique ecclesiae S. Ioannis, ubi eam memorare contingat, collegiatae titulus adscritur. Alia etiam monumenta posteriorum temporum proferuntur, quae nominis eiusdem usum ostendunt. Silentio praeteriri nequit folium huius S. C. pro causa, quae prostat in *Thesaur. resolut.* cum titulo *Montisfalis. Red. diei 15. Sept. 1770.*, ubi et ab episcopo, qui de re, quae in consultationem veniebat (nempe de reductione quarumdam missarum), ex instituto retulerat, et ab secretario illius temporis, ecclesia Sancti Ioannis collegiata semper appellatur. Item canonici quatuor brevia, a s. m. Pio VI. anno 1790. pro concessione quarumdam indulgentiarum impetrata in medium afferunt, ubi similiter collegiatae titulum semper ecclesia additum gerit.

8. Porro ex hisce factorum circumstantiis aliisque superius ab episcopo descriptis quinque corollaria iidem canonici deducunt, videlicet *primo,* quod ecclesia S. Ioannis, collegiatae titulum ab immemorabili possidet, *secundo,* quod talis erat habebaturque eo tempore, quo doctorum opinio vigebat, posse episcopum ex auctoritate sua ecclesiam ad collegiatae titulum evehere, adeoque talem ab hac S. C. declarandam esse iuxta doctrinam traditam etiam a Pitonio *Disc. ecc. 116. num. 4. 30.* ac Petra *loc. cit.*, prout in simili casu de collegiata per episcopum anno 1617. erecta diserte declaravit in *Cremonen. Collegiatae 7. Septemr. 1720.; tertio* quod collegiatae titulum eidem tribuerunt Summi Pontifices atque haec S. C. in locis, quae superius memorata sunt idque satis esse ut haec illi praerogativa concessa dicatur *Lott. de ref. benef. qu. 14. num. 41.* ex cap. *Cum eccles. num. 2. de off. ord.; quarto,* quod in ea concurrunt omnia et singula signa, ex quibus collegialitatis qualitas demonstratur velut abunde colligitur ex episcopi literis; *quinto,* quod ei ne desunt quidem conditiones omnes, quae tali ipsam honorificentia dignam commendent, quod itidem confirmat episcopus.

9. Cum in praesenti themate agatur de firmando ecclesiae statu (quam rem utpote gravioris momenti Summi Pontifices suae auctoritati reservatam voluere) supplices capituli Cryptani preces superiori emarum vestrarum auctoritati iudicioque submittendas esse censui. Itaque videant emae vestrae an defectus decreti erectionis, quem ipsi non diffitentur canonici et episcopus, impedimento esse possit, quo-

minus ecclesiae S. Ioannis praerogativa collegiatae adiudicetur. In quo sedulo inspicienda sunt argumenta, quae in supplementum afferuntur, an videlicet tanti habenda sint ponderis, ut iuxta sacrorum canonum sanctiones et huius Sacri Ordinis disciplinam ad effectum de quo agitur aequipollere videantur.

Quapropter pro ea qua fulgent sapientia dirimere dignentur suppositum dubium

An constet de collegialitate ecclesiae S. Ioannis Baptistae terrae Cryptarum in casu?

Die 15. Sept. 1856. emi patres S. C. Conc. rescripserunt:

Affirmative et amplius.

NUM. IX.

(Vid. §. 1. n. 144. p. 104.).

Ordinariis Italiae, insularumque adiacentium districte mandatur, ut seminarioram erectionem sedulo promoveant, eorumque honestae sustentationi provideant taxa, et subsidiaria respective unione beneficiorum, iuxta modum a Sacro Tridentino Concilio praescriptum: ac insuper nova instituitur Congregatio, seminariorum nuncupanda, quae recto illorum regimini et administrationi praesideat, cum aliis ordinationibus, et clausulis, ac derogationibus opportunis.

Summarium.

1. Ecclesiastica iuventus diligenter exculta ingentes Ecclesiae utilitates suo tempore reddit.

2. Idcirco Trid. synodus seminariorum erectionem praecepit, quam Bened. XIII. districtius, ubi locum non habuerit, executioni committi praecipit.

Ad hanc rem taxa iuxta mentem Concilii Tridentini confici mandat.

Quinam sub ipsa taxa comprehendi debeant?

3. Ratio taxae conficiendae.

Antiqua servanda, donec nova approbetur.

Cuinam executio committenda sit?

4. Taxatas portiones apud exactorem episcopi, et capituli quotannis deponant.

5. In taxae supplementum, beneficiorum unio facienda conceditur.

6. Quaenam beneficia ab eadem unione immunia servantur.

7. Nova in Urbe seminariorum Congregatio instituitur.

8. Quaenam in eadem Congregatione tractanda et cognoscenda praescribuntur?

9. Taxa supradicta cum relatione hic iniuncta ab episcopis efformanda, et praefatae Congregationi pro approbatione transmittenda.

10. Usus rerum seminarii, seu ministrorum episcopis, eiusque familiaribus prohibetur.

Quibus, et quando episcopi uti possint?

11. Quibus studiis, et exercitiis a seminariorum clericis incumbendum sit?

12. Decretum irritans cum clausula *sublata.*

13. Decretum derogans.

14. Mandatum pro affixione, ac decretum poenale

BENEDICTUS EPISCOPUS SERVUS SERVORUM DEI

Ad perpetuam rei memoriam.

1. Creditae nobis coelitus dispensationis officium salubriter exequi, adiuvante Domino, satagentes, ad ea mentem, curasque nostras libenter convertimus, per quae sedulae clericorum institutioni opportune prospicitur. Ubi enim illi a teneris annis, ceu plantae novellae, benigniori cultura educentur, hoc est ad pietatem, morum candorem, literarumque scientiam in seminariis accurate informentur, cum postea ad laboriosa ecclesiastica ministeria in vineam Dominicam transplantantur, ecclesiarum regimini, populorumque saluti maxime fructuosos, ac utiles esse, diuturna plurimorum annorum experientia satis compertum habemus.

2. Cum itaque seminarii ecclesiastici erectio a sacra Tridentina synodo *Cap. 18. sess. 23. de reformat.* episcopis omnibus tantopere commendata, et ad ecclesiasticam disciplinam conservandam adeo necessaria, in pluribus cathedralibus ecclesiis, quemadmodum non sine gravi animi nostri moerore accepimus, hucusque neglecta fuerit, nos pro pastoralis vigilantiae nostrae debito pium hoc, et sanctum opus strenue promovere cupientes, motu proprio, ex certa scientia, ac matura deliberatione nostris, deque Apostolicae potestatis pleni-

tudine, universis, et singulis locorum ordinariis Italiae, insularumque adiacentium, haec nostra perpetuo valitura constitutione districte iniungimus, praecipimus, et mandamus, ut in cathedralibus, in quibus seminarium hactenus erectum non fuit, illud quamprimum erigi, ac omnino institui curent; ubi vero iam reperitur erectum, sed congruis redditibus ad alumnorum, magistrorumque sustentationem necessariis instructum non est, de iis, ut infra, opportune provideant. Utroque igitur casu, nimirum tam pro erectione novi seminarii, quam pro supplemento redituum seminarii iam erecti, taxam cum consilio duorum de capitulo, et totidem de clero conficiant a memorato Trid. Conc. *Cap. 18. sess. 23. de refor.* praescriptam, incipiendo ab integris fructibus mensae episcopalis, et absque ullo discrimine prosequendo, iuxta normam ibidem expressam, et provide constitutam.

3. Eidem vero taxae omnia, et singula beneficia saecularia, et regularia per quoscumque, etiam venerabiles fratres nostros S. R. E. cardinales, necnon nostros, et pro tempore existentis Romani Pontificis familiares, et camerae nostrae apostolicae clericos, ministros, ac officiales quoscumque, praesentes, et futuros, obtenta, et in posterum obtinenda, ac omnia insuper beneficia saecularia prioratibus, commendis, vel baiulivatibus ordinis fratrum S. Ioannis Hierosolymitani quomodocumque unita, aut de cetero unienda, necnon fructus, ac redditus confraternitatum laicorum, ex certis fundis, et capitalibus provenientes, (non autem summas pecuniarias, quae a confratribus quolibet mense, vel anno, vel per modum eleemosynae, vel in vim statutorum contribuuntur) subiici, et ad illius solutionem perpetuo teneri decernimus, statuimus, et mandamus; declarantes ab ea exemptos esse debere regulares pro iis tantum beneficiis, vel fructibus, quarum ratione ipsis Apostolica Sedes diserte, ac expresse, et ex causa vere, ac proprie onerosa indulsit, ut ab onere taxae pro seminario exempti sint.

4. Porro eiusmodi taxa iuxta locorum qualitatem respondere debeat summae scutorum trium pro quolibet centenario proventuum beneficii, et si necessitas urgeat, augeatur etiam usque ad summam quinque pro cetenario; itaut nunquam minor scutis tribus, neque maior sit quinque pro quolibet centenario, et anno; ac in illius confectione regula, a Tridentino Concilio in praedicto *cap. 18.* sancita, accurate, et adamussim observetur. Donec autem nova haec

taxa confecta, et a congregatione a nobis deputata, ut infra dicetur, approbata fuerit, alia taxa, quam seminarium antea exigere consueverat, omnino persolvatur. Ceterum novae taxae exactio semper committatur personae fide, et facultatibus idoneae, ab episcopo, et cathedralis ecclesiae capitulo specialiter approbandae et deputandae, ita quidem, ut quoties exactor huiusmodi negligens, aut minus idoneus fuerit, illius culpam idem episcopus, et capitulum portare debeant, et pro non exactis, atque deperditis respective de proprio teneantur, liceatque seminario tam contra exactorem, quam contra deputantes, eorumque haeredes, quocumque tempore agere nedum pro deperditis, sed etiam pro non exactis ad praecisam taxae faciendae normam, et quantitatem.

5. Praeterea episcopi et capitula portiones, seu quotas sibi obtingentes, iuxta praefatam taxam quolibet anno realiter, et cum effectu deponere teneantur penes exactorem deputatum, qui eas solvat, seu eroget in sumptus pro seminarii manutentione necessarios, et tam huius depositi, quam successivae solutionis, seu erogationis, simulque cuiuslibet alterius exactionis non factae, et qua de causa documentum per eosdem episcopos, et capitula ad antedictae Congregationis secretarium quotannis transmittatur.

6. Quod si in aliqua dioecesi computatis propriis seminarii redditibus, si qui sint, necnon beneficiorum antea cum effectu illi unitorum, ac fructibus parvorum conventuum suppressorum praecedenter applicatis (quas quidem tum beneficiorum uniones, tum applicationes fructuum parvorum conventuum firmas esse volumus) per huiusmodi etiam taxam, erectionis, et sustentationis seminarii, ad necessitatem nimirum uniuscuiusque dioecesis, et alumnorum, non autem ad pompam, et voluptatem, sufficienter provideri nequiverit; tunc, et eo casu, ac in subsidium tantum, ordinarii locorum eidem seminario unire, et applicare possint. ac debeant beneficia simplicia cuiuscumque qualitatis et dignitatis fuerint, etiam iurispatronatus ecclesiastici, vel quomodocumque affecta, et dispositioni Sedis Apostolicae reservata, sine tamen ullo divini cultus, ac illa obtinentium praeiudicio. Haec porro unio fiat statim, et ante eorumdem beneficiorum vacationem: nempe uniantur beneficia primo loco vacatura usque ad certam annui redditus quantitatem, in ipsa unione specificandam, quae computata taxa insufficienti, satis esse possit sustentationi certi numeri alumnorum pro unoquoque seminario designatorum;

ipsaque unio, statim ao beneficia praedicta quomodocumque vacaverint, debitum, atque integrum sortiatur effectum, fel. rec. *Clementis VIII., ac Urbani pariter VIII.*, necnon aliorum quorumque Romanorum Pontificum, praedecessorum nostrorum, constitutionibus, decretis, in contrarium facientibus, non obstantibus.

7. Ceterum considerantes monasteria, prioratus, et beneficia consistorialia, necnon aliqua alia indispensabiliter necessaria esse, ac fore pro congrua sustentatione S. R. E. cardinalium, et ministrorum, Romano Pontifici, et Sedi Apostolicae actualiter inservientium, volumus, et declaramus, quod abbatiae, prioratus, et monasteria consistorialia, seu beneficia, quovis modo Apostolica auctoritate commendata, et ad praesens obtenta, ac in futurum obtinenda, per antedictos S. R. E. cardinales, seu veros, et proprios Papae familiares, nuncios apostolicos, et praelatos congregationum, quibus iidem S. R. E. cardinales intersunt, secretarios dumtaxat, memoratis seminariis uniri, et applicari numquam possint, et uniones, quas forsan fieri contigerit, nullae ac irritae prorsus sint, firma in reliquis remanente libertate, et facultate uniendi (servata tamen forma superius expressa, et non aliter) cetera omnia beneficia, etiam, ut praefertur, affecta, et reservata, vel alias ad provisionem, ac dispositionem Sedis Apostolicae quomodolibet pertinentia.

8. Dum autem, sicut accepimus, seminaria, plerisque in locis ideo erecta minime reperiantur, vel quia episcopi taxam conficere detrectant, ne illam a semetipsis incohoare cogantur, vel quia beneficia simplicia, quorum dispositio ad eos libere spectat, occurrente illorum vacatione, suis familiaribus, aliisve personis sibi gratis, et sibi benevisis conferre volunt; hinc est, quod nos omnem scopulum, ac obicem impeditivum boni spiritualis, ab eiusmodi seminariorum erectione provenientis, e medio prorsus tollere, ac removere intendentes, motu, scientia, ac plenitudine paribus, congregationem, seminariorum nuncupandam, in qua venerabiles fratres nostri S. R. E. cardinales. Congregationi super negotiis, et consuetudinibus Episcoporum et Regularium, necnon Congregationi interpretum Concilii Tridentini praefecti, utriusque Congregationis secretarii, datarius, seu prodatarius, ac subdatarius, nunc, et pro tempore existentes esse debeant, tenore praesentium perpetuo erigimus, ac instituimus, eiusdemque Cong. secretarium illum ipsum, qui Cong. Conc. praedicti secretarius pro tempore fuerit, constituimus, ac deputamus; praedi-

ctaeque Cong., ac illius secretario omnium, et singulorum seminariorum in locis, ubi adhuc erecta non sunt, erigendorum, et ubi erecta quidem sunt, sed sufficientes non habent redditus, iis pro modo indigentiae, ut praefertur, augendorum omnimodam curam committimus, ac demandamus; necnon eiusdem Cong. deputatis praedictis semel singulis mensibus, et quoties opus fuerit, se congregandi, dictorum seminariorum erectionem promovendi, iam erectorum statum, et proventus recognoscendi, eorum necessitatibus opportune consulendi, taxas approbandi, reformandi, et augendi, numerum alumnorum in singulis seminariis taxandi, et praefigendi, eumque pro modo redditum augendi, et minuendi, statuta pro recto, feliciqne eorumdem seminariorum regimine, et administratione condendi, eaque mutandi, variandi, corrigendi, ac toties quoties illis expedire videbitur, de novo faciendi, emergendi, controversias summarie, solaque facti veritate inspecta, cognoscendi et definiendi. Visitatores etiam, qui eiusmodi seminaria diligenter perlustrent, et an recte, atque fideliter administrentur, ac in iis potissimum regulae, a Tridentino Concilio praescriptae, sedulo adimpleantur, inspiciant, et recognoscant, ubi, quando, et quoties opus esse iudicaverint, facto tamen prius verbo cum Romano Pontifice pro tempore existente, delegandi, ac deputandi, aliaque in praemissis necessaria, et opportuna pro data ipsis a Domino prudentia, decernendi, gerendi, et exequendi, plenariam, atque omnimodam facultatem, potestatem, et auctoritatem tribuimus, concedimus, ac impartimur.

9. Universis itaque episcopis, quorum in dioecesibus, non adsunt, vel congruis redditibus instructa non sunt, seminaria, per praesentes iniungimus, et mandamus, ut quamprimum praefatam taxam sedulo conficiant, eamque ad antedictae Congregationis secretarium intra sex menses, a die publicationis praesentis constitutionis computandos, omnino transmittant, una cum distincta, et accurata relatione omnium beneficiorum suarum dioecesum, eorumque annui valoris, necnon locorum, animarumque, et ecclesiarum, in illis existentium, cum suis qualitatibus, ad hoc ut eadem Congregatio, omnibus mature perpensis, statuere possint, an praedicta taxa approbari, necne debeat, simulque numerum alumnorum, in unoquoque seminario retinendorum, et summam, pro singulorum sustentatione necessariam, praescribere, et reliqua tandem omnia, quae pro recta eorumdem seminariorum administratione, sedulaque alumnorum

institutione utilia, ac opportuna iudicaverit, salubriter decernere valeat.

10. Omnibus insuper episcopis praefatis, ne de cetero pro se, vel suis vicariis, aut familiaribus quibuscumque, sub quovis colore, et praetextu, habitatione, coquina, famulis, ministris, aut officialibus seminarii, vel lectoribus, magistris, sacerdotibus, et clericis, quomodo inservientibus eidem seminario, et alumnis, vel a seminario salariatis, et sustentatis, ac quomodocumque retentis, uti audeant, districte sub poena interdicti ab ingressu Ecclesiae vetamus, ac inhibemus; non tamen per hoc prohibere intendimus episcopo, pontificalia exercenti, ne caeremoniarum magistro, vel sacerdotibus a seminario retentis, uti possit: imo ut eorum opera, ac assistentia in eiusmodi sacris functionibus libere uti valeat, plenam ipsi episcopo tribuimus facultatem.

11. Postremo saluberrimae praefati Concilii dispositioni inhaerentes, volumus, praecipimus, et sancimus, ut in omnibus seminariis tam hactenus erectis, quam in posterum erigendis, alumni, grammatices, cantus Gregoriani, computi ecclesiastici, aliarumque bonarum artium tantum disciplina erudiantur, et Sacrae Scripturae, catechismi, aliorumque ecclesiasticorum librorum, praesertim vero de Sacramentis, sacrisque ritibus, et caeremoniis tractantium, lectioni diligenter incumbant, ut cum ad vineam Domini excolendam vocati fuerint, dignos, peritos, utilesque operarios sese probare valeant, fructumque ei reddant uberrimum temporibus suis.

12. Decernentes praesentes literas semper firmas, validas, et efficaces existere, fore; suosque plenarios et integros effectus sortiri, ac obtinere, necnon praemissa omnia, et singula in illis contenta, per eos, ad quos spectat, et in futurum quomodolibet spectabit, exacte et inviolabiliter perpetuo observari; sicque, et non aliter, per quoscumque iudices ordinarios, et delegatos, etiam causarum palatii apostolici auditores, ac S. R. E. cardinales, etiam de latere legatos, et alios quoslibet, quacumque potestate fungentes, et functuros, sublata eis, et eorum cuilibet, quavis aliter iudicandi, et interpretandi facultate, ac auctoritate, iudicari et definiri debere, ac irritum et inane quidquid secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

13. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrarum voluntatis, sanctionis, prohibitionis, institutionis, deputationis, prae-

fectionis, commissionis, mandati, decreti, et derogationis infringere, vel ei ausu temerario contraire: si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, et Pauli Apostolorum eius se noverit incursurum. Datum Romae apud S. Petrum anno Incarnationis Dominicae 1725 VII. idus Maii, Pontificatus nostri anno primo. – P. M. card. Prod. – F. card. Oliverius. – Visa de Curia I. C. archiep. Amasenus. – Loco ✠ Plumbi – L. Martinettus. – *Registrata in Secretaria Brevium.*

NUM. X.

(VID. §. 1. N. 144. VOL I PAG. 113.).

Taxa pro seminariis.

Summarium.

1. Praeter constitutionem « *Credit·e nobis* » et literas encyclicas, quibuscum eadem missa fuit, Ben. XIII. particularem quamdam Instructionem adiici iussit, cuius ad normam taxa conficeretur, et exigeretur.

Quae leges circa subsidia a Tridentinis patribus sancitae fuerunt pro seminariorum erectione, eaedem valent pro eorumdem conservatione. ac tuitione.

2. Ratio, cur haec instructio condita fuerit?

3. Seminario contributionem pendere debet in primis mensa episcopalis.

4. Episcopi statum omnium proventuum mensae ante omnia firmare debent, et contributum perpetuo praefigere, quod nec infra tria, nec supra quinque scutata in singula centena esse debet; eadem contributio seminario facienda cunctos qui tenentur, obligat non solum in foro poli, sed etiam et in foro fori.

5. In stabiliendo statu proventuum mensae subducendae sunt impensae pro fructibus recolligendis necessariae, et onera ante Conc. Tridentinum imposita.

Minime vero subducendae veniunt pensiones, salvo tamen iure repetendi ratam a pensionariis, qui per expressum privilegium exempti non fuerint.

6. Quae numero praeterito pro mensa episcopali dicta sunt, pro quocumque alio beneficio obtinent.

7. Capitula, dignitates, et canonici ad taxam seminario solvendam tenentur.

Suorum et hi proventuum statum firmare debent, ut supra.

Distributiones quotidianae in hoc statu non sunt cumulandae et computandae, dummodo non sint loco praebendae, quo casu duae tantum partes praebendam efformant, et in proventuum cumulo computandae veniunt.

8. Si ad distributionum massam conficiendam beneficia unita fuerint, taxa pro hisce beneficiis persolvitur.

9. Non sunt computanda legata missarum, nec eleemosynae, sed tantummodo reditus stabiles ac fixi, etiamsi ex legatis piis ortum habeant.

10. Beneficia parochialia a taxa seminarii immunia non sunt, etiamsi reditus scutata centum non attingant.

In annuo proventu computandi sunt proventus certi, aliique nuncupati *certa de incertis,* minime vero incerta absolute.

11. Neque beneficia iuripatronatus obnoxia a taxa eximuntur, tametsi hoc ad personas quascumque etiam regulares attineret.

Taxa solvenda est seminario illius dioecesis, in qua beneficii titulus extat, quamvis bona in alia dioecesi sint sita: sed limitationis hic additae ratio habenda est.

12. Omne genus beneficiorum saecularium, ac regularium, etiamsi a cardinalibus, praelatis, aliisque dignitatibus, ac personis obtineantur, seminario contribuere tenentur.

Excipiuntur capellaniae, quae in titulum non conferuntur.

13. Regulares taxationi subiacent, minime vero circa beneficia ac fructus per expressum privilegium exemptos.

14. Equites Melitenses a taxatione non sunt immunes quoad beneficia, quibus forte potiantur, ad religionem non pertinentia, et quoad beneficia eorum prioratibus, et commendis unita vel unienda.

Exemptio a taxa iuxta Tridentinum competens collegiis, aliisque domibus, ubi studia coluntur, coercetur ad collegia saecularia,

Nec ad regularia extenditur, in quibus tantummodo salaria lectoribus debita subducere licet.

15. Etiam moniales, secluso speciali privilegio, taxationi subsunt; quin eis suffragetur paupertas, nisi ex eleemosynis vivant, vel a solutione decimarum, attenta paupertate, exemptae fuerint.

16. Taxationem non effugiunt hospitalia in titulum, vel administrationom data, minime vero hospitalia laicalia, nisi iis beneficia ecclesiastica unita fuerint.

17. Sodalitia laicalia, etiam in ecclesiis regularium erecta taxanda sunt tum circa beneficia iis unita, tum circa fructus a fundis stabilibus percipi solitos.

18. Taxandae itidem sunt fabricae ecclesiarum iuxta formam hic positam; necnon montes pietatis circa beneficia iisdem unita.

19. Taxa neque infra tria, nec supra quinque scutata sit in singula centena.

Eiusdem solutio nullatenus retardari potest.

Singulos, qui ad taxam tenentur, obliget episcopus ad statum proventuum suorum accurato et iureiurando exhibendum.

20. Haec instructio perlecta, considerata, et approbata fuit a Summo Pontifice.

Istruzione sopra la tassa da imporsi, e pagarsi per l' instituzione e mantenimento respettivamente de' seminarii.

1. Oltre la costituzione fatta dalla Santità di Nostro Signore Papa Benedetto XIII. sopra l' erezione e sostentamento de' seminarii per l'Italia, e l'isole aggiacenti, ed oltre la lettera circolare scritta sopra la medesima materia per ordine della Santità Sua a tutti gli ordinarii de' luoghi predetti, si è stimato necessario fare la presente Istruzione da mandarsi unitamente colla lettera poc'anzi accennata ai predetti ordinari, e di regolarla colle risoluzioni prese altre volte dalla Sacra Congregazione del Concilio, ad effetto d' imporre e dovere la tassa, o di levare per quanto sarà possibile ogni occasione di lite, che potesse insorgere nella detta imposizione, coll' avvertenza, che quanto si dirà nella presente Istruzione, dovrà aver luogo tanto nel caso, in cui non sia stato eretto nella diocesi il seminario, ma debba eriggersi, quanto nel caso, in cui il medesimo sia già stato eretto, e debba mantenersi, avendo altre volte la S. Congregazione del Concilio *(S. Congreg. Conc in Urbinaten. Visitat. SS. Lim. 10. Mart. 1665. lib. 23. dec. pag. 451. et seq.)* risoluto, che i rimedii prescritti dal Sacro Concilio di Trento alla *Sess. 23. cap. 18. de reform.* per l' erezione de' seminarii debbano ancora adoprarsi per la loro conservazione in tal maniera, che chiunque è obbligato a contri-

buire per l'erezinne del seminarin, resta altresì obbligato a contribuire per la conservazione del medesimo, dopo che è stato eretto.

2. E perchè il procedere con ordine e distinzione sembra la metodo più adattata, tanto per la teorica, quanto per la pratica, quindi è, che nella presente Istruzione s'incomincierà a parlare dell' obbligo dell' ordinario circa la contribuzione, che deve fare al seminario, per proseguire dopo tutto ciò, che risguarda l'obbligo degli altri inferiori.

§. I.

Della contribuzione, o sia tassa da pagarsi dall' ordinario al seminario.

3. Cosa certa si è, cho la mensa, o patriarcale, o arcivescovile, o vescnvile è obbligata a pagare la contribuzione, o sia la tassa al seminario, derivando quest' obbligo dalla lettora del S. Concilio di Trento alla *Sess. 23. cap. 18. de reform.* qual disposizione conciliare è rinnovata nella costituziono di Nostro Signore Papa Benedetto XIII. al *§. Cum itaque seminarii.*

4. In osecuzione dunque non meno del Sacro Concilio, che della costituzione di Nostro Signore deve ogni ordinario attentamente riconoscere, a qual somma ascendano le annue entrate della sua mensa, ed istabilita la rendita deo obbligarsi a pagare, e con effetto continuamente pagare ogni anno al seminario quella quota, che ogni altro beneficiato, e qualunque altra persnna obbligata a contribuire paga ogni anno al predetto seminario, quale quota non deve essere meno del tre per cento, nè maggiore del cinque per cento dell' annua sopradetta entrata, secondo ciò, cho altrove si accennerà, essendo la contribuzione al seminario un vero debito, a cui gli ordinarii, e gli altri, che hanno il peso di pagare, sono obbligati *tam in foro poli, quam in foro fori,* ed al quale pagamento in caso di renitenza non si mancherà dalla congregazione particolare deputata da Nostro Signore su questo materie di astringere e fare astringere secondo i termini di giustizia.

5. Ed avvegnachè siano nate, e possano altresì nascere alcune controversie intorno alla liquidazione dell' annua entrata, o per le spese, cho debbono farsi per raccogliere i frutti, e l'entrate, o per altri obblighi fissi, che abbiano gli ordinarii, o pure per le pensioni,

che sono obbligati a pagare, si soggiunge, che l'annua entrata regolativa della contribuzione, o sia tassa del seminario *(S. C. Conc. in Ulixbonen. anni 1573. lib. 1. decr. pag. 174. a tergo, et pag. 175.)* è quella che sopravanza, detratte le sole spese necessarie per la percezione de' frutti, che parimente per fissare l'annua entrata, si deono dedurre quegli obblighi soli, che sono stati imposti avanti il Sacro Concilio di Trento, e che finalmente in ciò, che risguarda le pensioni o fisse, o vitalizie, dee l'ordinario *(Conc. Trid. sess. 23. c. 18. de ref.)* pagare non solamente la quota corrispondente alla sua annua entrata, ma altresì la quota appartenente al pensionario ritenendosi al pagamento della pensione ciò, che avrà per esso pagato al seminario,, nel caso però, in cui il pensionario nell' imposizione della pensione non fosse stato con amplo e literale privilegio esentato dal Papa dal contribuire al seminario. Imperocchè in questo caso l'ordinario sarebbe obbligato *(S. C. in Forolivien. 16. Iul. 1661. lib. 22. decr. pag. 584. a tergo, et pag. 585.)* a pagare per esso, e non potrebbe nel pagamento dell' annua pensione da ritenersi ciò, che ha pagato per esso. Il che però, non può succedere, nè succederà oggidì non solo per ciò, che è stato stabilito dalla Santità di Nostro Signore nella sua costituzione, come dirassi più a basso, ma ancora per avere con molta maturità la S. Congregazione del Concilio *(S. C. Conc. in Romana Contributionis seminarii 3. Feb. 1646. lib. 18. decr. fol. 20. a tergo, et in Spoletana die 30. Sept. 1710.)* altre volte determinato, che non sono esenti dalla tassa del seminario per i benefizi, e le pensioni, che hanno, se non quelle persone, che sono eccettuate nel S. Concilio di Trento, e che però sono tenuti al pagamento gli eminentissimi signori cardinali ancorchè camerali, gli prelati, e li familiari del Papa, nè suffragare a questi verun privilegio di esenzione, se in esso non si fà una speciale, ed individua deroga al Sagro Concilio, ed un' espressa mensione del pagamento, che facevasi al seminario dai predetti benefizi, o pensioni, avanti che i benefizi fossero stati conferiti, e le pensioni fossero state assegnate ai predetti personaggi.

6. Aggiungendo, che il detto sin' ora rispetto alle spese per la collezione dei frutti, per gli obblighi, e per i pagamenti per i pensionarii procede non solo per gli ordinarii, ma ancora per i beneficiati, ed ogn' altra persona obbligata alla più volte nominata tassa del seminario.

§. II.

Della contribuzione, o sia tassa da pagarsi dai capitoli della metropolitana, o cattedrale, e collegiate della diocesi al seminario della medesima.

7. Sono i predetti capitoli, dignità e canonici tenuti al pagamento della contribuzione, o sia tassa del seminario, come si deduce dal S. Concilio di Trento alla citata *Sess. 23. cap. 18. de refor.*, e nel liquidare l'annue entrate ad effetto di regolare la tassa, dovranno osservarsi *(S. C. Conc. in Panormitana anni 1585. pag. 73. a tergo, in Salernitana anni 1589. in respons. ad 4. lib. 6. decr. pag. 22. a tergo, in Avellina 14. Ian. 1601. lib. 9. dec. pag. 120., in Eugubina 1. Dec. 1605. lib. 10. dec. p. 140., in Sabin. 23. Iun. 1640. lib. 16. dec. in respons. ad 1. p. 394., et 395.)* le regole poc'anzi accennate, ed inoltre la seguente, ed è di non valutare nell'annua entrata ciò, che si dà a chi interviene ai divini uffizii a titolo di distribuzioni quotidiane, essendo queste esenti dal pagamento al seminario in tal maniera, che, se i canonicati non hanno prebenda, e se tutta l'entrata consiste nelle distribuzioni, non si devono questi canonici astringere al pagamento a proporzione di tutta l'entrata, ma di due delle tre parti della medesima, facendo in questo caso le dette due parti la figura di prebenda, e la terza delle distribuzioni secondo la vera intelligenza delle risoluzioni della S. Congregazione del Concilio.

8. E nel caso, in cui fossero stati uniti al capitolo, o alle prebende alcuni benefizii, acciò colle rendite di queste si costituissero le distribuzioni quotidiane a proporzione dell'annue entrate de' benefizi uniti, il capitolo, o i prebendati sarebbero obbligati al pagamento della tassa al seminario, come pure più volte è stato risoluto dalla S. Congregazione del Concilio *(S. Congr. in Narnien. Contributionis seminarii 2. Apr. et 30. Maii 1661. p. 483. et 526. lib. 22. decr., et in Lucana 29. Ian. 1686. lib. 35. decr. pag. 13. a tergo)*.

9. E per terminare ciò, che riguarda i capitoli, si soggiunge, che per regolare la tassa non si dovranno calcolare i legati pii delle messe, che ad essi siano stati lasciati, siccome nè meno l'elemosine, che si fanno alle loro sagrestie, ma solamente le rendite fisse, e stabili d'esse, ancorchè le medesime provengano da' legati pii

giusta la risoluzione della S. Congregazione del Concilio *(S. Cong. Conc. in cit. Sabin. 23. Iunii 1640. lib. 16. decr. pag. 394. et 395. in respons. ad primum).*

§. III.

Della contribuzione, o sia tassa da pagarsi al seminario della diocesi da qualunque benefiziato, con cura d'anime, e senza cura d'anime.

10. Sono i benefizii curati obbligati alla contribuzione pel seminario *(S. C. in Nicien. 28. Novemb. 1676. lib. 29. decr. pag. 512. et a tergo)* essendo generalissime le parole del Concilio di Trento nella più volte citata *Sess. 23. cap. 18. de refor.* e dovendosi considerare, che sono stati principalmente istituiti i seminarii per allevare i chierici, ed abilitarli alla cura dell'anime, nè possono i parochi pretendere esenzione per il motivo, che l'annua rendita della parrocchia non eccede la congrua di cento scudi, conforme ha altre volte risoluto la S. C. del Concilio, e proseguendo il discorso de' benefizii curati, o siano parochiali fa di mestieri l'avvertire, che la tassa deve cadere sopra l'annua fissa entrata delle medesime, e sopra ancora quei proventi, che si dicono *certi de incertis*, ma non sopra le rendite totalmente incerte secondo un'altra risoluzione della S. C. del Concilio *(S. C. Conc. in Panormit. de mense Octob. 1587. lib. 5. decr. pag. 23. et a tergo).*

11. Passando agli altri benefizii devono i medesimi contribuire al seminario, ancorchè siano di iuspadronato, come si legge nel S. Concilio di Trento, ed ancorchè la nomina loro appartenesse a qualunque persona, benchè degna di specialissima menzione, conforme è stato risoluto dalla S. C. del Concilio *(S. C. Conc. in Civitatis Regum mense Decemb. 1586. lib. 4. decr. p. 11., et in Messan. mense Feb. 1588. lib. 5. decr. pag. 96. a tergo).* Nè possono i benefizii secolari pretendere d'essere esenti dalla tassa del seminario, ancorchè la nomina, e l'istituzione appartenga a qualche religione, o monastero, come si deduce da una risoluzione della S. Cong. del Concilio *(S. C. Conc. in Caputaquen. de mense Iul. 1586. lib. 4. dec. in respons. ad 1. p. 159. et seqq.)* e ritrovandosi alcuni benefizii, che ricusano di pagare al seminario per l'incertezza a qual seminario debbono pagare, essendo il titolo del benefizio in una diocesi, ed i beni in un'altra, sembra a proposito il soggiungere, che la regola

stabilita dalla S. C. del Concilio *(S. Cong. Conc. in Lunen. Sarzan. 19. Febr. 1604. lib. 10. decr. pag. 73. a tergo)* si è che il pagamento si faccia al seminario di quel luogo, in cui è la chiesa, o il titolo del benefizio, ancorchè i beni appartenenti al medesimo siano in un' altra diocesi, eccettuando il caso, in cui in questa seconda diocesi vi fosse una qualche chiesa, che fosse come membro del titolo del benefizio; poichè in queste circostanze si dovrebbe a proporzione dell' annua entrata pagare al seminario di quella diocesi, in cui sono situati i beni, ed è situata la predetta chiesa, purchè questa chiesa fosse stata fabbricata avanti l'acquisto de' beni *(S. Congreg. Conc. anno 1573. lib. 1. decr. p. 23. a tergo, et in Melphien. eodem anno lib. 1. decr. p. 190. et a tergo)*, in tal maniera, che se prima fossero stati uniti i beni, ed applicati al titolo del benefizio situato nell' altra diocesi, e dappoi fosse stata fabbricata la chiesa, non dovrebbe il pagamento farsi al seminario del vescovo, in cui è situata la chiesa, e sono situati i beni, ma al seminario dell' altra diocesi, in cui è situato il titolo del benefizio.

12. Finalmente tutti e singoli beneficiati, o secolari, o regolari generalmente parlando sono tenuti al pagamento della tassa, ancorchè siano posseduti o dagli eminentissimi signori cardinali, o dai famigliari dello stesso Romano Pontefice, o dai chierici della reverenda Camera Apostolica, o da qualsivoglia altro ministro, e offiziale, e ciò, parlando dei benefizii, che hanno avuto sino d'ora, e degli altri, che possono avere in avvenire, o essi, o gli altri, che nei tempi futuri saranno promossi alle sopradette dignità, uffizii, ed impieghi, come chiaramente si stabilisce nella costituzione di Nostro Signore §. *Cum itaque seminarii*, e le capellanie devono contribuire al seminario, se sono perpetue, e se si conferiscono in *titulum*, ma non già quando sono amovibili *S. C. Conc. in Sabinen. 21. Jun. 1640. in respons. ad 2. lib. 16. decr. p. 394. a tergo, et p. 395.)*.

§. IV.

Della contribuzione, o sia tassa da pagarsi al seminario dai regolari, e dalle monache.

13. La tassa pel seminario deve pagarsi dai regolari, e da essa secondo la costituzione di Nostro Signore, sono esenti i regolari per quei benefizii solamente, e frutti, sopra i quali la Sede Apostolica

ha ad essi conceduta l'esenzione della tassa del seminario chiaramente ed espressamente, e per una causa veramente, e propriamente onerosa, e nel liquidar la tassa, si osserverà, quanto di sopra si è detto.

14. Rispetto ai religiosi di Malta, se qualcheduno di loro avesse qualche benefizio ecclesiastico, che non appartenesse alla religione, dovrà questi pagare per il detto benefizio la tassa al seminario, come fu risoluto dalla S. C. del Concilio, *(S. Congreg. Conc. in Bracheren. anni 1573. lib. 1. decr. pag. 41. a tergo, et p. 42.)* e parimente se a priorati, commende e baliaggi del predetto ordine di Malta saranno stati uniti, o si uniranno benefizii secolari, dovranno i religiosi di Malta contribuire *ad ratam* dell' annua entrata di questi al Seminario, come è stabilito da Nostro Signore nella sua costituzinne al luogo citato. E perchè il S. Concilio di Trento eccettua dalla contribozione qoei collegii, ne'quali s' insegna, e si promuovono gli studi per il comun bene della chiesa, dal che è derivato, che qualche volta i regolari hanno preteso di non dover contribuire ai seminarii anche per i benefizii uniti a qualche loro collegio, in cui si promuovono i detti studi, la S. C. del Concilio *(S. C. C. in Velitern. taxae seminarii 24. April. et 31. Iul. 1703.)* ha dichiarato, che la predetta esenzione ha luogo ne' collegi de' secolari, e non de' regolari, e quando si è trattato di religiosi, che hanno preteso di esserne esenti per il motivo d' insegnar la grammatica, ed i casi di coscienza tanto ai suoi religiosi, quanto ad altre persone, che andavano alle loro scuole, la S. C. del Conc. *(S. C. Conc. in Bracharen. anni 1653. lib. 1. decr. p. 41. a tergo, et 43.)* ha dichiarato doversi detrarre la spesa, che fanno per i salarii de' lettori, e che fatta la detta detrazione, paghino sopra il resto la tassa al seminario.

15. Subentrano le monache, che pure sono tenute alla contribuzione, o sia tassa per il seminario, a proporzione dell' entrate che hanno, ed osservata nella liquidazione dell' entrate la regola pure esposta di sopra, dovendo esse riflettere, che se non vi fossero i seminarii, non avrebbero confessori, e direttori idonei per le anime loro, è però è regola generale, che i beni posseduti dalle monache, per i quali pagano gli altri pesi ecclesiastici, non siano immuni dalla contribuzione del seminario *(S. Congr. Conc. in Caputaquen. 1586. in respons. ad 5. lib. 4. dec. p. 159. et seqq.)* se non hanno un titolo specialissimo di esenzione dal detto pagamento, ed avvegnachè più

volte succeda, che dalle monache si allega il titolo della povertà per esentarsi dal pagamento, sembra necessario l'avvertire, che il titolo della povertà suffraga a quelle monache *(S. C. in Catanien. 20. Martii 1595. lib. 9. decr. pag 9.)* che non hanno entrate, e che vivono di pure elemosine, o pure a quelle monache, che beochè possedino alcuni beni descritti, e tassati nel libro delle decime, ed altri pesi ecclesiastici, sono state però esentate dal pagamento delle predette decime o pesi per il titolo della loro povertà, come altre volte ha risoluto la S. C. del Concilio *(S. C. Conc. in Patavina 1573. lib. 1. decr. p. 97. a tergo; et in Avenionen. 22. Aug. 1609. lib. 12. decr. p. 73. a tergo, et 74.)*.

§. V.

Della contribuzione, o sia tassa da pagarsi dagli ospedali, confraternite, fabbriche delle chiese, monti di pietà, e legati pii.

16. Secondo il S. Concilio di Trento alla più volte citata *Sess. 23. cap. 18. de reform.* quegli ospedali, che si danno in titolo, o amministrazione, devono pagar la tassa, o sia contribuzione al seminario, dal che deriva, che sono esenti da questo pagamento gli ospedali puramente laicali *(S. Cong. Conc. in Gravinen. 23. Iun. 1594. lib. 8. decr. p. 43)* che non si danno per conseguenza nè in titolo, nè in amministrazione, come ha altre volte risoluto la S. C. del Concilio, se per accidente non fossero stati uniti a questi ospedali alcuni benefizi, mentre *ad ratam* de' frutti di questi dovrebbero li predetti ospedali pagare al seminario *(S. C. Conc. in Messanen. 2. Aug. 1596. in resp. ad 5. lib. 8. decr. pag. 183. a tergo)*.

17. Circa le confraternite de' laici erette coll' autorità ordinaria anche nelle chiese de' regolari, sono esse obbligate *(S. C. Conc. in Lucana 13. Maii 1628. in resp. ad 4. et 5. lib. 13. decr. pag. 452. a tergo)* al pagamento della tassa, se hanno benefizi uniti, o non avendo, abbino fondi certi, capitali, e legati, devono pagar la tassa a proporzione ancora dei frutti, e delle rendite dei detti fondi, capitali, e legati con avvertenza che nella tassa non si devono comprendere quell'altre rendite, che ricavano da certe quote pecuniarie, che si pagano dai confratelli ogni mese, o ogni anno, o per titolo d'elemosina, o in sequela de' statuti, come ha determinato Nostro Signore nella sua costituzione §. *Cum itaque seminarii.*

18. Le fabbriche delle chiese, che hanno i loro assegnamenti, le decime, che per qualsisia capo sono venute in mano de' laici, e delle quali si vogliono pagare gli altri sussidi ecclesiastici, giusta il Sacro Concilio di Trento al luogo più volte citato, non possono esentarsi dal pagamento a favor del seminario, il che pure ha luogo rispetto ai monti di pietà *(S. Congr. Conc. in Messanen. 2. Aug. 1596. l. 8. dec. p. 185. a tergo)* se ad essi saranno stati uniti i benefizi, poichè questi monti di pietà saranno obbligati a pagare in vigore di benefici uniti.

19. Resterebbe il dire qualche cosa circa la quantità della tassa, ma parlando di questa, altro non occorre soggiungere, se non che secondo la costituzione di Nostro Signore ella non può essere meno del tre, nè più del cinque per cento, e che sin tanto, che dalla Congregazione deputata da Sua Beatitudine non sarà approvata la nuova tassa, si paghi puntualmente la tassa, che si è per lo passato pagata al seminario, il pagamento della qual tassa non può essere in veruna maniera ritardato da qualunque inibizione, che si spedisca da qualsisia tribunale, come ha altre volte risoluto la S. Cong. del Concilio *(S. C. Conc. in Sabinen. 2. Iul. 1650. lib. 19. decr. p. 63. a tergo, et 64. et in Interamnen. Taxae seminarii 11. Maii 1720.)* ed acciò per bene imporre la tassa si cammini colla maggior possibile sicurezza, dovrà ciascuo ordinario imporre a tutti quelli, che sono obbligati al pagamento di essa l'esibire nella sua cancellaria dentro un termine conveniente la notula giurata dell' annue rendite, che, detratte le spese, come si è detto di sopra, ricavano da' benefizi, o beni da loro posseduti, ed obbligati alla predetta tassa, come per appunto si tratta nell'esazioni delle decime papali.

20. Aggiungendosi per compimento di questa Istruzione, che essa è stata letta, considerata, e corretta dalla Santità medesima di Nostro Signore, quale ha comandato, che si stampi, e si trasmetta, come si fa, ad ogni ordinario.

NUM. XI.

(VID. §. 1. N. 145. VOL. I. PAG. 114.).

Massen. *Taxae seminarii.*

Summarium.

1. ad 9. Facti species enarratur.

10. ad 12. Imponi potest taxa super beneficia quaecumque, ac cuiusmodi generis ad seminarii fabricam instituendam, mercedem praeceptoribus, ac ministris solvendam, ad alendam iuventutem, et ad alios sumptus necessarios perferendos, idque confirmatur ex const. « *Creditae Nobis* » Ben. XIII.

13. Ad taxam declinandam non valet contraria consuetudo etiam centenaria, vel immemorabilis.

14. Itaque potest episcopus adhibere censuras, necnon alia iuris remedia, atque adeo brachium saeculare invocare.

15. A taxa solvenda non excusat redituum tenuitas.

16. Neque cura animarum.

17. Nisi forte fructus annui septem florenos quotannis haud excedant.

Si quis autem plura beneficia exigua obtineat, quorum reditus in unum collectus septem florenos exuperat, taxam non evitat.

18. 19. Inter capellanias illae quae mere laicales sunt, solummodo immunes censentur.

20. Tabulae recepti, et expensi sedulo conscriptae, ac iuratae, seu status proventuum curiae episcopali exhibendae sunt ab iis, ad ad quos pertinet.

Calculus autem ex decennio ducendus est.

21. Subducenda sunt emolumenta prorsus incerta.

22. Incertorum emolumentorum distinctio triplex instituenda est; eorum nempe quorum incerta est quantitas, ac certa substantia; quorum quantitas est prorsus eventualis in hominum arbitrio posita; quorum denique reditus pendet ex circumstantiis quodammodo fatalibus, quae non evenire nequeunt.

23. Prima species taxationi subest, minime secunda, neque tertia, etiamsi aliqui addubitaverint.

24. In determinanda taxa deducendae sunt impensae, quae in re fiunt.

25. Huiusmodi impensae aliquae speciatim indigitantur.

26. Non subducuntur impensae mere voluntariae, incertae, ac extraordinariae; sed tantum ordinariae, ac consuetae.

Itaque deducendum non est stipendium famuli, cuius opera utitur beneficiatus in aliis vitae officiis;

Neque itinera beneficiarii, ut melius rei suae invigilet;

Nec stipendia factori, aut administro exhibita, nisi horum necessitas liquido patescat.

27. Secus est dicendum de ientaculis, et munusculis, quae dari solent operariis in horreum, vel domum beneficiarii fruges invehentibus;

Idem dicendum est de lucro, et impendio ob pecuniam a beneficiario impensam ad fundos pecoro, aliove apparatu pro cultura necessarios, vulgo *scorte* instruendos;

Non est subducenda iactura, quae interdum subiri possit ob colonorum, debitorumque inopiam.

28. ad 35. Subsequuntur quaedam particularia ad casum, de quo agebatur, pertinentia.

36. S. C. in eadem *Massen*. declaravit

Arbitrio episcopi relinquendum, servare, vel suspendere taxam pro seminario.

Iuxta votum emi relatoris ad taxam teneri beneficia etiam iurispatronatus laicalis;

Beneficia exigui valoris;

Parochias, quae reditum habent scutatorum infra centum,

Non autem capellanias laicales;

Non esse taxanda emolumenta mere incerta iuxta *Panormitanam*. Vid. num. 21.

Deducenda impendia pro agro colendo, fructibus colligendis, frugibus in horreum invehendis, ientaculis, et munusculis operariorum.

Non esse deducendas impensas pro parochorum itineribus, nec pro administro, secluso casu necessitatis;

Deducenda stipendia famuli, quatenus occupet locum alterius operarii.

Deducendum lucrum cessans seminum, pecoris, et aliarum rerum, vulgo *scorte*.

Minime vero iacturam ob colonorum, et debitorum inopiam.

Ad dignoscendum annuum beneficiorum valorem ducendum esse calculum ex decennio.

Notulam redituum a beneficiariis iureiurando esse firmandam.

1. Causa implexa sane, emo ac rmo domino cardinali Sala remissa est iuxta animi sui sententiam cognoscenda, ac explicanda. Ipse autem ea, qua praestat rei ecclesiasticae doctrina, accuratissimum more suo et eruditissimum votum elucubravit, ex quo factorum, ac rationum momenta adamussim haurient EE. VV.; quodque ita se habet.

2. « Pius VII. Pontifex Maximus, qui apostolicis suis litteris *die 13. Februarii anno 1822.* Massensem civitatem episcopali cathedra duxit condecorandam, animo recolens, quam sit necessaria, et quo studio a Tridentinis patribus fuerit commendata ecclesiastici seminarii institutio, ut adolescentium aetas a teneris annis ad pietatem, et religionem informetur, nedum cavit, ut futurus episcopus seminarium ab ipso libere regendum, administrandumque quam cito erigeret, ibique is aleretur, et ecclesiasticis doctrinis instrueretur puerorum numerus, quem dioecesis necessitas, ac utilitas postularet; sed etiam aptas aedes, ac sufficientem bonorum dotationem, quam pius Mutinae dux sese suppeditaturum spoponderat, seminario episcopali concessit, atque assignavit.

3. » Tria in Massensi dioecesi subinde erecta sunt seminaria ecclesiastica; in ipsa Massae civitate duodecim clericos theologia dogmatica et morali instituendos; alterum in civitate Castri Novi intra limites provinciae Caperonianae posita, ubi viginti quatuor clerici extra seminarium degentes pauperiores, et tardioris ingenii, in theologia saltem morali erudirentur: tertium in oppido Pontebosii Lunensis provinciae, ut duodecim clerici humanioribus imbuerentur literis. Suum cuique seminario serenissimus princeps tribuit censum, nimirum primo annuas libellas italicas quatuor mille, ad sex mille protrahendas, cum primum aedes seminarii maioris amplitudine fuerint auctae, et alumnorum numerus ad viginti quatuor creverit: secundo annuas libellas quatuor mille; tertio demum libellas mille, et octingentas.

4. » Dum vero praesulem Franciscum Zoppi, qui primus Massensem rexit ecclesiam, recreabat, reficiebatque aedium huiusmodi erectio, illum tamen sollicitabat, angebatque vehementer tenuitas

redituum, quippe qui vix aedium tuitioni, ac moderatorum, famulorumque alimoniae, et stipendiis pares invenirentur. In pauperrima enim dioecesi perpauci extant iuvenes, quorum singuli pensionem scutatorum quinque seminario Massensi, ac pensionem scutatorum quatuor aliis duobus seminariis, seu collegiis ecclesiasticis quolibet menso pro alimentis pendere valeant, ideoque plerisque adolescentibus ob inopiam interclusa conspiciebatur via, ac ratio adeundi seminarium episcopale; nisi vel gratuito, vel imminuta pensione reciperentur.

5. » Unum itaque tantummodo illudque amplum in ipsa Massae civitate optasset episcopus constitui seminarium, tum quia iidem moderatores, famuli, lumina, et alia id genus uni fere aequo ac tribus inserviunt seminariis, tum quia commodum ibidem pateret domicilium reliquis clericis Scholas dumtaxat seminarii frequentantibus, tum quia denique ob oculis ipsius episcopi istorum non minus quam seminaristarum disciplina consisteret, ac floreret, praesertim cum loca Castrum Novum, et Pontebosium inter montes sita adeo distent ab episcopali sede, ut non possint a proprio pastore, nisi raro, ac difficillime perlustrari. Quod tamen ipse meditabatur, cupiebatque, illud ex variis rerum adiunctis executioni committere minime potuit. Quocirca ne seminaria frustra paterent, et postulationibus pauperiorum clericorum, qui alicuius subsidii consequendi spe ducti ecclesiasticorum studiorum curriculum inierunt, aliqua ratione faceret satis, animum suum intendit ad seminariorum reditus augendos.

6. » Incassum Massensis antistes verterat oculos ad confraternitates, ecclesiarum fabricas, aliaque loca, quae utpote non ita pridem cunctis bonis expoliata nullos vel exiguos, ac plerumque aere fidelium collatitio, referunt fructus. Reditus quoque beneficiorum passim minus congrui, ne eis quoque parceret, diu haerentem episcopum tenuerunt: sed tandem cum aliter ob summam dioecesis paupertatem numerum clericorum eidem necessarium alere nequiret, id unum superesse facile intellexit, ut ad taxae saltem minimae super beneficiis imponendae remedium confugeret. Hinc duobus ex cathedralis ecclesiae canonicis, totidemque ex clero civitatis spectatis viris ad consilium accitis edixit, ut taxa scutatorum trium pro singulis centenis, et annis ab omnibus dioeceseos beneficiariis penderetur.

7. » Ceteros suo exemplo praeivit ipsemet antistes, qui ex mensae episcopalis fructibus illico persolvit scutata quatuor in singula cen-

tena, ea tamen lege, ut nullum exinde suis successoribus illatum censeretur praeiudicium. Episcopi vestigia aemulati sunt canonici cathedralis ecclesiae, et nonnulli ex probatioribus parochis, ac beneficiariis: reliqui autem tametsi initio ne verbum quidem obiecissent, nonnulli vero etiam plausissent, postea tamen plures obtrudere coeperunt difficultates, et quaestiones, quae taxae exactionem omnino interciperent, sin minus valde imminuerent. Quum ita se res haberent praefatus antistes Zoppi, antequam episcopatui nuncium mitteret, obiectas quaestiones ad sacram Concilii Congregationem deferendas censuit, ut quid consilii sibi, suisque successoribus esset capiendum certo innotesceret.

8. » At quoniam EE. VV. rmae, priusquam eiusmodi quaestiones in ordinariis comitiis dirimendae proponerentur, mihi ablegandas putaverint, ut rem perpenderem, votumque meum aperirem; idcirco ut delato munere, eo quo par est obsequio, ac studio, perfungar, duo mihi agenda reor, nimirum primo quid in oborta quaestione ex sacrorum canonum censura sit sentiendum, ne aliter gerens sapientissimum EE. VV. iudicium antevertere videar; dein utrum beneficiarios ad praestitutae taxae solutionem compellere, seu potius eiusdem taxae exactionem suspendere peculiaribus inspectis rerum circumstantiis magis expediat.

9. » Atque ut iuris quaestionem aggrediar in primis animadvertendum arbitror, numeratas controversias ad tria capita reduci posse. Sunt enim qui a taxae solutione se, aliosque beneficiarios plane exemptos contendunt. Sunt qui exquisitis deductionibus beneficiorum reditus nonnumquam valde imminuunt, ac propterea taxam ad nihilum fere cohibent. Sunt demum alii, qui religionem sibi iniicientes, fructuum notulam iureiurando firmare detrectant. Singulorum itaque rationum momenta mihi expendenda existimo, ut suum cuique ius tribuatur.

10. » Ut exordiar ab illis, qui immunitatem a taxae solutione sibi, cunctisque beneficiariis conantur vindicare, nulla mihi subesse videtur causa, cur seminariis inopia laborantibus universa dioecesis beneficia opem ferre non debeant, donec saltem munificus Mutinae dux eam constituat dotem, quae nedum fabricae tuitioni ac praeceptorum, famulorumque exhibitioni, et cultui sufficiat; verum etiam necessario pauperiorum clericorum numero in aedibus seminarii alendo satis respondeat. Tridentina quippe synodus, cui tam pia,

ac tam sancta debetur seminariorum institutio *ad collegii fabricam instituendam, et ad mercedem praeceptoribus, et ministris solvendam, et ad alendam iuventutem, et ad alios sumptus necessarios perferendos*, si in eam rem haud pares praesto essent designati reditus, illud omnino remedium episcopis adhibendum mandavit, ut ex fructibus integris mensae episcopalis, capituli, et *beneficiorum quorumcumque etiam regularium, etiamsi iurispatronatus cuiusvis fuerint*, partem aliquam, vel portionem detraherent, eamque collegio applicarent, et incorporarent. Cui quidem Tridentini Concilii sanctioni concinit providentissima Benedicti XIII. constitutio, cuius initium « *Creditae Nobis* » qua statutum fuit ut « *tam pro erectione novi seminarii, quam pro supplemento redituum seminarii iam erecti*, taxa conficeretur, *quae iuxta locorum qualitatem respondere debeat summae scutatorum trium pro quolibet centenario proventuum beneficii, et si necessitas urgeat, augeatur etiam usque ad summam quinque pro centenario, ita ut numquam minor scutis tribus, neque maior sit scutis quinque pro quolibet centenario, et anno, atque huic taxae omnia, et singula beneficia subiici, et ad illius solutionem perpetuo teneri decrevit.* »

11. » Frustra autem obiiceretur Massense, ac alia duo Castri novi, et Pontebosii ab illo dependentia seminaria fuisse a serenissimo Mutinae principe congrue instructa, proindeque locum non esse subsidiario taxae remedio, praesertim in dioecesi, cuius beneficia exiguis sunt aucta reditibus: qui enim huius generis effunderet sermones, se rerum plane ignarum ostenderet. Bona quidem tradidit princeps, sed ea, aiebat praesul Zoppi, aedium manutentioni, moderatorum, ac famulorum stipendiis, alimentisque tantum sufficiunt. Desunt itaque reditus ad alendum alumnorum numerum necessarium dioecesi, quae constat una supra centum quadraginta paroeciis, praeter duo capitula, viginti duo beneficia curata in parochorum adiumentum, et dissitorum populorum commoditatem instituta, plura beneficia simplicia ac tria seminaria.

12. » Frustra similiter quis confugium quaereret in pensione ab alumnis seminario solvenda. Praeterquam enim in egenti dioecesi vix aliquae reperiuntur familiae, quae ad integram pensionem pendendam opibus polleant, pauperibus profecto clericis, qui frequentiori numero in sortem Domini vocantur, licet ingenio, et pietate praeditis, interclusus esset aditus ad seminarium, in quo commodius, ac utilius religione, bonisque artibus instruantur. Id sane a Tri-

dentinae synodi lege quamlonge abesset, quae si ditiorum filios, modo suo sumptu alantur, ac studium praeseferant inserviendi Deo, et ecclesiae, ab ingrediendo seminario non repulit, ad egenos tamen omni sollicitudine oculos convertit inquiens: *Pauperum autem filios praecipue eligi vult*. Adversum quoque teneret constitutioni Benedicti XIII. « *Creditae nobis* » §. *1*., ubi decretum fuit, ab omnibus et singulis beneficiis solvandam esse taxam, ut seminarium *congruis reditibus ad alumnorum magistrorumque sustentationem necessariis instructum esset*. Imo reditus, pergit Pontifex, *loc. cit*. §. *4*. eiusmodi esse debent quantitatis, quae satis esse possit sustentationi numeri alumnorum pro unoquoque seminario designatorum; eum autem oportet esse numerum, qui respondeat necessitati totius dioecesis, quemadmodum legitur in encyclica epistola eiusdem Pontificis iussu ad omnes Italiae episcopos transmissa.

13. » Miror autem vehementer non deesse, qui ad vitandum taxae onus in medium afferant consuetudinem. Esto enim ante Massensis episcopatus, ac seminarii erectionem memoratae taxae haud fuerint obnoxii parochi, aliique beneficiarii, quidnam tamen adversus Massense seminarium, nuper institutum opponere queunt? Ubinam titulus, actuum frequentia, ac tempus ad praescribendum, vel ad observantiam inducendam plane necesssrium? Si qua forte inoluisset consuetudo, aut praescriptio, haec ne seminario quidem dismembratae dioecesis, multoque minus noviter erectae obiici posset. Tridentina namque synodus edixit, ut ad eam fructuum portionem exolvendam omnes beneficiorum possessores ab episcopo loci compellerentur *quibusvis privilegiis, exemptionibus, consuetudine etiam immemorabili... non obstantibus*. Scitum autem est, irritas, ac inanes esse consuetudines, quae leges aliquas in iisdem Tridentinae synodi capitibus contentas violent, prout docet *Bened. XIV. Instit. eccl. 60. n. 7.*, *ac late disserit Piton. de controv. patron. alleg. 5. card. Petra ad const. 4. Callisti III. sect. 2. n. 14. tom. 5. et adnotat. S. Congreg. Concilii in Bovinen. Iurium Parochialium 27. Maii 1820.* §. *Animadvertendum, ac in Ariminen. et Coesenaten. Iuris quaestuandi 25. Februarii 1826.* §. *Consuetudo*. Profecto eadem S. Congregatio nihili faciens consuetudinem etiam centenariam, qua innitebantur nonnulli beneficiarii, eos ad taxam seminarii pendendam omnino obstrictos, et beneficia eatenus non taxata similiter taxanda esse pluries respondit, ac potissimum in *Veliterna Taxae seminarii 24. Aprilis 1723.* in *Romana*

taxae 9. Septem. 1752. ad 3. dub. et in alia Veliterna taxae seminarii 16. Martii 1771. §. Neque.

14. » Quocumque itaque se vertant Massenses beneficiarii, taxae praestationem effugere nequeunt, donec seminarium dioecesanum eo augeatur censu, qui nedum ad fabricae tuitionem, et ad magistrorum, famulorumque mercedem, sed etiam ad eguntium alumnorum alimoniam sufficere deprehendatur. Sin autem beneficiarii hanc praestationem exhibere renuerent, eos adigere posset episcopus *per censuras ecclesiasticas, ac alia iuris remedia, etiam vocato ad hoc, si videbitur, auxilio brachii saecularis, sicuti sanxerunt Patres Tridentini Sess. 23. cap. 18. de Ref.*

15. » Haec de iure seminarii exigendi taxam ab omnibus qua Civitatis, qua dioecesis beneficiariis generatim dixisse satis superque arbitror. Nunc disceptare libet, num beneficia exigui valoris, atque capellaniae ab eiusmodi taxae onore eximantur. Porro quod pertinet ad redituum tenuitatem, nullam quidem ipsa praestare valet immunitatem. Etenim huic oneri omnia et singula beneficia, nulla divitum, aut pauperum praebendarum facta mentione, subiici voluerunt, et patres Tridentini, et Benedictus XIII., imo egenis, non minus quam divitibus sapienter prospexere ea lege, qua cautum est, non omnia beneficia eamdem pecuniae vim contribuere debere; sed tantummodo pro ratione fructuum ex singulis praebendis colligendorum. Hinc quamquam sibi mordicus assererent *Taxae exemptiones possessores plurium beneficiorum attenta paucitate illorum redituum, cum viginti tria beneficia simul reddant, deductis oneribus, annuos ducatos 167: 77.* prout videre licet in folio huius Sac. Congregationis in *Tranen. Taxae 14. Maii 1763. §. Demum*, nihilominus proposito dubio XIV. *an possessores beneficiorum teneantur ad taxam pro seminario*, rescriptum prodiit: *Affirmative, et amplius.* Nec aliter censuit S. Congr. in *Romana 26. Ianuarii 1697.* et in *Romana taxae seminarii 9. Augusti 1732.*, licet ob redituum ad beneficia spectantium amplam imminutionem statuerit, esse locum reductioni taxae in casu de quo agitur.

16. » Si qui praeterea huiusmodi exemptione gauderent, istis profecto forent accensendi parochi, conciliari congrua destituti: id tamen adeo a veritate alienum esse patet, ut instructio anni 1726. a S. Cong. Concilii una cum supramemorata encyclica ad episcopos missa, animarum quoque curatores taxae seminarii subiectos denun-

ciet. licet instructos tenui praebenda « dovendosi considerare (sunt ipsa instructionis verba) che sono stati principalmente istituiti i seminarii per allevare i chierici, ed abilitarli alla cura delle anime. Nè possono i parrochi pretendere esenzione per il motivo che l'annua rendita della parrocchia non ecceda la congrua di cento scudi, conforme ha altre volte risoluto la S. Congr. del Concilio. »

17. » Hanc exemptionem tum solummodo parochi, aliique beneficiarii iure sibi adsciscere non prohibentur, cum ex suis praebendis adeo exiguos colligunt fructus, ut aureos florenos septem quotannis haud excedant, quemadmodum respondit S. Congr. Concilii in *Dertausen. 11. Augusti 1605. lib. 10. decret. pag. 120. his verbis « Obtinentes beneficia tam simplicia quam curata quamvis tenuis valoris existant nec ad conservationem sufficientia, debent pro ratione fructuum seminario contribuere, nisi tanta sit tenuitas, ut iuxta extrav. Bonifacii VIII. incipien. Declarationes ut decim. Cap. Unic. non teneantur solvere decimas Papales « Iam vero Pontifex in cit. Extravag. haec sanxit » Saeculares clerici, quorum ecclesiastici reditus, et proventus annui summam septem florenorum auri non excedunt, eamdem decimam non praestabunt. »* Igitur si decima papalis pendatur oportet, quando alicuius beneficii annuus valor summam praetergreditur septem florenorum, in nostro similiter themate erit praestanda seminario statuta taxa, quin aliquid negotii facessere queat redituum tenuitas. Imo si quis pluribus potiretur beneficiis, quorum nullum prae valoris exiguitate taxae praestationi subesset; attamen praefata exemptione perfrui vetaretur, si eorumdem beneficiorum annui fructus septem florenorum vim excederent; quemadmodum perpendit *S. C.* in *Tranen. Taxae 14. Maii 1763. §. Demum;* nam in memorata *Extravag. unic. de Decim* decernitur, spectandam esse personam possessoris non autem ipsa beneficia, siquidem pergit Pontifex *« Si vero una persona plura habeat beneficia, quorum nullum per se acceptum dictam summam florenorum auri annuatim attingat, simul tamen collecta in minimis proventibus summam memoratam excedant, quotquot vel quantumcumque modica fuerit, de omnibus, et singulis decima persolvetur. »*

18. » Ad capellanias quod attinet, quaestionem omnem perimit ea facilis, et obvia distinctio, quae capellanias ecclesiasticas a mere laicalibus merito secernit. Nimirum capellanias ecclesiasticas, quae auctorante episcopo erectae in titulum conferuntur, ac eodem quo beneficia ecclesiastica, censentur iure *Lotter. de re benefic. lib. 1. q. 3.*

num. 5. CC. in Montis Alti Capellaniae 22. Aug. 1796. §. Plura, et in Camerinen. Capellaniae 15. Martii 1828. §. Precibus, taxae praestationi esse omnino obnoxias; capellanias autem laicales, seu amovibiles, quae nulla intercedente episcopi auctoritate sunt institutae, quaeque piis missarum legatis aequiparantur, *S. Cong. Conc. in Anconitana capellaniae 12. Maii 1770. et in Firmana capellaniae 29. Aug. 1772. §. Contendit,* ab eiusmodi onere esse plane exemptas disertis verbis declarat commemorata instructio. Namque *§. 4. n. 12.* inquit. « *Le capellanie devono contribuire al seminario se sono perpetue, e se conferiscono il titolo, ma non già quando sono amovibili.* » Concinit S. C. in *Sabinen. 23. Iunii 1640. ad 2. dub. in Romana taxae seminarii 6. Decembris 1794.*

19. » Ne itaque in re undique perspicua diutius immorer, sermonem meum convertam ad methodum, quam in cuiusque beneficii efformandis tabulis accepti, et expensi servari oportet, ne meticulosi nimia anxietate torqueantur in firmanda fructuum notula, et ne alii quae seminarii sunt, minime quaerentes, proventuum quantitatem indebitis deductionibus plusquam par est imminuant. Iamvero plures in porrectis precibus, et pleraeque parvi momenti excitantur quaestiones, quas singulas si prosequi vellem votum meum in volumen excresceret, vestraque abuterer patientia. Praecipuas igitur complectar.

20. » Nemini sane dubium tabulas accepti et expensi a cuiusque beneficii possessore iureiurando esse firmandas, et curiae episcopali exhibendas. Etenim instructio Benedicti XIII. §. 19. ait « Acciò per bene imporre la tassa si camini colla maggior possibile sicurezza, dovrà ciascun ordinario imporre a tutti quelli che sono obligati al pagamento di essa, l'esibere nella sua cancellaria dentro un termine conveniente la notula giurata delle annue rendite, che, detratte le spese, ricavano dai beneficii, o beni da loro posseduti, ed obbligati alla predetta tassa, come per appunto si tratta nella esazione delle decime Papali « Similiter translatitium est in iure, ad metiendum cuiusque beneficii annuum valorem haud unius alteriusve anni, sed integri decennii fructus esse spectandos, quemadmodum suadet communis doctorum sententia, ac tribunalium praxis, *Card. de Luca de pens. disc. 6. n. 13. Rot. in Ravennaten. Spolii super fructibus 17. Aprilis 1761. §. 5. cor Cornelio S. Cong. in Papien. 20. Februarii 1723. §. Primum, et in Firmana pensionis 17. Martii 1827. §. Nec fidem,* adeo ut ne ipsi quidem Massenses beneficiarii id inficiari videantur.

Quod ab iisdem in disceptationem adducitur, illud est, utrum beneficiorum reditibus sint accensenda, ac propterea taxae sint obnoxia emolumenta parochialia, ac ea praesertim, quae incerta stolae albae, et nigrae passim vocantur.

21. » Ad hanc quaestionem, quae ex doctorum dissidentia satis implexa dignoscitur, enucleatius dirimendam operae pretium existimo hic referre; quid hac super re edicat memorata Instructio. Nimirum §. *3. num. 10.* haec leguntur « Proseguendo il discorso dei benefizii curati, ossiano parrocchiali, fa di mestiere l'avvertire che la tassa deve cadere sopra l'annua fissa entrata delli medesimi, *e sopra ancora quei proventi che si dicono certi de incertis, ma non sopra le rendite totalmente incerte* secondo un'altra risoluzione della S. C. della Concilio in *Panormitana mense Octobris 1587. lib. 5. decret. pag. 32. a tergo.* » Nemo hinc non intelligit, incerta quoque parochorum emolumenta inter beneficiarios proventus recenseri, ac taxae seminarii esse obnoxia, dummodum tamen sint certa de incertis, non autem omnino incerta. Omnis igitur quaestionis cardo in eo positus est, ut emolumenta certa de incertis ab iis, quae plane incerta sunt apte discernantur.

22. » Huic enodandae quaestioni viam sternit triplex emolumentorum distinctio, quam passim tradunt auctores de parochorum congrua agentes. Iam vero quaedam habentur emolumenta, quarum licet incerta sit quantitas, certa nihilominus est eorum substantia, ac necessaria praestatio, ut sunt decimae vini, olei, frumenti. *Girald. ab Barbos. de off. paroch. P. I. cap. 2. n. 154. et in Append. 2. cap. 115. num. 34. Gonzal. ad R. 8. Cancel. §. 7. proem. n. 185. Franc. Leo. in Thesaur. For. eccl. cap. 31. num. 6.* Nonnulla sunt mere incerta, et eventualia, quae pendent a sola populi devotione, et libera voluntate, ceu oblationes in benedictione domorum, aut mulierum post partum, vel etiam a labore personali, uti eleemosynae, quae dantur pro cantu missae, vesperarum, et alia id genus, *Rigant. ad reg. 55. canc. n. 120. card. de Luca de benef. disc. 90. n. 7. S. Congr. in Papien. 2. Maii 1722. §. Fundamenta, et in Brictinorien. Congruae 14. Decembris 1782. §. Perperam.* Alia tandem sunt emolumenta, quae iure parochiae percipiuntur, ut proventus baptismales, matrimoniales, funerales et alia huiusmodi, quae non pendent a libera fidelium voluntate, sed ex debito solvuntur, ac propterea sin plane certa, sunt tamen aliquatenus certa « cum, ut ait *card. de Luca de paroch.*

disc. 18. n. 12 quem sequuntur *Piton. discep. eccl. 46. n. 4. Girolà. ad Barbos. de offic. et potest paroch. P. I. cap. 2. n. 154. S. C. Conc. in Camerinen. Restaurationis 17. Decembris 1763. §. Perperam* non possit populus non mori, non nasci, non baptizari, atque non contrahere matrimonia.

23. » Porro primi generis emolumenta taxae seminarii esse obnoxia nemo inficiari potest, cum eadem vocari quidem soleant incerta sed revera certa omnino sunt, licet modo maiora, modo minora, non secus ac fructus praediorum, qui nunc uberiores, nunc parciores colliguntur, prout fert agrorum, et annorum fertilitas. Hanc sane ob causam emolumenta eiusmodi in congruam parochorum, nemine dissentiente conferuntur. Secundi tantem generis emolumenta prorsus eximuntur a contributione taxae, cum eadem sint omnino incerta, et fieri possit, ut nullatenus percipiantur, proindeque inter eos proventus merito sint accensenda, quae a memorata instructione vocantur *rendite totalmente incerte*. Quaestio solum institui potest de emolumentis tertii generis. Haec quidem veluti mere incerta a doctoribus passim existimantur, ac propterea in congruam parochorum imputari non posse autumant, licet non desint, qui contrariom sentiant, innixi constit. S. Pii V. cuius initium *ad exequendum 1. Novembris 1567.*, ac etiam praxi S. Cong. Conc., quae in exquirenda relatione super quantitate redituum ad metiendam parochorum congruam mandare soleat, ut episcopi referant de paroeciarum fructibus comprehensis incertis stolae albae, et nigrae. Quod vero ad nos attinet, emolumenta quoque tertii generis sunt profecto a contributione taxae immunia declaranda. Etenim in commemorata instructione, quae doctorum opinioni est plane anteferenda, imo pro lege habenda, cautum legitur, taxam haud esse solvendam *sopra le rendite totalmente incerte secondo un' altra risoluzione della S. C. del Concilio in Panormitana mense Octobris 1587. lib. 5. decret. pag. 32. a tergo.* Iam vero perquisitis regestis decretorum eiusdem Congregationis datum est reperire ipsam adamussim resolutionem in *cit. Panormitana.* Parochi sane conquerebantur *della tassa del seminario, stante che le loro entrate incerte sono dei funerali, e matrimonii.* Sacra autem Congregatio rescribendum censuit « *incertos reditus parochialium non esse pro seminario taxandos.* » Patet igitur tertii quoque generis parochialia emolumenta, qualia sunt quae percipiuntur occasione baptismatum, matrimoniorum, ac funerum taxae seminario minime esse obnoxia.

24. » Quod vero pertinet ad onerum deductionem, animadvertendum puto, impendia duplicis esse generis, alia nimirum, quae in re unde fructus proficiscuntur, ceu ad agrorum culturam, vel extra rem, veluti ad perferenda onera beneficii aguntur. Quae in re fiunt, eadem esse generatim detrahenda, nemo plane ignorat. Etenim taxa est seminario pendenda ex beneficiorum fructibus, aliisque ecclesiasticis reditibus, ut loquitur Tridentina synodus *Sess. 23. cap. 18. de Reform.* fructus autem intelliguntur deductis impensis, quae quaerendorum, ut in arando, colligendorum, ut in triturando, conservandorumque, ut in conducendis in horrea, eorum gratia fiunt, quemadmodum ait *L. si a patre 39. §. Fructus etc. de petit. haered.*; ibique Gloss., quod namque in fructus redigendos impensum est, non ambigitur ipsos fructus diminuere debere *ad tex. in L. 46. ff. de usur. et* huic iuris communis censurae concinit nedum *cit. Extr. Declarationes §. in solvendo,* sed etiam saepius commemorata Instructio *§. 1. n. 5.*, ubi habetur « che l'annua entrata regolativa della contribuzione, ossia tassa del seminario, è quella, che sopravanza, detratte le sole spese necessarie per la percezione dei frutti. » De impensis vero, quae extra rem aguntur, loquens eadem instructio statuit « che parimenti per fissare l'annua entrata, si debbano dedurre quegli obblighi soli, che sono stati imposti avanti il S. Concilio di Trento. »

25. » Quae cum ita sint, ut quorumdam beneficiariorum obiecta diluantur, et quod iustitiae, et aequitati consentaneum est, decernatur, illud hic quaeritur, utrum detrahenda sint stipendia famulorum, si eorum opera utantur beneficiarii nedum ad famulatum ipsis exhibendum, sed etiam ad beneficiorum fructus colligendos; item impendia itinerum, si beneficiarii extra paroeciam ad fundos invisendos, praesertim tempore messis, se transferre adigantur; similiter ientacula, et munuscula, quae operariis fruges domum deferentibus dari solent; itidemque lucrum cessans sortis, quam beneficiarius impendere debuit, ut praedia semine, pecore, aliisque similibus ad culturam necessariis instruerentur; denique damnum, quo saepe beneficiarii afficiuntur ob coloni, aliorumque debitorum paupertatem.

26. » Ut aliquid de singulis quaestionibus dicam, in primis notatu dignum existimo, sumptus necessarios, et consuetos fructibus beneficiorum perpetuo inhaerentes esse quidem deducendos, non autem incertos extraordinarios, et voluntarios, veluti docent *Barbos.*

de paroch. P. III. cap. 29. n. 16. Rigant. ad reg. 53. cancel. n. 100., et card. de Luca de benef. disc. 90. n. 80. Dein ut a stipendio famuli exordium sumam, inquiratur oportet, utrum stipendium illud famulo solvatur, quia ipse beneficiarii famulus est, eiusque personae inservit, vel potius quia beneficiarius illius opera utatur, quemadmodum aliis operariis uteretur ad agrum serendum, colendumque. Si beneficiarius famulum suum occupet in praediorum cultura loco alterius operarii stipendium eidem exolvendum pro ratione laboris, et operae iure ex fructibus est deduceodum, penditur siquidem viro illi non tamquam famulo beneficiario inservienti, sed tamquam cuivis alteri operario. Porro operariorum impensas necessario minuere fructus beneficii, ac propterea esse detrahendas aperte colligitur ex supra relatis textibus, ac traditur ab *Antonel. de regim. cul. lib. 3. cap. 9. n. 5.* At merces data viro, qui parocho famulatur, vel eum iuvat in administratione bonorum paroeciae, minime est subducenda, ceu docent *Antonel. loc. cit. et Piton. discep. cul. 40. num. 4.* Voluntaria enim censentur impendia, quae fiunt ob ea munera, quae beneficiarius per seipsum potest explere, *card. De Luca de benef. disc. 90. n. 80. et Merlin. decision. 587. 28.* Hanc quoque ob causam non sunt detrahenda itinera beneficiarii, si ad agrum se conferat, ut fructibus colligendis utilius advigilet; labor enim et vigilantia beneficiarii in gerenda bonorum administratione inhaeret iuri percipiendi fructus praebendae, ideoque tempus, et incommodum ipsius beneficiorum fructus imminuere nequeunt, imo si ipse factori, aut administro stipendium praeberet pro bonorum administratione istud haud foret detrahendum, nisi necessitas administri liquido patesceret. *Piton. loc. cit. Barbos. de Panc. Part. III. cap. 29. n. 19.*

27. » Secus vero iudicandum putarem de ientaculis, et munusculis, quae dari solent operariis fruges in horreum, vel domum beneficiarii conducentibus. Profecto huiusmodi impendia nec voluntaria, nec extraordinaria sunt, sed necessaria, et consueta, ideoque valorem beneficii imminuunt. Et sane ex *cit. L. si a domino 36. §. de petit. haered.* fructus intelliguntur, qui supersunt deductis quoque impensis, *quae conservandorum* (ut in conducendis in horrea, ceu ibidem explicat Glossa) *eorum gratia fiunt;* frugum siquidem exportatio in horreum, vel domum est veluti messis perfectio, et absolutio. Quapropter eadem *L. si a patre §. fructus,* cautum est, huius generis impensarum deductionem, naturali ratione ita expostulante locum

habere non solum in bonae fidei possessoribus, verum etiam in praedonibus. Quod vero attinet ad sortem seminum, ovium, pecorum, aliarumque rerum, quas patrio more vocant *scorte*, eius quidem, praesertim si haud levis sit momenti iuxta locorum qualitatem, et consuetudinem rationem habendam esse, ita ut fructus dicatur ille, qui remanet lucro sortis deducto, tradit *Rot. decis. 266. n. 2. P. VII. recent., et card. de Luca de benef. disc. 9. n. 79.* Cum enim huiusmodi sors ad instruendos fundos sit necessaria, ideoque partem eorum constituat, ad uberiorem fructum ex illis assequendum quam maxime pertinet, ac Domino suo frugifera esse debet, sicut firmat *Rot. cor. eño Gamberini decis. 33. num. 14.* Æquitati igitur apprime congruit deductio lucri ob pecuniam a beneficiario impensam ad fundos pecore, aliove appuratu pro cultura necessario instruendos. Aliter vero censendum de iactura, quam parochi, et beneficiarii interdum ferre coguntur ob colonorum, debitorumque inopiam. Praeterquam enim huiusmodi damnum extra rem contingit, nec accenseri valet inter onera « che sono stati imposti avanti il Sagro Concilio di Trento » ut verbis utar saepius memoratae instructionis, illud quoque accedit, quod praefata iactura eventualis, accidentalis, et aliquando culpabilis est, ac propterea valorem beneficii imminuere nequit, quemadmodum allatis doctorum sententiis superius innui.

28.» Quo cum mea pervenerit oratio, fateor, hanc fere animi mei sententiam, si praepositae quaestiones ex sacrorum canonum iure essent dirimendae. Verum perpendendum superest, utrum ex prudentiae regula expediat, ut decretum antistitis Zoppi in tanta beneficialium reddituum tenuitate, et Massanensis cleri egestate ab hoc sacro ordine confirmetur, ac praestitutae taxae solutio omnino mandetur. Sane vix huic operi manus admovi, illico perspexi, decretum antistitis Zoppi optimo quidem inniti iuris fundamento, ac finem, quem ipse sibi proposuit in taxae indictione, summis esse laudibus efferendum: at circumspectis temporum, personarum, rerumque adiunctis, illud etiam intellexi, perdifficilem, molestamque reddi taxae eiusmodi exactionem. Quare cum Romam advenerit praesul Franciscus Strani Massensi ecclesiae praeficiendus, eum rogavi, ut quid hoc super negotio sentiret, ingenue patefaceret: at quoniam ipsi neque dioecesis, neque res satis innotescerent, factum est, ut eum valde haerentem invenerim. Postquam vero ad suam residentiam se contulit, loca dioecesis oculis conspexit, cunctarumque rerum, quas

scire opus erat, certior fructus est, gravia, nec sane despicienda protulit argumenta, ne taxae solutio praecipiatur. Ut vero EE. VV. huiusmodi rationum momenta latius pateant, satius esse duco, eius relationem hic integram exscribere, quae sic se habet.

29. » Commendatione sane cumulandum, et pastorali sollicitudine vere dignum fuit praedecessoris mei opus, quo ut taxam huius dioecesis beneficiis imponeret, omni studio est conatus. Et optandum quidem erat, quod illud secundo eventu conficere potuisset, at tot obstacula, difficultatesque tantas nactus est, ut illud inabsolutum relinquere debuerit. Mihi autem ad hanc cathedram assecuti huius operis executio tam impervia visa est, ut ad mala, quae ex ipsa possent oriri (quaéque ipsi civili gubernio gravem essent displicentiam allatura) prospiciens, illud aggredi non sim ausus.

30. » Et re quidem vera ex relationibus, et ex ipsa mea experientia coniicere potui, beneficia parochialia, necnon canonicalia, paucissimis exceptis, adeo reditibus esse destituta, ut vix, et saepissime, ne vix quidem ad congruam beneficiatorum substentationem attingant, etiamsi nonnulla regali munificentia ducis Mutinensis aliquod obtinuerint augmentum. Addatur insuper summa pecuniae raritas, et maxima ipsius colligendae difficultas ob locorum asperitatem, et totius commercii defectum. Addantur innumerae harum paroeciarum necessitates, quarum ecclesiae plerumque suppellectilibus carent; aedes parochiales fere omnes vel labuntur, vel restauratione indigent; pauperes multi numero maxima indigentia laborant; addantur bonorum expoliationes, quas omnes confraternitates, ecclesiarumque operae passae sunt, ac pia instituta, nec ipsis quidem exceptis beneficiis iuris patronatus, inter quae plurima gallico Italico ac Lucensi imperantibus guberniis, ipsis patronis pro medietate iniqua venditione relaxata fuerunt. Addantur denique ipsae hominum fraudes nitidum beneficiorum redditum non raro occultantium, et ceterae aliae difficultates subeundae pro taxa exigenda, et ex his omnibus facile erit colligere, laboriosae operae, et contentionis semper plenam palestram procurandam esse pro exiguo redigendo redditu, et semper incerto ob varias vicissitudines quibus subiacet.

31. » Aliunde iam existit in hac civitate seminarium regali Francisci IV. ducis Mutinae munificentia erectum pro alumnis theologiae studio operam dantibus, cui pro dotatione quatuor millia Italicarum libellarum, si alumni sint minores numero viginti quatuor, et si hunc

numerum excedant similium libellarum sex millia annuatim constituit. Insuper mille, et biscentum annuos libellas Italicas ex aere proprio pro honorario complexivo professorum theologiae Dogmaticae, et moralis; et aedium manutentioni hactenus propriis sumptibus prospexit, firmam habens voluntatem seminarium hoc bonis immobilibus dotare, cum primum ea acquirendi opportuna se praebeat occasio. Viginti sunt hoc anno alumni, quorum quisque viginti quinque libellas italicas pro menstrua pensione solvit. Extat pariter in hac Civitate collegium clericis regularibus S. Pauli, et laudata Francisci IV. munificentia bonis immobilibus optime provisum, in quo iuventus a primis legendi, et scribendi principiis usque ad philosophicas disciplinas inclusive probe educatur. Aliud seminarium existit in Civitate Castri novi provinciae Capranicae erectum, et dotatum bonis immobilibus beneficio eiusdem principis, et ipsius alumni viginti numero pro menstrua pensione solvunt tantum libellas italicas viginti. Redditus dotationis ascendunt ad quatuor millia libellarum italicarum, et iuvenes praeceptis grammaticae, et rethoricae, et philosophiae scientiis imbuuntur, et ad rectam morum, religionisque normam informantur, sub disciplina ecclesiastici superioris ab ordinario electi.

32. » Et maxima animi mei exultatione hoc ipso temporis momento, quo haec scribo, Piissimi principis chirographum propria manu exaratum ad me pervenit, quo mentem suam mihi pandit, quae est, ut quam citissime aliud seminarium aperiatur in Lunensi provincia suo subiecta dominio, pro quo iam nonnullis abhinc annis aedes, ac suppellectilia parata fuere, sed ob multas obortas vicissitudines nondum apertum. Pro eius dotatione bona immobilia acquirere iam tentavit; at contractum suspendere debuit, quia necessaria cautione destitutum, et interim donec alia exoriatur occasio, ex aere proprio expensas, quae occurrere poterunt, se soluturum promittit.

33. » Non equidem ignoro, huiusmodi pia instituta locis dissitis posita, et procul ab ordinarii residentia variis subiacere difficultatibus, et illi maxime, quae impedit sedulam episcopi vigilantiam, sed munificentissimus princeps haec exigit ea motus ratione, ut singulae hae pauperrimae regiones aliquo modo sint necessaria educatione provisae, ac beneficiorum eiusdem participes, et interim pueri in illis parvis seminariis educati, si ecclesiasticae militiae nomen dare

exoptaverint, in hoc seminarium se recipiant, ut studio theologiae vacent, suamque vocationem perficere possint.

34. Haec omnia exponenda mihi visa sunt, ut S. Congregationis emi patres, quomodo horum seminariorum ac dioecesis res se habeant, cognoscere queant, et ex his colligere « *utrum taxa pro seminario sit confirmanda, nec ne.* » Huius quaesiti solutio reverenter eorumdem emorum patrum sapientissimo iudicio submitto, numquam praeteriturus quidquid per eos fuerit decretum.

35. » Quamobrem sive beneficialium redituum tenuitas, sive taxae exigendae difficultas spectetur, melius forte existimo, si taxae suspendatur exactio. Hisce accedit, quod Mutinae dux vere pius, ac munificus dotem tribus seminariis iam constituerit, nec sit dubitandum, quin eam ita brevi sit aucturus, ut pauperiores clerici sin gratuito, at certe pensione valde imminuta in episcopali seminario alantur, et instituantur.

36. Hinc hodierni episcopi opinioni mea quoque adhaeret sententia, quam tamen sapientiori EE. VV. iudicio libenter submitto. Dirimenda itaque veniunt dubia

I. *An taxa pro seminario sit servanda, seu potius suspendenda in casu etc.*

Et quatenus affirmative ad primam partem, et negative ad secundam.

II. *An taxam solvere teneantur beneficia iurispatronatus etiamsi laicalis in casu etc.*

III. *An etiam beneficia exigui valoris in casu etc.*

IV. *An parochiae, quarum valor est annuis scutatis centum inferior in casu etc.*

V. *An capellaniae mere laicales in casu etc.*

VI. *An, et quae emolumenta incerta parochorum sint taxae obnoxia in casu etc.*

VII. *An ex fructibus beneficiorum sint prius deducenda impendia nedum pro agro colendo, et fructibus colligendis, sed etiam pro frugibus in horreum, vel domum beneficiarii exportandis in casu etc.*

VIII. *An detrahenda ienctacula, et munuscula dari solita operariis easdem fruges domum deferentibus in casu etc.*

IX. *An deducendae expensae itinerum parochi extra fines paroeciae se conferentis ad invisenda praedia, et ad alia negotia gerenda in casu etc.*

X. *An subducendum stipendium administri parochum adiuvantis in gerenda bonorum administratione in casu etc.*

XI. *An detrahendum stipendium famuli, si suam impendat operam in agris quoque beneficii colendis, fractibusque colligendis in casu etc.*

XII. *An sit detrahendum lucrum cessans seminum, pecoris, et aliarum rerum vulgo* delle scorte *in casu etc.*

XIII. *An sit deducenda iactura ob colonorum, aliorumque debitorum inopiam in casu etc.*

XIV. *An ad annuum beneficiorum valorem dignoscendum sit ducendum calculum per decennium in casu etc.*

XV. *An notula redituum sit a beneficiariis iureiurando firmanda in casu etc.*

Die 17. Dec. 1836. eñi patres rescripserunt

Ad I. arbitrio episcopi facto verbo cum SSño: ad reliqua dubia iuxta votum eñi relatoris, nempe

Ad II. affirmative.

Ad III. affirmative quatenus beneficii reditus excedant summam septem florenorum auri de Camera.

Ad IV. affirmative.

Ad V. negative.

Ad VI. negative super incertis tantum et detur decretum, ut in Panormitana mense Octob. 1687.

Ad VII. affirmative.

Ad VIII. affirmative.

Ad IX. negative.

Ad X. negative excepto casu necessitatis.

Ad XI. affirmative quatenus occupet locum alterius operarii.

Ad XII. affirmative.

Ad XIII. negative.

Ad XIV. affirmative.

Ad XV. affirmative iuxto vitae in omnibus eñi Relat.

NUM. XII.

(VID. §. 11. N. 2. VOL. I. PAG. 119.)

De residentia episcoporum.

Summarium.

1. Pontificum et conciliorum sollicitudo circa residentiam episcoporum.

2. Quid in hac re praestiterit Bened. XIV.?

3. Absentiae causae, ac tempora a Conc. Trid. permissa.

4. Indultum Urbani VIII. et Ben. XIII. ampliatur pro episcopis recens in Italia promotis.

5. Item pro visitantibus Limina Apostolorum.

6. Decreta ad praecavendos abusus, ne videlicet diversa absentiae indulta coniungantur.

7. Cardinales suburbicarii, alios episcopatus obtinentes, in his resideant.

8. De Congregatione, quam Urbanus VIII. instituit pro curanda episcoporum residentia.

9. 10. Quae fuerit huius Congregationis disciplina?

11. Congregationem huiusmodi intermissam redintegrare sibi proposuit Ben. XIV.

12. Idem Pontifex canonicas et Pontificias ordinationes confirmat, et innovat, contrariis non obstantibus.

13. Innovat etiam atque confirmat poenas in violatores constitutas, addita privatione indultorum competentium assistentibus solio Pontificio.

14. Congregationem super residentia, eiusque sessiones in usum restituit.

Eidem deputat promotorem fiscalem.

Praescribit occasiones, in quibus convenire debeat.

15. Folia cum expressione indultorum, quae conceduntur, ad Pontificis signaturam deferri mandat.

16. Singulis absentiae causis opportuna rescripta accomodat.

17. An, et quomodo permittendum sit episcopo, ut absit a dioecesi causa litis?

18. Quid permittendum ratione infirmitatis extra dioecesim contractae?

19. Quid ad convalescendum ex morbo in dioecesi contracto?

20. Quid ratione aeris insalubris?

21. Quid pro celebrandis conciliis, assemblaeis, congregationibus, et muneribus publicis exercendis?

22. Quid pro constituendis processionibus Apostolicis in causis canonizationis?

23. Praemissorum absentia districte praescribitur.

24. De onere denunciandi non residentes.

25. Specialis commissio nuntio Apostolico in urbe Neapoli commoranti iniuncta.

26. Cardinales in praedictis sanctionibus comprehenduntur.

27. Literarum firmitati consulitur per *decretum irritans*, et clausulam *Sublata*.

28. Derogationes.

29. Publicationis vis, et exemplorum auctoritas.

30. Sanctio poenalis.

BENEDICTUS EPISCOPUS SERVUS SERVORUM DEI

Ad perpetuam rei memoriam.

1. Ad universae christianae reipublicae statum, ad ecclesiasticarum legum custodiam, et fidelium populorum salutem, tam magni refert singulos patriarchalibus, primatibus, metropolitanis, et cathedralibus ecclesiis praepositos, in ipsis ecclesiis, vel dioecesibus sibi creditis assidue residere; ut difficile sit aliud ullum reperire ecclesiasticae disciplinae caput, quod aut conciliaribus canonibus atque decretis, aut Apostolicae Sedis constitutionibus et sanctionibus, tam saepe tamque impense inculcatum fuerit et commendatum. Ut autem antiquiora canonica statuta praetereamus, nobis satis erit innuere, quid hac de re decreverit sacrosancta Tridentina synodus *Sess. 6. cap. 1. et sess. 23. cap. 1. de Ref.* tum ea quae recol. mem. praedecessor noster Urbanus Papa VIII. praescripsit in sua constitutione data apud S. Petrum die XII. Decembris anni MDCXXXIV. quae incipit « *Sancta Synodus* » et in qua praecedentes aliorum Romanorum Pontificum Pii IV. Gregorii XIII. Clementis VIII. leges et constitutiones retulit, confirmavit, et ampliavit. Neque opus est recensere omnes encyclicas literas, quae ad patriarchas, primates, archiepiscopos, et episcopos de implendo huiusmodi residentiae onere identidem ad-

monendos, ab hac Apostolica Sede mitti consueverunt; ut patet ex epistola iussu Ven. Servi Dei Innocentii Papae XI. praedecessoris quoque nostri scripta die V. Februarii anni MDCLXXVIII. item ex alia die XXIV. Decembris anni MDCCVII. a felic. record. Clemente Papa XI. ad suum et Apostolicae Sedis nuntium Neapoli commorantem conscripta, ut illius regni praesules ad residendum in propriis ecclesiis et dioecesibus adigerentur; necnon ex eiusdem Clementis literis in forma brevis datis die XXV. Maii anni MDCCIV. ad archiepiscopos, et episcopos Poloniae, qui obtentu turbarum et dissensionum, quae tunc in eo regno versabantur, suas reliquerant ecclesias atque dioeceses.

2. Neque porro nos hac in re Apostolici officii nostri partes desiderari permisimus. Vix enim inscrutabili divinae providentiae consilio in hac suprema ecclesiae universalis specula collocati fuimus, quum veterem praedecessorum nostrorum morem in usum revocantes, ad ven. fratres omnium per orbem ecclesiarum antistites Apostolica scripta direximus, quibus inter caetera salubria monita, hoc etiam de residendo in propriis ecclesiis peculiari studio iis inculcare, et tam gravissima damna, quae ex eorum absentia proveniunt, quam magnas utilitates, quas eorum praesentia concreditis ipsis dioecesibus affert, ante oculos proponere non praetermisimus, ut videre est in §. 4. epistolae encyclicae die III. Decembris anni MDCCXL. a nobis conscriptae, quae in *Tomo I.* bullarii nostri nuper vulgati *n.* 2. impressa est. Qui autem hominum corda scrutatur Deus, is sane novit, quanto et quam acerbo animi nostri dolore nonnunquam acceperimus, ecclesiasticas regulas ab aliquo ex fratribus hac in parte violari, et quantopere studuerimus, nunc admonendo, nunc obsecrando, nunc increpando, absentes quidem per literas, praesentes vero ipsa voce ad debitum residentiae officium revocare. Quin etiam laudabilibus praedecessorum nostrorum vestigiis inhaerentes, in nostra et cancellariae Apostolicae regula, qua beneficia ecclesiastica in octo anni mensibus vacatura nostrae dispositioni et collationi reservavimus, simul etiam eisdem patriarchis, archiepiscopis, et episcopis residentibus gratiam alternativae mensium, certis modo et forma ab iis acceptandam, libenter obtulimus; nimirum ut quamdiu ipsi apud ecclesias aut dioeceses suas vere et personaliter residerent, de beneficiis huiusmodi ecclesiasticis, quae extra Romanam curiam in Februarii, aliisque alternis anni mensibus vacare contingeret, dummodo alias

dispositioni Apostolicae reservata vel affecta non essent, libere disponere valerent, facultatem tempore pontificatus nostri duraturam concessimus: quo scilicet iidem episcopi, et maiorum ecclesiarum praesules, ampliorem potestatem in beneficiis praedictis conferendis sic obtinentes, hac etiam Apostolicae nostrae liberalitatis gratificatione illecti, ad personalem residentiam praedictam libentius obeundam adducerentur.

3. Quoniam vero et certae quaedam causae adesse possunt, et huiusmodi occasiones incidere, propter quas, praevio Romani Pontificis assensu, et approbatione, liceat episcopo e propria ecclesia, et dioecesi per aliquod definitum tempus abesse; ea vero absentia, quae ad modicum tempus protrahitur, neminem desertae residentiae reum constituit; ideo et in conciliis, et in Apostolicis constitutionibus ad praecavendos abusus tam circa huiusmodi causarum et occasionum relevantiam, quam circa tolerabilia temporum spatia, providae statutae leges et regulae reperiuntur. Et quidem iustae et legitimae absentiae causae a praefata Tridentina Synodo *cit. cap. 1. sess. 23.* non aliae agnitae fuerunt, quam christiana charitas, urgens necessitas, debita obedientia, et evidens ecclesiae, vel reipublica utilitas. Verum his etiam causis deficientibus, quum eadem sacrosancta synodus perpendisset, ex veterum canonum sententia, minime abesse videri eos, qui aliquantisper abeunt, et statim sunt reversuri; omnibus ecclesiarum antistitibus indixit, ut sibi licitum non putarent singulis annis, ultra duos aut tres ad summum menses, sive continuos, sive interruptos, extra proprias dioeceses commorari; eosque simul admonuit, ne per illius temporis spatium, dominici adventus, quadragesimae, Nativitatis, Resurrectionis Domini, Pentecostes item, et Corporis Christi diebus, ab ecclesiis suis cathedralibus abessent, nisi forte episcopalia munia in aliis dioecesum suarum locis eos detinerent, eamque praeterea rationem ab iis haberi voluit, ut absque ullo gregis detrimento concessa uterentur libertate, et ut id *aequa ex causa fiat;* quibus verbis animi levitas, oblectationum cupiditas, aliaeque futiles causae penitus excluduntur.

4. Praefatus autem praedecessor ad peculiares occurrentes casus descendens, episcopis in curia promotis unum concessit mensem (quem postea declaratum fuit, a die ipsorum propositionis in consistorio computandum esse), quo mense elapso, singuli ad proprias ecclesias se conferre deberent. Sed quum in Concilio Romano, habito

a folic. record. Benedicto Papa XIII. praedecessore pariter nostro, episcopi expesuissent, tam exigue temporis spatio nen posse a recens premetis sua in Urbe negetia expediri, idem Benedictus facultatem cencessit sanctae Remanae ecclesiae cardinali suo, et Romani Pentificis pro tempore in Urbe, eiusque districtu vicarie, ut praefatum unius mensis terminum, iuxta casuum contingentiam, et causa cegnita, ad alies quudraginta dies, et non ultra, prerogare pesset.

5. Praeterea episcopis ad sacra Apostolorum Limina statutis temporibus visitanda personaliter accedentibus, supradictus Urbanus praedecessor indulsit, ut qui ecclesiis citra mentes, et citra mare positis praesiderent, per quatuer; qui vero ultramarinis, et ultramentanis ecclesiis praeessent, per septem menses centinues a residentia in suis respective sedibus facienda, huiusmedi visitationis gratia, excusarentur.

6. Cum vero idem Urbanus declarasset, se, per ea, quae in suis praefatis literis censtituerat, minime sublatam voluisse dictam trium mensium licentiam a Concilio indultam; hinc plures ertae quaestiones, ot varia condita sunt decreta, ab eodem Urbane eiusque successoribus apprebata; cuiusmodi sunt, nen licere trimestrem absentiam praedictam coniungere, sive cum ee tempore, quo permittitur episcopis pest suam prometionem in urbe commorari, sive cum ee, quod ad peragendam Sacrorum Liminum Visitationem eisdem concessum fuit: neque fas esse absentiae tempora ita dispenere, ut tres pestremi menses unius anni continuentur cum tribus prioribus mensibus anni subsequentis. Sicut etiam vetitum est praedictos menses ceniungere cum ee anni tempere, quo, prepter aeris insalubritatem, alicui episcepo permittitur extra dioecesim degere; ne scilicet continuatis absentiae temporibus, vernos simul, et aestivos menses, sive aestivos una cum autumnalibus, extra dioecesim duci contingat. Deniquc, ne quis indulgentia sacri Cencilii per fraudem abuti pesset, declaratum fuit, praedictam trium mensium vacatienem intra cuiusque anni limites coerceri, ut qui une anno usus ea non fuerit, nen ideo sequenti anno diutius ab ecclesia sua abesse valeat.

7. Et quoniam Tridentina Synedus sub legibus de residentia huiusmodi ipsos etiam sanctae Remanae Ecclesiae cardinales nominatim comprehendit; praefatus Urbanus praedecessor, advertens nonnunquam evenire, quod aliquis ex cardinalibus alicui patriarchali, seu metrepolitanae, aut episcopali ecclesiae praepositus, unum simul ex episcopatibus suburbicariis ebtineret, censtituit, ut huiusmodi

cardinales in primodictis ecclesiis, non autem apud episcopatus suburbicarios, residere tenerentur.

8. Denique tam in praedicto Concilio, quam in citata Urbani constitutione, contra transgressores huiusmodi legum, quae ad residentiam pertinent, gravissimae poenae statutae fuerunt; quarum executionem idem Urbanus primo quidem demandavit auditori causarum curiae camerae Apostolicae: Verum biennio post totam huius materiae cognitionem delegavit Congregationi particulari a se deputatae, quam compositam esse voluit ex tunc, et pro tempore existentibus cardinali Romani Pontificis in urbe vicario, nec non eiusdem Pontificis datario, et secretario status, ac secretario brevium, duobus item secretariis congregationum negotiis et consultationibus episcoporum, et regularium, ac interpretationi, et executioni decretorum praedicti Concilii Tridentini respective praepositarum. Et quidem praedicto cardinali vicario facultatem tribuit, ut, iustis ex causis, et cum consilio praedictorum praelatorum, concedere posset episcopis licentiam abessendi a propriis ecclesiis, et dioecesibus spatio dumtaxat dierum quadraginta, ut in ipsius Urbani literis datis die prima Ianuarii anni millesimi sexcentesimi trigesimi sexti distinctius praescribitur.

9. Huius Congregationis caput, seu praefectus, ex quo eadem instituta est, semper fuit praefatus cardinalis vicarius pro tempore existens; quemadmodum eiusdem secretarii munus is semper gessit, qui Congregationi Concilii Tridentini fuit a secretis; unde etiam nos ipsi, dum in minoribus constituti officio secretarii praedictae Congregationis cardinalium Concilii Tridentini interpretum fungeremur, par quoque munus secretarii alterius Congregationis super residentia episcoporum simul sustinuimus. Quae sane congregatio, ut ex illius secretariae regestis apparet, tam ipsius Urbani praedecessoris temporibus, quam aliis subsequentibus, non semel singulis annis adunari consuevit; id quod a san. mem. praedecessore pariter nostro Clemente Papa XI. in usum revocatum fuit, et identidem peractum, nobismetipsis praefatum secretarii munus obeuntibus, confectisque a nobis, et impressis foliis, ea prorsus methodo, quae pro causis ad Congregationem Concilii pertinentibus observatur.

10. Ut autem episcopi a suis ecclesiis, vel dioecesibus licite abesse possint, quum praeter causam canonicam, expressa quoque licentia Romani Pontificis, ut supra diximus, sit necessaria; excepto casu praedictae trimestris absentiae a Concilio permissae, pro qua nulla pecu-

liaris requiritur licentia, quum idem Concilium episcoporum abscedentium conscientiae relinquat, de aequitate causae iudicium facere; hinc est, quod quaecumque huius generis licentia olim indulgeretur; per speciale chirographum manu Pontificis signatum expediebatur. Postmodum vero inductus fuit mos describendi omnes huiusmodi licentias in unico folio, quod Pontifici subscribendum deferebatur; quem sane morem a praedecessoribus secretariis invectum, nos quoque servavimus.

11. Cum autem post absentiam duodecim annorum, quorum duos apud Anconitanam, et decem apud Bononiensem ecclesias regimini nostro successive commissas, assidue residendo transegimus, in Urbem reversi, et ad Apostolicam Sedem, quamvis immerentes, evecti fuerimus; Congregationis praefatae sessiones, materia forsan deficiente, non amplius frequentari comperimus; neque porro Chirographa, aut folia signanda nobis oblata fuerunt, sed facta nobis oretenus a praelato dictarum Congregationum super executione et interpretatione Concilii, et super residentia episcoporum secretario, tam petitionum episcoporum, qui vacationem a residentia postulabant, quam causarum, quibus huiusmodi petitiones innitebantur, relatione nostroque desuper accepto responso, opportuna singulis decreta perscribi, eaque a cardinali vicario nostro, tamquam saepedictae Congregationis super residentia episcoporum praefecto, signari consueverunt. Verum quum nos hanc agendi rationem pro rei gravitate nimis compendiariam iudicaverimus; visum est nobis motu-proprio, et ex certa scientia, non solum pro debita, ut aiunt, actus solemnitate, sed etiam pro ipsius rei subsistentia, et pro maturiori examine causarum, quae ad huiusmodi licentias obtinendas afferuntur, infrascriptas leges, et ordinationes inviolabiliter in posterum observandas, Apostolica auctoritate, tenore praesentium, edicere et constituere.

12. Primum itaque relata superius sacrosanctae Tridentinae synodi decreta, *Sess. 6. cap. 1. et Sess. 23. cap. 1. de Ref.* laudatasque Romanorum Pontificum praedecessorum nostrorum Pii IV. Gregorii XIII. Clementis VIII. et Urbani pariter VIII. constitutiones, et ordinationes, necnon omnes et singulas, quas supra innuimus, resolutiones Apostolicae Sedis auctoritate editas, innovantes, et tam decretorum, quam constitutionum, ordinationum, et resolutionum huiusmodi tenores etiam veriores pro satis hic expressis, ac etiam de verbo ad verbum insertis habentes, et haberi volentes; illaque et illas, quatenus opus

sit, iterum plenissime approbantes, et confirmantes; omnia et singula in ipsis contenta, ab iis, ad quos spectat, et pro tempore in posterum spectabit, attendi, et in his omnibus, quae nobis hisce literis non adversentur, exactissime impleri et observari volumus, statuimus, et in virtute sanctae obedientiae mandamus, atque praecipimus; non obstantibus quibuscumque privilegiis, aut contrariis, etiam quantumvis inveteratis, usibus et consuetudinibus, quae potius abusus et corruptelae dici debent, quibus, si forte adesse, aut allegari contingat, motu ac scientia simili, ac de praedictae Apostolicae auctoritatis nostrae plenitudine, derogamus, ac derogatum esse volumus et decernimus.

13. Secundo loco, et consequenter ad praemissa, adversus praedictarum legum, et constitutionum transgressores, omnes et singulas poenas in eisdem decretis, et constitutionibus latas et comminatas, auctoritate quoque nostra confirmamus et innovamus; amissionis scilicet quartae partis fructuum unius anni, ipso facto ab iis incurrendae, qui legitimo impedimento, seu iustis et rationabilibus causis cessantibus, et absque expressa, ut praefertur, Apostolicae Sedis licentia, sex mensibus continuis extra suam dioecesim morando abfuerint; et amissionis alterius quartae partis fructuum, eodem modo incurrendae, ubi buiusmodi absentia ab alios sex menses protrahatur, ut in praedicto Concilio Tridentino *Sess. 6. cap. 1. de Reform.* statutum fuit; incursus quoque in peccati mortalis reatum, et obligationis restituendi fructus in absentia perceptos, nulla etiam praevia declaratione, eosque erogandi in ecclesiarum fabricas, seu in sustentationem pauperum ipsius loci, quacumque conventione, seu compositione pro huiusmodi fructibus male perceptis prohibita; ut in eodem Concilio *Sess. 23. cap. 1.* praescribitur. Similiter impositam a praedicto Pio IV. praedecessore poenam amissionis facultatum testandi et disponendi, si quae transgressoribus huiusmodi competere dignoscantur, necnon inhabilitatis ad maiores dignitates, et ecclesias obtinendas, quam praefatus quoque praedecessor Clemens VIII. indixit, per omnia confirmamus, et innovamus. Quibus omnibus hoc etiam superaddimus, ut iidem transgressores omnibus et singulis indultis, et privilegiis, quae forsan ipsis, tamquam Pontificio solio assistentibus, concessa fuerint, ipso facto privati esse censeantur. Decernentes, sub transgressorum nomine comprehendi non solum eos, qui praeter tres menses a Concilio toleratos, absque legitima causa, et expressa Ro-

mani Pontificis licentia, extra proprias dioeceses commorantur; sed eos etiam, qui huiusmodi licentiam falsis simulatisvo causis dolose extorquore oon dubitaverint; vel ea semel rito recteque obtenta, praescriptos in oadem limites, ac praefinitum tempus praetergressi fuoriot. Quod si nihilomious, aliqui non minus canonica statuta, quam propositas huiusmodi poenas contemncotes, in sua contumacia obfirmati persevorare praesumpseriot, volumus adversus istos ad ulteriora cum effectu procedi, iuxta mentem eiusdem Concilii Tridentini quod in *citato cap. 1. sess. 6*. Romanum Pontificem pro temporo existentem hortatur, ut suao supremao Sedis auctoritate in huiusmodi transgressores ad severiorem sacrorum caoonum normam animadvertat, atque etiam ecclesiis ipsis de utilioribus pastoribus provideat, sicut in Domino noverit salubriter expedire.

14. Tertio loco volumus et mandamus, ut praedictae Congregationis super residentia episcoporum ab Urbano Papa VIII. institutae exercitium, atque sessiones resumantur; confirmantes ipsius praefecturae munus dilecto Filio nostro Ioanni Antonio tituli S. Martini io mootibus presbytero S. R. E. cardinali Guadagni nuncupato modorno nostro in urbe eiusque districtu in spiritualibus vicario, eiusque in officio vicariatus huiusmodi successoribus; sicut etiam officium secretarii eiusdem Congregationis dilecto filio magistro Ioseph Alexandro Furietto, eiusque successoribus Congregationis cardinalium Concilii Tridentini ioterpretum secretariis; eosdemque statuentes in huiusmodi Congregatiooe ounc et deinceps pro tomporo locum habere, et suffragium ferre, quicumque ea officia, et munora obtinent sive obtinebuot in posterum, quae, in praecitatis Urbani praedecessoris literis designantur. Practerea quum minime expediat huiusmodi Congregationem promotore fiscali carere, nos eum, qui in tribunali praedicti cardinalis vicarii urbis officium gerit promotoris fiscalis, eiusquo in officio successores pro tompore, ad idem munus obeundum deputamus in praefata Congregationo, cui ipsum, seu ipsos cum consultivo suffragio volumus interesse. At vero perpondentes, quod si Congregatio isthaec toties habenda foret, quoties ab aliquo episcopo licentiam abscedendi a dioecesi poti cootingeret, eadem aut propter frequentiam nimis onerosa evaderet, aut propter negotiorum levitatem tractu temporis negligi, et parvipendi posset; volumus, atque statuimus, eamdom tunc tantum cogondam, habendamque esse, quum aut a nobis, sive a successoribus oostris Romanis Pootificibus, alicuius

negotii cognitio ipsi remissa, et delegata fuerit: Aut, huiusmodi etiam remissione cessante, quoties de poenis superius constitutis, adversus aliquem transgressorem reipsa decernendis infligendisque deliberandum fuerit; siquidem huiusmodi poenarum modus, prout cuiusque maior, aut minor contumacia exegerit, ab eadem Congregatione statuendus erit, ut facta per ipsius secretarium nobis, seu successoribus nostris relatione, approbataque Congregationis resolutione, ad huiusmodi poenarum executionem cum effectu procedatur; aut denique quum aliquis episcopus instantiam proponat abessendi a propria dioecesi ratione alicuius muneris, sive officii, cuius ea dicatur natura esse, ut Apostolicum indultum de non residendo ad longum tempus ipsi sit concedendum; nos etenim huiusmodi indulta nemini unquam concedi debere decernimus, nisi praevio causarum examine in eadem Congregatione peragendo, nostraque et successorum nostrorum scientia, et approbatione, et mediante expeditione literarum Apostolicarum in forma brevis; ideoque mandamus nostro et Romani Pontificis pro tempore existentis supplicum libellorum secretario, aliisque secretariis quarumvis Congregationum, quibus ea de re preces oblatae fuerint, ut illas in praedictam Congregationem super residentia episcoporum omnino remittant; simulque prohibemus nostro, et successorum nostrorum pro tempore secretario brevium, ne literarum Apostolicarum super indultis huiusmodi exempla nobis, aut successoribus nostris, signanda, ullatenus afferat, nisi authentica documenta, tam de causarum examine in dicta Congregatione peracto, quam de Apostolica approbatione, et assensu consequenter emanatis, eidem fuerint exhibita.

15. Quarto loco statuimus, ut folia superius enunciata in posterum omnino conficiantur, in quibus nimirum describantur nomina episcoporum, quibus dantur indulta commorandi extra dioecesim, una cum causis ab ipsis adductis atque probatis, et spatio temporis ad quod huiusmodi indulta conceduntur; quae quidem folia a Romano Pontifice subscripta, in tabulario praedictae Congregationis, ut alias, asservari praecipimus: Quod tamen intelligi volumus non de iis indultis, quae per Apostolicas literas in forma brevis expedienda esse in paragrapho superiore descripsimus; sed de alterius generis indultis, de quibus infra dicendum erit, quaeque post Pontificium assensum a secretario requisitum et obtentum, expediri debebunt per decreta a praedicto cardinali vicario urbis, tamquam

praefatao Congregationis praefecto, subscripta. Decet enim has quoque licentias non sine Pontificia subscriptione prodire; idque obtinebitur accedente signatura Pontificis super praedictis foliis, in quibus singulorum indultorum tenores, et causae a secretario descriptao erunt, quemadmodum elapsis temporibus, atque etiam a nobis ipsis, dum huiusmodi secretarii munere fungeremur, servata fuisse narravimus.

16. Quinto loco, quoniam experiendo cognovimus, quod ad obtinenda indulta commorandi extra dioecesim, infrascriptae plerumque causae ab episcopis afferri solent; nimirum aut necessitas assistendi personaliter alicui liti, seu controversiae, in qua ecclesiae, aut cleri sui, vel etiam propriae familiae res agatur, quaeque in Romana curia introducta sit, vel alia in urbe, in qua resideant maiora tribunalia, quorum ea de ro iudicium esse debeat; aut corporalis aegritudo, qua correptus fuerit episcopus, dum extra dioecesim, conciliaribus mensibus utens, morabatur, ita ut ad eamdom dioecesim reverti nequeat; aut adversa valetudo in ipsa dioecesi contracta, ad quam depellendam medici putent necessarium fore, episcopum aerem, et solum aliquantisper mutare, aut denique malignitas aeris in dioecesi vigens, quam aliquibus anni mensibus devitari oporteat: Et quoniam nec ullu ox praemissis causis, absque expressa Romani Pontificis approbationo, quemquam ab onero residendi eximere potest; et nisi certis expressis circumstantiis, iisque verificatis, difficile est ad huiusmodi approbationem rite recteque procedere; necessarium nobis visum est infrascriptas regulas statuere, quas in singulis respectivo casibus ab iis, ad quos spectat, et pro tempore spectabit, observari mandamus, atque praecipimus.

17. Si quis igitur in posterum licentiam petierit abscedendi a dioecesi sibi concredita, ut iudiciali controversiae, quae alibi vertitur, per so ipsum intersit; exprimere debebit in precibus tum locum, sive urbem, in qua huiusmodi lis agitatur, tum etiam an ea pertineat ad ipsam oratoris ecclesiam, seu clerum, vel potius ad ipsius familiam. Et quidem si ad familiam pertineat, absque eo quod secretarius Congregationis Pontificem, aut cardinalem praefectum adeat; rescribendum ab ipso erit, ut orator ad effectum, de quo in precibus, utatur mensibus a conciliis indultis. Quod si eis iam usus fuerit, ulterior ipsi licentia non concedetur. Si vero do eius ecclesiae, vel cleri rebus agatur, exponi debebunt, tum status litis, eiusdemque gravitas, tum causae, propter quas necessaria creditur in loco iudicii

oratoris praesentia; tum etiam declarandum, an mensibus conciliaribus usus fuerit. Et quidem si nondum illis usus sit, rescribendum erit, ut eos in huiusmodi causam impendatur. Si vero id amplius episcopo integrum non sit, (qua in re nec dolus, nec fraus intercesserit), et alioquin ipsius instantia iusta videatur, tantum illi temporis, et non amplius, ad commorandum extra dioecesim tribuatur, quantum iudicatum fuerit necessarium esse, ad causae defensores, advocatos, et iudices de omnibus, quae ad rem pertinent, sufficienter instruendos. Si enim licentia abessendi a dioecesi usque ad finalem exitum causae extendi deberet, nemo non videt, quam diuturna plerumque foret in hisce casibus episcoporum absentia, et quam facile evenire posset, ut pleraeque dioeceses complurium annorum spatio pastorum praesentia carerent.

18. Qui vero licentiam abessendi petierint ratione infirmitatis extra dioecesim contractae dum vacatione a concilio indulta uterentur, afferentes ea de causa regressum ad propriam dioecesim sibi prohiberi; exponere debebunt contractae infirmitatis qualitatem, et super ea testimonium medici iuramento firmatum exhibere. Atque ubi petita licentia ipsis indulgeatur, ea semper ad certum, ac definitum tempus concedi debebit, adiecta quoque clausula *si tamdiu infirmitas duraverit*.

19. Ab iis autem, qui huiusmodi licentiam postulaverint, eo quod aeris mutatione opus sibi esse dicant ad convalescendum ex morbis, quos in suis ecclesiis residendo contraxerunt, exprimendum erit in precibus, quo morbi genere, et quam graviter laborent, ac proferendum testimonium medici, qui iureiurando testetur, utile ac necessarium oratori esse, ut in aliam regionem, atque aerem per aliquod tempus se transferat. Nec illud silentio praetereundum, an scilicet orator, antequam morbo corriperetur, trimestri licentia a Concilio permissa usus fuerit: Si enim id nondum fecerit, et tempus a Concilio indultum sufficiens ipsi non reputetur, poterit eidem concedi, ut per quatuor menses in quibus tamen conciliares menses comprehendantur, a residentia absens permaneat. At si praedictos conciliares menses, remoto omni dolo et fraude, iam extra dioecesim transegerit, tantum temporis ipsi indulgeatur, quantum ad confirmandam ipsius valetudinem vere necessarium esse prudenter iudicabitur.

20. Qui tandem licentiam commorandi extra dioecesim postulabit propter malignitatem aeris, quem in sua dioecesi aliquo anni tem-

pore insalubrem esse affirmet; is videat etiam, atque etiam quid agat. Et quidem pro veritate exponat, quibus anni mensibus perniciosus sit regionis aer: Item an eadem Coeli temperies totam comprehendat dioecesim, itaut nullus intra eius tractum locus existat, in quo suspectum illud tempus absque salutis detrimento transigere valeat; postremo an conciliaribus mensibus usus fuerit. Etenim si nondum eos sibi sumpserit, non aegre obtinebit indultum abessendi per quatuor menses (quatenus periculum ab aere tamdiu durare censeatur), in quibus tamen tres illi a concilio permissi numerandi erunt: Si autem huiusmodi Concilii indulgentia iam usus fuerit, frustra novum indultum praedicta de causa ab Apostolica Sede postulabit; sibique imputare debebit, quod quum sciret certo anni tempore in sua dioecesi aerem insalubrem fore concessos vacationis menses in tempus illud non reservaverit. In omnibus autem absentiae indultis, quae ratione aeris insalubris in posterum concedentur, hanc clausulam adiici volumus: *Dummodo intra dioecesim aliquis locus non adsit, in quo aer salubris sit, et in quo episcopus commorari possit.*

21. Sane praedictus Urbanus praedecessor non praetermisit eorum antistitum causam considerare, qui provincialibus Conciliis, vel Congregationibus, seu assembleis generalibus, in quibus ecclesiastici intervenire solent, personaliter interesse, sive in aliis muneribus, aut reipublicae officiis, quae ipsorum episcopatibus, ecclesiisque adiuncta sunt, ad certum tempus extra dioecesim occupari solent, ac debent; et his quidem in praecitata constitutione licentiam abessendi concessit pro eo definito tempore, quo eiusmodi Concilia, Congregationes, et assembleae peragentur, exercitiumque muneris, seu officii publici eorum ecclesiis adiuncti, actu duraverit; dummodo iis finitis, recto tramite ad ecclesias sibi commissas sese conferrent; cuius concessionis aequitatem nos quoque agnoscentes, eamdem approbamus, et confirmamus. Sed quum idem Urbanus nihil statuerit de episcopis qui a residentiae suae loco discedunt pro processuum in causis beatificationum, aut canonizationum compilatione, Apostolica auctoritate ipsis delegata, necesse est aliquid a nobis pro his etiam casibus opportune constitui.

22. Expediuntur a Congregatione Sacrorum Rituum literae, quas vocant remissoriales, et compulsoriales, quibus committitur, ut supradicti processus auctoritate Apostolica conficiantur; eaeque diriguntur tribus episcopis, aut superioribus praelatis, cum clausula, ut *duo*

ad minus procedant. Cumque in huiusmodi episcoporum numero semper includatur ordinarius loci, in quo processus construitur; fere contingit, e tribus, ad quos literae sunt directae, unum dumtaxat a residentia avocari. Ubi itaque aliquis episcopus titularis ecclesiae in partibus infidelium constitutae haberi possit, volumus eum in praefatis literis pro uno ex tribus episcopis comprehendi. Quod si tres omnino antistites in propriis ecclesiis residentes ad huiusmodi effectum delegari oporteat, statuimus atque praecipimus, ut literae a praedicta Congregatione dirigantur episcopis, qui viciniores sunt dioecesi, in qua Apostolicus processus conficiendus erit. Quoniam vero de re agitur, quae duabus tribusve hebdomadibus perfici queat, sed quae plurium saepe mensium, aut etiam annorum operam requirit, volumus, ut episcopi, qui eiusdem delegationem acceptaverint, necessariam licentiam abscedendi a dioecesi, causam absentiae exprimendo, petere et impetrare non omittant, sub poenis adversus eos constitutis, qui absque causa extra dioecesim commorantur. In huiusmodi autem licentiis concedendis, statuimus, ut conciliares menses semper comprehendantur, et praeter eos, triginta dumtaxat dies, si opus fuerit, adiiciantur; nam et ad plura peragenda quadrimestre spatium sufficiens est; et, si adhuc facienda supersint, quatuor alii menses sequenti anno in idem opus insumi poterunt.

23. Haec sunt, quae salubriter in Domino statuenda iudicavimus, quaeque pro regula, et norma in posterum haberi volumus, ut a venerabilibus fratribus patriarchis, archiepiscopis, et episcopis, gravissimum, quod ipsis incumbit, residentiae officium exacte impleatur. Itaque dilecto filio moderno praefatae Congregationis super eadem residentia secretario, eiusque successoribus in perpetuum, iniungimus, et in virtute sanctae obedientiae, sub poenis contra inobedientes mandatis Apostolicis in re gravi, praecipimus, atque iubemus, ut supplices libellos pro parte quorumcumque antistitum sibi oblatos, in quibus ea, quae supra adnotavimus, expressa non fuerint, quibusque necessaria authentica documenta, superius pariter indicata, non sint adiuncta, nullo modo recipiant, multoque minus ad Pontificem referant: In decretis autem, quae post Pontificium assensum ab ipsis secretariis in consueta audientia reportatum, a cardinali eiusdem Cong. praefecto subscribenda erunt, suprascriptas clausulas respective apponere non praetermittant; illud etiam expresse cavendo, ut quae conceduntur indulta, a die datae ipsorum decretorum decurrere intelligantur.

24. Denique venerabiles fratres patriarchas, primates, metropolitanos, et episcopos omnes monemus, ut non solum ipsi statutas de residentia leges adamussim observent, sed etiam memores sint decreti a sacra Tridentina synodo editi *Sess. 6. cap. 1. de Reform.*, quo iubentur singuli pro virili parte in aliorum agendi rationem respective vigilare, et non residentes Romano Pontifici infra certum tempus denunciare. Nostris quoque, et Apostolicae Sedis nuntiis hoc idem demandamus, et iniungimus; ubi intra ipsorum nuntiaturae districtum aliquis episcopus, seu superior praelatus existat, qui canonicas leges hac in parte violare dignoscatur.

25. Et quia nobis relatum est, nullibi frequentius praedictas leges ab episcopis violari, quam in proximo Neapolitano regno, (neque vero id mirum in tanto eorumdem numero), volumus, atque statuimus, ut in indultis absentiae, quae pro episcopis praedicti regni in posterum expediri contingat, ad caeteras clausulas superius praescriptas, haec etiam addatur, ut obtenta licentia exhiberi debeat Apostolico nuntio Neapoli commoranti, alioquin nullius roboris, et momenti habeatur. Nos siquidem praedicto nuntio earumdem praesentium tenore committimus, ut huiusmodi licentias in acta sui tribunalis referri faciat, itemque de causis, propter quas concessae fuerint, inquirat, ac tempus in iis praefinitum observet, ad hoc scilicet, ut et per eum resciri possit, si quid obreptum, aut subreptum fuerit in precibus; et ipsum latere nequeat, si quis praescriptos sibi limites transgrediatur, sive absque necessario Apostolicae Sedis indulto, extra tempora a Concilio permissa, longe ab ecclesia, et dioecesi sua commoretur. Pro iis autem, qui, ut nobis pariter relatum fuit, dioeceses suas deserunt, et non quidem in Urbem regni principem, ubi Apostolicus nuntius moram trahit, sed in alias se conferunt eiusdem regni civitates, quin ipse nuntius quidquam de ipsis audiat; iniungimus eidem nuntio, ut per officiales suos, atque ministros, quos in omnibus dioecesibus retinet, curet se certiorem fieri de episcopis, quicumque a propriis dioecesibus recedunt: Ut et ii, qui obtentis licentiis abutuntur, et multo magis ii, qui proprio marte se gerere praesumunt, (dum vel absque praevia licentia, praeter tempus a Concilio indultum a suis dioecesibus absunt, vel si ob aliquem inopinatum eventum ab ipsis discedere compulsi fuerint, huiusmodi licentiam, statim ac ad destinatum locum pervenerint, petere et impetrare non curant) severiorum ss. cc., et Apost. sanctionum censurae subiiciantur.

26. Caeterum intendimus sub praesentium literarum nostrarum ordinatione, et dispositione etiam ipsos venerabiles fratres nostros sanctae romanae ecclesiae cardinales, qui patriarchalibus, primatialibus, archiepiscopalibus, et episcopalibus ecclesiis praedictis ex concessione, et dispensatione Apostolica nunc praesunt, et in futurum praeerunt, comprehendi, ac comprehensos esse, et fore.

27. Praesentes quoque literas, omniaque et singula in eis contenta de subreptionis, obreptionis, aut cuiuscumque nullitatis, vel invaliditatis vitio, intentionisque nostrae, ac quocumque alio defectu, etiam ex eo, quod in praemissis quomodolibet interesse habentes, seu habere praetendentes, et praesertim eiusdem sanctae Romanae ecclesiae cardinales, praemissis non consenserint, nec ad ea vocati, et auditi, solemnitatesque, et alia servanda, et adimplenda nullatenus servata, et adimpleta fuerint, ac quocumque alio colore, praetextu, occasione, et causa, etiam necessario exprimenda, a quoquam notari, impugnari, in ius, vel controversiam revocari, aut ad terminos iuris roduci, vel adversus illa aperitionis oris, restitutionis in integrum, vel aliud quodvis iuris, facti, vel gratiae remedium impetrari nullo unquam tempore posse; sed semper perpetuoque valida, firma, et efficacia esse et fore, suosque plenarios, et integros effectus sortiri, et obtinere, ac per omnes, et singulos, ad quos spectat, et quomodolibet spectabit in futurum inviolabiliter observari, perinde, ac si in consistorio nostro secreto, et de eorumdem fratrum nostrorum consilio, et unanimi consensu emanassent: Sicque et non aliter in praemissis omnibus, et singulis per quoscumque iudices ordinarios, vel delegatos, etiam causarum palatii Apostolici auditores, nec non praedictae sanctae Romanae Ecclesiae cardinales etiam de latere legatos, vice-legatos, et Apostolicae Sedis nuntios, praedictamque Congregationem super residentia deputatam, et quoscumque alios quavis auctoritate, et potestate fungentes nunc, et pro tempore existentes, sublata eis, et eorum cuilibet quavis aliter iudicandi, declarandi, interpretandi, et definiendi facultate, iudicari et definiri debere, et quidquid secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari, irritum, et inane decernimus.

28. Non obstantibus constitutionibus, et ordinationibus Apostolicis, etiam in universalibus, generalibus, provincialibus, et synodalibus conciliis editis, vel edendis, nec non, quatenus opus sit, de non tollendo iure quaesito, aliisque cancellariae Apostolicae regulis,

statutis quoque, etiam iuratis, consuetudinibus, etiam diuturnis, et immemorabilibus, dictarum respective ecclesiarum, nec non licentiis, privilegiis, et indultis etiam Apostolicis, eisdem ecclesiis, earumque praesulibus quomodolibet hactenus concessis, omnibusque et singulis aliis, quae praedictus Urbanus suarum literarum firmitati, et executioni voluit non obstare, caeterisque contrariis quibuscumque.

29. Ut autem eaedem praesentes, et in eis contenta quaecumque, ad omnium notitiam deducantur, et ne aliquis illorum ignorantiam praetendere possit; volumus, quod eaedem praesentes per aliquem, seu aliquos ex cursoribus nostris ad valvas basilicae principis Apostolorum, ac cancellariae Apostolicae, et in Acie Campi Florae de urbe publicentur, et earum copiae ibidem affigantur, et affixae relinquantur, quae sic publicae, et affixae omnes et singulos, quos concernunt, arctent et afficiant, non secus ac si eorum unicuique personaliter intimatae, et notificatae fuissent; quodque earumdem praesentium transumptis, etiam impressis, manu alicuius notarii publici subscriptis, et sigillo personae in dignitate ecclesiastica constitutae munitis, eadem prorsus fides adhibeatur in iudicio, et extra illud ubique locorum, quae adhiberetur ipsis praesentibus, si forent exhibitae, vel ostensae.

30. Nulli ergo omnino hominum liceat paginam hanc nostrorum ordinationum, constitutionum, derogationum, praeceptorum, statutorum, et decretorum infringere, seu eidem ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac beatorum Petri, et Pauli Apostolorum eius se noverit incursurum.

Datum Romae apud sanctum Petrum anno Incarnationis Dominicae MDCCXLVI., tertio nonas septembris, Pontificatus Nostri anno sexto. – D. card. Passioneus. – I. Datarius. – Visa de Curia. – I. C. Boschi. – I. B. Eugenius. – Loco ✠ plumbi. - Registrata in secretaria brevium. - Public. die 20. Septembris 1746.

NUM. XIII.

(Vid. §. III. n. 64. vol. I. pag. 147.).

De ordinandis propriis subditis, vel alienis: quae requirantur, et cavenda sint, ut qui proprium vel alienum subditum ordinare valeat?

Summarium

1. Pontifex nihil magis intendit, quam ut ordinandi strenui operarii evadant in Ecclesia Dei.

Itaque indulta extra tempora, et super interstitiis parcius concedere sibi proponit.

Per haec indulta non relaxatur disciplina de non ordinandis titulo patrimonii, nisi ob necessitatem et commoditatem ecclesiae.

Nec sublatum censetur episcoporum ordinantium arbitrium circa eorumdem indultorum executionem.

Earumdem facultatum termini religiose servari debent

2. Dolenter agnovit Pontifex, alicubi ab episcopis ordinari subditos alienos sine suorum episcoporum commendatitiis et dimissoriis.

3. Ad hosce abusus de medio tollendos Pontifex statuit, atque decernit nulli episcopo licere subditum alienum ad tonsuram promovere sub praextu cuiusque beneplaciti assequendi.

Item clericum iam a suo episcopo promotum non posse ab alio episcopo ad ulteriores ordines promoveri ratione beneficii sine testimonialibus episcopi tam originis, quam domicilii.

4. Ut quis ordinari valeat ratione beneficii, hoc debet esse ad substentationem sufficiens iuxta taxam synodalem, vel morem regionis; quin liceat beneficii insufficientiam cum patrimonio supplere; et episcopus de literis testimonialibus et reditu beneficii mentionem faciat.

5. Subditus ratione originis, qui alicubi naturaliter, non ex accidenti ortus est:

Siquis in loco, ubi ex accidenti ortus est moram traxerit ita ut impedimentum canonicum contrahere potuerit, literas testimoniales ordinarii loci eiusdem exhibeat.

Si pater in loco originis filii domicilium statuerit, patris non origo, sed domicilium attendendum est.

6. Subditus ratione domicilii ille dicitur, qui aliquo in loco per decennium inhabitans, vel maiorem bonorum partem transferens, ibi-

que considerabile tempus commorans animum ibidem permanendi demonstret, ac iureiurando affirmet.

Qui a loco originis demigraverit aetate, qua impedimento contrahendo aptus esset, testimoniales episcopi originarii exhibeat.

7. Nullus episcopus aliquem ex titulo familiaritatis ordinet sine testimonialibus episcopi originis, et domicilii, et nonnisi integro completo actualis servitii triennio, ac beneficio intra mensem ab ordinatione collato.

8. Episcopus ordinans subditos suos, vel alienos examinare eos possit tum circa scientiam, tum circa servatam huiusce constitutionis formam; aliter suspendendi a collatis ordinibus facultatem habeat.

9. Siquis contra hanc constitutionem ire praesumpserit, ordinans a collatione ordinum per annum, ordinatus ab exercitio ordinum susceptorum arbitrio proprii ordinarii eo ipso suspensus sit, aliisque poenis subiaceat.

INNOCENTIUS EPISCOPUS SERVUS SERVORUM DEI

Ad perpetuam rei memoriam.

1. Speculatores domus Israel, quae est Sancta Dei Ecclesia, per ineffabilem divinae bonitatis abundantiam constituti, eo potissimum ab ipsis pontificatus nostri primordiis pastoralis vigilantiae nostrae studia convertenda esse duximus, ut qui in sortem Domini vocantur, sacrisque addicuntur ministeriis, quippe quos irreprehensibiles esse convenit, ut preesse valeant corrigendis, ac in quos tamquam in speculum reliqui oculos coniiciunt, ex iisque sumunt, quod imitentur, tales sint, qui digne possint Dominica Sacramenta tractare, ac aedificent cunctos, tam fidei scientia, quam operum disciplina.

Sane hoc inito consilio, non alios quantum fieri potest, quam qui in sanctitate, et iustitia per ordinatissimos ecclesiasticae militiae gradus statis intervallis ambulaverint, ac pie, et fideliter in ministeriis anteactis se gesserint, ad sacerdotium assumi, sacrasque ordinationes iuxta priscum Ecclesiae morem, praescriptis a iure temporibus, orationi, et ieiunio consecratis, haberi cupientes, severiorem quamdam in concedendis indultis suscipiendi sacros ordines extra tempora huiusmodi, et interstitiis ad id designatis minime servatis, ultro nobis proposuimus adhibendam rationem, qua videlicet servata, ante meritum laboris, ante tempus examinis, ante experientiam di-

sciplinae, sacerdotalis honor non probatis minime tribuatur, ne unquam heri profani, hodie sacrorum antistites, veteres vitio, virtute rudes, et recentes, discipuli simul, ac magistri pietatis creentur; sed ii tantum iuxta constitutas a maioribus leges ab humili gradu fidelis populi ad sacrarum administrationum sublimitatem promoveantur, qui post mutatum habitum saecularem diuturna conversatione inter clericos fuerint comprobati, ac multo tempore didicerint, quae postmodum alios docere tenentur.

Ceterum per ea ipsa indulta, quae super praemissis parcius quidem, ac ex certis tantum, et magis rationabilibus causis concedere decrevimus, contraria quavis illorum interpretatione penitus improbata, salutarem illam, quam sacri generalis Tridentini Concilii decreta de non ordinandis ad patrimonii titulum nisi illis, quos episcopi pro necessitate, vel commoditate suarum ecclesiarum assumendos iudicaverint, praescribunt disciplinam nequaquam relaxatam intelligi, quinimmo nec unquam ad indulta huiusmodi exequenda episcopos ipsos arctare, sed illorum executionem arbitrio semper eorumdem episcoporum, quorum conscientias hac in re strictissime oneratas volumus, prorsus relinquere declaravimus; sperantes in Domino eos, qui, iuxta Apostoli monitum nemini cito manus imponendas esse, probe norunt, sibi et universo gregi attendentes, in quos eos posuit Spiritus Sanctus regere Ecclesiam Dei, et reverenda ipsis spiritibus angelicis ministeria ab hominibus sine consideratione apprehendi unquam permissuros, nec temere praecipi passuros, quae vita probata dumtaxat accipere promeretur.

Omnes insuper, et singulos cuiuscumque tandem gradus, ordinis et dignitatis fuerint, quibus ex huius Sanctae Sedis gratia sacros ordines praefatos extra eadem tempore conferre valeant, indulgendi potestas fieri consuevit cum divinos ordines largiri districti semper esse iudicii oporteat, serio monitos volumus, ut praescriptos sibi desuper in suis quisque facultatibus terminos religiose custodiant, nec eas cuiusvis consuetudinis aut exempli praetextu ullatenus transgrediantur.

. 2. Verum quo impensius Apostolicae gubernationis curam, et cogitationes in haec intendimus, eo maiori cum animi nostri dolore ex quamplurium venerabilium fratrum nostrorum archiepiscoporum, et episcoporum in diversis regionibus existentium delatis ad nos querelis accepimus et graviora quotidie malignari inimicum in San-

cto, sacrilega scilicet illorum impudentia in dies crescente, qui propriae salutis immemores clericales ordines sibi forsan a propriis praesulibus denegatos, seu quos, aliquibus canonicis sibi obstantibus impedimentis, denegari merito verentur, ab alienis episcopis, non quae Iesu Christi, sed eas, quae ad ipsos non pertinent, oves, in animarum suarum perniciem quaerentibus, nec tot canonicas damnationes contra usurpantes alienae plebis hominem latas perhorrescentibus absque suorum praelatorum commeatu, hoc est, dimissoriis, commendatitiisve eorum litteris destituti, quin imo eis insciis, et saepe etiam invitis, sub minus legitimis beneficii ecclesiastici, originis, domicilii, seu etiam familiaritatis, ac continuae ordinantium episcoporum commensalitatis, quaesitis titulis, in sacrarum legum fraudem, et contemptum illegitime suscipiunt, atque ita non intrantes per ostium, et nihilominus tabernaculum Dominicum cum macula inhabitare non dubitantes, sacrificium in sacrilegium convertunt, iudicium absque misericordia sibi consciscunt, Deoque minime placentes, et tamen placere velle praesumentes non modo eum non placant, sed magis irritant, dum videntur in cordibus suis dicere: non requiret.

3. Hinc est, quod nos ex commissae nobis divinitus apostolicae servitutis munere, abusus, fraudes ac scandala huiusmodi penitus, et omnino e medio tollere, ac irreligiosam contrafacentium audaciam, quantum nobis ex alto conceditur, compescere, et reprimere volentes, necnon fel. rec. Urbani VIII. contra male ordinantes, et male ordinatos, quae incipit: « *Secretis* » aliorumque Romanorum Pontificum praedecessorum nostrorum, ac in re editis constitutionibus, et ordinationibus inhaerentes, illasque quod ea, quae praesentibus non adversantur, quatenus opus sit, innovantes, de venerabilium fratrum nostrorum S. R. E. cardinalium eiusdem Concilii Tridentini interpretum, qui quaecumque ante hac super praemissis ab ipsorum cardinalium Congregatione in particularibus casibus edita decreta, declarationes, seu responsa ad earumdem praesentium limites reducenda esse censuerunt, consilio, ac etiam motu proprio, et ex certa scientia, et matura deliberatione nostris, deque apostolicae potestatis plenitudine, ad omnipotentis Dei gloriam, Ecclesiae utilitatem, veteris disciplinae instaurationem, totiusque christiani populi aedificationem hac generali nostra, et perpetuo valitura constitutione decernimus et declaramus.

Nulli episcopo seu cuiusvis loci ordinario tametsi cardinalatus honore fulgeat, licere externum quempiam ac sibi ratione originis seu domicilii iuxta modum inferius declarandum legitime contracti non subditum ad clericalem tonsuram promovere, cuiusvis beneficii ecclesiastici, ei statim ac tonsura buiusmodi insignitus fuerit, conferendi, seu ad quod is a patronis iam praesentatus seu nominatus fuerit praetextu etiamsi beneficium praedictum de novo ex ea expressa adiecta lege fundatum fuisse constiterit, ut quis immediate post clericalem characterem susceptum ad illud instituatur.

Praeterea clericum, qui legitime iam a proprio episcopo ad eamdem clericalem tonsuram, seu etiam ad minores ordines promotus fuerit, non posse ab alio episcopo, ratione ac titulo cuiuscumque beneficii in illius dioecesi obtenti ad ulteriores ordines promoveri, nisi ante eorumdem susceptionem testimoniales litteras proprii episcopi, tam originis, quam domicilii super suis natalibus, aetate, moribus, et vita sibi concedi obtinuerit, easque episcopo ordinanti in actis illius curiae observandas exhibuerit.

4. Licet vero clericus ratione cuiusvis beneficii in aliena dioecesi obtenti subiici dicatur iurisdictioni illius episcopi, in cuius dioecesi beneficium huiusmodi situm est, eam tamen de cetero hac in re inconcusse servari volumus regulam, ut nemo eiusmodi subiectionem ad effectum suscipiendi ordines acquirere censeatur, nisi beneficium praedictum eius sit redditus, ut ad congruam vitae sustentationem, sive iuxta taxam synodalem, sive ea deficiente, iuxta morem regionis, pro promovendis ad sacros ordines, detractis ab oneribus, per se sufficiat; illudque ab ordinando pacifice possideatur, sublata quacumque facultate supplendi quod deficeret fructibus eiusdem beneficii cum adiectione patrimonii etiam pinguis, quod ipse ordinandus in eadem, seu alia quavis dioecesi obtineret: ac episcopus sic ordinans, tam de praedictis testimonialibus literis, quam de reddita beneficii buiusmodi expressam in consueta collatorum ordinum attestatione mentionem facere debebit.

5. Ceterum subditus ratione originis is tantum sit, ac esse intelligatur, qui naturaliter ortus est in ea dioecesi, in qua ad ordines promoveri desiderat. Dummodo tamen ibi natus non fuerit ex accidenti, occasione nimirum itineris, officii, legationis, mercaturae, vel cuiusvis alterius temporalis morae, seu supermanentiae eius patris in illo loco, quo casu nullatenus eiusmodi fortuita nativitas, sed

vera tantum, et naturalis patris origo crit attendenda. Quod si quis tanto temporis spatio in eo loco, in quo ex accidenti, sicuti praemittitur, natus est, moram traxerit, ut potuerit ibid. canonico aliquo impedimento irretiri, tunc etiam ab ordinario eius loci literas testimoniales, ut supra obtinere; illasque episcopo ordinanti per eum in collatorum ordinum testimonio similiter recensendas praesentare teneatur.

At si pater in alieno loco, ubi eius filius natus est, tamdiu ac eo animo permanserit, ut inibi vere domicilium de iure contraxerit, tunc non origo patris, sed domicilium per patrem, legitime, ut praefertur, contractum, pro ordinatione eiusdem filii attendi debeat.

6. Subditus autem ratione domicilii ad effectum suscipiendi ordines is dumtaxat censeatur, qui licet alibi natus fuerit, illud tamen adeo stabiliter constituerit in aliquo loco, ut vel per decennium saltem in eo habitando, vel maiorem rerum, ac bonorum suorum partem cum instructis aedibus in locum huiusmodi transferendo, ibique insuper per aliquod considerabile tempus commorando satis superque suum perpetuo ibidem permanendi animum demonstraverit, et nihilominus ulterius utroque casu se vere et realiter animum huiusmodi habere iureiurando affirmet.

Si quis tamen a propriae originis loco in ea aetate discesserit, qua potuerit alicui canonico impedimento obnoxius effici, etiamsi ordinarii suae originis testimoniales literas, ut supra afferre debebit, ac de iilis expressa similiter mentio in susceptorum ordinum literis, facienda erit.

7. Ad haec nullus episcopus alienae dioecesis subditum familiarem suum ad aliquos sacros, seu minores ordines, vel etiam primam tonsuram promovere, seu ordinare praesumat absque eius propriae originis scilicet, seu domicilii praelati testimonialibus literis, ut supra et nisi ad praescriptum Concilii Tridentini praefati *Sess. 23. de reformat.* Familiarem praedictum per integrum, et completum triennium in suo actuali servitio secum retinuerit, ac suis sumptibus aluerit, beneficium insuper quod ei ad vitam sustentandam, iuxta modum superius praefinitum sufficiat, quacumque fraude cessante, statim, hoc est, saltem intra terminum unius mensis a die factae ordinationis, re ipsa illi conferat, ac in ordinationis huiusmodi testimonio expressam itidem familiaritatis, ac literarum praedictarum mentionem facere teneatur.

8. Porro, ut quibuscumque fraudibus aditus omnino praecludatur, volumus, et Apostolica auctoritate statuimus, atque decernimus, ut episcopus quilibet suos ratione originis, sive domicilii subditos clericos quoscumque ab alienis episcopis quavis auctoritate, etiam cum suis commendatitiis literis promotos, ne dum ad formam Concilii Tridentini supradicti *Sess. 14. c. 3. de reform.* quoad scientiam examinare valeat, verum etiam ordinum eis collatorum testimoniales literas, gratis tamen, recognoscere, ac diligenter perquirere, an quoad illos praesentis constitutionis forma et dispositio adimpleta fuerit, assignato sic promotis termino competenti ei magis beneviso ad docendum de eiusmodi adimplemento, ita ut quos eo termino elapso id minime praestitisse compererit, a susceptorum ordinum exercitio, et si ita et quamdiu ei expedire videbitur, suspendere, illisque, ne in altari, aut in aliquo ordine ministrent, interdicere possit.

9. Ita vero praemissa omnia, et singula perpetuo, ac inviolabiliter observari, atque adimpleri volumus, ut si quid in iisdem praemissis, seu eorum aliquo secus fiat, ordinans quidem a collatione ordinum per annum, ordinatus vero ad susceptorum ordinum executione, quamdiu proprio ordinario videbitur expedire, eo ipso suspensus sit, aliisque insuper gravioribus poenis pro modo culpae nostro, et pro tempore existentis Romani Pontificis arbitrio infligendis uterque subiaceat.

Omissis... Datum... *4. Novemb. 1694.*

NUM. XIV.

(Vid. §. III. n. 106. vol. I. pag. 172).

De ordinatione regularium.

Summarium.

1. Exordium.
2. Vetus controversia de ordinatione regularium;
Rationes pro episcopis dioecesanis; item pro regularibus.
3. Privilegia regularium Greg. XIII. redacta ad terminos iuris.
Decretum eiusdem de ordinationibus.
4. Quod a Sixto V. confirmatur, ac declaratur.
5. Tum etiam latius a Clem. VIII.
6. Controversiae utrimque redintegrantur.

7. Dimissoriae ordinariorum originis non sunt requirendae.
8. De privilegiis regularium iudicium sub Innoc. XIII.
Quaestionis nodus.
Quaestio ab Innoc. resolvitur.
Particula ipsius literarum refertur.
9. Transgressiones ex legum ignorantia, et prava interpretatione.
Poenae, quas inobedientes incurrunt.
10. Pontifex absolvit transgressores quoad praeterita.
11. Confirmat sanctiones sub poenis ibidem et in iure statutis.
12. Mandat imposterum exhiberi documenta super requisitis in decreto Clem. VIII.
Episcopi non arctantur privilegiis regularium de ordinibus suscipiendis extra tempora.
13. Privilegia suscipiendi ordines a quocumque an, et quibus suffragentur?
Quid observandum in eorum usu?
14. Adhortatio Pontificis ad sinceram animorum coniunctionem.
15. Et mutuam deferentiam fovendam, et conservandam.
16. Clausulae praeservativae.
17. Aliter iudicari prohibetur.
18. Contrariis plenissime derogatur.
19. Vis et auctoritas promulgationis.
20. Tramsumptis fides habenda.
21. Sanctio poenalis.

BENEDICTUS PAPA XIV. SERVUS SERVORUM DEI

Ad perpetuam rei memoriam.

1. Impositi nobis licet immerentibus Apostolici ministerii ratio postulat, ut ad tuendum ecclesiasticae disciplinae vigorem, non modo novas interdum leges provide constituamus; verum etiam veteres a praedecessoribus nostris sapienter statutas, si quidem fallacium rationum praesidio debitis fraudenter effectibus, novis et invincibilibus sanctionibus communiamus; si vero earum claritas pravis et captiosis interpretationibus involvi et obumbrari dignoscatur, easdem perspicuis apertisque declarationibus in propria luce collocemus.

2. Sane quae olim de ordinationibus regularium controversia viguit, an scilicet regulares a quocumque catholico antistite indistincte

ordinari possent, an vero id iuris privative pertineret ad episcopum illius dioecesis, intra quam sita est religiosa domus, quam regularis ad ordines promovendus inhabitat, providis Romanorum Pontificum praedecessorum nostrorum constitutionibus et declarationibus iamdudum sublata fuit. In qua quidem controversia episcopi locorum ordinarii iura sua fundantes in generalibus canonum statutis, et in ipsis exemptionum privilegiis, quae regularibus indulta sunt, aiebant, ipsorum ordinationes, utpote dioecesanis episcopis expresse reservatas, neque spectare posse ad ordinarios eorum originis, quam regulares a se abdicant, dum saeculo nuntium remittunt, neque porro ad ordinarios beneficii, quoniam ipsi ad titulum beneficii non promoventur; proindeque unice spectare ad episcopos ordinarios eorum domicilii, nimirum illius dioecesis, ac loci, in quo ipsi ordinarii commorantur. Contra vero regulares apostolicis privilegiis innixi, quae certis ordinibus recentius elargita, ac deinceps per viam communicationis ad omnes extensa fuerant, licitum sibi esse contendebant sacros ordines a quocumque catholico antistite, iuxta eorum privilegiorum tenorem, pro arbitrio suscipere.

3. Verum quum felicis recordationis praedecessor noster Gregorius Papa XIII. per suam Apostolicam constitutionem, quae incipit « *In tanta rerum,* » datam apud Sanctum Petrum anno Incarnationis Dominicae MDLXXXIII. kalendis Martii, iustis gravibusque de causis, alteram constitutionem sui nostrique pariter praedecessoris S. Pii Papae V., cuius initium est, « *Etsi mendicantium,* » ad iuris communis et Sacri Concilii Tridentini terminos reduxisset; eodem quoque anno in causa monachorum ordinis Carthusiani decretum edidit, quo ipsos ab episcopis dioecesum, in quibus eorum monasteria respective sita sunt, vel nonnisi de istorum licentia, ab aliis quibusque episcopis ordinandos esse declaravit; quemadmodum legitur *Lib. I.* decretorum Congregationis Concilii *pag. 75. a terg. dub. An nostri ordinandi obligentur habere expressam licentiam ordinarii, in cuius dioecesi sunt, pro ordinibus conferendis ab episcopo alterius dioecesis; Sanctissimus Dominus Noster etiam ex sententia Sac. Congregationis Concilii, declaravit obligari.*

4. Contigit autem, sub illius successore Sixto Papa V. eamdem quaestionem retractari, instante universo Ordine fratrum Praedicatorum. Qua de re idem praedecessor post maturum causae totius examen in praefata Congregatione Concilii habitum, constituit, licere

superioribus regularibus literas dimissoriales concedere suis respective subditis, ad ordines suscipiendos; sed eas tamen dioecesano dumtaxat episcopo directas, nec alteri unquam, nisi quum forte is a dioecesi abfuerit, aut, quatenus in dioecesi extiterit, clericorum tamen ordinationem non sit habiturus. Ita relatum habetur *Lib. IV.* praedictorum decretorum *pag. 108. Sanctissimus Dominus Noster Xistus V., ex sententia Congregationis respondit, regulares posse concedere dimissorias ad episcopum dioecesanum, eoque absente, vel etiam praesente, et ordinationem non tenente, ad quemcumque; dummodo ab eo episcopo, qui ordines contulerit, examinentur quoad doctrinam.*

5. Demum a sanctae memoriae praedecessore quoque nostro Clemente Papa VIII., ad huiusmodi controversias perpetuo extinguendas, sequens decretum editum fuit: *De mandato Sanctissimi Domini Nostri Clementis divina providentia Papae VIII. tenore praesentium mandatur omnibus et singulis quorumcumque regularium superioribus, ut de coetero observent, et observari faciant ea, quae in decreto Sacrae Congregationis Concilii continentur, cuius tenor est talis: Congregatio Concilii censuit, superiores regulares posse suo subdito itidem regulari. qui praeditus qualitatibus requisitis ordines suscipere voluerit, literas dimissorias concedere, ad episcopum tamen dioecesanum, nempe illius monasterii, in cuius familia ab iis, ad quos pertinet, regularis positus fuerit, et, si dioecesanus abfuerit vel non esset habiturus ordinationes, ad quemcumque alium episcopum, dum tamen ab eo episcopo, qui ordines contulerit, examinetur quoad doctrinam, et dum ipsi regulares non distulerint de industria concessionem dimissoriarum in id tempus, quo episcopus dioecesanus vel abfuturus, vel nullas esset habiturus ordinationes. Verum, cum a superioribus regularibus, episcopo dioecesano absente, vel ordinationes non habente, literae dimissoriae dabuntur in eis utique huiusmodi causam absentiae dioecesani episcopi, vel ordinationum ab eo non habendarum, exprimendam esse. Quod qui non fecerint, officii, et dignitatis, seu administrationis, ac vocis activae, et passivae privationis, ac alias arbitrio Sanctissimi Domini Nostri Papae reservatas poenas incurrant. In quorum fidem etc. Datum Romae die 15. mensis Martii 1596.*

6. Hoc emanato pontificio decreto, atque tam claris verbis concepto, iure sperandum videbatur huius generis lites non amplius auditum iri: sed contra accidit, dum ex una parte nonnulli episcopi ultra montes constituti contendere coeperunt, necessarias esse regu-

laribus dimissorias etiam ordinariorum eorum originis, quo possent ab episcopis aliorum locorum ad sacros ordines promoveri; ex altera vero regulares, obtendentes, in praefato Clementis VIII. Decreto derogatum non fuisse apostolicis privilegiis, quae eorum ordinibus, sive directe, sive per communicationem indulta fuerant, ut scilicet a quocumque catholico antistite ordinari possent, huiusmodi decreti vim et observantiam declinare se posse putarunt.

7. Verum, quod attinet ad episcopos, ipsa congregatio Concilii die 28. Februarii anni MDCLIV., ut notatum reperitur *Libro XIX.* ipsius decretorum *pag. 316.* ita rescripsit, *regulares volentes se promovere ad ordines, non teneri ostendere dimissorias ordinariorum propriae originis, sed sufficere ut observent formam praescriptam in decreto san. mem. Clementis VIII.* Quod etiam amplissime confirmatum fuit in alio decreto edito die 17. Martii anni MDCLXXIV., decretorum *Libro XXVIII. pag. 261. et sequentibus.*

8. Quod vero spectat ad regulares; quum eorum praesumptum ius, una cum rationibus ab ipsis plenissime deductis, in quadam congregatione particulari nonnullorum sanctae romanae ecclesiae cardinalium a felicis recordationis praedecessore nostro Innocentio Papa XIII. deputata, cui nos in minoribus tunc existentes nostram qualemcumque operam, pro demandato nobis secretarii munere, contulimus, diligenter expensum, et examinatum fuisset; cumque ad huiusmodi quaestionem definiendam, id potissimum visum esset in iure statuendum, an ad effectum eximendi regulares a praefati decreti Clementini observantia, sufficeret, quod privilegia suscipiendi ordines a quocumque, ipsis concessa fuissent post Concilium Tridentinum, a quo huiusmodi antiqua privilegia abrogata fuisse satis constat; an vero oporteret eadem concessa fuisse post ipsum Clementis praedecessoris decretum: ac praeterea an huiusmodi privilegia aeque suffragarentur iis, ad quos per viam communicationis extensa dicerentur; ac iis, quibus directe et expresse indulta fuerunt; idem Innocentius praedecessor, audito praefatae congregationis particularis consilio, decrevit, satis esse, ad supradictum effectum, quod huiusmodi privilegia post Concilium Tridentinum concessa fuerint, quamvis praefato Clementino decreto posteriora non sint; dummodo tamen directe concessa fuisse constet, non vero in communicationem privilegiorum de uno in alium ordinem derivata asserantur; quemadmodum ipse Innocentius in suis apostolicis literis, incipien-

tibus *Apostolici ministerii*, die 30. Maii anni MDCCXXIII. datis, ac deinde confirmatis a sanctae memoriae praedecessore, pariter nostro Benedicto Papa XIII. per alias similes literas datas die 23. Septembris anni MDCCXXIV., quarum initium est *In supremo*, aperte declaravit, his verbis: *Quoties ergo regulares ad ordines erunt promovendi, servetur omnino decretum congregationis cardinalium Concilii Tridentini interpretum a piae memoriae Clemente VIII. praedecessore etiam nostro confirmatum die 15. Martii 1596. quo sancitur, ad episcopum dioecesanum literas dimissorias pro eorumdem ordinum susceptione, a suis superioribus esse dirigendas, praeterquam in casu, quo dioecesanus a dioecesi abesset, vel ordinationes non esset habiturus, puo etiam casu in literis dimissoriis ad alium episcopum dirigendis expressa fieri debeat mentio, vel de praedicta episcopi dioecesani absentia, vel de ulla alia causa, videlicet quod ordinationes non sit habiturus: exceptis tamen, quoad praedicta, regularibus illis, quibus per speciale privilegium a sede apostolica post Concilium Tridentinum fuerit concessum, ut a quolibet catholico antistite ordines suscipere possint, super quo indulto nihil per praesentes innovare intendimus.*

9. Porro si aliqui vigilias laboresque suos, non tam in extricandis inutilibus quaestionibus, vel forte in rebus profanis, et ab ecclesiastica professione alienis addiscendis consumerent, quam in studio sacrarum legum, quibus ecclesiastica disciplina continetur, utiliter collocarent; ac nisi aliquibus arbitrium pro lege, praeiudicata opinio pro ratione, atque in legum etiam clarissimarum interpretatione suus cuique sensus pro auctoritate esset; nec olim nobis in nostro Bononiensi archiepiscopatu residentibus contigisset, ut regularis quidam ex ea urbe repente digressus, suique superioris dimissorias ad episcopum finitimnm deferens, tametsi nullo pacto docere posset, nos clericorum ordinationem non habituros, sacrum presbyteratus ordinem susciperet, nullaque interiecta mora Bononiam ad primum sacrificium non sine pompa offerendum reverteretur. Quam tamen intolerandam audaciam nos ad canonicarum sanctionum rigorem exigere, atque etiam, servata pastorali mansuetudine, vindicare non praetermisimus ut videre est in monito pastorali a nobis tunc edito, *inter impress. monit. 3. lib. 11.* Neque rursus, ex quo ad universalis ecclesiae regimen, Deo sic disponente assumpti suimus, plurium episcoporum fratrum nostrorum querelae ad apostolatum nostrum delatae fuissent; qui nimirum, non sine ma-

gno animi nostri dolore, apud nos expostulare non desinunt, a pluribus saepe regularibus in eorum dioecesibus respective commorantibus similia perpetrari, in spretum ecclesiasticarum legum, atque poenalium sanctionum, quibus ipso facto adstringuntur (siquidem in authographo supra relati Clementini decreti distincte legitur *incurrant;* non autem, quod falso nonnemo asseruit, *incurrent*), dum scilicet, superiores regulares, qui subditis suis non ad praescriptum eiusdem decreti dimissorias literas concedunt, suorum officiorum, ac dignitatum, et vocis activae, atque passivae amissione mulctantur, ordinati vero, suspensionis poenam, atque etiam, si in suscepto ordine ministraverint, irregularitatem incurrunt; ac denique antistites, qui ipsis manus imponunt, non facile effugiunt canonicas poenas adversus eos propositas, qui alienos subditos absque sufficientibus dimissoriis ordinare praesumunt. Qui etiam plerumque culpa non vacant in eo, quod, quum ex usu rerum intelligere possint, complures regulares non alia de causa, proprio domicilio relicto, iter arripere, quam ut se subducant examini episcopi dioecesani, cuius hac in re iurisdictionem, aut nimium rigorem perhorrescunt, aliumque inveniant, qui vel nullo, vel admodum levi praemisso examine, ordines ipsis impertiatur: quoties huiusmodi facilitate erga illos utuntur, toties adversus consultissima Tridentinae synodi decreta delinquunt: Ea siquidem *sess. 23. cap. 12. de reformatione* sic statuit: *regulares quoque, nec in minori aetate, nec sine diligenti episcopi examine ordinentur, privilegiis quibuscumque quoad hoc penitus exclusis.*

10. Nos autem consueta Sedis apostolicae clementia uti volenter, abstinemus a designandis aut nominandis hoc loco regularibus, de quorum excessibus in hoc rerum genere graves episcoporum querimoniae ad nos delatae fuerunt. Quaecumque etiam hac in re inordinate ad hunc diem admissa sunt, a districtioris iudicii inquisitione liberamus: Quin immo omnes et singulos in hoc delinquentes, sive superiores regulares, sive regulares ad ordines promotos, sive antistites, qui eos ordinaverint, a quibuscumque sententiis, censuris, et poenis ecclesiasticis, quas hac de causa respective antehac incurrerint, quibusque innodati forsan existant, auctoritatis nostrae plenitudine, ac de apostolica benignitate, tenore praesentium absolvimus et absolutos esse censeri decernimus, et cum iisdem super quacumque irregularitate per eos, forsan, causa et occasione praemissis, quomo-

dolibet contracta, ad omnes etiam sacros et presbyteratus ordines, eorumque exercitium, atque ad omnia et singula eorum respective religionum munera, pari auctoritatis plenitudine dispensamus. De caetero tamen infrascriptas leges in posterum omnino observandas, motu proprio, et ex certa scientia nostra, ac matura deliberatione praemissa, edicimus atque statuimus.

11. Quaecumque nimirum hac in re a praefatis praedecessoribus nostris Gregorio XIII., Sixto V., Clemente VIII., et Innocentio XIII., in supra citatis ipsorum literis seu decretis, statuta, mandata, definita, atque sancita fuerunt, ea omnia et singula motu, scientia. et potestatis plenitudine praefatis, earumdem praesentium serie confirmamus, roboramus, et innovamus; atque ab omnibus, ad quos spectat, seu quandocumque in futurum spectabit, inviolabiliter observari praecipimus et iubemus, trangressores quoque omnibus poenis in praemissis contentis, aliisque per apostolicas constitutiones, et per sacros canones latis atque statutis, cum effectu subiacere, easque ipso facto et absque aliqua declaratione incurrere decernimus; superiores nimirum regulares eas omnes, quas, ut praefertur, supradictus Clemens VIII. Praedecessor constituit et sanxit; regulares autem, qui contra illius decreti praescriptum promoti fuerint, et antistites eos promoventes, canonicas poenas atque censuras, quae adversus sacram ordinationem suscipientes ab episcopo, qui proprius ad hunc effectum dici et haberi nequit, nec non adversus episcopos alienos subditos indebite ordinantes, in iure canonico, et in constitutionibus apostolicis statutae habentur.

12. Praeterea volumus atque decernimus, ut superiorum regularium dimissoriae, quae ideo ad alium antistitem directae fuerint, propterea quod episcopus dioecesanus extra dioecesim commoretur, vel ordinationem non sit habiturus, nullius sint roboris, et momenti nisi illis iuncta fuerit authentica attestatio vicarii generalis, vel cancellarii, aut secretarii eiusdem episcopi dioecesani, ex qua constet, vel ipsum a dioecesi abesse, vel clericorum ordinationem habiturum non esse proximo legitimo tempore per ecclesiasticas leges ad hunc effectum statuto: Hoc enim expresse declarari opus est, ad excludendam nonnullorum arrogantiam, qui quum privilegio gaudeant suscipiendi ordines extra tempora, existimarunt episcopos ipsorum voluntati adeo addictos esse debere, ut si, quandocumque ipsis placuisset ad ordines promoveri, non statim, ipsoque die ab ipsis

designato, voti compotes fierent, iam dici posset, ordinationem ab episcopo non haberi, proindeque alius episcopus pro suscipiendis ordinibus adeundus esset. Quod si aliquis antistes regularem virum, in sua dioecesi proprium domicilium non habentem, solis ipsius superioris dimissorialibus literis contentus, sine adiuncta praefata attestatione in forma probanti, ad ordines promovere praesumpserit; decernimus et declaramus hunc ipso facto incurrere in poenas canonicas adversus eos constitutas, qui alienum subditum legitimis dimissoriis destitutum ordinaverint:

13. Quemadmodum vero eorum ordinum regularium privilegia firma et rata esse volumus, quibus ab Apostolica Sede reperitur indultum, ut eorum alumni a quolibet catholico antistite ipsius Sedis gratiam et communionem habente ordinari valeant; dummodo huiusmodi privilegia post Tridentinum Concilium, et ipsis ordinibus nominatim atque directe, non autem per communicationem concessa fuerint; ita porro omnia similia privilegia, quae aliis ordinibus ante praefatum Concilium Tridentinum, ab ipsa etiam Apostolica Sede, et sub quibuscumque tenoribus, et formis, indulta sint, vel etiam post ipsum Concilium non ipsis directe concessa, sed per communicationem ad eos extensa esse dicantur, iisdem auctoritate, et tenore, nulla et irrita, omnique vigore ac robore, ad effectum, de quo agitur, penitus destituta et vacua esse volumus et statuimus. Decernentes huiusmodi privilegia nequaquam post Concilium Tridentinum indulta censeri, nisi, vel post ipsius Concilii confirmationem reipsa fuerint concessa, vel, quatenus antea concessa, et posterius confirmata esse asserantur, huiusmodi confirmationes *in forma specifica* cum literali veteris indulti insertione, eiusque expressa innovatione, factae dignoscatur; ac declarantes, alterius generis confirmationes, quae *in forma communi* nuncupantur, nemini ad praemissum effectum ullo pacto suffragari. Quod vero spectat ad eorumdem privilegiorum usum et exercitium, monendi sunt ii, quibus eadem, iuxta praemissa, pleno iure competere dignoscuntur, ut non sine iusta causa, nec extra debitas circumstantias, pro libito ipsis utantur, minime vero ad ostentandam dumtaxat ipsorum privilegiorum singularitatem; quemadmodum aliquibus in more positum esse novimus, qui pridie illius diei, quo ab episcopo dioecesano clericorum ordinationes publice habendae sunt, ad alterius episcopi dioecesim consulto migrant, moxque suscepto ibidem ordinationis munere,

ad pristinum domicilium redeunt: idque se facere aiunt, ut iurium suorum indemnitati consulant; quasi vero apostolica privilegia, nonnisi cum aperto episcopi dioecesani contemptu, sua vim et robur habitura forent.

14. Denique tam venerabiles fratres patriarchas, archiepiscopos et episcopos, quam dilectos filios omnium regularium ordinum professores, quam maximo possumus apostolicae voluntatis studio, per misericordiam Dei nostri, et per charitatem Sancti Spiritus, hortamur in Domino et obtestamur, ut tam in hoc negotio, quam in caeteris omnibus, soliciti sint unitatem spiritus, et sincerae dilectionis concordiam servare, meminerint regulares, quo loco Spiritus Sanctus posuerit episcopos regere ecclesiam Dei; quod ipsis a sacrosancta oecumenica lateranensi synodo sub Leone X. habita, inculcatum fuit, per haec verba: *Eosdem insuper fratres in virtute sanctae obedientiae, ut eosdem episcopos loco sanctorum apostolorum subrogatos, pro debita et nostra ac Apostolicae Sedis reverentia, congruo honore, et congruenti observantia venerentur.* Neque obliviscantur episcopi, regulares viros ipsis datos esse adiutores in dominicae vineae cultura; subdit enim eadem sancta synodus· *Ipsos quoque episcopos hortamur ac per viscera misericordiae Dei nostri requirimus, ut fratres ipsos affectu benevolo prosequentes charitative tractent, ac benigne foveant etc., et tamquam in agro Dominico cooperatores, eorum laborum participes, prompta benignitate recipiant:* Demum et episcopi et regulares simul animum advertant ad id, quod ibidem subiicitur: *Una est regularium et saecularium, praelatorum et subditorum, exemptorum et non exemptorum universalis ecclesia, extra quam nullus omnino salvatur, eorumque omnium unus dominus, una fides, et propterea decet eos, qui eiusdem sunt corporis, unius etiam esse voluntatis.*

15. Haec profecto christianae veritatis, et charitatis documenta quum utrinque servata fuerint, omnibus in rebus, adeoque in hac etiam ordinationum materia, importunae partium querelae penitus conticescent. Neque enim regulares conqueri poterunt, quod, recusantibus episcopis sacram ordinationem administrare, praeterquam in temporibus ab ecclesia statutis, eorum privilegia de ordinibus extra tempora suscipiendis effecta vacua remaneant; episcopi enim alios etiam opportunos dies ordinandis regularibus facile invenient. Episcoporum autem cessabunt querelae, quod superiores regulares, ad eludendam decreti Clementis observantiam, advenientibus ordi-

nationum temporibus, subditos suos domicilio moveant, eosdemque statim post susceptos ordines, falsis de causis ad pristinum monasterium reverti iubeant; siquidem regulares huiusmodi agendi rationem (quam et alias in foro externo graviter vindicatam fuisse, et in posterum districte coercendam fore noverint), tum a probi viri honestate et fide alienam, tum etiam debitae erga sacros ecclesiarum antistites observantiae contrariam esse, ipsi per se facile cognoscent.

16. Praesentes vero nostras literas, et in eis statuta quaecumque, etiam ex eo, quod quilibet in praemissis, seu eorum aliquo, ius, vel interesse habentes, seu habere quomodolibet praetendentes, cuiusvis status, gradus, ordinis, praeeminentiae, vel dignitatis existant, sive alias specifica, et individua mentione, et expressione digni, illis non consenserint, nec ad ea vocati, et auditi, neque causae, propter quas eaedem praesentes emanaverint, adductae, verificatae, vel sufficienter, aut ullo modo iustificatae fuerint, aut ex alia qualibet, etiam quantumvis iuridica, et privilegiata causa, colore, praetexto et capite, etiam in corpore iuris clauso, nullo unquam tempore de subreptionis, vel obreptionis, aut nullitatis vitio, seu intentionis nostrae, aut interesse habentium consensus, aliove quolibet, etiam quantumvis magno ac formali, et substantiali defectu notari, impugnari, infringi, retractari, in controversiam vocari, aut ad terminos iuris reduci, seu adversus illas aperitionis oris, restitutionis in integrum, aliudve quodcumque iuris, facti, vel gratiae remedium intentari, vel impetrari, aut etiam motu pari, et de apostolicae potestatis plenitudine sibi concesso vel emanato quempiam in iudicio, vel extra illud uti, seu se iuvare ullo modo posse; sed ipsas praesentes semper firmas, validas, et efficaces existere et fore, suosque plenarios et integros effectus sortiri et obtinere, ac ab illis, ad quos spectat, et tempore quandocumque spectabit inviolabiliter, et inconcusse observari.

17. Sicque, et non aliter in praemissis censeri, atque ita per quoscumque iudices ordinarios et delegatos, etiam causarum palatii apostolici auditores, ac S. R. E. cardinales etiam de latere legatos, et Apostolicae Sedis praedictae nuncios, aliosve quoslibet quacumque praeminentia, ac potestate fungentes, et functuros, sublata eis et eorum cuilibet aliter iudicandi, et interpretandi facultate, iudicari, et definiri debere, ac irritum et inane, si secus super his a

quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

18. Non obstantibus, quatenus opus sit, nostra, et cancellariae apostolicae regula de iure quaesito non tollendo, aliisque apostolicis, ac in universalibus, provincialibus, et synodalibus Conciliis, editis generalibus vel specialibus constitutionibus, et ordinationibus, nec non quibusvis, etiam iuramento, confirmatione apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis, et consuetudinibus etiam immemorabilibus, privilegiis quoque, exemptionibus et indultis etiam in corpore iuris clausis. aut literis apostolicis quibusvis personis, collegiis, locis, ordinibus etiam militantibus, congregationibus, societatibus, et institutis, aliisve quibuslibet specifica et individua mentione dignis; etiam sub quibuscumque verborum tenoribus, et formis, et cum quibusvis etiam clausulis et decretis, etiam derogatoriarum derogatoriis et irritantibus; in genere, vel specie, etiam motu simili, et de apostolicae potestatis plenitudine, seu consistorialiter, ac alias quomodolibet in contrarium praemissorum concessis, ac pluries confirmatis, approbatis, et innovati. Quibus omnibus et singulis, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione de illis eorumque tenoribus specialis, specifica, et individua mentio, seu quaevis alia expressio ad id servanda foret, illorum tenores, formas, causas, et occasiones praesentibus pro plene, et sufficienter expressis, et exactissime servatis, et specificatis respective habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat, ad praemissorum effectum, plenissime et amplissime, motu pari derogamus, et derogatum esse volumus, caeterisque contrariis quibuscumque.

19. Volumus insuper, et eadem auctoritate praedicta mandamus, ut eaedem praesentes, et in eis contenta, quaecumque ad omnium notitiam facilius deducantur, ne quisquam de eis ignorantiam praetendere valeat; ipsas praesentes, seu earum transumpta, ad valvas ecclesiae Sancti Ioannis in Laterano, et basilicae Principis Apostolorum de urbe, nec non cancellariae apostolicae curiae generalis Innocentianae in monte Citatorio, et in acie Campi Florae, per aliquom ex cursoribus nostris, ut moris est, publicari, et affigi, sicque publicatas et affixas, omnes et singulos, ad quos spectat, seu spectabit in futurum, perinde afficere et arctare, ac si unicuique illorum personaliter intimatae, et notificatae, fuissent.

20. Utque earumdem praesentium transumptis seu exemplis,

etiam impressis, manu alicuius notarii publici subscriptis, ac sigillo personae in ecclesiastica dignitate constitutae munitis, eadem prorsus fides, tam in iudicio, quam extra illud ubique locorum habeatur, quae ipsis praesentibus haberetur, si forent exhibitae, vel ostensae.

21. Nulli ergo omnino hominum liceat paginam hanc nostrarum confirmationis, approbationis, innovationis, voluntatis, mandati, statuti, decreti, et declarationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac beatorum Petri, et Pauli Apostolorum eius se noverit incursurum.

Datum Romae apud sanctam Mariam Maiorem anno incarnationis dominicae MDCCXLVII. III. kalen. Martii pontificatus nostri anno VII. D. card. Passioneus I. Datarius. - Visa de curia. - I. C. Boschi. I. B. Eugenius - Loco ✠ plumbi - Registrata in secretaria brevium.

NUM. XV.

(Vid. §. VII. n. 217. vol. I. pag. 220.)

Taxa Cancellariae.

Summarium.

1. Episcoporum, necnon cleri, ac populi precibus ductus Pontifex taxam conficiendam commisit congregationi specialiter constitutae.

Generalem pro causis civilibus, criminalibus, ac mixtis taxam conficere difficile foret.

Itaque conficitur pro causis, ac materiis ecclesiasticis, ac mere spiritualibus.

2. In materiis ordinationem respicientibus generalis regula sancitur, ne quid accipi possit, praeterquam quod ibidem innuitur, videlicet.

Candela arbitrio ordinarii,

Et iulius unus pro literis testimonialibus, et dimissoriis, seu nummus aequivalens; limita pro cappuccinis et observantibus.

Et non plus, quam aureum unum pro constitutione tituli patrimonialis.

Quid si dimissoriae, vel testimoniales ad plures ordines referuntur?

3. In materiis beneficialibus item regula generalis habenda, ne quid praeter summam labori consentaneam exigatur, quae iulios decem non excedat, vel aequivalens.

Quid exigi possit pro immittendis in beneficiorum possessionem beneficiatis.

Circa beneficia apostolicae provisionis nihil plane exigatur.

In exequendis apostolicis beneficiorum literis non exigatur plus quam aureum scutum, si nullus adsit contradictor; si adsit non plusquam scuta duo a cancellario tantum exigi possint.

Nihil exigatur in beneficiis patronatui obnoxiis, sed si de patronatus pertinentia disputatur, inter causas profanas res accenseatur.

4. In erectione cappellaniarum laicalium, beneficiorum, hospitalium, sodalitiorum, aliorumque similium non plus quam scutum unum aureum accipietur.

5. In rebus matrimonialibus nullum datur emolumentum, sed cancellarius exigere potest summam labori suo parem;

Quae summa pro diversitate causarum determinatur.

6. Nihil exigatur quoad ea, quae monasteria monialium respiciunt, nisi quod pro constitutione dotis monasticae cancellarius non plus quam quinque iulios recipere permittitur.

7. Nihil accipiendum est pro materiis ad sacramentorum administrationem pertinentibus.

8. Nihil accipitur, ubi viget usus, ut episcopus pro morientibus ab intestato testamentum pro anima suppleat.

9. Non possunt retardari exequiae, ac sepultura, si emolumenta funebria retardentur.

10. Prohibetur quaelibet emolumenti percepti pro capitibus, quae ibi nominatim recensentur, nempe pro licentia praedicatorum, laborandi die festo, quaestuandi, absendi, aliisque.

11. Quid in executione brevium, ac rescriptorum SS. CC.?

12. Quid de multis in poenam irrogatis?

13. Quid de subsidio charitativo?

Tassa innocenziana del foro ecclesiastico nelle materie spirituali, ovvero dichiarazioni sopra quelle cause, e materie ecclesiastiche, e spirituali, nelle quali nel foro ecclesiastico, ed episcopale non si può, nè si deve esiggere emolumento alcuno, eccetto quello, che si dichiara per il solo cancelliere con la riforma degli abusi contrari.

1. Essendosi avuto ricorso alla Santità di Nostro Signore Innocenzo XI. per molti vescovi, ed arcivescovi, ed altri prelati zelanti, acciò per sicurezza della loro coscienza, e per togliere ogni occasione di dubio, che potesse nascere dalle diverse consuetudini delle diocesi, ed anche acciò non siano ingannati da loro vicarii, cancellieri, ed altri ministri, e famigliari, si stabilisca una tassa generale, ed uniforme per il foro episcopale, ovvero ecclesiastico, nè mancando i ricorsi de'cleri, e de' popoli, ha perciò la Santità Sua dichiarato una congregazione particolare di due signori cardinali prefetti delle congregazioni del Concilio, e de'vescovi e di quattro altri signori cardinali delle medesime congregazioni, e di due monsignori loro segretari, e delli monsignori datario, ed uditore della Santità Sua, e da questa si è risoluto non potersi nelle cause contenziose, civili, criminali, e miste venire alla sudetta tassa generale senza la precedente notizia delle tasse particolari di ciascheduna diocesi, o provincia, potendo giuridicamente quella esser varia secondo la diversa consuetudine regolata dalla diversità do' paesi, e de'luoghi. Bensì doversi con qualche maggior chiarezza per togliere tutti i dubi e gli equivoci, dar fuori le dichiarazioni, che in più tempi, e diverse occasioni si son fatte dalle sacre congregazioni del Concilio, e de'vescovi nelle materie ecclesiastiche, ovvero meramente spirituali, acciò in tal modo sappia ciascuno quel, che sia illecito, e si tolga ogni scusa, o pretesto d'ignoranza, o di consuetudine, dovendo in sì fatte materie l'osservanza essere da per tutto uniforme per la generalità de'canoni, e Concili, e particolarmente del Tridentino in modo, che deve dirsi reproba, ed illecita ogni contraria consuetudine, e tassa diversa in qualunque modo per l'addietro fatta, conforme dalla medesima congregazione si è stabilito, in modo che le seguenti dichiarazioni debbano osservasi da per tutto senza eccettuazione alcuna, sotto le pene contenute ne' sacri canoni, o concili, ed altre ad arbitrio del Sommo Pontefice, che sarà pro

tempore, o nascendo qualche dubio in contrario, se ne debba consultare la sudetta S. Congregazione del Concilio, e non altrimenti.

2. Nella materia degli ordini sacri, e minori, e prima tonsura, così per la collazione, come per la facoltà, che ad altro si dia di conferirgli, ed anche per il loro esercizio, e per la facoltà di esercitarli in qualunque luogo e qualunque tempo si stabilisce la regola generale, da non ricevere altra eccettuazione, che quella si dirà di sotto, e che, nè il vescovo, o altro prelato, nè il suo vicario generale, o foraneo, cancelliero, ed altro offiziale qualsivoglia, nè parenti, o famigliari o servitori possano esigere, e ricevere emolumento, e cosa alcuna sotto qualsivoglia colore, o pretesto di atti per la giustificazione de' requisiti, ovvero di tovaglia, forbici, pettine, ed altro, nè sotto titolo di regalo, o di mancia, anche se spontaneamente si offerisse e desse, eccetto che l' ordinante possa ricevere l'oblazione della candela, secondo dispone il pontificale a libero arbitrio dell'ordinario circa la qualità e peso. Ed il cancelliero, secondo la disposizione del S. Concilio di Trento per le lettere testimoniali della collazione dell'ordine già dato, ovvero per le lettere dimissoriali per la collazione da farsi per un altro vescovo, possa ricevere solamente la decima parte d' uno scudo di moneta romana, cioè un giulio, ovvero l'equivalente nella moneta del paese, e non più da persone, le quali abbino l' uso del denaro, non già da que' religiosi, i quali non ne hanno l'uso, come sono i cappuccini, ed i minori osservanti, eccetto che nella collazione del suddiaconato per gli atti, che si devono fare per la giustificazione della verità, e sufficienza del patrimonio, ovvero del benefizio, a titolo del quale si deve promóvere, possa esigere quell' emolumento, che sia proporzionato alla mera fatica personale per la scrittura e carta, senza che il vescovo, o vicario, o altr'offiziale direttamente, nè indirettamente ne possa partecipare in modo alcuno; purchè detto emolumento non possa, nè debba eccedere uno scudo d'oro, ma se la fatica richiede minor mercede, si debba esigere solamente quel meno. Ma rispetto agli altri ordini, ed alla prima tonsura non possa esigere cosa alcuna sotto pretesto di registratura dei brevi, e dispense, e di altre scritture, o di presentata, e di qualunque altra giustificazione, e solennità, o remozione d'impedimento.

3 Con dichiarazione, che le sudette lettere testimoniali, ovvero dimissoriali contengono più ordini, tuttavia non si possa esigere altra

mercede, che la sudetta di un giulio, sicchè non si possa moltiplicare a ragion di ciascun ordine. Non sia però tenuto il cancelliero a fare una sola scrittura per più ordini, quando questi siano stati conferiti in diversi tempi, e diverse ordinazioni, ma volendo possa farle separate, non già rispetto a quelli ordini, che si conferiscono in uno istesso giorno, come segue ne' minori, ne' quali dovrà farsi una sola scrittura, e nelle letterc dimissoriali, che si diano per l'ordinazione da farsi per un altro vescovo a più ordini parimenti non si possano moltiplicar scritture, nè possa esigere cosa alcuna per il rogito della collazione degli ordini, ovvero per l'accesso al luogo dell'ordinazione con altro pretesto anche di mancia e di regalo.

4. Nella materia de' benefizi ecclesiastici, quando si tratta di quelli, che come di libera collazione, ovvero come devoluti si conferiscono dal vescovo, o altro ordinario collatore, parimente si stabilisce la regola generale, che nè il vescovo, o altro collatore, nè il suo vicario, o altro qualsivoglia altro offiziale, nè il cancelliero, o parenti, famigliari, servitori possano esigere, e ricevere emolumento alcuno, ed altra cosa sotto qualsivoglia altro colore o pretesto, anche di mancia, o regalo, e volontario donativo, così se siano curati, o residenziali, come se semplici, o non residenziali, ed anche se siano cappellanie manuali, ma solamente il cancelliero per le lettere di collazione, compresa carta, sigillo, corde ed ogni altra cosa, possa esigere la mercede proporzionata alla scrittura, e materia, purchè non ecceda la somma di giuli dieci di moneta romana; ovvero l'equivalente nella moneta del paese, senza che si possa pretendere altra mercede, sotto qualsivoglia pretesto, e particolarmente per l'approvazione, e preelezione nel concorso delle parrochiali. E per il possesso il vescovo, o vicario, o altro officiale non possa esigere cosa alcuna, ed il cancelliero, se sarà dentro la città, possa per il rogito, ed ogn'altro atto esigere giuli tre, se ne'borghi, ovvero suburbi giuli quattro il giorno, e le spese di vitto, e viatico; bensì, che se nel luogo del benefizio vi sarà il cancelliero del vicario foraneo, o altro notaro si dovrà il possesso commettere al vicario foraneo, e suo cancelliero senza la necessità del viaggio del cancelliere episcopale.

5. Quanto ai benefizi di provisione apostolica, perchè siano riservati, ovvero affetti avanti la loro provisione così ne'benefizi cu-

rati ne' quali per ordinario si danno le lettere testimoniali alla dataria dell'approvazione e della preelezione nel concorso secondo la forma del Concilio di Trento, come anche negli altri benefizi non curati, e particolarmente ne'residenziali, per i quali si sogliono dare le attestazioni alla dataria sopra la vita, costumi, e idoneità de'concorrenti per le dette lettere non si possa esigere e ricever mercede, ed emolumento alcuno in denaro, o in altre cose sotto qualsivoglia pretetesto o colore, anche di volontario donativo, ma si debbono dare affatto gratis.

6. E dopo la provisione per l'esecuzione delle lettere apostoliche, quando siano nella forma graziosa, non possano il vescovo, o altro prelato ordinario del luogo, o suo vicario, e cancelliere, ed altr'offiziale pretendere di doverne essere per necessità esecutori, ma sia in arbitrio dei provisti l'eleggersi l'esecutore, ed il notaro per il possesso; ma se il provisto eleggesse l'ordinario officiale, ed il suo cancelliero, o veramente se le lettere fossero nella forma, che si dice dignum indirizzato all'ordinario, ovvero al suo vicario il quale perciò ne fosse necessariamente l'esecutore, così nell'uno, come nell'altro caso, non essendovi legittimo contradittore, in modo che l'esecutore sia mero, parimente il vescovo, o altro prelato, ed il suo vicario, o altro offiziale, e suoi famigliari, servitori, e attinenti non possano, nè debbano esigere e ricevere emolumento alcuno, in quell'istesso modo, che di sopra si è detto ne' benefizi di ordinaria collazione, ma il cancelliere possa per la copia o registro delle lettere apostoliche, ed altri atti ricevere la mercede proporzionata alla fatica per la scrittura, purchè non ecceda in tutto uno scudo d'oro. Ed essendovi contradittore, sicchè convenga di far processo giudiziale, la mercede del cancelliero per la sua fatica si possa estendere a due scudi d'oro, e non più, senza che il vescovo, o vicario, o altr'offiziale possa esigere, e ricevere emolumento alcuno, mentre nelle cause ecclesiastiche, e spirituali, ordinano i sacri canoni, che non ostante qualsivoglia consuetudine, il giudizio si debba interporre gratis. E per il possesso si osservi quell'istesso, che si è detto sopra ne'benefici conferiti dall'ordinario collatore.

7. Nelli benefizi del patronato, nascendo dubbio sopra l'esistenza del patronato, con il procurator fiscale, ovvero col provisto, che ne pretenda la libertà, si debba in tutto, e per tutto osservar quell'istesso, che di sopra si è detto ne' benefizi di libera collazione col contradittore. Ma se contravertendosi l'esistenza, sia la contro-

versia tra i compatroni, ovvero presentati da essi sopra la pertinenza, in tal caso si reputi come civile causa profana, e per conseguenza si osservi la solita tassa di ciascuna curia, sino a tanto che si faccia l'altra tassa delle cause profane civili, criminali, e miste.

8. Generalmente così nelle cappellanie manuali, come nelle nuove fondazioni, ed erezioni de' benefizi, cappellanie, confraternità, congregazioni, ovvero fondazioni, benedizioni, consagrazioni, e respettivamente visite, ed approvazioni di chiese e di oratori, così con l'autorità apostolica, come con l'ordinaria, il vescovo, o altro prelato, e suo vicario, e qualunque officiale non possa esigere e ricevere emolumento alcuno, ma solamente il cancelliero possa esigere quella mercede, che sia porporzionata alla sua fatica per la scrittura, purchè non possa eccedere in tutto uno scudo d'oro, ma sia meno, se minore sarà la fatica.

9. Nelle cause e materie, che riguardano il matrimonio, ed i sponsali, così per l'esecuzione delle dispense Apostoliche matrimoniali, come per la giustificazione dello stato libero, o che non vi sia canonico impedimento, ed anche per la dispensa alle pubblicazioni, o per la licenza di potersi contrarre in casa, o in altro luogo, o tempo insolito, e proibito, o che si possa contrarre in presenza d'altri, che del parroco, ed ogni altro atto, che occorresse fare il vescovo, e il suo vicario, ed ogni offiziale, o ministro, o famigliare, non possa sotto qualsivoglia pretesto, o colore, anche di mancia, e di volontario donativo esigere, e ricevere emolumento alcuno, nè in denaro, nè in altre cose, ma solamente il cancelliero possa esigere la mercede proporzionata alla fatica della scrittura cioè nell'esecuzione della dispensa giuli tre, e per i testimoni sopra lo stato libero, o che non vi sia impedimento, un giulio per testimonio, purchè in tutto non ecceda uno scudo di moneta romana, cioè dieci giuli, ovvero il loro equivalente nella moneta del paese. Non comprendendosi le cause contenziose tra i coniugi sopra la validità del matrimonio, ovvero sopra la separazione del toro, stimandosi questa causa giudiziale profana, nella quale si osserverà la tassa di ciascun tribunale, sinchè si provveda.

10. Generalmente in tutto quello, che riguarda i monasteri delle monache, ed i conservatori di quelle donne, le quali a guisa dei monasteri, e monache respettivamente vivono ritirate, il vescovo, o

altro prelato, il vicario così generale, come particolare, e qualunque altro officiale o deputato, ed il cancelliero, ed anche i parenti, e famigliari del vescovo, o prelato, o de' suoi officiali non possono esigere e ricevere emolumento alcuno in denaro e in altre cose, eccetto che quelle comestibili, che siano proporzionate all'uso e consumo proprio dentro tre giorni, anche con titolo di donativo per l'ammissione all'abito monastico, per l'approvazione del deposito della dote, per la professione, per l'ammissione dell'educande, ed altre donne secolari, per le rinunzie, che si fanno, delle novizie, per l'elezione dell'abbadessa, o' altra superiora, per le licenze dei medici, chirurgi, ed operari, per le licenze di parlare alle monache, ed altre, che sono nel monastero, per la deputazione de'confessori, cappellani, procuratori, esattori, ed altri ministri, e generalmente per ogni altro atto, che riguarda al governo, ma solamente il cancelliero per il rogito delle rinunzie, e per gli atti, che convenga fare sopra la giustificazione del deposito della dote, possa esigere la mercede proporzionata alla fatica della scrittura, purchè non ecceda in tutto giuli cinque moneta romana ovvero l'equivalente della moneta del paese.

11. Parimente per una regola generale da non soggiacere a limitazione alcuna, il vescovo, o altro prelato suo vicario generale o particolare, cancelliero, o qualunque altro officiale, ministro, o famigliare, anche sotto nome di mancia, o volontario donativo, non potrà esigere e ricevere emolumento alcuno, così in denaro, come in qualunque altra cosa in tutto quello, che riguarda l'amministrazione de'sacramenti, del battesimo, della cresima, della penitenza, dell'eucaristia dell'estrema unzione, anche per l'esame, ed approvazione, o licenza d'amministrarli. Anzi s'incarica a vescovi, e prelati, e loro vicari, ed officiali, che non lo permettano ai curati, e confessori, ed altri ministri, e particolarmente nel prendere il piatto o altro vase, nel quale sia riposto il vase dell'olio Santo per l'estrema unzione, o del Crisma nel battesimo, ovvero tovaglie, fazzoletti, od altre cose, dichiarandosi tutto ciò illecito. Come anche a non chiedere, ne esigere cosa alcuna per la benedizione delle donne infantate, quando dopo il parto secondo il rito ecclesiastico per la prima volta entrano in chiesa.

12. In quelle diocesi, nelle quali regna l'antica consuetudine, che il vescovo, o altro prelato, ed officiale faccia il testamento per

l' anima di quelli, che muoiono ab intestato di quella somma moderata, nella quale secondo i decreti della Sagra Congregazione può esercitare tal facoltà, non possano esso, e suoi officiali, ministri, parenti, e famigliari partecipare in modo alcuno sotto qualsivoglia pretesto o colore, anche di povertà, ma il tutto si debba effettivamente applicare ad usi od opere pie, nè per l'adempimento di tal disposizione si possano in modo alcuno impedire, e ritardare la sepoltura, e l' esequie, o funerale al defonto, dovendosi esercitare giuridicamente azioni sopra i beni ereditari, o si debba osservare la lettera circolare della S. Congregazione de' vescovi sotto li 19. Agosto 1678.

13. Come anche in modo alcuno si possano impedire, o ritardare la sepoltura, e l'esequie, o funerali a'defonti, così cittadini, come forastieri per il pagamento di quegli emolumenti, che dal vescovo, o dal capitolo o dal curato, e qualunque altro per la consuetudine del paese si pretendano, ma parimente rimangono illese le azioni giuridiche ne'beni, sopra i qua'i si dovranno esercitare, senza che in modo alcuno si faccia rappresaglia al cadavere, ovvero che si diano molestie personali a' figli, moglie, e parenti. E ancora non si possa esigere cosa alcuna per la licenza di trasportare i cadaveri, ovvero di seppellirgli più in un luogo, che nell'altro.

Si dichiara ancora illecito ogni emolumento diretto, e indiretto, e per conseguenza se ne proibisce al vescovo, o prelato, suo vicario, e cancelliero, e ogni altro ministro, e famigliare ogni esazione sotto qualsivoglia pretesto, anche di mancia, ò donativo nell'infrascritte cose, cioè,

Per la licenza, o patente di predicare, così nella quadragesima nell'avvento, come in tutti gli altri tempi, e in qualsivoglia luogo.

Per la licenza di lavorare nelle feste, anche per applicarsi ad usi pii, sicchè si dia onninamente gratis, o quanto alle contravenzioni d'aver lavorato, le pene tutte si applichino effettivamente ad opere, o luoghi pii, senza partecipazione alcuna benchè minima, eccetto che alli esecutori, o ministri inferiori, volgarmente sbirri, per la cattura si dia la mercede proporzionata alla diligenza e fatica, purchè non ecceda tre giuli in tutto.

Per la revisione de'conti de'luoghi pii.

Per la ricognizione, ed approvazione, e pubblicazione delle reliquie, dell'indulgenze, ed altari privilegiati.

Per le licenze di questuare.

Per l'attestazione della povertà, o altro requisito, eccetto che il cancelliere possa esigere in tutto, o per tutto un giulio di moneta romana, o l'equivalente.

Per la licenza di essere esente dalla residenza, e generalmente per le dimissorie, che si sogliono concedere a quelli, li quali partono di casa per andare in altro paese.

Per le monitoriali. Per le revelazioni di scomuniche, così quando si diano da essa curia, ed ordinario, così quando si pubblicano le lettere apostoliche, eccetto, che il cancelliere possa per la mercede della scrittura esigere un giulio solamente.

Per la dichiarazione dell'incorso nelle censure per la percussione de'chierici, ed altre somiglianti cause, per la loro assoluzione, eccetto che il cancelliere per la fatica della scrittura possa esigere giuli due, eccetto che nell'esecuzione de' brevi della penitenzieria, nel qual caso, per quel che appartiene all'assoluzione, nè anche il cancelliere possa esigere cosa alcuna.

Per la facoltà d'esercitare i pontificali.

Per l'esecuzione pe'brevi apostolici, ovvero licenza della Sagra Congregazione nell'alienazione de'beni ecclesiastici, o luoghi pii, ovvero imposizione de' censi, solamente il cancelliere possa esigere la mercede proporzionata alla fatica della scrittura, purchè non ecceda in tutto giuli dieci di moneta romana, o suo equivalente, come anche per tutto quello, che appartiene alla difesa dell'immunità ecclesiastica, così personale, come reale, e locale, e particolarmente di quest'ultima non si possa in modo alcuno sotto qualsivoglia pretesto ricevere, ed esigere mercede, ovvero emolumento, ma il tutto si debba far gratis.

Le pene, le multe, e le composizioni si applichino per intiero ad uso de'luoghi pii, senza che il vescovo, o vicario, e suoi offiziali direttamente, nè indirettamente ne abbiano partecipazione alcuna.

Il sussidio caritativo in quelle diocesi, nelle quali sia solito esigersi, e non altrimenti si esiga solamente una volta nel primo ingresso del vescovo secondo la tassa solita antica di anni 40. indietro, sicchè non si attenda il solito più moderno da detto tempo in giù, nè si possa più esigere sotto qualsivoglia pretesto anche di volontario donativo.

Quanto alla visita si osservino inviolabilmente il decreto del S. Concilio di Trento, o le dichiarazioni della S. Congregazione, e particolarmente da quelli, i quali concorrono alle spese di cibari, nè mediatamente, nè immediatamente si possino ricevere regali, e donativi, anche di cose comestibili. Ed ancora non si possa esigere emolumento alcuno per gli atti della visita, decreti, e presentate di scritture, ovvero per la revisione de'decreti delle visite antecedenti; e della loro osservanza, mentre da quelli, i quali sono visitati, si ricevono le spese del vitto.

Die primo Octobris 1678., facta per me infrascriptum istarum resolutionum, seu declarationum relatione Sanctissimo D. N. Innocentio XI. mediante illarum lectura de verbo ad verbum, Sanctitas Sua laudavit, approbavit, ac servari mandavit, earumque observantiam, et publicationem iniunxi S. Congregationi Concilii.

Ioanne Baptista de Luca praefati SS. D. N. Innocentii Papae XI. Auditor et secretarius memorialium.

Die 8. Octobris 1678. S. C. emorum S. R. E. cardinalium Conc. Trid. Interpretum, inhaerendo mandati Sanctitatis Suae censuit, praemissas taxam, seu declarationes typis dandas esse, et per literas circulares ad quoscumque locorum ordinarios transmittendas, ut eas in cancellaria in loco omnibus patenti retineri faciant, easdemque adamussim observent, ac faciant observari. — F. cardinalis Columna praefectus — Loco ✠ Sigilli — S. archiepiscop. Brancaccius episc. Viterbien. secr.

NUM. XVI.

(Vid. §. VII. vol. I. pag. 233. n. 242.)

De archivis in Italia erigendis pro custodia iurium et scripturarum, ad quascumque ecclesias, cathedrales, collegiatas, et non collegiatas pertinentium; ad seminaria etiam, ad monasteria utriusque sexus, ad collegia, congregationes, confraternitates, hospitalia, et quaelibet loca pia, et regularia instituta. Accedit italica instructio de scripturis, quae in eiusdem archivis reponi debent.

Summarium.

1. Archivorum ecclesiasticorum necessitas.
2. Ex neglectis ecclesiarum archivis multa damna proveniunt.
3. Omnes praesules Italiae archiva intra sex menses construi curent.

4. Universa capitula idem curent.

5. Omnes superiores regulares, collegia, et loca pia utriusque sexus idem curent.

6. Catalogus scripturarum conficiatur.

7. Catalogi archivorum, cathedralium, collegiatarum, et monasteriorum a quibus conficiendi.

8. Catalogi archivorum in monasteriis monialium, et locorum piorum a quibus conficiendi.

9. In ecclesiis conventualibus, collegiis, seminariis, et hospitalibus catalogi archivorum a quibus conficiendi.

10. Duo exemplaria catalogi conficiantur.

11. Archiva duabus clavibus, et seris claudantur.

12. Claves archivi beneficiatorum cathedralium, et collegiatarum a quibus retinendae.

13. Claves archivi monasteriorum a quibus retinendae.

14. In monasteriis monialium, et piarum domuum claves archivi a quibus retinendae.

15. In aliis locis a quibus retinendae.

16. Quotannis catagolo archivi adiungantur scripturae, anno praecedenti confectae.

17. Episcopi archiva omnino visitent.

18. Visitent etiam archiva locorum, quae iure delegato visitant.

19. Visitatores ordinum regularium visitent archiva.

20. In capitulis archivista eligatur.

21. In locis piis archivista eligatur.

22. Praelati, et superiores scripturas archivo inferendas curent.

23. Ordinarii chartas inquiri curent inventario inserendas.

24. Episcopus decessurus, vel ad longum tempus abiens, cuinam inventarium archivi tradere debeat.

25. Obeunte praelato quid agendum de inventario archivi.

26. Mortuo episcopo quid de archivi clavibus agendum?

27. De scripturis ex archivo extrahendis.

28. Processus tradendi archivistae, qui successoribus suis scripturas exhibeat.

29. Ordinarii provideant conservationi scripturarum parochiarum, et locorum piorum.

30. Horum executio quibus poenis mandetur.

31. Praelati curent haec observari.

32. Hae literae perpetuo validao sint.

33. Clausulae derogatoriae.

34. Nemo hanc constitutionem infringere audeat.

35. Affertur instructio de scripturis, quae in iisdem archivis reponi debent.

36. S. C. Conc. in *Balneoregien. VV. SS. LL.* declaravit

Omnes eos, quorum mentio fit in Conc. Romano adigendos esse ad exhibendum legale inventarium, iuramento firmatum;

Necnon ad ipsum quolibet decennio renovandum, arbitrio tamen episcopi;

Tandem contra reluctantes imponi posse poenam pecuniariam, aut censuras et poenas in eodem concilio statutas, arbitrio tamen et prudentiae episcopi.

37. Affertur motus-proprius s. m. Sixti V. super obligatione conficiendi inventaria.

In eo praecipitur, ut inventaria bonorum omnium ecclesiarum in Italia intra annum conficiantur;

Eadem renovanda item iubetur per singulos successores in administratione, et huius rei adimplementi cura episcopis demandetur.

38. De causa *Venetiarum* in qua S. C. Ep. et Regul. declaravit servari solitum circa administrationem ab immemorabili patronis relictam tempore, quo beneficium patronatui obnoxium vacaverit, novellum vero quemlibet beneficiatum, in recipienda a curia Venetiarum institutione canonica, inventarium bonorum beneficialium eidem curiae exhibere teneri.

BENEDICTUS EPISCOPUS SERVUS SERVORUM DEI

Ad perpetuam rei memoriam.

1. Maxima vigilantia, quam maiores nostri in rerum suarum monumentis ad posterorum memoriam retinendis semper adhibuerunt, adeo testata, et passim literis tradita est, ut nostris verbis praedicari minime egeat; nihil enim frequentius in veterum patrum scriptis, sacrisque Conciliorum, et Ecclesiae sanctionibus legitur, quam scrinia, tabularia, archiva, conditoria, et armaria, a temporum, atque hominum iniuria servandis rerum gestarum documentis, chartis, diplomatibus, codicibus, instrumentisque, constructa; unde fides

et veritas rerum ad successorum recordationem transmitti posset. Nec tantum veteres quidem Romani Pontifices antecessores nostri singularem hanc providentiam in custodiendis eiusmodi actis, et monumentis identidem ostenderunt; sed caeterarum quoque ecclesiarum pastoribus tantae rei gravitas maxime innotuit, proptereaque rerum sibi creditarum testes literas ad instructionem futurorum summa fide servari voluerunt, quippe qui probe nossent quantae inde utilitates manarent. E recentioribus ecclesiasticae disciplinae reparator insignis, Beatus Carolus Borromaeus S. R. E. cardinalis, et archiepiscopus Mediolanensis in Concilio provinciali I. non uni suae, sed caeterorum etiam antistitum ecclesiis, sacrae suae metropoli contributis, summe cavit ob illarum iura sarta tecta servanda de archivis, et tabulariis in singulis episcopiis speciatim erigendis, peculiares canones, et sanctiones promulgari statuens, quod, et nos tam gravem, et piam disciplinam prae oculis habentes, olim in Concilio nostro provinciali I. Beneventano, Deo favente, statuimus, maiorum exempla secuti, qui in suis constitutionibus non solum Romae, sed praecipue in universis regionibus, et civitatibus, Beati Petri Apostolorum principis temporali imperio subiectis, archiva, et tabularia erigi iusserunt, ne scripturae ad res publicas attinentes dispergerentur.

2. Quum vero ad aures nostras rumor pervenerit, in multis episcopatibus, et ecclesiis rem tam providam, utilemque non sine privato, et publico damno negligi: quod nisi opportuno remedio tollere satagamus, incommoda ecclesiarum facile in immensum crescent; nos ex debito pastoralis officii constitutionem a Pio V. antecessore nostro pro archivis sedium episcopalium utriusque Siciliae olim vulgatam, et fraudes, ac subreptiones scripturarum, quae tempore sedium vacantium perpetrabantur, etiam respicientes, necessarium putavimus nonnullas alias ordinationes, et statuta his nostris Apostolicis literis, perpetuum robur habituris, edere tenoris sequentis, videlicet.

3. Ut omnes patriarchae, metropolitae, archiepiscopi, episcopi, et praelati inferiores, ordinarii locorum, nullius dioecesis, iurisdictionem episcopalem exercentes, in tota Italia, cique adiacentibus insulis, qui in suo palatio episcopali locum tutum, nec cuivis facile adeundum, pro servandis in eo scripturis ad dignitatem, et iurisdictionem episcopalem, sive ordinariam, mensam, et forum suae

pertinentibus, non habent, statim de loco tantae rei destinando serio cogitent, in quo loco, tuto, congruo, non humescenti, unde scripturis ipsis lapsu temporis pernicies ulla inferatur, loculi, plutei, et armaria, recipiendis scripturis, et codicibus apta, secundum instructionem italicam, inferius subiiciendam, disponantur, et diligenter clausa custodiantur. Quoad archiva, et tabularia olim erecta, iidem praelati pro sua vigilantia eorumdem statum sedulo recognoscant, illorum aptae capacitati, atque ordini, iuxta supradictam instructionem, ut quoad fieri potest, structura, et dispositio omnium archivorum sit uniformis, intra sex menses post harum publicationem, provisuri.

4. Hic idem terminus sex mensium iniungitur quibuscumque capitulis ecclesiarum cathedralium, et collegiatarum, tam insignium, quam non insignium, ut locum opportunum, iuxta modum iam indicatum disponant in aliqua mansione cathedralis vel collegiatae ecclesiae, ubi commode serventur et custodiantur scripturae, iura et statum eorumdem capitulorum respicientes Seorsum vero armarium habeatur pro scripturis, ad iura et statum particularem ecclesiarum cathedralium et collegiatarum attinentibus. Volumus enim, ut archiva capitulorum ab illis, quae sunt ecclesiarum cathedralium et collegiatarum omnino distinguantur; ideoque in prospectu et facie sive anteriori parte cuiuscumque archivi, sive armarii exterius scribatur cuiusnam sit illud archivum, an scilicet ecclesiae, an vero capituli.

5. Haec observanda etiam praecipimus a quocumque abbate, priore vel superiore regulari cuiuscumque ordinis, etiam mendicantium, etiam Societatis Iesu, vel cuiuscumque instituti, etiam speciali nota digni, necnon hospitali, Beati Ioannis Ierosolymitani, scilicet pro dispositione, constructione seu constitutione archivi in loco apto, modo, quo supra, intra claustra propriae domus, monasterii, seu conventus: idemque omnino executioni mandandum curent abbatissae vel priorissae, et superiores cuiuscumque monasterii monialium et sacrarum virginum, domuumque piarum mulierum, quae conservatoria appellantur, quaeque per haec scripta non intendimus approbare. Similiter haec eadem constitutio nostra in construendis et custodiendis archivis observetur ab ecclesiis receptitiis, collegiis, seminariis, convictibus, congregationibus, confraternitatibus, hospitalibus, montibus pietatis, aliisque locis piis cuiuscumque generis, et quocumque

nomine censeantur, sub administratione rectorum, ministrorum et officialium temporaneorum, sive perpetuorum existentibus.

6. Omnes iamdicti patriarchae, archiepiscopi, episcopi, ordinarii locorum et superiores regularium utriusque sexus, ut supra, postquam congesserint, et clauserint, vel disposuerint scripturas in archivo extructo vel extruendo, omni diligentia et sollicitudine earumdem catalogum et inventarium conficiendum, et cum brevi singularum scripturarum synopsi et lemmate, vel summario describendum curent. Episcopi et ordinarii eumdem catalogum et inventarium a notario, seu cancellario curiae episcopalis vel ordinariae, aut, eo impedito, ab alia persona, per eum substituenda, confici curent coram seipsis seu vicario generali, vel alia persona ab iisdem substituenda: idemque catalogus et inventarium ab eodem notario seu cancellario singulis paginis subscribatur. Catalogus vero in fine totius operis a praelato, postquam ipse accurate et sedulo recognoverit singulas paginas diligenter conscriptas, fideliterque a notario seu cancellario propriae curiae, vel a persona ei substituta, exaratas, subscribatur. In seminariis autem episcopalibus archivum, ut supra, erigatur, et inventarium scripturarum per publicum notarium, ab episcopo, sive ordinario eligendum, qui non sit cancellarius curiae episcopalis sive ordinariae, conficiatur coram vicario generali aut alia persona ecclesiastica a praedictis ordinariis substituenda, et coram uno ex deputatis seminarii, ad horum beneplacitum, etiam alternis vicibus, cum subscriptione illius, qui eidem confectioni interfuerit, ut supra.

7. Catalogus et inventarium archivi capitulorum ecclesiarum cathedralium et collegiatarum, per archivistam, ut inferius dicetur, a capitulo eligendum, conficiatur coram duobus canonicis antiquioribus et peritioribus cathedralis et collegiatae eo ordine et subscriptione, quam supra memoravimus. Inventarium tamen et catalogus archivi ecclesiarum cathedralium et collegiatarum, distincti ab archivo capituli, per hominem a proprio episcopo sive ordinario deputatum, coram vicario generali vel persona ecclesiastica, ab ipsis ordinariis eligenda, necnon coram canonico antiquiore ecclesiae cathedralis vel collegiatae, appositis subscriptionibus eorumdem, conficiatur, ut supra. Inventaria et catalogi scripturarum, quae in archivis monasteriorum et locorum regularium servantur, eodem, quem diximus, ordine conficiantur per archivistam regularem ipsius monasterii seu conventus, ut inferius, eligendum, et coram abbate vel superiore monasterii et antiquiore

ex monachis vel regularibus monasterii vel conventus: qui quidem abbas vel superior suam subscriptionem adponere debeat.

8. In monasteriis monialium, inque domibus piis, quae conservatoria nuncupantur; inventarium et catalogus conficiatur et subscribatur, ut supra, per hominem ab episcopo sive ordinario deputatum, coram proprii monasterii confessario, et abbatissa vel priorissa, sive superiora, et vicaria.

9. In ecclesiis conventualibus seu receptitiis, collegiis et seminariis, seorsim a seminariis episcopalibus, ut supra, memoratis, in convictibus, congregationibus, confraternitatibus, hospitalibus, montibus pietatis, aliisque locis piis, ut supra, inventarium et catalogus coram primo officiali et camerario cum eorum subscriptione per archivistam, si ibi erit, alias per virum idoneum, ab administratoribus eorumdem locorum deputatum, conficietur.

10. Huiusmodi inventarii et catalogi, sic, ut diximus, confecti, duo exemplaria inter se prorsus similia conficiantur, quorum unum in archivo ipso episcopali vel in suo, respective servetur, alterum apud praelatum dioecesis, ut supra, antiquiorem canonicum cathedralis vel collegiatae, abbatem vel superiorem monasterii aut conventus, abbatissam vel priorissam, aut superiorem monasterii monialium, et conservatorii, rectorem, vel primum officialem locorum piorum, respective, ut supra, ita tamen, ut perfuncti suo munere, successoribus illud tradant.

11. Eadem archiva duabus clavibus et seris inter se diversis aperiantur; quarum una, quoad archiva episcopalia sive ordinariorum, a praelato sive ordinario servabitur; altera a cancellario seu notario curiae episcopalis vel ordinariae. Archivi autem seminariorum episcopalium una clavis ab episcopo sive ordinario, altera ab archivi praefecto, per episcopum sive ordinarium eligendo, cum consilio deputatorum eorundem seminariorum, custodiatur. Archivi capituli ecclesiae cathedralis vel collegiatae unam clavim eiusdem archivi praefectus servabit, aliam canonicus antiquior.

12. Ubi mos est, ut beneficiati ecclesiae cathedralis vel collegiatae archivum habeant distinctum a capitulari, de more unam eius clavim retineat beneficiatus antiquior, alteram beneficiatus archivi praefectus, sive archivista, ut inferius dicetur, eligendus. Ubi vero beneficiatorum archivum una cum capitulari coniunctum haberi consuevit, eius claves iuxta eamdem consuetudinem retineantur; sique

ab uno ex beneficiatis retineri consuevit, ita pariter observetur. Si vero beneficiati carent archivo separato et distincto, neque scripturas ad sua iura pertinentes in archivo capitulari conservant, tunc iubemus atque praecipimus patriarchis, archiepiscopis, episcopis et ordinariis, ut archivum cum armariis seorsum erigendum curent, modo superius memorato, ut scripturarum conservationi prospiciatur. Quoad vero particulare archivum ipsius ecclesiae cathedralis et collegiatae, una ex eius clavibus a canonico eiusdem ecclesiae cathedralis vel collegiatae, per episcopum sive ordinarium deputando, altera vero ab ipso episcopo sive ordinario retineatur.

13. In monasteriis seu conventibus regularium una ex clavibus archivi a superiore conventus, altera ab archivista retineatur.

14. In monasteriis monialium, piisque domibus, quae conservatoria appellantur, una ex clavibus per abbatissam, vel priorem aut superiorem localem, altera per confessarium monasterii aut conservatorii custodiatur.

15. In aliis locis supra memoratis unam archivi clavim rector, vel primus officialis custodiat, alteram archivista, ut inferius, eligendus.

16. Quotannis mense ianuarii inventario sive catalogo scripturarum illae scripturae adiungantur, quae anno praecedenti confectae vel alias neglectae fuerunt.

17. Episcopi et ordinarii tempore visitationis, ex praescripto sacrosancti Concilii Tridentini faciendae, aechivum episcopale sive ordinarium omnino visitent. Item visitent archivum ecclesiae cathedralis vel collegiatae, nimirum armaria, in quibus iura ecclesiae cathedralis vel collegiatae custodiuntur, et scripturas ac iura eadem recognoscant, praesentibus duobus canonicis antiquioribus et peritioribus capituli. Archivum scripturarum, quae statum et iura capituli cathedralis tantum respiciunt, pariter visitent, exploraturi, utrum scripturae sint bene dispositae, secundum instructionem huic nostrae constitutioni adiungendam, idque agant una cum duobus canonicis antiquioribus, nec tamen possit episcopus, sive ordinarius rimari scripturas, quae res eiusdem capituli respiciunt. Praeterea episcopus, sive ordinarius archivum beneficiatorum cum duobus ex eorum numero antiquioribus pariter visitet, diligenter observaturus, utrum huius nostrae constitutionis ordinationes adimpleantur. Ubi vero beneficiatorum archivum cum capitulari commune est, in eius

visitatione sibi adiungat duos beneficiatos praeter duos canonicos antiquiores, ut illud pariter, ut supra dictum est, visitet.

18. Episcopi et ordinarii, quoad archiva ecclesiarum, aliorumque locorum, hoc ipsum agant ad tenorem huius nostrae constitutionis, quam ubique observari curent, ita tamen, ut in iis locis, in quibus visitationem iure ordinario peragere possunt, eodem iure ordinario archiva praedicta visitent. In locis vero, in quibus iidem episcopi, et ordinarii iure delegato visitationem peragere possunt, huiusmodi etiam iure delegato memorata archiva explorare, et executionem eorum, quae hac nostra constitutione traduntur, promovere possint, et debeant, inque relatione sua, tempore visitationis sacrorum liminum facienda, separatim referant statum archivorum. Praelati vero *Nullius,* ad visitationem sacrorum liminum non accedentes, quolibet triennio evoluto doceant Congregationem S. R. E. cardinalium interpretum Concilii Tridentini de statu archivi, deque observatione huius nostrae constitutionis, et cardinalis praefectus, ubi opus fuerit, illam docere eos cogat.

19. Itidem, generales, provinciales, et visitatores cuiuscumque ordinis, et instituti regularis, ut supra, in suis visitationibus, quas facient in singulis monasteriis, et conventibus regularium, ac monialium sibi subiectarum, peculiariter quaerant, an singula in hac nostra constitutione comprehensa, adamussim servata fuerint, ac serventur, poenisque in eadem contentis, inobedientes ad observantiam, etiam iuris remediis compellant. Iidem visitatores suis superioribus in relatione visitationis statum archivorum in dictis monasteriis et conventibus visitatis, a se repertum referant; seque executioni huius constitutionis, sedulo invigilasse omnino doceant: pro qua executione, ubi necessitas tulerit, superiorum auctoritatem implorare non desinant. Immo in capitulis provincialibus, et generalibus superiores conventuum, et monasteriorum, seu provinciarum, de observantia huius nostrae constitutionis, quoad archiva erigenda, et conservanda in suis monasteriis, seu conventibus, rationem huiusce rei exigant.

20. In singulis capitulis cathedralium, seu collegiatarum quotannis inter caeteros officiales, archivista ex corpore capituli eligatur. Idem pariter de monacho, seu religioso in monasteriis, seu conventibus regularium agatur, ubi caeteri officiales a conventualibus, sive a superioribus eliguntur, qui facultatem habeant eligendi officiales eorumdem monasteriorum, sive conventuum.

21. In reliquis locis piis, sive confraternitatibus, superius memoratis, ubi adest collegium, inter caeteros officiales, ab eo eligi solitos omnino eligatur archivista pro fideli custodia dictorum, respective, archivorum. Ubi vero non eliguntur officiales ab ordinario, vel deest collegium, eos electurum, atque homo, archivistae muneris capax, tunc rector dicti loci pii custodiat archivum, vel aliquem virum probum, et fidelem pro eiusdem custodia deputet.

22. Praelati, sive utriusque sexus superiores suae ecclesiae scripturas archivo inferendas curent, secundum instructionem, inferius recitandam.

23. Ordinarii priusquam inventarium archivi sui concinnandum curaverint, sedulo inquirant chartas scripturasque usurpatas, alio distractas, atque dispersas; quod praesertim, sede vacante, contingere solet; et quaecumque necessaria remedia adhibeant, ut eaedem scripturae archivo restituantur, vel ubi lateant manifestetur. Qui non sunt ordinarii, coram ordinariis, auxilium iudiciarium praestantibus, agant pro scripturarum recuperatione, inque archivum suum translatione.

24. Decessurus vel ad longum tempus extra dioecesim abiens episcopus, praelatus, sive ordinarius inventarium scripturarum archivi, suo sigillo obsignatum, teneatur omnino dare proprio confessario, ut alicui superiori regulari eiusdem civitatis cum syngrapha receptionis tradatur, iuxta memoriam Pii V. praedecessoris nostri constitutionem. Superior autem novo electo episcopo seu ordinario, vel antiquo illuc redeunti, idem inventarium tribuat, restituta syngrapha receptionis superiori. Si tamen obitus iamdicti confessarii, vel superioris ante novi episcopi, seu ordinarii electionem, sive reditum supradictum evenerit, tunc inventarium et syngrapha memorata confessariis eorum, respective, adhibita simili cautione, tradantur, et executioni demandetur quod ipsi, morte praeventi, adimplere nequiverint.

25. Obeunte praelato, capitulum antequam ad vicarii capitularis electionem deveniat, diligenter inquirat, an inventarium scripturarum archivi episcopalis, quod penes se servare debebat, reperiatur, agnoscatque, an impleta fuerit praedicta nostra dispositio, qua traditio inventarii, proprio confessario facienda, decernitur, ut superiori regulari tribuatur: quod inventarium si repertum fuerit, capitulum illud superiori regulari, ab eo tute et fideliter usque ad novi prae-

lati electionem custodiendum, tradere teneatur. Si autem idem inventarium repertum minime fuerit, neque constiterit, fuisse traditum modo, quo supra; tunc debeant duo antiquiores canonici archivi claves penes se suscipere, idemque archivum coram duobus testibus presbyteris non capitularibus, suis propriis sigillis exterius munire, ita ut clavibus minime reserari possit. Nec capitulum vel vicarius capitularis eiusdem archivi sigilla disrumpere, aut reserare audeant aut possint, nisi prius iidem duo canonici antiquiores, fractis sigillis, et aporto archivo coram duobus presbyteris non capitularibus, scripturas ipsas contulerint cum inventario authentico, quod iuxta nostram hanc dispositionem in eodem archivo servandum est. Si vero minime repertum fuerit inventarium in archivo, iamdicti duo canonici teneantur manu publici notarii accurate duplex inventarium scripturarum archivi, ut supra, conficere, quorum unum in archivo servetur, alterum superiori regulari, ut supra, tradatur: alias si huius nostri constitutionis et dispositionis transgressores extiterint, et archivum reserare praesumpserint, praeter poenas generales, inferius impenendas, tam capitulum, quam vicarius capitularis obstricti sint cuicumque detrimento, quod inde evenire contigerit, parti et fisco ob scripturas, ex archivo subreptas, necnon aliis peonis, arbitrio successoris episcopi seu ordinarii subiaceant.

26. Post obitum episcopi, claves archivi apud duos canonicos, a capitulo deputandos, remaneant, nec commissario apostolico, sede vacante, ullo pacto tradantur; sed tantum permittatur,, ut ille una cum canonicis deputatis, in archivo scripturam aliquam, suae commissioni necessariam, scrutari possit; inde tamen nullam transferat; cum novus episcopus a capitulo scripturarum ex archivo episcopali translatarum, omniumque ad ecclesiam, seu mensam episcopalem pertinentium, rationem exigere debeat, ex Conc. Trident. *Sess. 24. cap. 16. de refor.*

27. Ex archivis non liceat efferre scripturas sine praelati vel superioris facultate illas exscribendi, easdemque post triduum in suum locum restituendi, ubi syngrapha receptionis, triduano tempore limitata, reponatur. Hanc syngrapham scripturas recipiens, sua manu in codice ad hoc retinendo in eodem archivo, subscribat; ordinariis tamen locorum reservata facultate prorogationis temporis, quae moderate concedatur.

28. Ad processus quacumque occasione postulante facile inve-

niendos, volumus, ut notarii, tabelliones, et actuarii, unius mensis spatio ab expeditione causarum, archivistae eosdem processus quoscumque, criminales, civiles, et quamcumque rem continentes, ecclesiasticam vel temporalem, tradere teneantur, per eum in archivo reponendos atque servandos: quos pariter inventario scripturarum singulatim recensebit sub poena transgressoribus privationis officii, et futurae ad id obeundum inhabilitatis praeter alias poenas, in hac constitutione sancitas. Ubi archivistas et scripturarum custodes mutari contigerit, hi successoribus suis omnes scripturas, per publicum documentum inde confectum, exhibeant; alias hi aeque ac successores de scripturis deficientibus rationem reddant.

29. Denique, ut prospiciatur conservationi scripturarum, ad ecclesias, parochias, capellanias, altaria, loca pia et causas quoque pias pertinentium, quae per collationem, vel nominationem, seu praesentationem canonicam, vel quocumque alio modo reguntur et administrantur per virum ecclesiasticum vel saecularem, non vero per collegium, et propterea difficilius est archivium, secundum iamdictam instructionem formatum constituere, volumus ut ordinarii in suis visitationibus pro suo arbitrio et prudentia eidem scripturarum conservationi provideant, erectionem archivii fieri mandantes, regulasque praescribentes, quas rei aptiores fore cognoverint, subiectae instructioni, se conformare pro opportunitate curantes.

30. Omnium et singulorum hactenus expositorum executionem sub praecepto sanctae obedientiae quibuscumque, ut supra, personis, respective iniungimus, ab iisque servari volumus et mandamus; immo rursus patriarchis, metropolitanis, archiepiscopis, episcopis, aliisque ordinariis, habentibus usum pontificalium, sub poena suspensionis ab eorum usu, arbitrio summi Pontificis; capitulis autem ecclesiarum cathedralium et collegiatarum sub poena interdicti; reliquis ecclesiasticis saecularibus in sacris constitutis sub poena suspensionis a divinis: regularibus utriusque sexus, suspensionis ab officio, et privationis vocis activae et passivae; saecularibus sub poena excommunicationis maioris; quarum censurarum et poenarum absolutio, et relaxatio reservetur Romano Pontifici.

31. Curent propterea universi praelati supradicti et superiores regulares omni diligentia quaelibet hac nostra constitutione contenta, undequaque observari, ad avertendum praeiudicium grave, quod imminere posset ecclesiis ex occultatione iurium, pro quorum custodia

et conservatione ipsi pro viribus laborare tenentur ex onere assumpto in ipso limine receptionis suao dignitatis ét muneris; proindeque inobedientes, nedum iuris remediis ad observantiam eorum, quae hac constitutione vulgantur, cogere possint, sed debitis poenis in eos, qui muneri suo deerint, animadvertere non omittant.

32. Decernimus autem, easdem praesentes de subreptionis vel obreptionis, aut nullitatis vitio seu intentionis nostrae, vel quovis alio defectu notari, impugnari, infringi, invalidari, aut in ius vel controversiam vocari nunquam posse; sed illas semper perpetuo validas et efficaces fore, suosque plenarios effectus sortiri, atque ita per quoscumque iudices, etiam causarum palatii Apostolici auditores, et camerae clericos, ac S. R. E. cardinales, sublata eis, quavis aliter iudicandi vel interpretandi facultate et auctoritate, iudicari et definiri debere; irritum quoque et inane decernimus, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari.

33. Non obstantibus quibuscumque constitutionibus Apostolicis de non tollendo iure quaesito, et quorumvis capitulorum, ecclesiarum, monasteriorum, aliorumque piorum locorum, etiam iuramento, confirmatione Apostolica vel quavis firmitate alias roboratis statutis et consuetudinibus, privilegiis quoque indultis, et literis Apostolicis, exemptionibus, immunitatibus, a nobis et praedecessoribus nostris sub quibuscumque tenoribus et formis, et cum quibusvis clausulis et decretis, quomodolibet concessis, ac in futurum concedendis. Quibus omnibus, etiamsi de illis, illorumque totis tenoribus specialis, specifica et expressa mentio habenda foret, tenores huiusmodi praesentibus pro sufficienter expressis habentes, illis in suo robore alias permansuris, hac vice dumtaxat specialiter et expresse derogamus, caeterisque contrariis quibuscumque. Volumus autem, ut earumdem praesentium exemplaribus manu et sigillo cuiusvis publici notarii, vel alterius personae, in ecclesiastica dignitate constitutae munitis, eadem prorsus fides in iudicio, et extra adhibeatur, quae praesentibus ipsis adhiberetur, si forent exhibitae, vel ostensae.

34. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae institutionis, voluntatis, mandati, statuti, ordinationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri et Pauli Apostolorum eius se noverit incursurum.

Datum Romae apud Sanctum Petrum anno Incarnationis Dominicae millesimo septingentesimo vigesimo septimo. XVIII. kal. Iulias, Pontificatus nostri anno IV. – P. card. prodatarius. – F. card. Oliverius. – Visa de curia I. archiepiscopus Ancyranus. – Lucas Martinettus.

ISTRUZIONE PER LE SCRITTURE DA RIPORSI NEGLI ARCHIVI.

I.

Le scritture da riporsi, e conservarsi in tutti gli archivi tanto de' vescovi, e di altri ordinarii, quanto de' capitoli delle chiese cattedrali, collegiate e recettizie, de' collegi, seminari, convitti, congregazioni, confraternite, spedali, monasteri de' regolari dell' uno e dell' altro sesso, e di altri luoghi pii.

35. 1. Le fondazioni de' vescovadi, delle chiese, monasteri, e altri luoghi accennati, rispettivamente, le quali si ritrovano, o si possono ritrovare originalmente, o in autentica.

2. I privilegi, e le concessioni originali, o copie pubbliche, intorno allo spirituale, o al temporale per indulto de' Sommi Pontefici, o de' principi secolari.

3. Gli istrumenti, testamenti, codicilli, donazioni, enfiteusi, locazioni, transazioni, contratti, e i mandati di procura, fatti per li negozi nella curia de' vescovi, o altrove, che riguardano i suddetti luoghi, e cause pie, mense, beni, rendite, ragioni, o azioni rispettivamente. Di tali atti si conservino sempre negli archivi gli originali, o le copie autentiche.

4. Si conservi pure un libro, chiamato *Platea*, di tutti i beni stabili, rendite, ragioni, e azioni delle chiese, e de' luoghi e cause pie, nel qual si faccia descrizione distinta circa l'acquisto, tempo, notaro, confini e piante de' medesimi stabili con ogn' altra particolarità, e circostanza per le più chiare notizie. Così ancora nel detto archivio dovranno riporsi, e serbarsi le *Platee* antiche, e altri libri, che riguardano i beni, e le rendite, ragioni, e azioni delle medesime chiese, luoghi, e cause pie suddette rispettivamente.

5. Similmente un altro libro, nel quale siano registrate le notizie delle fondazioni, concessioni, privilegi, e prerogative delle chiese, luoghi e cause pie suddette rispettivamente.

6. L'inventario de' mobili, utensili, drappi, biancherie, e di tutte le altre cose, tanto sagre, quanto profane, che spettano alle dette chiese, luoghi e cause pie rispettivamente. Questo inventario dovrà rinnovarsi ogni dieci anni con aggiungervi, e levare tutto ciò, che sarà consumato, e di nuovo acquistato e proveduto.

7. Le autentiche e nota di tutte le indulgenze concedute, e delle sante reliquie, che vi si conservano.

8. Le copie di sentenze, e atti giudiziali, le notizie delle cause, controversie e liti, che sono state in qualsisia tribunale ecclesiastico, o secolare circa la dignità, giurisdizione, beni, rendite, ragioni e azioni delle chiese, luoghi e cause pie, e loro mense rispettivamente.

II.

Scritture particolari, da riporsi e conservarsi in tutti gli archivi de'vescovi, e degli altri ordinarii nullius, *e che hanno giurisdizione quasi episcopale oltre alle sopradette del §. I.*

1. Tutte le visite e i decreti di esse intorno a tutte le chiese, e luoghi visitati dall'ordinario.

2. Le copie di tutte le relazioni, che l'ordinario avrà fatte alla Sagra Congregazione del Concilio nella visita de' sagri limini.

3. Tutte le delegazioni, o assoluzioni, e attestazioni, che avesse ricevuto il vescovo dalla suddetta Congregazione del Concilio circa la visita de' sagri limini.

4. Tutte le risposte della medesima Congregazione alle relazioni fatte dal vescovo.

5. Le scritture, che risguardano le materie della santa Inquisizione, o santo Ufficio si ritengano in un'armario dell'archivio a parte, serrato con chiave particolare, e con la soprascritta, *scritture del santo Ufficio*: e la chiave del medesimo armario si ritenga dal vescovo o ordinario del luogo, o appresso a chi destinerà detto ordinario, il quale abbia dal medesimo il segreto del santo Uficio: ed occorrendo di riconoscere qualche scrittura in detto armario, si debba fare da detto ordinario, o dal suo deputato, come sopra.

6. Tutte le scritture, o atti intorno alle beatificazioni, e canonizzazioni, e circa il culto o non culto de'servi di Dio, secondo le istruzioni delle Sagra Congregazione de' Riti.

7. Tutte le scritture delle ordinazioni, o collazioni degli ordini, tanto maggiori, quanto minori, a qualunque persona.

8. Tutte le scritture delle collazioni, o istituzioni de' benefici, de' concorsi fatti, delle rinunzie, o permutazioni seguite, e di tutti gli altri atti beneficiali.

9. Le scritture della professione della santa fede, che si fa dalle dignità, canonici, e altri, secondo il Concilio di Trento.

10. Tutte le bolle e gli strumenti delle possessioni, date a' beneficiati di qualunque ordine, o grado, e in qualunque modo.

11. Tutte le scritture delle approvazioni de' confessori, e curati, anco regolari.

12. Il registro delle patenti, date di predicare nella quaresima, e nell' avvento, e dell' altre licenze di predicare fra l' anno, tanto a' regolari, quanto ad ecclesiastici secolari.

13. Delle licenze, date a' parrochi, o canonici, preti, e chierici di poter partire dalla diocosi con lettere testimoniali.

14. Delle dimissorie, o lettere testimoniali, e commendatizie.

15. Delle licenze date per andare a parlare, o entrare ne' monasteri di monache.

16. Tutte le scritture dell' esplorazioni delle volontà per le novizie. Gli strumenti delle doti delle monache, siccome delle licenze, loro date di far professione, e dell' altre cose attenenti alle monache.

17. Tutti i decreti, e interposizioni di autorità per le rinuncie, che fanno i novizi e le novizie avanti la professione.

18. I decreti interposti nelle cause di alienazioni di beni ecclesiastici con autorità ordinaria, o Apostolica.

19. Tutti i precetti, e decreti di qualsivoglia maniera, fatti a persone ecclesiastiche o secolari in cause spirituali, o spettanti al foro ecclesiastico.

20. Tutti gli statuti, le regole, e le ordinazioni di qualunque chiesa nelle città e diocesi.

21. Le scritture concernenti fondazioni di chiese, luoghi pii, altari, e gli strumenti di tali fondazioni.

22. Le scritture delle consecrazioni delle medesime chiese, degli altari, de' cimiteri, o della campane col registro in libro.

23. Le scritture sopra la concessione dell' indulgenze, e circa l'esecuzione, data a' brevi Apostolici per le medesime indulgenze.

24. Le scritture dell' erezione del fonte battesimale, e delle fon-

dazioni, unioni, e soppressioni delle parrocchie, benefici, o cappellanie.

25. Tutte le scritture spettanti a' sacri seminari.

26. Gli atti di tutti i sinodi.

27. Le scritture concernenti la celebrazione de' matrimoni, delle dispense delle denuncie matrimoniali, e gli atti degli stati liberi.

28. Le scritture concernenti materie di divorzio, o di altre cause matrimoniali.

29. Le scritture concernenti l'esecuzione delle dispense matrimoniali, e altre lettere Apostoliche.

30. Tutti i registri delle bolle ordinarie, e Apostoliche dirizzate alla corte de' vescovi.

31. Tutte le lettere monitoriali, *ad finem revelationis*, e gli atti di esse.

32. Le scritture degl' inventari de' beni stabili, mobili, semoventi et cet. *in forma, saltem generice:* di tutte le chiese, e di tutti i luoghi pii della città e diocesi.

33. Tutti gli editti, fatti in qualunque modo, e in qualsisia materia, col registro di essi in un libro.

34. Tutti i processi, e atti civili, criminali, e misti del foro dei vescovi.

35. Tutte le sentenze, fatte nelle suddette cause, e le composizioni seguite co' rei e inquisiti nella corte de' vescovi.

36. Tutte le scritture delle multe, e pene col registro di esse in un libro.

37. Le scritture delle supplicazioni, e assoluzioni.

38. Tutte le scritture, rogate dal notaro, o sia cancelliere della corte del vescovo, come cancelliere di detta corte.

III.

Scritture particolari da riporsi, e conservarsi in tutti gli archivi de' capitoli delle chiese, cattedrali, e collegiate, oltre altre sopraddette nel §. 1.

1. Gli statuti particolari di detti capitoli, e la conferma ottenuta dalla Santa Sede, o dall'ordinario. E per le chiese collegiate lo strumento dell'erezione Apostolica.

2. Libro di atti capitolari.

IV.

Scritture particolari da riporsi e conservarsi nelle chiese parrochiali oltre alle suddette nel §. 1.

1. L' erezioni in parrochie.

2. Libri de' battezzati e confermati, de' matrimoni, e de' morti: ne' quali si debbono fare da parrochi le descrizioni fedelmente, e nel modo dovuto.

3. Gli stati dell' anime della parrochia.

4. Il registro della riscossione delle annuali decime, affinchè apparisca sempre la continuazione, o mutazione.

V.

Scritture particolari da riporsi e conservarsi in tutti gli archivi de'monasteri, e conventi regolari oltre alle suddette nel §. 1.

1. L'erezione, e fondazione del monastero, o convento, e la facoltà Apostolica ottenuta.

2. Il libro, dove si registri il giorno, il mese e l'anno dell' ingresso de' novizi, e la loro professione. ne' monasteri e conventi, ove si ricevono novizi, e si fanno le professioni.

3. Il libro, dove si notano le filiazioni, e trasfiliazioni de'regolari, conventi, e monasteri, ne' quali si fanno le dette filiazioni, e trasfiliazioni.

VI.

Scritture particolari da riporsi, e conservarsi in tutti gli archivi dei monasteri di monache, e de'conservatori, oltre alle suddette nel §. 1.

1. La fondazione del monastero, e il decreto della Sagra Congregazione, o breve Apostolico per clausura.

2. L'esemplare delle regole, e statuti di esso nel monastero.

3. Lo stato del monastero, e la prefissione del numero delle monache e converse, fatte dall' ordinario secondo il Sagro Concilio di Trento, con la dote delle monache numerarie.

4. Un libro, nel quale si registri l'ingresso delle novizio, e le professioni delle medesime.

5. Le professioni originali delle monache da conservarsi diligentemente.

6. Un libro delle risoluzioni capitolari.

VII.

Scritture particolari da riporsi, e conservarsi negli archivi delle confraternite, oltre alle suddette del §. 1.

1. L'erezione e approvazione delle confraternite.

2. L'aggregazione se vi è fatta, all'arciconfraternite di Roma

3. Li statuti particolari di esse confraternite, e l'approvazione della Santa Sede, o dell'ordinario, se vi è.

4. L'indulgenze ottenute da dette confraternite.

5. Il libro delle congregazioni e risoluzioni, che si prendono nelle medesime.

6. Le suddette intitolazioni si notino in tutte queste scritture nella scanzia, e nella parte esteriore delle medesime per potersi trovare con ogni prestezza.

Nonnulla superadduntur ad hanc materiam pertinentia.

36. Balneoregiensis episcopus in sua relatione an. 1817. postulatum, quod sequitur, adiiciebat. Narrabat in primis se publice legem locorum piorum administratoribus, et quibuslibet beneficiatis fecisse, ut inventarium conficerent iuxta formulam in Concilio Romano praescriptam, idemque ut iuramento proprio subscriberent, et episcopali cancellaria exhiberent, adiecit, statuta contra violatores poena pecuniaria scutorum quinque piis usibus applicandorum. Quae res cum affinitatem habeat cum iis, quae modo posuimus, dubia et resolutiones heic non desiderari statuimus. Dubia, quae paulo post exhibebimus, de more disceptabuntur in *folio*, quod legere est ad diem *24. Martii 1821 in Balneoregien. VV. Sacror. Liminum.* Eadem vero dubia resoluta sunt *die 14. Aprilis insequentis* cum hisce formulis

1. *An omnes quorum mentio fit in tit. 12. cap. 1. Conc. Roman. adigendi sint ad exhibendum legale inventarium iuramento firmatum in casu?*

Et quatenus affirmative.

2. *An tale inventarium renovandum sit singulis decenniis in casu?*

3. *An contra reluctantes procedi possit poena pecuniaria iam comminata, seu potius ea derelicta, satius sit censuras et poenas in dicto Conc. Rom. statutas per novam notificationem imponere in casu?*

Emi patres *die dicta* rescripserunt

Ad 1. *Affirmative.*

Ad 2. *Dilata et episcopus transmittat particulas synodorum.*

Ad 3. *Affirmative ad primam partem, et quoad secundam arbitrio et prudentiae episcopi.*

Itorum *die 25. Ian. 1823.* proposito secundo dubio, episcopus nihil aliud quod eo spectaret transmisit praeter particulam celebratae synodi Fulginatensis Baptistelli, in qua inventarii confectio in singulos quoque decem annos praescribitur. Quamvis autem animadverteretur dispositionem unius dioecesis non posse alteri dioecesi accommodari, nihilominus emi patres ob paritatem rationis rescribendum censuerunt

Affirmative arbitrio episcopi.

37. Dispositio à Conc. Romano praescripta, de qua res est in primo dubio, conformis est motui-proprio s. m. Sixti V., qui in appendice eiusdem Conc. exhibetur. Huiusce motus-proprii a Sixto V. promulgati ratio habetur etiam in allata const. Ben. XIII. incipien. « *Maxima vigilantia.* » Itaque ad maiorem huius argumenti cognitionem, sixtinam hanc sanctionem afferre non praetermittimus; eadem tenoris est, ut sequitur.

Motus proprius felicis recordationis Sixti Papae V. sub die 29. Aprilis 1587. circa revocationem officii archivistae ecclesiastici generalis in Urbe, et confectionem inventariorum, seu platearum bonorum omnium, ad singulas ecclesias, et loca pia quaelibet spectantium in Italia.

Motu-proprio, etc. Provida Romani Pontificis circumspectio revocat interdum, iustis suadentibus causis, atque abrogat ea, quae licet ab initio utilia foro viderentur, usus tamen, et experientia docet, nimium incommodi, nimium difficultatis, molestiae, aut perturbationis afferre. Quod nuper in erectione archivi generalis ecclesiastici, in quo omnia inventaria rerum, bonorum, ac iurium, et scriptura-

rum, pertinentium ad ecclesias, et in palatio nostro Apostolico asservare meditabamur, rei ipsius difficultas satis aperte monstravit. Ideoque, et cet. sicut nuper audivimus, quod in multis ecclesiis et locis, huiusmodi archiva antiquitus instituta reperiuntur, et in nonnullis Italiae provinciis per archiepiscopos, episcopos, aliosque praelatos, et locorum ordinarios, in visitationibus ordinariis, seu generalibus, quas in suis civitatibus, dioecesibus, districtibus, et provinciis, ordinaria, vel alia auctoritate faciunt, inter alia, omnium bonorum mobilium, et stabilium, iurium, censuum, et redituum, ad singulas ecclesias, et quaecumque beneficia ecclesiastica, quas, et quae visitant, spectantium, inventaria, et instrumenta conficere soleot, et in eorum curiis asservant: idemque a reliquis etiam episcopis, et praelatis per Italiam constitutis, haud magno incommodo, labore et negotio fieri posse sperantes, et aliis rationabilibus de causis, atque ad publicam quietem, et commodum universi cleri saecularis, et regularis totius Italiae, erectionem, et institutionem, tam archivi generalis ecclesiastici, quam ipsius officii archivistae generalis et cet. supprimimus, et extinguimus; mandantes universis, et singulis patriarchis, primatibus, archiepiscopis, episcopis, abbatibus, aliisque praelatis, et praesidentibus ecclesiarum, monasteriorum, universitatum, collegiorum, et praeceptoriarum maiorum, ac similium ecclesiasticarum dignitatum, quocumque nomine censeantur, saecularium, et quorumvis ordinum, ac militiarum regularium, nobis, et S. Sedi Apostolicae immediate subiectorum, sive nullius sint dioecesis, sive alias quomodolibet exempta existant, dum tamen ordinariam in subditos, aut quasi episcopalem iurisdictionem, de iure, et consuetudine, aut privilegio habeant, aut exerceant, per Italiam constitutis, ut loco archivi generalis ecclesiastici, sic per nos suppressi, ipsi, et eorum unusquisque, qui hactenus inventaria huiusmodi non confecerunt, debeant omnino intra annum, a die, quo praesentes nostrae ad eorum notitiam pervenerint, omnium, et quorumcumque bonorum immobilium, censuum, canonum, livellorum, proventuum annuorum, iurium, iurisdictionum, ac privilegiorum, et scripturarum, quae eis, eorumque arbitrio, annotatione digna videbuntur, ad ecclesias, monasteria, collegia, universitates, praeceptorias maiores, et dignitates, quibus ipsi respective praesunt, pertinentium, et in quorum possessione existunt, inventaria diligenter conficere, et deinde quicumque eorum in regimine, seu ad-

ministrationo ecclesiarum, monasteriorum, collogiorum, universitatum. et praeceptoriarum moiorum, seu in dignitatibus huiusmodi successoros fuerint, similiter intra annum, a die habitae possessionis, similia inveotaria de nnvo conficere, seu renovare teneantur. Curent praetorea, sine ulla impensa, grovamine, exactiono, aut solutione suorum subditorum, per omnes, et singulos, qui vel eorum iurisdictioni quomodolibet subiecti sunt, vel in eorum civitatibus, dioecesibus, et districtibus respectivo existunt, etiamsi exempti, et pariter nobis, ac dictae Sedi immediato subditi esse noscantur, abbates, praepositos, priores, vicarins, guardianos, abbatissas, priorissas, et cuiuscumque ecclesiae, vel pii loci, soecularcs, vel regulares, et alios, quocumque titulo, et nomino praefoetos, utriusque sexus, bona stabilia, iura, census, redditus, et proventus quomodolibet possidentes, ceterasque personas ecclesiasticas, quascumque dignitates, porsonatus, administrationes, vel officia, aut benoficia ecclesiastica, cum cura, et sino cura, saecularia, et quorumvis ordinum regularia, in quibusvis ecclesiis, seu ipsas parochiales, aut alias ecclesias, in titulum, vel commendam, aut alios quomodolibet obtinentes: praeceptores qunque minores, et alios, qui beneficia quarumcumque militiarum obtinent; deniquo per omnes et quoscumque administratores, rectores, custodes, officiolos, operarios, ot quocumquo nomiue nuncupatos suporiores quorumcumquo hospitalium, sodalitatum, confraternitatum, seminariorum, montium pietatis, collogiorum, studiorum generalium, fabricarum ecclesiarum, et piorum, vel religiosorum locorum, etiam quoe per laicos, seu clericos, coniuoctim, vel divisim regi, aut gubernari solent, per moderons quidem, intra eumdem annum, ut praefertur, eorum voro singulorum pro temporo successores, etiam intra annum, ut dictum est, inventaria huiusmodi bonorum, ac aliorum supradictorum, quae eorum curae, sou administrotiooi commissa suot, similiter accurate, et diligenter confici, et ad se deferri; eosque ad id per censuras, et poenas ecclesiasticas, aliaque opportuna iuris, et facti remodia sibi benovisa, cogant, et compellant. Ac demum inventaria omnia praedicta, tam a se ipsis, quam ab aliis confecto, similiter gratis, et sine ulla, etiam minima, impensa, aut exactione, in loco congruo, ad id deputato, ae tuto, ot beno clauso, reponont, atquo perpetuo custodiant, et conservent; laudabilemque hanc consuetudinem, ubi iam viget, prosequantur, ubi vero non est, quamprimum introducant, et cet.

Non obstantibus praemissis, et cet. ceterisque contrariis quibuscumque, cum clausulis opportunis, et consuetis.

Fiat Motu-proprio F.

Et quod, et cet.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, tertio kalend. Maii anno secundo.

38. In civitate Venetiarum adest prioria in ecclesia S. Mariae a Misericordia, quae iuripatronatus obnoxia est nobilissimae familiae Moro-lin. A tempore immemorabili curia patriarchalis canonicam eiusdem prioriae institutionem concedere solita erat, sed item ab immemorabili tempore hoc inductum fuerat, ut cum prioria rectore vacaret, familia patrona bonorum ad eamdem pertinentium administrationem gereret. Quae res cum emo patriarchae dubitationem et anxietatem iniiceret, declarationem a S. Cong. Ep. et Reg. exoravit. Itaque emi patres rescripserunt *die 1. Sept. 1865.* « *Firmo remanente iure curiae patriarchalis dandi canonicam institutionem, in reliquis servetur consuetudo.* » At vero instante pro novo causae examine emo patriarcha circa secundam partem, *die 9. Martii 1866.* emi patres, recedendo a decisis, declaraverunt, quod « *quilibet novus beneficiatus curiae patriarchali inventarium tradere teneatur, et ordinarius in casu negligentiae administratorum possit ab eis rationem redditionem exigere et amplius.* »

NUM. XVII.

(VID. §. 1. N. 5. VOL. I. PAG. 249., ET N. 127. PAG. 309.).

Super obligatione canendi et applicandi missam conventualem a capitulis pro benefactoribus in genere, a parochis pro populo eisdem concredito.

Summarium.

1. Pontifex pastoralem sollicitudinem cum episcopis libenter communicat.

De applicatione missae pro populo, et conventualis pro benefactoribus in genere frequenter egerunt doctores, et declarationes Sacri Cong. Conc.

Quibus inhaerens Summus Pontifex praesentes literas promulgat, appellatione remota, exequendas.

2. Applicationem missae pro populo parochis iniunxit Concilium Tridentinum, et Apostolica Sedes ope Sacrae Congregationis Concilii.

3. At vero varia effugia quaeruntur, ut eadem declinetur.

4. Ad eam tenentur etiam vicarii amovibiles, ac temporarii, necnon parochi regulares.

5. Quin excuset defectus congruae, aut qualiscumque contraria consuetudo.

6. Eadem coercetur ad festos dies dumtaxat.

7. Inter festos comprehenduntur illi, quibus populus tenetur missam audire, data ceterum venia, ut servilibus operibus incumbere possit.

8. Facultas datur episcopis, ut cum parochis pauperibus ab hac applicatione diebus festis dispensent, modo hi in ecclesia parochiali celebrent, et totidem missas pro populo in diebus festis applicent.

9. Vicarii temporales congruis reditibus ad hunc effectum providendi sunt, eaque de re agendum est cum collectoribus camerae Apostolicae.

10. Circa vicarios perpetuos, vel etiam amovibiles providendum est iuxta formam in const. S. Pii V. traditam.

11. Missa conventualis in ecclesiis cathedralibus et collegiatis quotidie celebranda est, et pro benefactoribus in genere applicanda.

12. Neque suffragatur applicatio in specie pro certo benefactore.

13. Neque pariter alterius generis preces, vel stata sacrificia anniversaria.

14. Ratio et origo applicationis missae conventualis.

15. Ad eam declinandam plures excusationes afferuntur.

16. Sed neque immemorabilis consuetudo suffragaretur.

17. Qui eodem die alio diverso onere premitur, hoc per alium impleri mandat.

18. Eleemosyna, quatenus opus sit, ex massa distributionum desumenda est.

19. Accedente redituum tenuitate dispensatio a S. Congr. Conc. conceditur.

20. Quando secunda ac tertia missa applicanda sit?

21. Quae circa hanc quaestionem fuerint Sacrae Congregationis responsa

22. Pontifex absolvit ab applicatione secundae missae tum cum in usu receptum fuisse deprehenditur.

23. Commendat accuratam in choro psallendi rationem.

24. Declarat, canonicos ubique ad psallendum ipsos per se teneri, quin suffragentur praesumpta privilegia et consuotudines.

Venerabilibus fratribus, patriarchis, archiepiscopis, cunctisque locorum ordinariis per Italiam constitutis.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Cum semper oblatas nobis occasiones Apostolica scripta dirigendi ad fraternitates vestras libenter amplectimur, ut sincerae nostrae erga vos dilectionis argumenta frequentor eluceant; tum vero maiori animi alacritate idipsum praestamus, cum ad excitandum fraternitatum vestrarum zelum pro conservatione rectae disciplinae in clero regimini vestro commisso, praesentibus rerum aut temporum conditionibus commovemur. Nec enim impositum imbecillitati nostrae omnium ecclesiarum sollicitudinis onus aliter sustinere nos posse confidimus, quam si divini cultus augmentum, atque exactam ecclesiasticarum sanctionum in singulis dioecesibus custodiam, religiosae vigilantium pastorum curae, identidem inculcando, commendemus.

1. Huius porro epistolae ad vos scribendae occasionem nobis atque argumentum in primis praebet onus illud, quod omnibus animarum curam gerentibus incumbit applicandi missam parochialem pro populo ipsorum curae commisso; tum etiam applicatio missae conventualis, quae pro benefactoribus in genere facienda est ab iis qui missas canunt in ecclesiis parochialibus, metropolitanis, cathedralibus, et collegiatis; tum denique debitum psallendi, quo tenentur canonici praedictarum ecclesiarum choro assistentes. Cuius quidem argumenti minime nova, sed a scriptoribus frequenter habita tractatio est; cumque ea res in huius Almae Urbis nostrae Congregationibus et potissimum in Congregatione venerabilium fratrum nostrorum S. R. E. cardinalium Concilii Tridentini interpretum, cuius secretarii munere olim in minoribus constituti multos annos perfuncti sumus, multoties discussa, ac definita fuerit; quamvis earumdem Congregationum decreta plerumque circa eam uniformia et sibi consona prodierint, eorumque decretorum nonnulla etiam Pontificiam prae-

decessorum nostrorum approbationem et confirmationem meruerint; minime tamen mirandum esset, eorum notitiam ad singulos quosque vestrum non adhuc pervenisse. Quapropter non modo opportunum, verum etiam necessarium duximus, encyclicam aut epistolam ad vos scribere, per quam, sublata demum diversarum, in quas scriptores abierunt, opinionum varietate, constans huius Apostolicae Sedis sententia praedictis de rebus cuilibet innotoscat; et fraternitatibus vestris quaedam veluti norma, ac regula suppetat, iuxta quam synodales aliasque vestras circa praemissa constitutiones, ordinationes seu edicta, quorum publicationem vobis iniungimus dirigere valeatis. Eorum vero executionem, dum iuxta ea quae in praesentibus tenenda atque servanda praescribimus omni, qua decet, sollicitudine, ac vigilantia urgere studebitis, minime dubitandum vobis erit, ne statutorum vestrorum implemento obicem, aut moram afferre valeant recursus ad huius nostrae curiae tribunalia forsitan habendi; utpote quos omnino reiiciendos esse praecipimus, ac iubemus. Quamobrem has ipsas literas nostras in singulorum tribunalium regestis asservari volumus, atque ad earum praescriptum, tam ipsorum tribunalium resolutiones quam de vestris decretis, quae ipsis praesentibus inhaerentes edituri estis, iudicia exigi et conferri mandamus.

2. Et quidem quod nuper enuntiavimus, sacrosanctum missae sacrificium a pastoribus animarum applicari debere pro populo ipsorum curae commisso, id, veluti ex divino praecepto descendens a sacra Tridentina synodo diserte exprimitur *Sess. 23. cap. 1. de ref.* per haec notabilia verba: « *Cum praecepto divino mandatum sit omnibus, quibus animarum cura commissa est, oves suas agnoscere, pro his sacrificium offerre.* » Et quamvis minime defuerint, qui per inanes et frivolas interpretationes huiusmodi obligationem a sancta synodo memoratam de medio tollere, vel saltem extenuare contenderint; cum tamen relata Concilii verba satis clara et perspicua sint, cumque praedicta Congregatio eiusdem Concilii interpretationi privative praeposita, constanter edixerit, eos quibus animarum cura demandata est non modo sacrificium missae celebrare, sed illius etiam fructum medium pro populo sibi commisso applicare debere, nec illud pro aliis applicare, aut pro huiusmodi applicatione eleemosynam percipere posse; quodque magis interest, cum haec intelligentia a praedecessoribus nostris Romanis Pontificibus approbata fuerit et confirmata; nihil iam amplius ulli vestrum desiderandum superest, ut

eam amplecti, eidemque obsequi, necnon illius promptam executionem in vestris respective dioecesibus omni studio procurare debeatis.

3. Neque nos tamen, qui, ut superius innuimus, in minoribus adhuc degentes, munus secretarii praedictae Congregationis Concilii Tridentini interpretis plures annos ovibimus aliosque non paucos partim in Anconitanae cathedralis, partim in metropolitanae Bononiensis patriae nostrae dilectissimae, quam adhuc retinemus, gubernatione assidue transegimus, non inquam nos latent multiplicis generis effugia, per quae nonnulli praedictae obligationis implementum declinare satagunt, quibusque proinde opportune a nobis est occurrendum

4. Quum enim Sacrum Tridentinum Concilium, ne animarum cura negligatur, non uno in loco episcopis mandet, ut quotiescumque opus fuerit, idoneos vicarios cum certorum fructuum assignatione ad eamdem curam exercendam eligant ac deputent, uti videre est in *Sess. 6. cap. 2., sess. 7. cap. 3. et 7., sess. 21. cap. 6., sess. 25. cap. 16.;* non raro autem eveniat, ut aliqua ecclesia parochiali vacante, vicarius pariter ad implenda huiusmodi ecclesiae onera, usque ad novi rectoris electionem, ab episcopo deputari debeat, eodem Concilio Tridentino id iubente, *Sess. 24. cap. 18. de reform.;* nonnulli ex huiusmodi vicariis nituntur scipsos a praedicta obligatione subtrahere vel ex eo quod, habituali cura penes alium seu alios residente, ipsi actualem dumtaxat exerceant; vel quod ipsi fiunt ad nutum amovibiles; vel ad breve tempus huiusmodi curae sint additi; ut nihil hic loquamur de parochis regularibus, qui a praedicta applicatione missae pro populo nonnumquam alienos se ostendunt. Itaque mens nostra et sententia est, sicut etiam pluries a praelaudatis Congregationibus iudicatum fuit ac definitum, quod omnes et singuli, qui actu animarum curam exercent, et non solum parochi aut vicarii saeculares, verum etiam parochi, aut vicarii regulares, uno verbo, omnes et singuli de quibus supra dictum est, atque alii quicumque, etiam specifica et individua mentione digni, aeque teneantur missam parochialem applicare pro populo, ut praefertur, ipsorum curae commisso.

5. Nonnulli vero, ad evitandum huiusmodi obligationis implementum, allegare solent, congruos sibi parochiae suae redditus non suppetere; aliique denique ad inveteratam consuetudinem confugiunt,

sustinentes id neque sibi, neque decessoribus suis, per longum tempus quod immemorabile affirmant, unquam in usu fuisse. Nos autem ad praecedentes praedictae Congregationis Concilii resolutiones nostram approbationem et confirmationem extendimus; et quatenus opus sit, auctoritate Apostolica, iterum tenore praesentium decernimus et declaramus quod licet parochi, seu alii, ut supra animarum curam habentes, congruis praefinitis redditibus destituantur, et quamvis antiqua seu etiam immemoriali consuetudine in ipsorum dioecesibus, seu parochiis obtinuerit, ut missa pro populo non applicaretur, eadem nihilominus omnino in posterum ab ipsis debeat applicari.

6. Dum tamen diximus, omnes animarum curam habentes missae sacrificium pro populo sibi commisso applicare debere, non ideo statuere voluimus, eosdem aut quotidie aut quotiescumque celebraverint, ad praedictam applicationem pro populo teneri. Et quidem sacrosancta Tridentina synodus *Sess. 23. cap. 14.* praecipit episcopis curare ut sacerdotes, saltem diebus dominicis, et festis solemnibus, missarum sacra faciant, *si autem curam habuerint animarum, tam frequenter, ut suo muneri satisfaciant, missas celebrent;* in pluribus autem synodalibus episcoporum constitutionibus novimus provide constitutos, ac designatos esse dies, quibus animarum pastores missas celebrare debeant. At vero nos id unum in praesenti suscepimus decernendum, quando nimirum iidem pro populo celebrare et applicare teneantur; et quamvis compertum habeamus id, quod alias a Congregatione Concilii responsum fuit, parochum nempe pinguibus redditibus donatum quotidie pro populo celebrare et applicare debere; cum vero qui uberioribus huiusmodi redditibus non gaudeant, festivis tantum diebus id ipsum praestare teneri; cum tamen pariter nobis perspectae sint, tum controversiae super hoc exortae, nimirum ad quam summam pertingere debeant ecclesiae parochiales proventus, ut pingues, et uberes appellari possint; quoniam pingues minime habendi sunt reditus, etiam copiosi, quibus tamen multiplicia et gravia sint onera adnexa; tum etiam multorum querelae adversus huiusmodi decretum, tamquam plus aequo rigidum, excitatae, nobis innotescant; idcirco opportunum censemus fraternitatibus vestris declarare, nobis abunde satisfactum fore, vobisque proinde satis esse posse, dum ii, qui animarum curam exercent, sacrificium missae pro populo celebrent atque applicent in dominicis aliisque per an-

num diebus festis de praecepto: cum praedicti dominici, aliique festi dies ii sint, in quibus iuxta praeceptum Conc. Trid. *Sess. 5. cap. 2.* et *sess. 24. cap. 4.*, quilibet animarum curae praepositus populum sibi commissum salutaribus verbis pascere debet, docendo ea quae scire omnibus necessarium est ad salutem, idemque sint dies de quibus eadem sancta synodus statuit, *ut moneat episcopus populum diligenter, teneri unumquemque parochiae suae interesse, ubi commode id fieri potest ad audiendum verbum Dei;* et quibus parochi subditos suos in doctrina christiana erudire debent, iuxta id quod a praedicto Concilio in *citat. cap. 4.* episcopis praecipitur, ut nempe *saltem dominicis et aliis festivis diebus pueros in singulis parochiis, fidei rudimenta, et obedientiam erga Deum et parentes, diligenter ab iis, ad quos spectabit, doceri curent.*

7. Et quia in nonnullis dioecesibus numerus dierum festorum de praecepto, de Apostolica auctoritate et consensu, eatenus est imminutus, ut nempe in aliquibus festis Christi fideles et missam audire, et ab operibus servilibus abstinere debeant; in aliis vero populo permissum sit opera servilia exercere, firma remanente obligatione audiendi missae sacrificium; nos ut obortae iam dubitationes circa onus applicationis missae parochialis in huiusmodi diebus festis, penitus eliminentur, statuimus et declaramus, quod etiam iisdem festis diebus quibus populus missae interesse debet, et servilibus operibus vacare potest, omnes animarum curam gerentes missam pro populo celebrare et applicare teneantur.

8. Quia vero propria nonnunquam experientia satis agnovimus aliquos esse parochos adeo pauperes, ut ferme ex eleemosynis quas a fidelibus pro missarum celebratione accipiunt, vivere cogantur; eos vero qui, ecclesia parochiali vacante, ad animarum curam exercendam, sub vicarii seu oeconomi nomine, deputantur, aliquibus in locis adeo illiberaliter tractari, ut exigui redditus ipsis constituti et pauca incerta emolumenta eisdem obvenientia, aegre ad eorum vitae necessaria sufficiant; quod iis quoque non raro evenire solet, qui in aliquibus ecclesiis, habituali cura apud alios manente, actuali tantum exercitio sunt addicti; proindeque cum ipsis severe nimis agi videretur, si diebus festis quibus potissimum huiusmodi occasio se offert, eisdem vetitum esset eleemosynam pro applicatione missae recipere: idcirco nos tam istorum, quam illorum inopiam summopere miserantes, eisdemque, quantum nobis integrum

est consulere volentes; quamvis, ut supra dictum est, omnes et singuli praedicti teneantur diebus festis pro populo celebrare et applicare; attamen quod pertinet ad praedictos parochos egentes, unicuique vestrum facultatem concedimus, cum iis, quos revera tales esse noveritis, opportune dispensandi, ad hoc, ut etiam diebus festis huiusmodi eleemosynam ab aliquo pio offerente recipere, et pro ipso sacrificium applicare, quatenus id ab eo requiratur, libere et licite possint et valeant; dummodo ad necessariam populi commoditatem, in ipsa ecclesia parochiali missam celebrent; ea tamen adiecta conditione, ut tot missas infra hebdomadam pro populo applicent, quot in diebus festis infra eamdem hebdomadam occurrentibus iuxta peculiarem intentionem alterius pii benefactoris obtulerint.

9. Quod autem spectat ad vicarios sive oeconomos ecclesiarum vacantium, cum a sacro Tridentino Concilio *cit. sess. 24. cap. 18,;* cuilibet episcopo tribuatur facultas eos deputandi et constituendi, *cum congrua, eius arbitrio, fructum portionis assignatione;* vestrum erit, venerabiles fratres, cum iis agere qui vacantis ecclesiae fructus exigunt, ut egenti vicario; qui exigua huiusmodi certorum fructuum assignatione, paucisque incertis proventibus gaudeat, congruum aliquod augmentum praebeatur, pro onere celebrandi et applicandi missam pro populo diebus festis. Quapropter pro his locis, in quibus ecclesiarum vacantium fructus ad commodum camerae nostrae Apostolicae exiguntur, opportuna thesaurario nostro generali mandata dirigimus, quae is denuntiare non praetermittet peculiaribus locorum dictorum collectoribus; cum quibus episcopi ecclesiasticae nostrae ditionis, caeterorumque locorum, in quibus, ut praefertur, ecclesiarum vacantium fructus ad cameram praedictam pertinent, officii sui partes in eum finem, de quo supra diximus, interponere debebunt.

10. Ac demum, quoad illos, qui tamquam vicarii, sive perpetui, sive ad tempus constituti, animarum curam administrant, quae apud alios habitu residet, ratione alicuius ecclesiae parochialis, ipsorum ecclesiis, seu monasteriis, collegiis, aut locis piis olim unitae; quamvis a recol. mem. praedecessore nostro S. Pio Papa V. praefinita fuerit certa pars fructuum huiusmodi vicariis assignanda prout in ipsius constitutione, quae incipit: « *Ad exequendum* » data calendis Novembris anno MDLXVII. distincte statuitur; nihilominus ubi praescripta

fructuum portio vel nullo modo, vel non integre vicariis praedictis assignata reperiatur, vel etiam ubi ea, quae ad normam praedictae constitutionis eiusdem eisdem fuerit attributa, minime sufficiens a nobis reputetur, propter temporum circumstantias, et signanter pro implendo onere celebrandi et applicandi missam pro populo diebus festis de praecepto; utendum vobis erit potestate, quam fecit episcopis synodus Tridentina *Sess. 7. cap. 7.*; dum illorum arbitrio permisit, iuxta temporum atque iniunctorum onerum rationem, congruam praedictis vicariis fructuum portionem, assignare; quam ob causam nos etiam fraternitatibus vestris, quatenus opus sit, necessarias omnes et opportunas facultates impertimur; quibuscumque appellationibus, privilegiis, aut exemptionibus, ut in eodem Concilio sancitur adversus ea quae salubriter a vobis constituta fuerint, minime suffragantibus.

11. Haec igitur, circa missam parochialem statuenda, et fraternitatibus vestris denuntianda iudicavimus. Indeque gradum facientes ad ea quae pertinent ad missam conventualem, neminem vestrum latere putamus sacrorum canonum sanctiones, quibus praecipitur, ut singulis diebus in ecclesiis patriarchalibus, metropolitanis, cathedralibus et collegiatis, tum horae canonicae debitis modo et forma recitentur, tum etiam missa conventualis celebretur; quae adeo clarae sunt ut nulla super iis oriri possit dubitatio. Eaque de re, perspicuae pariter et per omnia uniformes existunt resolutiones ab hac Congregatione venerab. fratrum nostrorum Conc. Trid. interpretum repetitis vicibus emanatae, quas omnes Apostolica auctoritate nostra, confirmamus et approbamus, earum exequutionem vobis enixe inculcantes ut scilicet missa conventualis, quae singulis diebus canitur a clero praedictarum ecclesiarum, pro earumdem benefactoribus in genere quotidie applicetur; eodem prorsus modo, quo missam parochialem ab his qui curam animarum gerunt, pro populo sibi commisso, singulis saltem diebus festis de praecepto, applicari debere superius declaravimus.

12. Itaque date operam, ut falsam quorumdam opinionem eliminetis, quam in aliquibus ecclesiis eiusmodi, sive dolo malo, sive per errorem invectam esse novimus: quod nempe dum missa conventualis pro certo aliquo ecclesiae benefactore, vel grati animi ergo, vel ex vi oneris impositi, celebratur et applicatur, satis impletum censeatur debitum applicationis missae conventualis. Etenim huius-

modi debitum non quidem respicit singulares aliquos benefactores, sed benefactores in genere cuiuslibet ecclesiae, cuius servitio addicti sunt quicumque in eadem sive dignitates, sive canonicatus, sive mansionariatus, sive beneficia choralia obtinent et missam conventualem suis respective vicibus celebrant.

13. Neque minus improbandam noveritis aliorum sententiam, qui satis putant supradictam obligationem impletam esse, dum in eorum ecclesiis pro benefactoribus in genere aliquae interdum preces fiunt, vel anniversaria statis diebus sacrificia pro illis peraguntur. Nemo enim id sibi arrogare debet, ut impositae obligationi alia ratione satisfacere possit, quam ea, quae a lege ecclesiastica multoties praescripta fuit; nimirum missam conventualem singulis diebus pro benefactoribus celebrando, eamdemque pro illis in genere applicando.

14. Profecto non solum prioribus ecclesiae saeculis verum etiam temporibus haud longe a nostra aetate remotis (quod vos ex Historia Ecclesiae didicisse non dubitamus), servabatur olim in singulis ecclesiis series accurata omnium et singulorum, quorum liberalitate unaquaeque aucta fuerat, eorumque nomina sacris diptychis, sic enim vocabantur, ideo consignata erant, ut eorumdem recordatio nunquam interiret, utque pro iis tum preces funderentur, tum etiam missae sacrificium offerretur; quam ob causam etiam praedictus catalogus in plerisque ecclesiis ob oculos presbyteri celebrantis apponi consuevit; licet iidem pii benefactores in suis donationibus nihil penitus pro se pacti essent, sed tantummodo pro peccatorum suorum remissione se bona sua Deo offerre declarassent. Ecclesiarum siquidem praesules preces pro iis imperandas esse duxerunt; quamvis illi propria bona offerentes ne verbum quidem ea de re fecissent, sacrorum huiusmodi diptycorum usus sensim defecit; ob idque in oblivione iacent alicubi complurium benefactorum nomina. At non idcirco deserere fas est usum et disciplinam orandi pro iis, et sacrificium missae pro illis offerendi. Atque inde praeceptum applicandi missam conventualem pro benefactoribus in genere, originem atque rationem desumit.

15. Quemadmodum vero, loquendo de missa parochiali superius dictum est, varias excusationes afferri solere, ad declinandam illius applicationem pro populo diebus festis de praecepto; ita pariter usuvenit quoad applicationem quotidianam missae conventualis pro benefactoribus in genere. Ut autem superiores illae, sic etiam hae no-

steriores, provide e medio sublatae fuerunt per opportunas Congr. Concilii resolutiones, quas proinde in his etiam auctoritate nostra approbamus et confirmamus.

16. Nonnulli siquidem obtentu contrariae consuetudinis, etiam immemorabilis, in propria ecclesia vigentis, se ab huiusmodi onere eximi posse sibi persuaserunt. Verum iam pluries responsum fuit, huiusmodi consuetudinem, licet immemorabilem, quae potius abusus et corruptela dicenda est, nemini suffragari.

17. Alii a missa pro benefactoribus in genere applicanda se excusatos voluissent, ex eo quod alio quopiam missarum onere obstricti inveniantur, vel ratione proprii canonicatus, aut alterius beneficii ecclesiastici, quod insimul cum canonicali praebenda obtinent; vel quia praeter munus canonici, seu beneficiati, aut mansionarii in ecclesia cathedrali, seu collegiata, cum etiam in eadem, vel in alia ecclesia parochialem curam exerceant, dum missam conventualem canunt diebus festis de praecepto, debent pro populo sibi commisso eam applicare; ac proinde nequeunt eamdem pro ecclesiae benefactoribus specialiter offerre. Sed his quoque obviam itum est, iubendo singulis praedictis, ut missam conventualem, quam canunt, pro ecclesiae benefactoribus in genere applicent; pro aliis vero, pro quibus ipsi peculiariter missam applicare tenentur alterum substituant, qui ipsorum loco missam huiusmodi celebret, applicetque.

18. Aliorum pariter exceptio fuit, quod missa conventualis non semper a canonicis, aut dignitatibus celebretur, sed aliquando etiam a beneficiatis, aut mansionariis; quos minus aequum videtur pro missae celebratione omni eleemosyna carere, quae unde desumi valeat, ignoratur. Cui tamen rei pariter consultum est, demandando ut ea desumatur ex massa distributionum.

19. Alii denique obtenderunt exiguitatem huiusmodi distributionum, quae, ob detractam eleemosynam quotidianam pro missa conventuali, ad nihilum fere redactae, vix foret, ut ab aliquo curarentur, cum magno detrimento servitii ecclesiae praestandi. Tridentina quidem synodus *Sess. 24. cap. 15.* opportunas rationes ostendit, quibus canonicalium praebendarum inopiae valeat provideri. Si vero designatam a Concilio viam, ut fere eveniri solet nequaquam iniri posse contingat, reliquum erit ad Congregationem Concilii recursum habere; cuius erit, perspecto ex vestris relationibus rerum statu auctoritate apostolica a praedecessoribus nostris eidem impartita, et

a nobis etiam praesentium tenore confirmata, quotidianam applicationem missae conventualis pro benefactoribus in genere, ut alias, ad festos tantummodo dies reducere.

20. Non modo ecclesiis patriarchalibus, metropolitanis, cathedralibus et collegiatis iniunctum reperitur, ut quotidie missa conventualis in eisdem canatur, sed etiam in rubricis generalibus, quarum exactissimam fraternitatibus vestris custodiam commendamus, praescribitur, ut certis diebus non una, sed binae atque etiam aliquando tres missae conventuales uno die celebrentur. Itaque cum nuper a nobis dictum fuerit, primam missam conventualem quotidie pro benefactoribus in genere celebrandam et applicandam esse, nunc expendendum superest ut earumdem ecclesiarum capitula iurisdictioni vestrae respective subiecta adigere debeatis, ut alias quoque missas, si plures ut praefertur, celebrari contigerit, pro benefactoribus in genere similiter applicent.

21. Huiusmodi quaestio ab aliquibus ex vobis ecclesiastico zelo flagrantibus supradictae Congregationi venerabilium fratrum nostrorum Concilii Tridentini interpretum proposita est. Iamque ante illius propositionem compertum fuerat, alias ab eadem Congregatione responsum fuisse, concedendam esse exemptionem ab onere applicandi secundam, ac tertiam missam conventualem pro benefactoribus in genere, attenta canonicatuum et beneficiorum tenuitate; ex quo inferri poterat, huiusmodi applicationis debitum manere, ubi de ecclesiis pauperibus non ageretur.

22. Verum cum hanc definiendae quaestionis regulam apud praedictam Congregationem non admodum veteri observantia firmatam probe noverimus, cumque huiusce dubii solutionem eadem Congregatio nuper iudicio nostro remittendam esse censuerit; nos ita iudicamus idque vobis tenendum indicimus: laudandos nempe et confirmandos esse quotquot sponte sua secundam, aut tertiam conventualem missam pro benefactoribus in genere applicant; qui vero idem agunt ex vi consuetudinis in ipsorum ecclesia vigentis, iis imperandum, ut in ea consuetudine perseverent, ubi vero id usu receptum non invenitur, liberam omnino secundae tertiaeque missae conventualis applicationem celebrantibus relinquendam esse, dummodo in commemoratione pro defunctis, ecclesiae benefactorum in genere non obliviscantur.

23. Huic demum epistolae nostrae finem imponentes, fraterni-

tates vestras enixe hortamur, ut maximam curam et vigilantiam in id conferatis, ut in ecclesiarum vestrarum choris, praeter devotam celebrationem, debitamque applicationem missae conventualis, horae canonicae non praepropere, sed exacte, pausa nempe interposita, et maxima, qua decet, reverentia, ac religione canantur.

24. Equidem scimus, in aliquibus metropolitanis, et cathedralibus ecclesiis, inter canonicos eam opinionem invaluisse, ut se munus suum satis implere contendant, dum choro praesentes assistunt, licet ipsi sibi silentium imperent, neque psallentibus beneficiatis, aut mansionariis in cantu se adiungant. In huiusce vero opinionis confirmationem, adduci ab iisdem solent inveteratae consuetudines, statuta peculiaria, aut etiam praetensa ecclesiarum suarum privilegia. At cum synodus Tridentina *Sess. 24. cap. 12.* loquens de dignitatibus et canonicis, qui choro interesse debent, unum ex eorum officiis esse dicat, *in choro ad psallendum instituto, hymnis et canticis Dei nomen reverenter, distincte devoteque laudare;* cumque pauca omnino sint capitula, in quibus eo modo a canonicis in choro assistitur, ideoque receptae in universa Ecclesia disciplinae paucos illos adversari dignoscatur; cumque insuper opinio illa nunquam in Congregatione Conc. Trid. interpretationi praeposita, examinata sit, quin statim explosa fuerit et improbata; quamvis praesumptis consuetudinibus, aliisque fundamentis, et rationibus enixa perhiberetur, canonicis etiam ecclesiarum patriarchalium huius nostrae Urbis super hoc instantibus; cum denique idem iudicium prolatum reperiatur a pluribus conciliis provincialibus, ab hac etiam Apostolica Sede approbatis, et confirmatis; nihil iam reliquum esse videtur quominus pauciores universorum legi se accommodent. Equidem minime nobis compertum est, quo peculiari titulo suffulti persuasum habeant unius vel alterius ecclesiae canonici, se muneri suo satisfacere per simplicem in choro assistentiam, absque divinae psalmodiae cantu. Verum nisi illis praesto sit Apostolicum non praesumptum, vel abrogatum, sed legitimum ac vigens privilegium sive indultum; iure ac merito verendum est, ne isti, dum ita se gerunt, praebendarum, ac distributionum fructus minime suos faciant, et consequenter ne ad eorum restitutionem teneantur. Quapropter vestrum erit, venerabiles fratres, haec omnia illis aperire, ut neque nobis, neque vobis apud divinum iudicem fraudi sit, si in huiusmodi re, quae tanti est momenti, utpote quae ipsius Dei cultum proxime spectat,

abusus et corruptelas, quas arguendo et increpando evellere debebamus, dissimulatione ac silentio nostro fovisse et confirmasse inveniamur. Interea, fraternitatibus vestris, quas intimo cordis affectu complectimur, Apostolicam benedictionem amantissime impertimur.

Datum Romae apud S. Mariam Maiorem die 19. Aug. MDCCXLIV. Pontificatus nostri anno quinto.

NUM. XVIII.

(Vid. §. 1. n. 94. vol. I. p. 289.

Folium causae *Lucanae Exemptionis*

Summarium.

1. ad 4. Facti species enarratur, et actorum processus exponitur, quae in hoc negotio penes S. C. praecesserunt.

5. ad 21. Affertur libellus deductionum, quas canonici S. Congregationi exhibuerunt.

22. Quaestionis cardo statuitur.

23. S. C. saepius declaravit, canonicum iubilatum non teneri nec per se, nec per alium ad celebrationem missae conventualis per turnum, neque itidem ad eleemosynae contributionem, et si eam contribuerit, restituendam esse respondit.

24. Idipsum sancivit etiam in casu, quo canonici missam conventualem celebrare debeant aere proprio.

Idem valet circa alias missas quarum satisfactio ad capitulum pertinet.

Si quando aliter S. C. constituit, tribuendum id est varietati circumstantiarum.

25. Iubilatum participare de emolumentis, quae ab anniversariis fixis, funeribus proveniunt, et de eleemosynis extraordinariis, nisi aliter a disponente statutum fuerit, aliquoties censuit S. Congregatio.

26. Diversimode vero alias iudicavit pro circumstantiarum varietate.

27. Istiusmodi circumstantiae pendent plerumque ex statuto, et consuetudine.

28. Secluso statuto, et consuetudine, S. C. consuevit eximere iubilatos a missis conventualibus, vel capitularibus sive per se, sive per alium, eosdemque participes declarare de emolumentis, quae

proveniunt ex anniversariis fixis, minime vero de iis, quae derivant ex funeribus, anniversariis incertis, aliisque functionibus extraordinariis.

29. Rationes, quae in causa Lucana utrimque militabant.

30. S. C. in ea declaravit.

Deducta integra quota distributionum quotidianarum canonico iubilato debita, ex reliquo detrahendam eleemosynam pro missa conventuali;

Eam assignandam non ad rationem taxae synodalis, sed taxae a capitulo constitutae;

Non deberi emolumenta ex cadaverum associatione, et funeribus profecta;

Bene vero ex anniversariis fixis provenientia, dummodo non obstet mens testatorum;

Non deberi portionem ex anniversariis incertis, et extraordinariis:

Neque ex missis cantatis adventitiis celebrari solitis ex benefactorum petitione in civitate, vel territorio.

1. Michael Gambogi canonicus collegiatae ecclesiae civitatis *Camaiore* usque ab anno 1837. iubilationis indultum ab S. Congreg. impetravit. Sed vero adversarium subinde expertus est capitulum in pluribus queis frui sperabat veluti indulti consectariis. Scilicet renuit capitulum illum ab onere eximere suppeditandi eleemosynam pro missis capitularibus de turno canendis, quatenus per alium id muneris explendum fuisset; noluit insuper participem eum reddere emolumentorum capitularium quae adventitia nuncupantur; obnoxium denique eumdem voluit oneri nonnullarum missarum, ad quarum celebrationem diebus festis pro populi commoditate, quisque e capitulo, haud excepto iubilato, solemniter capitulari deliberatione die 27. Aprilis 1839. se se devinxit.

2. Suas quidem ad S. Congregationem detulit querelas canonicus Gambogius ut exemptiones ac iura iubilati declararentur, et die 29. Aprilis 1843. responsum obtinuit huiusmodi « *Dentur resolutiones S. Congregationis ut in Aquipendien. 1. Aprilis 1719. et in Spoletana 29. Novembris 1770.;* » quibus resolutionibus declarabatur, canonicum iubilatum, etsi absentem, participare tum de aliorum fallentiis, tum de emolumentis anniversariorum, dummodo non obstet voluntas testatoris vel dantis, nec non exemptione frui a canenda

missa conventuali sive per se sive per alium. Ast nihilominus perstante capitulo in sua oppositione, coactus iterum fuit Gambogius S. Ordinis implorare praesidium, ne alias sibi annis iam gravi iubilationis indultum in irritum recideret. Actum porro hac de re fuit in Congregatione habita die 27. Novembris 1852. *per summaria precum*. Archiepiscopus partibus capituli favebat, contendens iubilatum a missis canonicalibus eximi non posse per solutionem saltem eleemosynae, quia secus ceteri canonici imminutionem in respectiva canonicali quota pati contra aequitatem debuissent, cum non adsint pro huiusmodi missis reditus peculiares; emolumenta insuper tantum quae certa dicuntur ipsi licere condicere, cum pro eventualibus personalis assistentia requiratur; quoad missas demum ad populi commoditatem celebrandas nullam adesse dubitandi rationem quin huic oneri iubilatus subiici deberet, quod nimirum non a canonicali titulo, sed a peculiari cuiusque obligatione scateret, et Gambogius in illlud convenerat quando iam indultum iubilationis assecutus erat. Placuit autem S. Congregationi rescribere. « *Quoad missas capitulares, et emolumenta eventualia, capitulum pareat decreto Sacrae Congregationis diei 29. Aprilis 1843. Quo vero ad missas ad populi commoditatem celebrandas, lectum ad instantiam, et notificetur archiepiscopo.* »

3. Non id tamen satis visum est ad removenda contraria capituli studia et tutanda iubilati iura; paulo enim post novum obtulit recursum Gambogius quo exponebat, capitulum variis adhibitis artibus et machinationibus nullius momenti reddere conari editas resolutiones, atque adeo S. Congregationis auctoritatem ad rem interponi expostulabat. Necesse itaque fuit scribere archiepiscopo ad hoc, ut mandaret capitulo « *ut omnino pareat decretis S. Congregationis dierum 29. Aprilis 1843. et 27. Novembris 1852., et contra renuentes procedat, quatenus opus sit, poenis arbitrio ipsius ordinarii infligendis.* » Cum vero nonnulli praeterlapsi essent menses quin tamen negocium huiusmodi, perperam Gambogio adnitente, ad exitum perduceretur, hinc rursus ad S. Congregationem ipse confugit precibus exhibitis, ut res aliqua provisione adhibita finem aliquando tandem haberet. Scribendum itaque tunc censui archiepiscopo, ut audito capitulo referret de resultantibus ex postremo hoc rescripto Sacrae Congreg., et quid obstaret exequutioni decreti diei 27. Nov. 1852.

4. Iam vero ex archiepiscopi responsione accepi, haec decreta

intimata fuisse capitulo, eique iniunctum, ut iisdem omnino pareret, et si quid contra animadversione dignum existimaret, coram ipsa S. Congregatione deduceret. Paruisse interea capitulum, nonnulla tamen ab eo animadvertenda proponi contra praefatas resolutiones, quae in separato libello recensentur, quem transmisit.

5. Quibus ita se habentibus, S. Ordinis oraculum exquirendum duxi super noviter deductis a capitulo, ut quid hac in re decernendum sit tuto cognosci queat.

6. Iuverit autem fideliter heic exscribere quae perpondenda capitulum ipsum proponit. « Checchè (inquit) sia stato esposto a co» desta S. Congregazione dal canonico Gambogi, è un fatto incon» trastabile, che esso ha sempre ricevuto dal capitolo la prebenda » e tutte intere le corali distribuzioni, come se fosse stato sempre » interessente al coro. Più è stato sempre ammesso come gli altri » alla intera percezione dei prodotti delle fallenze commesse dagli » altri capitolari. Ciò luminosamente risulta dai sindacati annuali » che in autentica forma si conservano presso il capitolo convalidati » di più anno per anno da analoga ricevuta dal Gambogi stesso.

7. » Unicamente il capitolo ha tolto sulla quota delle corali di» stribuzioni appartenenti al Gambogi, come su quelle appartenenti » agli altri canonici, le limosine per le applicazioni delle messe » cantate conventuali, perchè nella ripristinazione del capitolo, que» sto rimase senza la così detta massa capitolare sulla quale prima » della soppressione venivano pagate ai singoli capitolari le ricor» date elemosine, come pure tutte le altre capitolari obbligazioni. » Attualmente i canonici non hanno che una meschinissima prebenda » consistente in sole staia otto grano, e tutto il resto in quotidiane » distribuzioni, metodo stabilito dalla bolla pontificia di ripristina» zione di questo capitolo.

8. » Nella totale mancanza di detta massa, il capitolo fu dalla » necessità costretto a dover prelevare dalle quotidiane distribuzioni » appartenenti ai canonici tanto le elemosine per le applicazioni » delle messe cantate conventuali, quanto per le applicazioni di altre » settantacinque messe lette, che nel corso dell'anno debbonsi ce» lebrare dal capitolo, e ciò in forza della suddetta bolla di ripri» stinazione del capitolo stesso.

9. » Fra le molte disgrazie adunque alle quali ha dovuto soc» combere il capitolo di Camaiore, essendo rimasto privato affatto

» (a differenza tanto del capitolo della Metropolitana, quanto delle » altre collegiate di Lucca) dalla suddetta massa capitolare, è co- » stretto necessariamente a dover prelevare le suddette elemosine » delle messe dalle quotidiane corali distribuzioni, così il capitolo » crede opportunamente fare a codesta S. Congregazione i seguenti » due quesiti, cioè

10. » I. Se attese le particolari circostanze superiormente an- » nunziate, le elemosine delle messe conventuali che dovrebbonsi » applicare dal Gambogi, debbonsi prelevare sulla quota delle di- » stribuzioni appartenenti al medesimo, o su quelle appartenenti, » e che lucrano quotidianamente gli altri capitolari.

11. » II. Quale elemosina debba assegnarsi dal capitolo per » l'applicazione di detto messe, se la sinodale consistente in luc- » chesi soldi 14. 2. per ogni messa, oppure quella di lucchesi lire » una, già da qualche tempo stabilita dal capitolo stesso.

12. » L'altra questione tuttora pendente, stante la disparata in- » telligenza dei due summenzionati decreti emanati da cotesta Sa- » cra Congregazione, si restringe in questi termini; se il canonico » Gambogi in vigore del rescritto di giubilazione abbia, o no, diritto » di essere ammosso al godimento dei così detti incerti eventuali, » e fra questi se a tutti o ad alcuni di essi.

13. » Questi da noi chiamati incerti eventuali si riducono a » quattro classi o categorie nel seguente modo, e cioè

14. » 1. Alle associazioni dei cadaveri tanto in città che in cam- » pagna, e ai relativi funerali che il capitolo, se invitato, suol fare » ai defonti di questa parrocchia.

15. » 2. Agli anniversarii che il capitolo suole eseguire nel corso » dell'anno, o che risultano o da disposizioni testamentarie, o da » altri titoli portanti seco loro certa e stabile esecuzione.

16. » 3. Agli anniversarii che si eseguiscono dal capitolo non » stabilmente, ma *toties quoties et ex petitione vivorum.*

17. » 4. Alle messe che in occasione di alcune feste soglionsi » (se però invitato da chi presiede alla direzione della festa) can- » tare dal capitolo nelle diverse chiese e oratorii pubblici tanto in » città che in campagna.

18. » Ora questo capitolo seguendo l'antica e costante pratica » delle altre insigni collegiate della città di Lucca, ha sempre pri- » vato il Gambogi dei prodotti nascenti dalla prima classe suddetta,

» e nessun capitolaro ha mosso su di ciò verun lamento ; anche
» perchè in Camaiore, mons. arcivescovo Stefanelli ordinò al capi-
» tolo di non ammettere giammai verun capitolare alla partecipazio-
» ne di detti emolumenti , quando non fosse stato presente come
» gli altri, e per essere ciò espressamente proibito dalla S. Congre-
» gazione dei Riti, e con la clausola. – Non ostante qualunque uso
» o consuetudine in contrario. –

19. » Ha poi sempre ammesso il Gambogi alla partecipazione
» dei frutti provenienti dagli anniversarii che risultano o da testa-
» mento, o da qualunque altro siasi titolo, purchè certo e sicuro,
» e lo ha privato della partecipazione di quegli anniversarii che
» nel corso dell'anno vengono eseguiti *ex petitione vivorum,* e che
» sono puramente avventizi , perchè non sempre si fanno , e ciò
» per le ragioni superiormente esposte.

20. » Ha finalmente privato il Gambogi degli emolumenti pro-
» venienti dalla quarta classe , perchè quella tenue elomosina che
» percepisce il capitolo, se invitato, è sempre stata divisa tra i ca-
» pitolari intervenienti, essendo l'intenzione del benefattore quella,
» che tutti intervengano, e mai alcuno ne ha mosso lagnanza, tran-
» ne il rammentato Gambogi , ma anch' esso però solo in questi
» ultimi tempi. Questo metodo è stato costantemente praticato dal
» capitolo, e conta parecchi secoli, e di questa verità ne sono te-
» stimoni i canonici più vecchi, e che fanno parte di questo ca-
» pitolare collegio.

21. » Il capitolo pertanto amando veder troncare, e per sempre
» queste prolungate vertenze, propone i seguenti quesiti.

» 1. Se il Gambogi come giubilato debba essere ammesso alla
» intera percezione degli emolumenti descritti sotto al num. 1.

» 2. Se debba proseguire a godere di quelli provenienti e de-
» scritti sotto il num. 2.

» 3. Se debba essere ammesso a quelli provenienti e descritti
» sotto il num. 3.

» 4. Se debba essere ammesso a quelli provenienti e descritti
» sotto il num. 4. »

22. Tota itaque quaestio ad duo praecipue refertur capita; alterum quoad eleemosynam suppeditandam pro missis conventualibus alterum quoad partecipationem emolumentorum sive quae certa, sive quae mere adventitia ac incerta sunt. Porro cum nihil hac de re

cautum reperiatur in iure, operae pretium erit nonnulla heic referre S. Congregationis decreta, quae variis temporibus prodierunt dum actum est de exemptione canonico iubilato concedenda.

23. Et ad primum quod attinet, saepius actum fuit de celebratione missae conventualis per turnum, a qua iubilatum exemptum declaravit S. Congregatio. Ita in *Aquipendien. iubilationis 25. Martii 1697.* ad 1. dubium hisce conceptum verbis. « *An canonicus iubilatus teneatur vel per se vel per alium ad celebrationem missae conventualis per turnum* » responsum fuit « *Negative* » Pariter in *Senen. celebrationis et applicationis missae conventualis 12. Maii 1759.* proposita fuere dubia 1. « *An canonicus iubilatus teneatur celebrare per se ipsum, vel per alium missam conventualem per turnum eamque applicare pro benefactoribus in casu. II. An canonicus iubilatus teneatur contribuere eleemosynae missarum conventualium* » et ad utrumque responsum prodiit « *negative.* » Quin imo si forte a iubilato missae huiusmodi celebratae post obtentum indultum fuissent, haud haesit eadem S. Congregatio eleemosynae restitutionem favore iubilati imperare. Sic in *Nepesina 11. Aprilis 1818.* ad 2. dubium « *An eidem* (canonico iubilato) *restituendae sint eleemosynae pro missis conventualibus celebratis a die concessi indulti in casu* » respondit. « *Affirmative a die obtentae iubilationis.* »

24. Propius vero ad rem facit resolutio *in Spoletana iubilationis* proposita die 18. Augusti 1770., et resoluta die 24. novembris eiusdem anni. Oneri enim celebrandi et applicandi missam conventualem subiici volebant iubilatum ceteri canonici, quia id onus unicuique praebendae adnexum erat , scilicet ut referebat episcopus. « *Missa conventualis non celebratur sumptibus massae communis, sed unusquisque illam celebrat et applicare tenetur aere proprio.* » Nihilominus propositum dubium. « *An et quomodo sit locus iubilationi in casu.* « S. Congregatio dimisit responso. » *Affirmative deletis conditionibus.* Idemque saepe statutum legitur quoad alias missas quarum satisfactio ad capitulum spectat, ceu in *Balneoregien. missae parochialis et conventualis 19. Augusti 1713. et in cit. Spoletana.* Quod si aliter statutum aliquando fuerit, discrimen a regula generali non aliunde repetendum, quam ex variis casuum circumstantiis et ex peculiaribus cuiusquo ecclesiae statutis et consuetudinibus, ceu probe monet folium S. Congregationis *in Reatina missae conventualis 26. Ianuarii 1850. §. re quidem vera,* in qua causa eadem resolutio capta

fuit. Nihilominus ubi peculiares in themate circumstantiae aliter statuendum suadeant, decernendum tunc erit, an eleemosyna pro missae conventualis applicatione, conferenda a canonico iubilato sit ad rationem taxae synodalis, seu potius taxae a capitulo constitutae; quae quidem cum sponte conventione facta inter capitulares usu recepta fuerit, omnibus, aeque ex eodem capitulo, non excepto iubilato, applicari recte posse videretur.

25. Ad alterum quod pertinet quaestionis caput, nimirum quoad anniversaria et cetera emolumenta quae in capituli relatione adnotantur, sequentes prae oculis habendae resolutiones. *In Novarien. 2. Octobris 1677.* propositum fuit dubium. « *An duo canonici iubilati collegiatae S. Gaudentii civitatis Novariae, frui debeant emolumentis anniversariorum quae fiunt intra annum, licet non assistant* » et responsum fuit. « *Affirmative.* » Re iterum proposita die 29. Novembris 1681. prodiit rescriptum. « *In decisis quoad anniversaria fixa, et in quibus non est cautum a testatoribus, ut interessentes tantum participare deberent* » ut *in lib. 52. decretor. fol. 44.* Pariter *in Lunen. Sarzanen iubilationis* quaesitum fuit « I. *An vigore iubilationis, de qua agitur, debeatur canonico, licet non intervenienti, portio emolumentorum provenientium ex anniversariis fixis. II. An debeatur portio emolumentorum provenientium ex funeralibus, et anniversariis incertis et extraordinariis. III. An etiam in casu quo a testatore dispositum reperiatur, nihil lucrari debere eos, qui non sint praesentes.* » Et die 30. Septembris 1684. rescriptum fuit. « *Ad I. affirmative. Ad II. et III. negative.* »

26. Insuper *in Burgi S. Donnini iubilationis 19. Aprilis 1704.* disputatum fuit. « *An indultum iubilationis concessum Razzino suffragetur pro participatione omnium fructuum et distributionum etiam extraordinariarum, et contentarum in decreto bo. me. episcopi Pallavicini* « et responsum est » *Affirmative* » *ut in lib. 54. decretor pag. 182.* Et in *Aquipendien. indulti 1. Aprilis 1719.* Ad II. dubium ita propositum « *An idem* (canonicus iubilatus) *participare debeat de emolumentis adventitiis anniversariorum et associationum cadaverum, si functionibus non intersit in casu* « responsum fuit » *Ad II. Affirmative ad primam partem, dummodo non obstet voluntas testatoris vel dantis, ad secundam partem negative.* » Item in *Verulana iubilationis 17. Iunii 1820.* rogati emi patres. « *An canonicus iubilatus quamvis absens participare debeat de scutis sex quae annuatim*

a communitate persolvuntur ob sacra novendialia » responsum dederunt « *Affirmative.* »

27. Contra vero aliter aliis in casibus censuit S. Congregatio, ceu missis ceteris exemplis deprehenditur ex *Neapolitana indulti 20. februarii 1677.* in qua quatuor proposita fuere dubia, videlicet. *I. An canonico Regna debeantur integrae distributiones quotidianae, et omnia quae loco distributionum quotidianarum succedunt. II. An emolumenta interessentium anniversariis. III. Funeralibus IV. Missis.* Iisque omnibus responsum fuit in hacc verba « *Affirmative quoad distributiones, in reliquis negative* « Idemque statutum legitur in *Bituntina anniversariorum 1. Iulii 1679.*

28. Porro harum resolutionum diversitas pendet, ceu superius adnotatum est, ex casuum varietate, ex diversis conditionibus a testatoribus appositis, et ex peculiaribus cuiusque ecclesiae statutis et consuetudine, ut perpendebat etiam Benedictus XIV., dum munere secretarii huius S. Congregationis fungeretur, in *folio* causae *Aquipendien. indulti 18. Martii 1719.*; atque idipsum patet ex pluribus resolutionibus quae ad rem afferuntur in *folio* causae *Reatina iubilationis 28. Aprilis 1770. §. in Reatina et seqq.* in quibus ratio praecipua habetur ad statuta et peculiares cuiusque ecclesiae consuetudines in decernendis iuribus et exemptionibus canonicis iubilatis, aliisque indulto absentiae donatis competentibus. Sit prae omnibus resolutio in *Aquilana indulti 16. Iunii 1745.* ubi cum ageretur de indulto concesso cuidam canonico abessendi ad ecclesia dubitatum fuit. « *An et quibus emolumentis perfrui debeat* « et resolutio prodiit. » *Deberi omnia emolumenta, exceptis iis quae sive ex dispositione testatoris, sive ex statuto et consuetudine ecclesiae debentur tantum actu inservientibus, et amplius.* « Et hanc sententiam perpetuo sequuta est S. Congregatio in posterioribus resolutionibus, uti aperte liquet ex causa *Spoletana et Reatina punctaturarum 3. Aprilis 1841.* in qua ad dubium. « *An canonicus Franciscus Ettorre participare debeat de punctaturis, seu fallentiis aliorum canonicorum, si choro non intersit in casu* « respondit » *Affirmative cum nihil obsta vel ex statutis, vel ex consuetudine.* »

29. Ceterum seclusis statutis vel consuetudine, ex allegatis resolutionibus inferri posse videtur, hanc fuisse S. Congregationis disciplinam, ut nimirum canonicos iubilatos exemptos putaverit a celebratione et applicatione missarum conventualium vel capitularium

sive per se sive per alium. Quoad emolumenta autem, participes eos faciendos existimaverit emolumentorum proficiscentium ex anniversariis fixis, nisi aliter caverint testatores, denegaverit vero eisdem portionem emolumentorum provenientium ex funeralibus, et anniversariis incertis, et ex aliis extraordinariis ac incertis pariter functionibus.

30. Reliquum igitur est ut EE. PP. super consuetudine in casu, cum de statutis mentio nulla fiat, examen instituant. Animadversione autem dignum est, consuetudinem in themate iuxta capituli relationem, consentaneam esse praxi ac disciplinae S. Congregationis. Siquidem nihil ex hac consuetudine contra exemptionem ab onere missarum conventualium innuitur. Ex proprio insuper facto ius in canonico iubilato probavit capitulum participandi de emolumentis quae ab anniversariis fixis proveniunt. Pro exclusione vero a ceteris emolumentis mere adventitiis ac incertis affertur consuetudo ceterarum Lucanae ecclesiae collegiatarum, et ipsius collegiatae *Camaiore;* quamvis praetereundum non sit, de buiusmodi consuetudine nullam afferri probationem, quae in una capitularium assertione consistit, et praeterea a Gambogio ipso nunquam non contradicta appareat.

Omnibus itaque perpensis quae hucusque exposita sunt, erit EE. PP. dirimere quae iuxta capitularium petitionem proponuntur.

I. *An et ex qua distributionum quota detrahenda sit eleemosyna pro missis conventualibus, quarum applicatio canonico iubilato per turnum incumberet in casu.*

II. *An praedicta eleemosyna assignari debeat ad rationem taxae synodalis, seu potius taxae a capitulo constitutae in casu.*

III. *An canonico iubilato licet non interventienti debeatur portio emolumentorum provenientium ex associatione cadavernm et ex respectivis funeralibus in casu.*

IV. *An debeatur portio emolumentorum provenientium ad anniversariis fixis in casu.*

V. *An debeatur portio emolumentorum provenientium ab anniversariis incertis et extraordinariis in casu.*

VI. *An debeatur portio emolumentorum provenientium ex missis cantatis adventitiis quae occasione festorum ad benefactorum petitionem celebrantur a capitulo in ecclesiis civitatis et territorii in casu.*

Ad 1. Deducta prius integra quota quotidianarum distributionum canonico iubilato debita, ex reliquo detrahendam esse eleemosynam pro missa conventuali.

Ad 2. Negative ad primam partem; affirmative ad secundam.
Ad 3. Negative in omnibus.
Ad 4. Affirmative dummodo non obstet voluntas testatorum.
Ad 5. et 6. Negative.

NUM. XIX.

(Vid. §. 1. n. 99. vol. I. pag. 292.)

Dubia indultorum.

Summarium.

1. Innocentius XII. Congregationem particularem instituit, eaque censuit,

Indulta quoad nuncios, intimos et SSmo D. N. familiares, subdatarium, et commissarium camerae apostolicae non esse immutanda.

2. Quoad gubernatores, vicelegatos provinciarum, et locorum status ecclesiastici, durante absentia, necnon quoad procuratores montium, ac familiares cardinalium (firmo circa caudatarios decreto anni 1690.) indulta esse revocanda, nec amplius concedenda.

3. Quoad inservientes congregationi pro negotiis temporalibus in posterum concedenda pro diebus, et horis, onerata conscientia.

4. Causa studiorum concedenda pro fructibus tantummodo beneficii, amissis, et si distributiones stant loco praebendae, duas partes lucrifieri, tertiam amitti; eadem indulta ad triennium, et non ultra aetatem annorum viginti quinque esse limitanda.

5. Indultarios pro diebus et horis esse punctandos, sed puncta esse delenda post allegatum circa sua munera impendimentum, onerata, et standum esse iudicio vicarii basilicarum, vel dignioris canonici.

6. Quanam de causa SSmus indulta huiusmodi iterum expendi voluerit?

7. S. C. eadem indulta causa studiorum, vel causa valetudinis elargiri semper soluit.

Infirmitas, et rationabilis corporis necessitas, et evidens ecclesiae utilitas excusat a choro, nec distributionum privationem importat.

Quaenam sint distributiones dictae *inter. praesentes?*

Eae non percipiuntur ab iis, qui absunt a choro etiam ex iuxta causa, vel ex apostolico indulto.

8. Et quando has easdem lucrandi ius Apostolica Sedes indulget, excipiuntur eae, quas ex disponentium voluntate a physice praesentibus dumtaxat acquiri cautum est.

9. Aliud est indultum non interveniendi choro pro diebus et horis; aliud non residendi in loco beneficii.

Hoc alterum difficilius conceditur, et quaenam ratio sit?

10. Indultum abessendi, amissis, concedi solet praedicatoribus adventus, et quadragesimae.

11. Conceditur lectoribus sacrae theologiae in universitatibus, amissis.

S. C. idem concessit archipresbytero Caliondi pro horis matutinis, in diebus lectionum, ad biennium in *Feretrana*.

12. Excepto casu necessitatis, indultum non conceditur canonicis, qui occupati sunt in excipiendis confessionibus in ecclesia, vel extra; qui missam privatam legunt; qui missiones praebeant extra urbem, aliaque exequuntur pietatis officia.

Ex speciali indulto punctandi non sunt, qui per decendium in quadragesima catechismum explicant.

13. Qui privatarum personarum, etiam cardinalium servitio addicti sunt, indulta non consequuntur.

Neque etiam ratione muneris in Romana curia.

14. Coadiutoribus non conceditur indultum causa studiorum.

Neque etiam ratione muneris in romana curia.

15. S. C. resolvit,

Indulta abessendi pro addictis S. Sedi in ecclesiastico, vel temporali munere esse confirmanda et concedenda pro diebus et horis amissis distributionibus inter praesentes.

Aliter esse agendum, si absint ab Urbe, exceptis nunciis, et internunciis,

Inservientibus in congregationibus ecclesiasticis esse concedenda pro diebus, et horis, amissis,

Inservientibus capellae pontificiae esse concedenda pro diebus, et horis, amissis, onerata, et iuxta alias cautiones, quae hoc in loco recensentur.

Lectoribus in publicis universitatibus concedenda pro diebus, et horis, amissis.

Excipientibus confessiones, vacantibus exercitio missionum, aliisque pietatis operibus non esse concedendum indultum,

Idem dic de coadiutoribus privatae personae famulantibus, exceptis caudatariis iuxta decretum anni 1690,

Tandem iuxta hasce resolutiones moderanda praeterita indulta. et in posterum esse concedenda dumtaxat a S. C. Conc.; non valere, nisi post executoriale decretum.

1. Ut basilicarum, et collegiatarum Urbis frequentiori servitio, divinique cultus splendori prospiceret S. M. Innoc. XII., particularem Congregationem deputavit, quae, ad examen revocatis omnibus indultis sive ratione munerum, sive studiorum causa concessis, pro exemptione a chorali servitio, *moderationes, reformationes,* ac etiam *revocationes,* quae opportunae visae fuissent, proponeret.

Re mature perpensa, quid censuerit Sacra illa Congregatio ex quinque S. R. E. cardinalibus, et quatuor praesulibus coacta, patet ex sequenti decreto diei 2. Maii 1693.

« Censuit, si SSmo D. N. placuerit, indulta quoad nuncios apo- » stolicos, necnon intimos, et eidem SSmo actu inservientes fami- » liares, ac sub datarium, et camerae apostolicae commissarium non » esse immutanda.

2. » Quoad gubernatores, et vicelegatos provinciarum, civitatum, » et locorum status ecclesiastici, qui, durante absentia, nunquam » possunt ecclesiis interesse, necnon procuratorem generalem mon- » tium, ac familiares S. R. E. cardinalium, firmo tamen quoad eorum- » dem cardinalium caudatarios remanente decreto moderatorio Sacrae » Congregationis emorum cardinalium S. Conc. Triden. Interpretum » die 19. Augusti 1690. edito, esse revocanda, et expedire, quod in » posterum non concedantur.

3. » Indultum inservienti secretariae Congreg. emorum cardi- » nalium consultationibus negociorum ditionis temporalis eiusdem » S. R. E. praepositorum concessum esse reformandum, et in po- » sterum restringendum ad illos dies, et boras dumtaxat, quibus ra- » tione buiusmodi servitii actualiter praestandi impeditus fuerit, » eius conscientia desuper onerata.

4. » Indulta causa studii pro lucrandis fructibus dumtaxat, nec » aliter pro lucrandis distributionibus quotidianis, esse concedenda » quam pro ecclesiis, quarum reditus consistunt vel in solis distri-

» butionibus quotidianis, una cum aliquibus fructibus tenuis prae-
» bendae, dempta tamen tertia parte, quae inservientibus accrescat,
» nec pariter concedenda ultra triennium, neque maioribus viginti
» quinque annis, quin imo huiusmodi aetate viginti quinque anno-
» rum expleta, eodem indulta, licet idem triennium adhuc comple-
» tum non fuerit, expirare.

5. » Omnes denique habentes indulta pro singulis diebus, et
» horis, quibus ratione servitii in eorum muneribus, seu officiis
» actualiter praestandi impediti fuerint, adhuc esse punctandos to-
» ties, quoties ecclesiae, seu choro non interfuerint, sed in qua-
» libet hebdomada huiusmodi puncta posse, et debere deleri, seu
» tolli pro illis tantum diebus, et horis, quibus indultarii allegave-
» rint particularia impedimenta ratione eorumdem munerum, eorum
» conscientia desuper strictissime onerata, et circa huiusmodi impe-
» dimentorum revelantiam iudicio proprii vicarii cuiuslibet ecclesiae.
» In ecclesiis vero, ubi non adest huiusmodi vicarius iudicio dignio-
» ris canonici esse deferendum. »

Facta praedictarum resolutionum summo Pontifici relatione die 8. eiusdem mensis et anni ita eas probavit. « Santitas Sua illas pro-
» bavit, et a die prima Iunii proxime venturi mandavit inviolabi-
» liter observari; indultis tam a se, quam a Romanis Pontificibus
» praedecessoribus suis quomodolibet coucessis, et aliis contrariis
» quibuscumque non obstantibus, quibus pro observatione praemis-
» sorum amplissime derogavit. »

6. Quod in rebus humanis saepe saepius contingit, ut quae olim sapienti consilio constituta sunt, volventibus annis vel sensim relaxentur, vel etiam, mutatis temporum circumstantiis, minus apta videantur, id etiam visum est SSmo D. N., ita ut exemptiones a chorali servitio aliqua nova supremae auctoritatis providentia indigerent. Hinc suorum praedecessorum, ut in ceteris, in hoc etiam aemulatus religionem et gloriam, per R. P. D. Auditorem suum in mandatis ita dedit. « Sua Santità vuole, che si richiamino ad esame
» tutti gl'indulti, perchè sieno quindi confermati, rivocati, o rifor-
» mati secondo le regole allora stabilite, e costantemente poi adot-
» tate, ed eseguite dalla S. Congregazione del Concilio. Non crede
» però necessario deputare altra congregazione particolare, ma crede
» che la stessa congregazione del Concilio, appunto perchè ben co-
» nosce le norme, che debbono regolare gl'indulti, e le ha costan-

» temente eseguite, debba ella medesima richiamarli ad esame, o » proporre alla stessa Santità Sua, quali dovrebbero confermarsi, » quali rivocarsi, e quali rettificarsi secondo le stesse norme. »

Hinc priusquam rem vestro amplissimo senatui iudicandam proponerem, rogavi e͠mos archipresbyteros, ac titulares, ut de singulis eorum ecclesiarum indultariis referrent, ipsaque indulta remitterent, ex quorum accurato examine deprompsi dubia, quae inferius proponuntur. Prius tamen nonnulla in iure, et ex praxi S. huius Congregationis praemittenda censeo.

7. Indulta abessendi a chori servitio sive *pro diebus et horis* ratione munerum, sive ad certum tempus, valetudinis tuendae causa, semper concessa fuisse innumerae testantur S. Congregationis resolutiones. Neminem etiam latet iuris canonici dispositio in *Cap. unic. de cler. non res. in 6.*, ubi Bonif. VIII. post vetitas clericis residentibus, sed divinis officiis non interessentibus, quotidianas distributiones, illos ab hac censura excepit « quos infirmitas, seu iuxta » et rationabilis corporis necessitas, aut evidens ecclesiae utilitas » excusaret. » Quod confirmavit S. Trident. synodus in *Sess. 24. cap. 12. de ref.* Aliae vero sunt distributiones *inter praesentes*, quae melius dici possunt extraordinariae, eventuales, et incertae, quaeque uti distinctae sunt a communi massa, et praebenda, ita praesentibus tantum praestari solent, sive ex peculiari statuto, aut consuetudine cuiuslibet ecclesiae, sive ex expressa benefactorum voluntate. Huiusmodi distributiones non percipere absentes a choro etiam ex apostolico Indulto docent *Scarfan. ad Ceccop. lib. 2. tit. 10., Piton. discept. 1. per tot.*, Fagnan. in *Cap. licet de praeb. n. 20.*, Ben. XIV. *Instit. 107. n. 58. et seqq.* et S. C. in *Bosanen. visit. SS. LL. 6. Febr. 1734.*, et in *Anagnina servit. chor. et distribut. 29. Nov. 1819.*

8. Quin imo etiam in casu apostolici indulti cum facultate percipiendi quascumque distributiones quotidianas, ordinarias, et extraordinarias, quas percipiunt personaliter residentes, firma semper sententia censuit S. C., ut exclusae remanerent eae distributiones, quae ex fundatorum voluntate inter praesentes dividi debent, ita in *Leodien. indult. 10. Iulii 1719.* etiamsi ageretur de canonico cum indulto iubilationis, ut in *Novarien. iubilat. 2. Octob. 1617.* et in *Bituntina anniversarior. 1. Iul. 1679.*, ac demum in casu etiam canonici amplissimo causa infirmitatis Indulto donati, ut in *Romana Iuriun. canonical. 5. Maii 1703, et 27. Iunii 1705.*

9. Notandum tamen, plurimum differre simplex indultum non interveniendi choro certis diebus et horis, quod facile conceditur ratione munerum, ab altero indulto non residendi in loco beneficii, de quo late tractant Fagnan. in *Cap. licet. de praebend. n. 11.*, et Reiffenst. *in Ius canon. tit. 4. de cler. non resid. per tot.* quod difficilius conceditur, et nonnisi ad breve tempus, et arctioribus cohibitum clausulis. In primo enim casu canonicus, seu beneficiatus aliquod servitium ecclesiae suae praestare potest, ac debet in diebus et horis, in quibus non impeditur a munere; in altero vero casu nunquam ad ecclesiam accedere potest is, qui longe a residentia aberrat. Hinc in superius relato decreto iussu S. M. Innoc. XII. edito statuitur, revocanda esse iam concessa et in posterum non concedenda indulta quoad gubernatores, et vice-legatos qui temporali ecclesiastici status servitio mancipati sunt, et confirmanda iussit indulta quoad nuncios tantum, in quibus sine ulla dubitatione verificatur legitima causa utilitatis ecclesiae, de qua meminit Bonifacius VIII. in capite supra relato.

10. Nec praetereunda est constans huius Congregationis praxis in concedendis indultis pro absentia a residentia ob maximo laudabile munus annutiandi verbum Dei in quadragesima, et adventu, in quibus semper adiecta est clausula *amissis distributionibus*, si tertiam partem praebendae aequent, vel tertiam partem tum praebendae, tum distributionem simul cumulatarum.

11. Lectoribus, qui in publicis universitatibus sacram theologiam docent, indulto donari statutum est in *Super specula 5. de magistris,* ubi glossa haec addit. « Non tamen percipiunt quotidianas distri» butiones, quae tantum residentibus dari consueverunt. » Hanc iuris canonici regulam semper sectata est S. C., et novissime indultum concessit archipresbytero Caliendi, ut theologiam in dioecesano seminario Feretrano doceret, pro solis matutinis, et diebus, in quibus haberentur lectiones, et ad triennium *amissis distributionibus,* favore inserventium, ut in *Feretrana indult. 12. Iul. 1817.*

12. Postea inquirendum occurrit, utrum pari indulgentia donandi sint, qui aut in urbe ad excipiendas Christifidelium confessiones, aliaque exequenda pietatis opera, vel etiam extra urbem ad sacras peragendas missiones, laudabili pietate, et summo animarum lucro occupantur, quique hisce piis operibus *(non tamen necessariis)* tempus insumunt, quo deberent divinis officiis in choro vacare. Nullum de

huiusmodi casibus inveniri potuit exemplum exemptionis in S. Congregationis resolutionibus, excepto tamen casu verae necessitatis ipsius ecclesiae, in qua exta beneficium chorali servitio addictum. Id tamen locum habere potuit ex speciali apostolico indulto. Nam generatim prohibentur canonici a choro discedere sive ad faciendum sacrum, sive ad excipiendas confessiones. Ita die 14. Mart. 1820. S. C. decrevit, nimirum. « Canonici, dum horae canonicae recitan- » tur, non posse a choro abscedere ad confessiones audiendas, aut » missas celebrandas devotionis causa; et qui discesserit, illius » horae distributionem amittere. » Meminerint tamen EE. patres ex speciali rescripto sa. mem. Clementii XIII. die 18. Februarii 1767. exemptos fuisse a punctaturis canonicos, et beneficiatos, qui tempore quadragesimae decendium in catecheseos explicatione operam navant.

13. Quod vero spectat ad eos canonicos, vel beneficiatos, qui nullo publico munere funguntur, sed tantum particularis personae servitio mancipati indultum absentiae postularunt, illud negavit S. C.; et certum tantum tempus ad deliberandum eis concessit. Ita postulavit Ioannes Sanchez capellanus in ecclesia S. Mariae in Via Lata indultum absentiae, ut panormi maneret, ubi cmo archiepiscopo famulabatur, attenta praesertim exiguitate reditus capellaniae, et proposito dubio. « An et pro quo tempore sit concedendum in- » dultum « responsum est » Affirmative ad annum ad effectum de- » liberandi. » In *Romana resid. 11. Iul. 1818.*

14. Tandem quoad coadiutores, qui studiorum causa postulant indultum, re mature perpensa prius in causa *Praten. Indult. 2. Martii 1697.*, et postea in *Tarentina indult. 28. Martii 1733.* S. C. instantiam reiecit, et ut habetur in folio huius postremae resolutionis. « Decretum hoc firmavit regulam, quae semper servata fuit, » reiiciendi concessionem indulti pro absentia ob studiorum causam. » Quin imo coadiutoribus nec etiam dari a S. C. consuevit indul- » tum, quod ratione alicuius muneris in hac romana curia concedi » alioquin solet canonicis pro diebus, et horis, quibus impediti ob » huiusmodi officium fuerint. Dubia proponuntur. »

« 1. An, et quomodo sit confirmandum, vel concedendum in- » dultum abessendi a choro addictis Sanctae Sedis servitio sive in » in temporali, sive in ecclesiastico munere?

» 2. An, et quomodo sit concedendum indultum iis, qui alicui

» ex dictis muneribus vacantes extra locum beneficii, nunquam pos-
» sunt, durante munere, suis ecclesiis deservire, et chorali officia-
» ciaturae personaliter interesse?

» 3. An, et quomodo sit concedendum indultum inservientibus
» secretariis Congregationum EE. S. R. E. cardinalium pro expe-
» dientis negotiis tum ecclesiastici, tum temporalis regiminis?

» 4. An, et quomodo sit concedendum indultum inservientibus
» pontificiae capellae, sive in munere magistri coeremoniarum, sive
» acolytorum, et clericorum?

» 5. An, et quomodo sit concedendum indultum lectoribus in
» publicis universitatibus?

» 6. An sit confirmandum, vel concedendum indultum pro exci-
» piendis fidelium confessionibus, sive in ecclesia beneficii, sive in
» alia ecclesia, vel monasterio, vel vacantibus exercitio SS. missio-
» num, aliisque pietatis operibus?

» 7. An, et quomodo sit concedendum indultum coadiutoribus
» sive ratione munerum, sive causa studiorum?

» 8. An sit concedendum indultum addictis servitio particula-
» rium personarum quavis etiam dignitate fulgentium?

» 9. An, et quomodo sit providendum in futuro? »

Emi patres *die 20. Maii 1820.* rescripserunt.

» Ad 1. Affirmative in omnibus pro diebus, et horis, amissis
» distributionibus inter praesentes tantum.

» Ad 2. Negative, exceptis nunciis, et internunciis.

» Ad 3. Affirmative pro diebus, et horis, amissis.

» Ad 4. Affirmative pro diebus et horis dummodo personaliter,
» et ex munere intersint, amissis distributionibus inter praesentes,
» onerata.

» Ad 5. Affirmative pro diebus, et horis, amissis.

» Ad 6. Negative, excepto tantum casu verae necessitatis.

» Ad 7. Negative in omnibus.

» Ad 8. Negative, exceptis caudatariis S. R. E. cardinalium ad
» formam tamen decreti diei 19. Augusti 1690.

» Ad 9. Ad D. secretarium cum SSmo iuxta mentem; et mens
» est, indulta adhuc concessa esse confirmanda, sive reformanda,
» sive revocanda ad formam praecedentium resolutionum, et suppli-
» candum SSmo, ut in posterum non concedantur nisi per S. Con-
» gregationem Concilii sub poena nullitatis, utque ea indulta non

» valeant, nisi obtento decreto executoriali ordinarii, vel legitimi su-
» perioris. »

NUM. XX.

(Vid. §. 1. n. 20. vol. I. pag. 292.)

Fol. causae *Tranen. Distributionum.*

Summarium.

1. Proponuntur quaestiones capituli Tranensis; affertur episcopi sententia, eiusdemque capituli deductiones.

2. Datur decretum Bonif. VIII. confirmatum a Conc. Trid. ubi statuitur, eos tantum pro praesentibus haberi, qui absunt a choro ob infirmitatem, necessitatem, et ecclesiae utilitatem.

3. Absentes a choro ob causam audiendi confessiones non lucrantur distributiones quantumvis adesset consuetudo, etiam immemorabilis, et sive ante, sive post Conc. Trid. introducta.

Excipe poenitentiarium, et eum, qui forte eius vices agat, et eum, qui ex lege fundationis, vel episcopi mandato confessiones audiat.

4. Idipsum dicendum est de iis, qui tempore officii divini missam privatam celebrant.

Et quamvis id negent aliqui, alii affirmant, quibuscum conveniunt declarationes S. Congregationes Conc.

Dummodo tamen id non iusserint superiores;

Quos tamen S. C. admoneri voluit, ut ab huiusmodi iussu se abstineant.

Aliquando requisita est causa commoditatis populi, et necessitas, vel utilitas ecclesiae.

5. 6. Lucrantur distributiones canonici, qui episcopo assistunt pontificalia intra, vel extra cathedralem peragenti, vel missam pontificaliter celebranti.

7. 8. Canonici episcopo inservientes iuxta Conc. Trid. praebendarum fructus, non distributiones lucrantur.

Et si distributiones stant loco praebendae duas distributionum partes capiunt, amissa tertia.

9. 10. Idem dic de canonicis episcoporum per dioecesim comitantibus.

Aliquando S. C. indultum ob fructuum tenuitatem concessit.

11. Canonici distributiones lucrantur pro tempore, quo vere absunt ob negotia capituli; et episcopus examinet, an isthacc causa vere subsit.

12. De distributionibus non participant, qui absunt ob praedicationis munus.

13. Pro examinatoribus synodalibus confessorum, vel ordinandorum peritiam explorantibus S. C. indultum concedere constanter consuevit.

14. 15. Magistri iuris pontificii, et S. theologiae in universitatibus absentes a choro praebendae fructum faciunt suos, minime vero participant de distributionibus.

Et si nulli, vel exigui sint fructus praebendae, tertiam tantum amittunt.

Neque S. C. indulta super hac re concedere consuevit.

Haec valent aliquando etiam pro dictis professoribus in seminario.

16. Rectores seminariorum ad distributiones non admitti docet Fagnanus:

S. C. aliquando iisdem indultum tribuit.

17. Capitulares, qui actuarii, vel provicarii munus exercent, distributiones non lucrantur, quin prosit consuetudo.

18. Canonici, qui nullo cum stipendio cancellarii munere funguntur, lucrantur distributiones pro iis horis, quibus in archivio detinentur pro capituli negotiis.

19. Distributiones male perceptae, restitui debent; sed, accedente bona fide, eas condonare potest S. C.

20. S. C. in dicta *Tranen.* declaravit.

Canonicos tempore officii divini confessiones audientes, non lucrari distributiones, excepto poenitentiario;

Neque canonicos missam privatam celebrantes, nisi de licentia praefecti chori, et in populi commodum;

Lucrari canonicos assistentes episcopo in pontificalibus, aliisque functionibus, minime vero in missa privata;

Non lucrari canonicos assistentes episcopo in dioecesis negotiis agendis, vel ipsum comitantes in dioecesi;

Lucrari canonicos expendentes rationes capituli per tempus ab episcopo praefiniendum;

Non lucrari canonicos praedicationis munus exercentes, nec examina recipientes confessariorum, et ordinandorum, nec rectores, administratores, ac professores, et examinatores in seminario, nec provicarium generalem, cancellarios, et actuarios curiae episcopalis;

Lucrari canonicum administratorem rerum capitularium pro diebus, et horis, minime vero aliorum negotiorum;

Cancellarium capituli in archivio distentum non lucrari, nisi in casu urgentiae;

Absolutionem, et condonationem distributionum male perceptarum concedendam, celebrata missa cantata universo adstante capitulo.

1. Inter capitulares cathedralis ecclesiae Tranensis nonnullae difficultates exortae sunt distributiones quotidianas respicientes, quae ut de iure resolverentur archidiaconus illius ecclesiae supplicem libellum ad Bmum patrem transmisit, in quo varia collecta reperiuntur postulata sequenti ordine distincta,

I. « Tutti i capitolari che in tempo dei divini officii hanno ammministrato il Sagramento della penitenza, o hanno celebrato messa » privata nella chiesa cattedrale sono stati considerati presenti nel » coro, e ciò in base di un decreto emanato nel 1707. in S. vi» sita da mons. de Torres.

II. » Coloro che hanno prestato assistenza all'arcivescovo sia » nelle messe private, sia nelle altre funzioni celebrate fuori la » chiesa cattedrale hanno lucrate le distribuzioni, come le hanno » lucrate le distribuzioni, come le hanno lucrate pure coloro che » per qualunque causa sono stati presso l'arcivescovo per affari, sia » della curia episcopale, sia della curia parrocchiale, sia per accom» pagnarlo nei paesi della diocesi.

III. » Coloro che si sono occupati nella revisione dei conti ca» pitolari, durante tale occupazione sono stati ritenuti presenti in » coro.

IV. » Coloro che hanno predicato la divina parola anche fuori » della chiesa cattedrale, nel dì di detta predica hanno lucrato le » distribuzioni come se fossero stati presenti.

V. » Coloro che sono stati occupati, sia negli esami annuali » delle scuole del seminario, sia nell'esame degli ordinandi e dei » confessori sono stati ritenuti presenti nel coro.

VI. » I professori del seminario nei giorni nei quali danno le-
» zione agli alunni, sono pure considerati come presenti nel coro,
» come parimenti i superiori ed amministratori del seminario.

VII. » Coloro che servono nella curia arcivescovile, come can-
» celliere o attitanti, e coloro che nell'assenza dell'arcivescovo, e
» del vicario generale, con la qualità di pro-vicarii generali at-
» tendono al disimpegno degli affari della curia, hanno lucrato le
» distibuzioni quotidiane; comunque pei cancellieri ed attitanti sia
» stata varia la pratica, essendosi per lo più dai medesimi perdute
» le distribuzioni.

VIII. » Il canonico amministratore delle rendite capitolari per
» ragione di detta amministrazione gratuita, è considerato presente
» in coro dal principio dell'amministrazione sino al momento del
» rendiconto, ciò che importa la durata di un'anno e mezzo, du-
» rante il qual tempo è rimesso alla coscienza di lui l'intervenire
» in coro, quando sa di non essere occupato nelle cure dell'am-
» ministrazione. Ora comunque la pratica, come è stata esposta,
» fosse stata sempre costantemente osservata, pure alcune volte si
» è levato lamento da taluni, e precisamente per i casi contenuti
» nei num. 2. 5. 6. e 7. adducendo essere siffatte esenzioni contro
» il diritto, e non potere essere giustificate dalla consuetudine an-
» che immemorabile. »

Hinc ipse archidiaconus subiungit. « Da moltissimo tempo e
» con l'acquiescenza degli ordinarii pro tempore sonosi osservate le
» dette consuetudini nella disciplina della puntatura, e perciò per
» quiete di coscienza di tutti, ricorre divotamente alla Santità Vo-
» stra, ed implora che emetta il suo oracolo, dichiarando, se pos-
» sono tali consuetudini essere conservate, o se debbono revocarsi,
» nel qual caso domanda una sanatoria per tutti gl'individui che
» hanno fin ora godute le sopra indicate esenzioni. »

Transmissis a Sanctissimo Domino Nostro ad hanc Sacram Congregationem precibus, et inde ad archiepiscopum Tranensem ablegatis, *pro informatione et voto, atque audito capitulo in scriptis, referret super enunciatis titulis exemptionis*, idem archiepiscopus literis 29. Februarii 1860. ad H. S. C. responsa capitularium exhibens, ita super omnibus mentem sua aperuit.

1. » Salvo alle parti interessante ogni questione di cura abitua-
» le, la quale nello stato attuale non costa . . . . stimo opportu-

» no potersi approvare che godano le distribuzioni come se fossero
» presenti nel coro tutti coloro che non v'intervengono per i seguenti
» motivi.

1. » Per amministrare il Sagramento della penitenza nella stessa
» chiesa cattedrale o per celebrarvi la messa privata qualora la mag-
» giore utilità dei fedeli il richiedesse.

2. » Per assistere l'arcivescovo nelle funzioni solenni, o private
» nella cattedrale, o nelle altre chiese della città, oppure per coa-
» diuvarlo nella spedizione delle faccende, o infine per accompagnar-
» lo fuori della residenza, essendo stata questa la pratica mante-
» nuta dai miei antecessori, ed eseguita dal capitolo.

3. » Per assistere alla revisione dei conti pei diversi rami del-
» l'amministrazione capitolare, a condizione che non si occupassero
» più di quindici giorni.

4. » Per esercitare nelle altre chiese della città il ministero della
» predicazione.

5. » Per assistere in qualità di esaminatori gli esperimenti an-
» nuali della scuola del seminario ed agli esami degli ordinandi e
» dei confessori da approvarsi : essendo stata questa pratica co-
» stantemente mantenuta e consentita dal capitolo, nè essendo pos-
» sibile trovare esaminatori nel clero non obbligati ai servizii del
» coro.

6. » Per occuparsi in qualità di professori nell' insegnamento
» grammaticale o scientifico nelle scuole del seminario, e per essere
» impegnati nella direzione morale del medesimo; essendo stata que-
» sta la pratica costante richiesta dalla mancanza di rendita del
» convitto; per lo che se non si lucrassero dai maestri o dal rettore
» le distribuzioni quotidiane, il seminario o non avrebbe professori
» e rettore, o dovrebbe compensarli adequatamente; cosa che non
» può eseguire per mancanza di rendite.

7. » Per essere impiegato nella curia arcivescovile in assenza
» dell'arcivescovo e vicario generale in qualità di pro vicario gene-
» rale, trattandosi allora non solo del disbrigo delle faccende curia-
» li, ma nell'insieme del governo della diocesi nella precaria assenza
» dell'ordinario. Come pure nella circostanza di faccende straordi-
» narie per le occupazioni del cancelliere, essendo stato così pra-
» ticato dai miei antecessori.

8. » Per essere occupato nella complicata amministrazione del

» patrimonio del capitolo o della mensa arcivescovile, essendo entrambi ufficii puramente onerosi e non lucrativi e godendosi la esenzione della puntatura nelle sole circostanze di gravi faccende, e che nel tempo dei divini officii richiedono l'opera dei rispettivi economi. Lo stesso per il canonico cancelliere quando per faccende capitolari è obbligato ad occuparsi dell'archivio. »

Quibus habitis em̃os patres archiepiscopus rogat, ut in suam sententiam concedentes, memoratos articulos iuxta votum ipsius approbare dignentur.

Capitulares vero in eorumdem comitiis diei 1. Dec. 1860. sequentia in scriptis tradiderunt.

» Sul 1. È vera la consuetudine antica di considerare come presenti al coro gl' individui, che in abito corale attendono in atto all'amministrazione del Sagramento di penitenza; e ciò perchè risedendo presso il capitolo la cura abituale della parrocchia, si è ritenuto che stesse nell'esercizio della cura chiunque fosse applicato a quel ministero, anche in tempo del servizio corale, e qualora non fosse necessario per questo adempimento il decreto del 1707. emanato in S. visita da monsig. D. Andrea de Torres viene in conferma di detta consuetudine. Quanto poi ai capitolari, che celebrassero messa privata, durante l'uffizio divino, l'esenzione è accordata a coloro che volessero celebrare non abitualmente, ma con discrezione, o per soddisfazione di obblighi capitolari determinati con orario.

» Sul 2. Per ciò che ha riguardo a coloro che prestano assistenza all'arcivescovo o nelle funzioni solenni, o nelle messe private celebrate fuori la chiesa cattedrale, il capitolo avendo presente il decoro e la riverenza, che si debbe alla dignità episcopale, ha da tempo immemorabile osservata la pratica di non togliere le distribuzioni ai canonici deputati per tale assistenza. » In ordine poi a quel solo o più canonici, che restassero presso l' arcivescovo per qualsivoglia causa, a meno che per affari di cura parrocchiale, v'è un decreto della S. Congreg. del Concilio emanato per questa chiesa addì 6. Maggio 1698. col quale uniformemente alle disposizioni generali del diritto si dichiara, che non debbano costoro far proprie le distribuzioni quotidiane, qualora al canonicato fosse annessa la prebenda, quale appunto è il caso di questa chiesa cattedrale. Per effetto della qual disposizione non

» vi fu mai consuetudine in contrario, tranne qualche fatto parti-
» colare tollerato con comune dispiacenza. » Ma per chi dovesse
» accompagnare l'arcivescovo nei varii paesi della diocesi, o altrove
» privatamente, e non per causa di funzioni ecclesiastiche, o per
» affari di giurisdizione, non vi è consuetudine di esenzione dalla pun-
» tatura.

» Sul 3. Per quelli che sono occupati alla revisione dei conti
» capitolari entro la sala dell'archivio, e in quelle ore in cui sa-
» rebbero tenuti d'intervenire al coro, per consuetudine immemora-
» bile vi è esenzione dalla puntatura; perchè si hanno come occupati
» in affari di rilievo, quale è la vigilanza e l'esatta amministrazione
» dei beni della chiesa: avendo provveduto il capitolo che tal di-
» simpegno abbia luogo in quei giorni nei quali al coro *Conveniunt*
» *omnes*, onde il servizio divino non patisse difetto, e fatta ecce-
» zione della domenica e dei giorni festivi occorrenti. » Si vuol
» notare che si fatta revisione di conti non potrebbe eseguirsi al-
» trove nè in altre ore.

» Sul 4. Per coloro che predicano la divina parola sia nella
» cattedrale sia nelle altre chiese della città, si sono considerati
» presenti nei giorni che hanno predicato . . . . . perchè abitual-
» mente risiede la cura parrocchiale presso il capitolo . . . . e sono
» ammessi alle distribuzioni purchè predichino dentro i confini della
» parrocchia; perchè se vanno altrove sempre son ritenuti come
» assenti e soggetti alla puntatura.

» Sul 5. Per quelli che sono occupati negli esami annuali delle
» scuole del seminario, o negli esami per causa di approvazione
» di ordinandi o di confessori, è vera la consuetudine che li am-
» mette a lucrare le distribuzioni quotidiane, trattandosi di casi,
» che non avvengono di frequente, ma alle date occasioni.

» Sul 6. Quanto ai professori del seminario era solito da prima
» di tenersi presenti in coro nelle sole ore dell'insegnamento; in
» prosieguo si estese la consuetudine a tutti i giorni di lezione,
» sempre però con comuni lamentanze. » Quanto . . . . ai rettori
» e vice rettori hanno percepite le distribuzioni quotidiane, ma nei
» giorni nei quali i convittori sono intervenuti in chiesa sono stati
» soggetti alla puntatura. » Per ultimo quanto agli amministratori
» ed economi, solo in qualche circostanza straordinaria è stato so-
» lito di dar loro le distribuzioni quotidiane.

» Sul 7. Per quelli che servono nella curia arcivescovile come » provicarii generali, cancellieri, o attitanti, non vi fu mai vera » consuetudine di esenzione dalla puntatura, avendo il capitolo per » essi applicate le prescrizioni del diritto; ma all'attual pro-vicario » in assenza dell' arcivescovo e vicario generale si è preso a dare » le distribuzioni quotidiane, quando in atto è occupato in affari » della curia. » Si osserva che per precauzioni prese dall' arcive» scovo . . . . intervengono abitualmente al coro.

» Sull' 8. Per l' amministrazione delle rendite capitolari è con» suetudine antichissima, che sia immune da puntatura, trattandosi » di un officio gravoso, gratuito che riguarda l'utilità della chiesa, » e di sua natura incompatibile coll' intervento abituale in coro. »

2. Antequam de singulis agam, nonnulla in genere praemittam solutioni dubiorum apprime utilia vel necessaria, et in primis celeberrimum referam Bonifacii VIII. decretum *Cap. un. de cler. non resid. in 6.* « *Consuetudinem,* ait Pontifex, *quae inolevit qua canonici, seu clerici cathedralium . . . . . . distributiones quotidianas (quae alias manualia beneficia seu victualia nuncupantur et tantum residentibus tribuuntur) qualitercumque in civitatibus seu aliis locis sint praesentes, licet divinis officiis non intersint, ex integro percipiunt, ac si continue ipsis ecclesiis in eisdem officiis deservirent, penitus improbantes, statuimus ut distributiones ipsae quotidianae, in quibuscumque rebus consistant, canonicis....ecclesiarum ipsarum qui eisdem officiis in ipsis ecclesiis adfuerint tribuantur. Qui vero aliter de distributionibus ipsis quidquam receperit (exceptis illis quos infirmitas, seu iuxta et rationabilis corporalis necessitas, aut evidens ecclesiae utilitas excusaret) rerum sic receptarum dominium non acquirat, nec faciat eas suas, imo ad omnium restitutionem quae contra huiusmodi nostram constitutionem receperit, teneatur.* » Quod Bon. VIII. Decretum in usum revocatum a Conc. Trid in notissimo *Cap. 12. sess. 24. de ref.*, et observari mandatum *non obstantibus quibuscumque statutis et consuetudinibus*, indubiam et indeclinabilem legem firmavit in distributionibus percipiendis. *Distributiones vero,* ita tridentini patres, *qui statis horis interfuerint recipiant, reliqui, quavis collusione aut remissione exclusa, his careant.* Et iis praescriptionibus consona semper extitit praxis huius Sacrae Congregationis, uti manifestum ex innumeris ipsius resolutionibus, quas inutile prorsus esset hic singulatim recolere. Ut vero collusiones omnes hac in re removeantur, ab ipsa lege desumendi sunt

casus exceptionis: lex enim ipsa a Bonifacio VIII. statuta iam praeivit, docendo scilicet pro praesentibus, etsi a choro absentes, haberi tantum qui ratione *infirmitatis* aut *necessitatis*, vel *ecclesiae utilitatis* abesse coguntur; *cit. cap. un. de cler. non resid. in 6.* Fagnanus *in C.* licet *de praebendis num. 164. et seq.* Van-Espen *ius eccl. num. 1. tit. 7. cap. 11.* et communiter omnes doctores.

Iis ergo in genere praehabitis examinandi nunc veniunt singuli casus qui in supramemoratis articulis iudicio Sacrae Congregationis proponuntur; utque saniori ordine procedam, quemlibet articulum EE. VV. perpendendum exhibebo prout de unoquoque in literis archiepiscopi una cum relatione capituli quaestiones ipse pertractantur.

3. In I. articulo de iis capitularibus res est qui divinorum officiorum tempore sacramentales confessiones excipiunt, et quaeritur utrum hac de causa absentes a choro distributiones lucrentur, praesertim ex consuetudine quae in Tranensi cathedrali adesse renunciatur. Quanti facienda foret huiusmodi consuetudo non immerito dignosci valeret ex Trid. Concil. in cit. *Cap. 12. sess. 24, de reform.* Eo enim in capite revocante sacrosancta synodo quaecumque contraria statuta et consuetudines quae contra decretum Bonifacii VIII. forte invaluerint, iam planum videtur non satis esse consuetudinem ad percipiendas distributiones in absentia a choro, nisi exceptionis causa vel *infirmitatis* vel *necessitatis* vel *ecclesiae utilitatis* intercedat. Ad rem Fagnanus *lib. III. decr. de praebend. c. Licet n. 71.* ait » *ea enim consuetudo non valet sive introducta fuerit ante constitutionem Bonifacii VIII, sive post et saepius respondit Sacra Congregatio etiam immemorabilem consuetudinem fuisse sublatam.* Praeterea cum ab eodem Tridentino *Sess. 24. cap. 8. de reform.* sancitum explicite sit, ut poenitentiarius « *dum confessiones in ecclesia audiet, interim praesens in choro censeatur* » et huiusmodi dispositio ad eos tantum canonicos ampliata reperiatur, qui pro muneris necessitate confessiones excipere tenentur, S. Congregatio in *Nullius Putignani 6. Martii 1741. ad IV. dubium, in Maceraten. 20. Dec. 1768.*, praesertim vero in *Lucana 8. Martii 1635.* in qua censuit, *Oratori ita in locum poenitentiarii ad audiendas confessiones ex necessitate, et legitima causa ab episcopo deputato, dum tempore deputationis confessiones actu audit, deberi distributiones quotidianas, non secus ac si divinis in choro interesset.* (*lib. Decr. 15. p. 175.*) minime superesse videtur dubium, quod nisi quis ex lege fundationis, aut de mandato episcopi absit

ad sacramentum confessionis administrandum distributionibus carere debeat. Quidquid etiam in contrarium decernant vel ipsa statuta capitularia, quibus (nisi apostolico beneplacito fulciantur) nulla vis a Sac. Congregatione tribuitur, ut in *Placentina 6. Martii 1847. §. caeterum.* Sane in casu de quo agitur allatum est, adesse decretum archiepiscopi de Torres ann. 1707. nihil tamen docet hodiernus archiepiscopus de vera necessitate, quae per decretum illud statuta sit, ut unus vel alter canonicus praeter poenitentiarium confessiones audiat; de utilitate vero ecclesiae nonnisi hypothetice loquitur. Merito idcirco concludi posse videtur nec ullam necessitatem, nec evidentem utilitatem per modum regulae adesse in Tranensi cathedrali, ut canonici loco servitii choralis iure audire valeant confessiones, et ita legitime percipiant distributiones.

4. Haec de canonicis confessiones audientibus, et fere eadem animadvertenda veniunt de iis qui missas tempore servitii choralis celebrant. Denegandum haud est, praesupposita etiam consuetudine, doctores adesse, qui eamdem probari posse autumant, cum ea de causa absentes actum divini cultus exercere dici possint: Garzias *de benef. p. 3. c. 2. §. 1. n. 441.* Antonelli *de cleric. non resid. l. 3. c. 16. n. 25.* Moneta *de distribut. pag. 1. quaest. 11. 52.* Scarfantonius ad Ceccoper. *lib. 3. tit. 2. n. 13. ac 14.*, ubi ait « *posse ex iusta causa consuetudinem introduci, qua canonici tempore divinorum celebrantes lucrentur distributiones: nam totus est divinus cultus.* » Non desunt tamen alii doctores qui huiusmodi consuetudinem omnino reiiciendam esse dicunt, ex quibus Covarruvias *Variar. resol. lib. 4. n. 3. c. 3.* Gonzalez in *l. 4. decr. §. 3. n. 18.* Quamplurimi vero docent, canonicos a choro discedentes, ut sacrum privatim absolvant, distributiones amittere, nisi illa hora ad sacrum peragendum ab eo, ad quem pertinet, compulsi fuerint, Fagnanus *lib. 3. decret. c.* licet *n. 118.* Passerinus ad *Cap. Consuetudinem de cler. non resid. in 6. reg. 10. n. 163.* Benedictus XIV. *Instit. eccl. 107. n. 76.* Quam sententiam iamdiu amplexa est S. haec Congregatio; proposito enim sequenti dubio ann. 1583. *(l. 3. decret. pag. 51.)* « quia quandoque in cathedralibus et collegiatis sunt aliqui cano- » nici vel alii officiales, qui in eisdem habent capellanias, vel in » titulum vel tanquam mercenarii; quaeritur an eo tempore quo in » dictis capellaniis celebrant, distributiones recipere debeant, licet » absint a choro; et quid de illis canonicis qui celebrant in eadem

» ecclesia suae devotionis gratia, an et quando hac de causa a choro » absunt, distributiones recipere possint, et dato quod non, quid » si a superiore ecclesiae iniungatur, ut eo tempore celebrent. « Re autem ad Sanctissimum delata, responsum fuit. » *SSm̃us D. N. etiam ex sententia S. Congregationis Concilii declaravit non posse, nisi quando sic iussissent superiores, quos tamen admoneri voluit, ut ab eiusmodi iussu se abstineant.* Ad cuius declarationis tramites quamplurimae secutae sunt H. S. O. resolutiones, uti videre est in *Interamnen. 23. Febr. 1771.*, et in *Comen. 23. Novemb. eod. anno*, in qua proposito dubio. « *An sustineatur consuetudo celebrandi missas a canonico tempore horarum canonicalium* « rescriptum fuit » *Negative nisi de legitima superioris licentia.* Quibus ad nostra usque tempora consonant *Spoletana 28. Febr. 1795., S. Miniatis 8. Febr. 1817.*; et *Anagnina 20. Nov. 1819.*, quarum eae duae postremae causam etiam innuere videntur illius *utilitatis*, vel *necessitatis*, quae in singulis casibus suffragari debet praefecto chori ad licentiam celebrandi concedendam. Em̃i enim patres in dicta S. Miniatis proposito dubio. « *An et quomodo canonici absentes ad missam celebrandam tempore choralis officiaturae lucrari possint distributiones quotidianas* » respondentes *negative nisi de praefecti licentia,* addiderunt *in populi commodum.* In Anagnina vero pro affirmativa em̃i patres steterunt, sed ad formam constitutionum capitularium, quae constitutiones (ab apostolica Sede approbatae) expresse requirebant causam necessitatis, ut praepositus licentiam exeundi a choro tribueret. His ergo perpensis eminentiarum vestrarum sapientiae erit iudicium ferre, utrum prorsus reiicienda videatur allata consuetudo capituli Tranensis vel si excipienda, qua limitatione iuverit eamdem cohibere. Porro archiepiscopus consuetudini faveret, distributionesque concederet canonicis missam privatim in cathedrali ecclesia tempore divinorum officiorum celebrantibus, *qualora la maggiore utilità dei fedeli il richiedesse;* capituli vero votum esset, ut in casu, distributionibus minime fruerentur canonici *che abitualmente celebrano, ma con discrezione o per soddisfazione di obblighi capitolari determinati con orario.*

5. - II. Quaesitum est in secundo articulo, an frui valeant distributionibus absentes a choro propter adsistentiam archiepiscopo praestitam; et huiusmodi quaestio *tum* eos respicit canonicos qui adsistunt archiepiscopo in solemnibus functionibus et in missis privatis in ecclesia cathedrali vel extra; *tum* illos qui penes archiepi-

scopum manent ob quascumque causas, exceptis negotiis curiae parochialis; *vel* tandem illos qui archiepiscopum per diversa dioecesis loca, aut etiam alibi, comitantur.

6. Statutum est a Concilio Tridentino *dict. cap. 12. sess. 24. de Reform.* ut canonici *episcopo celebranti, aut alia Pontificalia exercenti assistere et inservire* debeant. Ex quo Fagnanus ad tramites huius S. Congregationis, arguit *lib. 3. decr. c.* Licet *num. 168. de Praeb.* quotidianas distributiones deberi canonicis, qui tenentur assistere et inservire episcopo celebranti et Pontificalia exercenti tum in cathedrali tum in aliis civitatis locis, atque eius suburbiis. Quod etiam magis declarat Benedictus XIV. *Inst. eccles. 107. §. 9. n. 60.* docens canonicos qui operam praebent episcopo in cathedrali solemniter celebranti, praesto esse debere eidem episcopo etiam extra cathedralem sive ordinationes obeunti, sive Pontificalia peragenti. Praeiverat enim hac super re S. Congregatio eamdem firmans doctrinam in *Ianuen. 20. Nov. 1616.*, ut in *Lib. decr. 11. p. 185.* et in *Foro Cornel. 20. Martii et 17. Aprilis 1649. lib. decr. 18. p. 603. et 664.*; et praesertim in *Licien. 17. Augusti 1641.*, in qua proposito dubio « *an decretum* (Concilii *Cap. 12. sess. 24. de Refor. vers. Omnes vero*) *locum habeat quando episcopus in aliis ecclesiis sibi subiectis in civitate existentibus Pontificaliter celebrat, vel paratus assistit cum pluviali, et mitra, aut cum cappa Divinis officiis, et missae solemnia vel alia pontificalia exercet. . . . . si numerus sufficiens canonicorum et ministrorum in ecclesia cathedrali remaneat* » respondit « *habere locum* » *lib. decr. 16. p. 582. et 583.* Ferraris *v. Distributiones art. 1. n. 44.* Cum ergo in huiusmodi circumstantiis canonici adsistentes et inservientes episcopo necessarium munus adimpleant iuxta praescriptum Tridentinorum patrum, (Benedictus XIV. *loc. cit. num. 6.*) iam ex hinc facile statui posse videtur ratio diversi iuris obtinentis quando canonici episcopo inserviant missam tantum privatam celebranti. Idque praestitit S. C. in una *Pisarum 25. Ianuarii 1625. lib. 12. decr. p. 253.*; dubio enim proposito « *an canonici inservientes episcopo missam privatam celebranti distributiones quotidianas lucrentur* » censuit « *non lucrari.* » Item in *Amerina die 3. Februarii ann. 1629. lib. 14. decr. pag. 17.* Fagnanus *Lib. 3. decr. c. Licet n. 105. de Praeb.* Pignatelli *consul. 83. n. 4. et 5.* Barbosa *de canonic. c. 33. n. 12.*

7. Et iis praeiactis, si modo de praxi quaeratur, quae in archiepiscopali ecclesia Tranensi obtinuit quoad canonicos adsistentes ar-

chiepiscopo in pontificalibus ceterisque functionibus et in privatis missis, reperiemur, omnes canonicos in omnibus huiusmodi circumstantiis gaudere distributionibus quotidianis, etsi choro non intersint; eamque praxim probari posse censet archiepiscopus; capitulum vero monet *che avendo presente il decoro e la riverenza che si debbe alla dignità episcopale, ha da tempo immemorabile osservata la pratica di non togliere le distribuzioni a' canonici deputati per tale assistenza.* Reliquum ergo est, ut ẽm̃i patres statuant quid in posterum observari mereatur.

8. Succedunt modo canonici qui praeter negotia curae parochialis, penes archiepiscopum manent, et ii etiam qui archiepiscopum per diversa dioecesis loca, vel alibi comitantur. Tum ex *Cap. de Caetero de cleric. non residen.* tum ex *Cap. Olim de verb. signifi-cat.* docemur canonicos, quorum opera utuntur episcopi, huiusmodi durante servitio, tamquam praesentes haberi ad effectum lucrandi fructus suarum praebendarum, non vero victualia *quae non consueverunt absentibus exhiberi* (*Cap.* de caetero) *vel manualia beneficia,* quae dantur singulis diebus illis tantum qui intersunt divinis. (Gloss. *in cit. cap.* Olim). Quibus exceptionibus consonat decretum Concilii Tridentini *Sess. 24. cap. 12. vers. Distributiones vero*, quo statuitur distributiones quotidianas lucrari ab iis qui statis horis interfuerint, amitti vero a reliquis; Fagnan. *loc. cit. n. 76.* qui etiam *num. 105.* monet, huiusmodi canonicos episcopis familiares, etiam fructibus esse privandos, si non resideant, nisi sint ii duo canonici, quorum opera uti potest episcopus ad praescriptum Sac. canonum, quique fructus praebendarum percipiunt, amissis tantum distributionibus quotidianis. Nec aliter sensit S. haec Congregatio, uti prostat in *Sorana 1587. lib. 3. decr. p. 301.* in qua censuit « *canonicos inservientes episcopis lucrari fructus praebendarum*, » *non autem quotidianas distributiones.* Et in *Brixien. 18. Sept. 1626. lib. 13. decret. pag. 3.* in qua item censuit *unum vel duos canonicos episcopo inservientes iuxta privilegium ad favorem episcoporum in cap.* de caetero... *lucrari praebendam suorum canonicatuum, non tamen distributiones quotidianas, si vero reditus omnes distributionibus constent, duas tantum ex illarum tribus partibus lucrari.* Barbosa *de off. et potest. ep. P. III. all. 53. n. 142.*

9. Nec aliter statutum est ab hoc Sacro Ordine pro iis canonicis qui episcopum in visitatione dioecesis comitantur, ita ut, etiam

in casu quo reditus omnes in distributionibus consistant, tertiam partem relinquere debeant, quae inservientibus accrescat, ceu patet in *Sulmonen. 5. Decembr. 1626. lib. 13. decr. p. 329.* Benedicto XIV. *Inst. eccl. 107. n. 59.*, et Fagnano *loc. cit. num. 109.* Imo Fagnanus addit, hanc S. Congregationem, rogante archiepiscopo Ianuensi, ut duo canonici cum comitantes in visitatione dioecesis, pergere possent in percipiendis quotidianis distributionibus iuxta antiquam illius ecclesiae consuetudinem, censuisse *non esse concedendum.* A qua doctrina minime recessum fuisse videtur in una *S. Miniatis 8. Februarii 1817.*, quamvis emi patres distributiones, ut apparet, concesserint. Cum enim episcopus in medium attulisset observantiam favore canonicorum eumdem in sacra visitatione comitantium, vel si observantia satis non fuisset, rogaverit indultum, ex causa tenuitatis redituum canonicalium; proposito dubio « *an et quomodo sit concedendum indultum.* » Emi patres responderunt « *In casu de quo agitur, attenta tenuitate redituum, affirmative iuxta votum episcopi.*

10. In themate vero de quo agimur, inspectis actis ad S. Congregationem transmissis, ne verbum quidem adest de redituum tenuitate quae favere aliquatenus posset canonicis episcopum in dioecesana visitatione comitantibus. Imo capitulum ipsum aperte renunciat *non vi è consuetudine di esenzione dalla Puntatura;* et reapse, perquisitis libris decretorum, compertum habui, verum esse quod capitulares (ceu supra) referunt de quodam rescripto *diei 10. Maii 1698. (lib. 48. decr. p. 218.)*, quo S. Congregatio consuit *canonicos* (Tranensis ecclesiae) *episcopo inservientes lucrari debere fructus suarum praebendarum, amissis distributionibus quotidianis;* cui resolutioni capitulares ipsi profitentur nullam contrariam consuetudinem invectam fuisse in eadem Ecclesia, *tranne qualche fatto particolare tollerato con comune dispiacere.* Nihilo tamen minus archiepiscopus propitiam huiusmodi canonicis sibi inservientibus sententiam emorum patrum optaret, et receptam esse dicit consuetudinem, qua canonicis archiepiscopum in visitatione dioecesis comitantibus distributiones conceduntur.

11. — III. Articulus est de canonicis in revisione rationum redituum capitularium occupatis. Tertia inter causas exceptionis in Bonifacii VIII. decreto contentas *utilitas* erat ecclesiae; illius nempe in specie ecclesiae, ut explicat Fagnan. *l. c. n. 160.*, de cuius distributionibus lucrandis quaeritur. Cum ergo dubitari non posse videatur, negotium esse capituli, adeoque et ecclesiae capitularis, ut recte pro-

cedat bonorum ipsius administratio, et statutis temporibus rationes peractae administrationis reddantur; non immerito pariter pro negotiis capituli et ecclesiae illos detentos esse canonicos dicendum videtur, qui ratiunum revisioni ab ipso capitulo destinantur; eisque propterea distributiones deberi tempore absentiae, ut S. Congregatio docuit in *Panormitana an. 1588. lib. 5. decr. p. 104.* aperte declarans « *deberi oratori distributiones quotidianas pro tempore quo vere abfuit pro negotiis capituli.* » His ergo praehabitis, videant EE. VV. utrum probanda sit nec ne consuetudo ecclesiae Tranensis, qua canonici rationum revisores, licet absentes a choro quotidianas distributiones percipiunt. Quatenus vero emi patres in affirmativam sententiam inclinaverint, illud etiam statuendum erit, quantum nempe temporis pro huiusmodi revisione permittendum esset. Pro meo munere recolam, Sacram hanc Congregationem in causa *Segobien. anni 1559. lib. 5. decr. pag. 287.* statuisse, officium esse ordinarii in huiusmodi casibus, examinandi an causa negotiorum vero subsit; ex quo deduci non illegitime posse videtur, eiusdem ordinarii esse, tempus etiam negotio expediendo praefinire ad quascumque collusiones eliminandas. Archiepiscopus vero Tranensis supramemoratae revisionis negotio quindecim tantum dies satis esse putaret.

12. — IV. Canonici praedicationis ministerium exercentes, de quibus in quarto articulo agitur, votum archiepiscopi foret, ut quacumque restrictione sublata, ad recipiendas distributiones admittantur pro universis civitatis ecclesiis. Capitulares vero concederent, hac de causa canonicas distributiones lucrari, *purchè predichino, sia nella cattedrale sia nelle altre chiese, dentro i confini della parrocchia, perchè se vanno altrove, sempre sono ritenuti come assenti e soggetti alla puntatura.* Hac ergo super re tum ex capituli responsione tum ex informatione ab archiepiscopo transmissa eruitur, in primis minime hic agi de ministerio praedicandi verbi Dei ex cura animarum, sed de voluntario huiusmodi munere a canonicis assumpto vel etiam de speciali aliquo officio ab ipsis suscepto, quod tamen adnexum praebendae non foret. Locus proinde merito fieri videretur doctrinae a Fagnano traditae ex auctoritate huius S. Congreg. in pluries citat. *cap Licet de praeb. num. 114.*, qua statuitur canonicos legentes vel sermocinantes minime frui debere distributionibus, licet fructus praebendarum consequi non impediantur. Nisi potius eminentiis vestris visum fuerit mitiorem in themate amplecti sententiam ex speciali

ratione curae animarum quae in cathedrali adest, licet ut ait archiepiscopus, minime constet, eamdem saltem habitualem adnexam esse capitulo.

13. - V. Ad tuendam consuetudinem in quinto articulo allatam de canonicis examinatoribus synodalibus qui frui solent distributionibus in Tranensi ecclesia, dum choro absunt ad ordinandos examinandos, novosque confessores approbandos, tum archiepiscopus tum capitulum innituntur necessitati, qua fieri nequit, aiunt, ut alii inter clericos ad munus examinatorum assumantur, nisi qui servitio chori sunt addicti. Equidem refert Barbosa in suo opere *de canonic. et dignit. cap. 24. n. 9.* resolutionem S. Cong. Ep. et Reg. *diei 22. Martii 1600.*, qua declaratum est, examinatores synodales ceu praesentes habendos esse dum confessorum et ordinandorum peritiam explorant. Ex quo forsan Zachias de *resid. eccles. tit. de beneficiat. n. 13.* docuit, examinatores qui causa examinis absunt a choro gaudere distributionibus. Idque insuper pro cathedrali Anagnina admittendum esse iudicavit S. haec Congregatio ad formam capitularium constitutionum; *Anagnina diei 20. Novemb. 1819. ad IX. dubium;* attamen seclusa huiusmodi peculiari dispositione constitutionum capitularium, quae S. Sedis approbationem in dicta Anagnina praeseferebant, perceptionem distributionum examinatoribus synodalibus H. S. O. constanter denegare consuevit, ceu videre est in una *Brixien. 19. Iunii 1638. lib. 16. decr. p. 38., in alia Cremonen. 20. Septemb. 1642. lib. 17. decr. p. 95.* et in Fagnan. *loc. cit. n. 100. et 104.*, qui addit etiam huiusmodi examinatores distributiones non lucrari, etiamsi adsit contraria consuetudo in synodo dioecesana confirmata. Vestrum ergo erit, emi patres, iudicare utrum superius necessitas per archiepiscopum adducta tanti momenti sit, ut in casu remittendum aliquatenus esse videatur a consueta huius sacri ordinis disciplina.

14. Pauca modo addenda sunt tum de iis canonicis qui *rectoratus*, et *professoris* munus in seminario suscipiunt; tum de illis qui cancellarii et pro-vicarii, absente vicario generali, in curia archiepiscopali provinciam assumunt; tum denique de canonico rerum capitularium et mensae archiepiscopalis administrationem gerente; de quibus res est in VI., VII. et VIII. articulo ab archipresbytero propositis.

15. Porro magistris Iuris Pontificii aut S. Theologiae, ut adnotat Benedictus XIV. *in cit. Instit. 107. num. 72.*, multa privilegia a Iure

communi tribuuntur, non excepto indulto abessendi a choro, prout statuitur in *cap.* Super specula 5. *de magistris,* quae privilegia ab ipso Tridentino confirmata sunt *Cap. 1. sess. 5. de Reform.* Attamen huiusmodi privilegia fructus tantum praebendarum, minime vero distributiones elargiuntur; Glossa *in cit. cap. 5. de magistris,* nec unquam aliud ab hoc sacro ordine impetrari potuit, quam praebendae *fructibus non carere,* ceu patet in *Feretrana 12. Iulii 1817.* in *Romana dubia Indultorum 6. Maii 1820. ad V. dubium,* et in *Piscien. Indulti 23. Martii 1839.* Quod si nulli aut exigui valde forent praebendae fructus, tum canonicus privilegio gaudens tertiam partem universi proventus, duabus aliis sibi retentis, amittet, iuxta ea quae Fagnan. in *cit. cap. n. 127.,* docet de absentibus studiorum causa; quibus a Benedicto XIV., dicto loco, magistri Sacrae Theologiae vel Iuris Pontificii aequiparantur. Idem vero in specie tradit de professoribus in seminario docentibus S. Cong. in *Limen. 18. Dec. 1627. (lib. 13. decr. p. 366.)*

16. De rectoribus seminariorum laudatus Fagnanus *l. c. n. 109.* docuit non lucrari ab ipsis distributiones. Et re quidem vera, ne casum quidem mihi datum est reperire in thesauro resolutionum quo rectores seminariorum distributiones quotidianas exquisierint, quoties a choro causa suscepti muneris adfuerint; idemque fateri debeo de iis canonicis qui iuvenes in traditis disciplinis vel humanioribus literis examini subiiciunt. Sacra tamen Congregatio, attentis peculiaribus circumstantiis, elargiri quandoque solet huiusmodi canonicis indulta pro absentia a choro; quae cohiberi solent clausula *amissis distributionibus,* vel alia etiam *ex gratia in exemplum non adducenda.* In themate vero, ut aiunt capitulares, memorati canonici gratuito eorumdem operam praestant, nec aliunde media seminarium habet, quibus huiusmodi assistentiam remuneret.

17. Ex iis tandem quae superius adnotata sunt de canonicis qui ob evidentem utilitatem ecclesiae a choro absunt, prono alveo colligendum esse videretur, quid sentiendum foret de capitularibus qui actuarii vel pro-vicarii munere in curia funguntur. Ipsi enim licet universae dioecesis negotiis pertractandis sint addicti, minime tamen ob utilitatem ecclesiae, cuius distributiones expostulant, a choro abesse dicendi sunt, ut manifestum apparet. Hinc consequens esse videtur, nullam exceptionis causam in eorumdem favorem adduci posse, ut choro non intervenientes distributionibus gaudeant. Ducto

praesertim argumento ab ipso vicario-generali, quem, etsi ratinne muneris choro non intervenientem, S. Congr. constanter a percipiendis distributionibus repellendum fore rescripsit, postquam in una *Tarentina 9. Maii 1671.* respondisset « *inhaerendo declarationibus alias factis, canonicum inservientem episcopo in officio vicarii non lucrari distributiones quotidianas pro illis horis divinis quibus non intersit.* Hinc Fagnanus in *cit. Cap. n. 12.* ex doctrina pariter S. Congregationis monet, non iuvare in casu consuetudinem vel ab immemorabili tempore invectam. Iudicent ergo emi patris, utrum ex hac parte, audiri mereatur archiepiscopus, qui pro memoratis canonicis actuario et pro-vicario generali illud orat ex gratia quod ex iure denegandum videtur.

18. Postremo loco supersunt canonici qui nullo statuto stipendio rerum capitularium et mensae archiepiscopalis administrationi operam navare dicuntur; et iis addendus etiam est canonicus cancellarius, cui distributiones concedi consuevit pro iis horis, quibus pro negotiis capituli in archivio detinetur; sed ne iterum repetam quae huc usque animadvertenda EE. VV. exposui, ex iam praehabitis facile colligi posse videtur quid primis et ultimo in themate concedendum, quidve aliis denegandum foret, quod eminentiarum vestrarum sapientiae statuendum relinquitur.

19. Quodcumque vero futurum erit iudicium, quod eminentiis vestris ferre placuerit super quaestionibus huc usque pertractatis, antequam respectiva dubia vestrae sapientiae resolvenda proponam, animadvertendum adhuc mihi superest, supramemoratum archidiaconum SSmum patrem nomine omnium capitularium rogavisse, ut quoties adductae consuetudines ecclesiae Tranonsis approbari non mererentur apud hanc S. Congregationem, plenariam absolutionem et condonationem super illegitime perceptis distributionibus concedere dignaretur. Dubitari profecto non licet mala perceptas distributiones fore restituendas; Ferraris *V. Distributiones art. 2. n. 45.* Van Espen. *P. III. de tertio canonic. offic. cap. §. 4.* S. Congreg. in *Maceraten. 24. Ian. et 14. Martii 1778.* Viderint tamen emi patres, num in themate canonici, qui bona fide, ut videtur, innixi consuetudinibus ecclesiae Tranensis haud debitas distributiones receperunt, easdemque consumpserunt, gratiam in super allata hypothesi mereantur. Posita siquidem bona fide ad restitutionem minime teneri viderentur, iuxta tradita per Gargiam *de benefic. P. VII. cap. 13.*

n. 12. vel saltem non immerentes essent, ut per absolutionem et condonationem quae in similibus casibus ab H. S. O. denegari non solet, conscientiae suae prospiciant.

Et iis omnibus hinc inde perpensis sequentia veniunt resolvenda dubia.

I. *An et quomodo canonici tempore divinorum officiorum audientes confessiones censeri debeant praesentes in choro ad effectum lucrandi distributiones in casu.*

II. *An et quomodo iidem canonici missam celebrantes tempore divinorum officiorum tamquam praesentes haberi debeant in choro ad eumdem effectum in casu.*

III. *An et quomodo canonici assistentes archiepiscopo in Pontificalibus aliisque functionibus vel missam privatam celebranti absentes a choro lucrentur distributiones in casu.*

IV. *An et quomodo lucrentur distributiones iidem canonici archiepiscopo assistentes in pertractandis negotiis dioecesis, vel ipsum in dioecesi extra residentiam comitantes in casu.*

V. *An et quomodo lucrentur distributiones canonici absentes a choro ad expendendas rationes massae capitularis in casu.*

VI. *An et quomodo lucrentur distributiones canonici absentes a choro ministerio praedicationis vacantes in casu.*

VII. *An et quomodo canonici lucrentur distributiones dum absunt a choro pro examine ordinandorum vel confessariorum in casu.*

VIII. *An et quomodo canonici rectoris, administratoris professorum et examinatorum munus exarceutes in seminario a choro absentes lucrentur distributiones in casu.*

IX. *An et quomodo lucrentur distributiones canonici absentes a choro, ut pro-vicarii generalis, cancellarii, et actuarii, aliaque munera in curia archiepiscopali exerceant in casu.*

X. *An et quomodo lucrentur distributiones canonici absentes a choro rerum capitularium vel mensae archiepiscopalis administrationi vacantes in casu.*

XI. *An et quomodo canonicus cancellarius capituli lucretur distributiones pro negotiis capitularibus in archivio distentus in casu.*

Et quatenus negative

XII. *An consulendum SSmo pro absolutione et condonatione perceptarum distributionum in casu.*

Emi patres rescripserunt *die 20. Dec. 1862.*

Ad 1. negative in omnibus, excepto poenitentiario.

Ad 2. negative nisi de praefecti chori licentia et in populi commodum.

Ad 3. affirmative ad primam partem prout in Lycien. 27. Augusti 1641., ad secundam partem negative.

Ad 4. negative in omnibus.

Ad 5. affirmative per tempus ab episcopo praefiniendum.

Ad 6. 7. 8. 9. negative in omnibus.

Ad 10. Quoad canonicum administratorem rerum capitularium affirmative pro diebus et horis, quibus reapse incumbat in administrationem; in reliquis negative.

Ad 11. negative nisi in casu urgentiae.

Ad 12. affirmative celebrata una missa cum cantu, adstante universo capitulo.

NUM. XXI.

(Vid. §. 1. n. 100. vol. I. pag. 292.) (1).

Veliterna Participationis.

Summarium.

1. Factum narratur.

2. Frequentissimae sunt controversiae inter canonicos primae erectionis, et eos, qui secundae erectionis sunt.

3. 4. 5. Peculiares in facto circumstantiae referuntur.

6. 7. Deductiones hinc inde expositae.

8. Capitulum in admissione novorum canonicorum conditiones sibi bono visas adiicere potest, quales sunt, ne participent de legatis, aliisque bonis ad antiquum capitulum pertinentibus, itemque de voce activa ac passiva in negotiis eiusdem capituli propriis.

9. Dubitatur, an idem valeat, cum admissio absoluto, et sine ulla conditione peracta fuit. Affirmant nonnulli.

10. Distingunt alii inter canonicos honorarios, et canonicos vere de gremio factos, quos ultimos de omnibus honoribus, et oneribus participes fieri contendunt.

(1) Quamvis loco mox citato hac de causa nullum verbum factum fuerit, nihilominus eidem loco eamdem adamussim quadrare indubitatum est, adeoque post tria alia, quae proxime praecedunt folia, huic etiam, quod maximae utilitati esse potest, aditum facere existimavimus.

11. Quae sententiae conciliantur, ut haec secunda valeat, cum novi canonici substantiam a fundatore traditam in massam communem conferunt, si secus alteri sententiae locus fiat.

12. Hinc fluit alia distinctio, ut novi canonici admissi dicendi sint ad iura capitulo postmodum obventura, minime vero ad iampridem obventa.

13. Circa distributiones extraordinarias a funeribus, aliisque functionibus profectas distinguit De Luca inter casum, quo capitularibus singulis certa quota dividatur, sive maior, sive minor sit capitularium numerus, et casum, quo certa pensitatio inalterabilis penditur, quicumque demum sit capitularium numerus.

14. Ad praxim quod attinet Sacrae Congregationis in *Narnien.* em̄i patres rescripserunt, canonicos secundae erectionis non participare de emolumentis, quae proveniebant ex dispositionibus relictis capitulo ante secundo erectos canonicos, bene vero de relictis post eosdem erectos, ac de manualibus in dies elargiendis.

Idem fere resolverunt in aliis causis.

15. In *Verulana* edixerunt, novellum beneficiatum iuxta legem fundationis teneri interesse choro, ac inservire in missis cantatis, et functionibus ex voluntate benefactorum, dummodo admittatur ad participationem.

16. In *Sabinen.* eadem fere stabilita sunt.

17. Circa vocem activam, et passivam receptum reperitur, ut novi admissi ea non gaudeant in rebus, quae interesse, et iura particularia primaevi capituli respiciunt.

18. Eadem S. Congr. in *Veliterna* edixit, canonicos secundae ac tertiae erectionis non participare de emolumentis, quae fluebant ex dispositionibus relictis ante erectionem canonicatuum, et ab exercitio curae, bene vero in reliquis; item non participare de piis legatis capitulo relictis ante erectionem.

Item habere vocem activam et passivam in rebus capituli, iis exceptis, quae interesse et iura primi capituli tangunt.

Turnum servandum esse ab omnibus canonicis quoad functiones capitulares, et eas, pro quibus ad participationem admittuntur: Et scribatur capitulo, ut intra sex menses statuta capitularia conficiat.

1. Quatuor olim constabat canonicis, comprehenso archipresbytero animarum curam gerente, capitulum collegiale terrae Norbarum,

quod est iurispatronatus notabilissimae gentis Burghesiae oppidi dynastae. At superiori saeculo labente, nimirum anno 1788. bini canonicatus adiecti fuerunt ex pia dispositione archipresbyteri Ioannis Baptistae Tuschi singulis assignata de suis bonis praebenda; et bini demum alii canonicatus nuper anno 1848. accessere ex haereditate Angeli Mattocci Norbani, ita ut in praesentiarum ex octo canonicis ex triplici distincta erectione capitulum praedictum constet.

2. Porro singulare et novum pene fuisset si, quae contentiones, inter antiquos et recentionis erectionis canonicos oriri solent, in hoc capitulo locum non habuissent. Iugis namque experientia docet, et S. huius Congregationis resolutionum Thesaurus abundat exemplis, in id plerumque antiquos canonicos conari, ut a plena iurium canonicalium participatione novos excludant; et quandoque ad unam stalli et insignium in choralibus functionibus aequalitatem horum iura coercenda esse putent: ceterum a capitularibus conventibus eorumque negociis cognoscendis, et quod gravius est, ab distributionum, anniversariorum, funerum, legatorum, aliarumve obventionum emolumentis iciunos prorsus abire laetantur. Quod quam grave ac molestum accidat iis qui in hanc conditionem sese coniectos vident, testantur continuae, ut iam innui, ea super re concertationes. Quapropter, quum etiam qui Norbani collegii antiquam massam repraesentant, vel ipso respectivae novae canonicatuum erectionis exordio pleraque iura ac emolumenta privative sibi addixerint, factum tandem est, ut novi canonici suas ad S. hunc ordinem detulerint querelas, atque ad laesa sibi resarcienda iura enixe hodierna die regent emos patres, ut definiant « 1. *Se tutti gl'incerti certi, ed avventizii appartengano ai soli canonici di prima erezione, o anche ai canonici di seconda e terza. 2. Se tutti i canonici debbano intervenire alle adunanze capitulari, e servare il turno nelle funzioni. 3. A chi debbano cedere coi respettivi pesi le lascite dei testatori fatte al capitulo.*

3. Ad rem summopere inquirere in facto praestat, utrum et quaenam sint antiquae massae leges ac statuta, quibus ea oneribus devinciatur, cuiusve indolis sint legata anniversaria, aliaeque obventiones quas canonici eiusdem massae sibi huc usque condixere; insuper quaenam fuerint leges fundationis et erectionis canonicatuum Tuschi et Mattocii, quibusque conditionibus fuerint a Norbano capitulo recepti; quae ut comperta haberentur emum Veliternum antistitem suam informationem et votum, audito capitulo, de more rogavi. Iam

vero ex iis quae ab eodem ōm̄o Viro accepta sunt colligitur nullo statuto seu constitutione collegium illud primae erectionis moderari, eiusque fundationis monumentum inter antiquitatis tenebras incassum quaeri: praeter archipresbyterum animarum moderatorem, tertio inesse canonico onus ipsum in parochiali munere coadiuvandi, et sic etiam reliquis duobus canonicis quoties tertius legitimo impedimento detineatur, prout decreto anni 1801. ab episcopo card. Albani cautum reperitur: omnes autem eiusdem erectionis canonicos teneri diebus festis missae conventuali interesse, quae ab ipsis per orbem canitur; nec non vesperis quae praecedunt dies festos primae classis, dominicae aliorumque festorum: inter onera quoque recenseri celebrationem ultimae missae per turnum diebus festis ad populi commoditatem, ad quod onus, solo licet adventus et quadragesimae tempore, etiam archipresbyter adstringitur. Ex reditibus praedialibus, detractis vectigalibus ac expensis pro cultu, obtingere quotannis cuique canonico scutata triginta quatuor, et obulos sexdecim cum dimidio; quae aliis scutatis octodecim pariter pro unoquoque, augentur, ex partitione fructuum censuum, quos difficillimae exactionis dicunt, promanantibus; onere tamen praegravati ex variis piis relictis, duodecim missarum cum cantu, et quindecim lectarum. Incerta vero, quae certa dicuntur, sunt septem anniversaria cum emolumento scutati unius inter quatuor canonicos dividendi; eademque ratione dividuntur scutata septem a communitate rependenda pro celebratione quatuor festivitatum; nec non iulii quindecim pro aliis festivitatibus, si quandoque ex fidelium devotione celebrari contingat. Incerti proventus ex funerum associatione, pro adultis suppeditant archipresbytero obul. 56. cum dimidio, et singulis canonicis primae erectionis obul. 34. cum dimidio comprehensa missae applicatione: pro pueris vero quoad primum coercentur ad obulos novemdecim, quoad alios ad obulos novem cum dimidio, eademque proportione candelarum distributio perficitur.

4. De Tuschianis canonicalibus una testamenti particula profertur, in qua legitur « *voglio e comando che vengano eretti due canonicati nella chiesa collegiata in Norma colla prebenda di scudi cinquanta per ciascuno, di ius patronato* etc. » Nullum namque eorumdem erectionis monumentum in tabulario episcopali reperire datum fuit. Attamen de iis mentio occurrit in literis erectionis canonicatus Mattocci, in quibus postquam de hisce edixerit ēm̄us episcopus « *Duos canoni-*

catus et praebendas pro duobus presbyteris aut clericis... qui stallum in choro habeant nec non in ea ecclesia divinis officiis ceterisque actibus publicis se conformare... auctoritate nostra ordinaria... cum onoribus et onoribus universis erigimus etc... eisdem canonicatibus ac ipsi ecclesiae collegiatae secundum statuta et laudabiles consuetudines deserviet is etc. » easdem literas concludit « *Quocirca mandamus dignitati et canonicis collegiatae illius ecclesiae ut vos in fratres et canonicos recipiant, et stallum in choro locumque in capitulo assignent, prout cum canonicis secundae erectionis factum est.* »

5. Nullas in receptione conditiones ab antiquae massae canonicis neque quoad Tuschianos, neque quoad Mattoccios canonicatus adiectas fuisset colligi posse videtur ex eo quod nullum de iis documentum exhibeatur, vel verbum fiat. Praeter commune cum canonicis antiquae erectionis chorale pensum, onerantur recentiores ex fundatione nonnullis piacularibus sacrificiis pro anima respective fundatoris, et Mattoccianis adiicitur lex sacrum turnatim litandi diebus festis post conventualem. Horum canonicatuum quanti sint reditus specifice non traditur: eos tamen profluere ex integra fundatoris haereditate, et prae ceteris pinguiorem praebendam constituere compertum est. Nullam demum de utriusque erectionis canonicis asseri posse consuetudinem refert oñus episcopus: cui concinunt canonici primae erectionis adfirmantes nunquam eos partem habuisse, neque in distributionibus, neque aliis proventibus qui incerti dici solent. Et de iure assistendi capitularibus sessionibus subiungunt « *è questa pretenzione moderna dei novelli, poichè gli antecessori non hanno mai nutrito simile pretenzione.* » Haec in facto.

6. Contendunt canonici primae erectionis utraque incerta proprie dicta stolae albae et nigrae, et incerta quae certa dicuntur inter ipsos exclusive pertienda. Primo, attenta canonicatuum indole, utpote quibus animarum cura est adnexa; merces hinc sua ut operario debeatur iustitiae debitum exigit. Secundo ex aequitate, cum canonicales proventus sint adeo tenues, ut archipresbytero congrua etiam necessaria deficiat. Tertio, quia novi canonici, praeterquam pinguiori censu ditantur, levioraque sustinent onera, de capituli gremio non sunt, et admitti ea unico meato potuerunt in tanta rerum augustia citra ullum antiquorum praeiudicium; itaut reapse de tempore admissionis nunquam de incertis participes facti fuerint, neque in functionibus a capitulo explendis sese immiscuerint. Illudque proinde plane confici

putant, iure suffragii ipsos minime donandos in capitulis, saltem quoad ea quae respiciunt redituum administrationem, aut officialium electionem, cum devium a iure sit, ut quis in aliena negotia se intrudat.

7. Contra canonici noviter recepti pari iure pollere arbitrantur ad universa incerta quae capitulo obveniunt, tum ex fundatorum voluntate, saltem praesumpta; tum ex erectionis lege, qua factum est ut canonicatus cum *honoribus et oneribus universis* antiquis competentibus erigerentur; et correspectivorum ratio exigit, ut eadem ferenti onera idem tribuatur emolumentum. Tum maximo ex indole receptionis: capitulum enim nullis adiectis conditionibus, sed pure ac simpliciter canonicatuum erectioni assensum praebuisse propugnant; ita ut ex hoc ipso plenum canoniae ius adepti, unum morale corpus constituant, et uti in onoribus ac oneribus, ita in emolumentis ceteris peraequati habeantur. Nec ullo modo obstare putant praebendarum diversitatem, cum ea non circa universitatem, et genus iurium canonicalium, sed solum quoad particularia, et speciem proventuum versetur. Quoad capitulares conventus ad literas confugiunt erectionis anni 1848. superius relatas.

8. In iure haud ambigitur, quod capitulum novae canonicatuum erectioni consentiens, conditiones sibi bene visas possit adiicere, quae iustitiae consonae appareant, easque Sac. Congregatio iugiter approbavit. Iustam, praeter alias, censuit conditionem quod novi canonici non participent de legatis, anniversariis, bonis, aliisque iuribus iam antiquo capitulo quaesitis; vel quod nec activam nec passivam habeant vocem in negotiis ad interesse pertinentibus antiquorum dumtaxat canonicorum; uti prostant exempla in *Aretina erectionis canonicatuum 5. Maii 1703. in Alatrina 8. Februarii 1727. et in Toletana archipresbyteratus 1. Februarii 1766.*

9. At dubium est, si forte, nullis adiectis conditionibus sed pure et libere novae erectionis canonici admissi fuerint: in qua adamussim versari conditione capitulum Norbanum videtur. Non eadem siquidem hoc in casu est canonistarum opinio, num ad omnia iura, emolumenta et legata capitulo relicta indistincte sint admittendi. Negant aliqui ob legalem iuris praesumptionem quod admissio facta censeatur sine ulla proprii iuris diminutione ac detrimento, ideoque magis aequitati congruum, ut novi canonici ea non lucrentur, quam ut antiqui ea perdant. Tondut. *Quaest. benef. cap. 68, n. 15.* Scar-

fanton. ad Ceccoper. *Lib. 1. tit. 14. n. 59. et seq.* Praesertim si res sit de novis canonicis qui propriam praebendam distinctosque fructus habeant. Card. De Luca *de canonic. disc. 6. num. 5.* et Piton. *de controv. part. alleg. 64. n. 5.*

10. Alii vero distinguentes speciem canonicorum supranumerariorum, qui sola honorifica denominatione fruuntur, et numerum antiquorum haud frangunt, ab iis qui vere et proprie aggregantur ad capitulum et de eius corpore fiunt cum omnibus privilegiis et honoribus, et per quorum admissionem numerus augetur, censent hos nihil differre ab antiquis, ita ut tam novi, quam antiqui in omnibus uniformes sint active et passive tam in oneribus, quam in honoribus, singulisque semper aequalis debeatur omnium emolumentorum participatio, nisi aliud in novorum admissione cautum expresso fuerit. Haec tenet idem card. De Luca *eod. tit. disc. 37. n. 2. et Panimoll. decis. 98. annot. 1. n. 6.* Sed prae omnibus eminet Pignatell. *tom. 6. consult. 48. per tot.* qui articulis formiter discussis, tam quoad vocem in capitulo, quam quoad participationem omnium emolumentorum, ad utraque admittendos esse canonicos noviter receptos pure et simpliciter tuetur innixus auctoritatibus, quas plena manu refert. Quin immo, quoad vocem in capitulo, eo usque suam urget sententiam, ut putet eam competere novis canonicis, etsi numquam ad capitulum fuerint admissi, et in literis receptionis legeretur clausula « *sine praeiudicio* » quam intelligendam putat de omni alio praeiudicio, praeter illud, quod venit in necessariam consequentiam pleni iuris canoniae.

11. Verumtamen haec sententiarum discrepantia, verba auctoris mox relati penitius perpendendo, conciliari posse videtur. Supponit enim ipse casum quo ex fundatorum voluntate ceteris in omnibus peraequandi forent novi canonicatus, et quod relicta ab iis substantia in communem fuerit massam collata; quibus positis, quum per hanc collationem onerum peraequatio supponatur, planum est antiquorum consensum absque conditione praestitum, id operari ut communis emolumentorum ex massa retrahendorum participatio esse debeat, quum hoc in casu verificetur adamussim antiquorum praeiudicium evanescere, quod profecto est fundamentum contrariae sententiae. Ceterum citra huiusmodi peculiaria rerum adiuncta, primam sententiam, ex maiori saltem canonistatum suffragio, praevalere congruum apparet.

12. Quapropter veluti eiusdem sententiae consectaria est distinctio, quam circa legata et emolumenta alia tenendam monet Castren. *Consil. 170.* §. *super secundo.* Card. De Luca *de canonic. discur. 6. num. 12.* Piton. *de controv. Patron. alleg. 65. n. 27.* et Scarfanton. *Lib. 1. tit. 14. n. 60.*, ab illis nimirum novos canonicos excludendos esse, quae ante eorum erectionem ac receptionem iam capitulo quaesita fuerant; ad ea vero esse admittendos, quae post erectionem obvenere: obtinet enim hoc in casu quod quidquid capitulo relictum est aeque inter omnes dividi debet.

13. Quoad participationem distributionum incertarum resultantium a funeralibus, seu mortuariis ac anniversariis, aliisque ecclesiasticis functionibus a populi devotione obvenientibus, eam *summa ratione* deberi novis canonicis respondit card. De Luca *cit. disc. 6. num. 14.* « *quoniam participatio noviter additorum non praeiudicat antiquis, sed solum auget praeiudicium seu impensam populi volentis illas functiones ecclesiasticas facere.* » Limitat nihilominus responsum ad casum distributionum, seu emolumentorum quae certam taxam non habent in singulis; idque exemplis explanat. « *Si enim ex. gr. singulis canonicis in funere intervenientibus quaedam certa portio pecuniarum, vel candelarum dari soleat non alterabilis, sive maior, sive minor sit canonicorum numerus, tunc recte id procedit, quoniam nihil interest singulorum, maiorem vel minorem esse numerum participantium, dum esset ius accrescendi. Secus autem ubi pro illa functione ex consuetudine datur quaedam summa capitulo indistincte, sive maior sive minor numerus canonicorum interveniat, quoniam in exequiis seu funeralibus ordinariis, vel minus sollemnibus, ad quae pro libito partium canonici cathedralis, vel omnes, vel in parte invitantur, datur certa partio pecuniaria inalterabilis, unde interessentium nihil interest, an maior, vel minor numerus interveniat. Ubi vero agitur de funere solemni quod dicitur capitulare, datur certa summa in universum distribuenda cum iure accrescendi interessentibus, quibus maior numerus capitularium praeiudicat, quoniam ita antiquiores non obtinerent illam maiorem distributionem, quam prius habebant.* »

14. Ad praxim quod attinet S. huius Congregationis, eam ab exemplis proxime recensendis ne pigeat haurire. In una *Narnien. Servitii et punctaturarum 14. Aprilis 1714.* in qua agebatur de novis canonicis pure capitulo aggregatis, ac contendentibus aequalem cum antiquis emolumentorum participationem, proposito dubio « *An cano-*

nici secundae erectionis debeant admitti ad participationem omnium emolumentorum extra massam, consistentium sive in eleemosynis communitatis, societatum Rosarii, et SSmi Sacramenti pro missis cantatis et processionibus, sive in relictis benefactorum favore capituli, seu pro funeribus, anniversariis, et missis cantatis etiam de requie ex pietate fidelium provenientium » respondit « *negative quoad provenientia ex dispositionibus relictis capitulo ante erectionem canonicatuum recentiorum; et affirmative quoad relicta capitulo post dictam erectionem, et quoad emolumenta manualia eidem capitulo in dies largienda.* »

Item *in Nullius seu Terrae Pontiani Praecedentiae et distributionum 26. Martii 1735.*, in qua canonici pure et libere noviter admissi petierant participationem legatorum ac emolumentorum, quae ante novam erectionem canonicis antiquis relicta fuerant, proposito dubia « II. *An et cui debeantur distributiones et emolumenta de quibus agitur* » responsum est « *distributiones et emolumenta provenientia ab exercitio curae animarum, et a legatis relictis ante erectionem novorum canonicorum deberi canonicis antiquis.* » Idipsum responsum dedit in *Viterbien. 15. Dec. 1742.* et *Tusculana Participationis 9. Maii 1744.*; in quibus disceptatum insuper fuit sub III. et VI. respective dubiis quoad interessentiam, et implementum antiquorum onerum faciendum etiam a novis canonicis, et utrisque *affirmative* responsum.

15. At in *Verulana 5. Feb. 1776.* beneficiati noviter erecti, qui licet iuxta legem fundationis tenebantur singulis functionibus tam pro vivis, quam pro defunctis choro cum abbate et canonicis interesse, eisque diaconi et subdiaconi munere deservire, quum post triennium detrectarent eorum operam illis praestare in functionibus missisque solemnibus pro quibus ex piorum benefactorum largitate certum annuum emolumentum capitulo fuerat constitutum, prout etiam in adventitiis anniversariis, pro quibus certum itidem emolumentum solvebatur capitulo, quia abbas et canonici destiterant eadem emolumenta partiri cum beneficiatis, quos antea de hisce participes reddere non dubitaverant, proposito dubio « *An beneficiati Bisleti teneantur interesse choro ac inservire missis cantatis, et sacris functionibus provenientibus ex voluntate piorum fundatorum* » responsum est « *affirmative, dummodo admittantur ad participationem.* »

16. In *Sabinen. Participationis 2. Maii 1770.* agebatur de novo canonicatu ex probabili fundatricis mente ceteris coaequando. Agebatur quod ipsa fundatrix in ceteris suis bonis haeredem ex asse

instituerat ecclesiam ipsam collegiatam, ad hoc ut reditus ab archipresbytero, et canonicis, comprehenso etiam novo erigendo, aequaliter lucrarentur. Haud constabat num conditionate, vel simpliciter fuerit facta admissio: asserebatur nihilominus primum canonicatus possessorem aeque ac ceteros de omnibus legatis, distributionibus quotidianis aliisque emolumentis, de quibus antiqui, participes fuisse. Cum inde haec omnia denegarentur noviter proviso, quaesitum est « *An possessor canonicatus nuncup. Filippi participare valeat de legatis, distributionibus quotidianis, aliisque emolumentis de quibus participant alii canonici* » datumque responsum « *affirmative dummodo resideat, et inserviat in omnibus ad formam aliorum canonicarum, et conferat tertiam partem pro distributionibus.* » Re tamen iterum perpensa, cum ex documentis resultasset, antecessores haud participasse de dictis massae emolumentis, quia de gremio capituti canonicatus non reputabatur; atque reditus praebendae detrimentum subiisse, rogationi « *An, sit standum, vel recedendum a decisis in casu* » redditum fuit responsum « *quoad emolumenta superventa post aggregationem novi canonici in decisis. Quoad collationem tertiae partis pro distributionibus recedendum a decisis. Quoad emolumenta existentia ante aggregationem iterum proponatur.* » Subinde quis fuerit huius causae exitus ex Thesauro colligere datum non est.

17. Quoad ius vocem activam et passivam in capitulis exercendi, videnda *Eugubina erectionis canonicatuum 26. Martii 1763. ad quartum dub. et Tolentinaten. archipresbyteratus 1. Feb. 1766. ad tertium dub.* in quibus iugiter statutum reperitur quod novi canonici gaudeant *voce activa et passiva, exceptis iis, quae respiciunt interesse et iura particularia veterum canonicorum.*

18. Hisce pro munere expositis dantur dubia

I. *An canonici secundae et tertiae erectionis admittendi sint ad participationem omnium emolumentorum capitulo obvenientium tum pro missis aliisve functionibus adventitiis, et a communitate seu pietate fidelium obvenientibus, quam ex funeribus in casu.*

II. *An supradicti canonici participare debeant de piis legatis, ac anniversariis capitulo relictis in casu.*

III. *An et in quibus negotiis iidem canonici ius habeant capitularibus sessionibus interessendi, et gaudeant voce activa et passiva in casu.*

IV. *An et in quibus functionibus sit turnus ab omnibus canonicis servandus in casu.*

Die superius dicta emi patres rescripserunt

Ad 1. et 2. negative quoad emolumenta provenientia ex dispositionibus relictis capitulo ante erectionem canonicatuum et ab exercitio curae animarum. In reliquis affirmative.

Ad 3. affirmative in omnibus exceptis iis quae respiciunt interesse et iura particularia veterum canonicorum.

Ad 4. affirmative quoad functiones capitulares, et eas pro quibus ad participationem admittuntur; et scribatur emo episcopo, qui moneat capitulum ut infra sex menses nova conficiat statuta ad tramites Conc. Rom. lib. 2. cap. 4. et 5.

NUM. XXII.

(Vid. §.V. n. 178. vol. I. p. 339.)

De forma in concursibus observanda.

Summarium.

1. Quae sit ecclesiae, Conc. Trid., et Sedis Apostolicae mens circa electionem digninris ad animarum curam.

Ecclesiae parochiales per concursum conferendae sunt.

2. Appellatio ab irrationabili iudicio episcopi in devolutivo a S. Pio V. permissa.

3. Abusus huiusmodi appellationum.

4. Perniciosi quandoque iudiciorum exitus.

5. Votum a Ben. XIV. olim secretario S. Congr. Conc. prolatum et publicatum.

6. Quod a Cong., ac proinde a Clem. XI. probatum fuit.

7. Epistola S. Cong. nomine scripta pro disciplina servanda in provisionibus per concursum ecclesiarum parochialium.

Non eadem ubique erat examinis peragendi forma.

Decretum anni 1603. pro novo examine concedendo absque praevia probatione gravaminis.

Sed alia deinde requisita praeter doctrinam exponenda sunt.

Dubia super admissione appellationis in casibus particularibus, et ulterioribus instantiis.

Praescribitur ordinariis uniformitas in concursibus, et examinibus.

Quid singillatim servandum in ecclesiarum provisionibus per concursum ?

Hisce servatis, appellatio post decem dies interposita non admittitur.

Quae forma sequenda sit in transmittendis actis concursus coram iudice, *ad quem?*

Gravamine quoad doctrinam ex actis non probato, novum examen minime concedendum est.

Neque admittenda prosecutio appellationis, nisi gravamen quoad alia saltem extraiudicialiter probetur.

Praemissis non servatis, admittitur appellatio, et provocatio ad novum examen, etiam non probato gravamine.

8. Pontificis experientia de praemissarum legum utilitate.

9. Aliqua tamen addenda supersunt.

10. De concurrentium idoneitate non ex doctrina tantum, sed ex aliis etiam qualitatibus iudicanda.

11. Super quibus expedit examinatorum quoque sententias exquirere,

12. Et iudicium appellationis agnoscere;

13. Atque in iudicio ferendo legitimis probationibus et documentis inniti.

14. Habenda quoque ratio episcopalis iudicii ex informata conscientia prolati.

15. Appellatio saltem devolutiva denegari nequit ex Concilio Tridentino.

16. Series actorum servandorum in parochiarum provisionibus per concursum.

Indictio concursus cum praefixione termini ad exhibenda in actis requisita.

Summarium meritorum tam ordinarii, quam examinatorum iudicio subiiciendum.

. Forma concursus et examinis tum circa doctrinam, tum circa reliquas qualitates requisitas.

Suppressa requisitorum notula, dignior ab examine eligendus, et in possessionem inducendus;

Appellatione interposita, iudex *ad quem* non pronunciat nisi secundum acta.

Si ordinarius processerit ex informata conscientia, causam sibi notam per literas familiares indicabit iudici superiori.

Qui nec relevare poterit, nec iuridice probari postulabit.

Ordinarius suspectum habens iudicem *ad quem*, iudicii sui causas aperiet praefecto S. C. Conc.

17. Duae sententiae conformes in utramque partem iudicio finem imponent; quapropter nequaquam datur quartum adire iurisdictionis gradum.

18. Praemissorum executio ordinariis commendatur.

19. Pro collatione ecclesiae a Sede Apostolica providendae liceat semper ordinariis concursum indicere et complere.

20. Item digniorem eligere non transmissis actis, pro collatione ecclesiae, quae Sedi Apostolicae reservata sit ratione mensis.

21. Secus si ecclesia ex alia causa reservationi fuerit obnoxia. Pontifex ordinariorum iudicio multum deferet.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabiles fratres, salutem, et Apostolicam benedictionem.

1. Cum illud semper plurimum formidaverit ecclesia catholica, ne indignis quibusque, et extra sacerdotale meritum constituti cura animarum, et dominici gregis custodia crederetur; quia totius familiae status, et ordo nutat, si quod requiritur in corpore, non invenitur in capite: Hinc canonicis sanctionibus, ac praesertim Sanctae Tridentinae synodi decretis provide consultum est, regimen ecclesiarum parochialium iis esse committendum, quorum omnis aetas a puerilibus exordiis ad perfectiores annos per disciplinae ecclesiasticae stipendia ita cucurrisset, ut de illorum supra alios provectione, ac potiori doctrinae, morum, ac diuturni laboris suffragio nefas esset dubitare. Quia vero perniciosa apud plurimos opinio sensim invaluit, Tridentini decretis non praescriptam esse dignioris electionem; sed caveri tantummodo, ne indignis ecclesiae parochiales, aliaque beneficia, quibus cura imminet animarum, conferrentur; s. m. Innocentius XI. praedecessor noster erroneam doctrinam a vera et sincera patrum mente longius deflectentem damnavit, et edocuit, quam prudens, ac diligens esse debeat pastoralis officii dispensatio.

Ad tramites idcirco eiusdem sanctae synodi usu receptum est, occurrente parochialis ecclesiae vacatione, quae libere ab ordinario conferenda sit, concursum institui, ut habita in eo de cuiuslibet aetate, moribus, doctrina, et sufficientia, solerti inquisitione, episcopus eligat quem caeteris magis idoneum iudicaverit.

2. At quia contingere quandoque potest. quod favore, vel gratia, vel minus aequo iudicio minus digni dignioribus praeponatur sanctae memoriae Pius V. noster praedecessor, ne quid in huiusmodi electione esset inordinatum, atque praepsterum, edita saluberrima constitutione licere voluit iniuste in concursu reiectis, interposita ad metropolitanum, vel episcopum viciniorem, vel Sedem quandoque Apostolicam appellatione, praeelectum ad novum examen provocare, et ecclesiam alteri non rite collatam, novo facto meritorum periculo, si ita ius esset, vindicare. Et ne frivolae appellationis diffugio locus esset, provide ibidem cautum est, dictae appellationi in devolutivo tantum deferri oportere, non suspensa, aut quoquo modo retardata praeelecto ab ordinario parochialis ecclesiae possessione.

3. Consultissimae huiusmodi leges cum in finem institutae, ne in tanti momenti re imperiti magistris, novi antiquis, rudes praeferantur emeritis, violatae sunt hominum fraude, et malitia, ipsa medela vulnus exasperantium. Saepissime enim reiecti ab ordinario dictae constitutionis obtentu in vocem appellationis facile prorumpere, et minus legitima concurrente causa electos ab episcopo ad novum examen provocare consueverant; illosque praeterea relicta gregis, et ecclesiae custodia longum iter arripere, et diuturni laboris, temporis, et pecuniae impensa exhaustos, litem in secunda, tertia, et ulteriori quandoque instantia sustinere cogebant.

4. Quin etiam experientia compertum est, magno iustitiae detrimento litem ipsam absolvi. Quandoquidem ii, qui examini se subiecerant, atque in primaevo concursu utpote legitimorum institutionum nescii reiecti fuerant, longa postmodum decurrente lite, sedulam literis ex industria navantes operam, praeferri aliis merebantur, et acerbe succensebant episcopo, iudici quidem adeptae, non autem adipiscendae peritiae, per iniuriam se fuisse reiectos.

5. Hinc apud bene moratos homines, et iustitiae vindices, frequens querelarum occasio, quibus sedandis cum Congregatio Concilii Tridentini interpres omne studium, diligentiamque conferret: nobis, qui secretarii munere fungebamur, mandatum est ut sermone, typis postea vulgato, rem sedulo expendere, ingruentis mali originem, et apta eidem avertendo remedia investigare pro viribus niteremur. Sensus hac de re nostros explicantes, vitio potissimum laborare comperuimus praxim examinis oretenus habiti, nec scriptis consignati: electi siquidem ad curam animarum ab ordinario collatore, et ad

iteratum examen coram alio iudice provocati, ius legitimae collationis tueri non poterant certo, ac permanenti testimonio iam probatae idoneitatis; sed a novi examinis alea, subeunda coram iudice appellationis gestarum rerum prorsus ignaro, tota res pendere videbatur. Quocirca gravi iustitiae detrimento recepta in foro erat opinio, provocari posse ad alium iudicem, nullo exhibito indebitae reiectionis documento. Quod quidem cum a sacrorum canonum censura longius aberraret, facile huic corruptelae occurri posse censuimus, si certa primum, et apte disposita habendi examinis forma praescriberetur; si quaestiones examinatis propositae, et consentaneae illorum responsiones, totaque rei gestae series in scriptis redigeretur; ut si acta demum totius concursus ad iudicem appellationis integra asportarentur.

6. Inita a nobis consilii ratio non solum arrisit Congregationi, illam die 16. Novembris 1720. ratam habenti; sed etiam Pontificii iudicii accessione roborata fuit a Clemente XI. ecclesiasticae disciplinae vindice, et assertore eximio. Utique locorum ordinarii ea omnia filiali, quo par erat, obsequio, et diligentia exequerentur; iis datae sunt die 10. Ianuarii 1721. opportunae literae nostro calamo exaratae, eiusdemque Pontificis sensu, et oraculo comprobatae, quarum tenorem etsi alias praelo commissum, et insertum in bullario dicti Clementis praedecessoris nostri, congruo hic duximus referendum.

Reverendissime Domine uti frater.

7. *Quo parochiales ecclesiae dignioribus personis gubernandae traderentur, statuit, ut notum est. Sacrosancta Tridentina synodus Sess. 24. cap. 18. ut, vacante ecclesia parochiali, indiceretur, et fieret concursus; ac, postquam concurrentes ab episcopo, vel eius vicario generali, atque ab examinatoribus synodalibus saltem tribus, examinati, et approbati essent, episcopus eum eligeret, quem aetate, moribus, doctrina, prudentia, aliisque rebus ad vacantem ecclesiam gubernandam necessariis, et opportunis, digniorem caeteris, magisque idoneum iudicaret. Adiecitque ad hanc concilii sanctionem validius confirmandam, re, et nomine Sanctissimus Pontifex Pius V., quod, si unquam episcopus minus habilem, postpositis magis idoneis, elegisset, possent ii, qui reiecti essent, a mala eiusdem electione ad metropolitanum, vel, si ipse eligens metropolitanus, aut exemptus foret, ad viciniorem ordinarium, ut Sedis Apostolicae delegatum, vel alias ad ipsam Sedem Apostolicam appellare, ac praeelectum ad novum examen coram ipso appellationis iudice, et eius*

examinatoribus provocare; ea tamen cautione, ut appellatio non in suspensivo, sed in devolutivo esse deberet: quemadmodum in eius constitutione, quae trigesima tertia est, latius cavetur; concludendo, quod, constito de prioris eligentis irrationabili iudicio, eoque revocato, parochialis ecclesia magis idoneo conferatur.

Cum autem neque concilii decreto, neque Pontificis bulla examinis in concursu peragendi forma, seu methodus ulla certa, ac peculiaris servanda proponatur; difficile dictu est, quanta examinum, aliorum alibi, diversitas extiterit, atque hinc occasio querelarum. Nam alicubi, cum non eaedem omnibus quaestiones, non iidem casus propositi fuissent, erant identidem, qui, vel in iudicio, vel extra conquererentur, sibi quidem postpositis difficiliores, praeelecto autem faciliores ad solvendum quaestiones obtigisse. Alibi vero eaedem quidem omnibus quaestiones propositae fuerunt, sed neque hae, neque datae a concurrentibus responsiones scripto, seu literis consignabantur. Cumque postmodum, nec raro contingeret, ut è postpositis quispiam iure bullae supradictae, novum ad examen coram iudice appellationis, eiusque examinatoribus electum provocaret: Sacra Congregatio usque ab anno 1603. considerans gravamen non alia ratione, quam novo examine probari posse; provocationem ad novum examen censuit admittendam, gravamine nec dum probato, et requisitis tantummodo probationibus in subsequenti iudicio, in quo, probato per novum examen appellantis gravamine quoad doctrinam, probanda superest eiusdem prae iam electo in reliquis ad regendam ecclesiam requisitis praestantia, ut de maiori alterutrius ad parochialis ecclesiae gubernium idoneitate sententia ferri possit; cum non continuo, si quis est doctior, is etiam aptior, seu magis idoneus ad id regimen habeatur, vel etiam habendus sit. Quam S. Congregationis sententiam scriptores, et tribunalia laudarunt. Aliis demum in dioecesibus laudabilis invaluit consuetudo, ut eaedem omnibus quaestiones, iidemque casus proponautur; ac (ne qua detur ansa cancellario quidquam suo marte addendi, minuendi, mutandi) ut ipsimet concurrentes, quae interrogati fuerint, quaeque responderint, sua manu perscribant. Atque ordinarii, qui morem hunc longe optimum in examinando tenuere, Sacrae deinde Congregationi etiam, atque etiam considerandum reliquerunt, his, qui sic examinati essent, atque postpositi, in posterum, ut solent, appellantibus, indulgenda nec ne statim electi novum ad examen provocatio, nulla gravaminis praerequisita probatione, videretur; cum isti ex actis primi examinis gravamen doctrinae facile alioquin

probare possent; quod alii aliter nimirum examinati probare, nisi secundo, seu novo examine non poterant. Nec defuere alii probitatis, ac peritiae in administrandis diu ecclesiis laude paestantes, qui monerent, frenum aliquod huiusmodi appellantium licentiae tandem iniiciendum, eorumque iam nimis crebras novum ad examen provocationes esse reprimendas; quippe quae vix unquam sine magno ecclesiarum damno contingunt. Nam cum novum examen coram iudice appellationis longe procul a parochia, peragendum sit; electus ab episcopo, qui provocatur, parochiam, quam possidet, cogitur interea temporis deserere, eamque oeconomo, vel vicario cuipiam, veluti sponsam ignotis custodibus, relinquere, sponso non parumper, sed diu sane abfuturo; dum nempe, implicita, ut fit, lite, terna etiam, vel quaterna, alia ex aliis, examina super praestantia primum doctrinae, tum deinde aliorum, quae ad integrandam idoneitatem opportuna sunt, contentiose multiplicentur, et commode, ne dicam otiose, transigantur, antequam deliberari possit utri concurrentium parochia sit adiudicanda.

Ad tollendam eiusmodi non minus querelarum, quam incommodorum occasionem, Sacra Congregatio Concilii Tridentini interpres, postquam rem omnem a capite repetitam in gemina sessione 1. Oct., et 16. Novemb. 1720 summo studio recognovit, tandem, Sanctissimo etiam annuente, statuit (quod per praesentes literas encyclicas exequitur) omnes, et singulos episcopos, aliosque praelatos, penes quos sit ius, et auctoritas faciendi concursum, hortari, ut examen eiusmodi instituere non graventur, quale iam et multae dioeceses, et urbs ipsa observat, atque Apostolica etiam dataria postulat, sive, cum, Sede vacante, vacat ecclesia aliqua parochialis, cuius collatio ad Sedem Apostolicam pertineat, sive cum vacat parochialis aliqua, ut dicitur, iuxta decretum, sive demum, cum, vacante in collegiatis, aut cathedralibus ecclesiis dignitate aliqua maiori, annexam habente curam animarum faciendus est concursus, atque ad Apostolicam datariam transmittendus, ut notum est, atque in literis, quae de ordine Sanctissimi, tunc e dataria prodeunt, clare praescribitur.

Vacante itaque ecclesia parochiali, quae conferenda sit per concursum, atque hoc solitis formulis indicto, haec, quae sequuntur, ex Sacrae Congregationis sententia, consilio, suasione, servanda proponuntur.

Primum nempe, ut assignentur eaedem omnibus concurrentibus quaestiones, iidem casus, idemque textus evangelii, super quo sermonis aliquid perscribant, ad probandam dicendi pro concione facultatem.

Alterum, ut casus, et quaestiones resolvendae dicentur omnibus eodem tempore, atque omnibus pariter eodem tempore textus evangelii tradatur.

Tertium, ut certum, idemque omnibus spatium temporis constituatur, intra quod casus resolvant, quaestionibus respondeant, conciunculam componant.

Quartum, ut eodem concurrentes omnes in conclavi claudantur, unde, quandiu scribent (dabitur enim omnibus scribendi copia) nemo eorum egredi, neque alius quispiam eo ingredi possit, nisi postquam scripta confecerint, et exhibuerint.

Quintum, ut omnes sua quisque manu tum responsa, tum sermonem scribant, subscribantque.

Sextum, ut responsa quidem latine, sermo autem ea, qua ad populum haberi solet, lingua scribatur.

Postremum, ut unumquodque responsum, et unusquisque sermo, cum ab unoquoque concurrentium exhibebitur, non solum ab eo, qui scripsit, atque a cancellario concursus, verum etiam ab examinatoribus, et ab ordinario, vel eius vicario, qui concursui interfuerint, subscribatur.

Peracto secundum hanc formulam concursu, collataque ei, qui magis idoneus, ac dignior iudicatus fuerit, ecclesia parochiali, non admittatur appellatio aut a mala relatione examinatorum, aut ab irrationabili iudicio episcopi, nisi intra decem dies a die collationis interponatur.

Si quis autem hoc intra spatium appellaverit, actaque concursus petat ad iudicem appellationis transferenda; mittantur vel acta ipsa originalia concursus clausa, et obsignata, vel certe unum aliquod authenticum eorum exemplum, a cancellario concursus, atque altero notario collatum, et auscultatum coram vicario, vel alio in ecclesiastica dignitate constituto, quem eligat ordinarius, ad quem etiam notarii cancellario adiungendi electio pertinebit, nec non ab examinatoribus synodalibus, qui concursui interfuerunt, subscriptum.

Ex quibus actis, vel authentico eorum exemplo nisi gravamen quoad doctrinam probet is, qui sic, ut praemittitur, examinatus, aut a mala relatione examinatorum, aut ab irrationabili iudicio episcopi appellaverit, novum ad examen provocandi facultatem a Sacra Congregatione frustra postulabit.

Quemadmodum et in iudicio oppellationis persequi ius suum frustra tentabit is, qui forte se gravatum doleat quoad reliqua, nisi, interposita mature, ut dictum est, appellatione ab irrationabili iudicio

episcopi, gravamen quoad illa ostenderit vel ex actis primi concursus, vel saltem ex attestationibus, et documentis extraiudicialibus etiam, sed non levibus.

Atque ita quidem sensit Sacra Congregatio, et Sanctissimus assensit. At si quis tamen ordinariorum aliter, ac supra descriptum est, concurrentium examina instituere perrexerit, perget et Sacra ipsa Congregatio more pristino appellantibus, qui se gravatos dixerint, provocationem ad novum examen, nulla gravaminis praevia probatione, indulgere. Interim tamen, ne harum literarum memoria dilabatur, vult eadem Sacra Congregatio, eas in uniuscuiusque ordinarii cancellaria perpetuo conservari. Cuius interea consilium, tum voluntatem dum ego omnibus significo, Amplitudini Tuae fausta omnia e coelo precor. Romae hac die 10. Ianuarii 1721. Amplitudinis Tuae. – Uti frater – P. M. cardinal. Corradinus praefectus. – P. Lambertinus secretarius.

8. Quantum recte dispensandis ecclesiasticis muneribus, administrandae iustitiae, componendis dissidiis, continendisque in officio clericis proficeret saluberrima praemissarum legum institutio, satis superque experientia comperuimus, cum Anconitanam primum ecclesiam, ac deinde Bononiensem sponsam nostram paterna charitate cominus amplecteremur; freti siquidem dictarum legum praesidio digniores parochiis, et curae animarum praefecimus: tantaque, benedicente Domino, id accidit animorum consensione, ut nemo questus sit, traditum minus digno celsioris loci praemium, vel minus iuste alteri credita vacantis ecclesiae gubernacula.

9. At quia certis admonemur iudiciis, non ita id aliis episcopis contigisse, imo non deesse, qui privatis abrepti studiis, saepe declinare, ac redarguere iudicium episcopale praesumant: Nos propterea solliciti de implendis, prout decet, muneris nostri partibus, nonnulla praefatis literis addenda, nonnulla vero tacite, breviterque ibidem tradita, clarius explicanda censuimus, ut recte omnia, atque ex ordine peragantur.

10. Moerentes igitur audivimus, quod in plerisque dioecesibus etsi recepta sit laudabilis, firmiterque custodienda consuetudo in scriptis redigendi examen concurrentium: Nihilominus examinatorum suffragia in sola literarum peritia versantur, nec illorum exquiritur sententia de clericorum aetate, institutione, gravitate, et honestate morum, prudentia, muniis antea exercitis, et an tales demum sint, qui oves suas verbo, et exemplo iuvare possint. Quam devia sit huius-

modi praxis a Tridentini semita, is plane intelliget, qui expendet verba relata *Cap. 18. sess. 24. de Reform. Peracto deinde examine renuntientur quotcumque ab his idonei iudicati fuerint moribus, doctrina, prudentia, et aliis rebus ad vacantem ecclesiam gubernandam opportunis.* Idque probe noscens Congregatio eiusdem Concilii interpres pluries, edixit, examinatores suo deesse muneri, si doctrinae tantum iudices essent, nec inquirerent qui prae aliis probitate morum, laboribus, praestito antea ecclesiae obsequio, caeterisque dotibus ad officium parochi cumulate obeundum necessariis, essent idonei, et commendabiles.

11. Absoluto examine, ut cuique satis compertum est, sit tantummodo potestas examinatoribus renuntiandi quntquot regendae ecclesiae idnneos iudicaverint, reservata uni episcopo electione dignioris, quemadmodum sancitum est a Tridentino illis verbis « *Ex hisque episcopus eligat, quem caeteris magis idoneum iudicaverit.* » At si quem clericorum forte contigerit appellare a mala relatione examinatnrum, quorum cura unice versata fuerit in exquirenda doctrina, non facta uno eodemque tempore solerti etiam investigatione aliarum qualitatum, quae pastoris congruant officio: ordo iudicii secumferet, ut etiam iudex, ad quem provocatum fuit, in sola doctrinae indagine immoretur; Nec sine gravi animarum detrimento, et disciplinae iniuria praeficiatur ecclesiae qui literis magis pollet, licet caetera minus aptus, et quandoque indignus; contra vero arceatur ille, qui licet impar doctrinae merito, attamen moribus, gravitate, prudentia, probato nomine, diuturno ecclesiae famulatu, ac multiplici virtutum laude praecellit.

12. Factum praeterea satis extirpandis abusibus non videtur, si tam episcopus, quam examinatores coniunctis studiis, industriae nervos omnes intenderint in conferenda concordi iudicio ecclesia personae, quae licet scientia, et literis alteri concedat, maiori tamen caeterarum qualitatum eminet ornamento; siquidem postpositus, suae nimium fidens doctrinae, ab irrationabili iudicio episcopi non raro appellat; causaque ad iudicem appellationis delata, idem totus est in perquirenda maiori doctrina, ac reparando gravamine literato homini irrogato, nusquam liberato aliarum virtutum pondere, quae in appellante desiderantur: lugentque ut plurimum vigiles ecclesiarum antistites exitum huiusmodi appellationis, intimeque dolent, parochias doctis, non aptis pastoribus, ut dictum est, regendas committi.

13. At si iudex etiam appellationis (quod raro evenit) tantum tribuens scientiae, quantum satis, maiori, et accuratiori examine inquirat, qui mores hominum sint, quae gravitas, prudentia, qui suscepti antea labores, quae virtutum specimina, quae demum totius anteactae vitae ratio, pascendo gregi consentanea; tot iudici exhibentur attestationes ab appellante ex industria collectae, ut, revocato episcopali iudicio tamquam irrationabili, non vereatur iudex succurrere eidem appellanti, quem tam copiosa, tamque conspicua probitatis adiuvant documenta.

14. Demum cum praecipue episcopis, tamquam in specula constitutis, pateant subditorum excessus, contingere solet, ut in concursu tam inspecta scientia, quam moribus ille idoneus ab examinatoribus renuntietur, cui foeda aliqua vitii labes, ac criminis macula inusta sit, omnibus, praeterquam episcopo, occulta. Si episcopus iusta suadente causa crimine non revelato, eundem criminosum tacitus praeterierit, aliumque immunem a sorde praeelegerit: Illico postpositus simulato gravamine provocat ad superiorem iudicem criminis ignarum, et consueto diffugio appellationis evehitur ad pastorale fastigium qui non potest consulere populo, sed nocere, nec praestare regimen, sed augere discrimen.

15. Ne igitur improbi ingenii homines remedium appellationis ad iustitiae praesidium institutum, callide traducant ad iniquitatis defensionem: optimum factu aliquibus fortasse videretur, si appellatione quavis sublata, cura praeficiendi rectores animarum prorsus relinqueretur episcopis, rationem villicationis suae Christo iudici tantum reddituris. Verum nullo pacto probare id possumus, quod adversaretur menti Concilii Tridentini, tacite permittentis appellationem in devolutivo a mala relatione examinatorum, quemadmodum innuere videntur verba illa « *Nec praedictorum examinatorum relationem, quominus executionem habeat, ulla devolutio, et appellatio, etiam ad Sedem Apostolicam, sive eiusdem Sedis Legatos, aut vice-legatos, aut nuncios, seu episcopos, aut metropolitanos, primates, vel patriarchas interposita impediat, aut suspendat.* » Cui sanctioni respondet etiam constitutio Piana, admittens appellationem in devolutivo ab irrationabili iudicio episcopi.

16. Qua de re, ut in huiusmodi negocio apte omnia, atque composito peragantur, officii nostri esse duximus, eum vobis, ven. fratres, gerendarum rerum ordinem praescribere, quem longo usu utilem

agnovimus instituendis animarum rectoribus, qui credito sibi gregi praeesse, et prodesse possint.

I. Episcopus, habita notitia vacationis ecclesiae, statim, ad praescriptum Tridentini, idoneum in ea deputet vicarium, cum congrua eius arbitrio fructuum portionis assignatione, qui onera ipsius ecclesiae sustineat, donec ei de rectore provideatur.

II. Publico evulgetur edicto notitia concursus, congruo, et ab episcopo praefinito tempore celebrandi: eodemque edicto omnes clare, et aperte moneantur, ut interim decurrente termino assignato, coram cancellario episcopali, vel altero ab episcopo deputando, suarum qualitatum, meritorum, et munerum probationes, attestationes tam iudiciales, quam extraiudiciales, aliaque id genus documenta, quae fraude vacent; exhibeant: alioquin dicto termino elapso documenta huiusmodi quaecumque, et qualiacumque ea sint, nullatenus recipientur.

III. Eveniente die concursus, a cancellario episcopali singulorum merita, qualitates, et requisita (ut vocant) incorrupta fide deprompta a iuribus tempore habili exhibitis, in scriptis summatim redigantur: Porro copia Epitomes tradetur non solum episcopo, vel vicario generali vices illius obeunti, sed singillatim omnibus examinatoribus ad concursum adscitis, ut cum de scientia, tum de ivita, moribus, aliisque regendae ecclesiae necessariis dotibus ferant iudicium.

IV. Die praestituta ab episcopo habeatur concursus, servata accurate in omnibus forma tradita in supra relatis literis anno 1721. editis, totaque rerum in eo gestarum series scriptis diligenter enucleetur. Porro examinatores ad assequendam certam, et indubiam coniecturam scientiae, postquam diligenter expenderint singulorum peritiam in evolvendo, explicandoque oretenus aliquo ecclesiasticae doctrinae capite, vel a SS. Patribus, vel a Sacro Concilio Tridentino, vel a catechismo romano excerpto, ac pari diligentia libraverint a quolibet scripto datas responsiones quaestionibus propositis; Et postquam demum deprehenderint qua quisque polleat gravitate sententiarum, et elegantia sermonis in conciuncula scripto pariter exarata, et textui evangelico, vel alteri dato themati accommodata: Parem, ni forte maiorem solertiam examinatores adhibeant in perscrutandis aliis qualitatibus, regimini animarum consentaneis; morum honestatem inquirant, gravitatem, prudentiam, praestita hactenus ecclesiae obsequia, acquisitam in aliis muneribus laudem, aliaque spectabilium

virtutum ornamenta, doctrinae arcto foedere consocianda; hisque omnibus coniunctim expensis, inhabiles per sua suffragia reiiciant, et idoneos episcopo renuntient.

V. Absoluto concursu ab episcopo, vel, eo impedito, a vicario generali una cum examinatoribus synodalibus non paucioribus quam tribus, notula comprendiaria requisitorum antea distributa tradatur cancellario, qui illam comburat, vel penes acta secreto custodiat, et nemini ostendat, nisi de mandato episcopi, vel eius vicarii generalis. Subinde vero ordinarius, cum primum ei libuerit, eligat ex approbatis digniorem, nec illi possessio ullo appellationis, vel inhibitionis obtentu retardetur.

VI. Si quem clericorum appellare contigerit a mala relatione examinatorum, vel ab irrationabili iudicio episcopi: coram iudice appellationis acta concursus integra omnino producat; Et iudex nisi illis visis, et gravamine comperto, sententiam non pronunciet. Praeterea in ferenda sententia, ac reparando gravamine idem iudex innitatur solummodo probationibus ab actis elicitis tam respectu doctrinae, quam aliorum meritorum. Quia vero a publica indictione usque ad diem habiti concursus tantum temporis intercessit, quantum satis fuit commodo exhibendis necessariis iuribus, attestationibus, requisitis, aliisque meritorum documentis; idcirco, ut quaevis via fraudibus praecidatur, volumus, ac districto mandamus, ne dd. attestationes, fides tam iudiciales, quam extraiudiciales, et documenta quaecumque studiose conquisita, et post concursum, ut aiunt, expiscata ullo modo recipiantur: Non obstantibus supra memoratis literis, a Congregatione Concilii Tridentini interprete anno **1721.** editis, quibus ad praemissorum effectum in hac parte derogamus, illis tamen in reliquis, una cum omnibus in eis contentis, firmiter in suo robore permansuris.

VII. Ubi vero episcopus, posthabito uno, vel altero ex approbatis, ecclesiam contulerit magis idoneo ob aliquam sibi ipsi tantum notam causam, quam censeat significari oportere iudici appellationis, ad detergendam iniustae fortasse praeelectionis notam: familiaribus literis iudicem certiorem efficiat, inviolabilis secreti lege adiecta. Nemo sit, qui hanc praxim nostrae tribuat solertiae, cum illa profluat a Tridentini decretis. *Sessione* etenim *24. cap. 20. de Reform.* ita disponitur « *Praeterea si quis in casibus a iure permissis appellaverit, aut de aliquo gravamine conquestus fuerit, seu alias ab lapsum*

biennii, de quo supra, ad alium iudicem recurrerit; teneatur acta omnia coram episcopo gesta ad iudicem appellationis expensis suis transferre, eodem tamen episcopo prius admonito, ut si quid ei pro causae instructione videbitur, possit iudici appellationis significare.

Et quamvis iure nobis timendum sit, ne dicta praxis monendi iudicem, a quo appellatum est, in more olim posita, hac tempestate obsoleverit, et a foro recesserit; attamen episcopus (ut dictum est) si ex causa sibi tantum, et non aliis nota, quae tamen approbari digna sit, ecclesiam contulerit; illam iudici appellationis, datis secreto literis, denunciet, et aperiat. Sciant porro iudices, delatas ab episcopo causas, et rationes inviolabilis secreti fido esse custodiendas; nec parvi pendendum esse testimonium illius pastoris, cui divino mandatur eloquio, oves suas agnoscere. Facile enim credi non potest, episcopos suae non minus, quam alienae salutis adeo immemores, ut non deterriti divini interminatione iudicii, odio, vel favore moveantur; et in sacrorum canonum singularem iniuriam, *dicant malum bonum, bonum malum, ponentes tenebras lucem, et lucem tenebras.*

Si vero episcopo fuerit suspecta fides iudicis, ad quem appellatum est, nec eidem revelanda censuerit huiusmodi occulta rationum momenta: illa significet secretis literis S. R. E. card. praefecto pro tempore Congregationis Concilii, qui nec consilio, nec auctoritate deerit, quo minus a iudice appellationis debitus iustitiae locus tribuatur.

17. Praeterea quia aequitati etiam convenit, causas appellationum, quae magno litigantium dispendio, et ecclesiae pernicie immortales quandoque existunt, quanta fieri potest brevitate terminari: Idcirco ubi a iudice appellationis lata sit sententia, quae praeelectioni factae ab episcopo omnino sit conformis, nullus pateat novae appellationi aditus, sed auctoritate rei iudicatae controversiae finis imponatur. Sin vero iudex appellationis aliter, quam ordinarius pronunciaverit; liceat praeelecto ab episcopo, qui causa cecidit, ad alium iudicem appellare, firmiter interim retenta parochialis ecclesiae possessione. Tandem postquam tertius quoque iudex sententiam dixerit, ne partes ultra modum graventur laboribus, et expensis, praesertim, quia agitur de cura animarum, cui damnosum est, certi pastoris destitui solatio; is legitimum regendae ecclesiae ius obtineat, cui duae conformes assistunt sententiae, nec ullum novae appellationis remedium succumbenti suffragetur.

18. His sane regulis, quamvis appellatio sublata non sit, satis tamen praesidii comparatum esse arbitramur ecclesiasticae disciplinae, ac recto gerendarum rerum ordini. Unum superest, ut proposita hactenus media debitae executioni mandentur; cumque in scopum locorum ordinarii vigilantiam suam desiderari non patiantur. Ferendum quippe non esset, ad nostri Apostolatus auditum novas in diem deferri querelas, ac summovendis abusibus novas implorari leges ab iis, qui iam praestitutas negligunt, et contemnunt.

19. Demum cum non raro contingat, ecclesias parochiales, dignitates, canonicatus, aliaque beneficia, curam animarum habentia, a Sede Apostolica esse conferenda; vel quia vacaverint in mensibus reservatis, vel quia ex alio capite dictae Sedi reservata sint: Nos praedecessorum nostrorum vestigiis inhaerentes praecipimus, et mandamus, ut uno vel altero eveniento casu, concursus ab episcopo sine ullo discrimine indicatur, nulla ad hunc actum petita venia, vol licentia, quam nostris hisce literis sibi tributam episcopi intelligant.

20. Absolutio concursu, si res sit de beneficiis curatis, *quae tantum ratione mensium reservata sint*, episcopus inter approbatos eligat magis idoneum, et datariae significet, nec acta concursus transmittat, nisi a dataria, cum id opportunum duxerit, requirantur. Sin vero dicta beneficia, quibus cura imminet animarum, *ex alio quovis capite, quam mensium Apostolicorum*, S. Sedi reservata sint; eo sane casu, veteri non immutato more, abstineat episcopus a ferendo dignioris iudicio, et acta concursus ultro datariae exhibeat.

21. Licebit tamen ordinariis, pro suo arbitrio, familiaribus literis datario scriptis eidem denunciare personam, quam censent regendae ecclesiae magis idoneam, eamdemque commonere, an occulta aliqua, et in actis iusto reticita subsit causa, quae cuipiam obstet ad beneficium curatum obtinendum. Nos ipsi postmodum ad hac Sede omnium Principe, et magistra, luculento edocebimus exemplo quanti faciendum sit episcopale iudicium, quantoque vos honore prosequamur, ven. fratres, in partem nostrae sollicitudinis evocatos, quibus interim Apostolicam benedictionem peramanter impertimur.. Datum Romae apud Sanctam Mariam Maiorem die XIV. Decemb. MDCCXLII. Pontificatus nostri anno tertio.

NUM. XXIII.

(Vid. §. 5. n. 191. vol. I. pag. 346.).

Folium causae Casalen. praebendae theologalis.

Summarium.

1. Facti species enarratur,

2. Praebendae theologalis institutio unde habuerit originem?

3. Eam uti legem induxit in omnes cathedrales et collegiatas Conc. Trid.

4. Pro Italia et insulis adiacentibus Bened. XIII. constitutionem edidit incip. « *Pastoralis officii.* »

Etiam Gregorius XVI. emanavit literas encyclicas incip. « *Inter praecipuas* » quibus in eo, quo societates biblicas condemnat. Vid. n. 23. seq.

5. In monachorum coenobiis primas partes scripturae deferendas esse ita ut sacrae theologiae lectio non excludatur, statutum fuit in Tridentina synodo.

6. Ex doctrina Bened. XIV. Tridentinae legi satisfit, sive Sacra Scriptura explanetur, sive sacra theologia tradatur, dummodo haec talis sit, qualem describit Melchior Canus.

7. Idem confirmatur auctoritate card. Petra.

8. Necnon ex declarationibus S. C. Conc., et synodorum dioecesanarum sanctione.

9. Praedicatio verbi divini a parochis tradenda diversi generis est ab ea, quae a theologo tradi debet.

10. Quod confirmatur ex declaratione S. Congregationis Conc. in *Fulginaten.*

11. Theologo in Scripturis explanandis chartula uti licet ad memoriam excitandam.

12. Numerum lectionum quotannis habendarum proprie non praestituit ius commune: sed Concilium Romanum quadraginta lectiones determinavit.

13. Extra provinciam Romanam standum est prudenti arbitrio episcopi, et consuetudini.

14. Theologo licet vacationes sumere aliorum more lectorum.

15. Quin etiam aliquanto longius producere. si ita mos ferat.

16. Tertia praebendae proventuum pars in distributiones applicanda est, quas theologus amittat, accedente negligentia.

17. In casu infirmitatis sanabilis theologus non tenetur substitutum adsciscere; bene vere, si infirmitas sit insanabilis.

18. In theologi negligentiam potest episcopus animadvertere iuxta *Cap. 12. sess. 24. de ref.*

19. In dicta *Casalen.* S. C. declaravit.

Circa lectiones biblicas instar concionum habendas standum esse Conc. Trident. *Sess. 5. cap. 1. de reform.* iuxta Conc. Romani expositiones;

Non teneri theologum episcopo obedire prohibenti; ne chartula utatur.

Circa argumentum lectionum servandam consuetudinem;

In casu inobedientiae et ulterioris contumaciae servandum Conc. Trid. *Sess. 24. cap. 12. de reformat.*, et constitut. *Pastoralis officii* Bened. XIII.

1. Cum in ecclesia cathedrali Casalensi noviter canonicus N. N. theologale officium assecutus esset, et aliqua contra consuetudinem in ea ecclesia receptum invehere voluisset, quae dubiorum formulas inferius positas respiciunt, adversum et obluctantem offendit episcopum suum, qui eidem opportuna mandata iniunxit, quibus parere iubebatur. Quibus ille cum acquiescere detrectaret, res ad iudicium S. Congregatio Concilii delata est. Itaque sacer Ordo peractis omnibus, quae de more peragi solent, antequam causa quaelibet in folio disceptanda proponatur, ad earum, quae inter episcopum ac theologum gliscebant, quaestionum capita obtruncanda, opportunum duxit ea, quae sequuntur, iura ad rem facientia praemittere, videlicet:

2. Primus Alexander III. in Concilio Lateranensi III. *an. 1179. can. 18.* providentissime praescripsit, ut in unaquaque cathedrali ecclesia magister instituerетur « *qui clericos eiusdem ecclesiae, et scholares pauperes gratis doceret.* Hanc dispositionem pene neglectam innovavit, ampliavitque Innocentius III. in Concilio Lateranensi IV. *anni 1215.* decernens, ut singulae cathedrales, ceteraeque ecclesiae congruis instructae reditibus magistrum constituerent, qui grammaticam traderet; metropolitanae vero theologum « *qui sacerdotes et alios in sacra pagina doceret* » prout videre est in *Cap. Quia nonnullis de*

magistris. Theologi institutionem ad omnes cathedrales extendit Leo X. in Concilio Lateran. V. *anni 1516. sess. 16.*

3. Plurimum vero ad huius officii propagationem contulit Tridentina synodus, quae *Sess. 5. cap. 1.* illud institui providenter admodum mandavit « *ne caelestis ille sacrorum librorum thesaurus, quem Spiritus Sanctus summa liberalitate hominibus tradidit, neglectus iaceret* » ea praesertim tempestate, qua ob novatorum errores ac amentiam Scripturae interpretatio privatorum arbitrio relinquebatur.

4. Quamvis autem ubique fere huiusmodi decretum de theologalis officii institutione vires suas nactum fuisset, nihilominus cum multae adhuc essent ecclesiae, quae tanto bono carerent, celebrata s. m. Benedicti XIII. const. « *Pastoralis* » pro Italia insulisque adiacentibus, ad ampliorem Tridentinae sanctioni observantiam comparandam edita est Id ipsum inculcare non destit s. m. Greg. XVI. suis encyclicis litteris anni 1844. incipient. « *Inter praecipuas.* »

5. Ad singula modo controversiae capita gradum faciens ante omnia super lectionis a theologo habendae materia recolendum arbitror, iam in ipsis Tridentinorum patrum conventibus disputatum fuisse, num in monachorum coenobiis lectio S. Scripturae, seu potius theologiae scholasticae, institui deberet (teste Pallavicino *l. 7. n. 33. ad 90.*); ac rem ita fuisse compositam, ut quamvis primae partes Scripturae lectioni tribui deberent, non ideo tamen theologiae sacrae lectio excluderetur. Et in *Sess. 5. cap. 1. Trid. Conc.* theologalis praebenda instituta dicitur « *ad ipsius sacrae Scripturae expositionem et interpretationem.* »

6. Sed rem doctissimo suo more ad trutinam revocavit Benedictus XIV. *De syn. dioec. l. 13. c. 9. n. 17.* cuius verba praestat exscribere « *Iuxta praesentem ecclesiasticorum studiorum methodum negari non potest, eos in varias classes esse distinctos: altera enim est eorum, qui sacras Scripturas interpretantur: altera eorum, qui theologicas disciplinas sive scholastice, sive dogmatice exponunt: altera moralistarum, qui de agendis, et vitandis in praxi disputant: altera demum eorum qui sacros canones profitentur.* » Hanc vero diversarum classium distinctionem occasionem praebuisse addit episcopis, ut aliquando in suis relationibus repraesentarent ad maiorem clori utilitatem conducere si sacrarum Scripturarum loco theologiam moralem theologus edoceret. At vero in suo discursu relato *Thes res. die 5. Iunii 1723.* probatum fuisse ait, « *decretum illud Tridentini Concilii*

sive eius verba considerentur, sive ratio habeatur praxis et consuetudinis sequentium temporum, aeque comprehendere Scripturarum sacrarum expositionem, ac theologiae scholasticae disciplinam, et a canonico theologo non magis suo muneri satisfieri, si sacros Scripturae libros explicet et declaret, quam si in theologia scholastica clerum erudiat: dummodo (ut ipse pergit) *haec talis sit, qualem Melchior Canus tradendam, addiscendamque suadet in suo* lib. 8. loc. th. c. 5., *et quidem nos etiam indicavimus in nostra* instit. 42. *quae scilicet circa quaestiones gravis momenti et utilitatis versatur, easque pertractet, allatis Scripturae divinae testimoniis, conciliorum decretis et patrum auctoritatibus. Ulterius adnotavimus, nonnullorum episcoporum mandato laudabiliter factum, ut per canonicum theologum ea traderetur theologia, quae est de conscientia et moribus dirigendis: id unum vero minime decisum fuisse, num iuxta Concilii mentem canonicus theologus suum munus satis adimpleat, si explicando iuri canonico operam praestat.*

7. Idem senserat ante Benedictum XIV. card. Petra *in Com. ad constit. 2. Innoc. VI. n. 46*, ubi ait episcopum pro sua prudentia statuere debere, quid a theologo agendum sit: hinc si agnoverit auditores capaces, et praesertim laicos, eo casu tenetur adigere theologum, ut e suggestu s. Scripturas doceat; sed si populus non adsit, et clerus rudis fuerit, melius tunc erit, si in theologia morali eos instrui iubeat.

8. Id etiam sancivit in *Hispalen. diei 5. Apr. 1576. in Pharen. 6. Apr. 1669. in Vigilien. 27. Sept. 1681.* et alibi passim; et hanc doctrinam amplexae sunt fere omnes provinciales, et dioecesanae synodus et nominatim Conc. Romanum *an. 1725. T. 1. c. 8.* quod monet canonicos theologos hanc praecipue sequi debere methodum, nempe «*quatenus, literali in unaquaque lectione praemissa enarratione, duas minimum ex eisdem sacrae Scripturae locis proponant, solvantque quaestiones, historialem unam, moralem alteram, vel de nostrae fidei articulis, ac sacramentis, vel de catholicae ecclesiae ritibus, eorumque mysteriis, vel aliis ad sanam doctrinam, et christianam institutionem spectantibus, quae humanae nedum eruditioni, sed spirituali etiam valeant prodesse interessentium saluti.*» Itemque synodus Montisfalisci anni 1710., quam laudat saepissime Ben. XIV.

9. Quibus praemissis, erit em̃arum vestrarum diiudicare num recte inde hoc inferat Casalensis theologus, nimirum, episcopi qui-

dem arbitrio relinqui materiam a theologo pertractandam, id autem semper esse accipiendum intra limites doctrinae hactenus praestitutae: cum praesertim praedicatio verbi Dei parochis iniuncta prorsus diversa sit a theologali lectione, ut ex Conc. Trident. *Sess. 24. c. 4. et alibi.*

10. Hinc cum episcopus Fulginatensis in sua quadam relatione exposuisset a theologo doctrinam christianam loco sacrae Scripturae in modum catecheseos explicari, iuxta id quod a pluribus retro annis obtinuerat volentibus episcopis decessoribus, et S. E. rescripsisset hoc a se minime probari *quippe munus id parochi est et esse debet, cum theologus non tam ad populi quam ad cleri institutionem destinatus sit;* canonici autem apud S. C. supplices instetissent, nequid innovaretur, proposito dubio « *An canonicus theologus loco explicationis s. Scripturae posset explicare catechesim et docere lectiones theologiae moralis in casu et cet.* » S. C. contra votum episcopi canonicis propitium rescripsit *die 3. Iulii 1784.* » *Scribatur episcopo iuxta mentem: mens est ut omnino servetur cap. 7. sess. 24. per eos, qui curam animarum gerunt, quod vero ad canonicum theologum suas lectiones peragere debere iuxta tradita a Bened. XIV. de syn. dioeces. lib. 13. c. 9. n. 17.* »

11. Quod ad modum habendae lectionis, num scilicet uti scripto liceat necne, perpendendum est sacras sanctiones, quibus theologi officium est constitutum, adhibere vocabula *docere ut in cap. Qui nonnullis de magistr.* atque etiam *legere* ut in Conc. Lateran. V. sub Leone X. Quibus verbis utatur synodus Casalensis, colligere non datur ex actis. *Crisp. Vis. past. P. II. §. 2.* quandam resolutionem S. C. refert in causa Casalensi editam super canonico theologo, in qua adhibetur verbum *legere*. Sic enim citatus auctor testatur episcopo Casalensi *5. Nov. 1618.* scriptum fuisse « *Si ecclesiae theologus sacram Scripturam ad praesens non legit, eo quod idoneus non sit ad ipsius s. Scripturae expositionem et interpretationem per idoneum substitutum ab A. T. eligendum etiam per subtractionem fructuum cogi, et compelli debet. Ex tom. 4. litt. SS. LL. pag. 9.* » Caeterum quae sit S. C. mens super hoc quaestionis capite patet ex *Amerina* iam ante ab episcopo Casalensi citata, quam quidem resolutionem enucleans card. Petra *loc. cit. num. 51.* in fin. sic scribit: « *Et quidem nonnisi prudens episcopi arbitrium consulere potest, ut theologus non abutatur, legendo modo puerili materiam, quam defert, ita ut sit causa derisionis*

contra mentem S. C. volentis, quod a theologo populus et clerus educeatur, an potius chartula utatur ad fovendam memoriam eorum quae docet quod non esset improbandum, cum theologus non debeat concionari, sed more doctoris docere. »

12. Nunc ad tertium dubium, super quo licet nihil praefiniverit Conc. Lateranense in *Cap. Quia nonnullis de magistr.*, neque Conc. Trid. *Sess. 5. cap. 1.* neque tandem constit. « *Pastoralis* » Ben. XIII. constituit ut theologus « *bis, aut semel ad minus per singulas hebdomadas, impedimento cessante legitimo, legere debeat.* » Conc. Romanum *anni 1725.* quadraginta saltem lectiones per annum haberi voluit, neque sine speciali indulgentia minuendo earum numero annuit S. C. in *Balneor. VV. SS. LL. 9. Maii 1840.*

13. At vero ubi Concilio Romano morem geri nolis, lectionum numerus episcopi arbitrio relictus videtur quo tamen ipse abuti non debet, ut perpendit Petra *loc. cit. num. 48.*, quapropter in *Patavina 15. Iulii 1645.* S. C. « *censuit tempus, et quantitatem lectionum habendarum ab obtinente in cathedrali praebendam theologalem praefiniendum esse ab episcopo pro eius arbitrio, quod tamen regulari potest a consuetudine ipsius ecclesiae, et aliarum ecclesiarum Italiae.* » Quin imo si in fundatione lectionum quantitas praesignata fuerit, illius dispositioni standum esse declaravit S. C. in *Ripana 12. Ian. 1692.* quam citat Petra *l. c. num. 49.*

14. Quantum vero ad consuetudinem Crispinus *loc. cit. num. 9.* scribit ita in *Asten. tom. 8. dec. pag. 19.* postulatum fuisse « *An lector sacrae Scripturae possit, omnibus illis mensibus, vacare a lectionibus more aliorum lectorum, qui similiter per idem tempus in universitatibus solent feriari.* » Congregatio Concilii respondit « *Lectorem sacrae Scripturae posse a lectionibus vacare, ut mos est aliis lectoribus publicarum universitatum. Ceterum non propterea ipsi licere eodem tempore abesse a servitio chori, et ecclesiae, quin imo hac in parte lectorem censeri eodem iure cum aliis eiusdem ecclesiae canonici.* » Et in *Anagnina 16. Dec. 1645.* S. C. censuit « *Canonicum theologum cogi debere ad legendum tempore adventus Domini, et prout episcopus iudicaverit, cuius arbitrio relinquitur, exceptis tamen mensibus Iulii, Augusti et Septembris.* »

15. Quod si vero mos ferat ut feriae longius protrahi debeant, videtur id posse tolerari ad tradita per Petram *loc. cit. num. 59.*; quamvis si synodus consuetudini adversetur synodum potius substi-

nendum esse rescripsit S. C. in *Melevitana Synodus 2. Iulii 1707.* apud eumdem auctorem. Porro memoriae revocandum ex Casalensis ecclesiae more vacationes ad quatuor menses extendi; quid vero synodus Casalensis praescribat non liquet ex actis. Constat dumtaxat ex synodo Mediolanensi XI. sub S. Charolo *v. V. Monita de exç. dec.* sacrarum literarum interpretationem omni die festo iussam fuisse; in feriis autem, aut quotidie, aut saltem ter in hebdomada, ubi cleri numerus est, aut scripturae, aut alterius sacrae disciplinae expositionem fuisse praescriptam. Quamvis igitur theologo Casalensi quatuor mensium vacatio relinqui velit, attamen adhuc definiri debere, num una lectio in qualibet hebdomada satis sit, ut suo muneri satisfacere dici queat.

16. De quarto et quinto dubio pauca dicenda sunt: siquidem Bened. XIII. in constit. « *Pastoralis* » decernit « *tertiam partem proventuum dictae praebendae theologalis ab episcopo distribui, et proportionabiliter applicari singulis lectionibus s. Scripturae, quae a praebendato praescriptis diebus, et horis totius anni habendae erunt, ita ut* (sequitur ipse) *si praebendatus universas lectiones habuerit assignatas, distributiones integras absque ulla prorsus diminutione consequatur. Si vero in aliqua, vel pluribus lectionibus defecerit, distributiones neglectis lectionibus respondentes amittat, quae in sacristiae ecclesiae beneficium cedant, ac erogentur. In casu autem gravioris contumaciae praebendati liceat episcopo deputare alium theologum sacerdotem saecularem, qui iugiter supplendo eiusdem praebendati vices praefatis distributionibus potiatur.* » Quin officiat distributiones stare locus totius praebendae, ut in ecclesia Casalensi; illud enim adhuc habere locum docet Fagnan. ad *Cap. 5. de magist. num. 2. et 3.* et S. C. *in Suaden. Praeb. theol. 24. Ian. 1801. §. posita in fine.*

17. Superest illud inquirere, quid iuris si impedimentum sit legitimum: super quo articulo scribit Crispinus *l. c. num. 5.* « *Non è tenuto il canonico a leggere per sostituto, quando fosse infermo d'infermità sanabile.* Asten. – *C. Conc. censuit non posse compelli lectorem theologum ad ponendum substitutum quando ex causa infirmitatis sanabilis impeditur per seipsum legere.– Onde se l'infermità fosse incurabile pare che dovesse essere obbligato a leggere per sostituto.* » Ratio differentiae colligi potest ex Petra *l. c. n. 42* ubi tradit in primo casu rationem publicae utilitatis exigere ne salutari pabulo fideles fraudentur; in secundo vero theologum inferioris conditionis esse non

debere, quam cannnicos, qui ex legitima causa e residentia excusantur ex textu *Cap. un. de cler. non res. in 6*. Quod autem de infirmitate in specie dicitur, de quacumque alio legitimo impedimento in universum dici debere videtur, ut colligitur ex superius allatis verbis Conc. Later. V. sub Leone X. Super eadem hac re recolendae sunt in facto exceptiones, quas prufert canonicus theologus in determinando annuu suae praebendae reditu contra ea quae statuit episcopus.

18. Quod reliquum est, an episcopo liceat theologum praebenda privare in casu, quo in sua negligentia contumax ipse perstiterit, videant eñae vestrae quid decidendum sit, posito hac in parte silentio tum Tridentini Concilii, tum const. « *Pastoralis.* » Utcumque vero se res habeat, certum est episcopum, si accedat personalis absentiae culpa, procedere posse ad praescriptum in *Cap. 12. sess. 24.* Ita enim intelligendum esse Petram, qui *l. c. num. 41*. docet episcopum censuras adhibere atque etiam ad privationem beneficii in contumacem theologum devenire posse colligi videtur ex *Placentina* (quam exscribit *l. c.*) *29. Martii 1607*. his conceptam verbis « *Theologalem praebendam obtinens potest compelli, ut per se non per substitutum muneri suo satisfaciat, qui si in residendo se praebuerit contumacem, debet episcopus adversus eum procedere ad praescriptum cap. 12. sess. 24. et pro tempore, quo cessante legitima causa et iusto impedimento abfuerit, idem episcopus debet alium eiusdem canonici sumptibus substituere in lib. 10. decr p 162.* »

Post haec sapientissimo cñarum vestrarum iudicio dirimenda proponuntur dubia.

19. 1. *An et quomodo theologus parere debeat mandatis episcopi circa lectiones Sacrae Scripturae instar concionis habendas, habita praecipue ratione sensus mystici et moralis in casu.*

2. *An et quomodo parere debeat mandatis episcopi circa easdem, non adhibita cartula, sed memoriter recitandas in casu.*

3. *An et quomodo parere debeat mandatis episcopi circa augmentum earumdem lectionum in casu.*

4. *An et quomodo in casu inobedientiae sit locus remedio subtractionis fructuum ab episcopo propositae in casu.*

5. *An et quomodo in casu ulterioris contumaciae episcopus procedere possit ad privationem praebendae in casu.*

S. C. respondit

Ad 1. *Negative et servetur lectio biblica ad tramites Conc. Trid. sess. 5. c. 1. de ref. et prout exponitur in Concilio Romano an. 1725. l. 1. c. 8.*

Ad 2. *Negative.*

Ad 3. *Servetur consuetudo.*

Ad 4. et 5. *Servetur dispositio Conc. Trid. sess. 22. c. 12. de ref. et const. Ben. XIII. « Pastoralis officii.»*

NUM. XXIV.

(Vid. §. V. n. 191. vol. I. pag. 347.).

S. M. Gregorii XVI. epistola encyclica contra societates biblicas, ubi de necessitate erigendae theologalis.

Summarium

1. De societatibus biblicis, quarum institutum est sacras Scripturas vulgari lingua vertere, et ubique disseminare.

2. Nihil difficilius ad intelligendum, nihilque periculosius ad errores inhibendos, et ecclesiae auctoritatem contemnendam, quam Scripturarum privata interpretatio: idcirco novatores scripturas vulgares ubique disseminant.

3. Et Sanctae Sedis morem insimulant, quasi Scripturae cognitionem prohibeat, quae tamen o contra eam promovit.

Huc enim pertinet Conc. Trid. lex super institutione praebendae theologalis, quam magis ac magis inculcarunt concilia provincialia, ac praesertim Conc. Romanum, et constit. Ben. XIII.; neque inculcare hodie desinit S. C. Conc. in responsis ad episcoporum relationes de statu dioeceseon.

4. Cautiones, ne vulgares bibliarum versiones lectitarentur ac propagarentur, adhibitae ab Innoc. III., Pio IV., Ben. XIV.

5. Hanc ecclesiae oeconomiam perperam reprehendunt Ianseniani, quorum audaciam contudit Clemens XI. et Pius VI.

6. Biblicas societates iam damnaverat Pius VII., aliique subsequi Pontifices tum ope Sacrae Congregat. Propag. Fid. tum suis literis encyclicis.

7. Pontifex cum antistitibus gratulatur, quo iuxta Pontificum mandata suas de fraude societatum illarum oviculas, et non paucas ab errore detraxerant.

8. Secretarii biblici per suos missionarios biblia vulgaria inter infideles disseminantes nihil profecerunt, nisi quod impedimenta aliquando pararunt missionariis catholicis in fidei propagatione.

9. Sectarii bac via frustrati Neo-Eboraci in America societatem instituerunt a foedere christiano dictam aliis societatibus amplificandam, cuius consilium est libertatem religiosam disseminare, ao per eam libertati politicae viam sternere.

Ad hanc rem adsciverunt Italos ubique gentium dispalatos, qui biblia vulgari idiomate versa in Italiam introducerent una cum aliis pravis libris.

10. Quibus cognitis Summus Pontifex contristatur pro ea, quam gerit, catholicae fidei sollicitudine.

11. Itaque cum consilio peculiaris Congregationis dictam foederis christiani societatem damnat, eique nomen dari gravissime probibet.

Innovat insuper suorum decessorum dispositiones contra biblia vulgari idiomate conversa.

12. Subinde mandat episcopis, ut fideles a nomine socictati praedictae, aliisque dando arcere studeant, necnon ut invigilent, et adnitantur, ut biblia diligenter ab iis explanentur, quibus boc munus inhaeret.

13. In bano rem ante omnia revocat vigilantiam antistitum Italorum.

14. Necnon et civilium Italiae principum, quorum potentiam ab huiusmodi societatibus oppugnari praenunciat.

15. Deniquc divinam opem implorat.

16. Et episcopis suam impertit bencdictionem.

GREGORIUS PAPA XVI.

Venerabiles fratres salutem et Apostolicam benedictionem.

1. Inter praecipuas machinationcs, quibus nostra bac aetate acatholici diversorum nominum insidiari cultoribus catholicac veritatis, eorumque animos a sanctitate fidei avertere conituntur, haud ultimum tenent locum societates biblicae, quas in Anglia primum institutas, ac longe hinc lateque diffusas, facto veluti agmine in id conspirare conspicimus, ut divinarum Scripturarum libros vulgaribus quibusquc linguis interpretatos permagno edant exemplarium numero, eosque inter christianos iuxta atque infideles nullo delectu dissemi-

nent, et horum quemlibet ad illos nullo duce legendos alliciant. Ita igitur, quod suo iam tempore lamentabatur Hieronymus (1), et *garrulae anui*, et *deliro seni*, et *sophistae verboso*, et *universis*, si modo legere norint, cuiusque conditionis hominibus communem faciunt artem Scripturarum sine magistro intelligendarum: imo quod longe absurdissimum, peneque inauditum est, ne ipsas quidem infidelium plebes ab eiusmodi intelligentiae communione excludunt.

2. Sed vos quidem minime latet, venerabiles fratres, quorsum haec societatum earumdem molimina pertineant. Probe enim nostis consignatum in sacris ipsis literis monitum Petri Apostolorum principis qui post laudatas Pauli epistolas, esse ait in illis *quaedam difficilia intellectu, quae indocti et instabiles depravant, sicut et ceteras scripturas, ad suam ipsorum perditionem*: statimque adiicit: *vos igitur fratres, praescienter custodite; ne insipientium errore traducti excidatis a propria firmitate* (2). Hinc et perspectum vobis est vel a prima christiani nominis aetate hanc fuisse propriam haereticorum artem, ut repudiato verbo Dei tradito, et Ecclesiae catholicae auctoritate reiecta, scripturas aut *manu* interpolarent, aut *sensus expositionem* intervorterent (3). Nec denique ignoratis, quanta vel diligentia, vel sapientia opus sit ad transferenda fideliter in aliam linguam eloquia Domini; ut nihil proinde facilius contingat quam ut in eorumdem versionibus per societates biblicas multiplicatis gravissimi ex tot interpretum vel imprudentia, vel fraude inserantur errores; quos ipsa porro illarum multitudo et varietas diu occultat in perniciem multorum. Ipsarum tamen societatum parum aut nihil omnino interest, si homines biblia illa vulgaribus sermonibus interpretata lecturi in alios potius quam alios errores dilabantur; dummodo assuescant paullatim ad liberum de Scripturarum sensu iudicium sibimetipsis vindicandum, atque ad contemnendas traditiones divinas ex patrum doctrina in Ecclesia catholica custoditas, ipsumque Ecclesiae magisterium repudiandum.

3. Hunc in finem biblici iidem socii Ecclesiam sanctamque hanc Petri Sedem calumniari non cessant, quasi a pluribus iam saeculis fidelem populum a sacrarum Scripturarum cognitione arcere cono-

(1) Epist. ad Paulinum §. 7., quae est epistola LIII. tom. I. op. S. Hieron. edit. Vallarsii.

(2) 2. Petri III. 16., 17.

(3) Tertullianus. lib. *de Praescriptionibus* adversus haereticos cap. 38. 38.

tur; quum tamen plurima extent eademque luculentissima documenta singularis studii, quo recentioribus ipsis temporibus summi Pontifices, ceterique illorum ductu catholici antistites usi sunt, ut catholicorum gentes ad Dei eloquia scripta et tradita impensius erudirentur. Quo in primis pertinent decreta Tridentinae synodi, quibus nedum episcopis mandatum est, ut *sacras Scripturas divinamque legem* frequentius per dioecesim annuntiandam curarent (1), sed ampliata insuper Lateranensis Concilii (2) institutione, provisum, ut in singulis ecclesiis seu cathedralibus seu collegiatis urbium insigniorumque oppidorum non deesset theologalis praebenda, eademque conferretur omnino personis idoneis sacrae Scripturae exponendae et interpretandae (3). De ipsa postmodum theologali praebenda ad Tridentinae illius sanctionis normam constituenda, et de lectionibus a canonico theologo ad clerum, atque etiam ad populum publice habendis actum est in plurimis synodis provincialibus (4), necnon in Romano Concilio anni 1725. (5) in quod Benedictus XIII. fel. rec. praedecessor noster nedum sacros antistites Romanae provinciae, sed plures etiam ex archiepiscopis, episcopis, ceterisque locorum ordinariis Sanctae huic Sedi nullo medio subditis convocaverat (6). Idem praeterea summus Pontifex eumdem in finem nonnulla constituit in Apostolicis literis, quas pro Italia nominatim insulisque adiacentibus dedit (7). Vobis denique, venerabiles fratres, qui de conditione sacrarum rerum in cuiusque dioecesi ad Sedem Apostolicam statis temporibus referre (8) consuevistis, ex responsis per nostram Congregationem Concilii ad decessores vestros, aut ad vos ipsos iterum iterumque datis, perspectum est, quemadmodum Sancta eadem Sedes et gratulari episcopis soleat si praebendatos theologos habeant in

(1) Sess. 24. c. 4. de ref.

(2) Conc Later. anni 1215. sub Innocentio III. cap. XI. quod in corpus iuris relatum est cap. 4 *de Magistris*.

(3) Trid. sess. 5. c. 1. de ref.

(4) In Conc. Mediol. an. 1595. part. I. tit. *de Praeb. theol.*, Mediol. V. an. 1579. part. III. tit, 5. *quae ad beneficior. collat. attin.*, Aquensi an. 1585. tit. *De canonicis*, et aliis plurib.

(5) Tit I. cap. 6. seqq.

(6) In literis indictionis Conc. 24. Decembris 1724.

(7) Const « *Pastoralis officii* » XIV. kal. Iunii an. 1725.

(8) Ex constit. Sixti V. « *Romanus Pontifex* » XIII. kal. Ian. an. 1585. et const. Bened. XIV. « *Quod sancta Sardicensis synodus* IX. kal. Decembris 1740. tom. I. bullar. eiusdem Pont., et ex instructione, quae extat in Append. ad dict. tom. I.

publicis sacrarum literarum lectionibus munere suo bene fungentes, et nunquam intermittat excitare atque adiuvare pastorales illorum curas, si alicubi res adhuc ex sententia non successerit.

4. Ceterum ad translata in vulgares linguas biblia quod attinet, multis abhinc saeculis contigerat, ut diversis in locis sacri antistites maiore interdum vigilantia uti debuerint ubi versiones huiusmodi aut in occultis lectitari conventiculis, aut per haereticos impensius diffundi animadverterent. Atque huc spectant monita, et cautiones adhibitae ab Innoc. III. glor. mem. decessore nostro circa laicorum mulierumque coetus sub pietatis obtentu, et legendarum Scripturarum causa secreto habitos in Metensi dioecesi (1): necnon et peculiares vulgarium bibliorum interdictiones, quas sive in Galliis paulo post (2), sive in Hispania ante saeculum XVI. (3) latas invenimus. Sed ampliore postmodum providentia opus fuit, cum Luterani Calvinianique acatholici, incommutabilem fidei doctrinam incredibili prope errorum varietate oppugnare ausi, nihil intentatum relinquebant ut fidelium mentes deciperent perversis explicationibus sacrarum literarum, editisque per suos asseclas novis illarum in popularem sermonem interpretationibus, quarum quidem exemplis multiplicandis, et citissime divulgandis inventae nuper typographicae artis praesidio iuvabantur. Itaque iis in regulis, quae a patribus a Tridentina synodo delectis conscriptae, et a Pio IV. fel. memor. praedecessore nostro (4) approbatae, indicique librorum prohibitorum praemissae sunt, generali sanctione statutum legitur, ut biblia vulgari sermone edita non aliis permitterentur nisi quibus illorum lectio ad *fidei atque pietatis augmentum* profutura iudicaretur (5). Huic eidem regulae, nova subinde propter perseverantes haereticorum fraudes cautione constrictae, ea demum auctoritate Benedicti XIV. adiecta declaratio est, ut permissa porro habeatur lectio vulgarium versionum, quae *ab Apostolica Sede approbatae,* aut *cum annotationibus desumptis ex*

(1) In tribus literis datis ad Metenses, atque ad illorum episcopum et capitul., necnon ad abbates Cisterciensem, Morimundensem, et de Crista, quae sunt epist. 141. 132. lib. 2., et epist. 235. lib. III. in edit. Balutii.

(2) In Conc. Tolosano anni 1229. can. 14

(3) Ex testimonio cardinalis Pacecco in Conc. Tridentino (apud Pallavicinum, storia del Conc. di Trento, lib. 6. cap. 12.).

(4) In constit. « *Dominici gregis* » 24. Martii 1564.

(5) In regulis indicis III. et IV.

sanctis Ecclesiae patribus vel ex doctis catholicisque viris editae fuerint (1).

5. Non defuere interim novi ex Iansenii schola sectarii, qui hanc Ecclesiae Sedisque Apostolicae prudentissimam oeconomiam mutuato a Luteranis Calvinianisque stilo reprehendere non sunt veriti, quasi Scripturarum lectio unicuique fidelium generi omni tempore, atque ubique locorum utilis et necessaria esset, atque ideo nemini posset auctoritate ulla interdici. Hanc vero Iansenianorum audaciam graviori censura reprehensam habemus in solemnibus iudiciis, quae toto plaudente catholico orbe contra illorum doctrinas tulerunt bini rec. mem. Summi Pontifices, nimirum Clemens XI. in constit. « *Unigenitus* » anni 1713 (2), et Pius VI. in const. « *Auctorem fidei* » anni 1794 (3).

6. Ita igitur antequam instituerentur societates biblicae, iamdudum in commemoratis Ecclesiae decretis fideles praemuniti fuerant adversus haereticorum fraudem in specioso illo divinas literas ad communem usum diffundendi studio latentem. Pius autem VI. glor. rec. praecessor noster, qui societates ipsas suo tempore ortas magni invalescere auctibus comperit, haud sane abstinuit opponere se illarum conatibus tum per Apostolicos suos nuntios, tum per epistolas et per decreta a diversis cardin. S. R. Congregationibus edita (4), tum suis duabus Pontificiis literis quas ad Gnesnensem (5), atque ad Mobiloviensem (6) archiepiscopos dedit. Subinde Leo XII. fel. mem. decessor noster ipsa illa biblicorum sociorum molimina persecutus est in encyclicis literis ad omnes catholici orbis antistites datis *die 5. Maii an. 1824.*, idque ipsum denuo fecit novissimus fel. item record. praecessor noster Pius VIII. in encyclica epistola edita *die 24. Maii an. 1829.* Nos tandem, qui meritis longe imparibus in huius locum successimus, haud sane praetermisimus eumdem in finem Apostolicam sollicitudinem nostram impendere, atque inter

(1) In addition. ad dictam regul. IV. ex decreto Congregationis Indicis 17. Iunii 1757.

(2) In proscriptione propositionum Quesnelli a num. 79. ad 45.

(3) In damnatione propos. Pseudo-Synodi Pistoriensis num. 67.

(4) Imprimis per epistolam Congregationis Propagandae Fidei ad vicarios Apostolicos Persiae, Armeniae, aliarumque orientis regionum datam 3. Augusti 1816. et per decretum de omnibus huiusmodi versionibus editum a Congregat. Indicis 23. Iunii 1817.

(5) Die 1. Iunii 1816.

(6) Die 4. Septembris 1817.

alia curavimus, ut sancitae olim de vulgaribus Scripturarum translationibus regulae in fidelium memoriam revocarentur (1).

7. Est autem cur vobis summopere gratulemur, venerabiles fratres, quod excitati pietate prudentiaque vestra, et supradictis decessorum nostrorum literis confirmati haudquaquam neglexistis commonere ubi opus fuit catholicas oves, ut ab insidiis caverent, quae sibi a biblicis sociis struebantur. Ex hisce autem episcoporum studiis cum Supremae huius Petri Sedis sollicitudine conspirantibus, benedicente Domino factum est; ut incauti quidam catholici homines, qui biblicis societatibus imprudenter favebant, perspecta subinde fraude, ab eisdem recesserint, et reliquus fidelium populus immunis forme a contagione permanserit, quae inde illi imminebat.

8. Ea interim spe tenebantur sectarii biblici, ut magnam se consequuturos laudem non ambigerent ex infidelibus ad christiani nominis professionem utcumque inducendis per lectionem sacrorum codicum vulgari ipsorum lingua editorum, quos ingenti plane exemplarium copia missionariis, seu excursoribus a se destinatis per illorum regiones distribui, ac vel nolentibus obtrudi curabant. Sed hominibus christianum nomen praeter regulas a Christo ipso institutas propagare conantibus nihil pene ex sententia contigit, nisi quod potuere interdum nova creare impedimenta catholicis sacerdotibus, qui ad gentes ipsas ex sanctae huius Sedis missione pergentes nullis parcebant laboribus, ut praedicatione verbi Dei sacramentorumque administratione novos Ecclesiae filios parerent, parati etiam pro illorum salute atque in testimonium fidei sanguinem suum inter exquisita quaeque tormenta profundere.

9. Iam vero inter sectarios illos sua ita expectatione frustatos, et perdolenti recogitantes animo ingentem pecuniam vim hactenus erogatam suis bibliis edendis nulloquo fructu divulgandis, inventi nuper aliqui sunt, qui machinationes suas novo quodam ordine disposuerunt ad Italorum potissimum, nostraeque ipsius Urbis civium animos prima veluti aggressione appetendos. Scilicet ex acceptis modo nuntiis documentisque compertum habemus, plures homines diversarum sectarum Neo-Eboraci in America proximo anno convenisse, pridieque idus Iunias inivisse novam societatem *Foederis christiani* nomine nuncupatam, et aliis porro atque aliis ex omni gente

(1) In monito adiecto ad decretum Cong. Indicis 7. Ian. 1836.

sodalibus, seu constitutis in eiusdem auxilium sodalitiis amplificandam; quorum commune cum ipsis consilium sit, ùt religiosam libertatem, seu potius vesanum indifferentiae super religione studium Romanis Italisque ceteris infundant. Fatentur enimvero a pluribus retro saeculis tantum ubique ponderis habuisse Romanae Italaeque gentis instituta, ut nil magnum in orbe processerit, quin factum fuerit ab Alma hac Urbe principium; quod quidem non ex constituta heic disponente Domino, suprema Petri Sede, sed ex quibusdam antiquae Romanorum dominationis reliquiis, in usurpata, ut dictitant, a decessoribus nostris potestate permanentibus, derivatum volunt. Quare cum statutum illis sit, populos universos conscientiae seu potius erroris libertate donare, ex qua, veluti e suo fonte politica etiam libertas cum publicae ad ipsorum sensum prosperitatis incremento dimanet; nihil tamen sibi posse videntur, nisi primum apud Italos Romanosque cives aliquid profecerint, eorum deinceps auctoritate atque studiis penes reliquas gentes magnopere usuri. Atque id facile se assecuturos confidunt, cum tot ubique terrarum Itali sint diversis in locis degentes, indeque in patriam haud levi numero remeantes; quorum non paucos vel novarum rerum studio sua iam sponte incensos, vel corruptos moribus, aut inopia afflictos nullo fere negotio ad nomen societati dandum, vel saltem ad suam operam pretio illi vendendam alliciant. Eo igitur curas suas converterunt, ut horum manibus undique conquisitis vulgaria corruptaque biblia huc advehantur et in manus fidelium clanculum ingerantur: itemque ut distribuantur una simul pessimi alii libri, libellique, ad mentem legentium ab Ecclesiae sanctaeque huius Sedis obsequio abalienandam, Italorum eorumdem ope compositi, aut in patrium sermonem translati ex aliis auctoribus; inter quos *Historiam reformationis* a Merle d'Aubigné conscriptam, et *Memorabilia super reformatione apud Italos* Ioannis Cric praecipue designant. Ceterum de toto hoc librorum genere, quale futurum sit vel ex eo intelligi potest, quod societatis statuto praescriptum fertur circa peculiares quorumdam coetus librorum delectui destinatos videlicet ut nunquam in hos ne duo quidem unius eiusdem religiosae sectae viri conveniant.

10 Haec ut primum relata ad nos sunt, non potuimus equidem non contristari graviter in consideratione periculi, quod nedum per remota ab Urbe loca, sed prope ipsum catholicae unitatis centrum,

incolumitati religionis sanctissimae a sectariis parari cognovimus. Quamvis enim timendum minime sit ne deficiat unquam Petri Sedes, in qua inexpugnabile Ecclesiae suae fundamentum a Christo Domino positum est, non ideo tamen cessare nos licet ab illius auctoritate tuenda; et quo insuper supremi Apostolatus officio admonemur severissimae rationis, quam reposcet a nobis divinus pastorum Princeps ob succrescentia in Dominico agro zizania, si quae ab inimico homine nobis dormientibus superseminata fuerint, atque ob creditarum ovium sanguinem quae nostra hinc culpa perierint.

11. Itaque nonnullis S. R. E. cardinalibus in consilium adhibitis, ac tota rei causa graviter matureque perpensa, ex eorum quoque sententia deliberavimus hanc ad vos omnes dare epistolam, venerabiles fratres, qua et cunctas supradictas societates biblicas dudum a nostris decessoribus reprobatas Apostolica rursus auctoritate condemnamus; et nostri pariter supremi Apostolatus nominatim et condemnamus memoratam novam societatem *Christiani foederis* superiore anno Neo-Eboraci constitutam, et alia eiusdem generis sodalitia si quae iam ei accesserint aut in posterum accedent. Hinc notum omnibus sit, gravissimi coram Deo et Ecclesia criminis reos fore illos omnes, qui alicui earumdem societatum dare nomen, aut operam suam commodare seu quomodocumque favere praesumpserint. Confirmamus insuper et innovamus auctoritate Apostolica super memoratas praescriptiones iamdiu editas super editione, divulgatione, lectione et retentione librorum sacrae Scripturae in vulgares linguas translatorum: de aliis vero cuiusque scriptoris operibus in communem notitiam revocatum volumus, standum esse generalibus regulis et decessorum nostrorum decretis, quae indici prohibitorum librorum praeposita habentur; atque adeo non ab iis tantum libris cavendum esse qui nominatim in eumdem indicem relati sunt, sed ab aliis etiam, de quibus in commemoratis generalibus praescriptionibus agitur.

12. Vobis autem venerabiles fratres, utpote in nostrae sollicitudinis partem vocatis, commendamus in Domino vehementer, ut Apostolicum iudicium, et mandata haec nostra concreditis pastorali procurationi vestrae populis annuntietis et explicetis pro loco et tempore, fidelesque oves a praedicta societate *Foederis christiani*, ceterisque eidem auxiliantibus, necnon ab aliis biblicis societatibus, atque ab omni cum illis communicatione avertere connitamini. Iuxta haec ve-

strum quoque erit tum biblia in vulgarem linguam conversa, quae contra supradictas Romanorum Pontificum sanctiones edita fuerint, tum alios quoscumque proscriptos damnatosve libros e fidelium manibus evellere, atque adeo providere ut fideles ipsi monitie et auctoritate vestra *edoceantur quod pabuli genus sibi salutare, quod noxium ac mortiferum ducere debeat* (1). Interim instate quotidie magis, venerabiles fratres, praedicationi verbi Dei tum per vos ipsos, tum per singulos in cuiusque dioecesi animarum curatores, aliosque viros ecclesiasticos ei muneri idoneos; atque advigilate impensius super illos praesertim, qui destinati sunt lectionibus Sacrae Scripturae publice habendis, ut officio suo ad audientium captum diligenter fungantur, et sub nullo unquam obtentu divinas ipsas litteras contra patrum traditionem aut praeter Ecclesiae catholicae sensum interpretari et explicare audeant. Denique sicut boni pastoris proprium est non modo tueri atque enutrire adhaerentes sibi oves, sed eas etiam, quae in longinqua recesserint, quaerere ac revocare ad ovile; ita et vestri nostrique muneris erit omnes pastoralis studii nervos eo item intendere, ut quicumque ab huiusmodi sectariis, noxiorumque librorum propagatoribus seduci se passi sint, gravitatem peccati sui per Dei gratiam agnoscant, et salutaris poenitentiae remediis expiare satagant: nec vero abiiciendi sunt ab eodem sacerdotalis sollicitudinis studio seductores illorum, praecipuique ipsi impietatis magistri; quorum etsi maior iniquitas sit, non tamen abstinere debemus ab eorum salute, quibus poterimus viis et modis, impensius procuranda.

13. Ceterum, venerabiles fratres, contra insidias et molimina sociorum *Foederis christiani* peculiarem et acriorem in primis vigilantiam exposcimus ab iis ex vestro ordine, qui ecclesias regunt in Italia sitas, aut aliis in locis ubi Itali saepius versantur, maxime autem in Italia confinibus, aut ubicumque emporia portusque extant, unde frequentior in Italiam commeatus est. Cum enim sectariis ipsis propositum sit inibi ad effectum adducere consilia sua, hinc et episcopos potissimum eorumdem locorum alacri constantique studio nobiscum allaborare oportet illorum machinationibus, adiuvante Domino, dissipandis.

(1) Ex mandato Leonis XII. edito una cum decreto Congregationis Indicis 26. Martii 1825.

14. Has autem nostras vestrasque curas adiutum iri non dubitamus praesidio civilium potestatum, imprimis potentissimorum Italiae principum tum pro singulari suo studio religionis catholicae conservandae, tum quod ipsorum prudentiam minime fugit publicae etiam rei interesse plurimum, ut supradicta sectariorum molimina in irritum cadant. Constat enim, diuturnoque superiorum temporum experimento comprobatum est, populis a fidelitate atque obedientia erga suos principes retrahendis non aliam esse planiorem viam, quam indifferentiam in religionis negotio a sectariis sub religiosae libertatis nomine propagatam. Atque id ne dissimulant quidem novi illi sodales *Foederis christiani:* qui licet sese alienos profiteantur a civilibus seditionibus concitandis; ex vindicato tamen unicuique de plebe bibliorum interpretandorum arbitrio, diffusaque ita in Italorum gentem omnimoda quam vocant libertate conscientiae politicam pariter Italiae libertatem sua veluti sponte consequuturam fatentur.

15. Quod vero primum et maximum est levemus una simul manus nostras ad Deum, venerabiles fratres, eique nostram, totiusque gregis, et Ecclesiae suae causam omni, qua possumus, fervidarum precum humilitate commendemus; invocata etiam deprecatione piissima Petri Apostolorum principis, aliorumque Sanctorum, ac praesertim Beatissimae Virginis Mariae, cui datum est cunctas haereses interimere in universo mundo.

16. Ad extremum, nostrae pignus ardentissimae caritatis Apostolicam benedictionem vobis omnibus, venerabiles fratres, et concreditis curae vestrae clericis, laicisque fidelibus effuso cordis affectu peramanter impertimur.

Datum Romae apud S. Petrum postridie nonas maii MDCCCXLIV. Pontificatus nostri anno decimoquarto.

GREGORIUS PP. XVI.

NUM. XXIV.

(Vid. §. III. cap. 8. n. 292. vol. I. pag. 396.)

Baren Curae animarum.

Ubi expenditur, quando episcopo parochos inamovibiles stabilire liceat.

Summarium.

1. Dioecesis Bitectensis iam archiepiscopatui Barensi coniuncta fuit, et ecclesia cathedralis ad collegiatam redacta.

2. 3. Cura animarum in eadem ecclesia quomodo retroactis temporibus administrata fuerit, innuitur.

In praesens hic status est, ut habita eadem penes capitulum resideat, actu per canonicum amovibilem exerceatur.

4. Archiepiscopus preces S. Congregationi offert, ut animarum cura, praevio concursu, in titulum perpetuum archiepiscopo conferatur.

5. At vero acriter huic innovationi adversatur capitulum in sua deliberatione capitulari.

6. Archiepiscopus a S. C. auditus capituli deliberationem refellere nititur.

7. Referuntur iura ab episcopo in sui adsumpti tuitionem prolata;

Et primo quidem, quod ex iuris communis dispositione animarum curatores debent esse perpetui;

8. Quod amovibilitati eorumdem resistit Conc. Trid.;

9. 10. Quod amobilitas repugnat rationi, et quibus suam de causis;

11. Quod huiusmodi doctrinam amovibilitati contrariam pluries firmarunt tum rota, tum S. C.;

12. Quod in contrarium non esse attendenda qualiscumque consuetudo.

13. Hisce rationibus respondent canonici, quod amovibilitas non adversatur iuris dispositioni; nam textus allati non loquuntur in terminis, adeoque enucleatius explicantur.

14. Nec refragatur synodus Tridentina, quia in textibus allegatis loquitur de parochiis confuse ac vage administratis, tum quia ibi-

dem non strictam facit legem, sed rem episcoporum arbitrio remittit iuxta maiorem animarum utilitatem moderando.

15. Itaque palam est, non posse episcopos pro lubitu rectores temporaneos facere perpetuos.

16. Praesertim in casu, in quo assertae abusiones, et incommoda minime comprobantur.

17. Quo circa innovatio nulla fieri debet, namque odiosa reputatur in iure, cum praesertim res est de parochiis.

18. In praesenti casu canonicus capituli Bitectensis cura animarum auctus, nec mercenarius, nec conductitius est, sed veris et propriis parochis aequiparari debet.

19. Cura animarum capitulo Bitectensi non inest *per viam unionis,* adeoque male accomodantur sanctiones Concil. Trident. *Cap. 7. sess. 7. de ref.*

Neque etiam confuse et vage exercetur, prouti casus est, *Cap. 13. sess. 24. de ref.*

Quibus in terminis loquitur Rota, et S. C. Conc. in contrarium adducta.

20. Inest sed enimvero *principaliter, et ex primaeva erectione,* adeoque locus est applicando *Cap. 16. sess. 25. de ref.,* ubi vetatur, ne beneficia curata in simplicia convertantur.

21. 22. Hoc enim in casu rectores perpetuos deputare episcopis non licere, docent canonistae, ipsaque S. Rota;

Necnon S. C. Conc. tum in antiquis, tum in recentibus resolutionibus.

23. Demonstratur in facto, curam animarum Bitecti non *per viam unionis,* sed *principaliter,* et ex primaeva erectione capitulo inesse.

24. Quibus expensis, S. C. resolvit, curam animarum adnectendam non esse archipresbyteratui.

1. Civitas Bitecti cathedram episcopalem obtinuit a saeculo XII., et quoadusque feudalia seu baronum iura manserunt, in temporalibus iurisdictioni suberat ducum Aquavivorum Hadriensium. Brevissimo circumscripta territorio mille passibus a civitate longius haud patebat iurisdictio dioecesana: hinc populo et hominibus, qui civitatem ipsam incolebant, quique ad trium millium capita circiter assurgebant, tota haec dioecesis constabat. Sublatis universali regni lege feudalibus dominationibus, Bitectensis etiam Dynasta cum Ba-

rensi ducatu quoad temporalia cessavit. Quoad vero spiritualem iurisdictionem, rebus post supremam omnium eversionem hoc ineunte saeculo perpetratam restitutis, in nova dioecesum circumscriptione ultra et citra Pharum anno 1818. peracta Bitectensis cathedra suppressa est ob angustos illius fines et parvum populi numerum, et archiepiscopatui Barensi, cui antea suffraganea proximior extiterat (Bario namque distat baud longius octo millibus passuum), perpetuo unita atque subiecta. Unde princeps illius civitatis ecclesia, cathedra sublata, simplex effecta est collegiata.

2. Quod autem attinet ad controversiam hodiernam, evolutis tum antiquis cum recentioribus bitectensis ecclesiae relationibus SS. LL. visitationis occasione perlatis, haec de cura animarum innotuerunt. Unicam ab initio parochialem totius civitatis extitisse patet, uti nunc etiam servatur. Licet enim in relatione anni 1630, facta cathedralis paroeciae dismembratione, novam alteram erexisse narraverit episcopus in ecclesia S. Mariae Magdalenae, hanc tamen dismembrationem, quam, uti legitur in apposita nota, S. H. Ordo reprobavit, effectu suo penitus caruisse perspectum est; in sequentibus enim relationibus ad haec usque tempora unica Bitecti refertur adesse parochialis. Ab origine vero ius parochiae tam *habitu* quam *actu* penes omnes universim et indistincte canonicos extitisse pariter compertum est: in relatione siquidem anni 1594, quae antiquior in actis invenitur, ad rem narratur. « *Canonici fere omnes sunt sacerdotes, animarumque mecum curam gerunt, populoque sacramenta administrant.* « At novam paulo post quoad curae exercitium invectam fuisse methodum sane utiliorem colligitur ex relationibus posterioribus. Quandoquidem ab anno 1600. usque ad annum 1739. capitulum consuevisse legitur deputare pro actuali curae administratione archipresbyterum, *habita prius episcopi approbatione de idoneitate et doctrina*, eidemque adiungebantur *ex beneplacito pariter episcopi duo presbyteri coadiutores, qui aetate, moribus et doctrina reperiebantur magis idonei*, ceu textualiter inscribitur in relatione anni 1685, quorum unicuique annuum pro labore stipendium decem ducatorum capitulum rependebat praeter aliquot praestimonia ex rebus incertis retrahenda.

3. Eiusmodi methodus autem deputationis pro curae exercitio desiisse comperitur circa annum 1790: in huius anni relatione porro habetur « *Cum animarum cura penes capitulum ab ecclesiae huius origine resideat, ut infirmis sacramenta administrentur, in ultimo agone*

constitutis auxilium praestaretur, enixe animum intendi ut capitulum duos parochos substitutos, quibus animarum cura commendaretur, eligeret, quos praevio examine ac opportunis facultatibus eisdem per me traditis probavi. » Neque diu perdurasse videtur postrema haec et novissima inducta praxis administrandi curam animarum per duos substitutos deputatos; namque mos inolevit in capitulo Bitectensi pro curae exercitio unum tantummodo de gremio deputandi, cui totum devolvitur exercitium post habitam ab episcopo approbationem, et cui ducatorum octoginta summam annuam pro munere rependit capitulum, ex cuius massa desumuntur etiam expensae omnes ob curae exercitium necessariae. Unus autem hic ad curam administrandam electus, licet eius remotio aeque ac deputatio a capituli arbitratu dependeat, deputatur tamen absque praefinitione temporis, non autem titulo perpetuo; et assumpto vicarii curati nomine pro capitulo totam regit paroeciam, ut plurimum, ad vitam, nec unquam immutatur, nisi legitimae et graves subsint amotionis causae, ceu factum hactenus probavit. Atque eiusmodi est praesens illius ecclesiae status quoad curam animarum.

4. In hac rerum conditione S. Ordini preces novissime dedit hodiernus archiepiscopus Barensis pro perpetua curae adnexione archipresbyteratui, qui est secunda dignitas in capitulo bitectensi, ea lege ut praebenda haec in posterum non aliter quam praevio concursu conferatur, proviso quoad congruam assignatione ducatorum octoginta, quam summam oeconomo seu vicario curato rependit capitulum in praesens, praeter propriam, qua fruitur archipresbyter, praebendam, annui reditus ducatorum ultra centum. Hac enim inducta methodo summam curae animarum utilitatem addit obventuram, cum oeconomum curatum, qui vigenti methodo eam exercet, parum vel nihil a mercenario discrepare censeat, licet actualis vicarius, qui curam vigintiquinque circiter abhinc annis administrat, valde sit probus et de illa ecclesia benemeritus, ut ipsemet observat archiepiscopus: qui praeterea subdit hac concepta spe distulisse resignationem, ab ipso hodierno vicario pluries oblatam, acceptare. Preces eiusmodi eidem archiepiscopo remisi ut super ipsis audiret capitulum in scriptis.

5. Acriter at vero propositae innovationi obstitit capitulum, uti deprehenditur ex transmissa deliberatione. Ab immemorabili enim observat usum fuisse iure vicarium de gremio deputandi, et licet

deputatio fiat absque praefixione termini, deputatus tamen ad vitam in munere permansit, nisi vitae ratio eiusdem vicarii et bonum animarum, perraro quidem, aliter exigerent: hanc vero methodum probasse perpetuo Bitectenses episcopos, et ipsum Barensem archiepiscopum, qui ab anno **1830**. praesentem vicarium canonicum Aulenti, cuius insuper probitatem, zelum et merita concinit, ordinarius ipse a capitulo deputatum rite probavit, et absque censura per vigintiquinque annos et amplius reliquit in officio, quo fungitur et in praesens. Nec vigentem praxim iuris dispositioni repugnare subsumit, sed imo quammaxime congruere, quod iuribus et exemplis ostendit: innovationem vero propositam non modo capituli iurium esse laesivam, sed etiam bono animarum adversantem, ex quo parochus in titulum perpetuum institutus nonnisi praevio canonico processu et servato iuris rigore, etsi nocens et improbus evaserit, despoliari potest, unde a contrariis effectibus praecipuum hodiernae praxis emolumentum ostenditur. Quod si aliter decerni contingeret, mutationem eiusmodi non modo praebituram observat causa gravium incommodorum, et summi moeroris clero et civibus universis, sed protestatur insuper quod « *non pagherà per l'avvenire l'appuntamento annuale di ducati ottanta e quanto altro viene erogato dalla massa capitolare per ragione della cura.* » Hinc concludit omnia suadere ut manuteneatur in pervetusta possessione curae habitualis et actualis qua potitur, nullamque legitimam excogitatae mutationis causam adesse.

6. Archiepiscopus autem, dum capitularem deliberationem votis adversam transmisit, haec animadvertebat. « Con molta mia pena » mi è avvenuto ravvisare che il prelodato capitolo intende contro» porsi alla riforma da me reclamata, non ostante che fossi convinto » di tanti disordini verificati in quella cura dacchè fu soppressa la » cattedra episcopale fino a'giorni miei, e che a malincuore ho do» vuto tollerare nel non breve periodo di 33 anni di mio presulato » in questa archidiocesi, e massimamente nell'ultima santa visita » dell'anno scorso. L'eminenza vostra favorita da Dio di tanta sa» viezza ne potrà bilanciare le ragioni addotte in contrario. Io mi » taccio, e qualunque potrà essere la determinazione, che adotte» ranno gli eminentissimi padri, io mi vi uniformerò esattamente, » perchè mi lusingo di essermi messo in tranquillità di coscienza » con l'avere iniziato un'affare che, mentre recherebbe sommo van-

» taggio spirituale alle anime di quella città, non verrebbe a ledere
» i dritti di quel capitolo, il quale in caso di vacanze potrà essere
» sempre sicuro che i concorrenti all'arcipretura saranno dall'arci-
» vescovo pro tempore prescelti *de gremio capituli et cleri.*

7. Nova methodus, quam proponit archiepiscopus, de cura animarum archipresbyterali praebendae ac dignitati perpetuo adnectenda congruere videtur non modo iuris communis dispositioni et Tridentinis decretis, sed etiam rationi. *Ex generali* namque *iuris communis dispositione* curatores animarum debent esse perpetui, ut in *cap. un. de capell. Monach. in 6.* nec potest quis ad suî libitum superioris a beneficio amoverit, ut ait Glossa in *V. perpetui,* reddens rationem quia beneficia non dantur ad tempus *Cad. sanctorum dist. 70.* ibi « in qua ecclesia quis est intitulatus, in ea perpetuo perseverat. »

8. Amovibilitati praeterea in beneficiis curatis resistit aperte *Concilium Tridentinum:* sancitur enim expresse *Cap. 13. sess. 24. de reform.* et iubetur episcopis « *pro tutiori animarum eis commissarium salute, ut distincto populo in certas propriasque parochias unicuique suum perpetuum peculiaremque parochum assignent, qui eos agnocere valeat, et a quo solo licite sacramenta suscipiant.* » Et ad rem proximius respiciens sacrosancta synodus in *Cap. 7. sess. 7. de ref.* de beneficiis curatis disserens cathedrali vel collegiatae adamussim ecclesiae perpetuo unitis et adnexis locorum ordinarios hortatur, eorumque sollicitudinem excitat, quatenus providere procurent « ut per idoneos vicarios *etiam perpetuos,* nisi ipsis ordinariis pro bono ecclesiarum regimine aliter expedire videbitur . . . . . ibidem deputandos animarum cura laudabiliter exerceatur. » Ita ut positum videatur in episcoporum arbitrio vicarium amovibilem seu potius, si malint, perpetuum in ecclesia curata constituere ex declarationibus S. H. Ordinis, quas citat Rota *cor. Peutinger. dec. 53. n. 31.* et monet etiam Barbosa in *Concil. Trid. d. sess. 7. cap. 7. n. 16.*

9. Repugnat demum amovibilitas ista *rationi,* quia, ceu monet rota in *Cit. doc. coram Peutinger. numer. 10. et seqq.* Tridentinum Concilium. « Ideo perpetuos parochos exigit ut oves suas cognosce-
» re valeant; sunt enim pastores . . . . . . melius igitur suas oves
» dignoscent, si perpetui sint et non temporales, ut in his termi-
» nis Rota *dec. 24. de praeb. in novis.* Praeterea cum sint patres
» *dist. 96. cap. 9.* non decet eos esse temporales . . . . Denique,

» sicuti matrimonium carnale ad tempus non contrahitur, ita nec » spirituale. »

10. Hasce vero iuris sanctiones pro utiliori et, ut plurimum, necessaria parochorum seu vicariorum perpetuitate expendens et commendans Barbosa *de off. et pot. paroch. part. 1. cap. 1. num. 43. et 44.* haec ad rem animadvertit. « *Sicut una mulier non potest duas vel plures sponsas habere . . . . . nec unum corpus duo capita, quia esset monstrum, sic nec ecclesia duos vel plures parochos sive curatos; et in una ecclesia unus debet esse sacerdos, sponsus et rector qui curam habeat.* »

11. Quam iuris censuram et consonam rationi doctrinam pluries firmavit Rota, et maxime *dec. 52. n. 17. et seqq. part. 2. diversor.* et in *Massanen. iurisd. 1. Martii 1610. coram Lugdun.* Saepius autem S. H. Ordo confirmavit: cuius rei reperiuntur exempla tum in recentioribus eiusdem resolutionibus. Et sane in una *Nullius seu Montis Casini 26. Ianuarii 1726.* mandavit in ecclesia matrice et parochiali terrae Peschii Constantii, cuius curam per presbyteros eiusdem ecclesiae cumulative exercebatur, deputari parochum perpetuum praevio concursu eligendum *ad 1. et 2. dub.* in *Sarnen. 7. Iulii 1751.* exequi iussit literas S. Congregationis diei 5. Maii 1646. quas episcopo dederat in haec verba. « *Quoad curam animarum ecclesiae cathedralis non probarunt eminentissimi patres, quod vage capitularibus immineat, sed mandarunt alicui certae praebendae de consilio capituli adiungi vel vicariam inibi erigi perpetuam, ut subiectus populus certum pastorem agnoscat.* » additis etiam coadiutoribus curae ex canonicis. Perpetuum insuper iussit eligi vicarium *in Castrimaris per Summar. precum 17. Decembris 1825.* pro cura animarum exercenda, quae penes collegiatae capitulum *ex unione paroeciarum* extabat. Nec aliter fieri voluit in *Narnien. curae animarum 5. Septembris 1846.* pro cura, quae in collegiata Sancti Gemini a capitularibus per turnum annalem exercebatur. Ac denique idem fieri decrevit in *Novarien. Curae animarum 5. Iunii 1847.* pro collegiata loci *Intra* in qua cura turnatim pariter a canonicis exercebatur.

12. Neque ad hanc iuris censuram quoad amovibilitatem avertendam suffragari posse videtur consuetudo quaelibet in contrarium, uti post Gonzalez *ad regul. cancell. gloss. 5. §. 5. n. 60.* et Garc. *de benef. part. 1. cap. 2. n. 75.* tenuit Rota in *Toletana iuris nominandi 29. Novembris 1582. coram Blanchetto,* ceu meminit eadem

Rota in *cit. decis. coram Peutinger. num. 15.* Quod sane non modo congruit cum rei gravitate, utpote cum agatur de bono enimarum, sed etiam collimat cum conciliari sanctinne; in locis quippe supra citatis derogatur expresse consuetudinibus et privilegiis in contrarium. Atque hanc potissimum regulam vim suam exerere maxime convenit, ubi de avertendis agatur incommodis, quae forsan irrepserunt, et compertis abusibus, de quibus conqueritur in casu Barensis archiepiscopus; ait quippe aegre sese ferre capituli Bitectensis oppositionem « *non ostante che fossi convinto di tanti disordini verificati in quella cura dacchè soppressa la cattedra episcopale fino a'giorni miei, e che a malincuore ho dovuto tollerare nel non breve periodo di 33. anni di mio presulato in questa archidiocesi, e massimamente nell'ultima S. Visita dell'anno scorso.* » Hac sane de causa vicarii perpetui deputationem iussisse potissimum videtur S. H. Ordo in *cit. Castrimaris et Narnien.*

13. Hisce tam in iure quam in facto plura reponit capituli patronus, quorum heic summam exscribam. Monet autem in primis perperam affirmari quod amovibilitas vicarii curati *iuris dispositioni* censeatur adversari. Textus enim in *cap. un. de cappell. monachor. in 6.* et alii in contrarium allegati diversissimis loquuntur in terminis, de presbyteris videlicet a monachis praesentatis episcopo ut instituantur. Recte vero beneficia quae dantur in titulum, et in quibus cadit institutio, perpetua dicuntur et sunt: secus autem se rem habere in iis, quae deputantur ad beneplacitum, in quibus nulla cadit institutio, sed simplex approbatio, neque curam habent in titulum, sed nudum exercitium; hos enim absque ulla iuris reluctantia deputari posse et solere amovibiles et temporales observat cum Rota in *cit. decis. 53. coram Peutinger. n. 43. et seqq.*, ubi in huius doctrinae confirmationem permultae et graves adducuntur auctoritates.

14. Nec aliter dicendum presequitur de Concilii Tridentini dispositione. Praeterquam enim S. synodus in *cap. 13. sess. 21. de reform.* longe diversum casum considerat, de parochialibus nimirum, quae *certos non habent fines* et in quibus cura confuse ac *promiscue* administratur, accedit quod dum praescribit certi rectoris deputationem non arctat praecise ad deputandum perpetuum, sed alternativam assignat, ubi subdit, *aut utiliori modo, prout loci qualitas exegerit, provideant;* quo loco probare videtur expresse rectorem etiam amovibilem. Magis vero clare et praecise rectoris amovibilis

assignationem approbare subsumit in *cap. 7. sess. 7. de reform.* ubi ait curae animarum in parochialibus, unitis providendum *per idoneos vicarios, etiam perpetuos,* ita ut perpendendo dictionem *etiam,* quae exprimit *casum magis indubitabilem et implicat minus dubitabilem,* ut in terminis admonet Rota in *cit. magistrali dec. cor. Peutinger. num. 16. et seq.*, admittit in specie S. synodus modum deputandi vicarios amovibiles esse utiliorem; quod quidem confirmari addit ex limitatione statim adiecta « *nisi ipsis ordinariis pro bono ecclesiarum regimine aliter expedire videbitur.* » In casu vero utiliorem adamussim agnosci methodum antiquitus servatam amovibilitatis vicarii ab experientia, qua constat in facto vicarios ita se in administratione gessisse laudabiliter, ut ad vitam in munere permanserint, ac si perpetui essent deputati. Ex hac enim amovibilitate *potest resultare favor cultus divini. Curatis enim ob timorem expulsionis accuratius inservient ecclesiae,* ceu tradit ipsissimis verbis Rota cum Guttierez in *decis. 15. cor. Peutinger. num. 15.*

15. Cum igitur amovibilitas vicarii nec generali iuris dispositioni, nec Tridentinis decretis adversetur, uti patet tum ex dictis, cum ex puntuali Rotae auctoritate *cor. Molines in Dec. 1082. n. 27. et 28.* ubi deciditur « *hodie enim post Concilium Tridentinum cura animarum exerceri potest per vicarios ad nutum amovibiles, ita ut nec ipse episcopus obtineat facultatem curatos amovibiles reddere perpetuos, nisi concurrente aliqua iusta causa, ut ex mente S. Concilii* » evidens esse arguit archiepiscopum non posse pro libito voluntatis vicarium amovibilem reddere perpetuum. Ordinarii enim facultatem regulari debere subnectit cum Pignatell. *tom. 9. consult. 143. n. 14.* iuxta arbitrium boni viri, quod scilicet importat causae iustae et legitimae concursum.

16. Atque heic loci per attestationes tum magistratus localis, tum patrumfamilias longa serie subscriptorum ostendit defensor non modo nunquam habuisse locum nec abusus, nec incommoda qualiacumque, sed etiam laudabiliter semper et summa assiduitate fuisse curam a vicario capituli gestam, et sacramenta in tempore semper administrata; patet insuper ex allatis monumentis innovationem ab archiepiscopo propositam, non modo capitulo gravem et laesivam, sed omnibus de populo permolestam futuram, et non sine animorum offensione, si probaretur, excipiendam. Quae vero in literis archiepiscopi nunc primum commemorantur de abusibus et incom-

modis, ad opportunitatem tantummodo exaggerata fuisse nititur ostendere non solum recensitis testimoniis, sed etiam facto hodierni vicarii, qui est canonicus Aulenti ab annis fere triginta, cuius idoneitatem, zelum, et probitatem vel ipsemet archiepiscopus laudibus exornat.

17. Ex quibus arguit defensor, cum nulla adsit legitima mutationis causa, nihil fore innovandum in casu, et servandam esse methodum a saeculo in capitulo Bitectensi vigentem summa cum populi aedificatione et satisfactione. Novitates enim semper odiosas esse monet cum Chrysostomo *in epist. 1. ad Corinth. hom. 7.*, ubi ait « *nihilque magis animos perturbat, etiam si fiat ob aliquod utile, uti innovare* » et cum D. Augustino, qui in *epist. 54. cap. 5. ad inquisit. Ianuar.* prudentissime ait. « *Ipsa enim mutatio consuetudinis quae utilitate adiuvat, novitate perturbat.* » Et in praecisis terminis avertendae novitatis et innovationis circa exercitium curae animarum affabre perpendit Rota *cor. Ansaldo in Aretina Iur. paroch. super bono iure 16. Ianuar. 1703. §. Caeterum « consultius esse observatae consuetudini deferre quam aliud in dissensionem populi novitate quadam adhibita statuere* » et in *Dec. 212. num. 3. et 4. part. 17. recent.* ad rem observat cum Rota « *nimis durum est immutare ea, quae longo temporis cursu servata sunt.* »

18. Congrua hinc congruis referendo satis intelligi subdit quonam sensu rationi repugnet amovibilitas: ratio namque deducitur tum ex generali iuris dispositione, tum ex Concilii Trident. sanctionibus, quas nihil habere commune sese putat ostendisse cum praesenti quaestione, aut certe huic in praesenti rerum statu ex animadversis minime convenire. Maxime cum in casu perperam mercenarii nomen vicario capituli tribuatur. Mercenarii enim et conductitii reputantur iuxta Fagnan. in *Cap. Ex parte de off. vicar. num. 9. et seqq.* ii, a quibus vel ob tenuitatem stipendii, vel ob maiorem utilitatem, quam ex aliis officiis, sperant et procurant, vel ob aliud simile motivum, animarum cura negligi solet. In casu autem non agitur de conductitio, sed de canonico ipsius capituli, cui imminet habitualis et actualis cura animarum, a quo cura laudabiliter exercetur ad vitam; et tunc tantum fieret mutatio, si minus laudabiliter exerceret; quod sane maxima consideratione dignum existimat cum capitulo defensor, utpote quod in verum tendit animarum emolumentum expeditiori modo consequendum. Quare concludit vicarium

capituli Bitectensis absque ulla necessitate propositae innovationis merito aequiparari debere quoad omnia veris et propriis parochis cum peculiari utilitate quod, si officio non bene fungatur, facile mutari possit absque solemnitate processus et strepitu iudicii. In quorum proinde auctoritatum et rationum conflictu nullam mereri considerationem generales et abstractas iurium doctrinas adductas ex adverso, utpote quae casum non afficiunt, firmat cum Rota in *Giennen. Iur. votandi 2. Iul. 1706. §. Quod indubitanter cor. Kaunitz.*

19. Sed praeter haec ex alio insuper capite demonstrare pergit vicarium perpetuum nulla prorsus ratione posse constitui in collegiata Bitectensi, ob illius nimirum ecclesiae qualitatem. Cura siquidem animarum haud inest collegio seu capitulo *per viam unionis* et *accessorie,* ita ut locus esse possit dispositioni conciliari in *cap. 7. sess. 7. de reform.* eoque minus aptari altera praescriptio in *cap. 13. sess. 24. de reform.* ubi de parochialibus agitur nullis certis finibus circumscriptis, in quibus cura animarum confuse exercetur atque promiscue, quod sane non contingit in casu. Hisce namque tantum in circostantiis prudenti remittitur arbitrio ordinarii deputatio vicarii *etiam* perpetui, quin tamen hoc praecipiatur a patribus tridentinis, sed a causarum varietate et concursu, ac locorum exigentia pendere debere disponitur. Et huc adamussim esse referendas observat S. Ordinis resolutiones in contrarium adductas; vel enim illis in casibus cura confuse, promiscue et vage exercebatur iuxta casum, de quo in *cap. 13. sess. 24.*, vel agebatur de cura capitulis adnexa *accessorie et per viam unionis* ad tramites *cap. 7. sess. 7. de reform:* quo sane utroque in casu prudens intra arbitrium, legitimis et iustis concurrentibus causis, perpetuum constituendi vicarium.

20. Cum itaque capitulo Bitectensi non *vage* et *confuse* cura immineat animarum, sed *principaliter* et *ex primaeva erectione* atque *a certo rectore,* durante illius idoneitate, regatur, neutrum ex citatis capitibus Trid. Synodi ostendit convenire, sed e contra sanctionem *cap. 16. sess. 25. de reform.* ubi loquitur adamussim de cura animarum *ex primaeva erectione* beneficiis inhaerente, in quibus vicarii perpetui constitutio non-solum inhibetur facienda, ne beneficia curata, a quibus auferretur, cura convertatur in simplicia contra eorum institutionem seu fundationem, sed facta insuper reprobatur, et per decessum vicarii iam deputati vicariae nomen cessare, et curam in antiquum statum restitui mandatur.

21. Et consonam textuali huic conciliari dispositioni doctrinam affert canonistarum, ac prae ceteris Ventriglia, qui *in prax. rer. notab. part. 1. adnot. 20. §. 2. n. 4.* rem ita disertis verbis exponit. « In cura animarum spectante capitulo, collegio, beneficio vel alteri » pio loco *non per viam unionis, sed ex primaeva erectione vel alio » modo non posset deputari vicarius perpetuus,* quia non esset se» cundum mentem huius cap. *Extirpandae* et Concilii Trident. ac » Constit, S. Pii V. quae etiam loquutur in terminis unionum: imo » *esset expresse contra dispositionem eiusdem Concilii cap. 16. sess. 25.* » *de reform.* ubi prohibetur beneficium curatum converti in simplex, » quod sortiretur per deputationem vicarii perpetui, cui transferri » totam curam patet ex infradicendis, saltem quoad exercitium » concordantibus Lotter. *de re benef. lib. 1. qu. 33. n. 91.* et Reclus. *de re paroch. part. 1, tit. 4. n. 72. et seqq.* Qui omnes insuper affirmant in huiusmodi curatis ecclesiis aliam contingere non posse curatis ecclesiis aliam contingere non posse deputationem vicarii quam amovibiliter et ad tempus; *is enim non dicitur suo iure administrare, sed alieno iure et nomine*, canonicorum scilicet seu collegii, *cum ius parochiae sit apud unumquemque ipsorum in solidum, et alius non sit rector quam ipsum capitulum et canonici in universum,* uti perpendit idem Loter. *loc. cit. qu. 20. n. 114. et seqq.* Et in isto casu, *licet sint plures personae, tamen unus est curatus, quia omnes habentur loco unius* iuxta doctrinam Rotae *cor. Matthaeio post Monacell. dec. 5. numer. 5.*

22. Ab hac vero decidendi regula nunquam S. H. Ordinem deflexisse subiungit, allatis tum antiquis tum novissimis exemplis speciem attingentibus; et praesertim in *Baren. curae animarum 5. Februarii et 27. Augusti 1703. Assisien. curae animarum 16. Novembriis 1706.* et *Aliphana curae animarum 12. Ianuarii 1726.*, quae postrema solemniori confirmata est decisione in comitiis *diei 15. Martii anni superioris 1856.* In hisce siquidem omnibus aliisque eiusdem speciei controversiis, postquam agnitum est cum tam *habitualem* quam *actualem* ad capitulum et canonicos pertinere, non per viam unionis, sed *ex primaeva erectione*, S. ordinem constanter vicarii perpetui deputationem ostendit improbasse regulam amplexando, quam tradit Tridentina synodus in *cit. cap. 16. sess. 25. de reform.*

23. Atque hanc adamussim esse commonstrat ecclesiae Bitecten-

sis indolem ac naturam. Quandoquidem cura animarum, quae collegii institutionem praecessit, tam *habitu* quam *actu* canonicis omnibus incumbebat *principaliter* et *ex primaeva erectione,* ceu monumentis insuspectis et fide dignis comprobatur, et maxime deducitur ex relationibus episcoporum Bitectensium supra recensitis tam remotissima, quae data est anno 1594., quam postrema, quae reperitur in actis ante cathedrae suppressionem de anno 1790. Ideoque ex hoc praecipuo titulo nunquam esse permittendam arguit innovationem ab archiepiscopo propositam conciliari decreto repugnantem, S Ordinis declarationibus adversam, capituli iurium laesivam, et populi votis inimicam: maxime cum exulent omnino mutationis odiosissimae inducendae motiva, et incommoda non occurrant in exercitio curae, cuius methodus utillima dignoscitur tum ad continendum in officio vicarium, tum ad bonum animarum ob concursum capitularium in administratione sacramentorum, ubi necessitas postulet; et si quid demum emendatione dignum irrepsisset in curae administratione, alio prorsus advertit occurrendum fore remedio ad tramites SS. Canonum, nunquam vero adhibendam esse rationem, quae radicitus convelleret ecclesiae naturam et in apertam recideret conciliaris decreti violationem.

24. Hisce utrinque deductis erit EE. VV. sapientiae et cet.

Itaque emi patres *die 29. Aug. 1857.* rescripserunt.

An et quomodo cura animarum perpetuo sit adnectenda dignitati archipresbyterali, seu potius nihil sit innovandum in casu.

Negative ad primam partem, affirmative ad secundam.

NUM. XXVI.

(Vid. §. III. cap. IX. n. 331. vol. I. pag. 413.)

De doctrina christiana populis tradenda: qua ratione et methodo fidelium indigentiae hac in re consulendum sit.,

Summarium.

1. Pontificis cura super fidelium instructione.

Aliqua mysteria fidei explicite credenda de necessitate medii, aliqua de necessitate praecepti.

Tenenda quoque morum disciplina.

2. Episcoporum officium quoad doctrinam christianam et quatenus extendatur.

3. Exempla sanctorum episcoporum.

4. Inferiorum pastorum opera ab episcopis dirigenda.

5. Parochorum munus duplex praedicandi et catechizandi.

6. Eorum labor ab aliis de clero sublevandus.

7. Item a puerorum, ac puellarum magistris,

Necnon a patribusfamilias, et ab aliis laicis viris, et mulieribus, et a piis sodalitiis in hunc finem erectis.

8. Christiana institutio omni aetati necessaria.

9. Quid agendum cum pueris?

10. Quid cum adolescentibus, qui ad ordines promoveri cupiunt?

11. Quid cum iis, qui matrimonio iungendi sunt?

12. Ignorantibus quae scire oportet necessitate medii, deneganda est absolutio.

Quid agendum cum ignorantibus quae scienda sunt necessitate praecepti?

13. Impedimenta quae obiiciuntur?

14. In aliquibus ecclesiis ruralibus non permittenda missae celebratio, nisi post missam parochialem.

In aliis iniungendum est presbyteris non curatis, ut populum instruant.

15. In civitatibus praescribenda est ratio celebrandi festivitates in ecclesiis non parochialibus.

16. Visitatores per civitates, et dioeceses deputandi.

17. Commendatur liber card. Bellarmini de doctrina christiana; et generaliter uniformitas in methodo et ratione docendi.

18. Actus Fidei, Spei, et Charitatis populo tradendi, et publice ecclesiis frequentandi.

19. Adhortatio Pontificis ad episcopos cum mentione instructionum parochialium ab ipso editarum.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabiles fratres, salutem, et Apostolicam benedictionem.

Etsi minime nobis dubitandum sit, omnes, quibus animarum cura credita est, vosque praesertim, venerabiles fratres, ad Apostolatus officium evectos, atque in praelationis fastigio a Deo con-

constitutos, in id potissimum sollicitudinem intendere, ut christianus populus coelestis doctrinae pabulo enutritus, et rudimentis fidei saluberrime instructus, in semitam mandatorum Domini, facem vobis praeferentibus, feliciter dirigatur: temperare tamen non possumus, quin vos ipsos nostrae auctoritatis, ac paternae dilectionis stimulis excitemus ad tam pium, tamque salutare opus doctrinae christianae impensiori cura provehendum, sublatis iis impedimentis, quae animarum saluti adversantur.

1. Quia vero scientibus legem loquimur, et vigiles ecclesiarum hortamur antistites, quibus nec pietatis, nec alia sacrarum literarum desunt praesidia; supervacaneum ducimus plurimis urgere argumentis, non satis esse ad coelestem beatitudinem assequendam, confusim, et involute credere a Deo revelata, et ab Ecclesia catholica proposita mysteria; sed hanc coelestem doctrinam divinitus traditam, et quae ex auditu concipitur, doctoris legitimi ac fidelis ministerio ita esse accipiendam, ut singillatim illius capita explicentur, et eorum aliqua necessitate *medii,* aliqua vero necessitate *praecepti* fidelibus, ad credendum proponantur: praeterea licet per fidem iustificari dicamur, cum ea sit humanae salutis initium, et fundamentum; ad futuram tamen, quam inquirimus civitatem, ut pervenire aliquando mereamur, satis compertum est, solam fidem non sufficere; sed viam nosse, constanterque tenere oportere, nempe praecepta Dei, et Ecclesiae, tum virtutes, quas persequi, tum vitia, quae studiose declinare debemus.

2. Quae quidem omnia cum primis catholicae fidei rudimentis, sive *doctrina,* ut aiunt, *christiana*, contineantur; episcopalis muneris exigit ratio, ut illa in singulis dioecesibus, et ubique locorum recte, atque ex ordine explicetur; nec posse episcopos sine tacito conscientiae convicio illam negligere, sed in hoc opus maxime necessarium omnem curam, et diligentiam conferre debere. Id tamen oneris non ita episcopo impositum esse intelligimus, ut ipse per se doctrinae christianae semper intersit, pueros interroget, et mysteria fidei, quam profitemur, aperiat: nimium quippe novimus, in pastoralis sollicitudinis munere praegravari Apostolicae servitutis sarcinam, ac plane intelleximus, cum Anconitanam primum, tum deinde Bononiensem ecclesiam regeremus, multis, variisque curarum veluti fluctibus iactari praesulem suo satis muneri facere cupientem. Id vero futurum affirmamus, ut si episcopus, alieno etiam a visitatione

dioecesis tempore, quandoque adsit ubi doctrina traditur christiano homine digna, pueros, puellasque de rebus antea auditis suscitetur, ac mysteria nostrae religionis evolvat, et annunciet; pastoris operam in maximam credit sibi gregis utilitatem cessuram, eiusdemque exemplum alios excitaturum ad vineam Domini Sabaoth pro viribus excolendam.

3. Hanc administrandae Ecclesiae quasi legem sibi duxerunt nedum veteres, sed recentiores etiam praesules, beatorum civium Albo adscripti, Carolus nempe Borromaeus, Franciscus Salesius, Turribius, Alexander Sauli, quorum aliqui, (ut literis consignatum est) cum gravioribus distenti, atque impediti curis, adesse coram non possent, operae, ac diligentiae suae vicarium aliquem ex canonicis, aut ex sacerdotibus designabant qui, susceptis pastoralis ministerii partibus, adolescentulos ad omnia religionis officia fidei elementis informarent.

4. Optimum ergo, et ad profectum animarum maxime accommodatum erit antistitis exemplum, si, quod antea dictum est, id omni tempore, praesertim vero dum obit dioecesim, in singulis paroeciis impleverit. Sed ut quisque facile coniiciet, ad hoc vires eius non suppetunt: ideoque ut propositum assequatur, necesse est, diligentia, quanta potest maxima, curet, ne in aliis, quos tam laudabilis, tamque fructuosi operis vicarios constituit, studium, ac sedulitas desideretur.

5. Duo potissimum onera a Tridentina synodo curatoribus animarum sunt imposita: alterum ut festis diebus de rebus divinis sermonem ad populum habeant; alterum, ut pueros, et rudiores quosque, divinae legis, fideique rudimentis informent. Si statis diebus eam parochi concionem habebunt, quae non persuasibilibus humanae sapientiae verbis obstrepat auribus, sed captui auditorum accommodata in eorum animos ostensione spiritus illabatur; si mysterium aliquod annunciabunt, in primis vero, quod eo tempore Ecclesia recolit, ea disserentes, quae ad virtutem incitamento sint, accommodata in eorum animos ostensione spiritus illabatur; si mysterium aliquod annunciabunt, in primis vero, quod eo tempore Ecclesia recolit, ea disserentes, quae ad virtutem incitamento sint, et ad vitia fugenda, graviora praesertim, et quae foedius grassantur in populo; si diebus ipsis (hoc enim pariter debent suo muneri) pueros, tamquam infantes modo genitos, nutriant doctrinae lacte,

nunc hos, nunc illos interrogando, dubia, atque involuta explicando; si demum cum Apostolo attendant lectioni, exhortationi, et doctrinae, ut perfectus sit homo Dei, et ad omne opus bonum instructus: fas est credere, exitum optatis respondere posse, et populum acceptabilem sectatorem bonorum operum facile extiturum.

6. Verum satis experientia compertum est, imparem esse solius parochi laborem; cum nequeat unus omnes instruere, ubi doctoris diligentiam numerus vincit. Quoties tamen episcopus toto animo, ac studio in Ecclesiam sibi commissam incumbat, nunquam necessariis, et opportunis destituetur auxiliis. Semper enim invenias, qui tonsura initiari, qui per minorum, qui per sacrorum ordinum gradus ad sacerdotii fastigium promoveri, qui denique ad ecclesiastica beneficia viam sibi munire studeant. Gravissimis idcirco verbis (et verbi facta respondeant) affirmet episcopus, nunquam se facturum, ut tonsura inauguret grandiores aetate, aut minores praesertim vero maiores ordines iis conferat, qui in tradenda christiana doctrina operam suam parochis commodare neglexerint. Hunc porro clericorum numerum idem episcopus in singulas suae civitatis, et dioecesis parochias apte distribuat, et eorum aliquos determinatae ecclesiae adscribat. Denunciet praeterea, ac fidem praestet, in conferendo parochiarum, et aliorum beneficiorum iure, plurimum apud se ponderis, et momenti habiturum studium, et diligentiam in hoc opus a clericis collatam: atque in re ipsa constabit, non rectori tantum impositum esse docendi munus, sed plures illi praesto esse, ut omnes officii sui numeros cumulato implere possit.

7. His accedit, sacris Apostolicis constitutionibus, et septima praesertim fel. rec. Leonis X. praedecessoris nostri edita in Concilio Lateranensi, saluberrime cautum fuisse, ut tam ludimagistri discipulos suos, quam piae foeminae puellas instituentes, sana, et incorrupta doctrina, (episcopo id potissimum urgente) tamquam pabulo vitae, nutriant, et confirment. Constat etiam, ipsum episcopum posse, ac debere sacris oratoribus quam diligentissime commendare, ut pro concione in parentum aures animosque ingerant, sua interesse mysteriis nostrae religionis susceptam prolem imbuere: et si ad id minus idonei fuerint, filios in Ecclesiam adduci oportere, in qua divinae legis praecepta explicantur. Pluribus itidem in locis pia, ac laudabilis, et ubi non sit recepta, inducenda consuetudo invaluit, ut parocho idem munus persequenti auxilium ferant laici tum

viri, tum mulieres, in christiana institutione veluti adiutricem operam navantes, qui audiunt pueros, ac puellas orationem Dominicam, Angelicam salutationem, symbolum Apostolorum, aliaque id genus memoriter pronunciantes. Alibi quoque sodalitia exacta sunt, quorum cura in explicanda christianae religionis disciplina versatur, et quorum institutum nedum meritis laudibus cumulat san. mem. Pius V. in sua constitutione, quae incipit «*Ex debito;*» sed in omnibus etiam dioecesibus propagari enixe exposcit. Quae quidem omnia in unum collecta si sedulo perpendantur, certum omnibus, atque exploratum erit, ubi multa sit messis, paucos nequaquam esse operarios, nec eos deesse, qui parvulis panem petentibus frangant.

8. Sed quia compertum est, non solum adolescentulos, illosque qui confirmata sunt iam aetate, in divinarum rerum ignoratione versari, sed etiam viros, ipsosque senes salutaris doctrinae esse omnino expertes; vel quia nunquam illam perceperunt, vel quia iamdiu perceptam paulatim delevit oblivio: huic etiam malo provida episcoporum occurret vigilantia, si operis sui vicarios cogent, quae parata sunt, remedia sedulo adhibere.

9. Ut autem ab iis, qui in prima sunt aetate, sermo instituatur, ad sacram Eucharistiam, et confirmationem admitti plures postulant: pauci enim enixam hanc voluntatem, ac fore impatiens studium non praesetulerunt. Moneat igitur episcopus parochos, eisque districte praecipiat, ne quis eorum sacrum Eucharistiae Sacramentum administret, *schedulam,* ut aiunt, confirmationis iis tradat, qui graviora fidei, et doctrinae capita, et Sacramenti virtutum, et vim ignoret; vel quia parum in hoc tyrocinio profecerint, vel quid ea neglexerint audire, quae ad huiusmodi Sacramenta pie, riteque suscipienda statis temporibus tradita sunt. Hoc sane pacto primae aetatis satis videri potest consultum.

10. Si vero loquamur de adolescentia, quoniam unusquisque proprium donum habet ex Deo, usu satis constat, alios ecclesiasticae, alios vero saecularis vitae rationem inire. De primo hominum genere verba iam fecimus, cum de iis ageremus, qui ordinibus initiari volunt. Id unum addi posse videtur, rem fore magni commodi, multaeque utilitatis plenam, si qui se sistunt examini; eos praesul potissimum interroget de iis, quibus christiani hominis scientia continetur. Etenim magistra rerum experientia edocuit, ex his aliquos, tametsi latini sermonis nitore, et elegantia excultos, in scien-

tiarum curriculo liberaliter institutos, et quae ad ordines pertinet apprime callentes, de doctrina tamen christiana percunctanti parum, aut nihil apposite respondere.

11. Si autem ad eos, qui in saeculo degunt, mentis aciem convertimus, palam fit, illos ut plurimum sacri coniugii foedera iniro. Verum cum matrimonio iungendi non sint, si parochus, ut debet, prius interrogando deprehenderit, marem, seu foeminam, quae ad salutem necessaria sunt, ignorare; vix tantae, ac tam luctuosae ignorantiae locum relinquet episcopus, qui pastores animarum admonet officii sui, et huic si desint, negligentiae repetat poenas.

12. Omnes denique omnium aetatum, atque ordinum homines solent identidem sordes animae Poenitentiae Sacramento detergere. Curabit itaque episcopus, ut sacerdos excipiens confessiones, fixum illud, immotumque animo semper habeat, invalidam esse absolutionem sacramentalem, quam quis ignoranti res necessaria necessitate *medii* impertitur, nec posse homines Deo per huiusmodi Sacramentum reconciliari, nisi prius excussa huius ignorantiae caligine, ad agnitionem fidei educantur. Sedulo etiam animadvertet confessarius, in aliud tempus reiiciendam esse absolutionem illius, qui necessaria necessitate *praecepti* suo vitio nescit, et eo quandoque casu poenitentem absolvi posse, quo se vincibilis huius ignorantiae reum agnoscat, et accuset; ac intime dolens, tum a Deo veniam precetur, tum confessario serio promittat, operam se impense daturum, qua divinae gratiae praesidio, discat etiam necessaria necessitate *praecepti*.

13. Hanc profecto christiani populi instituendi rationem si pastores sibi proposuerint, si eorum consilia, labores, et studia ad propositam methodum duxerint referenda; sperare fas est, fide, et opere gregem ita in dies profecturum, ut coaedificetur in habitaculum Dei in Spiritu Sancto. At vero cum maximi momenti ea res sit, nullaque alias ad Dei gloriam, et ad animarum salutem utilius instituta, mirari nemo debet, quod plurima passim obiiciantur impedimenta.

14. Sitae quandoque sunt in agro parvae, humilesque ecclesiae, aliae parochiali proximae, aliae vero longo intervallo disiunctae, ad quas diebus festis patresfamilias una cum liberis accedunt, sacerdotem sacris operantem audituri; ex quo fit, ut suae parochiae nunquam fere intersint, nec ullum de mysteriis fidei, de praeceptis, de Sacramentis verbum accipiant. Episcopus huic malo occurret, suamque obiiciet auctoritatem. Et primo quidem, quoad parvas ec-

clesias parochiali proximas, expressa lege caveatur, ne quis antea sacrificium faciat, quam parochus missam celebraverit, sermonem habuerit, ceterasque sui muneris partes absolverit. Hoc enim pacto ecclesia parochialis confluentium parochianorum numero celebrabitur. Quo vero ad parvas ecclesias a parochiali longo spositas, cum difficile admodum sit, parochianos ob locorum distantiam, longum iter, atque asperum, hyemali praesertim tempore, cum pluviae inundant, parochialem adire, ibique divinis officiis interesse, reliata ecclesia proximiore decernat episcopus, gravibus etiam statutis poenis, quod sacerdotes ibi operantes christianae doctrinae summam populo tradant, divinamque legem annuncient. Monendus tamen est parochus, ne alienae operae nimium tribuat, sed videat ipso quo loco res sint, cum pueri Sacramentum Eucharistiae, et confirmationis, alii vero matrimonii, sibi administrari exposcant.

15. Praeterea sua etiam urbes habent impodimenta: saepe enim contingit, in aliis ecclesiis, ac praesertim regularium, solemni ritu, magnaque populi frequentia, festum aliquem diem celebrari: ideoque si in ecclesia parochiali, summo mano, aut statim a prandio catechismus habeatur; aut nemo, aut pauci admodum sunt, qui eidem catechismo intersint, quique praescriptas horas non causentur. Sin vero captentur horae civitatis commodo magis appositae, usu compertum est, populum ad ecclesiam confluere, in qua festus dies agitur, et celebritate pompae illectum, doctrinam christianam non sine gravi animae detrimento deserere. In hoc articulo quia certa, et communis regula praescribi non potest, id totum relictum esse volumus prudentiae vigilis ecclesiae antistitis, qui attenta loci, temporis, personarum qualitate, expensisque rerum omnium momentis, ita studeat solemnis diei celebritatem cum doctrina christiana componere, ne alteri altera sit impedimento. Quod si regulares, et exempti contradixerint, et sanctum hoc doctrinae opus, licet ab episcopis prius admoniti, suis functionibus perturbare praesumpserint; nostram locorum ordinariis auctoritatem, qua potimur in exemptos, pollicemur; nec alia Pontificiae vigilantiae deerunt remedia, ne parochiales ecclesiae debitis fraudentur obsequiis.

16. Plurimum quoque ad christiani populi institutionem conferre poterit, si visitatores eligantur, quorum alii civitatem, alii dioecesim lustrantes, omnia sedulo inquirant, ut certior factus episcopus, pro meritis cuiusque pastoris, aut praemia decernat, aut poenas.

17. Clementis Papae VIII. aliorumque praedecessorum nostrorum vestigiis inhaerentes, hortamur in Domino, et enixe commendamus, in doctrina christiana tradenda adhibere libellum de Clementis eiusdem mandato a cardinali Bellarmino conscriptum, mox in deputata Congregatione diligenter examinatum, et approbatum; ac denique ab eodem Clemente in lucem eo saluberrimo consilio edi iussum, ut unus deinceps, idemque modus in docendo, et discendo christianam doctrinam, ab omnibus teneretur. Nihil hac uniformitate optabilius; nihil ad praecavendos, qui in multiplicem catechismorum varietatem irrepere possent errores, conducibilius, atque opportunius. Sicubi vero contingat, ob peculiares regionu mnecessitates, alium quempiam adhiberi forte libellum; sedulo invigilandum erit, nequid ille contineat, nequid in eum unquam inducatur, a catholica veritate absonum. Curandum insuper, ut in eo fidei dogmata clare, et dilucide sint explicata, additis, si quae desunt, necessariis ac sublatis quae redundant. Brevis enim, et univoca docendi methodus multum prodesse solet ad faciliorem interrogationem, cum quis periculum facit progressus puerorum.

18. Complectatur liber huiusmodi etiam fidei, spei, et charitatis actus, quo recte scienterque compositos esse, minime dubitandum. Sed si aliter se res habeat, castigati emendato praelo donentur. Actus praedicti paucis potius, quam multis verbis efferri gaudent; dum illis tamen tota vis, et natura virtutis explicetur. Et quia christianam religionem profitenti maxima necessaria est consuetudo, et exercitatio saepius eliciendi dictos actus; idcirco ne illorum usus circumscribatur angustis finibus, et exiguo numero a quibusdam singulis annis praefinito; episcopus suae non minus, quam alienae salutis studiosus, provide statuat, ut in parochiis, tum urbis, tum dioecesis, rectores animarum, post missam festo die celebratam, statim ante aram provoluti, clara, et intelligibili voce dictos virtutum actus eliciant, et praeire satagant populo, verba ab ipsis prolata devote reddituro. Hoc enim pacto fideles sensim illos memoriae mandabunt, et assuescent, nedum festis, sed aliis etiam diebus, in hac pia exercitatione versari.

19. Saluberrimas has erudiendi gregis rationes, quas vobis venerabiles fratres, per haec Apostolica scripta notas esse volumus, quisque vestrum facile intelliget, consonas esse *Monitis nostris pastoralibus* praelo iam demandatis, cum sponsam nostram Bononien-

sem ecclesiam paterna charitate cominus amplecteremur: illasque praeterea ex Pontificis constitutionibus haustas esse, et spectabilium antistitum testimonium, et exemplo comprobatas. Quia vero maximam inde utilitatem proficisci experimento cognovimus; quo maiori possumus studio vos hortamur, et admonemus, ac per viscera misericordiae Dei nostri enixe obtestamur, ut pro iniuncto vobis pastoralis ministerii debito, praemissorum executioni strenuo, constantique animo incumbatis: sedulo recogitantes, quidquid laboris, studii, ac vigilantiae in nunc scopum collatum fuerit, Deum omnium bonorum datorem uberi mercede retributurum, et Apostolicam benedictionem ex animo vobis impertimur.

Datum Romae apud S. Mariam Maiorem die VII. Febr. MDCCXLII. Pontificatus nostri anno II.

NUM. XXVII.

(Vid. §. III. cap. IX. n. 350. vol. I. pag. 451.).

Literae encyclicae super obligatione applicandi missam pro populo diebus reductis.

Summarium.

1. Quanta sit divini sacrificii sanctitas, utilitas, et excellentia, indicatur.

2. Itaque S. Mater Ecclesia omnem semper curam adhibuit, ut tantum sacrificium debita cum reverentia a sacerdotibus celebretur, et a fidelibus omni cum veneratione excolatur.

3. Ex Conc. Tridentino, et constitut. Bened. XIV. « *Cum semper oblatas* » singuli animarum pastores pro populo missam festis diebus applicare tenentur.

4. Ex relationibus episcoporum de statu dioeceseon agnoscit Pontifex, animarum curatores diligentes sese praebere in applicanda missa pro populo diebus adhucdum servatis, parem vero diligentiam non ubique poni in diebus a festorum albo dispunctis.

5. De sententia Sacra Congregat. Conc. declarat Pontifex, omnes animarum curatores ad missam pro populo applicandam teneri omnibus diebus inter festos ab Urbano VIII. recensitis, licet e festorum indice deletis.

Si festum translatum fuerit in diem Dominicum, unam tantum applicare missam satis est.

6. Qui ex consuetudine missam diebus reductis applicare omiserunt, absolvuntur; qui vero indultum consecuti sunt, usque dum expirabit, eo uti possint.

7. Confidit Pontifex, illud fore, ut cuncti parochi huiusmodi obligationi satis omni cum diligentia facturi sint.

Si casus occurrent alicuius forsitan indulgendae remissionis, S. C. Conç. parochi singulatim adeant, vel S. C. de Prop. Fide, si ab hac pendeant.

8. Persuasum habet Pontifex, episcopos daturos esse operam, ut huiusmodi mandata a parochis sibi subiectis religiosae executioni demandentur.

9. Insuper non dubitat, eosdem curaturos esse, ut fideles maiori in dies pietate ad missae sacrificium frequentes accedant, atque sacerdotes ea praefulgeant innocentia vitae, quam tanti operis maiestas expostulat.

10. Suam episcopis Pontifex benevolentiam, ac studium declarat.

11. Insimul paratum se praebet spiritualibus eorum dioeceseon utilitatibus procurandis, cuius in rei pignus Apostolicam impertitur benedictionem.

PIUS PP. IX.

Venerabiles fratres, salutem et Apostolicam benedictionem.

1. Amantissimi Redemptoris nostri Christi Iesu Unigeniti Filii Dei tanta fuit erga homines benignitas et charitas, ut, veluti optime nostis, venerabiles fratres, humana indutus natura non solum saevissimos pro nostra salute cruciatus, atrocissimamque crucis mortem perpeti, verum etiam in augustissimo sui corporis, sanguinisque sacramento nobiscum semper morari, ac nos peramanter pascere et nutrire voluerit, quo ipse in coelum rediens ad dexteram Patris nos et sui numinis praesentia, et tutissimo spiritualis vitae praesidio communiret. Neque contentus nos tam insigni, ac plane divina dilexisse charitate, beneficia beneficiis cumulans, suique in nos amoris divitias profundens effecit, ut probe intelligeremus quod cum dilexisset suos in finem dilexit eos. Namque se aeternum sacerdotem esse declarans secundum ordinem Melchisedech, suum in catholica

Ecclesia sacerdotium perpetuo instituit, et illud idem sacrificium quod ipse ad universum humanum genus a peccati iugo, ac daemonis captivitate vindicandum et redimendum in ara crucis, pretiosissimo suo sanguine effuso, semel peregit, pacificans sive quae in coelis sunt, sive quae in terra, usque ad consummationem saeculi permanere decrevit, et quotidie fieri, ac renovari iussit per sacerdotum ministerium, sola offerendi ratione diversa, ut salutares uberrimique suae passionis fructus in homines semper redundarent. Siquidem in incruento missae sacrificio, quod conspicuo sacerdotum ministerio peragitur, illa ipsa vivifica litatur victima, quae Deo Patri nos reconciliavit, quaeque omnem merendi, placendi, impetrandi ac satisfaciendi vim habens « illam nobis mortem Unigeniti per mysterium reparat, qui licet resurgens a mortuis iam non moritur, et mors ei ultra non dominabitur, tamen in semetipso immortaliter atque incorruptibiliter vivens pro nobis iterum in hoc mysterio sacrae oblationis immolatur (1). » Atque haec est munda illa oblatio, quam nulla offerentium indignitas ac malitia inquinare unquam potest, et quam Dominus per Malachiam nomini suo quod magnum futurum esset in gentibus, a solis ortu usque ad occasum in omni loco mundam offerendam esse praedixit (2). Quae quidem oblatio ineffabili prorsus fructuum ubertate redundans praesentem aeque ac futuram vitam complectitur. Ea enim oblatione placatus Deus gratiam, donumque poenitentiae concedens, crimina et peccata etiam ingentia dimittit, ac licet peccatis nostris graviter offensus ab ira ad misericordiam, a iustae animadversionis severitate ad clementiam traducitur; ea temporalium poenarum reatus et obligatio dissolvitur; ea defunctorum in Christo animae nondum ad plenum purgatae sublevantur; ea obtinentur quoque temporaria bona, si tamen potioribus non officiant; ea sanctis, et in primis Immaculatae Sanctissimaeque Dei Genitrici Virgini Mariae eximius quidam honor, cultusque conciliatur. Quo circa ex Apostolorum traditione divinum missae sacrificium offerimus « pro communi ecclesiarum pace, pro recta mundi compositione, pro imperatoribus, militibus, sociis, pro iis, qui infirmitatibus laborant, qui afflictionibus premuntur et universim, pro omnibus qui opis indigent et pro defunctis in purgatorio degentibus,

(1) S. Gregor. M. Dialog. lib. 4. c. 58.
(2) Malach. c. 1.

maximum hoc credentes adiumentum illis animabus fore, pro quibus oratio defertur, dum sancta et perquam tremenda coram iacet victima (1). »

2. Cum igitur nihil sit maius, nihil salutarius, nihil sanctius, nihil divinius incruento Missae sacrificio, quo idem corpus, idem Deus et Dominus noster Iesus Christus Deo pro omnium salute in altari per sacerdotes offertur, et immolatur, iccirco sancta Mater Ecclesia tanto divino sui Sponsi ditata thesauro nunquam destitit omnem curam, operam, diligentiamque in id conferre, ut tam tremendum mysterium a sacerdotibus, quanta maxima fieri posset, interiore cordis munditia ac puritate perageretur, debitoque sacrarum caeremoniarum, ac rituum apparatu, cultuque celebraretur, ut ipsius mysterii magnitudo et maiestas vel externa quoque specie magis eluceat et fideles ad rerum divinarum, quae in tam admirabili ac venerando sacrificio occulte continentur, contemplationem excitentur. Ac pari sollicitudine studioque ipsa sapientissima Mater nunquam cessavit suos fideles filios commonere, hortari, et inflammare, ut ea, qua oportet, pietate, veneratione ac devotione ad hoc divinum sacrificium frequentissime convenirent, praecipiens, ut eidem omnibus de praecepto festis diebus ipsi interesse omnino deberent, animis ad illud oculisque religiosissime intenti, quo divinam exinde misericordiam, omniumque bonorum copiam sibi felicissime compararet possent.

3. Iam vero cum omnis Pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus constituatur in iis, quae sunt ad Deum, ut offerat dona et sacrificia pro peccatis, tum pro egregia vestra sapientia apprime cognoscitis, venerabiles fratres, sacrosanctum missac sacrificium ab animarum pastoribus esse applicandum pro populo eorum curae commisso, et huiusmodi obligationibus ex divino praecepto descendere iuxta Concilii Tridentini doctrinam, cum idem Concilium disertissimis, gravissimisque verbis edoceat « *praecepto divino mandatum esse omnibus, quibus animarum cura commissa est; oves suas agnoscere, prae his sacrificium offerre* (2). » Notissimae quoque vobis sunt felicis record. Benedicti XIV. decessoris nostri literae die 19. Augusti anni 1744. datae, quibus de hac obligatione copiose, sapienterque

(1) Conc. Trid. sess. 23. c. 1. de ref.
(2) S. Ciril. Hierosol. Catechès. 23. Mistag. 5. de sacra Liturg.

loquens, ac Tridentinorum patruum mentem uberius explicans et confirmans, ad omnes controversias, quaestiones, dubitationesque amovendas, clare aperteque declaravit et constituit, parochos aliosque omnes animarum curam actu habentes debere missae sacrificium pro populo sibi concredito peragere omnibus dominicis aliisque de praecepto festis diebus, et illis etiam, quibus ipse in nonnullis dioecesibus dierum de praecepto festorum numerum imminuens permiserat populis in servilia opera incumbere, sed caverat tamen, ut ipsi populi obligationi de sacro audiendo satisfacere deberent (1),

4. Non mediocri certe iucunditate perfundimur, venerabiles fratres, cum ex relationibus, quas de vestrarum dioecesium statu summa vestri nominis laude, ac pari animi nostri gaudio ad nos, et hanc Apostolicam Sedem veluti officii vestri ratio postulat mittendas curatis, agnoscamus, animarum curatores huiusmodi sui muneris obligationem diligenter implere dominicis et aliis, qui adhuc ex praecepto servantur diebus, quibus missae sacrificium pro populo sibi tradito celebrare haud omittunt. Sed minime ignoramus, pluribus in locis id a parochis iamdiu praetermitti solere aliis illis diebus, qui antea veluti festi de praecepto erant colendi iusta constitutionem felicis memoriae Urbani VIII. decessoris pariter nostri (2), et quibus haec Apostolica Sedes annuens variis sacrorum antistitum postulationibus, ac prae oculis habens causas, rationesque ab ipsis expositas, dum imminuit festos de praecepto dies, non solum permisit, ut populi servilibus operibus vacare possent, verum etiam indulsit ut ipsi ab obligatione audiendi sacrum essent exempti. Ubi enim haec benigna Sanctae Sedis indulta in lucem prodierunt, statim plurium regionum parochi existimantes, se hisce diebus ita reductis solutos esse ab obligatione peragendi sacrum pro populo, obligationem ipsam implere plane neglexerunt. Hinc porro invaluit consuetudo, ut earumdem regionum parochi commemoratis diebus sacrosanctum missae sacrificium pro populo applicare cessaverint, nec defuere qui eiusmodi consuetudinem tueri ac defendere non dubitarunt.

Nos igitur de spirituali universi Dominici gregis nobis divinitus commissi bono vel maxime solliciti, ac non parum dolentes, ex

(1) Bened. XIV. lit. encycl. « Cum semper oblatas » die 19. Augusti 1744.
(2) Urban. VIII. constit. « Universa per orbem » Idib. Sept. 1642.

huiusmodi praetermissione fideles illorum locorum populos maximis spiritualibus fructibus privari, tanti momenti negotio occurrere statuimus, cum praesertim noscamus, hanc Apostolicam Sedem docuisse, parochos diebus festis etiam reductis debere sacrum pro populo celebrare. Et sane quamvis Romani Pontifices decessores nostri enixis sacrorum antistitum petitionibus ac variis pluribusque populorum indigentiis, et gravibus rerum temporum ac locorum rationibus permoti festos de praecepto dies imminuendos censuerint, ac simul benigne concesserint, ut populi hisce diebus servilia opera libere exercerent, quin sacrum audire deberent, tamen iidem praedecessores nostri in hisce indultis tribuendis integram inviolatamque legem esse voluerunt, ut scilicet praedictis diebus nihil in ecclesiis unquam innovaretur quoad consuetum divinorum officiorum ordinem et ritum, utque omnia ea prorsus modo peragerentur quo antea peragi solebant, cum enuntiata Urbani VII. constitutio plene vigeret, qua festi de praecepto dies servandi fuerant praescripti. Ex quo parochi vel facile intelligere poterant, se illis diebus minime expeditos esse ab obligatione applicandi pro populo missam, quae potissima ritus pars est, animo praesertim reputantes Pontificia rescripta eo plane, quem prae se ferunt, sensu esse omnino accipienda, et illa strictissimae esse interpretationis. Accedit etiam, ut haec Sancta Sedes in plurimis peculiaribus casibus de huiusmodi parochorum onere consulta, haud omiserit per suas praesertim Congregationes sive Concilii, sive Fidei Propagandae, sive Sac. Rituum, sive etiam per Sacram Poenitentiariam saepissime respondere et edicere, parochos eidem oneri esse obnoxios applicandi pro populo missam illis etiam diebus, qui de festorum ex praecepto dierum numero fuerant sublati.

5. Itaque rebus omnibus maturo examine perpensis, atque in Concilium adhibitis nonnullis venerabilibus fratribus nostris S. R. E. cardinalibus nostrae Congregationis Tridentinis decretis tuendis, interpretandisque praepositae, hanc vobis, venerabiles fratres, encyclicam epistolam scribendam esse censuimus, ut certam et constantem normam legemque constituamus ab omnibus parochis sedulo, diligenterque observandam. Quamobrem hisce literis declaramus, statuimus atque decernimus parochos aliosque omnes animarum curam actu gerentes sacrosanctum missae sacrificium pro populo sibi commisso celebrare, et applicare debere tum omnibus dominicis,

aliisque diebus qui ex praecepto adhuc servantur tum illis etiam qui ex huius Apostolicae Sedis indulgentia ex dierum de praecepto festorum numero sublati ac translati sunt, quemadmodum ipsi animarum curatores debebant dum memorata Urbani VIII. constitutio in pleno suo robore vigebat, antequam festivi de praecepto dies imminuerentur et transferrentur. Quod vero attinet ad festos translatos dies id unum excipimus, ut scilicet quando una cum solemnitate divinum officium translatum fuerit in dominicum diem una tantum missa pro populo sit a parochis applicanda, quandoquidem missa, quae praecipua divini officii pars est, una simul cum ipso officio translata existimari debet.

6. Nunc vero paterni animi nostri charitate illorum parochorum tranquillitati prospicere volentes, qui ob assertam consuetudinem memoratis diebus missam pro populo applicare omiserunt, eosdem parochos ab omnibus quibusque praeteritis omissionibus auctoritate nostra Apostolica plenissime absolvimus. Et quoniam non desunt animarum curatores qui peculiare aliquod reductionis, uti dicunt, indultum ab hac Apostolica Sede obtinuere, concedimus, ut ipsi huiusce indulti beneficio perfrui pergant iuxta tamen conditiones in indulto expressas, et donec parochorum officium exercuerint in paroeciis quas in praesentiarum regunt et administrant.

7. Dum autem haec statuimus, et indulgemus, in eam profecto spem erigimur fore, venerabiles fratres, ut parochi maiore usque animarum studio et amore incensi huic obligationi applicandi missam pro populo diligentissime ac religiosissime satisfacere glorientur serio considerantes uberrimam caelestium praesertim munerum, ac bonorum copiam, quae ex hac incruenti, divinique sacrificii applicatione in christianam plebem eorum curae commissam abunde redundat. Cum vero nos minime lateat, peculiares casus contingere posse, in quibus pro re ac tempore aliqua huius obligationis remissio parochis sit tribuenda, sciatis volimus, ab omnibus nostram Concilii Congregationem unice esse adeundam ad huiusmodi obtinenda indulta, illis dumtaxat exceptis qui a nostra Congregatione Fidei Propagandae praeposita pendent, cum opportunas utrique Congregationi contulerimus facultates.

8. Nihil plane dubitamus, venerabiles fratres, quin pro eximia vestra episcopali sollicitudine omnibus et singulis vestrarum dioecesium parochis, nulla interposita mora sedulo manifestare velitis

quao in hisce nostris literis de eorum obligatione applicandi pro populo sibi commisso sacrosanctum missae sacrificium suprema nostra auctoritate confirmamus, ac denuo constituimus, volumus, praecipimus et mandamus. Ac persuasissimum quoque nobis est, vos maximam adhibituros esse vigilantiam, ut animarum curatores hanc etiam sui muneris partem diligenter impleant, ac studioso observent quae a nobis in hisce litteris statuta atque sancita sunt. Optamus autem ut harum literarum exemplar in tabulario episcopalis cuiusque vestrum curiae perpetuo asservetur.

9. Cum autem, ven. fratres, probe noscatis, sacrosancto missae sacrificio magnam fidelis populi contineri eruditionem, ne intermittatis unquam parochos praesertim, aliosque divini verbi praecones et eos quibus demandatum est munus erudiendi christianum populum monere, hortari, ut fidelibus populis tam sancti tamque admirabilis sacrificii necessitatem, praestantiam, magnitudinem, finem, fructus studiosissime et accuratissime exponant explicent, ac simul fideles ipsos excitent, inflamment quo eidem sacrificio ea qua par est fide, religione ac pietate frequentissime intersint, ut divinam misericordiam, et omne quo indigent, beneficiorum genus sibi comparare queant. Neque desinatis omnem operam et industriam impendere, ut vestrarum dioecesium sacerdotes ea morum integritate, gravitate, eaque totius vitae innocentia, sanctitate, emineant, quae illos omnino decet, quibus unis datum est divinam consecrare Hostiam, ac tam sanctum tamque tremendum perficere sacrificium. Quocirca omnes sanctissimo sacerdotio initiatos etiam atque etiam monete, urgete, ut serio meditantes ministerium quod acceperunt in Domino, illud impleant, et continenter memores dignitatis, ac caelestis potestatis qua praediti sunt, virtutum omnium splendore, ac salutaris doctrinae laude refulgeant, summaque animi contentione in divinum cultum, divinasque res et animarum salutem incumbant, ac seipsos hostiam vivam et sanctam Domino exhibentes, et mortificationem Iesu in suo corpore semper circumferentes puris manibus et mundo corde placationis Hostiam rite offerant Deo pro sua ac totius mundi salute.

10. Denique nihil nobis gratius, venerabiles fratres, quam hac etiam uti occasione, ut iterum testemur et confirmemus praecipuam, qua vos omnes in Domino prosequimur, benevolentiam, ac simul vobis addamus animos, ut maiore usque alacritate pergatis omnes gravissimi pastoralis vestri muneris partes strenue ac sedulo obire,

et intentisssimo studio, dilectarum ovium saluti, incolumitatiquo consulere.

11. Pro certo habete, nos paratissimos esse ad ea omnia libentissime agenda quae ad maiorem vestram ac dioecesium vestrarum utilitatem procurandam conducere posse noverimus. Interim vero caelestium omnium munerum auspicem ac studiosissimae nostrae in vos voluntatis testem accipite Apostolicam benedictionem, quam intimo cordis affectu vobis ipsis, venerabiles fratres, cunctisquo clericis laicisque fidelibus cuiusque vestrum vigilantiae commissis amantissime impertimur.

Datum Romae apud S. Petrum die III. Maii anno MDCCCLVIII. Pontificatus nostri anno duodecimo.

NUM. XXVIII.

(Vid. §. III. cap. 11. n. 379. vol. I. pag. 348.)

Quando missam uno eodemque die itesari liceat, amplissime declaratur.

Summarium.

1. Dubium ab episcopo Oscen. Sanctitati Suae propositum. Decretum synodale episcopi.
2. Sententia doctorum in hac materia.
3. Decretum synodi Limanae.
4. Quando iuxta decretum parocho liceat duas missas eadem die celebrare.
5. Confirmatur sententia ex aliis Conciliis.
6. Et ex sententia aliorum doctorum. Id vulgo permittitur die Natali D. N. I. C.
7. Examinantur decreta Pontificium nempo Alexandri II.
8. Et Innoc. III.
9. Et Honorii III.
10. Casus decretalis huius Pontificis.
11. Quid de episcopis, qui habent duas cathedrales?
12. Causa utilitatis non sufficit, ut bis in die celebretur.
13. Neque sufficit paupertas ex ecclesia inopia.

14. Expenduntur parochorum rationes;
15. Eaedemque reiiciuntur.
16. Quid de consuetudine dicendum sit?

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabiles fratres, salutem, et Apostolicam benedictionem.

1. Declarasti nobis, in sacra visitatione, qua dioecesim tuam perlustrasti, deprehendisse nonnullos rectores ecclesiarum parochialium, quibus alia quoque ecclesia a parochiali longe seiuncta commendata est, quam ob exiguos proventus alii sacerdoti committere nequeunt, qui pro-rectoris munus sustineat: hinc fieri, ut rectores ipsi rem divinam in utraque ecclesia festis diebus conficere non dubitent, ut populus uterque parere possit ecclesiae praecipienti fidelibus, ut festis diebus missae sacrificio intersint. Nobis etiam exposuisti, decrevisse in tua synodo id minime licere rectoribus ecclesiarum parochialium, quoties alius sacerdos praesto sit, qui sacrum facere possit in una ex iis ecclesiis, quae rectoribus subiiciuntur, id autem attulisse tam gravem rectoribus ipsis molestiam ut synodis decreti executionem parumper differre censueris, donec sententiam in hac re nostram, nostramque voluntatem intelligeres. Quamobrem prudentiam tuam in primis commendamus, totiusque Hispaniae gentis in hanc Sedem Apostolicam observantiam, ob quam, si forte aliquid incerti dubiique contigerit, ad Romanum Pontificem confugere, consiliumque ad explicandas difficultates deposcere consuevit. Deinde tuae synodi decretum aequitati ac disciplinae ecclesiae maxime consentaneum esse respondemus; ita ut demandari executioni debeat, nec vanis omnino rectorum querimoniis imminui, vel labefactari.

2. Quamvis nonnulli et theologicis moralibus (et quidem nimis indulgenter) plures rationes et causas excogitaverint, ob quas sacerdos eodem die sacrificium missae bis offerre posse videatur, quemadmodum facile videri potest *3. summae* sancti Antonini *Tit. 3. c. 6. num. 5.* item *Lib. 3. summae* sancti Raymundi *tit. 24.*, et in summa Hostiensis *ad tit. de celebratione missarum num. 14. et seqq.* et in summa Sylvestrina *in verb. missa primo. §. septimo quaeritur*, et in summa Armilla *in verb. missa n. 15.* id tamen unanimi consensu permittitur sacerdoti, qui duas parochias obtineat, vel duos populos adeo seiunctos, ut alter ipsorum parocho celebranti per dies festos

adesse nullo modo possit, ob locorum maximam distantiam: tunc enim absque ulla dubitatione licere existimant eiusmodi rectori, cum festi dies incidunt, bis sacrum conficere, ut populo utrique satisfaciat. Et Suarez *in 3. part. Divi Thomae tom. 3. quaest. 73. art. 2. disput. 80. sect. 3.* de hac hypothesi loquens, inquit, in ea tantum hodie licere duas missas eodem die celebrare: *Casus de pluribus parochiis est proprius, ac fere solus in usu.* At vero si in altera ex his parochiis sacerdos aliquis deprehendatur, qui rem divinam facere possit, tum illarum rectori nequaquam licet in utroque loco sacrificium iterare, eo quod alterius sacerdotis opera populi necessitati satis consulatur. Ita probant unanimes Pasqualigus *de sacrificio missae tom. 1. quaest. 381. n. 2.* Vericellus *de Apostolicis missionibus tit. 1. de Privilegiis regularium dub. 18. §. 31. num. 201.* Giribaldus *de Sacramentis tract. 5. cap. 7. dub. 2. n. 15.* Rotarius *in theologia morali regularium tom. 3. cap. 2. punct. 11. n. 3.* Tournelius *in Praelectionibus theologicis, de Sacramento Eucharistiae part. 2.* iuxta Parisiensem editionem *pag. 346.* Schmalzgrueberius *tit. de celebratione missarum n. 41.* Quod si scriptores isti vestras in manus nondum pervenerint, aliorum testimoniis rem plano cognoscetis, nempe cardinalis Zabarellae *in cap. Consultis, n. 3. de celebratione missarum,* ubi haec habentur: *Si est alius, qui celebrare possit, non celebrabit sacerdos alia vice, dummodo ille alius sit paratus celebrare, et sit ieiunus:* Petri de Ancharano *in commentariis ad eumdem textum n. 1. Intellige, si non sit alius ibi paratus ad celebrandum, et ille sit ieiunus:* cardinalis Toleti *in summa lib. 2. cap. 3. num. 4.* Layman *in theolog. morali lib. 5. tract. 5. cap. 4. num. 6.* Salmaticensium *theolog. moral. tom. 1. tract. 5. de sacrificio missae c. 5. punct. 1. n. 12.* iuxta quartam editionem, quae Matriti facta est *anno 1717.* Gavanti *ad rubricas missalis part. 3. tit. 12. n. 7.*

3. At supervacaneum est plures auctoritates praestantium virorum congerere, cum id satis superque constet ex septima synodo dioecesana, quam sanctus Turribius *anno 1592.* celebravit *cap. 3. tom. 4.* Conciliorum Hispanorum, quae simul collegit vir eximius inter Hispanos cardinales de Aguirre *pag. 687.* Porro haec sunt verba· *Iuxta dispositionem Concilii Provincialis celebrati in hac civitate anno 1567., quantum convenit, et per locum iuris possumus, licentiam concedimus omnibus Indorum, Hispanorumque parochis nostri districtus, ut diebus dominicis, et festivis ex praecepto servandis, pos-*

sint celebrare duas missas in duabus ecclesiis tam inter se distantibus, ut qui in loco unius ecclesiae assistunt, non possint commode accedere ad audiendam missam in altera.

4. Ex his apertissime deprehenditur concedi parocho, qui duas ecclesias distantibus omnino locis positas habeat, bis sacrificium missae instituere, ne diebus festis ecclesiae praeceptum a populo violetur; ea tamen conditione, ut legitimam pro re gerenda facultatem prius obtinuerit, uti nos inferius explicabimus. Ex verbis autem depromptis ex eodem capite tertio Limanae synodi, quae mox subiicimus, certi limites eidem parocho statuuntur, ipsique praescribitur, ut uno tantum loco sacrum conficiat, si in altero sacerdos occurrat, qui populo rem divinam operari possit. *Cum autem habuerit alium sacerdotem, qui possit celebrare in altera dictarum ecclesiarum, non poterit parochus celebrare in utraque, sed unam missam tantum in una, quandoquidem alter sacerdos possit satisfacere necessitati alterius populi.*

Non ignoramus, auctoritatem Limanae synodi suae dioecesis finibus solum concludi. At, cum sanctus Turribius regendae ecclesiae peritissimus, et virtutum omnium gloria clarissimus semper habitus sit, ipsius legibus, ac dioecesanis institutis eam saltem fidem atque auctoritatem, vimque, ut aiunt, directivam, adhibendam et adscribendam nemo inficiabitur, quam Itali omnes, aliique extra Italiam S. Caroli Borromaei synodis omni tempore praestiterunt: neque in dubium quis revocare poterit, sanctum Turribium, virum adeo singularem (pro cuius canonizatione, cum promotoris-fidei munus adhuc in minoribus gereremus, plurimum laboris impendimus) conferre plurimum, ut, si propositae rei examen instituamus, illius sententia reliquis anteponatur; laetandum idcirco nobis iure merito videmur, qui commentarium *de sacrificio missae* in lucem proferentes, Italico sermone a nobis conscriptum, cum Bononiensem Sedem administraremus, idem plane afferimus, quod pro illustranda praesenti quaestione superius attulimus, et opinionem nostram auctoritate confirmavimus eiusdem synodi sancti Turribii, uti liquido constat ex nostro commentario, quod commemoravimus *Tom. 2. P. IV. sect. 2. n. 38. et seqq.* et praecipue *num. 40.*, quod quidem primo Bononiae typis evulgatum fuit, ac nuper latine redditum, ac typis impressum Patavii, lucem publicam rursus aspexit.

5. Quod si Limanae synodo alia quoque concilia adiungi velint; illud in medium proferri poterit, quod sub Mauritio archiepiscopo

Rothomagensi *anno 1251*. coactum est, quemadmodum legitur in collectione regina maxima Conciliorum ab Harduino compilata *tom. 7. pag. 186. Nullus audeat missam bis in die celebrare, aut cum duplici introitu, nisi in humana necessitate etc. et hoc, ubi non est, nisi unus sacerdos:* alterum, quod Nemausi *anno 1284*. coactum fuit, cum Martinus IV. Apostolicam hanc Sedem obtineret, uti patet ex collectione Labbeana *Tom. 12. P. I. pag. 1213.: Si omnes parochiani ad unam missam simul non possint convenire, eo quod in diversis locis habitant distantibus ab ecclesia et remotis, sicut est in montanis, nec sunt in ecclesia duo sacerdotes, et, dicta prima missa, postmodum parochiani venientes postulent missam aliam sibi dici, poterit tum sacerdos missam aliam celebrare. Tamen si in prima missa, post receptionem Corporis, et Sanguinis profusionem acceperit, non debet secundam missam in praedictis casibus celebrare.*

Ea potissimum verba diligenter observari debent: *Ubi non est, nisi unus sacerdos:* nec non alia: *nec sunt in ecclesia duo sacerdotes:* ex quibus clare perspicimus, non licere parocho, si alius sacerdos praesto sit, duo sacra perficere diebus festis, ut populus missae sacrificio intersit, sive missa celebranda sit in duabus ecclesiis inter se distantibus, ut in supra citata synodo Limana, sive una tantum sit ecclesia, in qua missa celebratur, et ad quam insimul universus populus convenire non potest, ut in synodo Nemausensi. Hi quippe duo casus eodem iure censendi sunt, uti praecipue advertit Theophilus Raynaldus *tom. 17. Operum* editionis Lugduuensis *pag. 8*.

6. Quae buc usque dicta sunt, canonicis etiam generalibus sanctionibus innituntur. Neque vero copiam ecclesiasticae eruditionis ostentabimus, ut cognitum id perspectumque faciamus, quod tamen facili negotio, si opus esset, consequeremur, cum duo praeclari scriptores postremis his temporibus congesserint casus omnes, quibus ante decretales praedecessorum nostrorum Innocentii III. atque Honorii III. plures uno die missae ab eodem sacerdote celebrantur. Hi sunt Saintebeuvius *tom. 3. Resolutionum casuum conscientiae cas. 83.* et Pontas *in Dictionario casuum conscientiae, in verb. missa cas. 15.* De boc ipso argumento luculenter disseruit is, qui suis adnotationibus undecimam sancti Leonis epistolam illustravit, iuxta editionem, quae ultimo facta est. De ipso nos quoque verba fecimus in *Commentario de festis diebus Domini Nostri ac Beatae Virginis Mariae P. I. n. 667. et seq.* Quamobrem, bis praetermissis, illud affirmabimus,

ex communi totius ecclesiae disciplina permitti tantum sacerdotibus hoc tempore, ut die Natali Salvatoris Nostri ter sacrum faciant, vel quia institutum id fuit a S. Telesphoro Pontifice, ut eam celebritatem singulari honore prosequerentur fideles, uti ostendit canon: *Nocte sancta de consecratione dist. 1.* vel quia (si plurimi facienda videantur argumenta, quibus author Telesphorus illius canonis impugnatur) parens ac magistra ecclesia eum ritum die Natali Domini conservandum censuit, ut posteris perpetuo commendaret veterem disciplinam, ob quam sacerdos idem plura sacra conficiebat, cum alii quoque festi dies per annum occurrebant. Id nos testimoniis praestantium virorum indicavimus in commentario nostro, quod superius nominavimus, *P. I. n. 665. et seqq.*

7. Excepta die dominicae Nativitatis, iuxta hodiernum disciplinam non licet sacerdoti eodem die sacrificium iterare. Argumenta minime desumimus ex decreto Alexandri Papae II. *Can. sufficit de consecratione dist. 1.* ubi Pontifex ita decrevit: *Sufficit sacerdoti unam missam in die una celebrare, quia Christus semel passus est, et totum mundum redemit. Non modica res est, unam missam facere; et valde felix est, qui unam digne celebrare potest:* etenim Pontifex ita rem prosequitur: *Quidam tamen pro defunctis unam faciunt, et alteram de die, si necesse fuerit:* quibus verbis Alexander II. non improbare videtur eum sacerdotem, qui saltem ob allatam causam bis uno die celebraret. Deinde sic Pontifex concludit: *Qui vero pro pecuniis, aut adulationibus saecularium una die praesumunt plures facere missas, non aestimo evadere damnationem:* Porro ex his facili coniectura perspicere quisque potest, Alexandrum II. decreto solum cavere, ne sordidae utilitatis, sive assentationis gratia sacrificium iteretur. Vasquesius idem decretum sic explicat *in Part. III. Divi Thomae tom. 3. quaest. 83. art. 2. cap. 5. n. 43.: In praedicta epistola solum damnantur, qui pro pecuniis aut adulationibus saecularium una die praesumunt plures missas celebrare: de iis vero, qui ex sola devotione plures celebrarent, nihil dicitur.* Eamdem rem maxime declarant ea, quae Thomassinus scripta reliquit *De veteri et nova ecclesiae disciplina P. III. lib. 1. cap. 72. num. 6.* ubi clare ostendit, libertatem pluries una die celebrandi, necessario coercendam fuisse, ut quorumdam sacerdotum avaritiae modus imponeretur.

8. Igitur omittentes Alexandri II. decretum, alterius praedecessoris nostri, nimirum Innocentii III. auctoritate, ac decretali rem no-

stram comprobamus, *Cap. Consuluisti, de celebratione missarum: respondemus,* inquit, *quod excepto die Nativitatis Dominicae etc. sufficit sacerdoti semel in die unam missam solummodo celebrare.* Equidem Alexander II., uti superius commemoravimus, et Innocentius III. usi sunt hoc eodem verbo *sufficit:* at secundo tantum loco per id verbum praeceptum indicitur: nam si quis integram Innocentii decretalem percurrat, apertissime cognoscet, id petitum fuisse a Pontifice, *utrum presbyter duas missas in eadem die valeat celebrare.* Porro illud *valeat,* idem prorsus significat, ac *liceat.* Cum igitur responsum dederit Pontifex, sufficere *sacerdoti semel in die unam missam solummodo celebrare;* illud *sufficit,* sacerdotes adigit praecepto, ne plura sacrificia uno die faciant.

Ita Vasquesius interpretatur eo loco, quem paulo ante indicavimus *n. 44. Nam quod quaesitum fuit, utrum valeat celebrare, idem est, ac si quaereretur, utrum liceat ei celebrare. Cum ergo respondit Pontifex,* sufficit etc. *hoc verbum denotat praeceptum prohibens, plusquam semel celebrare.* Neque mirari quis debet, si idem verbum *sufficit,* consilium uno loco, alio autem praeceptum praeseferat. Id ipsum quippe etiam contigit in verbo *non oportet:* quod iuxta varias rerum circumstantias, in iure canonico modo solum honestatis officium ac decentiam denotat, modo vero necessitatem atque praeceptum, uti pluribus exemplis demonstant Baldellus *disp. Theolog. tom. 1. lib. 5. dub. 11. n. 4.* Verum ex Honorio III. qui post Innocentium III. Pontifex renuntiatus fuit, in textu *Te referente,* sub eodem titulo *de celebratione missarum,* manifesto deprehenditur, illud verbum *sufficere,* de quo in decretali Innocentii III., cum praecepto coniungi. Rem totam, sicuti gesta est, recensebimus, uti constat ex Gonzalez, qui decretalem integram eiusdem Honorii describit.

9. Sypontinus archiepiscopus (eam modo civitatem vulgo Manfredoniam appellat) feria quinta maioris hebdomadae sancta Olea de more in ecclesia cathedrali rite consecrabat. Eadem die mane se conferebat ad montem Garganum, ut peregrinos exciperet, qui magna frequentia in eum locum religionis causa confluebant. Eius loci clerus ac populus archiepiscopum magno studio rogarunt, ut sacrum iteraret; quod tamen ille facere recusavit, donec super hac re Pontificis Honorii III. responsum sibi redderetur. Pontifex initium desumit a verbis ipsis Innocentii III. praedecessoris sui, nempe: *Cum cuilibet sacerdoti, quacumque dignitate praefulgeat, unam in die*

celebrare missam sufficiat, nam et valde est felix, qui celebrat digne unam. Post haec praecepit archiepiscopo, ut Syponti rem divinam peragat, ubi sacrum chrisma conficere debebat, et in ecclesia montis Gargani sacrificium offerre praetermittat, hisque utitur verbis, quibus illud *sufficit*, ab Innocentio III. scriptum cum praecepto omnino copulari declarat: *Fraternitati tuae mandamus, quatenus die caenae Domini in ecclesia Sypontina dumtaxat, in qua teneris chrisma conficere missarum studeas solemnia celebrare*. Innocentius, qui excepto die Nativitatis Dominicae, prohibuit sacerdoti plures missas una die celebrare, *in cit. Cap. Consuluisti, de celebratione missarum*, addidit: *nisi causa necessitatis suadeat*. At Honorius, qui *in Cap. Te referente, eodem tit. de celebratione missarum*, Archiepiscopo Sypontino rescripsit, ipsi fas non esse, post rem divinam peractam, dum sacrum chrisma conficiebat in ecclesia Sypontina, aliam missam celebrare in ecclesia montis Gargani, declaravit, causam necessitatis ab Innocentio admissam, nunquam adesse, cum alius invenitur sacerdos, qui secundam missam celebrare potest: secundam quippe missam noluit ab archiepiscopo in ecclesia montis Gargani celebrari, ex quo inverisimile ipsi visum est, quod alius non adesset sacerdos, qui missam in eadem ecclesia celebrare posset, iuxta monitum cardinalis de Turreoremata *in Can. Sufficit, sub num. 4. de consecratione, dist. 1*. En eius verba: *Quod autem in decretali Te referente, episcopus videtur reprehendi, quod bis celebraverat die coenae, est propter hoc, quia non erat necesse, quod episcopus celebrasset, nisi in illa ecclesia, in qua de consuetudine debebat chrisma conficere, quia hoc non potest, nisi episcopus, et aliam missam celebrare poterat simplex sacerdos, quia verosimile est, episcopum posse per vicarium celebrare, et in illa ecclesia plures sacerdotes fuisse*. Quod etiam ante cardinalem a Turrecremata iam fuerat adnotatum ad Hostiensi *in Cap. Te referente, num. 4*. ab Antonio de Butrio *super eodem textu num. 3*. et ab abbate *super eodem quoque textu in fine tit. de celebratione missarum*.

10. Praeterea casum proponunt episcopi, qui praeesset duobus episcopatibus inter se vicinis; ut in archiepiscopo Sypontino contigisset, si summi Pontifices Alexander III. et Innocentius III. sententiam non protulissent contra Garganicos contendentes, ecclesiam suam episcopalem esse, et unitam ecclesiae Sypontinae, quemadmodum legitur apud Ughellium de metropoli Sypontina tractantem

Tom. 7. Italiae sacrae: quaeruntque, an sub obtentu chrisma conficiendi in utraque ecclesia, quod fine celebratione missae consecrari decenter nequit, posset ea die bis sacrificium offerre; et unanimiter respondent, id non licere: et sic rem componunt, quod uno anno in una ecclesia celebret missam feria quinta in coena Domini, et conficiat chrisma; et alio anno id ipsum faciat in alia ecclesia, et ab una ad illam chrisma consecratum, uti moris est, transmittat. Reque sic composita, asserunt, nullam ex suis ecclesiis chrismate carituram esse, subditosque unius, vel alterius episcopatus nullatenus excludi a commoditate audiendi missam quinta feria in coena Domini, in qua maximopere expedit, ut audiant missam; ea quippe celebrari poterit a sacerdote in ecclesia, in qua eo anno episcopus chrisma non conficit, cum verisimile non sit, alium non reperiri sacerdotem, qui ea ipsa die sacrum in ea facere possit; veluti prosequuntur Hostiensis, Antonius a Butrio, et Abbas *locis citatis.*

Haec sunt, quae ex iure canonico desumpsimus. Sed cum Glossa *in Cap. Consuluisti, in verb. necessitatis, de celebratione missarum,* necessitati addat utilitatem, et vel utilitatem, vel necessitatem satis esse dicat, ut unus sacerdos eodem die bis missam celebrare possit, bene deprehendimus, parochos, de quibus agitur, posse tum utilitatem, tum necessitatem praetexere, ut sibi putent fas esse bis in die celebrare, etiamsi alius sit sacerdos, qui sacrum facere valeat: utilitatem quippe in eo constituent, quod bis ipso celebrando non subministrabunt sacerdoti celebraturo eleemosynam pro missa, quam celebrabit; necessitatem in sua inopia constituent, ob quam nequeunt praedictam eleemosynam alteri sacerdoti missam celebranti elargiri. At neutrum eis suffragari potest.

11. Et utilitas quidem non suffragatur: quidquid enim sit de titulo utilitatis, qui illum admittunt, illum explicant et intelligunt, non de utilitate celebrantis, sed missam audientis. Sic docet cardinalis Zabarella *in Cap. Consuluisti, n. 3. de celebratione missarum.* Et eius verba: *Considera, quod in hoc attenditur causa utilitatis respectu audientis, non celebratis.* Et concordat super eodem capitulo Antonius a Butrio *num. 4.* abbas *num. 2.* et caeteri, quos vocant repetentes: et praeclare inter recentiores docuit Vericellus *de Apostolicis missionibus tit. 1. de privilegiis regularium dub. 18. num. 201.* Utilitas autem proposita non populum, sed parochum respicit, et sic celebrantem, et non audientem.

Minus quoque prodest necessitas ex inopia desumpta; cum plura sint expendenda, antequam titulus necessitatis ex inopia desumptus admittatur. Primo, an revera parochi tanta premantur egestate, ut alteri sacerdoti stipendium missae nequeant suppeditare: si enim inopia adeo magna non sit, episcopali auctoritate, iuxta caput quartum Concilii Tridentini *Sess. 21. de reformatione,* adigi poterunt, ut sacerdoti missam celebraturo eleemosynam elargiantur, uti sapienter admonet Engel *ab tit. decretalium de celebratione missarum num. 3.* Secundo, si parochis tenues omnino angustique proventus obveniant, videndum, an populus etiam in eadem paupertate versetur: quemadmodum enim episcopus adigere potest sacerdotem, ut populo saorum faciat diebus festis, ita etiam potest indicere populo, ut celebranti sacerdoti consuetum stipendium elargiatur. Id etiam ex Trid. Conc. desumitur *Sess. 23. cap. 14. de Reformatione,* ubi haec legitur: *Curet autem episcopus, ut iis saltem diebus dominicis, et festis solemnibus etc. Missas celebret:* siquidem illud verbum *curet*, praeceptum inferre in hac gravissima causa, non est dubitandum. Hoc pacto concilii sententiam explicat Pasqualigus, qui scriptum ita reliquit *de sacrificio missae quaesit. 844. n. 11. Si in aliquo oppido sit unus tantum sacerdos, qui teneatur celebrare diebus festis, et adsint alii simplices sacerdotes, poterit episcopus eos cogere ad celebrandum diebus festis. Ratio est, quia adest indigentia populi, eo quod difficile sit, quod omnes eadem bona conveniant ad audiendam missam; et ideo cum sacerdotes habeant ratione ordinis munus suum addictum populo, poterit episcopus eos cogere, ut impendant officium suum populo, offerendo sacrificium, ut absque difficultate possit adimplere praeceptum audiendi sacrum. In tali tamen casu tenebitur populus aliquid contribuere iis sacerdotibus pro substentatione; quia, cum ministrent populo, aequum est, quod accipiant aliquid pro substentatione.*

Porro difficile prorsus videtur, omnia haec simul copulata deprehendi. Quod si res ita se haberet, tunc, ven. frater, ex iis eleemosynis, quas ipse egenis elargiri large consuevisti, stipendium pro re divina facienda sacerdotibus erogare deberes, nec ullo modo perferre, ut sacrificium iterent parochi, quibus non deest alius sacerdos, qui diebus festis populo ministret.

12. Post haec, quae a nobis prolata ad veritatem illustrandam dici possunt, ad ea sermonem transferimus, quae ab ipsis parochis proponi audimus. Vehementer ipsi conqueruntur, si facultas iterandi

sacrificii diebus festis adimatur; eo quod munere suo perfungi nequeant, quod non solum constituitur in celebranda et applicanda missa pro populo, cum festis diebus peraguntur, sed etiam in explicandis religionis mysteriis, tradendaque pueris christiana disciplina, cum ad sacrum audiendum in ecclesiam conveniunt.

Incredibilem ex hoc voluptatem sane percepimus; etiam quum olim fel. rec. praedecessor noster Innocentius Papa XII. ad discutienda Hispani clori gravissima negotia ab insigni viro bonae memoriae Ludovico huius S. R. E. cardinali Belluga nuncupato proposita, peculiarem congregationem praestantium aliquot eiusdem S. R. E. cardinalium deputasset, nobisque tunc in minoribus constitutis ipsius congregationis secretarii munus demandasset; meminimus non parum temporis, plurimumque laboris nobis opus fuisse, ut falsam omnino probaremus opinionem, ob quam parochi Hispani se immunes ac liberos dictabant ab edocendis instruendisque in christiana doctrina pueris, eo quod huiusmodi exercitationes in aliis quoque ecclesiis haberentur; aut quia concionatorum opera studioque satis fideles instruerentur; aut etiam ob vetustissimam consuetudinem, quae parochos ipsos ab hoc onere vindicare videbatur. Quae omnia leguntur in constitutione quae incipit. « *Apostolici ministerii,* » quam praefatus Innnocentius praedecessor promulgavit, in qua §. *9.* recensentur ac refelluntur ea omnia, quae modo commemoravimus.

13. His autem per transennam adnotatis, iam responsum quaestioni faciamus, videlicet non esse iterandum de festo sacrificium, si parocho alius sacerdos operam suam navare possit, etiamsi catechismus eodem die, fideique mysteria populo explanari debeant. Haec enim fieri possunt eiusdem sacerdotis ministerio, qui ad sacrum conficiendum inducitur: quemadmodum nos ipsi statuimus in Bononiensi dioecesi, cum in ea sedem haberemus, haud ignorantes, id consentaneum esse decretis, quae super hac re Pontifices Romani non semel ediderunt. Id nos ostendimus *Instit. 3. tom. 3. nostrarum institutionum ecclesiasticarum,* quae Bononiae impressae fuerunt. Accedit, quod parochus, qui die festo fideles instituendos in utraque ecclesia libenter suscepisset, si iterandi sacrificii facultas traderetur, id facilius consequi possit, si in altera solum ecclesia rem divinam faciat, ac populum edoceat, deinde ad aliam se conferat ecclesiam, ubi a sacrificio abstineat, et christianae legis instituta dumtaxat populo declaret.

Tui praeterea parochi queruntur, quod ipsis hanc facultatem impertiri dubites, quam a tuis decessoribus semper impetrarunt. Certissimum illud est missionariis tantum a Sede Apostolica potestatem aliquando fieri, ut uno die sacrificium bis operentur; reliquis vero sacerdotibus opus esse, ut hac de re facultatem ab episcopo consequantur, etiamsi causa necessitatis intercedere videatur; cuius sane iudicium ad ipsos sacerdotes nequaquam pertinet. Ita testatur Vericellus *de Apostolicis missionibus tit. 4. de privilegiis quaest. 19. num. 202. Quaeres primo, an ad celebrandas duas missas in locis, ubi adest talis necessitas, requiratur licentia episcopi? Respondetur affirmative, seclusis privilegiis missionariorum. Ita a S. Congregatione resolutum.* Certum quoque est, facultates eiusmodi, nisi necessitas id postulet, nunquam concedi; vel, si aliquando concedantur, non haberi tamquam alicuius sacerdotis privilegium, sed tantum ob causam peculiarem necessitatis. Fagnanus id fatetur *Cap. In ordinanda, n. 37. de Simonia: miratur S. Congregatio agi de his licentiis concedendis; nam id nonnisi ex magna necessitate fieri debet, et magna cautela, ut puta in locis, ubi perpaucissimi sunt sacerdotes, vel absunt impedimenta adversariorum fidei, vel quid simile etc. Non concedi potest haec licentia ab episcopo generaliter, quasi privilegium alicuius sacerdotis, sed tantum in aliquo casu particulari, necessitatis causa ab episcopo examinanda.* Itaque cum eiusmodi causam necessitatis haud deprehenderis, nunquam parochos tuos probabimus, si ipsi de te conquerantur; nos prudentiam fraternitatis tuae magnopere commendamus, teque agnoscimus animum, mentemque tuam conformasse exemplo praedicti sancti Caroli Borromaei, qui *in prima synodo provinciali c. 5.* abrogavit *licentias a suis praedecessoribus concessas plures missas celebrandi.*

14. Parochi postremo, ut causam suam tueantur, vetustissimam adducunt consuetudinem. Nos, utrum ratione, an temere id afferant, examinare praetermittimus. Solum inquirimus, utrum ea consuetudo rationem praescriptionis, aut praesumptionis sibi comparaverit; et utrumque falsum, et alienum iudicamus. Nos utique ius divinum, sed ius ecclesiasticum prohibet, eadem die ab eodem sacerdote sacrificium iterari. At non omnia, quae iuris tantum ecclesiastici sunt, praescribi possunt. Si etenim iuxta civiles leges, *sanctae res* praescribi non possunt, absonum undique est afferre, fuisse per praescriptionem aliquid obtentum, vel acquisitum, quod adversetur sanctio-

nibus universalibus ecclesiae, quarum observantiam sacrum Tridentinum Concilium in missarum celebratione sacerdotibus omnibus praecipit, uti colligitur ex decreto *de observandis, et evitandis in celebratione missae.*

In nonnullis regionibus mos inoleverat, quod parochi duarum parochiarum feria sexta maioris hebdomadae officium faciebant, primum in una ex parochiis, et deinde illud iterabant in altera. Ieiunii praeceptum in sumptione eucharistiae non est iuris divini, sed ecclesiastici, teste cardinali Bona *Rerum Liturgicarum lib. 1. cap. 12. num. 2.* ubi refert, initio non omnibus in locis universos praedicta lege obstrictos fuisse; cumque hoc minime obstante, animadversum fuisset, parochum celebrantem officium in secunda parochia, non ieiunum sumere eucharistiam sub specie panis; sumpserat enim in officio, quod celebravit in prima parochia, particulam Hostiae consecratae die praecedenti, una cum vino non consecrato, et sic ieiunium fregerat naturale; reprobata fuit consuetudo, etsi, uti asserebatur, pietati et devotioni innixa. Hoc exemplo perculsi alii parochi duarum parochiarum, aliam induxerunt consuetudinem, ut in utraque parochia officium feriae sextae maioris hebdomadae celebrare possent; praetermittendi videlicet haustum vini in primo officio, quod in prima parochia celebrant, sumentes tantummodo species panis, ut ieiuni in secunda parochia officia facerent, missamque, quae dicitur praesanctificatorum, celebrarent. At haec quoque consuetudo fuit reprobata, utpote contraria ritui ecclesiastico, quam et Ordo Romanus, et Sacramentarium sancti Gregorii praescribunt, et adhibet universalis ecclesia. Franciscus Sylvius magni nominis theologus *tom. 5. suorum operum* editionis Antuerpiensis *orat. 1.* quae est unica *de officio Parasceves,* rem graphice exponit, nec parochorum consuetudini censet esse ullo modo deferendum. De hac eadem re plura habentur apud Suarez *in 3. part. Divi Thomae tom. 3. quaest. 73. art. 2. disquis. 80. sect. 3.* Et nos ipsi haec omnia exposuimus *in nostro tractatu de sacrificio missae,* typis Patavini edito, *sect. 2.* §. Et *in alio tractatu de festis Domini Nostri Iesu Christi part. I.* typis quoque Patavinis edito, §. *336. et seqq.* confutavimus errorem graecorum schismaticorum, qui volunt, in missa praesanctificatorum, per immersionem particulae in calicem ex sacratissima Hostia detractae, transubstantiationem fieri vini in sanguinem Christi; et diximus, sacerdotem in officio feriae sextae maioris hebdomadae, sumere Christi Corpus et

Sanguinem, cum utrumque revera sit sub specie panis, praecedenti licet die consecrati.

Praescriptionis excipit praesumptio, de qua modo sermo habendus est. Equidem non ignoramus iurisperitorum commune adagium, nempe ratione consuetudinis ab immemorabili afferri posse in medium quemcumque gratiosum titulum, et etiam privilegium Apostolicum, quod utpote nullo certo documento probatum, praesumptum appellatur. Sed, caeteris praetermissis, ne haec epistola longior evadat, subdimus, haec intelligi posse de illis privilegiis, quae impetrari potuissent a Sede Apostolica, si quis ea postulasset; non vero de illis, quae cum postulatur, negari omnino consueverunt; ne praesumptio plus habeat roboris, et momenti, quam veritas.

Romanis Pontificibus mos est, ut ea negotia, quae ipsi per se expedire nolint, ad congregationes reiiciant examinanda, ut earum consilio rem expediant. *Anno 1657.* cum in civitate, quam dicunt *de Assumptione,* in provincia Paraguariensi, pars magna nobilium domi se contineret, utpote decenti apparatu vestium carens, nec accederet ad ecclesiam, ut sacrum die festo audiret, episcopus exoravit, ut sibi facultas daretur celebrandi missam antelucanam nobilium praedictorum gratia, et aliam ante meridiem, ut reliquus populus missae praecepto diebus festis satisfaceret. De hac re actum fuit in Cong. Conc. *die 1. Septembris 1657.* nec petitio fuit exaudita, ea potissimum de causa, quod imperceptibile visum est, alium non adesse sacerdotem, qui missam antelucanam celebraret pro nobilibus; quemadmodum colligitur *ex lib. 21. decret. pag. 65.*

Praetcrea vobis omnibus notum est, in regnis Aragoniae, Valentiae, et in comitatu Catalauniae, die commemorationis omnium fidelium defunctorum, quemlibet sacerdotem saecularem bis missam celebrare posse, et ter quemlibet sacerdotem regularem; quod singulare privilegium antiquae consuetudini, et famae Apostolici privilegii concessi vel a Iulio III. vel a Paulo III. summis Pontificibus innititur. De dicto privilegio egimus in *supra citato nostro commentario de sacrificio missae sect. 2. §. 31.* et latius dum munere fungebamur secretarii Congregationis Concilii, cum causa quaedam *Castellana* pertractaretur, quemadmodum videri potest in thesauro resolutionum praedictae congregationis *tom. 2. pag. 168.* et plura quoque de dicto privilegio relata fuerunt a bonae memoriae cardinali Lanfredino, dum ipsum secretarii munus obiret, et de quadam

causa *Oriolen.* ageret, de qua *tom. 5. eiusdem thesaur. pag. 384. et seqq.* Viri, qui dignitate, et praestantia supra caeteros eminebant, summis Pontificibus humillime supplicarunt, non ut quidem rem novam permitterent, sed ut tantum ad quasdam alias regiones memoratum privilegium extenderent, ob quod presbyteri tum saeculares, tum regulares, in die commemorationis omnium defunctorum rem divinam iterato faciebant, precesque suas singulari pietate, et rationibus undequaque petitis cohonestarunt, negotioque a summis Pontificibus remisso ad Congregationem Concilii, haec precibus huiusmodi morem haud gessit, sed petentes, uti fieri cum principibus viris consuevit, urbane dimisit, quemadmodum recensuimus in citato nostro tractatu *de sacrificio missae section. 2. §. 51.* edictionis Patavinae.

Porro si denegatum fuit episcopo petitum privilegium celebrandi bis in die festo, ut nobiles satisfacerent praecepto audiendi missam, eo quod alius aderat sacerdos, qui sacrum facere poterat; si principum virorum vota exaudita non fuerunt, qui tantum pro extensione privilegii precabantur, et talis privilegii, quod unicam tantum diem quolibet anno respiciebat: unusquisque facili negotio cognoscere poterit, quid a Sede Apostolica factum esset, si simplices parochi facultatem petiissent bis celebrandi, ubi alius non deesset sacerdos, qui parocho operam suam praestare posset, et bis celebrandi, non unica die intra annum, sed tot diebus, quot per anni cursum festi dies celebrandi fidelibus praecipiuntur.

15. Ut fraternitati tuae postulatis responderemus, negotium unico verbo cognoscimus nos absolvere potuisse, dicendo nimirum, tuam constitutionem synodalem observandam esse. Henricus enim Boich, antiquus iuris canonici professor, in *Comment. ad Cap. Te referente, n. 2. de celebratione missarum,* docet, a nemine binas missas eadem die celebrari posse, si id sit vetitum in constitutione synodali. Sed haec scribenda ad te putavimus, ut tuum religionis eximium studium nostri laudibus prosequeremur, certamque normam, ac rationem ante oculos propositam haberes, ad quam consilia tua, tuamque mentem tutissime conformares. Quapropter tres dies in privata nostra Bibliotheca mane insumpsimus, quos vacuos, ac liberos ab audiendis ministris, molestisque negotiis nacti sumus, ut has literas conficeremus. Postremo te summopere iterumque commendantes, qui huius Sedis Apostolicae in dubiis rebus sententiam consiliumque

exquisieris, benedictionem tibi nostram, venerabilis frater, peramanter impertimur.

16. Datum Romae apud sanctam Mariam Maiorem die XVI. Martii MDCCXLVI. Pontificatus nostri anno sexto.

NUM. XXIX.

(Vid. §. III. cap. 11. n. 383. vol. I. pag. 439.).

Cameracen. Missae pro populo.

Summarium.

1. C. M. card. Giraud, facultatem missae iterandae ab Apostolica Sede pro parochis impetravit.

2. Literae card. praefecti S. Cong. Conc., quibus eadem facultas tribuebatur.

3. Resolutio quaedam S. C. Rit., qua declarabatur, parochum missam iterantem non teneri applicare pro populo secundam missam, et posse permitti, ut possit applicare ad propriam, vel alterius intentionem, cum per fundationem, vel contractum de applicatione ad certam intentionem nihil cautum fuerit.

4. 5. 6. Ex hisce dispositionibus occasio data est episcopo Camaracensi proponendi Sacrae Congregationi quaedam dubia resolvenda.

7. 8. Parochi sive perpetui, sive amovibiles missam pro populo diebus festis applicare tenentur, etiamsi reditus parochiae tenuissimi sint, quo casu licet episcopis facultatem facere, ut parochus eleemosynam ab offerentibus accipiat, et applicationem pro populo transferat ad aliquem hebdomadae diem.

9. 10. Parochi, qui praesunt parochiis unitis uniono extinctiva non tenentur duplicem sive per se, sive per alium missam applicare; aliter ost, si unio sit subiectiva, vel aeque principalis.

11. Parochi binandi facultate praediti nequeunt eleemosynam pro secunda missa percipere.

12. 13. S. Cong. in *Cameracen.* edixit

Parochum duabus paroeciis praepositum binandi facultate praeditum, non obstante rodituum tenuitate, pro utriusque parochiae populo ad applicationem teneri;

Parochum binantem uni parochiae praepositum non teneri secundam missam applicare pro populo, sed probibitam esse pro secunda missa eleemosynam

Item accidere dicendum de vicariis, aliisque sacerdotibus binantibus quacumque de causa, prohibitione praedicta manente;

Non esse concedendam facultatem in futurum, ut parochi binantes eleemosynam pro secunda missa recipiant.

Pro praeterito denique iussit absolutionem concedendam, una celebrata missa.

1. Archiepiscopus Cameracensis sequentia exponit: « Cum decessor meus emus cardinalis Giraud, postulasset a fel. rec. Gregorio PP. XVI. ut sua Apostolica auctoritate sancire dignaretur facultatem quam rr. pp. Belmas, primus a concordato anni 1801. Cameracensis episcopus, parochis suae dioecesis propria auctoritate concesserat bis missam celebrandi, in diversis tamen ecclesiis, diebus commemorationis omnium fidelium defunctorum, Purificationis B. M. V., cinerum, feria V. maioris hebdomadae, sabbato sancto, et vigilia Pentecostes, ab emo cardinali Polidorio, tunc S. Congregationis Concilii praefecto, sequens responsum accepit :

2. « Ex adiunctis Amplit. Tuae precibus cum ad SSmum Domi-
» num Nostrum relatum fuerit, placuit eidem Sanctitati Suae eadem
» et tibi dari responsa quae ad alios quoque antistites per hanc
» S. Congregationem Concilii transmissa sunt. Ordinariorum scilicet
» esse de re cognoscere et perpendere num revera necessitas urgeat
» ut sacerdos duas missas celebrare cogatur, nec aliter utendum
» concessa hac iteratione, quam iuxta conditiones ab ipsis aponen-
» das habita locorum, popularium, et paucitati sacerdotum, ac proinde
» vere necessitatis ratione, de qua legatur Bened. XIV. const. « *De-*
» *clarasti...* » ad episcopum Oscensem anno 1746., et in eius opere
» de sacrificio missae *Lib. 3. cap. 5. et 6.* Ipsorum vero conscientia
» oneratur stricte, nec permissio concedatur generaliter, quasi pri-
» vilegium alicui sacerdoti, sed ob peculiares casus, et necessitatis
» causa ab ipso examinata, qui praeterea moneat parochos, quibus
» facultatem iterum eadem die secundam missam celebrandi con-
» cesserit ne eleemosynam vel stipendium a quovis et sub quocum-
» que praetextu pro ea percipiant iuxta decreta alias edita a S. C.,
» sed eam pro populo sibi commisso gratis applicent. »

3. Porro circa hanc obligationem gratis applicandi missam suborta est apud multos dubitatio quia 1. Circumferuntur sequentes S. Rituum Congr. responsiones: « Parochus Heistermacen in Keken » huius dioecesis propter necessitatem populi licentiam obtinuit die- » bus dominicis et festivis bis celebrandi in ecclesia parochiali, et pro » hoc officio suscepto a parochianis qui alias multo maioribus sum- » ptibus, quod non possunt, sacellanum sustentare deberent, remu- » nerationem quamdam accipit. Quaeritur num respectu huius re- » munerationis, obligetur etiam hanc missam secundam, de cuius » applicatione nihil stipulatum est, pro populo, sive parochianis re- » munerationem praebentibus applicare pro futuro, uti ipsam missam » parochialem; numque pro praeterito, propter omissam bona fide » hanc applicationem aliquid restituere teneatur? II. Deinde saepius » in hacce dioecesi contingit propter latitudinem parochiarum, quod » in iis sacella inveniantur, ubi dominicis et festivis diebus sive ex » fundatione sive ex contractu parochi et parochianorum, missa ce- » lebrari debeat pro incolarum ab ecclesia parochiali remotorum, in » primis seniorum et infirmorum necessitate vel commoditate. Viget » consuetudo, quod si per fundationem vel contractum de applicando » sacro ad certam intentionem nihil statutum sit, in eiusmodi casi- » bus celebrans pro alio stipondio applicet vel ad propriam inten- » tionem. Quaeritur num haec consuetudo, de cuius legalitate dubi- » tatur, pro futuro permittenda, et num pro praeterito aliquid exinde » restituendum sit ab iis qui bona fide ea usi sunt?

» Resp: Et eadem S. Congregatio ad Vaticanas aedes ordinariis » in comitiis hac die coadunata, audita relatione a me subscripto » secretario facta, omnibus attento riteque libratis rescribendum cen- » suit. Ad I. negative in casu. Ad II. posse permitti.

» Atque ita rescripsit, ac servari mandavit die 11. Iunii 1845. » in Monasterien.

4. » 2. Plures theologi inter quos eñus cardinalis Gousset *(Theologia morale T. 2. num. 290.)* et rever. mem. D. Bouvier, episcopus Cenomanensis *(De Eucharistia Cap. 6. art. 3.)* gratuitae huius applicationis obligationem negant.

» Quae cum ita sint, humiliter postulo sequentium dubiorum solutionem 1. *An parochus qui duas parochias regit, et ideo bis in die celebrat, utrique parochiae suam missam applicare teneatur, non obstante redituum exiguitate?* 2. *An parochus qui in una eademque*

parochia bis eadem die celebrat, utramque missam populo sibi commisso gratis applicare omnino teneatur? 3. *An vicarii aut alii sacerdotes curam animarum non habentes si quando bis in die celebrent, ut fit quandoque, seu ut numero sufficienti missae in ecclesia parochiali celebrentur, seu ut hospitalia, carceres, sanctimonialium conventus missa non careant, secundam et ipsi missam populo gratis applicare teneantur.*

5. » Quod si iuxta pluries edita a S. Concilii Congregatione decreta haec obligatio supersit ac maneat, necessariam dispensationem enixe imploro, *ut dioecesis meae parochi qui bis diebus dominicis et festis celebrant, unius missae, alii vero sacerdotes qui curam animarum non habent, missae utriusque liberam habeant applicationem, ac licite pro iis stipendium percipere valeant uti hucusque bona fide perceperunt.* Ad hanc indulgentiam movere posse videntur multorum res valde angustae, et eleemosynae multipliciter ac saepe in bona diversi generis opera erogandae.

» Si vero hanc dispensationem S. Congregatio non ducit in futurum concedendam, ipsam humiliter rogo *ut pro praeterito saltem, attenta bona fide, condonationem benigne indulgere dignetur.* » Hucusque archiepiscopus.

6. Praenotandum in facto, sequenti praemissa narratione cl. me. cmum Giraud antecessorem episcopum Cameracensem, confirmationem facultatis binandi pro suae dioecesis parochis postulasse « *Pastores et vicarii qui duabus distinctis et distantibus deserviunt ecclesiis, sive in eadem parochia, sive in diversis vicis positis, sive illarum una in altera parochia pro tempore pastore orbata existat, hi soli poterunt memorata facultate (scilicet bis in die missam celebrandi) uti in diebus commemorationis etc.* » ad cuius preces relatum rescriptum prodiit.

7. In iure autem haec prae oculis habenda videntur. Qui animarum curam exercent, tenentur iure divino applicare missam pro populo sibi commisso, Conc. Trid. *Sess. 23. cap. 1. de Ref.* S. Cong. in *Calaguritana applicat. missae pro populo 12. Decembr. 1764. et in Oveten. 12. Ianuarii 1774.*; quod quidem onus ita iis inhaeret, ut ab eo vacui ac soluti non censeantur quamvis tenues sint reditus, cum ad id non obstringantur propter reditus, sed ratione officii, Benedictus XIV. in const. « *Cum semper oblatas;* » in qua diserte praescribitur; pro huiusmodi applicatione eleemosynam percipere iisdem non licere. Quod si *ibid.* §. *8.* episcopis facultas tribuitur dispensandi

cum parochis quos revera pauperes esse cognoverint, ad hoc ut etiam diebus festis huiusmodi eleemosynam ab aliquo pio offerente recipere, et pro ipso sacrificium applicare, quatenus id ab eo requiratur licet possint; ea tamen adiicitur conditio, ut tot missas infra hebdomadam pro populo applicent, quot in diebus festis infra eamdem hebdomadam occurrentibus, iuxta peculiarem intentionem alterius pii benefactoris obtulerint.

8. Quod vero de parochis, idem de sacerdotibus qui parocho infirmo aut absente vices eius gerunt dicendum ób identitatem rationis. Hinc in cit. constit. « *Cum semper oblatas* » §. *Quum enim* cautum est, vicarios ecclesiarum parochialium, sive perpetui sint, sive ad nutum amovibiles, omnes indistincte teneri ad applicationem missae pro populo ipsorum curae commisso.

9. Saepe vero quaesitum fuit, num parochi duabus paroeciis unitis praepositi, duplicem applicare sive per se, sive per alios, missam tenerentur. S. Congregatio autem constanter respondit, parochos hac obligatione minime solutos esse, excepto casu unionis plenariae et extinctivae, ceu formiter discusso articulo declaravit in *Lucen. applicationis missarum pro populo 11. Martii 1774.* proposito enim dubio « *An parochi duabus ecclesiis parochialibus praepositi teneantur dominicis, aliisque festis diebus missam in unaquaque ecclesia sive per se sive per alios applicare pro populo in casu.* » Responsum prodiit « *Affirmative, exceptis tantum parochiis unitis unione plenaria et extinctiva, et scribatur episcopo iuxta instructionem.* » In hac autem instructione. S. Congreg. episcopum certiorem faciendum esse putavit, se numquam dubitasse, *quod parochi teneantur applicationi supradictae missae pro populo singulis diebus dominicis, et festis, in unaquaque ex ecclesiis parochialibus, quae vel aeque principaliter, vel subiective coniunctae sunt atque incorporatae; cum applicatio unius tantummodo missae pro populo locum habeat in iis parochialibus, quae invicem adeo unitae, coniunctae, atque incorporatae sunt, ut ex duabus una prorsus cum extinctione tituli alterius evaserit.* » Nec aliter ad huius doctrinae tramites iudicavit in causa *Oveten. missae pro populo 18. Nov. 1826. ad 1. dubium.*

10. Ad rem de qua agitur facit S. Congregationis decretum nuper editum in causa *Mindonien. applicationis missae pro populo* proposita inter *supplices libellos die 20. Iulii 1854.*, in qua haec duo a parocho qui duas regebat paroecias proponebantur postulata: « 1. *An*

parochi duabus paroeciis praepositi suo muneri satisfaciant applicatione solius missae dictis diebus pro suo grege existente in duabus paroeciis, quando isti tontum in una celebrent, et alius sacerdos illud facit in altera qui pro sua intentione applicat. 2. *Si iidem parochi duplicem celebrando, scilicet in utraque, ut accidit ubi non est alius sacerdos qui pro eis celebret, in una earum poterunt unam applicare pro duobus populis sibi commissis, et aliam ad libitum eorum.* » Sacra autem Congregatio, praevia quoad praeteritas omissiones condonatione et absolutione, censuit « *quoad futurum parochorum oratorem teneri, donec non constet de omnimoda unione utriusque paroeciae ad applicationem duplicis missae sive per se sive per alium; nec non teneri ad eamdem applicationem eos sacerdotes qui vices parochi absentis vel infirmi gerant.* »

11. Ubi itaque parochus duplicem distinctam regat paroeciam, atque adeo duplicem parochialem missam celebrare teneatur, videretur pro noutra eleemosynam posse recipere. Difficultas vero in eo est, quando nimirum agatur de una tantum paroecia, vel de duabus paroeciis unione plenaria et extinctiva coniunctis. Nihilominus etiam in hoc casu S. Congregationis ea mens fuisse constanter videtur, quod parochus binandi facultate auctus, nec pro secunda missa, quidquid de applicatione censendum sit, eleemosynam lucrari queat. Ita in *Vintimilien. 19. Decembris 1855.* cum ageretur de concedenda facultate binandi parocho qui uni praeerat paroeciae, ad dubium « *An sit consulendum SSmo pro concessione petiti indulti in casu* » respondit « *affirmative ad decennium, ita tamen ut parochus non recipiat eleemosynam pro secunda missa.* »

12. Quatenus itaque de obligatione in casu gratuitae (etiam quoad ceteros sacerdotes curam animarum non habentes) celebrationis vel applicationis constet, decernendum erit, num sive cum parochis, sive cum ceteris sacerdotibus dispensandum sit, ut in posterum illi secundae, isti (quos primam saltem missam applicare debere videtur supponere episcopus) utriusque missae liberam habeant applicationem, et eleemosynam, habita praesertim ratione indigentiae, percipere queant. Cui quidem rei quoad parochos provisum fuit in cit. const. benedictina « *Cum semper oblatus,* » in qua ad consulendum parochorum inopiae conceditur facultas episcopis dispensandi cum parochis, ut diebus festis eleemosynam recipere possint; et missam applicare pro benefactore, translata ad alium diem infra hebdomadam applicatione missae pro populo.

Attenta vero bona fide absolutio quoad praeteritum deneganda non videtur, ceu hisce in casibus in more habet S. Congregatio.

Hisce itaque, aliisque momentis rationum, quas episcopus in sua relatione exponit, perpensis, definire rogantur EE. PP. proposita ab eodem episcopo dubia

I. *An parochus qui duas parochias regit, et ideo bis in die celebrat, utrique parochiae suam missam applicare teneatur, non abstante redituum exiguitate in casu etc.*

II. *An parochus qui in una eademque parochia bis eadem die celebrat, utramque missam pro populo sibi commisso gratis applicare omnino teneatur in casu etc.*

III. *An vicarii aut alii sacerdotes curam animarum non habentes, si quando bis in die celebrent, ut fit quandoque, seu ut numero sufficienti missae in ecclesia parochiali celebrentur, seu ut hospitalia, carceres, sanctimonialium conventus missa non careant, secundam et ipsi missam populo gratis applicare teneantur in casu.*

Et quatenus affirmative ad I. II. et III.

IV. *An et quomodo concedendum sit parochis qui diebus dominicis aliisque festis bis celebrant, ut unius missae liberam habeant applicationem et stipendium pro ea recipere valeant in casu etc.*

V. *An et quomodo idem concedendum sit sacerdotibus curam animarum non habentibus quoad utramque missam in casu etc.*

VI. *An et quomodo concedenda sit absolutio quoad praeteritum* et cet. *Die 25. Sept. 1858.* emi patres rescripserunt

Ad 1. affirmative.

Ad 2. negative firma prohibitione recipiendi eleemosynam pro secunda missa.

Ad 3. negative, quatenus curam animarum non habeant, firma semper prohibitione recipiendi eleemosynam pro secunda missa.

Ad 4. negative et episcopus provideat ad formam constitutionis Benedicti XIV. « Cum semper oblatas. »

Ad 5. provisum in tertio.

Ad 6. celebrata unica missa ab unoquoque affirmative facto verbo cum SSmo.

NUM. XXX.

(VID. §. III. CAP. XII. N. 429. VOL. I. PAG. 403.)

Encyclicae S. C. Ep. et Reg. super spiritualibus exercitiis.

Summarium.

1. Nihil antiquius ac potius est Pontifici, quam ut ecclesiastici viri cum scientiarum laude, tum probitate morum ceteris e populo antecellant.

2. Cum enim populo praeeant, omnes oculos in eos intendunt, ut exemplum sumant.

3. At vero nihil magis ad eorum sanctimoniam conducit, quam spiritualium exercitiorum secessus.

4. Igitur summus Pontifex vehementer praesules hortatur, ut easdem in suas dioeceses invehant, unaque confirmat encyclicas Innoc. XI. circa exercitia ab ordinandis peragenda.

5. Insuper eosdem hortatur, ut singulos e clero quotannis in hunc pium secessum convocent.

6. Itaque plenariam indulgentiam eadem peragentibus elargitur.

7. Subinde beneficiatos a residentia interim absolvit ac permittit ut fructus beneficii suos facere, atque etiam distributiones percipere possint, dummodo licentiam ab episcopo pro diebus non exceptis habuerint, ac parochi praeterea acconomum relinquant.

Reverendissime Domine uti Frater.

1. Inter gravissimas pastoralis officiis curas, quibus Sanctissimus Dominus Noster assidue premitur, in eo praecipue studio incumbit, ut quicumque in sortem Domini vocati sunt, praesertim vero sacerdotes, et animarum rectores, cum sacrarum literarum, divinarumque rerum scientia, tum etiam vitae, morumque honestate ceteris antecellant, ac in omnibus, iuxta monitum Apostoli, praebeant semetipsos exemplum operum in doctrina, in integritate, in gravitate.

2. Cum etenim ipsi sint sanctiora ecclesiae membra, dispensatores mysteriorum Dei, christiani populi duces, et magistri, mediatores inter Deum et homines, lucernae super candelabrum positae, ut luceant omnibus, qui in domo sunt; nihil est, quod alios magis

ad pietatem, divinumque cultum accedat, quam illorum vita, et exemplum.

3. Omnes siquidem in ipsos, tamquam in speculum, oculos coniiciunt, ut inde sumere possint, quod imitentur.

4. Porro cum diuturna experientia compertum sit ad retinendam, conservandamque sacerdotalis ordinis dignitatem, et sanctimoniam maxime conducere, ut ecclesiastici viri spiritualibus exercitiis aliquando vacent, quibus quidquid sordidum de mundano pulvere conceptum est, commode detegitur, ecclesiasticus spiritus reparatur, mentis acies ad divinarum rerum contemplationem extollitur, recte, sancteque vivendi norma vel instituitur, vel confirmatur, proinde Sanctitas Sua pro eximio, quo flagrat, omnium salutis zelo, vehementer exoptans, ut pium hoc et saluberrimum exercitiorum spiriritualium opus ubique locorum magnopere frequentetur, ac vigeat, universos patriarchas, archiepiscopos, episcopos, ceterosque tum Italiae, tum etiam insularum adiacentium ordinarios enixe admonet, ac in Domino hortatur, ut illud in sua quisque dioecesi, quo maiori poterunt conatu, et studio promovere satagant, praecipue vero iis districte iniungit, ac praecipit, ut, quae dudum s. m. Innoc. XI. P. M. per encyclicam epistolam a Sacra Congregatione episcoporum, et regularium consultationibus praeposita ad universos Italiae, insularumque adiacentium episcopos datam 9. Octobris 1862. quo ad huiusmodi spiritualia exercitia a singulis clericis decem dierum spatio, antequam ad sacros ordines assumantur, peragenda mandavit, exacte, ac inviolabiliter observari, et exequi curent, ac quos iisdem exercitiis per antedicti temporis spatium minime operam dedisse cognoverint, a sacra ordinatione repellant penitus et arceant.

5. Praeterea Sanctitas Sua eosdem ordinarios admonet, et hortatur, ut fructu, qui sane uberrimus ex praedictis spiritualibus exercitiis percipitur, opportune proposito ac explicito universos ex clero sibi subiecto, sed praecipue animarum rectores, confessarios, canonicos, aliosque beneficiatos chori servitio adstrictos diligentes excitent ad eadem exercitia saltem semel in anno peragenda in domibus religiosorum societatis Iesu, seu presbyterorum congregationis missionis, si adsint, sin minus in alia pia, seu regulari domo ab ipsis ordinariis ad id designanda et approbanda.

6. Ut autem alacrius ad eiusdem spiritualem secessum singuli conveniant, Sanctitas Sua omnibus praefatis animarum rectoribus,

confessariis, canonicis, beneficiatis, aliisque sacerdotibus, et clericis, qui per decem dies singulis annis eadem exercitia peregerint in domibus praefatis, ibique diu, noctuque permanserint, ac interea temporis vere poenitentes, ac confessi Sanctissimum Eucharistiae Sacramentum sumpserint, quoties id egerint, plenariam omnium suorum peccatorum indulgentiam, et remissionem in Domino elargitur.

7. Parochos insuper per id tempus semel tantum in anno exercitiis huiusmodi vacantes a residentia benigne absolvit. Quod ipsum servari praecipit quoad canonicos, beneficiatos, aliosque personali residentia obstrictos, et chori servitio mancipatos, quos nihilominus lucrari decernit integros fructus, et quotidianas suorum respective canonicatuum, et beneficiorum distributiones quascumque, perindo ac si choro, divinisque officiis personaliter interessent, dummodo tamen eadem exercitia peragant, obtenta prius ab ordinario licentia, a quo nullatenus concedenda erit adventus, et quadragesimae tempore, ac in solemnioribus festivitatibus, nec unquam omnibus simul canonicis, aliisque choro inservientibus, sed eo adhibito modo, ut chori servitium nequaquam intermittatur, et quoad parochos, idoneis prius subrogatis oeconomis ab ipsomet ordinario approbandis, qui animarum curam laudabiliter administrent. Mandat insuper Sanctitas Sua, ut hae literae publicentur in ista dioecesi, et in cancellariae registris pro perenni eorum, quae in illis continentur, observantia adscribantur, et ad hunc ipsum finem quolibet triennio earum publicatio in posterum renovetur.

Quae omnia ita diligenter ab Ampl. Tuae vigili providentia, ac pastorali sollicitudine praestanda fore confidit Sanctissimus pater, ut a Sanctitate Sua laudem, a caelesti vero bonorum operum retributore condigna proemia valeat promereri; et Ampl. Tuae copiosa divinorum charismatum incrementa ex animo precor. Ampl. Tuae. Dat. Romae die 1. Februarii 1700. – Uti frater – Bandinus card. Panciaticus praefectus. – V. Petra secr.

NUM. XXXI.

(VID. §. III. CAP. XIV. N. 465. VOL. I. P. 482.).

Methodus a clero servanda in congregationibus ss. rituum, et casuum conscientiae.

Summarium.

1. Exponitur, quanta debeat esse in sacerdotibus rerum sacrarum scientia, ad quam assequendam mire conducunt sacerdotales conventus?

Hi qualibet hebdomada coire debent in locis designatis sub praefecto et secretario ab episcopo eligendis.

2. Praefectus diem et horam praefiniet; secretarius per horae quadrans ante conventum aes campanum pulsari mandabit.

3. Conventum inchoabit Hymnus *Veni Creator*, quem sequetur oratio *Actiones nostras*.

4. Quisque ordine assidebit; et medius ante clerum sedem habebit praefectus cum mensula, libris, aliisque.

5. A latere mensulae sedebit secretarius, qui notulam virorum ecclesiasticorum retinebit, utraque librum, in quo casuum definitiones, aliaque adnotabuntur.

6. Subinde praefectus per horae quadrans aliquod e provinciali, vel dioecesana synodo caput perleget, et explicabit.

7. Mox casus moralis, vel ritualis discutietur a duobus saltem viris sorte educendis per horae quadrans, vel etiam longius.

8. Unus item, sorte eligendus, casus propositi definitivam resolutionem determinabit: adeoque singuli e clero aliquem ex probatioribus auctoribus sibi comparabunt.

9. In tertia horae parte sacri Ritus circa missam, aliasque sacras functiones actu exercebuntur.

10. In quarta horae parte oratio mentalis peragetur iuxta methodum a S. Francisco Salesio traditam, desumptis commentationum capitibus a Thomasio de Kempis.

Qui commentationem exponere debeat, sorte educetur.

11. Conventui finem ponet oratio *Agimus* et cet. *Confirma hoc Deus,* cum Litaniis B. M. V.

12. Post haec indicetur proximus conventus per secretarium iuxta folium a praefecto tradendum, in quo dies, et hora, et casus enodandus designetur.

13. Dimisso conventu, quae sint a secretario explendae sui muneris partes?

14. Idem secretarius in apposita notula eos adnotabit, qui sine legitimo impedimento abfuerint, eamque loci vicario tradit pro debitis poenis exigendis.

15. Quanta in secretario fidelitas esse debeat, quantaque libro ab eodem servando fides habenda sit.

Idem iusiurandum interponere non praetermittat, quod inter acta recenseatur.

16. Liber ille quolibet anno ab episcopo, vel vicario generali inspicietur, qui praeterea nonnunquam conventibus interesse non praetermittant.

1. Chi si ricorda, che Iddio per Osea *(ad tit. de celebr. miss.)* disse a' sacerdoti del vecchio Testamento *(Osea 4. v. 6.): quia tu scientiam repulisti, repellam te, ne sacerdotio fungaris mihi:* rifletterà bene, quanta scienza si richiegga nel sacerdozio evangelico; non dovendosi negare alla verità quello, che richiedevasi all'ombra, ed agli enigmi. E maggiore scienza certamente richiedesi in quei, che' non hanno già da offerire su de'sagri altari vittime di animali immondi, ma lo immacolato Agnello di Dio; e devono ministrare i sagramenti, che dal di lui aperto costato diramaronsi a benefizio dell'universo. Per non essere adunque i sacerdoti, ed ogni altro ministro dell'altare, come ignoranti, rigettati dagli esercizî de'nostri sagrosanti misteri, frequenteranno le Congregazioni de'Casi, e de' Riti, tanto inculcate, precisamente nel presente Concilio Romano, le quali faransi nella maniera, che qui si soggiunge, e si propone doversi osservare.

Una volta adunque per ciascheduna settimana ne'luoghi da stabilirsi da'vescovi, ed in Roma dall'eminentissimo signor cardinal Vicario, farassi a vicenda, or l'una, or l'altra, la congregazione dei Casi, e de'Riti. Vi sarà un prefetto, che prenderà: e sarà il costituito do'vescovi medesimi, i quali parimente costituiranno un segretario, coll'uffizio come appresso.

2. Il giorno, ed ora prefissi significheransi dal prefetto di ciaschedun luogo. Mezz'ora innanzi il segretario di essa congregazione

farà sonare alla distesa, per un mezzo quarto di ora, la campana della chiesa, ove farassi la Congregazione.

3. Congregati che saranno tutti nel luogo determinato, quei, che debbono convenire, si darà principio alla conferenza del prefetto: l'Inno: *Veni Creator Spiritus,* dopo il quale egli stesso soggiungerà l'orazione dello Spirito Santo, della Beata Vergine, e quell'altra *Actiones nostras etc.* nel qual tempo staranno tutti inginocchiati.

4. Finita l'orazione, si porrà ciascuno a sedere con ordine, la metà per parte, ed in mezzo, in faccia al clero, sederà il prefetto, il quale terrà avanti di se un tavolino, con que' libri, che stimerà egli necessarî, come anche l'orologio da polvere per misurare il tempo, che dovrà durare la congregazione, e sarà almeno di un ora.

5. Da un lato del medesimo tavolino sederà il segretario, che dovrà tenere presso di se il ruolo di tutti quegli ecclesiastici, che saran tenuti a convenire, con carta, penna e calamaio, ed un libro grosso, che dovranno somministrarsi da'procuratori de'capitoli, collegi, e cleri obbligati; ed in tal libro dovranno registrarsi i casi, che si discuteranno, colle loro decisioni, in ciascheduna conferenza, come si dirà appresso, parlandosi dell'uffizio del segretario.

6. Posti che saranno tutti a sedere, il prefetto per un quarto di ora leggerà, o spiegherà un capo di qualche concilio provinciale, o diocesano, appartenente alla propria diocesi, acciocchè in questa maniera venga ricordata, ed inculcata a ciascheduno la legge, che deve osservare, o far da altri osservare.

7. Terminata questa lezione, e spiegazione, si passerà alla discussione di un sol caso, o rituale, o morale, come si è detto di sopra *num. 1.*, intorno al quale discorreranno almeno due; o questi si caveranno a sorte da una bussola, ove saranno in tanto cartelline i nomi degli obbligati alla congregazione, acciocchè tutti vengano preparati. Intorno a ciò si spenderà un altro quarto di ora, o più, secondo parerà spediente; avvertendo, che tale discussione segua con sodezza di dottrina, con brevità e senza strepito di parole.

8. In fine della discussione il prefetto, o qualche altro (secondo altra più buona regola, giusta il numero de'soggetti, che vi saranno, il quale però si caverà a sorte da un'altra bussola, e dovrà avvisarsi quindici giorni innanzi) brevemente determinerà la conchiusione del caso proposto, con quelle sode dottrine, che egli stimerà più vere, e più fondate. Ed acciocchè possan tutti prepararsi s'in-

giunga a ciascheduno, che abbia presso di se qualche libro di autore classico, che tratti praticamente di teologia, e casi morali: e per le materie de'sagri Riti, abbiansi almeno i commentarii del *Sarnelli,* fatti stampare, e ristampare di ordine di Nostro Signore, il *Gavanto*, il *Bauldry*, e de'parrochi anche il *Corsetti*.

9. Nel terzo quarto di ora si metteranno in pratica i sagri Riti; principiando dalla messa privata, messa solenne, funzioni parrocchiali, e ministrazioni de'sagramenti; avvertendosi, che ciò si faccia un poco per volta, e con attenzione, da chi deputerà il prefetto; dal quale si destinerà ancora un maestro di cerimonie per le correnti animadversioni, e dovute ammende.

10. L'ultimo quarto si spenderà nell'orazione mentale; proponendosi da uno, che per le prime volte pur destinerà il prefetto, i punti da meditarsi, secondo il metodo dato da S. Francesco di Sales; e per maggior comodo, e facilità potranno prendersi dal celebre *Tommaso da Kempis*. In appresso però quando giudicherà il prefetto, si caverà anche dall'altra bussoletta chi dovrà dare la meditazione, affinchè ognuno s'impratichisca in sì necessario, ed utile esercizio di orare.

11. Finalmente si terminerà la meditazione con qualche breve orazione vocale, come *Agimus etc. Confirma hoc Deus etc.* e colle Litanie della Beata Vergine, e sua orazione in fine.

12. Fatti questi esercizî, s'intimerà la congregazione futura, leggendosi a tal'effetto dal segretario il foglio, che gli darà il prefetto, dove sarà prescritto il giorno, e l'ora della medesima, e notato il caso da discutersi, con quella parte della funzione, che dovrà mettersi in pratica, e chi dovrà dare la meditazione; il qual foglio poi dovrà affiggersi in luogo patente della sagrestia, acciocchè da tutti sia veduto, e possa ciascheduno opportunamente prevedere collo studio la risoluzione del dubbio, che si discuterà, e prepararsi alla pratica della proposta funzione.

13. L'uffizio poi del segretario sarà, finita che sia la conferenza, di registrarla compendiosamente nel libro accennato; notando primieramente il giorno, l'ora ed il luogo, nel quale fu tenuta, co'nomi di tutti gli ecclesiastici, che vi saranno ragunati; o per far breve, con notarvi i soliti assenti, acciocchè siano corretti. Indi registrerà il caso esaminato, i nomi di quei, che usciti a sorte, han discorso sovra il medesimo; indi vi trascriverà la decisione, che riceverà da

chi l'avrà fatta: dipoi noterà quella parte della funzione praticata; ed in fine si sottoscriverà col suo nome, e cognome.

14. Finito tutto ciò dovrà lo stesso segretario in una notola, sottoscritta da lui, notare i nomi de'mancamenti senza legitimo impedimento, il quale deve sempre approvarsi dal prefetto, e consegnarla al vicario del luogo, ed effetto di procedere alla pena stabilita; e sarà obbligazione precisa de'vicarî medesimi, di vedere, ed insieme invigilare, che il segretario non manchi al suo uffizio, ed effetto di avvisarsene i vescovi medesimi, per darvi i rimedî opportuni.

15. E perchè nel segretario somma fede si ricerca, mentre al libro conservato da lui dovrà aversi piena credenza per le attestazioni, che di ordine, o del vescovo, o della sua curia, si estrarranno intorno alla frequenza degli ecclesiastici in questo esercizio; egli dovrà giurare sovra il santo vangelo in mano de' vicarî de' luoghi di amministrare fedelmente il suo uffizio: nè si tralascerà nel libro stesso delle conferenze di registrare l'atto del dato giuramento.

16. Questo libro, nel principio del quale si trascriverà questo metodo, dovrà visitarsi ogni anno almeno da'vescovi, o da'loro vicarî generali, i quali non si graveranno d'intervenire di quando in quando a somiglianti congregazioni, per osservarne la pratica, ed il profitto, e sovrattuttto (perchè più sogliono essere i negligenti, che gli osservanti delle leggi) a fine di muovere gli svogliati anche col loro pratico esempio.

F. A. arcivescovo di Avellino, e di Frigento segretario del concilio.

NUM. XXXII.

(Vid. §. IV. cap. I. n. 2. vol. II. pag. 5.)

De iurisdictione et visitatione episcoporum in parochos et parochias regulares.

Summarium

1. Pontificum mos inhaerendi praedecessorum constitutionibus, et Congregationum decretis; Clementis X. exemplum, item Innoc. XII.

Idipsum Bened. XIV. a se pluries observatum memorat, et in praesenti potissimum observari declarat.

2. Refert Trid. Conc. Decretum circa iurisdictionem episcopi in ecclesias parochiales, quae spectant ad regulares.

3. Greg. XV. firmat eamdem iurisdictionem in omnes animarum curam, et sacramenta quandocumque administrantes.

4. Pontifex alias quaestiones circa similia definire intendit.

5. Approbat tum resolutionem S. E. Ep. et Reg., quod missionarii pastorali visitationi praemissi etiam a parochis regularibus excipi debeant;

6. Tum decisionem S. C. Conc., quod possit episcopus confirmationis sacramentum in ecclesiis regularibus administrare

7. Declarat, quae visitare possit episcopus in ecclesiis parochialibus regularium.

8. Quid circa parochi vitam, et mores cognoscere valeat?

9. Et circa alia ad eiusdem officium spectantia?

10. Statuit, parochi correctionem ad episcopum cumulative cum superiore regulari spectare, parochianorum vere privative ad episcopum.

11. Remotionem parochi utrique licere statuit absque alterius consensu.

12. Firmat exemptionem parochialium quibus superiores regulares iurisdictionem pastoralem, ac temporalem obtinent.

13. Declarat exemptionem parochialium monasteriorum, in quibus resident superiores generales, non extendi ad residentias aliorum superiorum non generalium, indicat modum in plerisque editionibus Conc. Trid.

14. Decernit, non requiri pro exemptione, quod monasterium sit caput ordinis.

15. Parochiales autem unitas monasteriis residentialibus superiorum generalium non gaudere exemptione.

16. Asserit privativam iurisdictionem episcopi in parochianos etiam huiusmodi parochiarum exemptorum, item ius nominandi et approbandi parochum; et instandi, quatenus opus sit, pro remotione.

17. Statuit residentiam superioris generalis ad affectum exemptionis non vagam et arbitrariam, sed illam dumtaxat intelligi, quae a constitutionibus, vel a consuetudine ordinis praefinitur.

18. Aut quam superior generalis semel initio elegerit sublata facultate variandi.

19. Et salvo maiori iure episcoporum, si qui maioris iurisdictionis quasi possessionem habeant.

20. Clausulae praeservativae.

21. Aliter iudicari prohibetur.

22. Contrariis plenissime derogatur.

BENEDICTUS EPISCOPUS SERVUS SERVORUM DEI

Ad perpetuam rei memoriam.

1. Firmandis, atque asserendis ecclesiasticae disciplinae regulis studiose intenti praedecessores nostri Romani Pontifices, consueverunt, peculiaribus rerum aut temporum necessitatibus animadversis, ad generalis providentiae curam animum adiicere, easque apostolicas constitutiones opportune promulgare, quibus gliscentes morum corruptelas resecarent, et inordinatas humanae arrogantiae praesumptiones reprimerent. Cui re obtinendae utilissimum plane experti sunt vel antiqua patrum constituta renovare, interpretari, aut declarare, vel competentium romanae curiae tribunalium, sive congregationum iudicata et responsa colligere, confirmare, aut in aliquibus remittere, eademque prudenter atque apte conciliare, si quando inter ea non satis convenire videtur. Utque antiquiora omittamus exempla, non alia sane ratione fel. rec. Praedecessor noster Clemens Papa X. per suam constitutionem, quae incipit *Superna*, datam XI. kal. Iunii anno MDCLXX. inhaerendo pluribus resolutionibus congregationum S. R. E. cardinalium negotiis et consultationibus episcoporum et regularium, ac Tridentini Concilii interpretationi auctoritate apostolica praepositorum, multa constituit circa debitam a regularibus erga episcopos locorum ordinarios observantiam, et subiectionem; tam in petenda eorum licentia et benedictione pro Verbi Dei praedicatione in ecclesiis etiam suorum respective ordinum habenda, quam in approbatione et facultate ab eisdem obtinenda pro administrando saecularibus poenitentiae Sacramento. Ita pariter se gessit recolendae memoriae praedecessor noster Innocentius Papa XII. quum, ad normam plurium resolutionum Congregationis Concilii praefatae, certas sacrarum ordinationum regulas, et singulorum episcoporum iura in proprios subditos praefinivit, lata Constit. quae incipit: « *Speculatores:* » sub datum pridie nonas Novembris anni MDCXCIV.

2. Hanc ipsam rationem nos ipsi secuti sumus in apostolicis nostris literis, quarum initium est: *Sacramentum poenitentiae,* anno MDCCXLI. Kalendis Iunii datis, in quibus nonnulla decrevimus et statuimus adversus sacerdotes in sacramentali confessione suos poenitentes ad turpia sollicitantes, iuxta declarationes in causis huius generis, diversis temporibus et casibus prolatas a congregatione

venerabilium fratrum nostrorum S. R. E. cardinalium contra haereticam pravitatem generalium inquisitorum. Idipsum nuperrime egimus, dum venerabilibus fratribus patriarchis, archiepiscopis, episcopis, cunctisque locorum ordinariis per Italiam constitutis encyclicas literas dedimus sub die XIX. Augusti huiusce anni MDCCXLIV, quarum initium est: *Cum semper oblatas,* quibus, a praedictae Congregationis Concilii Tridentini interpretis resolutionibus et placitis neutiquam discedentes, plura declaravimus circa onus, quod habent tum omnes animarum curam gerentes, missam pro populo applicandi diebus saltem festis, de praecepto; tum etiam ecclesiarum cathedralium, et collegiatarum canonici, aliisque de earum gremio, missam conventualem quotidie pro benefactoribus in genere specialiter offerendi. Nunc denique hoc idem a nobis servatum iri declaramus, dum episcoporum iura, quod attinet ad visitationem ecclesiarum parochialium ad regularium monasteria pertinentium, hac nostra perpetuo valitura constitutione asserere, atque, ut infra definire et constituere in animum induximus.

3. Animarum curam in saeculares personas exercentes in iis ecclesiis, quae monasteriis seu domibus virorum aut mulierum adnexae sunt, sive ipsi regulares sint, sive saeculares, sacri Tridentini Concilii praescripto, *Sess. 25. c. 11. de regularibus*, subesse debent: *immediate in iis, quae ad dictam curam, et Sacramentorum administrationem pertinent, iurisdictioni, visitationi, et correctioni episcopi, in cuius dioecesi* praedicta monasteria *sunt sita*, exceptis dumtaxat iis monasteriis seu locis, *in quibus abbates generales, aut capita ordinum sedem ordinariam principalem habent, atque aliis monasteriis, seu domibus, in quibus abbates, aut alii regularium superiores iurisdictionem episcopalem, et temporalem in parochos, et parochianos non exercent; salvo tamen eorum episcoporum iure, qui maiorem in praedicta loca, vel personas iurisdictionem exercent.*

4. Cum itaque nonnulli sacerdotes ab episcopali iurisdictione exempti, quos neque parochos, neque animarum curae addictos esse constaret, ausi fuissent aliquibus Christifidelium matrimoniis interesse, sine praevia episcopi aut parochi licentia; quaesitum fuit, utrum huiusmodi sacerdotum correctio, atque in eosdem animadversio ad episcopum, an vero ad eorum superiores, privative spectaret; cumque ii privativum eiusmodi ius ex eo deducerent, quod Tridentina synodus *loco cit.* dum facultatem tribuit episcopis corrigendi, et pu-

niendi sacerdotes ab eorum iurisdictione exemptos, in his, quae ad animarum curam, et Sacramentorum administrationem pertinent, de iis dumtaxat sacerdotibus loquitur, qui vel parochi sunt, vel animarum curam exercent, cuiusmodi sane ii non erant, de quibus agebatur: futilem hanc, vanamque praesumptionem reprimere statuit fel. rec. Praedecessor noster Gregorius Papa XV. ac de consilio Congregationis Sacri Concilii Tridentini interpretis, edita constitutione, quae incipit « *Inscrutabili,* » data nonis Februarii anno Incarnationis Dominicae MDCXXII. decrevit ac declaravit, *ut deinceps tam regulares, quam saeculares. quomodolibet exempti, sive animarum curam personarum saecularium monasterii, seu domibus regularibus, aut quibusvis aliis ecclesiis, vel beneficiis, sive regularibus, sive saecularibus incumbentem exerceant, sive alias ecclesiastica Sacramenta, aut unum ex illis ministrent, praevia episcopi licentia, et approbatione, sive quoquo modo in dictae curae exercitio, aut in eorumdem Sacramentorum, vel alicuius ex illis administratione de facto, absque ulla auctoritate, se ingerant; in his, quae eiusmodi curam, seu administrationem concernunt, omnimode iurisdictioni, visitationi, et correctioni dioecesani episcopi, tamquam Sedis Apostolicae delegati, plene in omnibus subiiciantur.*

5. Hac controversia per constitutionem Gregorianam e medio sublata, non ideo ab aliis quaestionibus et litibus circa idem rerum genus promovendis cessatum fuit, pluraque dubia in congregationibus S. R. E. cardinalium, quam in auditorio Rotae, frequenter agitata et resoluta fuerunt, circa peculiarum quorumdam actuum naturam, an scilicet iidem consendi essent ad animarum curam, seu ad sacramentorum administrationem pertinere; et consequenter, an episcopos in visitandis regularium ecclesiis, quibus imminet animarum cura personarum saecularium, posset, nec no, suam circa huiusmodi actus iurisdictionem exercere, tum etiam, an hoc aut illud monasterium dici posset ordinaria et principalis sedes abbatis generalis, seu capitis ordinis, ideoque ecclesia huiusmodi monasterio adnexa, quamvis parochialis foret, episcopo in visitatione subiecta non esset. Cum igitur resolutiones in praedictis curiae nostrae tribunalibus circa huius generis quaestiones identidem captas, earumque rationes et fundamenta, diligenter et considerate perpenderimus, consilium quoque et sententiam audierimus aliquot ex venerabilibus fratribus nostri S. R. C. cardinalibus, aliorumque virorum in iuris canonici scientia

praestantium; nonnulla super his de apostolicae potestatis plenitudine decernere deliberavimus, ac praesenti nostra constitutione inviolabilem quandam normam praefinire, qua posita, omnes de caetero lites, et controversiae praedictis de rebus, si fieri possit, penitus eliminentur, atque omnia submoveantur obstacula, quae debitam decretorum Sacri Tridentini Concilii executionem in re tam gravis momenti impedire, aut retardare hactenus consueverunt.

6. Optimo sane consilio ab episcopis pastoralem visitationem aggredientibus praemitti solent in singula dioecesis loca aliqui sacerdotes missionarii, qui ante ipsorum adventum, praedicationibus verbi Dei, et administratione Sacramentorum poenitentiae et eucharistiae, spiritualem populorum profectum, et animarum salutem, qui potissimus est pastoralis visitationis scopus, studeant promovere. Inventi sunt autem ex iis regularibus, quorum ecclesiis incumbit parochialis saecularium cura, qui in dubium revocarent, an huiusmodi missionarios, sive saeculares sive alterius instituti vel ordinis regulares, ab episcopo missos tamquam visitationis suae praenuntios, in propriis ecclesiis, et domibus ad exercenda munera eisdem commissa admittere et recipere ipsi tenerentur. Quod dubium, quum in Congregatione S. R. E. cardinalium negotiis et consultationibus episcoporum et regularium proposita examinatum fuisset sub die 31. Augusti anni 1638 affirmative resolutum fuit; ut scilicet praedicti missionarii etiam a regularibus parochis seu curatis libenter excipi debeant, omnibusque rebus iuvari, quibus ad iniunctum sibi onus adimplendum opus illis esse contigerit. Quod nos quoque probamus, et auctoritate apostolica confirmamus, atque in posterum (quoties id opus esse, prudenti episcopi arbitrio iudicatum fuerit) ab omnibus huiusmodi parochis seu curatis praecipimus observari.

7. Sed et in ipso visitationis cursu, atque etiam extra illam, aliqui regulares de suorum privilegiorum et exemptionem indemnitate plus nimio solliciti, hanc episcopis controversiam moverunt, utrum iis liceret, in ipsorum regularium ecclesiis, sive parochialibus, sive non parochialibus, Sacramentum confirmationis administrare; quae quidem controversia in Congregatione Concilii, partibus plenissime auditis, pro episcopis decisa fuit, quemadmodum et nos generaliter et sine exceptione eamdem definimus.

8. In exequenda vero pastorali visitatione ecclesiarum parochialium, quae a regularibus administrantur, minime quidem licet epi-

scopo omnia ecclesiarum huiusmodi altaria visitare, sed illud dumtaxat, in quo Sanctissimum eucharistiae Sacramentum asservatur, et consequenter sacrum ipsum tabernaculum; fontem quoque baptisterii, si adsit, item confessionale, in quo parochus ad audiendas confessiones residere solet; pulpitum ecclesiae, e quo parochus ius habet, verbi Dei, iuxta praecipuum ministerii sui munus, annunciandi; sacrarium pariter ecclesiae, ad inspiciendum locum, in quo asservatur sacra supellex, pro Sacramentis tam intra ecclesiam, quam extra illam decenter administrandis; sepulchrum excipiendi subditorum parochiae corporibus addictum, caemeterium parochianorum humandis cadaveribus destinatum; turrim campanariam, dummodo in ea sint campanae ad parochiam proprie spectantes; ac demum, praeter res supra enunciatas, omnia sacra vasa, quibus vel particulae consecratae servantur, vel sacra Olea sive in baptismo, sive in extrema unctione adhibenda, vel aqua baptisterii, vel alia rite benedicta, quae pro ingredientium aspersione ad ecclesiae fores poni consuevit.

9. Visitationi locali proxima est ea, quae personam respicit parochi; cuius quidem, si regularis sit, agendi rationem, in iis, quae spectant ad observationem proprii ipsius regularis instituti, non est episcopi inquirere, quum ad ipsius superiorem regularem privative id pertineat. Licet tamen episcopo, vel potius ipsi specialiter incumbit, ipsius parochi seu curati, etiam regularis, vitam ac mores scrutari, quatenus ea, quae extra claustrum prodierunt, rectoris animarum exempla, plurimum conferre ad populi aedificationem, vel contra eidem obesse maxime possunt, quemadmodum alias eadem Concilii Tridentini congregatio sapienter decrevit, et nos etiam earumdem praesentium tenore decernimus, et statuimus.

10. Ad personalem quoque parochi visitationem, proindeque ad episcopi ius et officium pertinet ea occasione examinare, an titulo legitimo parochus etiam regularis animarum curam exerceat, an residentiae lex ab eo observata fuerit atque observetur; an ad synodum vocatus, iverit; an congregationes seu conferentias super casibus conscientiae haberi solitas frequentet; an onera, quae secum fert animarum cura, adimpleverit; ac inter alia, an missa pro populo applicaverit diebus festis de praecepto; an iisdem festis diebus omnia praestiterit, quae a sacro Tridentino Concilio praescripta sunt, populum verbi Dei praedicatione, et pueros in fidei rudimentis chri-

stianaeque praeceptis instruendo; an, statis diebus, excipiendis fidelium confessionibus vacet; an aegrotantibus et in extremo vitae agone laborantibus debita spiritualia subsidia sedulo praestet, et sacramenta ecclesiae tempestivo conferat; an pueros et puellas ante susceptionem Sacramenti confirmationis, tum etiam ante primam eorum communionem, opportunis instructionibus erudierit; an priusquam fideles ad matrimonia in faciem ecclesiae celebranda admittat, debitas inquisitiones adhibuerit, atque adhibeat, quibus tuto deprehendere possit, nullum inter contrahentes impedimentum existere, eosdemque libero matrimonio consentire, ac demum in doctrina christiana, maximo vero in precipuis religionis nostrae mysteriis, illos instructos esse; denique an parochus apud se recte ordinatos retineant libros tum baptizatorum, ubi fons baptismalis adsit in ipsius ecclesia, tum sacro Chrismate confirmatorum, libros etiam matrimoniorum, et status animarum.

11. Uno verbo quidquid episcopus a parocho saeculari exquirere atque exigere solet ac debet, ad omne, regulari observantia unico excepta, a parocho regulari exquirere, et exigere potest; atque ubi hunc muneri suo defecisse compererit, opportuna decreta condere te pronunciare, ac meritas in eumdem poenas statuere; in quo nihilominus episcopi facultates minime privativae sunt, sed praesul regularis ius cumulativum cum ipso habet; ita tamen, ut, si aliter a superiore regulari, aliter ab episcopo decerni contingat huius, non vero illius, decretis sit standum; prout alias a Congregatione Tridentini Concilii interpreto iudicatum fuit, nosque auctoritate apostolica probamus, confirmamus, atque decernimus. Privativum tamen episcopi ius est in parochianorum mores inquirere, ac si quae inter ipsos scandala oborta fuerint, auditis proborum ac prudentium virorum sinceris relationibus, de iis cognoscere, eaque opportunis remediis resecare, et reformare: nec enim superioribus regularibus in huiusmodi saeculares parochiae subditos ulla competit iurisdictio.

12. Eveniente autem casu, quo vel episcopus, vel superior regularis aliquem ex praedictis parochis ab exercitio curae removendum, eademque privandum esse iudicaverint; quoniam huiusmodi parochis, sine praevia episcopi approbatione, ad curam animarum accedere nequaquam licet, quamvis a suis superioribus deputati, iidemque ad nutum sint amovibiles; dubitatum propterea fuit, an episcopus posset ad huiusmodi remotiones procedere, sine superioris

regularis consensu, et an remotionis causa eidem adducere, easque verificare deberet; tum etiam an regularis superior ad similem remotionem et privationem suo iure deveniens, consensum episcopi exquirere, suasque agendi rationes illi notas atque probatas facere teneretur. Qua de re, supradicta Congregatio Concilii decrevit, huiusmodi parochos tam ab episcopo, quam a superiori regulari, aequo iure, non requisito alterius consensu, ab animarum cura removere posse, nec unum alteri causas iudicii sui aperire, multoque minus probare et verificare debere. Id quod a nobis in omnibus approbatur et confirmatur.

13. Postquam vero Tridentina synodus loco superius laudato declaravit, praedictos curatos seu parochos tam saeculares, quam regulares, animarum curam excercentes in monasteriis seu domibus religiosis, quibus huiusmodi cura personarum saecularium incumbit, subesse debere immediate, in iis, quae ad dictam curam et sacramentorum administrationem pertinent, iurisdictioni, visitationi et correctioni episcopi, (quod quidem, iuxta magis receptam tribunalium huius nostrae curiae sententiam, intelligitur de iurisdictione episcopi ordinaria, non vero de delegata); illa tamen monasteria seu loca ibidem a Concilio excipiuntur, in quibus abbates, aut alii regularium superiores iurisdictionem episcopalem et temporalem in parochos et parochianos exercent; salvo nihilominus eorum episcoporum iure, qui alia quapiam ex causa seu titulo, maiorem in praedicta loca vel personas iurisdictionem exercent. Quare nonnullis episcopis contendentibus, licere sibi, saltem tamquam delegatis a Sede Apostolica, in parochos praedictos, sive in parochianos, aliquem iurisdictionis actum exercere, Congregatio Concilii respondit, quod ubi abbas, aut superior regularis suam probat iurisdictionem episcopalem et temporalem in ipsos parochos, parochianos, et contra episcopus probare nequit ampliorem in eosdem iurisdictionem ex alio capite sibi acquisitum fuisse, abstinere omnino debet episcopus tam a visitatione, quam ab alio quocumque iurisdictionis actu in huiusmodi parochos et parochianos. Quod quidem, veluti ipsius Concilii decretis consonum, Nos etiam apostolica confirmatione roboramus.

14. Similiter ab episcopi iurisdictione, visitatione, et correctione, etiam in his quae ad animarum curam et sacramentorum administrationem spectant, praedicta sancta synodus excipit tam saecula

res, quam regulares parochos, qui animarum curam exercent in iis monasteriis seu locis, in quibus abbates generales aut capita ordinum Sedem ordinariam principalem habent. Quae exceptio, sive limitatio, pluribus controversiis occasionem praebuit. Et primo, an ad inducendam huiusmodi exemptionem ab episcopali visitatione, satis sit, quod in aliquo monasterio resideat abbas regularis, licet is ordinis sui generalis non existat. Super quo praefata Concilii congregatio pronunciavit, non sufficere abbatis cuiuslibet residentiam, nisi sit abbas totius ordinis sui generalis. Tunc enim Tridentinum Concilium simplices abbates, aut regularium superiores nominat, quum ab episcopi iurisdictione ac visitatione eximit parochos ecclesiarum seu monasteriorum, in quibus abbates aut alii regularium superiores iurisdictionem episcopalem et temporalem exercent; qua iurisdictione compertum est nonnullos etiam simplices abbates aut superiores regulares gaudere, quamvis non sint ordinum generales. De abbatibus autem generalibus, seu ordinum capitibus tunc loquitur eadem sancta synodus, quum a iurisdictione, et visitatione episcopali exemptos esse indulget eorum monasteriorum seu locorum parochos, in quibus abbates generales praedicti, aut capita ordinum, Sedem ordinariam principalem habent. Cumque ea dubio procul sit Concilii mens, in hunc plane modum semper in posterum iudicari et censeri debere statuimus: minimo attenta distinctionis nota, quae in plerisque Concilii Tridentini editionibus impressis apposita conspicitur inter verbum *abbates*, aliudque *generales*, utpote quae nullatenus reperitur in exemplari authentico actorum ipsius Concilii, quod in archivio Sedis apostolicae in Arce Sancti Angeli asservatur (1); quodque, ut genuinam huius loci lectionem certo cognosceremus, diligenter inspici fecimus, proindeque e praedictis exemplaribus impressis eadem distinctionis nota omnino est expungenda.

15. Altera quaestio est, an ad obtinendam exemptionem ab episcopali iurisdictione et visitatione, sufficiat, quod aliquod monasterium, superioris generalis Sedes ordinaria existat, an vero praeterea requiratur, ut ipsum monasterium sit caput ordinis. De quo quidquid

(1) Ne in edendo Conc. Trid. menda praevalerent, sapientissime caverunt Summi Pontifices, ut authentica eiusdem acta in arce S. Angeli Romae asservarentur. Itaque editio Mainardi Romae 1732. optima habetur, quia collata nedum cum Manutiana Angeli Massarelli Conc. Trid. secretarii, sed et cum ipsis actis eo loco asservatis. Vid. *Conc. Trid. collect.* Baldassini *in praefat.*

alii opinati fuerint, decernimus sufficere, quod monasterium seu domus, sit ordinaria et principalis Sedes superioris generalis; prout a Congregatione Concilii constanter iudicatum fuit; quum verba Tridentini, de capitibus ordinum loquentis, non ad loca, sed ad personas praesulum regularium in locis residentium referantur.

16. Tertio dubitari contingit, an exemptio ab episcopi visitatione, quam Tridentina synodus, ut supra, concedit ecclesiis parochialibus eorum monasteriorum, in quibus resident abbates generales aut capita ordinum, ad alias quoque parochiales extendatur, quae praedictis monasteriis unitae sunt, et ab eisdem dependent. Sed quum de aliis hisce ecclesiis unitis taceant conciliaria decreta, neque porro eadem ratio honoris cuiusdam et reverentiae habendae erga superiores ordinum generales in propriis monasteriis vel ecclesiis residentes, locum habeat in aliis parochialibus, eisdem monasteriis, ut praefertur, unitis; quod pluries Congregatio Concilii censuit, huiusmodi scilicet ecclesias unitas, minimo exemptas esse a iurisdictione et visitatione episcopi, quamvis illae a parochis regularibus administrarentur; id ipsum nos, praedictae congregationis resolutionibus inhaerentes, decernimus et constituimus.

17. Quaesitum fuit quarto loco, an ratione exemptionis a iurisdictione episcopi, quae competit supradictis rectoribus ecclesiarum residentialium superiorum generalium, et propter eorumdem rectorum omnimodam subiectionem iurisdictioni et correctioni praedictorum generalium regularium ius aliquod, et iurisdictio attributa sit iisdem superioribus generalibus in saeculares subditos huiusmodi ecclesiarum, sive parochianos; an vero dicendum sit ius istud ad episcopum privative pertinere. Super quo decernimus, episcopo plenam et privativam iurisdictionem competere in parochianos, ad eamdemque episcopum pertinere, non solum propriam auctoritatem et consensum (praevio examine per se ipsum, vel per vicarium suum faciendo) interponere, quoties cumque superior huiusmodi generalis aliquem sive saecularem, sive regularem parochum seu curatum, etiam ad nutum amovibilem, ad exercendam in praedictis ecclesiis animarum curam personarum saecularium deputare voluerit; sed etiam si episcopus huiusce parochiae regimen a supradictis parochis exemptis, sive saecularibus, sive regularibus, non recte administrari cognoverit; posse ipsum, et aliquando etiam debere pro sui officii munere, apud superiorem generalem instare, ut parochum seu cu-

ratum huiusmodi ab animarum cura removeat; implorata quoque, quatenus opus sit, apostolicae Sedis auctoritate, si nempe generalem praedictum, aut reluctantem, aut parocho plus aequo faventem invenerit.

18. Praecipua in hac materia quaestio illa fuit, quaenam essent monasteria, in quibus abbates generales, seu capita ordinum, Sedem ordinariam principalem habent; contendentibus nonnullis, quodlibet in quo abbas generalis sive caput ordinis manet, inibique moratur, Sedem ipsius ordinariam principalem dici oportere, ita ut eiusdem monasterii aut loci parochus ab episcopali iurisdictione et visitatione immunis statim fiat. Verum vaga et arbitraria huiusmodi Sedes, quae a sola superioris generali praesentia naturam Sedis ordinariae et principalis mutuatur, tum rectae rationi, tum Concilii verbis ac sensui plane adversatur. Quapropter quum nobis compertum sit in aliquibus ordinum regularium constitutionibus assignatum reperiri locum pro residentia superioris generalis, eiusque curiae; in aliis vero ordinibus, ubi constitutiones de eo nihil statuant, eamdem residentiam veteri consuetudine esse praefinitam: quoties de ordinum huiusmodi superioribus generalibus agatur, eorum Sedem ordinariam principalem, ad effectum de quo agitur, illam esse, et censeri decernimus, quae ab ipsorum constitutionibus, vel ab inveterata consuetudine praedicta praescribi dignoscitur; idque tantummodo monasterium, non vero aliud, in quo, quacumque de causa, superior generalis commoratus fuerit, pro ordinaria generalis Sede haberi praecipimus, licet ipse generalis ibi actu non resideat.

19. Quod si aliqui sint religiosi ordinis seu congregationes, quarum constitutionibus, vel consuetudinibus minime praefinitum sit monasterium, in quo abbas generalis, seu caput ordinis residere debeat, nullum monasterium pro eiusdem generalis Sede ordinaria principali, ad effectum eximendi parochum ab episcopi iurisdictione et visitatione, ex eo tantum haberi debere statuimus, quod solus ipse superior generalis in eo degat, absque consuetis ministris, quos in ordine regendo socios habet; sed illud dumtaxat monasterium pro Sede generalis ordinaria principali haberi volumus, quod semel ipso superior generalis, seu caput ordinis, initio generalatus, elegerit pro sua stabili residentia, et officialium seu ministrorum praedictorum. Verum si, facta semel huiusmodi electione, eamdem postmodum variare praesumpserit, declaramus, neque monasteriorum initio electum,

neque alterum etiamsi cum sua curia eo se transtulerit, privilegia ordinariae et principalis generaliter Sedis habiturum.

20. In omnibus autem praemissis exemptionum casibus, salvum semper atque illaesum esse volumus eorum episcoporum ius, si qui supradictas parochiales ecclesias, earumque rectores visitare consueverint, nimirum tam illas, quae monasteriis seu domibus iis adnexae sunt, in quibus generales ordinum superiores Sedem ordinariam principalem, vel a suorum ordinum constitutionibus, vel ab inveterata consuetudine praefinitam habent; quam eas, quae ab ipsis superioribus generalibus alias pro ordinaria principali residentia fuerint electae, et nihilominus, huiusmodi residentia durante, episcopi visitationi, iurisdictioni et correctioni subiectae fuerint.

21. Decernentes praesentes nostras literas, et in eis contenta quaecumque, etiam ex eo, quod quilibet in praemissis, seu eorum aliquo, ius vel interesse habentes, seu habere quomodolibet praetendentes, cuiusvis status, gradus, ordinis, praeeminentiae, vel dignitatis existant, seu alias specifica, et individua mentione et expressione digni, illis non consenserint, nec ad ea vocati et auditi, neque causae, propter quas eaedem praesentes emanaverint, adductae, verificatae, vel sufficienter, aut ullo modo iustificatae fuerint, aut ex alia qualibet, etiam quantumvis iuridica et privilegiata causa, colore, praetextu, et capite, etiam in corpore iuris clauso, ullo unquam tempore de subreptionis, vel obreptionis, aut nullitatis vitio, seu intentionis nostrae, vel interesse habentium consensu, alioque quolibet; etiam quantumvis magno, ac formali et substantiali defectu, notari, impugnari, invalidari, retractari, in controversiam vocari, aut ad terminos iuris reduci, seu adversus illas aperitionis oris, restitutionis in integrum, aliudve quodcumque iuris, facti, vel gratiae remedium intentari, vel impetrari, aut etiam motu pari, et de apostolicae potestatis plenitudine simili concesso vel emanato, quempiam in iudicio, vel extra illud, uti, seu se iuvare ullo modo posse: sed ipsas praesentes semper firmas, validas, et efficaces existere et fore, suosque plenarios et integros effectus sortiri, et obtinere, ac ab illis, ad quos spectat, et pro tempore quandocumque spectabit, inviolabiliter et inconcusse observari.

22. Sicque, et non aliter in praemissis censeri, atque ita per quoscumque iudices ordinarios et delegatos, etiam causarum palatii apostolici auditores, ac S. C. E. cardinales, etiam de Latere legatos,

et apostolicae Sedis praedictae nuntios, aliosve quoslibet quacumque praeminentia ac potestate fungentes et functuros, sublata eis, et eorum cuilibet aliter iudicandi, et interpretandi facultate, iudicari, et definiri debere: ac irritum et inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari.

Non obstantibus, quatenus opus sit, nostra, et cancelleriae apostolicae regula *de iure quaesito non tollendo*, aliisque apostolicis, ac in universalibus, provincialibus et synodalibus Conciliis editi generalibus, vel specialibus constitutionibus, et ordinationibus; necnon quibusvis, etiam iuramento, confirmatione apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis, et consuetudinibus etiam immemorabilibus, privilegiis quoque, exemptionibus, et indultis, etiam in corpore iuris clausis, aut literis apostolicis quibusvis personis, collegiis, locis, ordinibus, etiam militaribus, congregationibus, societatibus, et institutis, etiam societatis Iesu. et Sancti Ioannis Hierosolymitani, aliisve quibuslibet specifica et individua mentione dignis, etiam sub quibuscumque verborum tenoribus et formis, et cum quibusvis etiam clausulis et decretis, etiam derogatoriarum derogatoriis, et irritantibus in genere, vel in specie, etiam motu simili, et de apostolicae potestatis plenitudine, seu consistorialibus, ac alias quomodolibet in contrarium praemissorum concessis, ac pluries confirmatis, approbatis, et innovatis. Quibus et singulis, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione de illis eorumque totis tenoribus speciali, specifica, et individua mentio, seu quaevis alia expressio ad id servanda foret, illorum tenores, formas, causas, et occasione praesentibus pro plene et sufficienter expressis, et exactissime servatis et specificatis respective habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat, ad praemissorum effectus plenissime et amplissime motu pari derogamus, et derogatum esse volumus, caeterisque contrariis quibuscumque.

Volumus insuper, et eadem auctoritate praedicta mandamus, ut eaedem praesentes, et in eis contenta quaecumque ad omnium notitiam facilius deducantur, nec quisquam de eis ignorantiam praetendere valeat, ipsas praesentes, seu earum transumpta, ad valvas eccl. S. Ioann. in Laterano, et basilicae Principis Apostolorum de Urbe, necnon cancellariae apostolicae. Curiaeque generalis Innocentianae in Monte Citatorio, et in Acie Campi Florae per aliquem ex cursoribus nostris, ut moris est, publicari, et affigi, sicque publicatas et affixas omnes et singulos, quos concernunt, seu concernent

in futurum, perinde afficere et arctare, ac si unicuique illorum personaliter intimatae et notificatae fuissent.

Utque earumdem praesentium transumptis, seu exemplis, etiam impressis, manu alicuius notarii publici subscriptis, et sigillo personae in ecclesiastica dignitate constitutae munitis, eadem prorsus fides in iudicio, quam extra illud, ubique locorum habeatur, quae ipsis praesentibus haberetur, si forent exhibitae, vel ostensae.

Nulli ergo omnino hominum liceat paginam hanc nostrarum confirmationis, approbationis, innovationis, voluntatis, mandati, statuti, decreti, declarationis, infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac BB. Petri et Pauli apostolorum eius se noverit incursurum.

Datum Romae apud S. Mariam. Maiorem anno Incarnat. Domin. millesimo septingentesimo quadragesimo quarto, octavo Idus Novembris pontificatus nostri anno V. – D. card. Passioneus I. Datarius. Visa de curia. I. C. Boschi. – L. Eugenius – Registrata in secretaria Brevium. Publicat. die 18. eiusdem mensis, et anni.

NUM. XXXIII.

(Vid. §. IV. cap. III. n. 51. vol. II. pag. 31.)

Constitutio de suppressione parvorum conventuum et prohibitione erigendi novos in Italia et insulis adiacentibus.

Summarium.

1. Opus instaurandae regularis disciplinae perfici non potuit ob multum parvorum conventuum numerum.

In illis enim regularis observantiae officia observari non possunt.

Quin imo multis aliis incommodis aditus aperitur.

2. Itaque summus pontifex in Italia, et insulis adiacentibus huiusmodi parvos conventus supprimit, reservatis fundatorum iuribus, aliisque ex lege canonica, vel privilegio competentibus.

3. Proinde superioribus regularium imperat, ut intra sex menses eorumdem conventuum possessionem dimittant, alibi religiosos collocent, facta potestate asportandi supellectilem profanam, minime vero sacram, adiectis poenis contra violatores.

4. Si intra sex menses non obediant, liceat episcopis religiosos eiicere, et possessionem inire, satisfactis oneribus. Bono piis usibus applicentur iuxta partitionem a S. Congregatione ordinandam.

5. In posterum novi conventus non erigantur, nisi de speciali, et expressa licentia Sedi apostolicae sub poena nullitatis.

Circa domos ultra Italiam provideri intenditur, prout expedire visum fuerit.

INNOCENTIUS X. EPISCOPUS SERVUS SERVORUM DEI

1. Instaurandae regularis disciplinae opus multis laboribus, ac vigiliis a Romanis pontificibus praedecessoribus nostris iampridem assumptum nobis in dies magis magisque cogitantibus, cur ad optatum finem hucusque perduci non potuerit, totque saluberrima decreta, et ordinationis fere in irritum ceciderint: illa tandem praecipua sese obtulit originis causa, quod religiones quamplures ex parvis conventibus, ac domibus magna ex parte confluntur, in quibus sive ob aeris intemperiem, sive aliam ob causam non aluntur, nec ali possunt tot religiosi, quot ad peragendum rite divinum cultum, et regularia munia ex cuiusque ordinis praescripto sunt necessarii.

2. Etenim in tam exiguo numero ibi degentes, nec divinum officium nocturnum pariter, et diurnum in choro celebrare, nec orationi mentali, ac spiritualibus collationibus, et exercitiis, ac studiis in communi vacare, nec silentium, clausuram, vitam communem, caeterasque institutiones servare possunt, quae ad tria principalia vota ordinantur, et sine quibus consistere vix possunt regularis vitae bases, et fundamenta. Quamobrem otio immersi nullum religiosae vitae specimen prae se ferunt: soli incedunt per urbes, et loca, cum saecularibus vagantur ac mundanis negotiis se involvunt. Inde fit, ut ibi collocari renuant religiosi probatae vitae, ac disciplinae, et superiores cogantur illic familiam constituere e fratribus vitae laxioris, qui loci licentia peiores fiunt: et si quando ea coenobia, seu monasteria regularis observantiae revocantur, a claustro, quasi a squallore carceris abhorrentes vix adduci possunt, ut communem servent in moribus disciplinam, atque aliorum institutionibus se conforment, dum potius caeteros avertunt, vel certe reddunt suo exemplo segniores. Unde relaxationes derivantur in ordines, et sensim invalescunt in ipsarum religionum dedecus et ruinam.

3. Praeterea (quod dolentes referimus) ad huiusmodi conventus

praesentim in locis infrequentibus, et solitariis tamquam ad asylum facinorosi homines, et curiae contumaces, vel proscripti in dies confugiunt, ibique loci immunitate freti turpiter, ac dissolute viventes, atque inde in tempore exeuntes graviora perpetrant flagitia, cum maximo populo scandalo. Cumque conventus, sive loca parva huiusmodi in effrenatam quasi excreverint multitudinem, hinc licet omnibus intelligere, quaecumque reformationis remedia cassa fore, et irrita, quamdiu non fuerint a religionibus abscissa. Quae potest enim spes esse corpus languidum, et infirmum ad salutem reducendi, si magna illius pars est curatiônis incapax, quin potius reliquam partem inficit, atque contaminat; haec quippe sunt zizania, quae cum iam creverint usque ad messem, sunt in fasciculos alliganda, et a religionum tritico separanda. Haec sunt vulpes parvulae quae demoliuntur vineas. Hoc est fermentum, quod totam massam corrumpit.

4. Quae omnia, atque alia plura pro pastorali nostra sollicitudine diu multumque animo revolventes, ut sacrae religiones in multitudinem latius incremento foecunditatis per universam ecclesiam diffusae a vepribus et spinis emundatae uberes germinent fructus: Nos etiam ab ipsismet religionum superioribus reformationem zelantibus crebris precibus interpellati, et frequentibus populorum querimoniis permoti salutare remedium adhibere consultu ordinatione decrevimus. Itaque de voto congregationis aliquorum venerabilium fratrum nostrorum S. R. E. cardinalium, et dilectorum filiorum romanae curiae praelatorum super statu regularium a nobis deputatae, cui hoc negotium sedulo ac mature examinandum commisimus, motu proprio, certa scientia, ac matura deliberatione nostris, deque apostolicae potestatis plenitudine, omnes, si singulus conventus quorumcumque monachorum ac regularium virorum bona immobilia possidentium, vel non possidentium cuiuscumque ordinis mendicantium vel non mendicantium, congregationis, societatis, et cuiusvis alterius instituti, etiam societatis Iesu, etiamsi illis animarum cura personarum saecularium incumbat, sintve hospitia vel grangiae, seu alterius monasterii membra, existentes intra fines Italiae, et insularum adiacentium in literis ab eadem Congregatione propediem expediendis nominatim exprimendos, in quibus ob parvum numerum religiosorum regularis disciplina iuxta peculiaria cuiusque ordinis instituta servari non potest, auctoritate apostolica tenore praesentium perpetuo

extinguimus, supprimimus, et abolemus una cum omnibus eorum dignitatibus, officiis, ac ministeriis, illosque ab omni proprietate, dominio, superioritate, iurisdictione, ac alio quocumque iure regularium eximimus, et totaliter liberamus, omnemque conventualitatem, titulum, essentiam, ac denominationem regularem in eis penitus extinguentes, illos ad statum secularem reducimus. Reservata tamen ipsi Congregationi, facultate conservandi religionibus aliquem ex conventibus expressis in memoratis literis, si hoc ex aliqua rationabili causa expedire iudicaverint: salvis etiam iuribus, quae fundatoribus conventuum sic suppressorum, vel aliis ex sacrorum canonum praescripto, vel ex privilegio apostolico quomodolibet competunt.

5. Quo circa dilectis filiis quorumcumque regularium superioribus tam generalibus, quam provincialibus, et localibus, quocumque nomine, ac titulo nuncupentur, in virtute sanctae obedientiae districte praecipimus, et mandamus, ut singuli, ad quos pertinet, infra terminum sex mensium incohandum a die praesentationis literarum a praedicta Congregatione, ut praemittitur, expediendarum faciendae in Romana curia procuratori generali cuiusque ordinis, vel congregationis, aut societatis dimittant realiter, et cum effectu coram ordinariis locorum sub testimonio publico eidem congregationi per eosdem superiores regulares exhibendo possessionem corporalem conventuum in eisdem literis expressorum, et reservata eis facultate secum asportandi profanam tantum, non autem sacram suppellectilem, religiosos inde amoveant, atque in aliis monasteriis eiusdem ordinis, vel congregationis, aut societatis collocent; alioquin poenas privationis vocis activae, et passivae, necnon dignitatum, et officiorum, quae tunc temporis obtinebunt, et perpetuae inhabilitatis ad illa, vel ad alia imposterum obtinenda ipso facto absque alia declaratione incurrant.

Eoque termino elapso non liceat regularibus in ecclesiis dictorum conventuum missas, et divina officia celebrare, confessiones sacramentales audire, vel alia sacramenta administrare, ac functiones parochiales exercere, aut verbum Dei praedicare, vel mortuos sepelire. Quod si secus egerint, eo ipso ecclesiae remaneant suppositae ecclesiastico interdicto. Et nihilominus locorum ordinarii, ubi per literas ipsius congregationis fuerint requisiti, religiosos rebelles, et refractarios a praedictis conventibus eiiciant, etiam invocato, si opus fuerit, brachii saecularis auxilio: et exinde ecclesia-

rum, domorum, bonorumque omnium ad conventus sic suppressos quomodolibet pertinentium regimen, curam, custodiam, et administrationem suscipiant, curentque, ut ex eorum reditibus, et proventibus universis in primis, et ante omnia impleantur onera missarum tam huc usque non celebratarum, quam in posterum celebrandarum et alia quaecumque ex lege fundationis aut largitione fidelium, vel alias quomodolibet eis incumbentia, quibus nullo modo derogare intendimus, et cura animarum, si illis immineat, per presbyteros seculares idoneos ab ipsis ordinariis approbandos, laudabiliter exerceatur, ecclesiaeque debito non fraudentur servitio. Caeterum intendentes de praedictis bonis, quotquot superfuerint, oneribus, ut supra detractis, salubriter providere, earumdem tenore praesentium bona huiusmodi applicamus, et applicata esse decernimus, et declaramus piis usibus in eisdemmet locis, ubi siti sunt conventus, iisque non indigentibus, in aliis locis eiusdem dioecesis iuxta designationem, et partitionem, quam eadem congregatio singulorum episcoporum cum suis capitulis sententia prius audita, et plena totius negotii relatione habita, de mandato nostro faciet in suis literis ad eosdem episcopos scribendis, et in cancellaria episcopali registrandis ad perpetuam rei memoriam. ...

Verum quia parum est mala praecidere, nisi etiam malorum causa et radix evellatur, constitutiones fel. rec. Bonifacii VIII, quae incipit, « *Cum ex eo* » necnon Clem. VIII, incipientis, « *Quoniam ad institutam,* » aliorumque Romanorum pontificum praedecessorum nostrorum super erectione novorum conventuum editas earumdem tenore innovantes, illisque addentes, hoc perpetuo prohibemus edicto, ne deinceps aliquis regularium ordinis mendicantium vel non mendicantium, congregationis, societatis, et cuiusvis alterius instituti, etiam societatis Iesu in aliqua civitate, castro, villa, seu loco ad habitandum domos, vel loca quaecumque de novo recipere, seu monasteria, conventus, vel collegia incipere, vel fundare praesumat absque Sedis apostolicae licentia speciali, plenam, et expressam faciente de prohibitione, huiusmodi mentionem in scriptis, et gratis concedenda, praevia examinatione congregationis negotiis episcoporum, ac regularium praepositae; si secus egerit, eo ipso incurrant poenas privationis et inhabilitatis, ut supra inflictas, et nihilominus, receptiones, fundationes, et erectiones sint ipso iure nullae, et invalidae et domus, ac loca ipsa, et personae in eis degentes omni-

modae iurisdictioni, visitationi, correctioni ordinarii loci plene in omnibus subiaceant. Intendimus autem in praemissis etiam ultra Italiam, et insulas adiacentes, prout expedire, viderimus, providere.

Decernentes, praesentes literas etiam ex eo quod superiores regulares, et caeteri quicumque in praemissis interesse habentes, seu habere quomodolibet praetendentes illis non consenserint, nec ad ea vocati, et auditi fuerint, nullo umquam tempore de subreptionis, nullitatis, aut invaliditatis vitio, seu intentionis nostrae, aut alio quovis defectu etiam quamtumvis magno, inexcogitato, ac substantiali, sive etiam ex eo, quod in praemissis, seu eorum aliquo solemnitates, et quaevis alia servanda, et adimplenda servata, et adimpleta non fuerint, aut ex quocumque alio capite a iure, vel facto, aut statuto, vel consuetudine aliqua resultante, seu etiam enormis, enormissimae, et totalis laesionis, aut quocumque alio colore etiam in corpore iuris clauso, seu occasione, vel causa quantumvis iusta, rationabili et privilegiata, etiam tali, quae ad effectum validitatis praemissorum, necessario exprimenda foret, aut quod de voluntate nostra huiusmodi, et aliis superius expressis, seu relatis nihil ullibi appareret, seu aliter probari posset, notari, impugnari, invalidari, retractari, in ius vel controversiam revocari, aut ad terminos iuris reduci, vel adversus illas restitutionis in integrum, aperitionis oris, reductionis ad viam et terminos iuris, facti, gratiae, vel iustitiae remedium impetrari, seu quomodolibet concesso, et impetrato quempiam uti, seu se iuvare in iudicio, vel extra posse, neque ipsas praesentes sub quibusvis similium, vel dissimilium gratiarum revocationibus, suspensionibus, limitationibus, aut aliis contrariis dispositionibus, pro tempore quomodolibet faciendis comprehendi, sed semper ab illis exceptas, perpetuoque validas, firmas, et efficaces existere, et fore, suosque plenarios, et integros effectus sortiri, et obtinere, ac per omnes, et singulos ad quos spectat, et quomodolibet spectabit in futurum, inviolabiliter observari.

Sicque, et non aliter in praemissis omnibus, et singulis per quoscumque iudices ordinarios, et delegatos etiam causarum sacri Palatii Apostolici auditores, necnon S. R. E. cardinalis etiam de Latere legatos, et nuncios, ac alios quavis auctoritate et potestate fungentes, nunc et pro tempore existentes in quavis causa, et instantia, sublata eis, et eorum cuilibet quavis aliter iudicandi, et interpretandi facultate, et auctoritate iudicari, et definiri debere, ir-

ritum quoque, et inanes si secus super his a quoniam quasi auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

Non obstantibus quatenus opus sit, regula nostra de non tollendo iure quaesito, aliisque cancellariae apostolicae regulis, caeterisque constitutionibus, et ordinationibus apostolicis etiam in Conciliis generalibus editis, etiam specialiter in favorem quarumcumque personarum atque ordinum tam mendicantium, quam non mendicantium, congregationum, societatum, et cuiusvis alterius instituti, etiam societati Iesu, et monasteriorum, conventuum, collegiorum, domorum, ac locorum regularium quorumcumque, necnon illorum etiam iuramento, confirmatione apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, statutis, vel consuetudinibus etiam immemorabilibus, exemptionibus quoque indultis, et in mari magno, seu bulla aurea aut aliter nuncupatis sub quibuscumque derogatoriis, aliisque efficacioribus, et insolitis clausulis, necnon irritantibus, et aliis decretis, etiam motu, scientia deliberatione, et potestatis plenitudine similibus, etiam ad imperatoris, regum, reginarum, rerumpublicarum et quorumvis aliorum principum, et personarum quacumque ecclesiastica, vel seculari dignitate fulgentium, seu eorum intuitu, et contemplatione, ac etiam consistorialiter, et alias quomodolibet, etiam per viam communicationis, seu extensionis concessis, et iteratis vicibus approbati, et innovatis. Quibus omnibus, et singulis quoad ea quae praesentibus quomodolibet adversantur, etiam si pro illorum sufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus, et formis specialis, et individua, et de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quaevis alia expressio habenda, aut quaevis exquisita forma servanda esset, tenores huiusmodi, ac si de verbo ad verbum nihil penitus omisso, et forma in illis tradita observata inserti forent, praesentibus pro expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris, motu, scientia, deliberatione, ac potestatis plenitudine, paribus specialiter, et expresso derogamus, ceterisque contrariis quibuscumque.

Volumus autem, quod praesentes literae in valvis ecclesiae Lateranensis, et basilicae principis apostolorum, necnon cancellariae apostolicae, ac in acie Campi Florae de eadem urbe publicentur, et affigantur, quae postquam affixae, et publicatae fuerint, omnes et singulos, quos illae concernunt, perinde arctent, et afficiant, ac si unicuique eorum nominatim, et personaliter intimatae fuissent.

Quodque earum praesentium transumptis, etiam impressis, manu alicuius notarii publici subscripsit, et sigillo personae in dignitate ecclesiastica constitutae munitis eadem prorsus fides in iudicio, et extra illud ubique adhibeatur, quae ipsis praesentibus adhiberetur si forent exhibitae, vel ostensae.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae ordinationis, extinctionis, suppressionis, abolitionis, exemptionis, liberationis, reductionis, praecepti, mandati, intentionis, reservationis, applicationis, declarationis, prohibitionis, derogationis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri et Pauli apostolorum eius, se noverit incursurum.

Datum Romae apud Sanctam Mariam Maiorem anno Incarnationis Dominicae 1862. Idibus Octobris. Pontificatus nostri anno nono.

NUM. XXXIV.

(VID. §. V. CAP. II. N. 31. VOL. II. PAG. 120.)

De clausura monialium.

Summarium.

1. Curam habet Pontifex, nequid incongruum in monasteriis sacrarum virginum inveniatur.

Itaque innovat decreta sacrorum canonum, et Conc. Trid. circa legem clausurae.

2. Quin contra facere possit consuetudo, etiam immemorabilis, vel instituti, aut fundationis lex.

3. Clausurae subsunt etiam tertiariae solemniter professae: quae vero solemniter professae non sunt, id faciant, et clausurae sese subiiciant.

4. Si secus fiat, novae moniales non recipiantur, et professiones receptionesque nullae sint.

5. Si moniales vivant ex eleemosynis, eas colligant conversae non professae; quae si professae, in aetate 40. annorum sint, et vivant extra clausuram.

6. In posterum conversae professae non recipiantur.

7. Si modo praedicto monialium necessitatibus satis consultum non sit, provideant episcopi meliori quolibet modo.

In posterum moniales non recipiantur ultra numerum, quem proprii reditus, vel consuetae eleemosynae ferant.

8. 9. Cautiones ac poenae ad praedictorum executionem conducentes.

10. Ordinarii locorum in monasteriis exemptis nullam suam potestatem extendunt.

11. 12. Clausulae consuetae.

PIUS PP. V.

Ad perpetuam rei memoriam.

1. Circa pastoralis officii nobis, meritis licet imparibus, desuper commissi curam quantum nobis ex alto permittitur invigilantes, assidue ad ea per quae singulis erroribus, et excessibus obviatur, ac personis quibuslibet, praesertim feminei sexus virginitatem suam Altissimo voventibus sub religionis iugo Christo Salvatori in castitatis holocausto famulari affectantibus, semita iustitiae et honestatis declinantibus, ne quicquam in eis reperiatur incongruum, quod in regularis ponat honestatis gloria maculam, et divinam merito possit offendere maiestatem, opportune succurritur, libenter intendimus, ac in his nostrae vigilantiae partes propensius impartimur, prout id in Domino salubriter expedire conspicimus.

Hac igitur perpetua valitura constitutione, inhaerentes etiam constitutioni fel. record. Bonifacii Papae VIII. praedecessoris nostri, quae incipit « *Periculoso,* » et decretis Concilii Tridentini super clausura monialium editis, auctoritate Apostolica tenore praesentium statuimus, atque perpetuo decernimus, universas et singulas moniales, praesentes atque futuras, cuiuscumque religionis, ordinis vel militiarum, etiam Hierosolymitanae sint, quae vel iam receptae sint, vel in posterum in quibusvis monasteriis sive domibus recipientur, et tacito vel expresse religionem professae, etiamsi conversae, aut quacumque alio nomine appellentur, etiam si ex institutis, vel fundationibus earum regulae ad clausuram non teneantur, nec unquam in earum monasteriis, seu domibus, etiam ab immemorabili tempore ea servata non fuerit, sub perpetua in suis monasteriis, seu domibus debere de cetero permanere clausura, iuxta formam dictae constitutionis fel. rec. Bonifacii Papae VIII., praedecessoris nostri, quae incipit « *Periculoso,* » in sacro Concilio Tridentino approbatam, et

innovatam, quam nos auctoritate praefata etiam approbamus, et innovamus, in omnibus, et per omnia, ac illam districte observari mandamus.

2. Quod si aliquae moniales forsan reperiantur, quae consuetudine etiam immemorabili, aut instituto, vel fundatione regulae suae fretae, animo obstinato, huic clausurae resistant, aut quoquo modo reluctentur, ordinarii una cum superioribus earum, omnibus iuris et facti remediis compellant easdem tamquam rebelles et incorrigibiles ad praeciso subeundum dictam clausuram, perpetuo observandam.

3. Mulieres quoque quae tertiariae, seu de poenitentia dicuntur, cuiuscumque fuerint ordinis in congregatione viventes, si et ipsae professae fuerint, ita ut solemne votum emiserint, ad clausuram praeciso, ut praemittitur, et ipsae teneantur. Quod si votum solemne non emiserint, ordinarii una cum superioribus earum hortentur, et persuadere studeant, ut illud emittant, et profiteantur, ac post emissionem, et professionem, eidem clausurae se subiiciant. Quod si recusaverint, et aliquae ex iis inventae fuerint scandaloso vivere, severissime puniantur.

4. Ceteris autem omnibus sic absque emissione professionis, et clausura vivere omnino volentibus interdicimus, et perpetuo prohibemus ne in futurum ullam alium prorsus in suum ordinem, religionem, congregationemve recipiunt. Quod si contra huiusmodi hanc nostram prohibitionem et decretum aliquas receperint, eas ad sic vivendum omnino inhabiles reddimus, ac illarum quaslibet professiones et receptiones irritus decernimus et nullas, prout etiam praesenti decreto irritas facimus et annullamus.

5. Porro ne moniales, vel tertiariae praedictae propter hanc clausuram, detrimentum aut incommodum aliquod in earum necessitatibus, maxime in pertinentibus ad illarum victum patiantur, sed ut iis opportune consulatur, auctoritate Apostolica praefata statuimus, decernimus, praecipimus, atque mandamus ordinariis et superioribus earum, ut curent colligi fidelium eleemosynas per conversas quae non sint professae, vel si professae fuerint, sint tamen aetatis annorum quadraginta, et in domibus contiguis, extra tamen monasterium, degant, et non ingrediantur clausuram aliarum monialium, nisi in casibus ex earum constitutionibus permissis, et de earum domibus exire non possint pro huiusmodi eleemosynis colligendis nisi de licentia ordinarii, vel earum superiorum.

6. Et de cetero nullae aliae conversae professae recipi amplius etiam de consensu suorum superiorum vel praelatorum possint. Quod si adversus hanc nostram prohibitionem receptae fuerint, illarum receptio nulla, irrita et inanis sit, prout ex nunc nullam, irritam facimus et annullamus.

7. Quod si praedicto modo necessitatibus monialium et mulierum tertiariarum praedictarum succurri sufficienter non poterit, mandamus ipsis ordinariis et superioribus earum, ut ipsi provideant de aliis personis piis, et Deo devotis, quae fidelium eleemosynas colligant, vel alias eo meliori et commodiori modo quo fieri poterit, etiam ex opere manuum ipsarum monialium et mulierum praedictarum, arbitrio ordinariorum et superiorum earumdem, et prout congruentius expedire videbitur, provideatur, et succurratur. Et ne propter monialium numerum excessivum clausurae observantia violetur, inhaerentes etiam similiter dispositioni dictae constitutionis Bonifacii et Concilii Tridentini decreto, monialibus praedictis, et illarum superioribus, et ordinariis districte inhibendo praecipimus et mandamus; ne plures in earum monasteriis recipiant et admittant, sive recipi et admitti permittant, quam ex propriis reditibus ipsorum monasteriorum, vel consuetis eleemosynis commode sustentari possint.

8. Mandantes propterea in virtute sanctae obedientiae sub obtestatione divini iudicii, et interminatione maledictionis aeternae, universis venerabilibus fratribus patriarchis, primatibus, archiepiscopis et episcopis, quatenus in civitatibus et dioecesibus propriis, praesentes nostras literas publicari faciant, ac in monasteriis monialium sibi ordinario iure subiectis, in iis vero quae ad Romanam mediate vel immediate spectant Ecclesiam Sedis Apostolicae auctoritate una cum superioribus eorumdem monasteriorum clausuram, ut praemittitur, quamprimum poterint, servari procurent. Contradictores atque rebelles per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita compescendo, invocato ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii saecularis. Ac ut hoc tam salutare decretum facilius observetur, omnes principes saeculares, et alios dominos, et magistratus temporales rogamus, requirimus et obsecramus per viscera misericordiae Domini nostri Iesu Christi, eisdem in remissionem peccatorum iniungentes, quod in praemissis omnibus eisdem patriarchis, primatibus, archiepiscopis, et episcopis, et aliis monialium superioribus assistant, ac

suum favorem et auxilium praestent, ac impedientes poenis etiam temporalibus afficiant.

9. Praemissis constitutionibus et ordinationibus apostolicis, statutis, et consuetudinibus, etiam immemorabilibus, etiam per Sedem Apostolicam approbatis et confirmatis, privilegiis quoque, indultis et literis Apostolicis etiam in fundatione, et institutione eisdem monasteriis, vel domibus, et monialibus, sub quibuscumque verborum formis, et clausulis irritantibus, et aliis decretis quibuslibet concessis, confirmatis, ac etiam iteratis vicibus approbatis, et innovatis. Quibus omnibus etiam si pro sufficienti illorum derogatione, de illis, eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa, et individua, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio, seu quaevis alia expressio habenda, aut aliqua exquisita forma ad hoc servanda foret, tenores huiusmodi, ac si de verbo ad verbum insererentur, pro sufficienter expressis habentes quomodo ad effectum validitatis nostrae constitutionis tantum derogamus, contrariis quibuscumque. Aut si aliquibus communiter vel divisim ab eadem sit Sede indultum, quod interdici, aut suspendi non possint per literas apostolicas non facientes plenam et expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem.

10. Per hoc autem in monasteriis exemptis, ordinarii locorum quoad alia nullam sibi credant iurisdictionem vel potestatem aliquatenus eis attributam.

11. Volumus autem quod praesentes literae ad valvas Basilicae Beati Petri Apostolorum Principis, et in cancellaria nostra, ac Acie Campi Florae publicentur, et inter constitutiones extravagantes perpetuo valituras conscribatur.

12. Et quia difficile foret praesentes ad singula quaecumque loca deferri, volumus et etiam declaramus, quod earum transumptis, etiam impressis, manu alicuius notarii subscriptis, ac sigillo alicuius praelati munitis, eadem prorsus fides ubicumque adhibeatur, quae praesentibus adhiberetur si forent exhibitae vel ostensae.

Nulli ergo et cet.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicae, millesimo quingentesimo sexagesimo sexto, IV. calend. Iunii Pontificatus nostri anno I.

NUM. XXXV.

(VID. §. V. c. II. N. 33. VOL. II. PAG. 130.).

Constitutio altera de clausura monialium.

Summarium.

1. 2. Dedecet, moniales extra monasterium vagari, etiamsi exinde exeant causa visitandi consanguineos, vel alia monasteria etiam sibi subiecta ex praetextu infirmitatis, et cuiuscumque causae.

Itaque Pontifex SS. CC., et Conc. Trident. aliisque sanctionibus inhaerens egressum ex ea causa abbatissis, ac monialibus ceteris gravissimo prohibet, excepta causa magni incendii, aliorumque periculorum, cognita ab episcopo ro, et licentia expressa tribuenda.

Contra personas omnes aliter agentes poenae constituuntur.

3. Idem Pontifex revocat generales quaslibet, et speciales facultates, ac privilegia ante concessa, et, etiam intuita, et contemplatione regum, impetrata.

4. 5. 6. 7. Sequuntur clausulae derogatoriae.

PIUS PP. V.

Ad perpetuam rei memoriam.

Decori et honestati omnium sanctimonialium, quarum Iesus Christus Dominus noster sponsus est, ut in puritate et castitate, superaedificantes, in ipso feliciter habitare valeant, consulentes, ea quae illarum existimationi detrahere possent, decet nos consulto summovere.

1. Sane periculo et scandalo plena res est, ac regulari observantiae vehementer adversatur, sanctimoniales aliquando parentes, fratres, sorores, aut alios agnatos, vel cognatos, necnon monasteria, et alias filiationes nuncupata, etiam eis subiecta visitandi, aut infirmitatis causa, aliove praetexu a monasteriis exire, et per secularium personarum domus discurrere, et vagari, quo veluti colore eximium quoque honestatis, et pudicitiae decus in discrimen committunt.

2. Unde nos malo huic pro nostro pastoralis officii debito salubriter occurrere volentes, inhaerentes etiam decreto sacri Concilii Tridentini de clausura monialium disponentis, ac aliis nostris literis super huiusmodi clausura editis adiacentis, volumus, sancimus, et

ordinamus nulli abbatissarum, priorissarum, aliarumve monialium, etiam chartusiensium, cisterciensium, Sancti Benedicti, et mendicantium, et quorumcumque aliorum ordinum, etiam militiarum, ac praeminentiarum existentium, etiam a regia vel illustri prosapia ortarum, de caetero etiam infirmitatis, seu aliorum monasteriorum, etiam eis subiectorum, aut domorum, parentum, aliorumve consanguineorum visitandorum, aliave occasione et praetextu, nisi ex causa magni incendii, vel infirmitatis leprae, aut epidemiae, quae tamen infirmitas, praeter alios ordinum superiores, quibus cura monasteriorum incumberet, etiam per episcopum, seu alium loci ordinarium, etiamsi praedicta monasteria ab episcoporum et ordinariorum iurisdictione exempta esse reperiantur, cognita et expresse in scriptis approbata sit, a monasteriis praefatis exire, sed nec in praedictis casibus extra illas, nisi ad necessarium tempus stare licere. Aliter autem quam, ut praefertur, egredientes, seu licentiam exeundi quomodocumque concedentes, necnon comitantes, ac illarum receptatrices personas, sive laicas, aut seculares, vel ecclesiasticas, consanguineas, vel non, excommunicationis maioris latae sententiae vinculo statim eo ipso absque alia declaratione subiacere, a quo praeterquam a Romano Pontifice, nisi in mortis articulo absolvi nequeant. Et insuper tam egressas, quam praesidentes, et alios superiores praedictos eis licentiam huiusmodi concedentes dignitatibus, officiis, et administrationibus, per eas et eos, tunc obtentis privamus, et illas et illos ad obtenta, et alia in posterum obtinenda inhabiles.

3. Necnon licentias et facultates, seu indulta et privilegia exeundi a monasteriis, et extra illa standi, a nobis, seu alio Romano Pontifice praedecessore nostro, a Sedis Apostolicae nuntiis et legatis, etiam de latere, ac maiore poenitentiario, aut ordinum praedictorum superioribus, aliisque personis sub quibuscumque tenoribus et formis, ac cum quibusvis restitutivis, praeservativis, mentis attestativis, etiam novam gratiam, et datam concernentibus, aliisque efficacioribus ac insolitis clausulis, irritantibusque et aliis decretis, in genere vel in specie, etiam motu proprio, et ex certa scientia, deque Apostolicae potestatis plenitudine, etiam imperatoris, regum, ducum, et aliorum principum, necnon sanctae Romanae Ecclesiae cardinalium intuitu et contemplatione, ac instantia, vel alias quomodolibet concessa (quae prorsus abolemus) ac literas desuper confectas, et in

posterum concedendas, et conficiendas, nullas et invalidas, nulliusque roboris ac momenti fore, nec illae habentibus et habituris suffragari posse.

4. Et ita per quosque iudices et commissarios, quavis auctoritate fungentes, sublata eis et eorum cuilibet aliter iudicandi et interpretandi facultate et auctoritate, iudicari et definiri debere, irritum quoque et inane, quicquid secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari decernimus.

5. Mandantes universis et singulis venerabilibus fratribus nostris, patriarchis, primatibus, archiepiscopis, episcopis, et alios locorum ordinariis, in virtute sanctae obedientiae, et sub obtestatione divini iudicii, et interminatione maledictionis aeternae, quatenus per se vel alium, seu alia praesentes literas in civitatibus et dioecesibus propriis quolibet anno publicent, omniaque in illis contenta, necnon praefatum decretum ipsius Concilii, quod incipit, Bonifacii VIII. diligenter et inviolabiliter sub censuris ecclesiasticis, aliisque praefatis poenis, et in eodem decreto contentis, observent et observari faciant et procurent. Contradictores quoslibet et rebelles, ac praemissis non parentes, etiam aliis poenis auctoritate nostra, appellatione postposita compescendo necnon legitimis super his habendis servatis processibus poenas ipsas, etiam iteratis vicibus aggravando, interdictum ecclesiasticum apponendo, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio bracuii secularis.

6. Non obstantibus praemissis, ac constitutionibus et ordinationibus Apostolicis contrariis quibuscumquo. Aut si aliquibus, communiter vel divisim ab eadem sit Sede indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per literas Apostolicas non facientes plenam et expressam, ac de verbo ad verbum, de indulto huiusmodi mentionem. Aliis apostolicis constitutionibus et iuribus, de huiusmodi clausura disponentibus, nihilominus in suo robore duraturis.

7. Ceterum volumus quod praesentium transumptis, etiam impressis, manu alicuius notarii publici subscriptis, et sigillo alicuius praelati munitis, eadem prorsus fide ubique terrarum, tam in iudicio quam extra adhibeantur, quae eisdem praesentibus adhiberetur, si forent exhibitae vel ostensae. Nulli ergo et cet.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicae millesimo quingentesimo septuagesimo calend. Februarii Pontificatus nostri anno V.

NUM. XXXVI.

(VID. §. V. C. 11. N. 34. VOL. II. PAG. 130.).

Declaratio circa eleemosynas monialibus clausuram servantibus praestandas.

Summarium.

1. Innovatur Conc. Trid. *Sess. 25. cap. 5.*, caput « *Periculoso* » *in 6.*, concess. S. Pii V. « *Circa pastoralis.* »

2. Causa huius constitutionis, ut videlicet modus inveniatur, quo tertiariarum sub clausura viventium substentationi prospiciatur.

3. Modus a Pontifice praescriptus in eo situs est, ut applicetur iisdem monialibus medietas eleemosynarum pro Christi pauperum victu, et vestitu destinatarum, et erogandarum.

4. Episcopis, aliisque ordinariis locorum munus iniungitur exigendi, applicandi, et distribuendi huiusmodi eleemosynas.

5. Iisdem ordinariis committitur, ut parentes ac fratres monialium earumdem, aliosque consanguineos hortentur ad impertiendam iisdem aliquam pro eorum charitate eleemosynam.

6. Quod pertinet ad moniales tertiarias, quarum substentationi stabiliter provisum fuisse constiterit, declaratur, quod conversae professae, quibus extra clausuram vivere a S. Pio V. permissum fuerat ad hoc, ut eleemosynas recolligerent, in clausurae septa reducantur, neque amplius a monasterio exire permittantur.

Conversae non professae habitum dimittant, suamque domum redeant; neque in posterum conversae recipiantur, nisi professionem sint suo tempore omissurae, et amplius a monasterio non egrediantur.

Eleemosynarum contributio tamdiu durat, donec numerus monialium ita diminutus fuerit, ut reliquae moniales commodo ali possint, substentarique ex propriis bonis, vel consuetis eleemosynis. Super quo ordinariorum conscientia oneratur.

Summus Pontifex declarat monialibus non licere habere ostium, per quod intretur in ecclesiam exteriorem;

Neque exire a ianua monasterii ad claudendam ianuam ulteriorem, vel ad crates, aliaque id genus.

7. Dominorum temporalium auxilium ad praemissorum executionem invocat.

GREGORIUS PP. XIII.

Ad perpetuam rei memoriam.

Deo sacris virginibus, quae contemptis illecebris saeculi divinis se obsequiis manciparunt, aequissimum est praecipua quadam a nobis, ac singulari sollicitudine provideri, tum ut ab eis omnia, quae sanctum ipsarum propositum impedire possent, removeantur, tum etiam ut eis in cultu Dei caste ac religiose permanentibus, quae ad victum necessaria sunt, subministrentur.

1. Et quidem post sacri Conc. Trident. decretum, quo constitutio felic. record. Bonif. Papae VIII. praedecessoris, quae incipit « *Periculoso* » renovatur, prohibens ne aut ipsis monialibus ex monasteriis suis egredi, aut ulli cuiuscumque sexus, aut ordinis personae ad eas ingredi liceat.

Et praeterea universis episcopis praecipitur, ut in omnibus monasteriis sibi subiectis, in aliis vero Sedis Apostolicae auctoritate clausuram sanctimonialium, ubi violata, diligenter restitui, ubi vero inviolata, conservari maximo procurent, piae mem. Pius V. etiam praedecessor noster, victui quoque et necessitatibus ipsarum prospicere cupiens, cum superiora illa approbasset atque innovasset, eademque omnia etiam in monialibus quarumcumque militiarum etiam Hierosolymitanae, omnibusque aliis tacite vel expresse religionem professis, quocumque nomine censerentur, locum habere decrevisset; ne illae quicquam detrimenti in necessitatibus suis hac occasione paterentur, etiam praecepit locorum ordin. et superioribus earum, ut fidelium eleemosynas per conversas non professas, vel professas quidem, sed aetatis saltem quadraginta annorum et iampridem conversas, quae in domibus contiguis, extra tamen monasterium degerent, colligendas curarent; ita tamen ut praedictae conversae neque clausuram aliarum monialium, nisi in casibus permissis ingrederentur, nec ex illis ipsis habitationibus suis ad tales eleemosynas colligendas sine permissu ordinariorum, aut superiorum suorum exire possent. Quod si ne hoc quidem sufficere videretur, idem Pius praedecessor mandavit ipsis ordinariis et superioribus ut negotium darent aliquibus personis piis tales eleemosynas colligendi, aliaque arbitratu suo prospicerent, quae ad sublevandam monialium inopiam expedire iudicarent.

2. Cum autem, sicut accepimus, multae moniales, etiam quae tertiariae vocantur, sub solemni religionis voto, perpetuaque clausura degentes, aliaeque talibus literis comprehensae, et in ipsa clausura permanentes, multis praeterea ad se sustentandas necessariis egeant; neque usque ad hoc tempus ullo sufficienti remedio earum necessitatibus subventum sit, quin etiam aliae tertiariae citra ullum solemne hucusque votum vivant, quae ad suas suarumve domos neutiquam redliturae essent, sed sub solemni religionis voto, et clausura praedictis permanerent, si earum congruae sustentationi provideretur; nos qui illas necessariis rebus destitui nolumus, certioresque facti sumus in multis civitatibus, oppidis, villis, aut aliis locis tam in ecclesiis, et monasteriis, quam hospitalibus, collegiis, confraternitatibus, et aliis locis piis, etiam quae a privatis hominibus, tum ecclesiasticis, tum laicis multas ac diversas eleemosynas Christi pauperibus erogari, considerantes in eiusmodi personas vel in primis exercendam esse charitatem, quae voluntaria paupertate suscepta ab omni hominum commercio segregatae Deo serviunt, et assiduis precibus iram ipsius ob peccata conceptam, christiano populo deprecantur; illud quoque cogitantes, si eis ad tales eleemosynas petendas ea loca praedicta conferre se liceret, viam fore, ut praedicta monasteria, ecclesiae, loca, ac personae eis singulis non tantum saltem tribuerent, quantum singulis aliis pauperibus eodem concurrentibus solent, universo illi Deo devotarum mulierum generi de opportunae ac sufficientis obventionis auxilio providere cupientes.

3. De nobis attributae potestatis plenitudine statuimus, et ordinamus, ut omnes, et quicumque patriarchae, primates, archiepiscopi, episcopi, et alii ecclesiarum praelati, necnon abbates, priores, praepositi, et alii ecclesias patriarchales, primatiales, metropolitanas, cathedrales, et alias ecclesias, necnon monasteria, prioratus, praepositura, canonicatus, praebendas, dignitates, personatus, administrationes, officia, ceteraque beneficia eccl. cum cura, et sine cura, secularia, et S. Benedicti, S. August., Cistercien., Cluniacen., Praemonstratensis, Cartusiensis, Camaldulensis S. Basilii, Cassinensis alias S. Iustinae, Montis Oliveti, S. Salvatoris, ac Lateranensis et Cruciferorum, seu fratrum S. Hieronymi, necnon Praedicatorum, Minorum, Minimorum, et Carmelitarum, Eremitarum eiusdem S. Augustini, Servorum B. Mariae, S. Clarae, et quorumcumque aliorum tam virorum, quam mulierum etiam mendicantium ordinum, et con-

gregationum, et militiarum regularia, etiam de iure patronatus loicorum, etiam nobilium, ducum, regum, et aliorum principum existentia, in titulum commendum, administrationem, et alias quomodocumque obtinentes, necnon rectores, gubernatores, confratres, administratores, ceterique omnes, qui ratione illorum, necnon capitulorum, conventuum, mensarum, hospitalium etiam laicorum, et per laicos administrari solitorum, christifidelium confraternitatem; scholarum, collegiorum, ac aliorum piorum locorum quocumque nomine nuncupatorum, et in quibusvis mundi partibus consistentium, quae singulis annis, mensibus, hebdomadis, vel diebus ex ecclesiarum, monasteriorum, priuratuum, officiorum. dignitatum, et beneficiorum, ac congregationum, hospitalium, confraternitatum, scholarum, collegiorum, piorum et aliorum locorum praedictorum fructibus, redditibus, et proventibus, pauperibus Christi aliquas eleemosynas in pane, frumento, farina, eduliis, pecunia, seu aliis ad victum vel vestitum pertinentibus, etiam ad supplicationem et preces, et per cedulas et bollettina, aut alias distribuere, et elargiri ab immemorabili tempore consueverunt, aut alio quocumque iure tenentur ex dictis fructibus, redditibus, et proventibus, et quoad hospitalia praedicta ex iis quae servata in illis actuali hospitalitate supersunt seu supererint, necnon quaecumque personae particulares etiam laicae, vel universitates etiam laicorum, quod testamento, ultima voluntate, vel alia dispositione, etiam inter vivos, aliquales tales eleemosynas facere tenentur, dimidiam partem omnium, et quarumcumque eleemosynarum, et largitionum huiusmodi, quocumque nomine nuncupatarum, quocumque tempore, et modo distribui solitarum, etiam si speciali nota dignae, et secundum pias defunctorum, aut aliorum voluntates sub certa forma ab eis in testamento, vel alia quacumque dispositione distribuendae sint (dummodo non in certas personas, nec ad certos usus pios alios quam victus et alimenta pauperum distribuantur) quibuslibet praedictarum monialium etiam tertiariarum sub solemni religionis voto, et perpetua clausura de cetero viventibus, et in terris, et locis quorum pauperibus huiusmodi eleemosynae distribuuntur, consistentibus, vere, realiter, et cum effectu, et absque ulla eleemosynarum, et largitionum huiusmodi petitione, exactione, et conquisitione, aut alia desuper a nobis expectata iussione, aut mentis nostrae declaratione, ac quibusvis mora, subterfugio, ac exemptione cessantibus, et eiectis, dare atque

distribuere omnino teneantur, et quam dimidiam partem nos illis applicamus.

4. Ut autem praemissa omnia, cum charitate, et pietate procedant, et efficaciter suum effectum sortiantur, universis, et singulis patriarchis, archiepiscopis, episcopis, et aliis locorum ordinariis per Apostolica scripta mandamus, ut quisque per se, vel alium seu alios ad praesentium executionem in suis civitatibus, et dioecesibus procedere, ab ecclesiis, monasteriis, hospitalibus, confraternitatibus, scholis, collegiis, et locis, ecclesiasticis, ac laicis, personis praedictis, etiam quomodolibet exemptis, dimidium eleemosynarum huiusmodi exigant, ac pro portione, ut ordinariis ipsis locorum aequum esse videbitur, singulis pauperum monialium etiam tertiariarum monasteriis huiusmodi suarum civitatum, et dioecesum, etiamsi aliis superioribus subiectae sint, cum effectu distribuant.

Nos enim eisdem locorum ordinariis etiam tamquam Apostolicae Sedis delegatis ac cuilibet illorum tam per se quam alium, vel alios, praemissa faciendi, ac etiam contradictores quoslibet, et rebelles per poenas pecuniarias eorumdem ordinariorum, et cuiuslibet illorum arbitrio infligendas, et applicandas, ac in subsidium sententias censuras, et poenas ecclesiasticas aliaque opportuna iuris, et facti remedia, quacumque appellatione postposita respective compescendi, auxiliumque brachii secularis invocandi, aliaque in praemissis, et circa ea necessaria, et opportuna faciendi, gerendi, mandandi, et exequendi, plenam et liberam facultatem, et auctoritatem concedimus, et impartimur.

5. Insuper, quia valde rationi consonum est, ut etiam ii, qui ipsis monialibus etiam tertiariis indigentibus praefatis consanguinitate aliqua sunt coniuncti, aliquod in praemissis subsidium conferant, cum ratio sanguinis, et debitum charitatis, et honestatis id postulet, singulis locorum ordinariis committimus, ut omni eos officio, et diligentia monere, eisque persuadere studeant, parentes vero, et fratres ac alios, ad quos illas, si in seculo permansissent, dotare pertinebat, vel ad quos bona, et successiones devenerunt, et qui si eas nuptui tradidissent, multo amplius, quam ingredientibus monasterium dedissent, qui si eas nunc domi retinerent, vel si ad illorum domos redirent, eas alere tenerentur, quibuscumque viis ipsis benevisis inducant, ut monialibus etiam tertiariis praedictis iuxta eorum facultates charitative subveniant, scituri id sibi etiam ad animarum salutem plurimum profuturum.

6. Ceterum quod attinet ad conversas professas, quas praedictus Pius praedecessor per praedictas literas sub certis conditionibus ibi contentis permisit posse manere extra monasteria pro colligendis eleemosynis, eisdem locorum ordinariis iniungimus, ut quibus monasteriis praedictarum monialium quotidianis laboribus computatis, supradicta vel alia qualibet ratione de sufficienti subventione, et sustentatione provisum esse cognoverint, easdem conversas sub eadem clausura cum aliis monialibus reducant, neque a suis monasteriis amplius exire permittant. Conversas vero non professas, et profiteri volentes, dimisso habitu domum remittant, neque alias in futurum, nisi professionem suo tempore emissuras, atque sub perpetua clausura mansuras in monasteria huiusmodi recipi permittatur. Quod autem id Pius praedecessor statuit de cetero nullas alias conversas professas recipi amplius etiam de consensu suorum superiorum posse, ita esse intelligendum declaramus, praeter illas conversas, quae extra monasterium in domibus contiguis degerent. Eleemosynarum vero praedictarum contributionem, et applicationem durare, et valere decernimus, ac suos effectus ad plenum sortiri debere, donec numerus monialium etiam tertiariarum huiusmodi (quem per ipsos locorum ordinarios etiam in monasteriis ab eorum cura, et regimine quomodocumque exemptis, cum illarum superiorum interventu stabiliri, et ordinari, neque supra illum numerum alias recipi posse, etiam de consensu superiorum suorum, volumus et mandamus) ita imminutus fuerit, ut reliquae moniales etiam tertiariae ex propriis reditibus monasteriorum ipsorum, vel consuetis eleemosynis se commode sustentare queant: super quo eorumdem ordinariorum conscientiam oneramus, ita tamen, ut decedentibus singulis ex tribus earumdem monialium partibus, tertiae quoque earumdem eleemosynarum partis distributio, et sic successive in totum extinguatur atque in pristinum statum sub debitis aut solitis oneribus revertantur, et remaneant.

Declaramus praeterea nullis monialibus etiam tertiariis licere habere ostium, per quod ex monasterio introiri possit in ipsarum monialium ecclesiam exteriorem, in quam saecularibus ad missas, et divina officia sua patere solet accessus, sed omnino muro obstruendum, neque itidem licere monialibus etiam tertiariis egredi a ianua monasterii, quae est pro clausura ipsius monasterii etiam ad claudendum aliam ulteriorem ianuam, qua patere solet aditus saecula-

ribus venientibus, vel ad rotam, vel ad crates, seu loca colloquiis destinata, quae vulgo parlatoria vocantur, vel ad pulsandum ipsam ianuam clausurae; quae loca, cum saltem pro causis praedictis patere soleant saecularibus, extra clausuram censeri debent, etiam pro tempore clausa sunt.

7. Insuper quoscumque dominos, et magistratus temporales in Domino hortamur, monemus, et requirimus, ut ad omnem ipsorum ordinariorum, aut alicuius ipsorum petitionem, vel simplicem requisitionem, illis in praemissis assistentes, omnem opportunum favorem, et auxilium praestent et exhibeant.

Omissis et cet.

Nulli ergo et cet.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicae, millesimo quingentesimo septuagesimo secundo, III. kal. Ian. Pontificatus nostri anno I.

NUM. XXXVII.

(Vid. §. V. cap. 11. n. 39. vol. II. pag. 131.)

Alia constitutio de clausura monialium.

Summarium.

1. Accurata monialium clausura semper in ecclesiis servata fuit. Relaxatio huius disciplinae ab aliquibus invecta.

2. Pontifex confirmat praedecessorum constitutiones.

3. Adimit et revocat facultates dispensandi quibuslibet concessas, salva auctoritate ordinariorum.

4. Usum facultatum huiusmodi interdicit, et irritum decernit.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Ad perpetuam rei memoriam.

Salutare in catholica Ecclesia institutum, ab ipsa antiquitate susceptum, ac tanta cum sollicitudine et pastorali zelo custoditum, ut flos illo ecclesiastici germinis, decus, atque ornamentum gratiae spiritualis, laeta indoles, laudis et honoris opus integrum, atque incorruptum, Dei imago respondens ad sanctimoniam Domini, illu-

strior portio gregis Christi, sacrae virgines, quarum, quo sublimior gloria est, maior et cura est, intra monasteriorum septa, et claustra vigili solicitaque custodia servarentur, tam ante, quam post Tridentinae synodi decreta, Romani Pontifices praedecessores nostri tot sanctissimis legibus, et initis Apostolicae providentiae charitatisque consiliis communire, et confirmare studuerunt, ut, quae se Christo dicaverint, et a carnali concupiscentia recedentes, tam carne, quam mente se Deo voverint, consumment opus suum magno praemio destinatum.

1. Quoniam autem etsi providas huiusmodi sanctiones, constitutionesque, si ea, qua decet, regularis disciplinae observantia custodirentur, satis esse, scimus, ut virgines ea, quae caelestis earumdem Sponsi Iesu Christi sunt, cogitantes, sint sanctae et corpore, et spiritu; longa tamen experientia edocti, et assiduis venerabilium fratrum aliarum ecclesiarum antistitum querelis admoniti, supremas Apostolicae auctoritatis providentiaeque partes requiri, ut abusibus quamplurimis ex nimia quorumcumque, aut sibi quocumque pacto arrogantium, aut praetendentium, aut obtendentium facultatem alias sibi quomodolibet, sive a iure, sive ab homine concessam vel demandatorum munerum ratione debitam esse, ut sive ipsi, sive alii, ingredi clausuram monialium, aut ipsae moniales e clausura ob quascumque etiam non legitimas causas egredi, et extra clausuram huiusmodi commorari possint, licentiam concedendi, indulgentia sensim invectis, opportune occurratur.

2. Hinc est, quod nos, pro suprema omnium Christifidelium procuratione imbecillitati nostrae in universalis orthodoxae ecclesiae regimine divinitus imposita, opportunum abusibus huiusmodi remedium, quantum cum Domino possumus, adhibere satagentes, auctoritate Apostolica, tenore praesentium, omnes et singulas constitutiones a Romanis Pontificibus praedecessoribus nostris, tam ante, quam post Concilii Tridentini decreta, super clausura monialium editas renovamus, et confirmamus, necnon imposterum ab omnibus, et singulis, ad quos spectat, et in futurum spectabit, sub iisdem poenis in constitutionibus eorumdem praedecessorum nostrorum Romanorum Pontificum, et decretis Conc. Trident. praefati contentis, inviolabiliter observandas esse statuimus, decernimus, praecipimus, atque mandamus.

3. Praeterea motu proprio, et ex certa scientia, ac matura de-

liberatinne nostris, deque Apostolicae potestatis plenitudine, earumdem praesentium tenore, omnia, et singula indulta, privilegia, praerogativas, facultates, licentias, et quocumque alio pacto nuncupatas concessiones, omnibus et singulis quibuscumque ecclesiasticis personis, quacumque auctoritate, dignitate, honore, praeeminentia, ac iurisdictione fungentibus, etiam venerabilibus fratribus nostris S. R. E. cardinalibus, sive singulis, sive eorumdem cardinalium Congregationibus, etiam de latere legatis, sive, qui provinciis, et legationibus Status nostri Ecclesiastici pro tempore praesunt, sive quos ad carissimos in Christo filios nostros Romanorum regem in imperatorem pro tempore eligendum, vel electum, reges et reginas illustres, uliasque summas potestates, prout rerum conditio postulaverit, mitti, et ablegari contigerit; sive qui, licet aliarum insignium ecclesiarum antistites, tamen tamquam Apostolicae huius S. Sedis legati de latere alias nuncupati, et habiti sunt, et fortasse habentur, aut haberi; et esse praetendunt, et imposterum habendi sunt; sive ordinarii, sive extraordinarii nostri, et eiusdem Apostolicae Sedis ubicumque, etiam apud ipsos imperatorem, et reges, ac summas potestates nuntii, sive inter-nuntii resident (exceptis dumtaxat locorum ordinariis, iisque omnibus superioribus, quibus tamquam ordinariis, et ordinaria iurisdictione utentibus, monialium monasteria subiecta, et addicta sunt, in casibus tamen necessariis, et servatis aliis de iure servandis, et non aliter omnino), ac demum quibuscumque aliis quocumque nomine, et expressione nuncupatis personis, quocumque tempore, a quibusvis, etiam ab ipsis Romanis Pontificibus praedecessoribus nostris, quacumque de causa, occasione, titulo, colore, et praetextu, per quascumque Apostolicas, sive in simili forma brevis, sive sub plumbo expeditas literas, sub quibuscumque verborum formis facta, data, concessa, et impertita, sive factas, datas, concessas, et impertitas, super huiusmodi ingressu, revocamus, abolemus, annullamus, atque irritamus; necnon a datarum earumdem praesentium die revocata, abolita, annullata et irrita, ac nullius prorsus momenti, ac vigoris esse, et fore, neminique cuilibet quocumque tempore suffragari.

4. Ac quemlibet omnium antedictorum etiam speciali mentione dignorum, quacumque facultate huiusmodi, sive pro se, sive pro aliis temere uti audentem, ipso facto, absque ulla alia declaratione, poenas, et ecclesiasticas censuras contra violantes clausuram mo-

nialium inflictas, a quibus, praeterquam a nobis, et pro tempore existente Romano Pontifice, nisi in mortis articulo, absolvi possit, incurrere, et incursum esse; licentiamque huiusmodi concessam nullo modo suffragari, atque nullius momenti, perinde ac si minime concessa fuisset, ipso facto fore, et haberi, ac poenas, et censuras ecclesiasticas ipso etiam facto, ut praemittitur, per contrafacientem incurri, et incursas esse, statuimus, decernimus ac declaramus.

Omissis et cet.

Datum Romae apud S. Mariam Maiorem, sub Annulo Piscatoris die III. Ianuarii MDCCXLII. Pontificatus nostri anno secundo.

NUM. XXXVIII.

(VID. §. VI. CAP. II. N. 91. VOL. II. PAG. 144.).

Pagella pro educandarum admissione.

Summarium.

1. Requiritur primo, ut monasterium possit, ac soleat educandas recipere, neve ulla sit prohibitio particularis.

2. Ut in monasterio locus pro iis adsit commodus ac separatus a monialibus.

3. Ut numerus educandarum respondeat loci capacitati, nec superet dimidium sanctimonialium.

4. Ut educandae capitulariter per vota secreta acceptentur.

5. Ut non sint minores annis septem, neve maiores viginti quinque.

6. Ne sint ultra numerum praefixum.

7. Ut idonea detur fideiussio.

8. Ut solae ingrediantur modesto habitu, et clausurae legem servent.

9. Ut semel egressae regredi nequeant, nisi ad eum finem, ut moniales efficiantur.

10. Ut haec pagella ei, ad quem remissa est, tradatur in cancellaria asservanda, neque valeat ultra sex menses a data.

Gabriel tituli S. Hieronymi Illyricorum, S. R. E. presbyter cardinalis De Genga Sermattei Sacrae Congregationis negociis, et consultationibus Episcoporum et Regularium praefectus.

Da questi eminentissimi e reverendissimi miei signori cardinali della Sagra Congregazione sopra i negozî, o consulte de' Vescovi o Regolari si dà facoltà. . . . .
che in virtù della presente possa far ricevere nel monastero di.....
l'onesta zitella. . . . .
ad effetto di educarvisi, con l'infrascritte condizioni, e non altrimenti.

Primo, che il detto monastero possa, o sia solito tener zitelle per l'effetto suddetto, nè vi sia alcuna proibizione particolare, nel qual caso, nè questa nè qualsivoglia altra licenza sia di alcun valore, se non si presenterà lettera della Sagra Congregazione, che faccia espressa menzione, e deroghi alla proibizione suddetta.

Secondo, che vi sia luogo particolare per l'educande, comodo distinto, e separato da quello dove le monache professe, ed anco le novizie sogliono abitare, massime per il dormire, o lavorio, capace in modo che ciascuna possa dormire sola.

Terzo, che vi sia numero prefisso dell' educande conforme alla capacità del luogo, e che detto numero non possa passare la metà delle monache, non computatevi le novizie, o converse.

Quarto, che abbia tutti i requisiti necessarî, e venga accettata dalle monache capitolarmente, o per voti segreti.

Quinto, che sia maggiore di sette anni, e minor di venticinque, e pervenendo alli venticinque, debba uscir subito sotto pena di violata clausura da incorrer ipso facto senza altra dichiarazione, con obbligare i parenti più prossimi a riceverla così nell' età suddetta, come anco in ogni altro caso, che dall' ordinario o dalle monache fosse giudicato espediente di mandarla fuori.

Sesto, che non sia sopra il numero prefisso.

Settimo, che per essa si dia idonea sicurtà di pagare all' abbadessa pro tempore ogni semestre in denari contanti gli alimenti anticipati, quali debbano essere vantaggiosi, o di utile considerabile al monastero, e morendo, o mancando per altro accidente la sicurtà debba rinnovarsi nel termine di un mese, e quello passato, o non dandosi, si mandi subito fuora.

Ottavo, che entri sola, modestamente vestita, ed osservi le leggi della clausura, e parlatorio, come le monache stesse.

Nono, che uscendo una volta non possa senza nuova licenza esser più ricevuta in quello, o altro monastero, eccetto per farsi monaca.

Decimo, e finalmente, che la presente sia consegnata a quelli ai quali è indirizzata per l'esecuzione, e si registri negli atti della loro cancellaria. Il che tutto si facia gratis, e senza alcuna sorta di mercede, o ricognizione, e si vagliano della presente dentro il termine di sei mesi prossimi, altrimenti sia di niun valore. E che essendovi alcuna giunta sopra le righe, o cassatura, non debba in verun modo eseguirsi. In quorum fidem praesentes manu secretarii eiusdem Sacrae Congregationis roboratas, et signi impressione muniri iussimus.

Datum Romae die mensis

NUM. XXIX.

(Vid. §. V. cap. IV. n. 163. vol. II. pag. 175.).

Super designatione confessariorum extraordinariorum pro monialibus.

Summarium.

1. Vigilantia Pontificis in procuranda conscientiarum securitate.

Praecipue in monialibus, quae certum habent confessorem.

Ideo, firma remanente lege de unico confessario ordinario, de extraordinario opportuno decernit, ut sequitur.

2. Sententia D. Thomae Aquinatis pro concessione confessarii extraordinarii.

Decretum Conc. Trident., ut extraordinarii deputentur ter, aut bis in anno.

S. Carolus Borromaeus decreti huiusce executionem urget.

3. Deputatio confessarii extraordinarii favorabilis est monialibus, Quae solum tenentur singulae coram eo se consistere.

Pontifex extendi cupit eamdem regulam ad omnes mulierum communitates, etiam votorum simplicium, vel sine votis.

4. Dubia quaedam circa Concilii decretum orta declarat.

Ad quem pertineat confessarium extraordinarium monialibus offerre?

Ordinariorum negligentia suppleri debet a cardin. poenitentiario maiori.

Superiorum vero regularium ab ordinariis locorum.

5. An monialibus concedendi sint confessarii peculiares extra ordinem? Quid in casu gravis necessitatis?

6. Quid in casu insuperabilis reluctantiae adversus confessarium extraordinarium?

7. Quid pro spirituali consultatione et profectu?

8. Nimius praelatorum rigor improbatur.

Cautelae adhibitae memorantur.

S. Franciscus Salesius quater in anno confessarium extraordinarium indulgebat.

Nec excludebat casus peculiares indulgentiae monialium.

Eosdem sensus fovebat B. card. Barbadicus.

Pontifex hortatur praelatos, ut iustis monialium postulationibus benigne assentiant.

9. De qualitatibus confessarii extraordinarii.

An semper deputari debeat ex eo ordine, cuius sit monasterii praelatus?

10. Quid de consuetudine?

Regulares deputare possunt confessarios extraordinarios etiam ex alio ordine, vel saeculares.

11. Controversia sub Innoc. XIII. examinata in Congregatione particulari; cui aderat in minoribus Bened. XIV.

12. Huius Congr. labores, ac maturae dispositiones.

13. Regulares in eadem admissi sunt ad contradicendum.

Novae cautelae a Pontifice praescriptae.

Tenor resolutionis a Pontifice editae.

14. Ea generalis est, et ubique locorum aeque observanda.

Pontifex eam expresse extendit ad omnia monasteria regularibus subiecta, cum praecepto ibidem adiuncto.

15. Commissio cardin. Vicario Urbis data pro executione rerum praemissarum.

16. Item omnibus patriarchis, archiepiscopis, et episcopis.

17. Durante confessarii extraordinarii munere, ordinarii confessoris munus interim silet.

18. Extraordinarius vero, expleto officio, se abstineat etiam ab accessione ad claustra.

BENEDICTUS XIV. EPISCOPUS SERVUS SERVORUM DEI

Ad perpetuam rei memoriam.

1. Pastoralis curae nobis impositae munus, hanc, inter alias, sollicitudinem a nobis exposcit, ut pusillorum animis in afflictione, et angustia constitutis opportuna solatia ac remedia afferre non negligamus, quorum ope interiorem conscientiae tranquillitatem recuperare, aut conservare valeant, sine qua impossibile est debitam omnipotenti Deo servitutem alacri, et prompta affectione exhibere. Huiusmodi angoribus, et afflictionibus confici passim constat religiosas mulieres in claustris degentes, quibus certus, et unicus Sacramenti poenitentiae minister a monasterii praelato ad tres ut minimum annos designari solet, cui si aliquando, prae pudore, vel alia quapiam de causa, non omnes conscientiae suae recessus aperire audeant, atque ideo confessionis integritati detrahere incipiant, in barathrum perditionis aeternae se ipsas misere coniiciunt. Quod sane haud raro evenire, satis nobis exploratum atque compertum est, tum ex iis, quae in Apostolicae poenitentiariae officio tractari vidimus, dum olim in minoribus constituti plurium annorum spatio munus doctoris in decretis in eodem officio sustinuimus; tum etiam ex iis, quae in episcopalis Anconitanae primum, deinde in metropolitanae Bononiensis ecclesiae regimine, frequenti usu cognovimus; tum demum ex his, quae saepius ad nos in Petri cathedra octavum iam annum Dei miseratione residentes, deferri contingit, sive ex parte diversarum huiusmodi monialium, quae animarum suarum angustias paternis oculis nostris identidem subiicere coguntur, sive ex parte venerabilium fratrum nostrorum ecclesiarum antistitum, qui nobis earumdem monialium in suis dioecesibus existentium calamitates, ex praecalleguta causa ortas, aut viva voce, aut per literas non semel repraesentarunt, ac super ea re Apostolicae providentiae opem postularunt. Hinc est, quod nos earum spiritualibus indigentiis per hanc nostram perpetuo valituram constitutionem opportune prospicere volentes; non quidem intendimus consultissimam illam, et veteris disciplinae auctoritate roboratam legem tollere, aut abrogare, qua generaliter statutum esse dignoscitur, ut pro singulis monialium monasteriis unus dumtaxat confessarius deputetur, qui sacramentales confessiones universae earum communitatis excipiat, neque li-

ceat unicuique moniali peculiarem confessarium pro libito sibi deligere; sed hoc dumtaxat nobis propositum est constituere, ut si quando generalis huiusmodi legis rigor, in peculiaribus casibus non sine animarum detrimento aut periculo, servari posse videatur, in promptu sit opportunae dispensationis, et indulgentiae remedia occurentibus necessitatibus admovere.

2. Sane iamdudum Sanctus Thomas Aquinas scholarum princeps, Ecclesiae doctor, *in supplemento tertiae Partis quaest. 8. art. 4. ad sextum,* sive *in quartum Sententiarum,* ex quo commentario desumptum est huiusmodi *Supplementum,* hoc superioribus monitum dedit, ut subditis suis, quibus certum, et unicum confessarium designare solent, haud difficulter licentiam concedant confitendi peccata sua alteri sacerdoti; propterea quod multi infirmi, et imbecilles animo reperiuntur, qui potius eligerent sine sacramentali expiatione ex hac vita migrare, quam ipsa peccata certo alicui sacerdoti a superiore designato aperire. Iamvero sacrosancti Concilii Tridentini patres, hanc legem districte sanxerunt, *Sess. 25. c. 10. de regular.* ut episcopi, aliique monasteriorum praelati, subiectis sibi monialibus confessarium extraordinarium, duabus aut tribus vicibus in singulos annos, exhibere debeant; per haec verba: *Praeter ordinarium autem confessorem, alius extraordinarius ab episcopo, aut aliis superioribus, bis, aut ter in anno offeratur, qui omnium confessiones audire debeat.* Quod quidem non alia de causa praescriptum fuit, quam quia satis esse constabat nonnullas aliquando moniales esse, quae nulla ratione adduci possunt, ut aliquod peccatum suum ordinario confessario confiteantur; adeo ut necesse omnino sit, alterius confessarii copiam ipsis suppetere, ut apud hunc de peccatis suis integre, rite, atque utiliter confiteri possint. Id ipsum probe animadvertit magnus Ecclesiae Dei sacerdos Sanctus Carolus Borromaeus, qui praedicti Concilii Tridentini absolutionem ope sua plurimum iuvit, eiusque executionem, et observantiam in sua Mediolanensi civitate, et provincia, non sine immensis laboribus et curis, invexit; is enim hac de re decrevit: *Praeterea superiores, ex decreto Sacri Tridentini Concilii, quotannis idoneum confessorem extraordinarium, monialibus sibi subiectis exhibeant, qui curent, ut universae confiteantur, ut quae huiusmodi indigent medicina, propter aliquem occultum animae morbum, neque ipsae eam postulare, aut accipere ab usitato confessore unquam auderent, liberius mederi suis malis possint, ac diaboli laqueos eva-*

dere, una cum reliquis confessario novo sua peccata confitendo, uti legere est *in Actis ecclesiae Mediolanen. impress. anno 1599. p. 53. in Editione autem Lugdunensi tom. I. pag. 46.*

3. Porro quicumque concilioris decreti sensus penitus introspexerit, non modo salutarem illius providentiam facile agnoscet; sed et circumspectam eiusdem aequitatem mirari debebit. Superioribus enim tantummodo iniungitur, ut duabus, tribusve vicibus infra annum, confessarium extraordinarium monialibus exhibeant; *bis, aut ter in anno offeratur:* huiusmodi autem confessarius iubetur earum omnium confessiones excipere, quotquot eidem confiteri velint: *Qui omnium confessiones audire debeat.* Neque tamen omnibus, et singulis monialibus praecipitur, ut peccata sua extraordinario sacerdoti confiteantur. Nihil aliud enim requiritur ab omnibus in monasterio degentibus, tam scilicet a superiorissa, caeterisque monialibus professis, atque novitiis, quam a saecularibus, quae vel educationis causa, vel alio titulo, in eodem monasterio cum debitis facultatibus commorantur, nisi ut extraordinario confessario singulae se sistant, sive ad sacramentalem confessionem apud ipsum, si placuerit, peragendam, sive ad salutaria monita, etiam extra sacramentalem confessionem, ab ipso accipienda. Atque ita prudentissime consultum est, ne, si moniales aliquae extraordinarium confessarium adirent, aliae autem coram ipso non comparerent, suspiciones, atque oblocutiones excitarentur; et illae quidem censerentur necessarias habuisse causas, ob quas ad extraordinarii opem confugere coactae essent, aliae vero ab huiusmodi necessitatibus, et causis immunes iudicarentur. Quam agendi rationem communi doctorum calculo comprobatam, san. mem. praedecessor noster Clemens Papa IX. edicto suo, (quod est *XV. in secunda parte ipsius bullarii*) inviolabiliter servari mandavit, camdemque omnium dioecesium consuetudo recepit. Nec aliud nobis hac in re addendum superest, nisi, ut venerabiles fratres nostros ecclesiarum antistites enixe hortemur, ut quamvis Tridentina synodus de solis claustralibus monialibus in praemisso decreto loquatur, nihilominus eandem disciplinae formam observent, tam cum aliis monialibus, quae licet clausurae legibus minime adstrictae sint, in communitate tamen vivunt, quam cum aliarum quarumcumque mulierum, aut puellarum coetibus, seu conservatoriis, quoties tam illae, quam istae, unicum ordinarium poenitentiae ministrum a superioribus designatum habeant. Quaecumque enim circa moniales in ri-

gnrosa clausura viventes cavenda sunt, eadem in aliis quibuscumque mulieribus, sive regularibus, sive saecularibus, in communitate, aut collegio degentibus, locum habere possunt; ideoque pari providentia, iisdemque remediis arceri, aut emendari debent. Et nos quidem, quum hanc consuetudinem offerendi confessarios extraordinarios bis, aut ter in anno singulis tam monialium non claustralium communitatibus, quam piis aliarum puellarum, et mulierum coetibus, et communitatibus, in nostra civitate et dioecesi Bononiensi induxerimus; (qua de re extat edictum nostrum *num. LVI.* inter pastorales institutiones Italico primum sermone a nobis vulgatas, deindeque in latinum conversas): omnibus testari possumus, vel potius debemus, uberem spiritualium utilitatum messem nos inde evidenter collegisse.

4. Quum vero super relati conciliaris textus intelligentia nonnullae quaestiones alias excitatae, eaedemque iampridem per opportuna Sedis Apostolicae decreta definitae fuerint; operae pretium ducimus huiusmodi definitiones ab omnibus, ad quos spectat, omnino tuendas, atque servandas, his nostris Apostolicis literis complecti, et auctoritatis quoque nostrae robore communitas, in praedictorum omnium notitiam deducere. Et primo quaesitum fuit, ad quem superiorem pertineat extraordinarium confessorem monialibus deputare, atque offerre: sed facilis fuit responsio, quam nos quoque decreto nostro ratam habemus, huiusmodi scilicet deputationem ad eum regulariter spectare, ad quem pertinet confessarii ordinarii electio et deputatio; ideoque episcopus, sive ordinarius loci, qui monialibus sibi subiectis confessarium ordinarium dare consuevit, idem confessarium extraordinarium bis, aut ter in anno, ad normam Tridentinae sanctionis, eisdem offerre tenetur; praelatus vero regularis, ad quem pertinet ordinarium confessarium subditis sibi monialibus, servata Apostolicarum constitutionum forma, designare et constituere; ipse etiam eisdem extraordinarium confessarium, in vim praefati decreti, et iuxta easdem constitutiones, duobus aut tribus per annum temporibus exhibere potest, ac debet. Quae tamen ideo *regulariter* obtinere diximus; quia si episcopus aliquis (quod Deus avertat) adeo in hac re negligens esset, ut monialibus suis, bis terve in anno, extraordinarii confessarii copiam facere praetermitteret; obtendens, ut moris est, nullam hac de re monialibus ipsis sollicitudinem, aut curam esse; tunc volumus dilectum filium nostrum Sanctae Romanae

Ecclesiae cardinalem modernum et pro tempore existentem maiorem poenitentiarium, statim ac pro parte monialium huiusmodi requisitus fuerit, ordinarii pastoris negligentiam supplere debere, eorumque monasterio extraordinarium confessarium, ex eorum tamen numero, qui ad excipiendas monialium confessiones ab ipso ordinario loci approbati fuerint, cum omnibus necessariis et opportunis facultatibus, concedere et deputare. Quod si praelatus regularis eandem Concilii legem de confessore extraordinario bis aut ter in anno monialibus sibi subiectis exhibendo, similiter implere neglexerit; tunc locus fiet decreto Congregationis Sanctae Romanae Ecclesiae cardinalium ad ipsius Concilii interpretationem et exequutionem auctoritate Apostolica deputatorum, quo scilicet eadem Congregatio ad quaestionem ab episcopo Vercellensi propositam *die 23. Augusti anni MDCXXXI.* rescripsit, ut infra: *Episcopus Vercellen. supplicat sibi responderi, an deputatio confessarii extraordinarii monialium regularibus subiectarum spectet ad ordinarium loci: S. Congregatio censuit, ad episcopum non pertinere, nisi in casu negligentiae eorumdem regularium:* ut videre licet *decretorum lib. XIV. pag. 493.* Nec aliter respondit quaestionibus ab episcopis Belgii exhibitis, *die 6. Aprilis anni MDCXLVII.* ut legitur *Decretor. XVIII. pag. 397.* Quae quidem rescripta et decreta, nos etiam praesentium tenore, et Apostolica auctoritate, in omnibus et per omnia approbamus, et confirmamus.

5. Quum autem Tridentina synodus de universa quidem monialium communitate, ut supra, decreverit, sed nihil de singulis monialibus statuerit, ut patet legenti textum citati capitis X., utque etiam iam usque ab anno MDLXXV. iudicatum fuit ab ipsa Congregatione cardinalium Concilii interpretum, per subsequens rescriptum, quod extat *Decret. lib. IV. pag. 50. Sacra et cet. censuit, extraordinarium confessorem offerendum non alicui moniali singulariter, sed omnibus monialibus universe, omnium confessiones audire debeat, in arbitrio tamen cuiusque monialis esse, ut confessario extraordinario velit confiteri.* Hinc ortum habuit alterum controversiae, seu dubitationis caput; an scilicet, ubi iam universae communitati bis terve infra annum confessarii copia facta est, et nihilominus aliqua monialis confessarium peculiarem extra ordinem sibi concedi petit, an, inquam, huiusmodi petitioni, sit indulgendum. Id autem primo loco quaesitum fuit, proposito casu monialis graviter aegrotantis, quae in mortis periculo, pro spirituali consolatione postulet, alium sacer-

dotem, qui tunc non sit ordinarius monasterii confessor, suprema sibi ecclesiasticae pietatis officia, et poenitentia Sacramenta ministrare. Huic annuendum facile esse, praedicta Congregatio pluries iudicavit, ut videre est ipsius *Decret. lib. XVIII. pag. 322 a tergo, sub die 6. Aprilis anni MDCXLIX.* quae pariter decreta a nobis praesentium tenore approbantur, et confirmantur; ut scilicet episcopi subiectis sibi monialibus in gravi infirmitate constitutis, et id expetentibus, peculiarem confessarium concedere debeant; iidemque etiam idipsum praestent erga moniales regularibus praelatis subiectas, quum aliqua ex illis a suo regulari huiusmodi gratiam impetrare non poterit. In hoc autem casu nihil statuitur de cardinali maiori poenitentiario, non ideo, quia nequeat is pro singulis monialibus idem facere, quod supra diximus eundem pro toto monasterio facere posse; sed quia tunc ob temporis angustias, interclusa praesumitur via recurrendi ad ipsius officium. Quod si nihilominus ipsius adeundi tempus, et modus suppetat; ad eum pertinebit, eadem prorsus ratione peculiaribus supplicantium necessitatibus providere, qua dictum est superius, universae religiosae communitati ab ipso consulendum esse.

6. Actum deinde fuit de peculiaribus quibusdam monialibus, quae nec corpore infirmae, nec morti proximae, ordinario tamen ministro confiteri obfirmate recusant. Istarum quoque animi debilitas commiseranda est, et sublevanda; adeoque, ubi earum reluctantia superari nequeat, confessarius extra ordinem deputandus est, qui earum confessiones peculiariter excipiat. Id vero, circa moniales episcopo, seu ordinario loci subiectas, ab ipso ordinario praestari debet. Quod autem ad illas pertinet, quae regularium regimini subsunt, ad regularem praelatum pertinet, servatis servandis, peculiarem ipsis destinare confessarium ex approbatis ab ordinario ad confessiones monialium; vel, si sacerdos ille, cui eiusmodi monialis confiteri cupit, pro illis non sit approbatus, cum ipso ordinario agendum erit, ut pro excipienda saltem illius monialis confessione, et pro tot vicibus, quot expedire iudicabitur, eundem approbet. Sin autem contingat (neque id adeo rarum est) ut regularis superior ad concedendum huiusmodi confessarium extraordinarium moniali communem confessarium recusanti nullo pacto adduci possit; iam huic casui provisum est per decretum anno MDLXXIII. a praedicta Congregatione Conc. editum, et a fel. rec. Gregorio Papa XIII. tunc Apostolicum thronum

obtinente approbatum, et confirmatum, quod nunc iterum confirmationis nostrae auctoritate roboramus. Decreti verba relata, *Lib. I. decretorum ipsius Congregationis pag. a tergo,* haec sunt: *Monialis per aliquod tempus noluit confiteri confessariis regularibus. Dubitatum fuit, an episcopus Regiensis possit dare dictae moniali confessorem alterius ordinis regularem, vel saecularem, cui illa semel, vel pluries confiteatur peccata sua, et a quo absolvi possit. Sanctissimus Dominus noster, etiam ex sententia Congregationis Concilii, declaravit, dictum caput decimum ita esse intelligendum, ut etiam possit episcopus concedere confessarium alterius ordinis, vel saecularem.* Praeterea nihil obstat, quo minus ipsa monialis recursum habeat ad cardinalem maiorem poenitentiarium, a quo ipsi providendum erit, ut supra dictum est, per deputationem confessarii ex approbatis ad moniales, apud quem illa confiteatur.

7. Quaesitum denique fuit de monialibus illis, quae neque aegrotant, neque recusant ordinarium poenitentiae ministrum a monasterii praelato pro universa communitate deputatum; verum pro maiori animi sui quiete, atque ulteriori in vita Dei progressu, facultatem petunt confitendi aliquoties sacerdoti ad excipiendas monialium confessiones iam approbato. Qua de re non semel nobis in minori statu degentibus accidit, ut cum aliquibus episcopis, aut regularibus monialium superioribus agere debuerimus. Porro in aliquos ex iis incidimus plus nimio severos, qui aspera quadam verborum brevitate respondebant, quod quum moniali postulanti libera fuisset facultas confitendi extraordinario sacerdoti, qui universae communitati non semel eo anno iam datus fuerat, tunc oportebat eam conscientiae suae consuluisse: quod si oblata commoditate uti noluerit, id sibi imputaret, neque pergeret superiori molestiam afferre, ut peculiarem confessarium extra ordinem ipsi concederet. Nobis autem obiicientibus, monialem huiusmodi ad Apostolicae poenitentiariae officium facile recursum habituram, ibique haud aegro impetraturam id, quod ab ipsis superioribus ei denegatum fuisset; iterum constanter respondebant, extraordinarium huiusmodi confessarium, post impletam ab ipsis erga universum monasterium Tridentini Concilii legem, ab alio quidem concedi posse, sed a se nunquam concessum iri.

8. At vero, neque tunc nobis arridebat, neque profecto nunc nobis placet rigida haec agendi ratio. Persuasum enim habebamus, adeoque habemus, non solum integrae communitati, sed singulis

etiam monialibus indulgendum esse in iis rebus, quae iustae et rationabiliter petuntur, maxime quum illae ad earum conscientiae quietem, et securitatem conferre dignoscuntur. Neque sane huiusmodi postulationes aut temere exaudiri, aut sine causa reiici debere censemus; sed inquirendum in primis esse de qualitatibus tum monialis, quae confessarium extra ordinem petit, cum confessarii, qui ab ea requiritur; ut utrisque diligenter inspectis, deliberari possit, an illius votis annuendum sit, an non. Si enim monialis ex una parte nullum det adversae suspicioni locum, ex altera vero confessarius non modo legitimam ordinarii approbationem, sed etiam commune probitatis testimonium pro se habeat, nullo modo probare possumus tam firmum huiusmodi praelatorum in renuendo propositum; nec intelligimus, cur post confessarium extraordinarium integrae communitati, iuxta legem Concilii Tridentini, oblatum, nulla omnino monialibus singulis spes relinquatur obtinendi peculiarem confessarium, cuius consilio et opera, iustis fortasse de causis, indigere se arbitrentur. Non ita sane hac de re sentiebat sapientissimus ille animarum rector S. Franciscus Salesius, cuius doctrinae summam ex illius operibus tum editis, tum manuscriptis, collectam, bon. mem. Ioannes Petrus Camus episcopus Bellicensis iusto volumine complexus est, cui titulum fecit: *Spiritus Sancti Francisci Salesii*. In huius compendio, quod ex Gallico in Italicum sermonem conversum Venetiis anno MDCCXLV. pro quarta vice typis editum est, *Part. XVII. cap. 6.* aperte legitur, quod, quum beatus episcopus non ita intelligeret praemissum Concilii Tridentini decretum, ut vetitum existimaret, confessarium extraordinarium, pluribus etiam quam tribus vicibus in anno, religiosae communitati offerre; quae quidem sententia plures habet suffragatores, quos refert *Diana in editione coordinata tom. 7. tract. 1. resol. 548.* non solum solebat suis monialibus Visitationis Beatae Mariae Virginis quater in anno, videlicet in singulis hebdomadis quatuor temporum, confessarium extraordinarium deputare; verum etiam earum respectivis superioribus commendatum reliquit, ut singulis monialibus, quae non ex animi levitate, neque ex indiscreta affectionis singularitate, confessarium extraordinarium peculiariter peterent, haud se difficiles in eo concedendo praeberent. Nec aliter se gerere consuevit ven. mem. Gregorius cardinalis Barbadicus episcopus Patavinus. Is enim, ut testatur illius quondam vicarius generalis Ioannes Clericatus in *Tractatu de poenitentia de-*

cis. *41. num.* 7. et patrum Tridentinorum decretum quoad omnia monialium monasteria in sua civitate et dioecesi existentia quotannis reipsa exequebatur, et nihilominus exorari se patiebatur a monialibus, quae aliquando rationabilibus de causis peculiarem pro se confessarium expeterent. Huiusmodi regulis, et exemplis nostram quoque agendi rationem in spirituali monialium regimine conformare curavimus; maximumque utilitatis, et quietis fructum nos inde percepisse cognovimus. Quapropter venerabiles fratres ecclesiarum antistites, atque dilectos filios quarumcumque religiosarum mulierum rectores hortamur in Domino, et enixo monemus, ut eandem viam, quoad fieri potest, insistere non recusent, et non adeo difficiles se praebeant peculiaribus extraordinarium confessarium aliquando expetentibus; quin potius, nisi aut monialis postulantis, aut confessarii requisiti qualitas aliter faciendum suadeat, earum iustis precibus obsecundare studeant: illud cogitantes, quod etsi liberum sit cuilibet moniali cardinalem maiorem poenitentiarium adire, cui ea in re facultas cumulativa cum omnibus locorum ordinariis a Romano Pontifice tribuitur; nihilominus ea est aliquando necessitatis urgentia, ut remedium, quod de longinquo petendum est, non satis tempestive adveniat: et quamvis etiam quorumlibet negotiorum expeditiones, quae in officio poenitentiariae Apostolicae fiunt, ab omni vel minima pecuniae solutione inviolabiliter sint immunes; non omnibus tamen monialibus facile est invenire, qui earum negotia in Urbe procurare velit, et possit.

9. Iam vero postrema superest quaestio, nimirum de qualitatibus confessarii extraordinarii, qui vel pro universa monialium communitate, vel pro aliqua moniali peculiariter deputari debeat. Porro nullo unquam tempore dubitatum fuit, an in huiusmodi sacerdote aetatis maturitas, morum integritas, prudentiae lumen requiratur, quas quidem dotes in eo, qui ad huiusmodi munus adhibeatur, necessarias esse, omnes fatentur. Sicut etiam minime dubitatur, quin idem ab ordinario loci specialiter pro monialibus approbatus esse debeat, quum huiusmodi approbatio, ex Apostolicarum constitutionum lege, omnino requiratur non solum in omnibus tam ordinariis, quam extraordinariis confessariis, qui monialibus, etiam regularibus subiectis, ab earum respective superioribus deputantur; sed etiam in iis, qui a cardinali maiori poenitentiario conceduntur, etiam Apostolica Sede vacante, quo nimirum tempore amplioribus is pollet fa-

cultatibus, ut videre est in nostra constitutione super i..ius facultatibus edita, quae est XCV. in tomo primo Bullarii nostri, ubi paragrapho 53. eidem conceditur, ut vacante Sede *monialibus confessarios extra ordinem valeat deputare, si eos ex aliqua rationabili causa petierint, pro earum libitu, inter approbatos ab ordinario ad audiendas monialium confessiones eligendo.* Quamobrem ad id dumtaxat reducta est controversia, an scilicet e clero saeculari, an vero e regulari eligendus sit huiusmodi confessarius; tum inter regulares, an assumi possit ex quolibet ordine alias permisso, an vero semper deputari debeat ex ipso ordine praelati regularis, ad quem monasterii regimen spectat.

10. Sane pro monialibus episcopo immediate subiectis, regula est, ut ordinarius earum confessor sit sacerdos saecularis; extraordinarium vero ex ordinibus regularibus saepissimo assumi, apud plerosque episcopos usu receptum esse constat; deficiente forsan per singulas dioeceses saecularium presbyterorum ad id muneris idoneorum copia. Regulares autem praelati monialibus sibi subiectis confessarium ordinarium designant e suo ipsorum ordine; extraordinarium autem etiam ex alio ordine regulari deputare possunt, iuxta decretum a saepedicta Congregatione Concilii editum *die 26. Septembris anni MDXCV.* ac relatum in *Libro III. decretor. p. 149. a tergo,* ubi sic legitur: *Sacra et cet. respondit, superiores regulares teneri offerre confessarium extraordinarium eiusdem ordinis, alterius vero ordinis posse quidem, sed non teneri.* Nunquam tamen, quod meminerimus, ullum sacerdotem saecularem, aut diversi ordinis regularem, vidimus a regulari praelato monialibus sibi subiectis extraordinarium confessarem deputari. Denique quum aliquando evenire possit, ut in casu negligentiae superioris regularis, ad episcopum, ut supra dictum est, pertineat deputatio confessarii extraordinarii etiam pro monialibus regularium regimini subiectis, nulla ipsa lege tenetur ad huiusmodi confessarium eligendum ex eo ordine, cuius est monasterii praelatus; sed tali casu liberum est illi quemlibet idoneum presbyterum saecularem, aut alterius ordinis regularem, ad audiendas earum monialium confessiones deputare.

11. At quum superioribus annis Apostolicae Sedi expositum fuisset, pluribus de causis, iisque gravissimis, quas hic referre opus non est, non tam opportunum, quum plane necessarium videri, ut monialium monasteria regularium regimini subiecta, semel saltem

in anno confessarium extraordinarium diversi ordinis regularem, aut e saeculari clero presbyterum haberent, huius rei examen, iubente fel. rec. praedecessore nostro Innocentio Papa XIII. assumptum fuit a peculiari Congregatione ex quinque tunc existentibus S. R. E. cardinalibus composita, cui nos tunc in minoribus constituti, in secretarii munere operam praestabamus; quaeque, per annum et ultra, singulis hebdomadis cogebatur ad discutienda, et definienda complura ecclesiasticarum quaestionum capita, quae deinde inserta sunt in Apostolicis literis ab eodem Innocentio praedecessore editis die XIII. Maii anni MDCCXXIII. quarum initium est: « *Apostolici ministerii,* » quae etiam a sa. mem. praedecessore quoque nostro Benedicto XIII. in forma specifica confirmatae fuerunt, per alias similes literas datas die XXIII. Septembris anni MDCCXXIV.

12. Cum autem negotia, quae in ea Congregatione tractabantur, nullius privatas rationes attingeret, sed de restituenda potissimum Tridentini Concilii observantia in quibusdam catholici orbis regionibus, ut ferebatur, non parum labefactata, unice ageretur; necessarium minime iudicatum fuit, aliquem velut in iudicium vocare, ad deducenda iura, siquae, sibi adversus illa, quae decernenda viderentur, competere forsan putaret. Sed nostra peculiaris cura erat, ad singula proposita capita totidem dissertationes, unicuique ex praefatis cardinalibus exhibendas, elucubrare; ad demonstranda videlicet fundamenta illius disciplinae, quae in usum revocanda censebatur. Nec aliter se res habuit, quum in eadem Congregatione, ut praefertur, in deliberationem venit, an decernendum foret, ut regulares monasteriorum praelati, una saltem ex tribus vicibus, quibus extraordinarium confessarium monialibus sibi subiectis in annos singulos exhibere debent, aliquem saecularem, aut alterius ordinis regularem presbyterum ad id deputare teneretur, utque ipsis hac in re deficientibus, liberum esset episcopis locorum ordinariis eorum defectum supplere, et emendare.

13. Verum quum regularibus innotuisset, a praedicta Congregatione conditum esse decretum eorum intentioni contrarium, utpote qui minime adstringi volebant ad huiusmodi annuam deputationem confessorum extraordinariorum e clero saeculari vel ex aliis ordinibus; nonnullarum religionum procuratores generales petierunt admitti ad deducendas rationes, quas huiusmodi decreto obstare putabant. Cumque id facile impetrassent, ac suam, totiusque coetus regularium

causam per eximios illius temporis in Romana curia advocatos defendi curassent; sed nihilominus praedicta cardinalium Congregatio in priori sententia permansisset, placuit praefato praedecessori Innocentio, antequam decretum huiusmodi approbatione sua confirmaret, aliorum cardinalium sententias audire. Itaque, exclusis illis omnibus, qui ex ipsius Pontificis deputatione, in praecedentibus sessionibus per annum integrum negotia discusserant; aliisque advocatis cardinalibus, quibus exhiberi secreto fecerat conscriptorum allegationum exempla; nobis etiam adesse iussis, qui rationum momenta a priori Congregatione prae oculis habita, si opus esset, exponere possemus; novam cardinalium Congregationem ex improviso coram se convocavit, in qua iterum proposita quaestio diligenter, ac maturo discussa fuit: ac deinum ipse Pontifex, de ipsius Congregationis consilio, et assensu super hac re decrevit, ut sequitur: *Cumque ex eodem Concilio Tridentino confessor extraordinarius bis, aut ter in anno offerri monialibus debeat, qui omnium confessiones audiat; si in posterum superiores regulares, quoad monasteria ipsis subiecta, toties praedictum extraordinarium confessorem deputare neglexerint, vel si etiam ex proprio eodem ordine semper deputaverint, nec saltem semel in anno ad id munus elegerint sacerdotem aut saecularem, aut regularem alterius diversi ordinis professorem, in his casibus episcopi, pro sui arbitrio et conscientia, deputationem huiusmodi facere possint, nec illa quovis titulo, aut praetextu, a superioribus valeat impediri.*

14. Perscriptum sane fuit huiusmodi decretum ea occasione, qua agebatur de restituenda in certis quibusdam regionibus ecclesiastica disciplina ad formam Concilii Tridentini. Verum ipsius decreti vigor ad eas dumtaxat regiones minime restrictus fuit; quum et animarum pericula, quae ex perpetua confessorum eiusdem ordinis deputatione timebantur, in omnibus monasteriis regularium regimini subiectis locum habere possint; et quaecumque adversus decretum ipsum adducta fuerunt, ex generalibus ordinum statutis, et ex constitutionibus monialium regularibus subiectarum, fuerint desumpta. Cumque iudicatum fuerit, ea omnia nequaquam obstare, quo minus ita decerneretur; sequitur, ut quamvis eidem decreto causam dederint peculiarium quarundam regionum necessitates Apostolicae Sedi eo tempore expositae, illud tamen generale sit, et universos per orbem regulares monasteriorum monialium praelatos afficere debeat. Cum vero deinde

alter laudatus praedecessor Bened. XIII. Innocentii literas in forma specifica confirmaret, nobis constat, illius mentem fuisse, ut huiusmodi decretum universalis et inviolabilis legis vim obtineret. Super quo nihilominus no ulla apud aliquns supersit dubitatio. Nos ipsi, praesentium litorarum vigore, ac motu proprio, et certa scientia, deque Apostolicao potestatis plenitudine, ipsum relatum Innocentii praedecessoris decretum, statutum, mandatum, atquo praeceptum, ad omnia per orbem ubique existentia, et regularium regimini subiecta monialium monasteria, quatenus opus sit, expresse extendentes, et ampliantes, decernimus, atque statuimus, ut singulis annis, incipiendo a proximo millesimo septingentesimo quadragesimo nono a Nativitate Domini decurrendo, regulares monasteriorum praelati teneantur bis, aut ter in anno confessarium extraordinarium universis monialibus in iis degentibus offerre; si vero ipsi forsan huiusmodi confessarii extraordinarii deputationes intra praescripta tempora omiserint, vel semper proprii ordinis regularem sacerdotem ad hunc effectum deputaverint; itaut praefatae moniales semel saltem in anno confessarium extraordinarium e clero saeculari, aut ex alio ordine regulari non habeant; ad episcopos dioecesanos, omni appellatinne remota, devolvatur ius supplendi eorundem praelatorum defectum (si nempe pensatis rerum circumstantiis, ita expediens esse iudicaverint) per deputationem confessarii extraordinarii, quem tam in uno, quam in altero casu, aut e clero saeculari, aut ex alio regulari ordino, pro ipsorum arbitrio, deligere possint, et valeant.

15. Quocirca dilecto filio nostro S. R. E. cardinali, moderno nostro, et pro tempore existenti Romani Pontificis in Urbe, eiusque districtu vicario in spiritualibus generali, earundem praesentium tenore committimus, et mandamus, ut haec nostra decreta atque statuta, tam in omnibus eiusdem Almae Urbis monasteriis, quae regularium regimini subsunt, quam in aliis quibusque regularium, aut saecularium mulierum, aut puellarum domibus, seu collegiis, atque conservatoriis, quibus unicus ordinarius confessor a superioribus deputari solet, in omnibus, et per omnia, iuxta earundem literarum praescriptum, exactissime observari, et adimpleri faciat; ne forte audiri contingat, quod cum magna animi nostri molestia dictum aliquando esse cognovimus, Apostolicas constitutiones Romae quidem ferri et publicari, sed eas minime in ipsa Urbe ad effectum perduci.

16. Eandem porro curam, et sollicitudinem iniungimus, et demandamus venerabilibus fratribus patriarchis, primatibus, archiepiscopis, et episcopis per omnes universi orbis ecclesias constitutis; quibus, ut satis prospectum putamus voluntatis nostrae studium, tam in eorum rationabilibus querelis, iustisque petitionibus suscipiendis, quam in corruptelis, quas irrepsisse iudicaverint, eliminandis; idque, non ex ingenio nostro quidquam statuendo, nec peregrinas novitates inducendo; sed veteres ut plurimum leges et regulas, vigili praedecessorum nostrorum providentia iampridem constitutas, ad pristinum debitumque vigorem, et usum revocando. Ita eosdem meminisse volumus, proprium zeli pastoralis officium non in eo situm esse, ut adversus ea, quae contra leges fiunt, inutiliter deplorando declament; sed ut illa de medio tollere curent, adhibitis opportunis remediis in eum finem iam praestitutis, implorato etiam Apostolicae Sedis auxilio ubi impedimentum aliquod eorum auctoritati, et legum executioni afferri contingat, omnesque diligentias et curas, quas corrigendis abusibus ipsi fideliter impenderint, in irritum cedere videant.

17. Quoniam vero tam in superius allegato Clementis XI. edicto, quam in synodalibus plurium episcoporum constitutionibus statutum esse conspicimus, ut quo tempore extraordinarius confessor alicui communitati deputatus ministerio suo fungitur, ordinarius confessor nullum ipsi impedimentum afferre audeat, multoque minus praesumat per id temporis alicuius monialis, sive superiorissae, sive novitiae, sive conversae neque demum alterius cuiuscumque personae intra septa monasterii, aut piae domus commorantis, sacramentalem confessionem audire; nos id quoque approbatione nostra roborantes et confirmantes, statuimus et mandamus, ut episcopi quidem, si de monasteriis, aut domibus eorum regimini subiectis agatur, regulares autem superiores, quod ad illas communitates attinet, quibus ipsi praesunt, pro huiusmodi legis implemento advigilent, et contravenientes meritis poenis coerceant, et afficiant.

18. Ac demum quibuscumque confessariis extraordinariis, qui vel alicui communitati generaliter, vel peculiariter alicui personae in monasterio degenti, concessi ac deputati fuerint, districte iubemus, sub poenis adversus accedentes ad monasteria monialium, et cum ipsis conversantes, praesertim regulares, a praedecessoribus nostris quandocumque statutis (quas etiam praesentium vigore con-

firmamus, et innovamus), ne, postquam suum officium impleverint, ad idem monasterium ulterius accedere, aut ullius generis commercium intra ipsum quomodocumque continuare et fovere, etiam sub spiritualis causae, aut necessitatis obtentu et colore, audeant, aut praesumant.

Omissis et cet.

Datum Romae apud S. Mariam Maiorem anno Incarnat. Dominicae MDCCXLVIII. nonis Augusti Pontificatus nostri anno VIII. — D. card. Passioneus. — I. datarius. — Visa de curia. I. C. Boschi. — I. B. Eugenius. — Locô ✠ Plumbi. — *Registrata in secretaria brevium. Publicat. die 26. Augusti 1743.*

NUM. XL.

(Vid. §. V. cap. VI. n. 221. vol. II. pag. 204.).

Affertur dispositio literalis constit. Alexandri VII. incipien. « Felici » XIII. Kal. Nov. 1664., *qua facultas praelatis regularibus concessa pro visitandis monasteriis iisdem subiectis moderatur ac limitatur.*

Summarium

1. Praelati regulares in monasteria monialium sibi subiecta ingredi prohibentur nisi semel in anno ex causa visitationis localis.

2. Sed si ob clausurae custodiam, et ob aliam urgentem causam pluries in anno opus habeant, ingredi debeant una cum episcopo, vel persona ecclesiastica ab hoc deputanda.

3. Visitatio a praelatis regularibus facienda est per seipsos, et cum assistentia quatuor monialium seniorum, nec ante ortum nec post occasum solis, nulla sumpta refectione.

4. Si visitator sit generalis, possit secum ducere duos socios; aliter, unum tantum nunquam separandum in actu visitationis

5. Visitatio personalis fiat ad crates extra septa per seipsos.

1. Omissis etc. Praesentibus perpetuo valituris sancimus, ut in posterum intra fines Italiae, et insularum adiacentium generalibus, provincialibus, abbatibus, et quibuscumque aliis superioribus regularibus, quibus alioqui cura et regimen monasteriorum sanctimonialium quovis modo incumbit, intra septa eorumdem monasteriorum

nullatenus ingredi liceat, nisi ex causa visitationis localis, et hoc semel tantum in anno. ita ut in eo anno, in quo nullus ex memoratis superioribus visitaverit, alius superior a visitatione huiusmodi omnino se abstineat.

2. Quod si ob clausuram, quae a S. Tridentina synodo etiam in monasteriis exemptis, curae et vigilantiae episcopi in primis committatur, aut ob aliam urgentem et necessariam causam oportuerit superiorem regularem eodem anno pluries ingredi septa monasterii, tunc non aliter ingrediatur, quam cum praesentia episcopi dioecesani, vel alterius personae ecclesiasticae saecularis boni exempli, ac maturae aetatis, ab ipso episcopo ad hoc specialiter deputatae.

3. Visitet autem superior regularis interiorem clausuram per se ipsum non autem per alium, etiamsi fuerit legitime impeditus, quo casu differatur visitatio ad aliud tempus, quo cessaverit impedimentum, et visitationem celeriter et unica die, debita tamen cum diligentia absolvat, nec ante ortum solis eam incipiat, nec post occasum eam protrahat, neque ipse visitator, neque eius socii ullam sumant in monasterio refectionem.

4. Porro si visitet generalis, possit secum habere duos socios sui ordinis; si alius a generali, unum tantum, exclusis omnibus aliis, etiam ratione officii. Qui quidem socii assumantur exemplares et maturae aetatis, et in actu visitationis a visitatore nunquam separentur, sed eum aspicere, et aspici ab ipso semper possint. Ac praeterea visitatori assistant quatuor moniales ex senioribus monasterii, quae similiter, visitatione durante, nunquam separentur a visitatore et sociis. Reliquae vero moniales, et puellae seculares in monasterio degentes, nisi legitimo detineantur impedimento, conveniant omnes in choro, antequam visitator ingrediatur interiorem clausuram, et in eo permaneant, durante visitatione, et quousque idem visitator cum sociis e monasterio exierit. Idemque curet visitator, et tempestive moneatur abbatissa, seu monasterii praefecta de praestituta die, et hora visitationis.

5. Visitatio vero personalis fiat ad crates, et omnino extra clausuram monasterii, et per ipsummet superiorem dumtaxat, ut supra dictum est de visitatione interioris clausurae.

Omissis etc.

NUM. XLI.

(VID. APP. AD §.V. N. 266. VOL. II. P. 232.)

Super conservatoriis virginum anglicanarum nuncupatarum.

Summarium.

1. Pontifex pro ecclesiae regimine quandoque causas ad se avocat, illasque cum aliorum consilio definit.

Controversia orta fuit inter curiam episcopalem Augustanam, et conservatoria virginum anglicanarum, alias Iesuitissarum super obedientia episcopo Augustano praestanda.

Huius controversiae occasione aliae quaestiones excitatae sunt super essentia, et identitate instituti dictarum virginum, et super persona quondam Mariae Warth fundatricis alterius reprobati instituti.

Pontifex super integro negotio deputat Congregationem particularem.

Decreta dictae Congregationis, auditis partibus, facta a Pontifice ut infra, approbantur ab Urbano VIII.

2 Praemittuntur ea, quae de gestis dictae Mariae, eiusque praetenso instituto in tabulariis S. Cong. de Prop. Fidei habentur;

Quarum rerum historia enucleatim per omnes partes ordine explicita, breviter enarratur.

3. Postero tempore aliud fundatum fuit in Bavaria institutum virginum Anglicanarum, ab eo quod fundavit Maria Warth, plane dissimile ac diversum, et Apostolica Sedes peremptorie reprobavit, adeoque cum eo minime confundendum.

4. Huius alterius instituti constitutiones approbavit Clemens XI.

5. Ibi de Iesuitissis nulla fit mentio, neque reprobationi ab Apostolica Sede iam emissae derogatur.

Approbatio constitutionum praedicta non extenditur ad institutum ipsum.

6. Multoque minus ad institutum Mariae Warth.

7. Clemens XI. Urbani VIII. constitutionem non modo non abrogare, sed nec moderari voluit.

8. Resolutio quatuor priorum dubiorum, quae resolvenda proponebantur, quam Pontifex confirmat. Urbani VIII. constitutionem innovat, et Clementis XI. constitutionis sensum declarat

9. Exemplum affert ab illis quaestuariis, nempe eleemosynarum quaesitoribus petitum, qui a conciliis reprobati fuernnt.

10. Quin tamen omnes omnino eleemosynarum pro piis locis quaestores reprobati fuerint.

11. Series vitae Mariae Warth, cuius memoriam publico cultu minime dignam esse decernitur.

12. Namque absque Sedis Apostolicae auctoritate non licet attribuere cuiquam cultum, aliosque actus sanctis coelitibus proprios.

13. Pontifex progreditur ad decisionem propositae controversiae, quae pendet a qualitate instituti, et votorum, quae emittuntur.

Resolutio quinti ac sexti dubii.

Ad essentium status religiosi requiritur approbatio S. Sedis, quin suffragetur approbatio constitutionum.

Vota non censentur solemnia, nisi emittantur in ordine, quem S. Sedes approbavit.

14. Congregatio Ep. et Regul. iam definivit virgines Anglicanas non esse vere religiosas, quia vota solemnia non emittunt, aliisque de causis.

Nihilominus observatio iniungiter constitut. « *Pastoralis curae* » super confessariis ordinariis, et extraordinariis

15. Plura conservatoria praeter superiorissam localem, aliam generalem agnoscunt, et exempla afferuntur.

16. De auctoritate superiorissae generalis, quae coercetur intra limites assignatos in responsione ad septimum dubium.

17. Huiusmodi generalissae pro meliori regiminis institutae sunt, ac ordinariis subiiciuntur, et comprobatur exemplis.

18. Generalissa non habet facultatem sine episcopi licentia ad professionem candidatas admittendi, quae facultas eidem generalissae delegari non vetatur.

19. Enumerantur actus, in quibus generalissa suam potest auctoritatem exercere.

20. Ex instituto, de quo res est, sub episcopi dependentia spiritualis utilitatis fructus sperare fas est, neque iuramentum generalissae a suis virginibus praestitum praeiudicat subiectioni ab iisdem habitae episcopo.

21. Adducitur exemplum magistrarum piarum,

22. Quae superiorissae generales habent sine praeiudicio obedientiae episcopo praestandae.

23. Episcopi virgines Anglicanas benigne tractare, et instruere debent in iis rebus, quae institutum ipsum, et virginum officia respiciunt.

Indicatur, qua ratione virgines ipsae erga episcopum sese gerere debeant?

24. Resolutio octavi dubii.

Pontifex laetatur de conservatorii virginum Anglicanarum obedientia, et gratia episcopi iis restituta.

Licentiam Eucharistiae asservandae ecclesiis parochialibus tantum propriam conservatorio impertitur.

Sequuntur solitae clausulae.

BENEDICTUS XIV. EPISCOPUS SERVUS SERVORUM DEI

Ad perpetuam rei memoriam.

Quamvis iusto Dei Omnipotentis iudicio nullus finis sit arduis, acerbisque curis, gravibusque molestiis, quae nobis undique ac sine intermissione circumstant, et opprimunt: attamen constitutum nobis est, caelestis auxilii fiducia, animum non despondere: et quoniam, ipsius Dei beneficio, neque vires, neque rerum, et negotiorum reminiscentia nos in hac provecta iam aetate destituunt, nullum nobis credimus detrectandum esse laborem, quemcumque ad optimum ecclesiae sanctae regimen humilitati nostrae commissum conducere posse reputemus. Itaque quoties exorientium controversiarum natura Apostolicae auctoritatis iudicium requirere videtur, nostramque operam, aliorum consilio adiutam, ad earum rectam decisionem haud inutilem fore iudicamus; eas ipsas ab inferioribus quibuscumque iudicibus, et tribunalibus avocatas, cognitioni nostrae reservare, ac iudiciali sententia prolata, dirimere, ac terminare consuevimus.

1. Huic instituto nostro inhaerentes, quum quaedam controversia non ita pridem exorta fuisset inter curiam episcopalem Augustanam ex una, et duo conservatoria virginum Anglicanarum nuncupatarum, unum nimirum in ipsa civitate Augustae Vindelicorum, alterum vero Mindelheimi, eiusdem Augustanae dioecesis oppido existentia, ex altera partibus: et dicta quidem episcopalis curia praefatis conservatoriis praeceptum fecisset, ut suam ordinariam auctoritatem recognoscerent, sibique debitam exhiberent obedientiam, quam cuidam praetensae generali superiorissae Monachii commoranti ab illis prae-

stari asserebat; praefatum vero conservatorium in civitate Augustana positum huiusmodi praecepto prompte paruisset, sed alterum Mindelheimi existens eidem obtemperare recusasset; quapropter praedicta episcopalis curia ad quosdam actus adversus conservatorium huiusmodi processisset, cumque animadversum a nobis esset, occasione huius controversiae, nonnullas alias moveri quaestiones tam super instituto iesuitissarum, quod idem esse dicebatur cum praedictarum Anglicanarum virginum instituto, quam super persona, et meritis defunctae quondam Mariae Warth, seu de Guardia nuncupatae. dictarum iesuitissarum instituti olim fundatricis: nos, quibus compertum erat, plura de huiusmodi instituto, eiusque fundatrice praedicta, a scriptoribus referri, et asseri, quae minime consentanea sunt actis authenticis, et indubiis monumentis, quae super ipsis, in regestis Congregationum venerabilium fratrum nostrorum S. R. E. cardinalium, tam generalium inquisitorum adversus haereticam pravitatem deputatorum, quam negotiis Propagandae Fidei praepositorum, asservantur; haec omnia ad nos afferri iussimus; ac deputata peculiari congregatione, in quam adlegimus venerabilem fratrem nostrum Xaverium episcopum Praenestinum S. R. E. cardinalem *Gentili*, dilectosque filios nostros Ioachimum tituli S. Caeciliae *Portocarrero*, Carolum Albertum tituli sanctae Mariae de pace *Cavalchini*, et Ioachimum tituli Sanctae Crucis in Hierusalem *Besozzi*, eiusdem S. R. E. presbyteros cardinales respective nuncupatos, nec non venerabilem fratrem Iosephum archiepiscopum Damascenum, Congregationis super negotiis, et consultationibus episcoporum, et regularium secretarium, quem huic etiam peculiari congregationi a secretis esse iussimus, ac dilectum Filium magistrum Clementem Argenvillers auditorem nostrum; atque his omnibus coram nobis die XXI. mensis Iulii an. Domini MDCCXLVIII. congregatis, et diligenti super praemissis omnibus tractatu habito; quum eorum sententia fuerit, ut nonnulla, quae inferius subiicientur, decreta, et rescripta fierent, atque ederentur; ea nos quidem iam tunc approbavimus, et rata esse voluimus; et nihilominus nunc iterum, tenore praesentium, atque evidentiore hac Apostolicae auctoritatis significatione roborata, perpetuam vim, et firmitatem habere decernimus, atque statuimus.

2. Sed quoniam difficile, imo fere impossibile foret intelligere, quibus veluti fundamentis huiusmodi decretorum iustitia innitatur, non cognitis prius his, quae ex praefatis regestis iuridice desumpta

esse diximus; necesse est hic nonnullas facti notitias praeponere. Eae autem sunt, quae sequuntur.

I. Quaedam Maria Warth, seu de Guardia nuncupata, postquam anno MDCIX. quemdam mulierum convictum Audomaropoli, ad bonum finem, ut credi potest, aperuerat; aliosque similes deinde in aliis Belgii locis, et in Leodiensi, Trevirensi, et Coloniensi civitatibus constituerat; sub pontificatu felicis recordationis praedecessoris nostri Gregorii Papae XV. anno MDCXXI. ad urbem accessit, novi instituti sui confirmationem ab Apostolica Sede impetratura.

II. Comparuit anno MDCXXIV. apud congregationem cardinalium negotiis Propagandae Fidei praepositorum procurator cleri Anglicani, graviter expostulans, quod magnum detrimentum missionibus inferretur ex ratione vivendi, quam praefati instituti mulieres sequebantur; id quod in causa fuit, ut ipsius instituti examen existenti cardinali Millino committeretur.

III. Quum anno MDCXXVIII. episcopus Viennensis tunc pariter existens S. R. E. cardinalis Closselius nuncupatus eidem congregationi exposuisset quamdam huiusmodi mulierum domum in sua civitate, seipso inconsulto, apertam fuisse; et quid sibi circa eam agendum esset, ab ipsa congregatione exquisiisset; coacta eodem anno coram recolendae memoriae Urbano Papa VIII. praedictorum cardinalium congregatione, decretum fuit, ipso praedecessore Urbano annuente, ut Apostolicae Sedis nuntiis per diversas regiones constitutis demandaretur praefati instituti, et erectarum respective domuum omnimoda extirpatio, et suppressio. Et quoniam praedictae mulieres se a presbyteris societatis Iesu directas esse iactabant, iniunctum fuit tunc existenti generali ipsius societatis praeposito, ut, quatenus id verum esset, subditis suis omnibus directe inhiberet, ne se in directione convictuum quarumcumque mulierum immiscerent: quum id ipsius societatis instituto contrarium dignosceretur, cuius fundator S. Ignatius, quum Romam advenisset pro obtinenda eiusdem instituti confirmatione, accepissetque piam quamdam mulierem Elisabetham Rosellam nomine, in urbem se pariter contulisse, eo consilio, ut facultatem obtineret, una cum aliis piis mulieribus sub instituti regula convivendi, postulavit ipse, et obtinuit a Romano Pontifice, tam pro se, quam pro universa presbyterorum a se institutorum societate, ut a cura, et directione mulierum in religiosis domibus conviventium, perpetuo liberi, et immunes esse deberent.

IV Dum anno sequenti Apostolicae Sedis nuntii pontificiorum mandatorum executienem respective urgebant, iamque suppressae fuerant dictarum mulierum demus, quae Audomaropoli, Leodii, et Coleniae Agrippinae ante extiterant; quum nuntius Celeniae agens Trevirensem similiter earum domum supprimere aggrederetur; cemparuit quaedam mulier, Cambiani nuncupata, quae se ipsius instituti visitatricem asserens, vigere literarum patentium sibi a praetensa praepesita generali Maria Warth concessarum, ipsius nuntii cenatibus, magna vi et contentione se eppesuit. Maria enim, in Urbe adhuc degens, statim ac intellexit, quid ferrent pontificia mandata, omnem rationem inire studuit, ut ea effectu fraudaret; suasque sequaces ubique existentes per encyclicas literas admonuit, ne iis obtemperarent. Itaque praedictus nuncius, ad ovitanda maiora scandala, nunc quidem ab incoepte desistere satius habuit.

V. Huius rei relatione a nuntio romano transmissa, praedicteque cardinali Clesselio magis magisque instante pro intelligenda Pontificis veluntate circa domum, quae Viennae, ut supra dictum est, aperta fuerat: quum etiam nennulli huiusmodi instituti mulierum convictus, ques Boneniae, Forosempronii, atque etiam Romae clam constitutos fuisse cempertum est, quamprimum suppressi, et extirpati fuissent; tetius negotii cognitio ab ipso Urbano praedecessere ad alteram praedictam congregationem cardinalium, S. Officii nuncupatam, remissa fuit.

VI. Ex huius cengregationis sententia et consilio, quum iudicatum fuerit, eppertunum, et expediens fore, ut Pontificia decreta pro suppressione praedicti instituti iam prolata, Apostolicae censtitutionis robore firmarentur, idem Urbanus praedecesser anno Incarnationis dominicae MDCXXXI. idibus Ianuarii Apestelicas literas sub plumbo edidit, incipientes: « *Pastoralis Romani Pontificis,* » quibus praetensam cengregationem mulierum, seu virginum, iesuitissarum nuncupatarum, penitus, et perpetuo abolevit, eiusque cengregationis assertas visitatrices, rectrices, et praepositam generalem, aliasque officiales quascumque, efficiis, muneribus suis de facto usurpatis privavit, eisdemque, et aliis mulieribus, seu virginibus, buiusmedi praetensae congregationi antea de facte adscriptis, ne insimul, et in communi de caetero degere, et tractare, aut se pro religiosis, seu praetensae huiusmodi cengregationis sequacibus, ullo modo degere, multeque magis ne alias virgines, seu mulieres in ipsius reprobati

instituti societatem deinceps admittere, aut recipere auderent, sub excommunicationis maioris, aliisque poenis, districte prohibuit, easque omnes, quae in ipsa suppressa congregatione, et relative ad illius legitimam subsistentiam, vota quaecumque emiserant, ab huiusmodi votorum obligatione omnino solutas, et liberas esse declaravit; ut fusius legi potest in ipsa constitutione. Denique tam ipsam Mariam Warth, quae interim in Belgium se receperat, quam praefatam Cambiani, in custodiam dari iussit.

VII. Sequuta utriusque detentione, ambae ad urbem decenter translatae, atque hic clementer exceptae fuerunt, ipsiusque Apostolicae Sedis sumptibus in libera custodia asservatae, facto utrique praecepto, ut urbem ipsam carceris loco haberent, atque una ab altera seorsim viverent. Cum autem agnitum fuerit, Mariam quidem seditiosas illas encyclicas literas, de quibus supra dictum est, aliis literis tempestive datis revocasse; alteram vero, Cambiani nomine, muliebri potius levitate atque impetu abreptam, quam consulto, et malitiose peccasse; post factam iisdem facultatem simul convivendi, ac sedulo exploratam utriusque agendi rationem; quum praedicta Maria Warth adversa conflictaretur valetudine, eamque ob rem Viterbii balnea, de licentia praefatae cardinalium congregationis, nullo fructu adiisset, tandem anno MDCXXXVII. indultum illi fuit, ut Leodium cum suo comitatu proficisceretur, quo convalescere posset beneficio illius aeris, quem alias salubrem experta fuerat.

VIII. Non ideo tamen Apostolica Sedes susceptum consilium curamque abiecit de iesuitissarum domibus, seu convictibus abolendis, et extirpandis; qua de re extant posteriora mandata a praedicta sancti Officii congregatione transmissa, et praecise ad Apostolicum nuntium Coloniae degentem anno MDCXL. Cumque deinceps de earum instituto nihil amplius auditum fuerit; sub pontificatu demum felicis recordationis praedecessoris nostri Innocentii Papae XIII. plurium tam ecclesiasticorum, quam saecularium Germaniae principum preces ad Apostolicam Sedem delatae fuerunt, quibus petebatur confirmatio instituti quarumdam virginum Anglicanarum nuncupatarum, quae in variis per Angliam, et Belgium locis constitutae dicebantur. Cuius rei cognitio quum a Pontifice demandata fuisset congregationi S. R. E. cardinalium Concilii Tridentini interpretum, ab hac vero exhibitarum constitutionum revisio delegata fuisset bonae memoriae Leandro cardinali Colloredo nuncupato; his demum, aliisque ad rei

summam pertinentibus in ipsa congregatione mature perpensis, approbatae fuerunt praedictarum virginum regulae; earumque approbatio deinde a sanctae memoriae praedecessore nostro Clem. Papa XI. praefati Innocentii successore, confirmata fuit, quem is Apostolicas literas edidit, incipientes « *Inscrutabili* » datas sub annulo piscatoris die 13. Iulii anni MDCCIII.

3. Verum, ex eo quod praefatae Mariae Warth permissus fuit regressus in partes Belgii, ipsaque deinde marte suo in Angliam transmisit, sequentibus vero temporibus, alia iesuitissarum conservatoria, ut asseritur, fundata fuerunt, ac tandem Clemens XI. supracitatas edidit literas super approbatione constitutionum virginum Anglicanarum, duo religiosi viri Corbinarius Khamm, et Franciscus Schmalzgrueber, ille in *Hierarchia Augustana in Prodromo partis tertiae regularis relatione VI. pag. 506. et seqq.* hic autem in suo *consilio LVI. tom. 1.* hanc deduxerunt consequentiam, quod scilicet restitutum fuerit iesuitissarum institutum, Urbani vero constitutio abrogata fuerit; id quod a veritate longissime abest. Nec enim ea, quae ab Apostolica Sede benigne, aut remisse gesta sunt erga praedictam Mariam Warth, sive quum Romae detineretur, sive quum valetudinis causa permissum ei fuit salubriorem adire regionem, non ea, inquam, adversus ipsam Sedem Apostolicam converti, aut in argumentum innocentiae eiusdem Mariae usurpari debent. Quae etenim a gravioribus poenis ideo exempta fuit, quod literas a se contumaciter, et seditiose scriptas in tempore revocasse probavit; nec nisi post diuturnam detentionem in urbe, loco carceris ipsi assignata, facultatem discedendi, et quidem ex praemissa causa, obtinuit; hanc profecto sine culpa agnitam, aut pro innocente dimissam fuisse, dici non potest. Neque vero recte infertur abrogatio constitutionis Urbanae ex subsequutis novorum earumdem iesuitissarum convictuum erectionibus, quae, si verae essent, nil aliud probarent, quam continuatam adversus Apostolica decreta inobedientiam, et contumaciam. Ita de aliquibus Bizochis, seu Beguinis, qui, postquam proscripta fuerat ipsorum secta, huiusmodi suppressi instituti habitum a quibusdam ecclesiasticis praesulibus susceperant, praedecessor noster Ioannes Papa XXII. in sua *Extravag. sancta Romana. De religios. Dom.* pronunciasse legitur: *Quidam autem eorum dictum habitum, et vivendi ritum a quibusdam episcopis, seu eorum superioribus, vel aliis ecclesiarum praelatis, habuisse profitentur: quod nec eis concedere licuit*

contra formam concilii generalis. Quod idem a nobis diceretur de iesuitissarum domibus, si quas post Urbani constitutionem apertas fuisse constaret; videlicet id nulliter, et indebite factum fuisse. *contra formam Apostolicae constitutionis.* Et sane praedecessores quoque nostri Romani Pontifices in eadem sententia fuisse comprobatur; dum omnia huiusmodi conservatoria, de quibus post praedictam constitutionem ad ipsas relatum est, supprimi, et aboleri mandarunt.

4. Quod autem pertinet ad literas Apostolicas Clementis XI. super approbatione regulae virginum Anglicanarum, ante omnia sciendum est, quod eidem Clementi praedecessori ex parte bonae memoriae Maximiliani Emmanuelis utriusque Bavariae ducis, et sacri Romani imperii principis electoris expositum fuit, nonnullas ex Anglia catholicas puellas nobiles, a patria sua catholicae religionis odio expulsas, in ditionis suae terras olim pervenisse, ibique ab ipsius ducis exponentis Ave benigne exceptas, piisque, et liberalibus subsidiis adiutas sibi quandam domum, seu conservatorium constituisse, ibique vixisse, aliasque subinde puellas, inter eas postmodum receptas, nunc pariter vivere, ac praeter alia pietatis opera, puellis, quae ipsis erudiendae tradebantur, docendis, et instruendis incumbere. Cumque eaedem nonnullas pie vivendi regulas sibi observandas praescripsissent, quas Apostolicae confirmationis patrocinio communiri magnopere optabant, ideo ipse Maximilianus dux et princeps elector pro huiusmodi approbatione eidem Clementi praedecessori humiliter supplicabat, prout latius in eiusdem Clementis literis continetur. Cumque huiusmodi regularum revisio antea commissa fuisset Congregationi S. R. E. cardinalium Tridentini Concilii interpretum; haec autem, regulis ipsis mature examinatis, eidem Clementi sententiam suam pro earum approbatione aperuisset; Pontifex ipse, per supradictas literas Apostolicas, easdem confirmare non dubitavit.

5. In his autem literis nulla mentio fit de Iesuitissis, quae quidem in Urbani constitutione appellantur: *certae mulieres, seu virgines, iesuitissarum nomine assumpto:* illae vero, de quibus agunt Clementis literae: *catholicae puellae nobiles Anglae,* nuncupantur. Praeterea in Urbani constitutione agitur de mulieribus, quae exercebant *opera permulta, sexus, et ingenii imbecillitati, et modestiae muliebri, ac virginali praesertim pudori minime convenientia:* cum aliis, quae fuse leguntur in libello a procuratore cleri Anglicani exhibito praefatae congregationi cardinalium Propagandae Fidei negotiis praepositae;

in quo dicitur, eas catholicae religioni nostrae apud haereticos approbrium, et ignominiam inferre. Contra vero de nobilibus puellis Anglis in Clementino brevi dicitur, quod e patria, *odio catholicae religionis, quae ibi persecutionem patiebantur, expulsae, et extorres erant.* In his etiam literis nullum verbum fit de ipsa Urbani constitutione; quum tamen, ex perpetua praxi Apostolicae Sedis, quoties aliquid per literas Apostolicas statuitur de quacumque re, de qua praecedentes Pontifices aliqua decreverunt, eorum expressa mentio numquam omitti soleat. Neque vero in iisdem Clementis literis derogatur praefatae Urbani constitutioni; cui quidem per clausulas generales derogari non poterat, sed ad eam infirmandam, speciali, et expressa derogatione opus erat. Ipsis denique literis apposita legitur clausula salutaris, videlicet: *Caeterum non intendimus per praesentes ipsum conservatorium in aliquo approbare:* quae tunc apponi consuevit, quum approbantur, seu confirmantur regulae alicuius conservatorii, aut monasterii mulierum, sine clausura viventium, contra praescriptum decretalis Bonifacii VIII., et decretorum Concilii Tridentini, nec non constitutionis S. Pii Papae V., quae incipit « *Circa Pastoralis.* »

6. In summa, neque verum, neque verosimile est, magnum Pontificem Clementem XI., eximia doctrina, et vastissima negotiorum Apostolicae Sedis cognitione praeditum (de quo nos ipsi, qui olim in minoribus constituti plures annos in variis muneribus ipsius singulari erga nos benignitate nobis iniunctis, eidem officia, et ministeria nostra praestitimus, et testificari possumus, et libenter testificamur) unius peculiaris conservatorii regulas approbando, in quo nonnullae catholicae virgines ex Anglia extorres sese receperant, in integrum restituere voluisse iesuitissarum institutum, quod ignorare non poterat, ab Urbano Papa VIII. tamquam generalium conciliorum Lateranensis, et Lugdunensis, aliisque Apostolicis sanctionibus contrarium, et quidem gravissimis de causis in ipsius Urbani constitutione relatis, atque in duabus congregationibus sancti Officii, et Propagandae Fidei diu et mature perpensis, suppressum atque abolitum iam pridem fuisse.

7. Sane post damnatam, abolitamque in Concilio Viennensi a praedecessore nostro Clemente Papa V. quarumdam mulierum sectam, quae vulgo Beguinae vocabantur, de quibus agitur *in Clementin. ad nostram tit. de haereticis,* ubi etiam earum perditi mores enunciantur, quum a ter praedecessor noster Ioannes Papa XXII. nonnullas ex

illis ab aliarum criminibus immunes esse, atque honeste vivere comperisset, declaravit has minime comprehendi debere sub abolitione Beguinarum a Clemente facta; ut videre est in *Extravag. comm. cap. Ratio recta de relig. domib.* sed quum praefatus Clemens XI. Anglicanarum virginum regulas approbando, nihil prorsus innuerit, quod ad iesuitissas, et ad Urbani constitutionem referri possit, id etiam argumento esse debet, nec illi propositum fuisse praedictam Urbani constitutionem revocare, nec eam aliqua ex parte temperare.

8. Quapropter, quum in praefata congregatione die XXI. elapsi mensis Iulii, ut praefertur, coram nobis habita, decretum fuerit: *Primo adhuc vigere constitutionem editam a summo Pontifice Urbano VIII. super suppressione iesuitissarum, nec ei unquam fuisse derogatum, nec subsistere assertum a nonnullis fundamentum Pontificiae tolerantiae dictae constitutioni adversantis: secundo, institutum virginum Anglicanarum non esse institutum iesuitissarum: tertio, virgines Anglicanas, reprobatis caeteris aliis constitutionibus, teneri ad observantiam earum tantummodo constitutionum, quae fuerunt confirmatae a sanctae memoriae Clemente XI.: posse tamen ad Sedem Apostolicam habere recursum, quatenus alias edendas censuerint.* Nos, qui iam tunc tria huiusmodi decreta verbo comprobavimus, eadem nunc praesentium literarum tenore approbamus, et confirmamus; dictaeque Urbani constitutioni debitam obedientiam ab omnibus exhiberi mandamus, omnesque, et singulas poenas adversus illius transgressores in eadem propositas iterum statuimus, et innovamus; atque insuper praedicti Clementis XI. literas plenum effectum habere, nec aliter, quam iuxta eorum germanum sensum, et iuxta praemissam declarationem nostram, intelligendas, et interpretandas esse statuimus atque decernimus; prohibentes expresse sub poenis, quae contra transgredientes mandata Apostolica sancitae sunt, ne quis asserere audeat, praedictum abolitum iesuitissarum institutum ab eodem Clemente redintegratum, et restitutum fuisse, quamtumvis forsan a virginibus Anglicanis, omissis iis, quae a praefato Urbano praedecessore in iesuitissarum abolitione damnata, et vetita fuerunt, aliqua pia opera exerceri comperiantur, ex iis, quae exercebantur ab ipsis iesuitissis, ideoque istarum institutum in aliquibus simile videri posset.

9. Quam in rem aptissimum, et satis notum est exemplum quaestorum eleemosynarum, qui etiam *Quaestuarii* appellabantur. Hi duorum generalium conciliorum, Lateranensis, et Viennensis, censura

primum constricti, ob plures deplorabiles abusus, quibus in exercenda piarum largitionum quaestura universae ecclesiae Dei scandalum inferebant, ut videre est in constitutionibus praedecessorum nostrorum Innocentii Papae III. *in cap. Cum ex eo, de poenit. et remiss.*, et Clementis Papae V. *in Clementin. abusionibus eorum tit.*, radicitus demum extirpati fuerunt in novissimo generali Tridentino Concilio *Sess. 21. cap. 9. de Ref.* ubi statuitur: *Ut posthac in quibuscumque christianae religionis locis, eorum nomen, atque usus penitus aboleatur, nec ad officium huiusmodi exercendum nullatenus admittantur, non obstantibus contrariis quibuscumque privilegiis, aut consuetudinibus, etiam immemorabilibus.*

10. Nihilominus post Tridentinum Concilium, et semper alias, et nostris etiam temporibus plures invenire licet pro monasteriis, hospitalibus, aliisque piis locis, eleemosynas colligentes, quod olim ab iis fiebat, qui per relatas canonicas sanctiones aboliti fuerunt. Nec tamen quisquam dicere audebit, recentiores hosce eleemosynarum collectores, ab iis dumtaxat excessibus immunes, quorum veteres illi rei erant, unum idemque institutum cum ipsis iamdudum abolitis quaestoribus profiteri: Quum contra ad diversum omnino genus pertinere dignoscantur, cui novas ex integro leges praescripsit saepe laudatus praedecessor, Urbanus Papa VIII., mandans, ut omnes, et singuli, qui pro monasteriis, locis piis, et hospitalibus eleemosynas conquirunt, providas huiusmodi regulas observare debeant, atque banc etiam, inter alias, ut *eleemosynarum petitores nuncupentur, non vero quaestores,* quorum nomen sacra Tridentina synodus detestatur, ut latius continetur in decreto eiusdem Urbani die XII. mensis Iulii anni Domini MDCXLIX. solemniter edito, et relato *Lib. 17.* decretorum Congregationis Concilii Tridentini *p. 350., et seqq.*

11. Cum autem, occasione praesentis controversiae, animadversum fuerit, certisque argumentis comprobatum, huiusmodi virgines Anglicanas, errore forsan ductas, consuevisse supradictam Mariam Warth, tamquam instituti sui fundatricem agnoscere, eiusque emortualem diem festivis ritibus palam celebrare, atque illis laudes hymno prosequi, et nomen peculiari collecta, et litania invocare, denique beatae titulum tam voce, quam scripto passim illi tribuere; de his in praefata peculiari congregatione decretum fuit: *quarto, non posse* (Anglicanas virgines) *recognoscere in matrem, seu fundatricem Ma-*

riam Warth, seu della Guardia; multoque minus fas esse ipsis, et quibuscumque aliis, eam invocare, tamquam in coelis regnantem, ipsique exhibere cultum publicum, vel alium quemcumque actum, per quem eius asserta sanctitas approbari censeatur: Quod pariter decretum tunc approbavimus, et nunc praesentis constitutionis auctoritate roboramus. Facile enim est intelligere, exhibitos huiusmodi venerationis actus erga praedictam mulierem (quam quidem, nisi aliquid in contrarium asseratur, pie credimus, delictorum suorum labe expiatam, ac Deo in charitate coniunctam ex hac vita migrasse) non alio tendere, quam ut hominum animis insinuetur, eam immeritis in vita persecutionibus vexatam, ab omni demum culpa immunem agnitam fuisse, quum contra, bene perpensis illius vitae actionibus, magna potius dicenda sit Urbani Pontificis clementia erga ipsam fuisse, dum eam errantem, et Apostolicis iussionibus obluctantem benignitate potius obstringere, quam poenis ipsi debitis ad legum praescriptum plectere voluit.

12. Sed quamvis etiam illius vita innocenter traducta, ac perpetuo virtutum fulgore illustris appareret, atque etiamsi post illius mortem ad eius invocationem miracula facta fuisse, aut fieri constaret; nihilominus, absque praevia nostra, seu Romani pro tempore Pontificis auctoritate, minime liceret publicum cultum eidem exhibere, per generalem, et notam Alexandri Papae III. legem *in cap. Audivimus de reliq., et venerat. Sanctor.* Nec dubitari potest, quin publici cultus rationem habeant illi quoque actus, qui privatim exercentur, ubi sint ex eorum genere, qui ab ecclesia instituti sunt ad solemnem beatis, aut sanctis venerationem exhibendam, cuiusmodi sunt illi, quos supra enunciavimus. Neque licet *beati* titulo eos appellare, quibus ab Apostolica Sede beatificationis honores tributi non fuerint, praesertim si appellatio huiusmodi supra personam potius cadat, quam supra mores, et opinionem; qua de re adest decretum inter alia a praefato Urbano VIII. praedecessore nostro super his edita, de protestationibus in principio librorum apponendis ab his, qui servorum Dei vitas conscribunt. Denique interdictum est, ne in die anniversaria obitus cuiuscumque fidelis, qui nondum ab ecclesia inter beatos adscriptus sit, omissis suffragiis pro illius animae requie fieri solitis, missa de Sanctissima Trinitate, vel de Sanctis omnibus celebretur, aut panegyricae conciones habeantur; haec enim omnia ad Servorum Dei cultum, sine auctoritate Apostolicae Sedis, inducen-

dum, fovendum, aut amplificandum collineare dignoscuntur: quibus de rebus a nobis olim fuse actum est in opere *de servor. Dei beatif. et beator. canoniz. lib. 2. cap. 7. n. 3. et 7. cap. 12. num. 2. et seq. cap. 13. num. 4. iuxta editionem patavinam.* Quare, approbato, ut praefertur, confirmatoque decreto superius relato, venerabiles fratres, dilectosque filios, locorum episcopos, et ordinarios, qui in locis sibi subiectis similia usurpari cognoverint, hortamur in Domino, et admonemus, ut pro eorum officii debito, consultissimarum huiusmodi legum transgressores compescere non praetermittant, per legitimas poenas in ipsis Apostolicis constitutionibus statutas, de quibus nos in praefato opere nostro *Lib. 2. cap. 16.*

13. His ita constitutis, assertoque inviolabili vigore Apostolicae constitutionis, per quam Urbanus VIII. praedecessor praefatus iesuitissarum perpetuae abolitioni subiicit, quum simul demonstratum fuerit alterius praedecessoris Clementis XI. literas pro approbatione regularum praefati conservatorii virginum Anglicanarum editas, ad huiusmodi iesuitissarum institutum nullo modo pertinere; dictarum vero virginum conservatoria, licet ab Apostolica Sede, ut praefertur, non approbata, ab hac tamen benigne tolerari, utpote ab eodem reprobato iesuitissarum instituto realiter distincta, et omnino independentia; cumque nihil adversus huiusmodi virginum mores coram nobis deductum extiterit; quin immo eorum opera in instituenda muliebris sexus iuventute plurimum apud nos commendata fuerit; ad dirimendas controversias inter Augustanam episcopalem curiam, et praefatum conservatorium Mindelhemii in eiusdem dioecesi existens, ut initio diximus, exortas; visum est, in praedicta congregatione inquiri oportere, utrum eiusmodi virgines pro veris religiosis haberi debeant, ac vota, quae ab ipsis fieri dicuntur, solemnia, an potius simplicia censenda sint, et an ordinariae iurisdictioni episcoporum, aliorumque praesulum, in quorum dioecesibus earum conservatoria sita sunt, subiecta esse debeant. Super quibus re mature pensata, responsum fuit: *quinto, virgines Anglicanas non esse vere religiosas: promissiones, quae ab ipsis emittuntur, non esse ad summum, nisi vota simplicia, et transmittendam esse formam, et notificanda verba, quibus dictae promissiones emittuntur: sexto, virgines Anglicanas, eorumque coetus, esse iurisdictioni ordinariae episcoporum subditos, in quorum dioecesibus sunt, et ad ordinarios praedictos pertinere, deputare directores spirituales, et confessarios, qui sibi apti videbuntur,*

sive ex coetu presbyterorum saecularium, sive regularium. Quae quidem responsa nos pariter tunc approbavimus, et nunc praesentium tenore, et Apostolicae auctoritatis plenitudine confirmamus, et roboramus. Si enim ad essentiam status vere religiosi requiritur, ut religio, seu ordo, in huiusmodi statu, Apostolicae Sedis confirmatione stabiliatur, iuxta canonicas sanctiones, de quibus *in cap. unic. de religios. domib. in VI.*, nec sufficit ab eadem Apostolica Sede obtinuisse dumtaxat approbationem, et confirmationem regularum, quas aliqua virorum, aut mulierum societas sibi observandas praescripserit; si vota paupertatis, obedientiae, et castitatis, ab Anglicanis virginibus emissa ad formam regularum a Clemente XI. approbatarum, coniuncta dici nequeunt cum expressa, aut tacita professione in aliquo ordine per Sedem Apostolicam in statu verae religionis, ut praefertur, approbato, clare patet et statum virginum Anglicanarum non esse statum verae religionis, et vota, quae ab ipsis fiunt, simplicia ad summum vota, non vero solemnia censeri debere, ad tramites decretalis Bonifacii Papae VIII. quae unica extat sub titulo *de voto, et voti redempt. in sexto.*

14. Et haec quidem ex variis facti notitiis, et animadversionibus ex rei natura desumptis, maiori etiam in luce collocantur: Quod enim praedictae virgines veris religiosis accenseri non debeant, id iam usque ab anno MDCCVI. responsum fuit a congregatione tunc existentium S. R. E. cardinalium negotiis, et consultationibus episcoporum, et regularium praeposita, in causa tunc inter conservatorium huiusmodi virginum Monachii existens, et ordinarium locis Frisingensem videlicet episcopum, vertente, eiusque congregationis resolutio a saepe laudato praedecessore Clemente XI. confirmata, et approbata fuit per literas in forma brevis datas V. Martii eiusdem anni incipientes: « *Emanavit.* » Quod idem earum vota simplicia, non solemnia, dicenda sint, ex ipsis verbis constitutionum ab eodem Clemente XI. pro illis approbatarum eruitur, siquidem ibi sic legitur: *Licet regulae nostrae non tendant ad statum, sive ordinem religiosum; tria tamen vota emitti solita, paupertatis, obedientiae, et castitatis, veluti triplicem vivendi modo murum, omnes peculiari studio conservare studeant, nihilque, quod illum ullatenus deliberare, aut violare possit, admittant:* Denique quum in supradicta causa Frisingensis resolutione, Apostolica auctoritate, ut praefertur, approbata, decretum fuerit, easdem virgines immediate subiectas esse iurisdictioni, et correctioni ordi-

narii, in earum vero regulis similiter approbatis expresse legatur, quod *duo confessarii a superioribus, si commode fieri possit,* earum coetibus *proponendi sint*; superiorum autem appellatione non alii intelligi debeant, quam ordinarii locorum, quorum iurisdictioni eas immediate subiectas esse iam demonstratum est; ex his simul iunctis aperte comprobatur iustitia decreti sub *num. sexto* superius relati, in eo quod pertinet ad deputationem confessariorum, et directorum spiritualium. In hac autem decreti parte exequenda, minime dubitamus, quin episcopi, et ordinarii locorum Apostolicas nostras literas superiore anno MDCCXLVIII. Nonis Augusti editas, quarum initium est « *Pastoralis curae* » prae oculis habituri sint; quibus nempe literis et plura constituimus observanda in deputationibus confessariorum ordinariorum, et extraordinariorum tam pro monialibus, quam pro aliis mulieribus, seu virginibus, in piis domibus, et conservatoriis degentibus, et superiorum animos, ad moderatae facilitatis, et indulgentiae sensus induendos erga eas, quae iustis de causis confessarios extra ordinem sibi concedi postulaverint, magnopere hortati sumus.

15. Porro non haec duo sola virginum Anglicanarum conservatoria, quae controversiae causam dederunt, in partibus Germaniae sunt, sed praeter aliud superius memoratum Monachii in Frisingensi dioecesi existens; unum etiam in sancti Hippolyti, et aliud in Krembsi, dioecesis Passaviensis oppidis seu civitatibus, aliaque forsan alibi, existunt. Unumquodque eorum a sua superiorissa loculi gubernatur; at praeter hanc, aliam quoque superiorissam supremam agnoscit, quae generalis etiam dicitur; propterea quod omnia conservatoria huiusmodi, praecipua quadam auctoritate moderatur. Nec ea tamen unica est pro omnibus eiusdem instituti conservatoriis. Etenim non ita pridem contigit, ut in praefata cardinalium congregatione episcoporum, et regularium negotiis praeposita, disputaretur, an conservatorium Krembsense in Austria erectum, et alia forsan in posterum in eadem Austriae provincia sub regulis a Clemente XI. approbatis erigenda, superiorissae generali in oppido, seu civitate sancti Hippolyti residenti, an vero alteri superiorissae generali in Bavaria commoranti, subesse deberet: cumque rescriptum emanaverit pro superiorissa sancti Hippolyti, nos illud per literas in forma brevis incipientes « *Exponi nobis* » datas die XXV. mensis Maii anni Domini MDCCXLII., ac dilecto Filio nostro Iosepho Dominico presby-

tero Sanctae Romanae Ecclesiae cardinali de Lamberg nuncupato Passaviae episcopo pro executione directas, confirmavimus, et approbavimus. Contra vero praedicta duo conservatoria, Augustae Vindelicorum et Mindelhemii constituta, Bavaricae superiorissae generali obediunt. Unde quum superioribus annis universa Bavaria ab externis militibus occuparetur, atque interim advenisset tempus, quo ad novae superiorissae generalis electionem procedendum erat; venerabilis frater Ioseph episcopus Augustanus, pro pastorali sua providentia et circumspectione, vetuit, ne superiorissa localis Augustani conservatorii, ad eiusmodi electionem peragendam, incommodum et periculosum iter Monachium versus susciperet; sed electionem ipsam, nova methodo pro ea vice prudenter praescripta, Augustae fieri curavit, ut constat ex ipsius episcopi mandato, facto die 6. Iunii 1745.

16. Propter hanc igitur supremam, seu generalem superiorissam, aliud vertebatur controversiae caput inter praefatam Augustanam episcopalem curiam, et dictum Mindelheimense conservatorium; quum virgines Anglicanae in hoc commorantes, speciem quamdam exemptionis et independentiae ab ipsius episcopalis curiae auctoritate sibi arrogare volentes, hoc inter alia obtenderent, quod scilicet obedientiam suam huiusmodi generali superiorissae promiserant. Super quo, matura deliberatione in praedicta congregatione habita, quum rescriptum fuerit, ut sequitur: *septimo, nihil innovandum quoad superiorissam: eius tamen auctoritatem coercendam esse ad visitationem, superintendentiam in materia educationis puellarum, translationem virginum de uno in alium locum, accedente debita subordinatione in praedictis ab ordinariis locorum; prout latius explicabitur a Sanctitate Sua in constitutione suis tempore et loco edenda:* Nos huiusmodi rescriptum, et tunc oretenus approbavimus, et nunc praesentis constitutionis auctoritate, *iuxta modum tamen mox declarandum,* confirmamus, et ratum facimus.

17. Non hic agitur de praeposita generali instituti iesuitissarum, quae dudum, una cum ipso instituto, caeterisque praetensis illius officialibus, in praecitata constitutione Urbani Papae VIII. abolita fuit; sed res est de una, vel potius de pluribus generalibus superiorissis, quibus, ad plura, virginum Anglicanarum conservatoria diversis in locis constituta, utiliter dirigenda, et moderanda, annuentibus episcopis, in quorum dioecesibus huiusmodi conservatoria erecta fuerunt, suprema quaedam auctoritas in eadem attributa fuit. Nec igitur

pariter de tali superiorissa generali, quae amplam quamdam iurisdictionem in subditas exercere, ipsaque ab ordinaria episcopi auctoritate exempta esse debeat; qualis esse asseritur superiorissa ordinis Frontebraldensis; pro qua prolixam scripsit *Apologiam* Ioannes de la Mainferme, duobus iustis voluminibus editam *Lutetiae Parisiorum, anno Domini MDCLXXXIV.*; et de qua plura reperiuntur *in Historia Ordinum Monasticorum Religiosorum, et militarium ibidem impressa anno MDCCXXI. tom. 6. cap. 2.* Aut qualis est abbatissa Burgensis in Hispania, quae capitulum generale in ipsa civitate Burgensi singulis annis celebrare solet, et in plura monasteria regnorum Castellae et Legionis, suam iurisdictionem exercet; de qua *in annalibus Cisterciensibus tom. 1..pag. 225.*, et apud *Thomassinum de vet. et nov. ecclesiae discipl. part. 1. lib. 3. cap. 68. n. 12.*, multa habentur. Sed agitur de superiorissa generali nuncupata, cuius facultates circa res parvi momenti versantur; quaeque nullam, quantumvis parvam, facultatem exercere debet, independenter ab ordinaria auctoritate eorum praesulum, in quorum dioecesibus existunt instituti sui conservatoria; quae omnia et singula, ut supra dictum est, ordinariae eorumdem praesulum iurisdictioni immediate subiecta sunt, et esse debent.

18. Huic igitur generali superiorissae minime licebit virginem ullam ad supradictorum votorum professionem admittere, aut professiones huiusmodi recipere, nisi prius ipsi ab episcopo necessaria facultas ad hunc effectum, sive peculiariter ad quemlibet actum, sive generaliter ad omnes, concessa fuerit. In monasteriis enim, et conservatoriis episcopo immediate subiectis secundum canonicam regulam, professiones fieri debent in manus vel ipsius episcopi, vel illius, quem, seu quam ipse, ad eas recipiendas delegaverit (cum enim agatur de actu non ordinis, sed iurisdictionis, mulier quoque potest ad illum delegari): quae regula apud omnes ecclesiastici iuris auctores sine contradictore recepta, desumpta est ex *cap. Consuluit, sub tit. Qui clerici vel voventes;* ubi paedecessor noster Alexander Papa III. ita scribens: *Nec in manus alicuius episcopi, abbatis, vel abbatissae, aut super altare professa est, vel obedientiam promisit:* eorum enumerationem fecisse censetur, qui professiones personarum sibi respective subiectarum recipere debent.

19. Eidem tamen generali superiorissae licebit, praevio expresso dioecesani praesulis assensu, conservatoria, seu domos visitare, et an in ipsis omnia ad propriarum constitutionum, rectaeque disciplinae

normam gerantur, et quomodo puellarum institutio ac profectus promoveatur, diligenter cognoscere. Et haec quidem per discretas mulieres, procul omni periculo, et aptius fortasse, quam per viros, perfici possunt, ex iisque multa sane ad dioecesis regimen opportuna cognoscere poterit superior ecclesiasticus; episcopus nimirum, seu ordinarius loci, ad quem post visitationem, de omnibus relatio fieri debebit, ut is pastoralis providentiae consilia capiat, prout in Domino iudicaverit. Eadem quoque poterit magistras, et virgines, de uno in aliud conservatorium transferre prout illas in uno potius, quam in alio, opportune collocandas, et utilem operam praestituras esse, prudenter existimabit; habita tamen ad huiusmodi translationes pro tempore exequendas, licentia, et facultate illius ordinarii praesulis, seu illorum, in cuius, vel quorum dioecesi ipsa conservatoria respective sita reperiuntur.

20. Ipsius itaque generalis superiorissae auctoritate intra huiusmodi limites conclusa, et ad terminos oeconomicae cuiusdam providentiae, nec nisi cum perpetua dependentia ab ordinaria episcoporum auctoritate exercendae, redacta; merito sperandum est, absque illius officii abolitione, (quam quidem praedicta congregatio neque necessariam, neque opportunam fore iudicavit) ex virginum Anglicanarum conservatoriis, universoque earum instituto licet ab Apostolica Sede tolerato dumtaxat, sed non approbato, uberes optatae utilitatis fructus collectum iri. Neque vero timendum est, ullum detrimentum inferri canonico subordinationis ordini ex iuramento obedientiae ab ipsis virginibus praestito, aut deinceps, de ipsius episcopi licentia, ut praefertur, praestando praefatae ipsarum generali superiorissae; quum huiusmodi iuramenta nihil detrahere valeant episcoporum auctoritati, cui ipsae subiectae esse debent, et cuius inconcussae firmitati innituntur, quaecumque in superioribus decretis eorumdem episcoporum ordinariae iurisdictioni reservata esse, et fore statuimus, et declaravimus. In omni enim iuramento semper debet intelligi ius superioris exceptum, ut totidem verbis olim respondit praedecessor noster Innocentius Papa III. in sua decretali *cap. Obedientes de iureiurando*.

21. Haec autem ut aliquo exemplo magis confirmentur, remotioribus silentio praeteritis, iuvat ex his, quae sub oculis nostris geruntur, exemplum afferre nonnullorum convictuum quarumdam mulierum, *magistrarum* nuncupatarum, quarum aliquae *piarum* nomine, aliae

vero *sanctarum* appellatione distinguuntur. Harum omnium institutum circa educationem et disciplinam puellarum occupatur; quod, quum aliquibus retro annis in dioecesi montis Falisci, dum b. m. Marcus Antonius huius S. R. E. cardinalis Barbadicus nuncupatus illius regimen obtineret, initium habuisset, brevi tempore ad alia loca propagatum fuit, ita ut etiam nonnulla ipsius instituti conservatoria in hac ipsa Urbe fuerint constituta; sed exortis in illius regimine quibusdam controversiis, in duas diversi nominis societates, quae tamen unum idemque pium opus urgent, divisum fuit.

22. Quilibet huiusmodi mulierum coetus proprium habet directorem spiritualem, qui de animarum cultura tantummodo curam gerit; utraque vero societas, singulis trienniis, coram proprio directore spirituali congregata, suam sibi eligit generalem superiorissam, aliasque officiales, consultrices nuncupatas; cui quidem superiorissae generali omnes eiusdem instituti magistrae subiectae sunt, et obediunt in iis omnibus, quae ad scholarum regimen, earumque progressus pertinent. Ipsa vero statis temporibus scholas omnes instituti sibi subiecti visitando perlustrat, quamvis extra urbem in diversis per suburbicariam regionem dioecesibus existant. Quae quidem, quum ab huiusmodi generalibus superiorissis, sine detrimento iurisdictionis ordinariorum, quibus earum societates immediate subiectae sunt, et sine ipsorum querela pacifice exerceantur; merito iudicari visum est, Anglicanarum quoque virginum institutum, firmo quamvis remanente, ut praefertur, officio earum supremae, seu generalis superiorissae, et christianae puellarum educationis valde proficuum, et etiam ipsis episcopis in dioecesum sibi commissarum regimine non modico adiumento esse posse.

23. Cuius rei cum nos iustam in Domino fiduciam habemus, tum illud ad eam perficiendam conducere maxime poterit, si venerabiles fratres ecclesiarum praesules, in quorum dioecesibus huiusmodi instituti conservatoria, vel iam erecta sunt, vel in posterum erigi contigerit, pias hasce virgines, in excolenda Dominicae Vineae parte laudabili studio adlaborantes, benigno favore prosequentur, quod nos eisdem enixe suademus, tum etiam si eas edocebunt, nec earum institutum idem esse cum reprobata iesuitissarum societate; nec licitum esse publico cultu venerari eos, qui ab Apostolica Sede inter beatos, vel sanctos adnumerati non fuerint; nec omnia quae de servorum Dei gestis, ab historicis praesertim, pia erga eos affe-

ctione praeoccupatis, enarrantur, ante ipsius Apostolicae Sedis examen, atque iudicium, pro veris certisque amplectenda esse; earum vero conservatoria tolerari quidem ab hac eadem Apostolica Sede, sed institutum ipsum nec approbatum, nec confirmatum esse; obsistentibus sacris canonibus, et generali constitutione sancti Pii V., ne religiosae mulierum domus Apostolica confirmatione stabiliantur, quae se perfectae clausurae legibus non obstrinxerint; si denique eisdem virginibus demonstraverint, regulas a Clemente XI. pro ipsis approbatas, earum agendi normam esse debere; aliasque similiter, quas forsan ad earum instituti perfectionem addendas esse prudenter existimaverint ipsius Apostolicae Sedis iudicio, pro legitima obtinenda approbatione, subiiciendas esse. Ipsae autem Anglicanae virgines et Pontificiam benevolentiam, et ordinariorum praesulum favorem sibi facile conciliabunt, si praesules ipsos, pro veris, et legitimis superioribus, ut par est, agnoscentes, sibique persuadentes, per obedientiae iuramenta, quae propriae generali superiorissae praestiterint, nihil imminui posse de superiorum ordinariorum iure, quod semper, ut supra diximus, in omni promissione, ac iuramento exceptum intelligi debet, ipsis dioecesanis episcopis debita reverentiae, et subiectionis officia, omni prorsus cunctatione abiecta, studuerint exhibere.

24. Hanc animorum, studiorumque concordiam inter locorum episcopos, et Anglicanarum virginum coetus fovendam esse reputans, praedicta congregatio coram nobis habita, in causa conservatorii Mindelheimensis novissimo loco decrevit, ut sequitur: *Ultimo, quod, facta a virginibus Anglicanis civitatis Mindelheimensis obligatione observandi contenta in hoc decreto, restituantur in integrum, missae in ipsarum ecclesia celebrentur, uti prius, et sanctissimum Eucharistiae Sacramentum in ea asservetur; pro qua asservatione Sanctitas Sua, cui id reservatum est, facultatem opportunam indulget episcopo Augustano:* Quod sane decretum a nobis tunc viva voce approbatum, nunc eo libentius confirmamus, quod, et praefati conservatorii virgines debitam obedientiam iam praestitisse, et pium, suique gregis vere amantem episcopum Augustanum iam quoque illis indulsisse accepimus, ut in earum ecclesia, et missae, ut prius, celebrentur, et SS. Eucharistiae Sacramentum retineatur. Quoniam vero alterius huiusmodi gratiae concedendae ius ad nos et Apostolicam Sedem privative pertinet, quod innuit decretum superius relatum, et canonica docet disciplina, iuxta quam sacrosancta Eucharistia in eccle-

siis, quae parochiales non sunt, retineri non potest, absque praesidio Apostolici indulti, vel immemorabilis consuetudinis, quae huiusmodi indulti praesumptionem inducit; ut late ostenditur in commentariis b. m. cardinalis Vincentii Petra ad Romanorum Pontificum constitutiones, et signanter *ad constit. 1. Urbani IV. sect. unic. num. 29. et seq. tom. 3.*; episcopi autem est, licentiam impertiri, ut idem Augustissimum Sacramentum publicae fidelium venerationi exponatur; quoties iusta et publica causa id fieri suadeat, ut videre est in nostra institutione pastorali in editione Italica *tom. 2. n. 10.* in latina vero *num. 30.*; nos iisdem virginibus Anglicanis conservatorii Mindelheimensis, quo obedientiae erga suum ordinarium praesulem, ut par erat, exhibitae meritum praemium ferant, et donec in eadem obedientia perseveraverint, auctoritate Apostolica, tenore praesentium, concedimus, et indulgemus, ut sanctissimum Eucharistiae Sacramentum in earum conservatorii ecclesia, sine praeiudicio tamen iurium ecclesiae parochialis, asservari, ac retineri possit, et valeat.

Omissis et cet.

Datum Romae apud S. Mariam Maiorem anno Incar. Dom. 1749. pridie Kal. Maii, Pontificatus nostri anno nono. – D. cardinalis Passioneus. – I. Datarius. – visa de curia – I. C. Boschi. – I. B. Eugenius. – Loco ✠ plumbi. – Registrata in secretaria brevium. – Public. die 27. Maii eiusdem anni.

NUM. XLII.

(Vid. §. VII. cap. 1. n. 42. vol. II. pag. 402.)

Decretum de celebratione Missarum.

Summarium.

1. Alias prodierunt a S. C. Concilii decreta super celebratione missarum, ac prohibitione eas moderandi, et perpetuo supra vires suscipiendi; necnon augendi numerum religiosorum, quae Urbanus VIII. approbavit, suoque nomine promulgavit, quaeque ad literam referuntur.

Causae, cur huiusmodi decreta edi debuerint.

2. Prohibetur, ne in synodo ordinarii, ac superiores regulares missas reducant, commutentve absque Apostolica venia, aliter nulliter agunt

3. Praecipitur locorum piorum administratoribus regularibus, ac saecularibus, ut tot missae celebrentur, quot ad rationem attributae eleemosynae praescriptae fuerint. Alioquin ii, ad quos pertinet, suae obligationi non satisfaciunt, graviter peccant, et ad restitutionem tenentur.

4, Revocantur privilegia ante concessa satisfaciendi plurium missarum oneribus per certarum missarum, aut precum celebrationem.

5. Prohibetur etiam, ne quis missam alii celebrandam committat, eleemosynae parte sibi retenta.

6. Pecuniae, ac bona mobilia pro missis relicta in aede sacra vel apud personam idoneam, ac fidelem deponantur, ut quamprimum investiantur.

7. Idem agatur, si bona immobilia rite alienari contingat.

8. Onera perpetua, ne suscipiantur sine licentia in scriptis ordinarii, vel superioris regularis sub certis poenis.

9. Eleemosynae manuales ne suscipiantur, si oneribus antea impositis satis non fuerit factum.

Auferantur capsulae cum inscriptione « *Eleemosynae pro missis.* »

10. Episcopi ac superiores regulares dictam licentiam pro perpetuis oneribus non impertiant, nisi sibi constiterit, iisdem absolvendis locum et copiam adhuc esse, et bonorum relictorum reditus iisdem sufferendis pares sint.

11. Praecipitur, ut regulares ex praecedenti decennio firment statum activum et passivum conventuum,

12. Eumdemque superiori praesentent in proximo capitulo provinciali, vel generali. Cuique domui tot religiosi assignentur, quot ex eiusdem reditibus ali queant.

13. Haec geri debent infra annum post capitulum provinciale, vel generale.

14. Qui numerus augeri nequeat absque S. Congregationis licentia, licet reditus accreverint.

Poenae contra superiores, qui hisce decretis non pareant.

15. Nulla religiosa domus reperiatur, in qua saltem duodecim fratres non inhabitent, et ali queant; aliter episcopo subiecta remaneat.

16. Haec decreta, certis constitutis poenis, in mensa publica perlegantur singulis sex mensibus.

17. Excitatis aliquibus dubiis circa praemissa, S. Congr. resolvit, episcopos non posse reducere absque apostolica venia ullum legatum, tametsi tenue, nisi id episcopo in lege fundationis permissum fuerit.

18. Illa decreti verba *« praescriptae fuerint »* intelligenda ita esse, ut praescriptio ab offerente eleemosynam non ab ordinario facta fuerit; quod si offerens nihil praescripserit, tot missas celebrandas, quot ordinarius iuxta morem loci praescripserit.

Sacerdotes accipientes eleemosynas minores eo, quod congruum est, missas praescriptas nihilominus celebrare teneri.

Sacerdotes celebrandi onere gravatos ratione beneficii, non posse eleemosynam manualem accipere, ut per unicam missam utrique oneri satisfaciant.

Taxam eleemosynae a testatore non praefixam praefigi debere ab episcopo iuxta morem loci.

19. Verba decreti *« in futuram suscipiendis, »* intelligenda de oneribus suscipiendis post privilegium.

Ex legatis missarum tum solum sumptus pro celebratione esse retinendos, cum ecclesia alios non habeat reditus, idque ultra sumptuum limites non esse extendendum.

Rectorem beneficii celebrationem alteri committentem posse eleemosynam impartiri iuxta morem loci, nisi aliter in fundatione cautum fuerit.

20. Sacerdotes accipientes eleemosynam solito maiorem teneri eam totam sacerdoti dare, cui celebrationem forte committant.

Nova missarum onera suscipi posse, etsi praecedentibus satisfactum non fuerit, quando infra modicum tempus satisfieri queant.

Item quondo offerens sciat praecedentibus non esse satisfactum, et consentiat.

Poenas in decreto appositas habere locum in suscepturis onera perpetua absque venia ordinarii, vel superioris regularis.

21. Illa verba decreti prohibentia inscriptionem *« Elemosine di Messe »* comprehendere etiam capsulas in die commemorat. Omnium defunctorum cum titulo *(Casse de'morti)*.

Sub illis decreti verbi *« et aliis, ad quos pertinet »* comprehendi etiam privatos sacerdotes.

Ubi praefixio numeri religiosorum facta iam fuerat, nihilominus esse iterum faciendam, servata forma ibidem habita.

22. Novitios posse admitti ultra numerum, dummodo post professionem in altero conventu, ubi possint ali, collocentur.

Decretum de numero religiosorum comprehendere etiam ordines, qui missarum onera non recipiunt.

Insuper extendi etiam extra Italiam:

23. Cum plures post Urbani VIII. decretum abusus irrepsissent, Innoc. XII. eos evellendos aggreditur.

24. Itaque in primis Urbani VIII. decretum confirmat.

25. Gratia reductionis nullo modo suffragatur, si missae omissae fuerint malitiose cum animo habendi compositionem.

26. Perficienda est distincta onerum perpetuorum, ac temporalium tabella.

27. Item duo diversi libri pro missis perpetuis, ac temporalibus, necnon pro manualibus, ubi earumdem implementum dietim, ac nominatim adnotetur.

28. Insuper apud regulares eleemosynae omnes in capsa particulari ponantur cum duabus clavibus, una a superiore locali altera ab alio retinenda.

29. Poenae contra eos, qui tabellam, libros, et capsam, de quibus modo diximus, negligere praesumpserint.

30. Penes ecclesias saeculares, publice prostet onerum perpetuorum tabella in sacrario.

Penes regulares sexto quoque mense declarationes decreti, de quo res est, in publica mensa perlegantur.

31. Ordinarii in sacris visitationibus, et aliis actibus ex officio satagant, ut haec decreta omnimodae executioni demandentur.

32. Regulares, eorumque superiores omnes sub poenis hic statutis in eamdem curam incumbant.

33. Aliae diligentiae in ecclesiis regularibus hoc in rerum genere adhibendae.

34. Superiores regulares in exitu sui muneris exacto doceant omnes heic praescriptas conditiones adimpleri curasse.

35. Hactenus praemissa extenduntur ad omnes confraternitates, societates, altaria, ac similia.

36. Sequuntur consuetae clausulae derogatoriae.

Nuper a Congreg. venerab. fratrum nostrorum S. R. E. cardinalium Conc. Trident. interpretum prodierunt decreta tenoris infrascripti, videlicet,

Alias super celebratione missarum, ac prohibitione illas moderandi, seu reducendi absque Sedis apostolicae licentia, necnon super earumdem oneribus perpetuis suscipiendis, et religiosorum numero ultra redditus, et consuetas eleemosynas locorum regularium non habendo, emanarunt ab hac Sac. Congregatione S. R. E. cardinalium Conc. Trident. interpretum, auctoritate per fel. rec. Urbanum Papam VIII. illi specialiter attributa, quamplura decreta tenoris sequentis.

1. §. I. Cum saepe contingat in quibusdam ecclesiis tam magnum missarum celebrandarum numerum, et variis defunctorum relictis, aut piorum eleemosynis impositum esse, ut illis pro singulis diebus praescriptas nequeant satisfieri, et tamen nova onera missarum in dies suscipiantur: indeque fiat, ut depereant piae testantium voluntates, obstricta benefactoribus fides violetur, defunctorum animae suffragiis priventur, ecclesiis debitus subrahatur cultus, ac christifideles gravi scandalo affecti, plerumque a similibus charitatis operibus retrahantur: cumque his malis maximum inter caetera fomentum praebeat, aut quod ii, qui missas supra vires celebrandas suscipiunt, sperent illas brevi ad pauciorem numerum a superioribus reductum iri: aut quod ecclesiis, sorte pecuniarum absumpta, plerumque nuda remaneant onera missarum, absque ullo emolumento: aut quod eleemosyna pro illis celebrandis sit ideo tenuis, ut non facile inveniantur, qui velint huic se muneri subiicere, et redditus ecclesiae, aut monasterii adeo exigui, ut sacerdos pro necessaria sui sustentatione novis se oneribus obstringere compellatur. Sac. Congregatio cardinalium Conc. Trident. interpretum animadvertens, facturam se rem Deo gratissimam, charitatique, ac iustitiae maxime consentaneam, si pro viribus satagat hunc teterrimum abusum e christiana republica convellere, atque eradicare, sanctissimi D. N. Urbani Divina providentia Papae VIII. auctoritate sibi specialiter attributa, infrascripta decreta edidit.

2. §. II. Ac primo districte prohibet, atque interdicit, ne episcopi in dioecesana synodo, aut generales in capitulis generalibus, vel alias quoquomodo reducant onera ulla missarum celebrandarum, aut post idem Concilium imposita, aut in limine fundationis: sed pro his

omnibus reducendis, aut moderandis, vel commutandis, ad apostolicam Sedem recurratur, quae, re diligenter perspecta, id statuet, quod magis in domino expedire arbitrabitur; alioquin reductiones, moderationes, et commutationes huiusmodi, siquas contra huius prohibitionis formam fieri contigerit, omnino nullas, atque inanes decernit.

3. §. III. Deinde, ubi pro pluribus missis, etiam eiusdem qualitatis, celebrandis, stipendia, quantumcumque incongrua, et exigua, sive ab una, sive a pluribus personis collata fuerunt, aut conferentur in futurum sacerdotibus, ecclesiis, capitulis, collegiis, hospitalibus, societatibus, monasteriis, conventibus, congregationibus, domibus, ac locis piis quibuscumque, tam saecularibus, quam regularibus, Sacra Congregatio sub obtestatione divini iudicii mandat, ac praecipit, ut absolute tot missae celebrentur, quot ad rationem attributae eleemosynae praescriptae fuerint, ita, ut alioquin ii, ad quos pertinet, suae obligationi non satisfaciant; quinimo graviter peccent, et ad restitutionem teneantur.

4. §. IV. Id vero, ut deinceps observetur exactius, S. Congregatio eadem auctoritate revocat privilegia, et indulta omnia quibusvis personis, ecclesiis, ac locis piis, tam secularibus, quam regularibus, cuiuscumque ordinis, congregationis et instituti, quamcunque ob causam concessa, quibus indulgetur, ut certarum missarum, vel anniversariorum celebratione, aut aliquibus collectis, seu orationibus plurium missarum oneribus in futurum suscipiendis satisfiat.

5. §. V. Ac similiter omne damnabile lucrum ab ecclesia removere volens, prohibet sacerdoti, qui missam suscepit celebrandam cum certa eleemosyna, ne eamdem missam alteri, parte eiusdem eleemosynae sibi retenta, celebrandam committat.

6. §. VI. Praeterea, ne in ecclesiis, in quibus onera missarum in perpetuum imposita sunt, sacerdotes in eis, ut par est, adimplendis eo tepidiores, ac segniores reddantur, onera huiusmodi cum nulla, aut parva sint utilitate coniuncta; statuit, atque decernit, ut pecuniae, ac bona mobilia ecclesiis, capitulis, collegiis, hospitalibus, societatibus, congregationibus, monasteriis, conventibus, ac locis omnibus, tam secularibus, quam regularibus, atque illorum personis in futurum simpliciter acquirenda cum onere perpetuo missarum celebrandarum, ab iis, ad quos pertinet, sub poena interdicti ab ingressu ecclesiae ipso facto incurrenda a die realis acquisitionis, statim deponi debeant penes eamdem sacram, vel personam fide, ac

facultatibus idoneam, ad effectum illa, seu illorum pretium, quamprimum investiendi in bonis immobilibus fructiferis, cum expressa, et individua mentione oneris, quod illis annexum reperitur.

7. §. VII. Ac si eadem bona immobilia auctoritate apost. deinceps alienari contigerit, eorumdem pretium, sub eadem poena, ut supra deponi atque in aliis bonis stabilibus, itidem fructiferis cum eiusdem oneris repetitione, atque annexione converti debeat.

8. §. VIII. Ad haec S. C. quibusvis capitulis, collegiis, societatibus, et congregationibus, necnon omnibus, et singulis ecclesiarum, ac piorum locorum, tam secularium, quam regularium superioribus, vel aliis. ad quos pertinet, districte prohibet, ne in posterum onera perpetua suscipiant missarum celebrandarum: seculares quidem sine episcopi. vel eius generalis vicarii: regulares vero sine generalis, vel provincialis consensu, et licentia in scriptis, et gratis concedenda: alioquin secularis, qui huius prohibitionis transgressor extiterit, ab ingressu ecclesiae interdictus sit eo ipso: regularis vero poenam privationis omnium officiorum, quae tunc obtinebit, ac perpetuae inhabilitatis ad alia de caetero obtinenda, vocisque activae, et passivae absque alia declaratione incurrat.

9. §. IX. Eleemosynas vero manuales, et quotidianas pro missis celebrandis, ita demum iidem accipere possint, si oneribus antea impositis ita satisfecerint, ut nova quoque onera suscipere valeant; alioquin omnino abstineant ab huiusmodi eleemosynis etiam sponte oblatis, in futurum recipiendis, capsulas auferant ab ecclesiis cum inscriptione illa – *Eleemosyna pro missis* – vel alia similia, sub iisdem poenis ipso facto incurrendis, ne fideles hac ratione frustrentur.

10. §. X. Episcopus vero, seu eius vicarius, aut generalis, vel provincialis, ubi de licentia pro perpetuis oneribus fuerint requisiti, in singulis casibus diligenter inquirant de singulis missarum celebrandarum obligationibus, cuique ecclesiae, monasterio, aut loco pio incumbentibus: nec antea assensum huiusmodi, aut licentiam praebeant, quam eis legitime constiterit, illius sacerdotes, tam novo oneri suscipiendo, quam antiquis iam susceptis satisfacere posse, praecipuamque rationem habeant, ut reditus, qui ecclesiis, et locis piis relinquuntur, omnino respondeant oneribus adiunctis secundum morem cuiusque civitatis, vel provinciae: intelligantque, si in re tanti momenti desides, aut negligentes fuerint, in novissimo die se huius praetermissi muneris rationem esse reddituros.

11. §. XI. Postremo illustrissimi patres non sine gravi animi dolore intelligentes, mula fere omnia, quae regularem disciplinam evertuat, ac praecipue nimiam hanc facilitatem fovent in oneribus missarum supra viros suscipiendis, veluti ex infecta radice, pullulare ex maiori regularium numoro, quam ferant reditus, et eleemosynae cuiusque monastorii, inhaereates Summorum Pontificum, ac S. Trident. Conc. decretis, hac de re editis, Sanctissimi Domini nostri auctoritate praecipiunt, ac mandant omnibus, et singulis generalibus, provincialibus, commissariis, ministris, praesidentibus, abbatibus, prioribus, praepositis, guardianis, vicariis, et quibuscumque aliis superioribus monasteriorum, conventuum, ac domorum, regularium, bona immobilia possidentium, vel non possidentium, cuiuscunque ordinis, congregationis, et instituti, existentium intra finos Italiae, et insularum adiacentium, ut singuli, ad quos pertinet, in qualibet provincia, adhibitis duobus, aut tribus regularibus sui ordinis, vel congregationis probatioribus, et rerum usu peritioribus, bona immobilia, census, reditus, et proventus omnes, consuetas item eleemosynas, et obventiones, tam communes monasteriorum, conventuum, et domorum eiusdem provinciae, quam etiam singularibus personis religiosis assignatas, seu permissas, in communem usum deinceps conferendas, decem annorum immediate praecedentium habita ratione, diligenter, et mature recognoscant, iis omnibus detractis, quae reparationes, praestationes, grandines, sterilitates, aliave cuiuslibet generis onera consueverunt absorbere.

12. §. XII. Eaque omnia scripto fideliter exarata, idem superior cuius interest, in proximo capitulo, seu congr. generali, vel provinciali coram tribus iudicibus, ab ipsomet capitulo, seu congregatione deligendis proponat, qui computatis huiusmodi reditibus, eleemosynis, et obventionibus universis, et oneribus, ut supra detractis, sedulo examinent, quot religiosi homines, connumoratis etiam laicis, aliisque necessariis servientibus, in unoquoque monastorio, conventu, et domo regulari, iuxta regionis, et proprii instituti morem, victum, et vestitum, et modicinalia in communi habentes, competenter valeant sustentari. Tum eorumdem bonorum, redituum, eleemosynarum, et onerum praecisam notam ipsimet capitulo, seu congregationi exhibeant, ut in illo diligenter omnibus discussis, cuiusque familiae, monasterii, conventus, ac domus regularis in singula quaque provincia certus earum tantum personarum numerus, patrum capitula-

rium voto praefigatur, quae reditibus, eleemosynis, et obventionibus, ut superius, sufficienter ali possint.

13. §. XIII. Ne vero superiores, qui id praestare debent, serius, aut remissius, quam par est, suo muneri satisfaciant: mandat Sacra Congreg., ut infra annum, post proximum capitulum generale, vel provinciale computandum, omnia hoc de genere capitulariter gesta, in authenticam formam redacta, ad Sacram ipsam Congreg. Conc. singuli mittant.

14. §. XIV. Numerumque familiae, singulorumque conventuum, monasteriorum, et domorum huiusmodi regularium, capituli, seu congreg. generalis, vel provincialis sententia, et auctoritate praefinitum, iidem superiores, tam generales, provinciales omnes, quam locales, perpetuo servare omnino teneantur, nec possint illum quoquomodo augere, etiam praetextu augmenti reddituum, absque Sacrae ipsius Congregationis licentia: superiores autem huiusmodi, qui praedicta omnia in praefixo termino non praestiterint, vel numerum, ut supra praescriptum, quovis modo augere praesumpserint, privationis omnium officiorum, quae tunc temporis obtinebant, vocisque activae, et passivae, et ad omnia suae religionis officia, et gradus, inhabilitatis perpetuam poenam eo ipso incurrere, atque aliis, etiam gravioribus, a Sede apostolica infligendis poenis, Sac. Congr. subiacere voluit, et declaravit.

15. §. XV. Deinceps vero monasterium, conventus, domus, congregatio vel societas religiosorum, seu regularium nullibi recipiatur, nisi praeter alia ad id requisita, in singulis huiusmodi locis duodecim saltem fratres, aut monaci, seu religiosi degere, et ex redditibus, et consuetis eleemosynis, detractis omnibus, ut supra detrahendis, competenter sustentari valeant, ad praescriptum decreti fel. record. Gregor. XV. hac de re editi: alioquin monasteria, et loca huiusmodi posthac recipienda, in quibus duodecim religiosi, ut supra, sustentari, atque inhabitare non poterunt, et actu non inhabitaverint, ordinarii loci visitationi, correctioni, atque omnimodae iurisdictioni subiecta esse intelligantur.

16. §. XVI. Porro, ne ullo unquam tempore haec in oblivionem, seu desuetudinem abeant, superiores locales cuiusque monasterii, conventus, ac domus regularis curare, atque efficere teneantur, sub poena privationis officii, vocisque activae, et passivae ipso facto incurrenda, ut in perpetuum, sexto quoque mense, idest feria se-

cunda post primam dominicam Adventus, et feria sexta post octavam Corporis Christi, praesentes ordinationes in publica mensa perlegantur.

17. §. XVII. ad XX. *Continent clausulas derogatorias.*

§. XXI. Excitatis autem super praemissorum decretorum intelligentia seu interpretatione, infrascriptis dubiis, prodierunt a memorata Congreg. simili auctoritate illi a praefato Urbano Papa VIII. specialiter attributa, responsiones, seu declarationes inferius apponendae.

Super I. Sacrae Congregationis decreto de celebratione missarum, quo prohibetur, ne episcopi in dioecesana synodo, aut generales in capitulis generalibus, vel alias quoquomodo, reducant onera ulla missarum celebrandarum, aut post idem Conc. imposita, aut in limine fundationis.

Quaeritur, quid, si legatum sit ita tenue, ut non sit, qui velit onus illi iniunctum subire, et si recurrendum sit ad Sedem Apost. pro moderatione oneris, totum, aut fere totum insumendum sit pro expensis ad id necessariis?

Et quid, si permittatur episcopo in fundatione, ut possit huiusmodi onera moderari?

18. II. Super secundo eiusdem Congr. decreto, quo cavetur, ut celebrentur tot missae, quot ad rationem tributae eleemosynae praescriptae fuerint,

Quaeritur, an verba illa *(praescriptae fuerint)* intelligenda sint de praescriptione facta ab offerente, vel ab ordinario?

III. An, cum ordinarius praescripserit eleemosynam congruam iuxta qualitatem loci, personarum, ac temporum, sacerdotes accipientes stipendium minus congruo, teneantur missis illis ab offerente praescriptas celebrare.

IV. An sacerdotes, qui tenentur missas celebrare ratione beneficii, seu capellae, legati, aut salarii, possint etiam manualem eleemosynam pro missis votivis, aut defunctorum recipere, et unico missae sacrificio utrique oneri satisfacere?

V. Posito, quod testator relinquat, ut celebrentur pro eius anima centum missae, absque ulla praescriptione eleemosynae,

Quaeritur, an liberum sit haeredibus eleemosynam sibi benevisam praescribere, an vero eadem eleemosyna praescribenda sit ab ordinario?

VI. Super tertio Congreg. decreto, in quo eadem Congr. revocat privilegia, quibus indulgetur, ut certarum missarum, vel anniversariorum celebratione, aut aliquibus collectis, seu orationibus, plurium missarum oneribus in futurum suscipiendis satisfiat,

19. Quaeritur, an verba (*in futurum suscipiendis*) intelligenda sint de oneribus suscipiendis post privilegium?

VII. Super quarto eiusdem Congr. decreto, quo prohibetur sacerdoti, qui suscepit missam celebrandam cum certa eleemosyna, ne eamdem missam alteri, parte eiusdem eleemosynae sibi retenta, celebrandam committat,

Quaeritur, an permittendum sit administratoribus ecclesiarum, ut retineant aliquam eleemosynarum portionem pro expensis manutentionis ecclesiae, altarium, inservientium, paramentorum, luminum, vini, hostiae, et similium.

VIII. An hoc decretum habeat locum in beneficiis, quae conferuntur in titulum, idest, an rector beneficii, qui potest per alium celebrare, teneatur sacerdoti celebranti dare stipendium ad rationem redituum beneficii.

20. X. An sacerdotes, quibus aliquando offertur eleemosyna maior solita pro celebratione missae, debeant dare eamdem integram eleemosynam iis, quibus missas celebrandas committunt; an vero satis sit, ut dent celebrantibus eleemosynam consuetam.

XI. Super quinto eiusdem Congr. decreto, quo inter caetera statuitur in haec verba. *Eleemosynas vero manuales, et quotidianas pro missis celebrandis, ita demum iidem accipere possint, si oneribus antea impositis ita satisfecerint, ut nova quoque onera obire valeant: alioquin omnino abstineant ab huiusmodi eleemosynis, etiam sponte oblatis, in futurum recipiendis, et capsulas auferant etc.*

Quaeritur, an hoc decretum prohibeat absolute, quominus accipiant novas eleemosynas ii, qui acceptis non satisfecerunt; et quid, si congruo tempore possint omnibus satisfacere?

XII. Quid, si offerens eleemosynas, audito impedimento, consentiat, ut sacerdos missam celebret, cum primum poterit?

XIII. An poena interdicti, et aliae appositae in eodem decreto afficiant, tam eos, qui accipiunt eleemosynas contra formam ibi praescriptam, quam eos, qui non auferunt capsulas ab ecclesiis, ut ibidem praecipitur.

21. XIV. An in hoc decreto comprehendantur illae capsulae, quae

apponi solent in ecclesiis in die commemorationis omnium Sanctorum, et vulgo dicuntur *Casse de'morti*.

XV. Ad administratores ecclesiae magnae devotionis, et concursus possint eleemosynas pro missis celebrandis accipere, si iidem missis nonnisi post longum tempus satisfacere valeant, ne alias cultus ecclesiae, et devotio, ac concursus fidelium, ut aiunt, minuantur?

XVI. Quia prohibitio dicti decreti videtur aliquibus directa solis capitulis, collegiis, societatibus, congregationibus, necnon omnibus, et singulis ecclesiarum, piorum locorum, tam secularium, quam regularium superioribus, de quibus fit expressa mentio, non autem privatis sacerdotibus; qui tamen comprehendi videntur sub clausula generali *(et aliis, ad quos pertinet)* supplicatur, pro opportuna declaratione?

XVII. Super septimo eiusdem Congr. decreto, quo cavetur, ut in singulis monasteriis religiosorum praefigatur numerus, qui ex consuetis reditibus, aut eleemosynis commodo possint sustentari.

Quaeritur, an, ubi haec praefixio facta iam fuit in vim similis decreti sanctae memor. Pauli V., absque tamen computatione redituum cuiusque religiosi, sit denuo facienda, nec ne?

22. XVIII. An novitii, ad habitum regularem admissi, possint admitti ad professionem in monasteriis, in quibus habita, ut supra praefixione numeri, commodo ali non possunt?

XIX. Super ultimo, quo cavetur, ut nullibi recipiantur conventus regularium, nisi praeter alia ad id requisita, duodecim saltem fratres in eis degere, et competenter sustentari valeant, itaut alioquin subsint iurisdictioni ordinariis,

Quaeritur, an hoc decretum, quod videtur editum in ordine ad celebrationem missarum, comprehendat eas religiones, quae non consueverint onera missarum recipere, ut sunt religiones capuccinorum, ac societatis Iesu?

XX. An idem decretum, ubi disponit, ut nullibi recipiantur monasteria, nisi etc. habeat locum in Italia dumtaxat, ad quam est restrictum decretum proxime antecedens, an vero etiam extra Italiam?

Declarationes, seu responsiones ad supradicta dubia.

§. XXII. Sacra Congregatio cardinalium Concilii Tridentini Interpretum auctoritate sibi a Sanctissimo Domino nostro attributa,

ad singula dubia superius proposita, ad hunc modum respondit, videlicet.

Ad I. Etsi legatum sit adeo tenue, nihilominus pro reductione oneris, ut supra impositi, ab iis, ad quos pertinet, Sedem Apostolicam esse adeundam, quae absque ulla impensa id statuet, quod magis in Domino e re esse iudicaverit. Verumtamen, si ipsa in beneficii erectione expresse cautum fuerit, ut liceat episcopo iniunctum onus reducere, ac moderari, legem hanc fundationis, quam decreta hac de re edita non sustulerunt, esse validam, et observandam.

Ad II. Esse intelligenda de praescriptione facta ab eo, qui eleemosynam tribuit, non autem ab ordinario. Quod si tribuens eleemosynam numerum missarum celebrandarum non praescripserit, tunc tot missas celebrari debere, quot praescripserit ordinarius, secundum morem civitatis, vel provinciae.

Ad III. Teneri.

Ad IV. Sacerdotes, quibus diebus tenentur missas celebrare ratione beneficii, seu capellae, legati, aut salarii, si eleemosynas pro aliis etiam missis celebrandis susceperint, non posse eadem missa utrique obligationi satisfacere.

Ad V. Censuit, ubi nullam certam eleemosynam testator reliquit, esse ab episcopo praescribendam eleemosynam congruam, quae respondeat oneribus missarum celebrandarum, secundum morem civitatis, vel provinciae.

Ad VI. Ita esse intelligenda.

Ad VII. Respondit, permittendum non esse, ut ecclesia, ac loca pia, seu illorum administratores, ex eleemosynis missarum celebrandarum ullam, utcumque minimam portionem retineant ratione expensarum, quas subeunt in missarum celebratione, nisi cum ecclesiae, et loca pia alios non habent reditus, quos in usum earumdem expensarum erogare licite possint: et tunc, quam portionem retinebunt, nullatenus debere excedere valorem expensarum, quae pro ipsomet tantum missae sacrificio necessario sunt subeundae; et nihilominus, eo etiam casu curandum esse, ut ex pecuniis, quae supersunt, expensis, ut supra, deductis, absolute tot missae celebrentur, quot praescriptae fuerint ab offerentibus eleemosynas.

Ad VIII. Non habere locum, sed satis esse, ut rector beneficii, qui potest missam per alium celebrare, tribuat sacerdoti celebranti

eleemosynam congruam, secundum morem civitatis, vel provinciae, nisi in fundatione ipsius beneficii aliud cautum fuerit.

Ad X. Debere absolute integram eleemosynam tribuere sacerdoti celebranti, nec ullam illius partem sibi retinere posse.

Ad XI. Respondit, non prohibere absolute: ac propterea, etsi oneribus iam susceptis non satisfecerint, posse tamen nova etiam onera suscipere missarum celebrandarum, dummodo infra modicum tempus possint omnibus satisfacere.

Ad XII. Quamvis onera suscepta infra modicum tempus adimpleri nequeant, si tamen tribuens eleemosynam pro aliarum missarum celebratione id sciat, et consentiat, ut illae tunc demum celebrentur, cum susceptis oneribus satisfactum fuerit decretum non prohibere, quominus eo casu eleemosyna accipiatur pro iidem missis, iuxta benefactoris consensum celebrandis.

Ad XIII. Has poenas non habere locum, nisi in suscepturis onera perpetua missarum celebrandarum sine licentia episcopi, vel eius generalis vicarii, aut generalis, vel provincialis.

Ad XIV. Comprehendi.

Ad XV. Non posse, nisi de consensu eorum, qui eleemosynas tribuunt, ut supra in responsione ad XII.

Ad XVI. Comprehendi etiam privatos sacerdotes.

Ad XVII. Numeri praefixionem esse iterum faciendam, servata forma ultimi decreti, hac de re editi.

Ad XVIII. Esse admittendos ad professionem, si alias habiles existant, ac deinde in aliquo alio monasterio eiusdem religionis esse collocandos, ubi commode ali possint.

Ad XIX. Censuit comprehendere.

Ad XX. Habere locum extra Italiam. – Cosmus card. De Torres Prosp. Fugnan. Congr. secr.

23. §. XXIII. *Cum plures post Urbanum VIII. abusus inrepsissent, Innocentius XII. eos evellendos aggreditur.*

24. §. XXIV. *Itaque in primis Urbani VIII. decreta confirmat; dein subsequitur per haec verba.*

25. §. XXV. Insuper, ut in re tanti momenti consultius, ac maiori, ut par est, circumspectione procedatur: si qui forsan fuerint, vel sint, qui suis pravis, et erroneis intentionibus, seu opinionibus blandiri volentes, missarum celebrationem omittant sub malitiosa, vel irrationabili spe earumdem condonationem, vel reductionem a

Sede Apostol. vel compositionem a reverenda fabrica Sancti Petri de Urbe obtinendi; Congregatio praefata, tum eosdem, tum quoscumque alios, qui posthac in adeo detestabiles abusus ausi fuerint offendere, certiores fieri et monitos esse voluit, praefatas condonationes, et reductiones ab eadem Sede, nonnisi ex rationabili causa, seu aequa commiseratione, compositiones vero e dicta Fabrica utente suis facultatibus, ex privilegiis, nonnisi ex causa pariter rationabili, et cum clausulis opportunis, et praesertim cum illa: *Dummodo malitiose non omiserint animo habendi compositionem, alias gratia nullo modo suffragetur*, admitti consuevisse, et solere: quapropter, ut locus omnis in posterum hisce praetextibus praecludatur, memorata Congregatio tales intentiones, opiniones, seu spes, ac eleemosynarum, sive in toto, sive in parte versiones in alium, quam praefatarum missarum usum, seu satisfactionem, et quascumque alias directas, vel indirectas, immediatas, vel mediatas contraventiones, declarat prorsus irrationabiles, iniustas, et illicitas, illasque omnino reprobat, et damnat, et interdicit.

26. §. XXVI. Cumque huiusmodi absurda ex eo plerumque proveniant, quod onera missarum supra vires suscipiantur, caveant omnes, et singuli rectores, superiores, et ministri quarumcunque tum saecularium, tum regularium ecclesiarum, seu illarum capitula, ne onera, seu missas, tum perpetuas, tum temporales, tum etiam manuales, quarum satisfactioni impares fuerint, quoquomodo suscipiant; utque idipsum, quoad fieri poterit, pateat, teneantur iidem conficere, semperque in loco magis patenti, et obvio retinere tabellam onerum perpetuorum, et temporalium literis perspicuis, et intelligibilibus descriptorum, quorum implemento, si moraliter, et intra praescriptum, seu breve tempus satisfacere non posse, seu illa dumtaxat, et non ulteriora adimplere posse crediderint, seu credere debuerint, alias missas, sive temporales, sive manuales, per se, vel per interpositas personas quoquomodo recipere, seu acceptare omnino desistant, seu abstineant; et ulterius tali casu in eadem tabella similiter exprimant, sese propterea aliis missis acceptandis, et celebrandis impares esse.

27. § XXVII. Idemque teneantur pariter in sacrario duos libros retinere, ac in eorum altero singula onera perpetua, et temporalia, in altero autem missas manuales, et tam illorum, quam istarum adimplementum, et eleemosynas distincte ac diligenter annotare, et annotandas, seu annotanda curare, singulisque annis de supradictis

adimplementis, eleemosynis, et oneribus pariter exactam rationem suis superioribus reddere, ac omnes, et singulas ratione huiusmodi in praefatis respective libris simili distinctione, et diligentia, tam praefati, a quibus rationes debent reddi, quam superiores, quibus reddendae erunt, discribere, sive annotare, sive describendas, vel annotandas respective curare.

28. §. XXVIII. Quibus semper salvis, debeant ulterius regulares praedicti omnes, et quascunque eleemosynas, tum manualium, tum perpetuarum, et temporalium missarum reponere in capsa particulari sub duabus clavibus; quarum una penes superiorem localem, altera vero penes alium a capitulo conventuali deputandum retineatur, ac de iisdem eleemosynis, et celebratione missarum coram patribus discretis, seu consiliariis, vel alio simili modo nuncupatis, singulis mensibus districtam rationem exigere, et respective reddere.

29. §. XXIX. Quod si praedicti, ad quos cura tabellae, capsae, et librorum praefatorum respective pertinet, seu pertinere debet, suam operam praemissis, ut praefertur, minime navaverint, et superiores, tum saecularium, tum regularium ecclesiarum rationem praedictam non exegerint, seu non invigilaverint, quod praefati, qui in curam tabellarum, et librorum incumbunt, suo muneri, ut praefertur, satisfaciant, in singulis respective casibus, seculares poenam suspensionis incurrant, regulares vero voce activa, et passiva, ac gradibus, et officiis, quae obtinent, ipso facto, et absque alia declaratione privati sint, et intelligantur, necnon ad huiusmodi gradus, et officia obtinenda similiter inhabilitentur, et inhabilitati sint, et intelligantur.

30. §. XXX. Porro, ne ullo unquam tempore omnia, et singula decreta praedicta in oblivionem, seu desuetudinem abeant, rectores, superiores, seu capitula ecclesiarum saecularium illa retineant publice exposita in eorum sacrario; superiores vero locales cuiuscunque monasterii, conventus, ac domus regularis curare, et efficere teneantur sub poena privationis officiorum, quae obtinent, vocisque activae, et passivae ipso facto incurrenda, ut in perpetuum sexto quoque mense, idest, feria secunda post primam Dominicam Adventus, et feria sexta post octavam Corporis Christi omnes, et singulae praemissae, tum insertae, seu confirmatae, tum in praesens factae ordinationes una cum dictis declarationibus in publica mensa perlegantur.

31. §. XXXI. Meminerint igitur, et satagant ordinarii, ut a per-

sonis, et in ecclesiis quoquomodo, etiam in vim decretorum Conc. Trid. sibi subiectis, missae, ea qua par est, fide, et diligentia celebrentur; et cuncta, et singula decreta huiusmodi omnimodae executioni demandentur, nedum iustitiam recurrentibus, seu instantibus reddentes, sed ex officio, tum in visitationibus, tum in aliis actibus, et modis, quos expedire, et convenire toties, quoties iudicaverint, inquirentes, ne aliquid committatur, pervertatur, differatur, vel omittatur, quod his omnibus, et singulis decretis adversetur.

32. §. XXXII. Caveant etiam respectivo omnes regulares, tum superiores quicumque, nedum locales, sed etiam provinciales, et generales, ne missarum celebratio, et omnium decretorum praemissorum executio, cum pernicie propriarum animarum, cum praeiudicio illarum, quibus missae sunt applicandae, cum magno christifidelium scandalo quoquomodo omittantur, differantur, negligantur, seu pervertantur; alioquin ultra propriae conscientiae onerationem, poenam privationis vocis activae, et passivae, ac graduum, et officiorum, quae obtinent, necnon inhabilitationis ad huiusmodi gradus, et officia obtinenda prorsus incurrant.

33. §. XXXIII. Curent propterea praefati superiores regulares in omnes, et singulos contravenientes debitis poenis diligenter, et prompte, etiam per inquisitionem, animadvertere; et insuper teneantur omnes, et singuli superiores locales, in provincialibus capitulis, seu congregationibus exhibere attestationem, seu fidem ab omnibus sacerdotibus conventus, monasterii, seu cuiuscunque domus regularis, subscriptam, et iuratam, quod omnibus, et singulis, tam perpetuis, tam manualibus missarum oneribus seu obligationibus, ad limites, et tenorem praesentium decretorum tempore eorum regiminis fuerit omnino, et integraliter satisfactum; vel deficiente aliqua modica satisfactione, possit etiam huiusmodi residuali implemento missarum, distincte referendarum, intra breve tempus moraliter satisfieri ea adiecta, et omnino adimplenda conditione, quod ante praefatae attestationis exhibitionem quicunque superiores locales praedicti vocem activam, seu passivam in memoratis capitulis, seu congregationibus omnino habere non valeant.

34. §. XXXIV. Propterea provinciales, vicarii, et visitatores provinciarum, seu congregationum debebunt in fine eorum regiminis superioribus generalibus in forma probante ostendere, quod executioni praesentium decretorum sedulo invigilaverint, et ad eorum

tenorem in omnibus, et singulis conventibus, seu monasteriis, vel domibus regularibus provinciae, seu congregationis, de omnibus, et singulis oneribus, et obligationibus, ac insimul satisfactionibus missarum, exactam, et diligentem rationem exegerint; ac contra delinquentes ad declarationem, et executionem respective poenarum in decretis contentarum processerint, et de adimplemento circa ea, quae in praemissis ad ipsos spectant, legitime docuerint; alias ad vocem activam, et passivam in capitulis generalibus nullatenus admittantur.

35. §. XXXV. Caeterum, quia etiam ad quamplures archiconfraternitates, confraternitates, societates, congregationes, hospitalia, altaria, capellas, oratoria, et ecclesias, ac alia loca, et opera pia, quomodolibet nuncupata, cuicunque curae, seu regimini, aut administrationi, vel directioni laicorum cuiuslibet gradus, status, conditionis, et praeeminentiae, etiam speciali, et individuali nota dignorum dumtaxat, vel quorumcunque ecclesiasticorum, et laicorum huiusmodi mixtim commendata, annexa, seu quomodocunque commissa, vel attributa sunt, onus, seu cura celebrationis missarum, sive manualium, sive ad tempus, vel in perpetuum pertineat: hinc, salvis semper iis, quae in praeinsertis decretis continentur, omnes, et quicunque huiusmodi archiconfraternitatum, societatum, et congregationum, hospitalium, altarium, capellarum, oratoriorum, et ecclesiarum, ac aliorum locorum, et operum piorum rectores, seu administratores, vel directores, et alii huiusmodi officiales, necnon ii, ad quos cura tabellae, et librorum in praemissis spectat, tabellam, libros, et haec decreta respective, iuxta modos superius expressos, similiter retinere, necnon de oneribus, ac celebrationibus, et eleemosynis dictarum missarum singulis annis rationem exigere, et respective iis, ad quos pertinet, reddere, sub poenis arbitrio, et in subsidium excommunicationis, teneantur.

36. *Sequuntur clausulae derogatoriae.*

Datum Romae die 23. Novembris 1697.

NUM. XLIII.

(Vid. §. VII. cap. 1. n. 43. vol. II. pag. 405.)

VOTUM PRO VERITATE

In dispositionibus ad pias causas per actum inter vivos aeque ac actum causa mortis necesse non est observare solemnitates circa mulieres a iure civili praescriptas.

Summarium.

1. ad 4. Praemittitur accurata facti narratio.

5. Fundamenta facti, unde oriebatur ius casus propositi.

Donatio perfecta et consummata plenissimum habet robur; ac paratam gignit actionem ad id, quod donatum est, repetendum.

6. Obiectiones contra ius modo stabilitum resolvuntur.

Quod semel placuit, amplius displicere non potest.

Quae sit donatio causa mortis, et quae inter vivos?

Haec altera est irrevocabilis.

7. Promissio donandi vel relinquendi est valida, et irrevocabilis, quoniam induit naturam actus inter vivos.

Quod confirmatur duarum causarum exemplis.

8. Dispositiones inter viros ad causas pias, simul ac perfectae fuerint, substinentur et validae sunt, quomodocumque constent, non secus ac evenit in actibus causa mortis.

9. Eadem enim est actus utriusque ratio, et convenit omnium doctorum opinio, ac tribunalium sententia.

10. Donationes ad pias causas etiam scutata quingentum excedentes valent ac substinentur, quamvis insinuatio peracta non fuerit.

11. Ob eamdem rationem valent etiam eiusmodi donationes mulierum, quamvis iudicis decreti interpositio non accesserit.

Haec disciplina iam antiquitus vigebat circa minores sine iudicis auctoritate ad pias causa disponentes.

12. Idem valebat iam tum cum vigerent alicubi statuta mulieres absque decreto iudicis contrahere prohibentia.

13. Nec vigere destitit, quin imo universim ea disciplina ad omnem ditionem pontificiam extensa est, postquam necessitas iudicis decreti in contractibus minorum ac mulierum a Pio VII. et Greg. XVI. in legem universalem conversa fuit.

1. Ex honestissima ac satis divite familia duo tantum supererant, nempe frater ac soror, ambo coelibes. Frater pietate insignis bona omnia sua in patriae commodum animo addixerat, sed repentina morte praereptus animi sui propositum ad effectum perducere nequivit. Moevia soror legitima eius haeres, postquam fratris animum sua omnia bona patriae addicendi in sepulcrali lapide insculpendum iusserat, mente pium concepit consilium formiter erigendi e suo aere coenobium in patria sua ad usum fratrum cappuccinorum Itaque provincialem illius ordinis apud se accersendum curavit, qui eam adivit, ex ore ipsius firmam coenobii erigendi voluntatem hausit, ideoque omnibus cum loci potestate tum ecclesiastica tum municipali officiis defunctus est, ac denique situm eum in finem designavit.

2. Post haec Moevia suas dedit ordinario dioecesano preces, quibus exponebat statuisse se coenobium cappuccinorum iuxta praescriptiones apostolicas fundare; ideoque eiusdem veniam ad eam rem suscipiendam enixe deprecabatur. Ordinarius piam hanc promissionem in Dei honorem libertissime excipiens necessarias quasque et opportunas facultates eidem impertitus est. Cumque ruralis quaedam sacra aedes in regularem coenobii ecclesiam convertenda esset, cuius aedis cura et administratio ad capitulum collegiatae pertinebat, canonicis capitulariter auditis, et adsentientibus, id etiam ipsi facillime concessit. Non est autem praetereundum, quod cum semel iterumque ordinarius S. C. Conc. statum suae dioeceseos retulisset, Moeviae promissionem de construendo coenobio renunciavit, adeoque S. Ordo Moeviam laudibus prosequendam et animandam ordinario rescripsit, quod ordinarius fideliter praestitit.

3. Subinde operi manus admota est et paucis annis non parum aedificii constructio progressa erat. At improviso Moevia quemdam suum in tertio gradu consanguineum in sua domo recepit, qui inibi, Moevia ipsa volente et curante, uxorem duxit, ac filios suscepit. Paullo post opus interruptum, atque adeo penitus derelictum fuit. Paucis post annis consanguineus hic uxorem viduam cum filiis reliquit mortali morbo correptus, eumque Moevia moriens et ipsa brevi spatio secuta est. Cum vero testamentum isthacc condidisset, quo consaguinei filios ac fratrem haeredes instituit, in tabulis testamentariis edixit, sese in eo suscipiendo opere deceptam fuisse a quibusdam hominibus ac nominatim a quodam sacerdote tum cum

eidem peccata sua confiteretur: sibi siquidem (ita aiebat) dolose persuasum fuerat eam in rem satis esse summam scutorum trium millium, cum tamen, opere nondum perfecto, quatuor circiter millia consumpta fuerant. Itaque, mutata voluntate, suos haeredes ab onere fabricae incoeptae prosequendae absolutis verbis liberabat.

4. At contra in propatulo erat neque Moeviam fuisse deceptam neque tantum pecuniae impensum esse, et quamvis impensum utique fuisset, Moevia pluries cum pluribus animum patefecerat sese non solum sex millia sed et amplius, quantum opus esset, suppetere paratam esse. Nam primo sacerdos ille spectatae probitatis et opibus familiae suae auctus nullum commodum, quin imo fastidium ex eo opere, cui dirigendo gratis, Moevia exorante, sese dedit, reportaverat ac reportaturus erat. Coeteroquin est prorsus inverisimile, quod ipse, ut opus bonum foveret, animae suae detrimentum incurrere vellet. Deinde, cum opus suspensum fuit, sacerdos idem Moeviae seu eius consanguineo rationem reddidit de eo omni, quod acceptum et expensum ab ipso fuerat; at ex acceptilatione manu eiusdem consanguinei conscripta non plus quam scutata mille ac sexcenta circiter fuisse insumpta irrefragabiliter apparebat: ac praeterea ingens laterum, lignorum, aliarumque rerum apparatus superabat. Denique octo vel decem personae cognitae honestatis, ac pleraeque sacerdotali charactere insignitae unanimiter testabantur, ex ipso Moeviae ore sese audivisse, paratam eam esse nedum scutata sex millia sed et amplius illud in opus erogare velle.

Huc accedebat, quod testes fere omnes insuper declarabant, consanguineum illum in Moeviam tale imperium verbis ac factis, iisdemque nonnunquam violentis exercuisse, ut eadem libertatis expers omnino evasisse dicenda esset. Postquam vero consaguineus hic vita excesserat, ii, quibuscum Moevia versari adigebatur, eamdem in ea vim exercere perrexerunt, ac praesertim in ultimis vitae Moeviae momentis. Ex quo violentissima praesumptio crumpebat, id, quod ipsa in testamento edixerat, non suo ex animo et ore excidisse, sed in eius os aliena opera manuque iniectum et publicatum esse.

5. In hoc rerum statu rogatus fui, ut sententiam meam exprimerem, an ex iis, quae posita sunt, talis obligatio emergeret, quae vim haberet, ut Moeviae haeredes ad eam obligationem exsolvendam in forma iuris valida adigi possent. Iamvero sententiam affirmativam edere non dubitavi. Porro constabat in facto de causa, qua

Moevia ducta fuit ad piam dispositionem peragendam ut nempe cognito fratris animo obsequeretur. Constabat de promissione, quam reapse provinciali cappuccinorum fecerat coenobii in illius ordinis usum suis sumptibus ad formam sacrorum canonum erigendi, quamque provincialis libentissime acceptaverat. Constabat insuper de eadem promissione in precibus ordinario oblatis confirmata. obtentaque venia ruralem illam ecclesiam in coenobii usum adhibendi. Constabat de manu operi apposita, deque fabricae progressu non parum evecto. Addebantur plurimarum personarum omni fide digna testimonia, quae perhibebant, Moeviam non solum sex millia scutatorum sed omne id quod opus foret, sese praestituram adpromisisse. Hisce positis, aliisque superadditis, quae brevitatis causa praetereo, inferebam plene constare de obligatione per Moeviam assumpta super erigendo cappuccinorum coenobio, et ideo ad eam rem perficiendam eius haeredes iuris remediis utique compelli posse; namque eadem obligatio veram ac realem importat donationem, quae proinde *habet plenissimum et perfectum robur. L. Inst. De Donat. §. aliae vero,* adeoque paratam gignit actionem ad id, quod donatum fuit, in iudicio repetendum *L. Siquis argentum cod. De Donat.*

6. Gradum subinde faciebam ad resolvendas obiectiones, quae ab haeredibus excipiebantur, et excipi poterant. Excipiebatur in primis Moevium in ea pia dispositione dolose deceptam fuisse, et, quidquid sit, voluntatem suam in testamento revocasse. At misso, quod rediculum erat, ne dicam propudiosum blaterari, sacerdotem illum animam suam perdere voluisse, ut pium opus curaret, quin ulla in eum temporalis derivaret utilitas, ex testibus fide dignis ostendebatur consanguineos Moeviae, qui haereditatem sine ullo onere inhiabant, reapse Moeviae tum vivae tum morienti vim intulisse, et ad aliter quam sentiebat, disponendum impulisse. Sed Moevia id, quod alias egerat, revocare nullatenus poterat iuxta adagium « quod semel placuit, amplius displicere non potest. » Et sane; facta distinctione donationis inter vivos, et donationis causa mortis, concludebam agi hic de donatione inter vivos; neque enim facta fuerat *intuitu mortis et expressa cum mentione eiusdem* iuxta *L. Seia 42. §. 1. ff. de don. Inst. De donat. §. 1.* Itaque prono alveo sequebatur, *ut temere revocari non posset. Vid. loc. cit. §. aliae vero.*

7. Neque vero quidquam oberat, quod Moevia promissionem tantummodo peregisset, minime vero donationem proprie dictam; nam

ait Fierlius in *Theor. Bart. ad L. cum quis decedens de leg. Edit. Rom. 1840. pag. 201.* « Promissio donandi seu relinquendi post » mortem aliquid certum ac determinatum, est valida et irrevoca- » bilis, cum naturam induat actus inter vivos, qui nec rescindi nec » corrigi valet. » Si igitur valet promissio adimplendi id, quod post mortem promissum est, multo magis valebit quidquid in vita desponsum fuerit, atque adeo revera observari iam cooptum sit. Ut vero magis magisque assumpti mei veritas elucerct, duarum caussarum exempla proferebam. Primum petebam a decis. S. Rotae in *Romana Annuae praestationis 16. Ianuarii 1702. coram Caprara,* Fulvia quaedam scutata centum ex sua omni haereditate monasterio S. Iosephi solvenda per donationem inter vivos pollicita erat, ac postea in testamento edixerat, monasterio assignandam partem cuiusdam census, cuius fructus dicta scutata centum redderet; at cum monasterium totam haereditatem iuxta actum donationis obligatam ac devinctam remanere mordicus propugnaret, S. Rota in pluribus propositionibus, quarum ultima erat per viam restitutionis in integrum, census assignationem in testamento praescriptam reiecit, et actui donationis inter vivos absoluto standum esse pronunciavit. Multo longe adsimilius erat alterum exemplum ex *De Luca disc. 35. de reg.* depromptum. Pia quaedam mulier omnia bona sua in aedificatione monasterii capuccinorum per actum donationis inter vivos post obitum suum effectui demandandum addixerat. Eo elicito, circumventa fuerat ab eius consanguineis, ut testamentum conderet, atque ipsos ullo sine onere haeredes universales diceret. Muliere demortua, haeredes ex vi donationis in ius ad obligationem susceptam perficiendam vocati sunt, et consuetis iudiciorum periculis expletis, ultimo causa ceciderunt. Restitutionis in integrum beneficio recreati, iudicium instauraverunt Romae penes S. C. rever. fabr. S. Petri. Sed perperam; nam nova eaque immedicabili clade tristes abierunt. Quodque alterius iudicialis sententiae adinstar est habendum, card. De Luca, summum utriusque iurisprudentiae lumen, pro veritate rogatus nedum sententiae illi in eo discursu adstipulabatur, sed et doctissime eiusdem fundamenta tuebatur ac propugnabat.

8. Altera difficultas sita erat in eo, quod Moeviae promissio, donationi etiam aequiparata, corruebat ex defectu solemnitatum, quae iure requiruntur; porro donatio scutata quingenta exsuperans

inter acta principis insinuanda est; et quoniam de muliere agebatur, decretum iudicis accedere dobuisset. Quae duo desiderabantur in casu. Iamvero insimul primo utramque, separatim deinde alterutram difficultatem diluendam aggrediebar. Ad primum quod attinet, principia generalia iuris canonici invocabam, quibus sancitum est, pias dispositiones utique substineri quomodocunque de ipsarum perfectione constiterit, quin ullam necesse sit civilis iuris observare solemnitatem, prouti patet ex cap. *Relatum de testam*, cum communi omnium tribunalium ac interpretum sententia (1).

9. Quin iuvet replicare caput illud suam exercere vim dumtaxat in actibus causa mortis: namque subsumebam, nihil vetare quominus valere debeat etiam in actibus inter vivos ob rationis paritatem. Et sane communiter a doctoribus illius capitis censura actibus inter vivos promiscue accommodatur, prout videre est penes Fargnam de *iur. patr. P. I. can. III. cas. VIII. num. 3.* Ferraris *V. donatio Ad. I. n. 52. et sequ.*, et potissimum De Luca *Disc. 32. n. 9. De alien.*, item *Disc. 109. de Fendis n. 31, disc. 83. num. 10. dé donat. disc. 61. n. 2. de Alien. disc. 8. num. 4. Miscell. et alibi.* Praeterea animadvertebam potestatem laicalem sive principis, sive municipii suis legibus afficere et obligare non posse ecclesiam, neque eius privilegia laedere, ob defectum videlicet iurisdictionis. Consulatur Petra ad *Const. X. Innoc. III. in princ.*, ac etiam *n. 26. 27. et seq. tom. 2.* necnon eod. loc. *Sect. 1. n. 12.* item aliis omissis Amotaz. *De causis piis lib. 1. cap. III. n. 9., et sequ.*, necnon *cap. IV. n. 25. et 26.*

10. Quod si seorsim et speciatim utraque solemnitas inspicienda sit, nihil primo magis vulgatum, quam quod ea insinuatio in donationibus ad pias causas necessaria nequaquam censeatur, quemadmodum passim docent interpretes, ex. gr. Ferraris *V. donatio Art. 1. num. 32.* Reiffen. *Lib. III. decret. tit. 25. num. 17.* De Luca *Disc. 60. de donat. num. 43.*, et congruit S. Rota *Decis. 606. coram Caval. num. 10. Baren. donation. §. Apr. 1647. §. non obstat coram decano, decis. 773. num. fin. coram Dunozat.*

11. Quod si insinuationis defectus nullitatem donationis mi-

(1) Cum sacrorum canonum iura, quibus isthaec doctrina confirmatur, plena manu lectori praebuerim §. *VII. art. II. n. 25. et sequen. vol. II. pag.* 403. *et sequ*, hinc ne eamdem crambem recoquerem, eadem hic dumtaxat innuere satis habui.

nime parit, iam pronum est ob rationis paritatem inferre, quod neque defectus decreti a iudice interpositi nullitatem eiusdem actus parere possit. Et sane; iam in iure civili sancitum extat, donationes a minoribus factas sine interposito decreto iudicis nullam habere vim ex *L. 22. lex quae C. de admin. tut.* Iamvero lex haec nunquam impedimento fuit, quominus donationes ad pias causas a minoribus peractae substinerentur, Fargna *De iur. patr. P. I. can. III. cas. VIII. num. 5.* Constant. ad *Stat. urb. Annot. 44. Art VI. n. 660.*, cum aliis per eos allegatis. Cum itaque mulieres hac in re minoribus aequiparatae fuerint, sequitur, ut donationes ab iisdem sine decreto iudicis absolutae roboris firmitatem obtinere non desinant. Et sane decreti huiusce necessitas in primis a specialibus provinciarum statutis praescribebatur, donec S. M. Ben. XIV. in Const. « *Ad Romanae Curiae praestantiam* » legem statutariam ad legem principis evexit pro iis locis, ubi statutum istiusmodi vigeret, ac tandem S. M. Pius VII. et Gregorius XVI. legem eam toti ditioni pontificiae communem fecerunt, eiusque solemnitatis formam specifice adsignarunt.

12. At vero si ageretur de donatione ad pias causas, statutorum lex necessitatem decreti iudicis inducens, nullam exserere potuisse vim constans est doctorum ac tribunalium sententia: De Luca Constant. *ad statutum Urb. cum. aliis loc. supra citato* S. Rota coram Varallo *Decis. 179. in fin. et sequ. par. 14. recent. decis. 608. coram Riminaldo per totum.* Quin imo huiusmodi iurisprudentia in honore haberi non destitit etiam post constitutionem Bened. XIV. editam, veluti puncto formiter discusso, ac pluribus praehabitis decisionibus, per viam restitutionis in integrum solemniter pronunciavit omneque dubium peremit S. Rota *coram Riminaldo dec. 789.*; porro ibidem agebatur de donatione sex post editam constitutionem annis celebrata.

13. Perperam vero exciperetur per legem a Pio VII. et Gregorio XVI. latam, quibus suprema cum civilis tum ecclesiastica potestas inhaerebat, praeiudicium illatum fuisse illiusmodi ecclesiasticae disciplinae: nam Gregorius XVI. in principio neotericae legis 1834 alte proclamavit dispositiones iuris canonici normam, ut antea, iudicibus praebere debere, iis exceptis quibus expressa derogatio fieret; atqui nulla de exemptione a decreto iudiciali in mulierum donationibus ad pias causas derogatio ab eodem facta est: quin contra disertis verbis cautum est *art. 57.* nihil derogatum fuisse disposi–

tioni capitis *Relatum* favore causarum piarum, quam dispositionem cum in actibus causa mortis tum itidem in actibus inter vivos locum ac vim habere satis superque ium ostendimus. In confirmationem afferebam declarationem S. C. Episc. et Reg. editam in Urbinaten. *Super renunc. novit. minoris aetatis ac novitiarum. 17. Mart. 1845*, ubi S. C. edixit, ad validitatem donationum, quae a novitiis utriusque sexus in renunciatione iuxta Conc. Trid. *Sess. 25. cap. 16. de ref.* bimestri ante professionem eliciuntur, solemnitates in dicta lege edictali Greg. XVI. praescriptas nullimode necessarias iudicari, ut illiusmodi renunciationum actus validi sint.

Itaque concludebam, obligationem a Moevia susceptam, quocumque tandem aspectu eadem consideraretur, ab omni parte ita substineri, ut eius haeredes ad omne id, quod ab ea desponsum fuerat, absolute exequendum in iudicio adigi possent. Quibus in iure perpensis, ad factum iterum veniens aiebam, Moeviam, donec libera fuit ac suae potestatis, piam dispositionem concepisse, et quidem effectu exequi voluisse; postquam vero in alterius dominationem sese coniecit, omnem libertatem amisisse, ac voluntatem immutare fuisse coactam. Quod vero in testamenti tabulis additum fuerat, eamdem a suo confessario dolose in sacro poenitentiae tribunali deceptam fuisse, id magis in odium sacramenti poenitentiae adiectum fuisse videri, quam in odium confessarii, cuius religio, probitas, integritas, et rei nullius egestas (ne dicam divitem conditionem) notoria ubique cum eo in oppido tum in viciniis cuicumque erat. Qui vero in eam rem favorem, consilium, opem et operam contulerunt, aliis praetermissis, quae vulgo de ipsis dictitabantur, facile ostenderant, qui suus esset animus erga ecclesiam et eius ministros: optimum vero factu fore, si veritas in apertum proferretur, piaque dispositio ad populi bonum perfectam executioni demandaretur.

NUM. XLIV.

(Vid. §. VII. cap. I. n. 46. vol. II. pag. 413.)

Dioecesis NN. Capellaniae (1), *in qua discrimen inter capellanias laicales et ecclesiasticas expenditur.*

Summarium.

1. ad 4. Praemittitur facti enarratio.

5. ad 7. Quae afferebantur pro demonstranda ecclesiastica capellaniae qualitate.

8. ad 9. Quae contra pro adstruenda laicitate capellaniae momenta rationum ederentur.

10. Causae resolutio differtur, ut probationes coadiuventur.

11. Iterum differtur, ut quaedam documenta exhibantur.

12. Habitis documentis, denique resolvitur non constare de laicitate capellaniae.

13. Appendix super differentia capellaniarum ecclesiasticarum et laicalium.

Capellania ecclesiastica esse non desinit, etiamsi ius patronatus ipsius sit mere laicale.

14. Substantiale discrimen inter capellaniam ecclesiasticam et laicalem in eo situm est, quod in prima requiritur ecclesiastici superioris interventus pro canonico decreto in erectione, et bullarum expedictio in collatione.

15. At in capellaniis laicalibus sufficit fundorum assignatio, et acceptatio ecclesiastici superioris veluti in meris legatis piis.

16. Qui sequantur effectus ex eo, quod capellania qualibet ecclesiastica non sit.

17. Quae conditiones utriusque capellaniarum generi communes sint.

(1) Quoniam saepenumero in operis decursu nobis accidit, ut capellanias laicales memoraremus, quae non raro cum capellaniis ecclesiasticis confundi solent, hinc placet causam hanc afferre, quam penes S. C. Ep. et Reg. conscribere debuimus, eo nempe fine ut clarior de ipsis notio acquiratur. Expositionem vero eiusdem causae excerpsimus ex ephemeride cui titulus *Acta ex iis decerpta* edita ab equite Marietti *fasc. X. vol. I. pag.* 613., cuius in usum nos ipsi eamdem expositionem elaboravimus. Addimus etiam appendicem, quam in huius exitu ampliavit sacerdos Romanus Petrus Avanzini, eiusdem ephemeridis auctor ac moderator.

18. Afferuntur aliquae caussae apud Sacram Congregationem Concilii disceptatae pro discernenda capellania ecclesiastica a laicali.

19. Quamvis, ut plurimum, a clericis atque etiam sacerdotibus capellaniae laicales obtineri debeant, nihilominus, non desunt capellaniae, quae obtineri possint etiam a laicis, atque adeo ab ipsis pueris, et faeminis.

20. In dubio capellania praesumitur ecclesiastica.

1. Rosa nupta Silvestro, praeter dotem, bona aliqua extradotalia possidebat: cum itaque testamentum conderet (cuius tabulae deperditae sunt, quin unquam eae reperiri potuerint), viro suo Silvestro mandavit, ut e suis bonis extradotalibus duas capellanias erigendas curaret, unam videlicet in dioecesi A. et alteram in dioecesi B. ad ecclesiam S. Valentini sub titulo S. Mariae Lauretanae. (Quaestio praesens hanc secundam respicit capellaniam; minime vero primam). Subinde tabulis codicillaribus diei 11. Septembris 1614. Silvestro viro suo eiusque successoribus ius reservavit nominandi capellanum; dein aliis tabulis codicillaribus die 13. Septem. 1615. eidem viro suo permisit, ut, quoad viveret, bonorum, quae dotem capellaniarum constitutura forent, usufructum retinere libere posset.

2. Silvester mandata uxoris praemortuae executioni demandavit, reservato familiae suae iurepatronatus; ac insuper per actum diei 29. Sept. 1624. bona assignavit, quibus capellaniae dos coalescere debebat, unaque annuam quamdam missarum celebrationem capellano imposuit. Praeter eos actus, de quibus expresse mentionem fecimus, caeteri, qui hanc capellaniam respiciunt usque ad annum 1668, et eo temporis intervallo locum habuerant, ita interciderant, ut eorum nec autographum nec exemplar inveniri potuerit. Eo anno, nempe 1668, ut ex tabulario cancellariae episcopali eruebatur, bullae canonicae institutionis ab episcopo cuidam sacerdoti datae fuerant: idipsum, facta iterum vacatione, praestitum esse favore alterius sacerdotis 1698. ex eadem cancellaria constabat. Post haec nihil aliud repertum est, nisi nominatio capellani ac praesentatio coram episcopo anno 1731. peracta a patrono, et episcopi edictum, quo capellaniae vacatio publice annunciabatur.

3. At contra (ut ordine chronologico, ea quae super hac capellania contigerunt, enarrare prosequar) cum anno 1754. inter liberos

familiae patronae bona haereditaria dividerentur, in divisionis instrumento bona capellaniae, perinde ac in haereditatis bonis accenserentur, comprehensa sunt, eademque uni ex praedictis liberis tanquam capellano reputando adiudicata cum onere celebrationis missarum capellaniae inhaerentium. Multis post annis, ac punctim anno 1781. illo ex liberis, ad quem bona capellaniae devenerant, suo marte fundum quemdam ad capellaniam pertinentem libere cum fundo ad Titium pertinente permutavit, et in tabulis instrumenti capellaniam uti mere laicalem expressis verbis edixit. Cum insuper anno 1794. alteri bonorum divisioni locus factus fuisset inter liberos familiae, quae pro tempore in bonorum capellaniae possessione versabatur, haec bona uni ex liberis laico attributa sunt, etsi inter eosdem familiae liberos duo ecclesiastici viri connumerarentur.

4. Uti libera huiusmodi bona, aut saltem utpote capellaniam laicalem constituentia habita fuerunt, et penes familiam patronam remanserunt usque ad annum 1846. quo anno (capellania vacante) cum aliqua animadversio pro adserenda ecclesiastica capellaniae qualitate facta fuisset, capellanus a familia patrona nominatus, idemque ex eadem familia derivans, clericatu et canonica aetate minime destitutus, non abnuit ab episcopali curia bullas canonicae institutionis solemniter accipere, et canonicam capellaniae possessionem adire eadem ratione, qua in beneficiis fieri adsolet. Aliquibus post annis capellanus iste, habitu clericali dimisso, cum nuptias inivisset, vel inire iam optaret, supplicem S. C. Ep. et Reg. libellum obtulit, quo exponebat capellaniam uti laicalem retinendam esse, seseque nonnisi ex errore et ignorantia ductum ob iuvenilem aetatem bullas canonicae institutionis acceptasse, ideoque expostulabat, ut eadem capellania ceu mere laicalis per S. Congregationis decretum declararetur. Remissis de more precibus episcopo, ut omnia scitu necessaria significaret, unaque suam sententiam promeret, responsum habitum est iisdem precibus omnino adversum ex eo, quod acta penes episcopalem cancellariam asservata, de quibus mentionem fecimus, episcopi iudicio ecclesiasticam capellaniae qualitatem plane portenderent. Cum capellanus in asseveranda capellaniae laicitate perstaret, res, monitis partibus, quarum intererat, ad plenarium S. Congregatione iudicium deducta est.

5. Haec afferebantur pro demonstranda ecclesiastica capellaniae qualitate. Duo erant capita, ad quae huiusmodi demonstratio re-

digebatur. Primum versabatur *in facto;* porro statuebatur, quatuor occasionibus inter se distinctis, capellaniam utpote vere ecclesiasticam habitam fuisse, nimirum anno 1668. primum, ac deinde anno 1698, cum bullae canonicae institutionis a curia expeditae fuerunt; item anno 1731, cum familia patrona actum nominationis ac praesentationis elicuit, et curia publico edicto vacationem capellaniae significavit, ac denique anno 1846, quo capellaniae tanquam beneficii ecclesiastici institutionem possessionemque ipsi oratori episcopus pro tempore elargitus est.

6. Quae vero documenta ab oratore in medium proferebantur, spatium temporis ab anno 1754. ad annum 1794. interlapsi respicientia, tanti non erant, ut argumentorum vim pro admittenda ecclesiastica capellaniae natura, sitam in actis antecedentibus penes curiam asservatis, ullatenus possent infringere: ea enim usurpationem potius a patronis perpetratam detegebant. Quod si decretum canonicae erectionis reperiri non contigerat, non idcirco ipsi locus minime factus fuisse dici poterat: aliud est enim quidquam non reperiri, aliud non habuisse locum. Sed enimvero quomodo bullae canonicae institutionis aliaque acta propria beneficiorum peracta fuissent tempore minime suspecto, ac fundationi proximo, nisi canonica erectio, etsi nullum eius vestigium inveniatur, reapse ab episcopo iuxta canonicas leges perfecta fuisset? Ad haec accedebat, quod alia capellania, in altera dioecesi a testatrice eisdem tabulis eodemque contextu et conditionibus instituta, ut superius vidimus, semper et absque ulla contradictione uti ecclesiastica habita fuerit, itemque uti ecclesiastica capellanis per canonicam institutionem collata.

7. Posito in facto quod canonica capellaniae erectio minime defuerit, quodque bullae canonicae institutionis expeditae fuerint, *in iure* hoc inferebatur consectarium, ut fieri plane non posset, quin capellania, de qua sermo erat, uti ecclesiastica declararetur. Namque scitum est apud canonicarum rerum interpretes, quod ad constituendam beneficii ecclesiastici qualitatem duae tanquam essentiales requirantur conditiones; una est ut in fundatione capellaniae episcopale canonicae erectionis decretum intercessorit: altera est, ut in capellaniae collatione bullae canonicae institutionis expediri debeant. Sunt itidem et aliae conditiones, quas rerum canonicarum interpretes enumerant; quae tamen cum capellaniis etiam laicalibus competere possint, silentio praetermittebantur. At vero erectionis decretum, et bullarum

expeditio eiusmodi sunt, ut uni beneficio, quale est capellania ecclesiastica, unice conveniant. Quae dicta sunt auctoritate fulciebantur clarissimi *Reiffenstuel lib. 3 tit. 5. n. 17,* et ipsius S. C. Ep. et Reg. in *Aesina Capellaniae 18. Iulii 1851.* Cum itaque duo haec essentialia elementa *in facto* demonstrata fuissent, concludebatur, capellaniam, de qua agebatur, nonnisi uti ecclesiasticam esse declarandam.

8. Pro adstruenda laicitate capellaniae haec rationum momenta ederentur. Servata eadem ratiocinandi ratione in facto et iure, ad primum quod attinet, omnia acta proferebantur in medium, quae ab anno 1751. per totius saeculi spatium peracta fuerunt, in quibus capellania uti laicalis nedum habita fuerat sed etiam uti talis in iisdem disertissime nuncupata, quin in tam diuturno temporis decursu ullam curia episcopalis querimoniam ad sua tuenda iura obmovisset. Quod si capellania in altera dioecesi a testatrice erecta uti ecclesiastica habebatur, nihil obesse poterat; id enim plures ob rationes evenire potuisset: neque enim res rara est, ut capellaniae laicales ad statum ecclesiasticitatis, servatis servandis, extollantur.

Item nihil officere poterat, si ecclesiastica curia anno 1846. in eamdem manum iniecerat; id ex eo evenerat, quod capellanus puerili aetate constitutus ignoraret, quos effectus bullarum expeditio progigneret: ubi vero primum id agnovit, non obmutuit, quin imo suas protestationes penes curiam episcopalem, ac dein penes S. C. Ep. et Reg. emisit.

9. Hisce in facto constitutis, in *iure* eaedem doctrinae, quae supra ex adverso pro ecclesiasticitate, item pro laicitate ostendenda invocabantur. Cum enim decretum erectionis non produceretur, illud plane defuisse praesumendum erat; idque eo magis, quod per integri saeculi spatium sine bullis episcopalibus capellania collata et a capellano pacifice possessa fuerat. Si igitur capellania tum laicalis dici debeat, cum in eiusdem fundatione erectionis decretum non intercesserit, et in eiusdem ineunda possessione bullae episcopales expeditae non fuerint, iam illud prono alveo subdebatur, ut capellania, de qua agitur, minime uti ecclesiastica, sed profecto uti laicalis omnino esset declaranda.

10. Itaque dubium proponebatur.

« An et quomodo constet de laicitate capellaniae in casu. »

Die 19. Sept. 1862. emi patres eiusdem S. Cong. Ep. et Reg. rescripserunt. Delata, et coadiuventur probationes.

Causae prosecutio. In secunda causae propositione nihil novi neque in facto neque in iure ad capellaniae ecclesiasticitatem stabiliendam a curia producebatur: si factum respicias, nihil item ad laicitatem ostendendam proferebatur ab oratore, qui satis habuit votum advocati curiae Romanae exhibere, qui fretus iis documentis, quae producta iam ab eodem oratore fuerant, non sine doctrina et canonicae iurisprudentiae apparatu concludere se posse confidebat, capellaniam a Rosa testatrice constitutam tanquam laicalem esse declarandam.

11. Iterum itaque eadem dubii formula em̃is patribus proposita, responsum prodiit – *Dilata et exquiratur votum promotoris fiscalis curiae, transmissis exemplaribus omnium documentorum, quae referuntur ad praesentem quaestionem, quaeque in archivio episcopali asservantur.*

12. Causae definitio. Mandata peregit episcopus, qui praeter alia remisit exemplar bullarum anni 1688. et 1698, et actum nominationis anni 1731, de quibus mentionem supra fecimus. Subinde votum promotoris fiscalis remisit, qui capellaniae ecclesiasticitatem enixe propugnabat, praemissa accurata historia eorum, quae a prima origine ad illud usque tempus circa capellaniam eamdem intercidérunt. Peculiariter autem circumstantiam quandam innuebat, antea penes S. C. minime expositam, quod nempe, si omnium actorum series a fundatione usque ad subsequentia tempora sine interruptione exhiberi non poterant, id ex eo repetendum erat, quod praeterito saeculo episcopale tabularium exitiali incendio fuerat obnoxium, ex quo omnia acta ibidem asservata absumpta fuerant.

Sedulo examini subiectis exemplaribus a curia transmissis, compertum est, quod in actu nominationis elicitae anno 1731. patronus eam nominationem ac praesentationem peregerat hisce nimirum verbis adhibitis – *ad formam instrumenti erectionis dictae capellaniae.* – Itaque *ex officio* animadvertebatur quod etiamsi erectionis decreti exemplar minime inveniretur, nihilo tamen secius in eo nominationis actu praesto erat documentum irrefragabile, quo demonstrabatur, ipsum in fundatione non defuisse. Cum itaque tempore fundationi proximo bullarum episcopalium expeditioni locum factum fuisse ex actibus 1668. et 1669. ostenderetur, legitime exinde consequi inferebatur, quod duo essentialia beneficii, seu capellaniae ecclesiasticae elementa nequaquam desiderantur, adeoque nullam dubitationem

superesse, ut capellania uti ecclesiastica diiudicaretur. Quae cum ita sint, cum dubium praedictum, tertio propositum fuisset, emi patres die 19. Ianuarii 1866. rescripserunt. — *Negative in omnibus.* —

13. Aliqua addimus, quae capellaniarum qualitatem clarius explicant. Accidit saepenumero ut capellaniae ecclesiasticae cum capellaniis laicalibus confundantur; cuius rei exemplum praebet causa penes S. C.ᵃ Episc., et Reg. disceptata quam superius exposuimus. Verum ut ex eadem colligitur, non mediocre inter utrasque discrimen interponitur. Illud insuper haud raro contigit, ut capellaniae quae iuripatronatus laicali obnoxiae sunt, tamquam capellaniae laicales non sine errore reputentur. At vero, si merum nomen excipias, inter vera beneficia, et capellanias ecclesiasticas, nulla differentia interest; adeoque etiamsi capellaniae iuripatronatus laicorum subiiciantur, non idcirco sequitur quod laicales dicendae sint, non secus ac accidit de beneficiis, quae ceu laicalia non putantur, quamvis iurispatronatus laicorum vinculo adstricta sint.

14. Iamvero substantiale discrimen, quod inter capellanias ecclesiasticas et laicales intercedit in hoc situm est, primum, ut pro beneficiis, ideoque pro capellaniis ecclesiasticis in fundatione canonica, erectionis decreto locus factus fuerit; deinde ut in collatione, quandocumque accidat, bullae episcopales, seu apostolicae pro canonica institutione assequenda requirantur. Primum enim illud efficit, ut quae bona antea in civili commercio erant, et in privatorum dominio esse poterant, post decretum erectionis destinata in ecclesiasticum usum, non amplius in civili commercio sint, sed inalienabilia uti ecclesiastica sint habenda. Bullarum autem expeditio facit, ut nullus nisi clericus canonice institutus in earumdem capellaniarum possessionem immitti queat.

15. Iamvero in capellaniis laicalibus, quoniam legatis piis accensentur, satis est, ut accedat actus episcopi, quo in scriptis mera, ac nuda capellaniae acceptatio fiat iuxta ea quae ad formam constitutionum apostolicarum docet Benedictus XIV. *de synodo dioces. l. 13. c. ultim. num. 10.* Ut earumdem autem possessio legitime acquiri queat, auctoritatis ecclesiasticae interventus nequaquam plane praescribitur, sed sufficit ut possessio per acta notarii iuxta legum civilium sanctiones adeatur.

16. Cum itaque capellaniae laicales non sint mera beneficia, illud consequitur; *quod* in capellanorum nominatione necesse non sit ser-

vare tempus quadrimestro, vel semestre per sacros canones in beneficiis conferendis praestitutum; *quod* si nominatio peragatur cum pacto aliquid per capellanum nominanti persolvendum, quamvis pactum hoc illicitum ac pravum reputetur, nihilominus simoniae crimini, et poenis contra simoniacos constitutis, locus non fiat; *quod* denique licet capellanus (quippe dominii iure destitutus ac mere bonorum capellaniae administrator et usufructuarius) bona capellaniae alienare nequeat, atque alios contractus alienationis nomine venientes per se ipse concludere non possit, nihilominus si id egerit, poenas contra alienantes bona ecclesiastica iuxta censuram extravagantis *Ambitiosae* non incurrat.

17. In expositione causae de qua supra mentionem feci, cursim innuebatur plura esse quae capellaniis ecclesiasticis, et laicalibus communia sint; huiusmodi solent esse adsignatio dotis, altaris designatio, reservatio iurispatronatus, conditio ut capellanus sive clericali, sive subdiaconali, diaconali aut sacerdotali qualitate polleat. Neque enim impedit quominus testator in capellaniae constitutione, pro lege, illiusmodi conditiones imponat, quae utique sancte religioseque servandae sunt, prouti de ultimis testatorum voluntatibus fieri debere utraque iura clamant. Itaque hac in re discrimen quod inter capellanias ecclesiasticas et laicales intercedit, in eo consistit, ut conditiones quae in primis necessario praescribuntur ex dispositione legis in alteris ex dispositione hominis exquirantur. Quocirca, quamvis capellania sit laicalis, attamen si testator legem dixerit, ut capellanus sive clericus, sive sacerdos esse debeat, eamdem nullus, nisi clericus sit vel sacerdos adsequi omnino queat. Quod si nullam legem neque expresse neque tacite testator adiunxerit, qua capellani qualitates designentur, et requirantur, nihil impedit quominus capellaniam sine ullo huiusmodi onere constitutam obtinere possit etiam laicus, atque adeo infans quoque, aut foemina.

18. Opportunum heic erit nonnullas afferre causas in S. Congregatione Concilii super hoc argumento agitatas, ex quibus in casibus particularibus certa norma desumi valeat.

In *Maceraten*. 7. Septembris 1726. testator iusserat e suis bonis capellaniam laicalem erigi debere, pro missa celebranda in altari maiori ecclesiae Suffragii, ac voluit ut eiusmodi capellania ad titulum ordinationis inserviret favore filiorum cuiusdam Silvestri. Sacra Congregatio rogata: « An capellania de qua agitur, sit legatum pium,

» cuius sint capaces etiam foeminae; seu potius sit capellania ec-
» clesiastica? » respondit *ad primam dubii partem negative, ad secundum affirmative, sed non esse collativam, et amplius.* Censuit nimirum S. Congregatio capellaniam esse ecclesiasticam habito respectu personae nominandae, quae ecclesiastica esse debebat, capellaniam vero esse laicalem circa caeteros iuris effectus, prout dignoscitur ex verbis, quibus declaravit eam *non esse collativam.* Non enim repugnat laicalem diversis respectibus esse capellaniam, et quoad personas nominandas ecclesiasticam. Caesar. de Grass, *decis. 114. de praeb. per tot.*

In *Nullius Farfen.* 12. Aug. 1741. fundata fuerat capellania ad altare B. M. V. ab Angelo salutatae, electusque fuerat a fundatore suus nepos in primum capellanum, « cum arbitrio et potestate utendi
» et fruendi dicta capellania, eiusque bonis, et dote; sub onere tamen
» quarumdam missarum, ab ipso caeterisque capellanis implendo...
» et praepositus pro tempore in dicta ecclesia, praedicta exequatur,
» et exequi faciat, sine aliqua iudicis sententia, et auctoritate. »
Cum quaesitum fuisset: « an dicta capellania retineri queat in statu
» coniugali: » responsum fuit: *negative.* Censuit nimirum S. Congregatio capellaniam esse quidem laicalem, conferendam tamen esse personae ecclesiasticae, iuxta testatoris mentem.

In *Civitatis Castelli capellaniae* die 24. Aprilis 1751, actum est de capellania hisce sub legibus fundata: « ut esse debeat mere lai-
» cale iuspatronatus canonici N. et eiusdem successorum, ad quos
» pertineat in perpetuum nominatio libera omnium et singulorum
» capellanorum..... ut ad episcopum spectet erectio dictae capellae
» absque ulla subordinatione datariae apostolicae, nec episcopus ius
» acquirat conferendi dictam capellaniam tamquam beneficium ec-
» clesiasticum, neque instituendi nominatum. Ut dictus capellanus
» vel capellani sint ad nutum amovibiles et ad libitum dicti cano-
» nici, eiusdemque successorum. » Huius capellaniae erectio nunquam facta fuit ab episcopo, et capellani ex se possessionem susceperunt. Proposito deinde dubio: « an capellania sit mere laicalis,
» ita ut retineri possit in statu coniugali: » S. C. respondit: *affirmative ad primam partem, negative ad secundam, et amplius.* Iudicavit nimirum capellaniam esse laicalem, quin tamen retineri posset in statu coniugali, iuxta testatoris mentem.

In *Anconitana capellaniae* diei 12. Maii 1770. iusserat sacerdos

N. instituì tres capellanias laicales, quibus distinctam dotem ex suis bonis assignavit: capellanis vero ius tribuit propria auctoritate *capiendi possessionem bonorum*, et onus iniunxit *celebrandi, aut celebrare faciendi* binas missas in singulis hebdomadis. Disputatum deinde est dubium: « an capellaniae sint laicales, ita ut possideri » possint etiam a laicis. » Sacra Congregatio rescripsit: *affirmative ad primam partem, negative ad secundam*.

Item in *Montis Alti capellaniae* die 22. Augusti 1795. instituerat pius vir capellaniam, seu legatum simplex, seu ius patronatus laicale favore sui nepotis cum onere celebrandi, aut celebrare faciendi duas missas singulis hebdomadis sine licentia, intromissione, aut praesentatione episcopi, vel alterius iudicis, semper et in futurum. Deinde post nepotem ad dictam capellaniam vocavit suos haeredes, quibus tribuit facultatem sine licentia, praesentatione etc. nominandi sacerdotem ad ipsam capellaniam laicalem, qui celebraret aut celebrare faceret duas missas singulis hebdomadis in perpetuum. Sacra Congregatio ad dubium: « an capellania sit mere laicalis, ita » ut retineri possit a laico, et foemina in casu: » respondit: *affirmative ad primam partem, negative ed secundam*. Quamvis enim capellaniae sint mere laicales, non exinde sequitur necessario quod laici eas habere possint. Non enim repugnat ut capellania vere laicalis sit, et de personis nominandis ecclesiastica, ita ut eamdem laici retinere nullatenus possint. Caeteris itaque eiusdem generis omissis resolutionibus, praestat sequentes adducere, quibus Sacra Congregatio iudicavit capellanias laicales posse a laicis vel puerit etiam retineri.

19. Rariores quidem sunt eiusmodi resolutiones; namque testatores capellanias laicales instituentes, explicite vel implicite animum intendere solent ad capellaniam instituendam laicalem quidem, sed conferendam saltem clerico. Attamen non desunt nonnullae resolutiones S. Congregationis Concilii, quibus capellania laicalis adiudicata sit laico, quin imo etiam infantibus.

In *Romana capellaniae* die 12. Iunii 1712. testator instituerat capellaniam in quadam regularium ecclesia, cum onere celebrandi, aut celebrare faciendi missam quotidianam, ac ipse primum capellanum nominavit virum N., eodem iniuncto onere donec viveret, quo mortuo eamdem capellaniam iudicatae ecclesiae regularibus reliquit. Mortuo testatore, cum existimata fuerit laicalis capellania,

defuit ordinarii auctoritas pro canonica erectione, ac vir N. in possessionem capellaniae devenit. Cum vero deinde matrimonium contraxisset, putarunt regulares praedicti non posse virum N. capellania frui, quam ecclesiasticam renunciabant: quaestio itaque mota est: « An capellania de qua agitur sit laicalis, sive potius ecclesiastica. » Si enim laicalis iudicata fuisset, nihil impediebat quominus laicus coniugatus eam retineret, cui retentioni testatoris voluntas non refragabatur. Causa autem discussa, S. C. C. censuit capellaniam laicalem esse, respondens: *affirmative ad primam partem, negative ad secundam.*

In *Auximana* 15. Dec. 1787. testator capellaniam laicalem fundaverat favore suae familiae, cui reliquit ius tam activum, quam passivum patronatus. Primus capellanus a testatore nominatus capellaniam obtinuit, et *ex gratia* S. Sedis eam in statu coniugali retinuit; verba enim testatoris videbantur exigere qualitatem ecclesiasticam. Primus autem capellanus iam senescens ac in magnam vergens inopiam, postulavit a S. C. C. facultatem nominandi filium suum coniugatum in capellanum successorem. In examen causa revocata est, et proposito dubio: « an sit concedenda Ioachimo facultas » nominandi Hieronymum eius filium coniugatum in capellanum suc- » cessorem in casu: » S. Congregatio respondit: *affirmative, praevia dimissione.* In folio eo tempore exarato, *ex officio* observabatur favore oratoris, quod testator praesertim in familiae commodum capellaniam fundaverat, cum dictitare soleret haereditatem suam in beneficium consanguineorum cessuram fore. Quare S. Congregatio iuxta testatoris mentem, attenta paupertate in quam dicti consanguinei devenerunt, censuit praefatam capellaniam posse a laico coniugato retineri, quamvis testatoris verba praeseferre prima fronta viderentur clericalem qualitatem.

In causa *Civitatis Castelli* die 1. Martii 1776, testator duas fundaverat capellanias, ac voluit ut eae considerarentur tamquam legata perpetua, et non aliter. Reliquit autem cuidam familiae ius nominandi capellanum; quibusdam vero aliis familiis ius passivum reliquit, quo descendentes clericos ex viro N. nominari prae caeteris ad capellaniam statuit. Contigit autem, ut ex viro N. nullus descendens clericus haberetur; nullusque alius ex vocatis nisi puer sexennis extabat de quo dubitatum est, an capax esset assequendi dictas capellanias, ac proposita sunt S. C. C. sequentia dubia: I. « an

» Paulus... (nempe puer sexennis) sit capax consequendi Capella-
» nas... in casu. » et quatenus negative: II. « an sit locus dispen-
» sationi in casu: » S. C. C. respondit: ad I. *affirmative*. Ad II. *provisum in praecedenti*. Iudicavit nimirum S. Congregatio puerum sexennem capacem esse consequendi in casu laicales capellanias, neque dispensatione apostolica indigere; quamvis neque ad aetatem canonicam pertigisset septem annorum, qua recipere posset clericalem tonsuram.

Quamvis autem laicales capellaniae ex testatorum voluntate soleant exigere qualitatem saltem clericalem personae nominandae, non inde consequitur, quod clericus nominatus teneatur oneribus, quae ex iure iniunguntur illis, qui beneficia ecclesiastica obtinent, cuiusmodi est onus recitandi divinum officium, iuxta textum in *cap. dolentes 9. de celebrat. miss., et cap. Quia de rescriptis in 6*. Quare in *Perusina* die 29. Augusti 1789. cum clericus obtinuerit capellaniam, ac deinde dubitaverit, an ea esse laicalis vel ecclesiastica, ut teneretur recitare divinum officium; sequens dubium S. C. C. propositum fuit resolvendum: « an capellania Massi sit ecclesiastica,
» ita ut recitare teneatur capellanus divinum officium in casu. »
S. Congregatio respondit: *negative in omnibus*.

Capellaniae itaque laicales inter ecclesiastica beneficia non sunt recensendae, sed considerari solent tamquam legata pia, eo modo, quo supra diximus.

20. Non raro accidit, ut inspectis testatorum verbis non clare appareat, an testator iusserit capellaniam laicalem erigi, an potius ecclesiasticam: in hoc dubio, prout auctores docent, capellania iudicanda est ecclesiastica. Ad instar exempli adduci potest causa *Capellaniae*, quae apud S. C. C. agitata est die 19. Aprilis 1863. Testator ante obitum testamentum condens *iure legati* de pluribus suis bonis disposuit, quae tandem reliquit, *altari S. Francisci, in ecclesia S. Mariae..... ita ut constitui debeat capellanus amovibilis cum onere celebrandi sex missas quotannis in perpetuum pro anima testatoris, et celebrandi solemniter diem festum sancti Francisci*. Voluit autem ut capellanus nominaretur a viro N. N. et a suis. Disputatum itaque est an capellania ita instituta, reputanda esset ecclesiastica, vel laicalis, gravibus utrinque allatis rationibus. Patroni qui contendebant, capellaniam esse laicalem, aiebant, ex adducta testamenti particula satis constare, testatorem non aliud voluisse, quam

simplicem missarum officiaturam, maxime cum nulla mentio facta fuerit de episcopi auctoritate; tantummodo enim testator dixerat. ut capellanus ad nutum amovibilis nominaretur a viro N. N. et a suis.

Aiebant insuper testatoris mentem apprime declarari per factum, quo nunquam canonicam erectionem intervenisse contendebant, et usque ad annum 1810. episcopos, nominatis capellanis, nunquam institutionem canonicam contulisse. Quae solemnitates intervenire necessario debent, quando agitur de ecclesiastica capellania, et quemadmodum harum solemnitatum interventus, est criterium ad ostendendam capellaniae alicuius ecclesiasticitatem ita earumdem defectus ostendit capellaniae laicitatem.

Neque opponi posse iidem patroni contendebant theoriam, quam tradunt auctores de ultimo beneficiorum statu. Eiusmodi enim theoria afferri potest quando agitur de quaestione, quae in possessorio agitatur; non vero de quaestione, quae in petitorio movetur, cuiusmodi erat praesens quaestio, in qua non quaerebatur de ultimo capellaniae statu, sed de natura eiusdem capellaniae.

Curia episcopalis e contra contendebat capellaniam esse ecclesiasticam, verumque ecclesiasticum beneficium, illudque sine speciali dispensatione apostolicae Sedis possideri non posse nisi a clerico, qui incedat habitu et tonsura. Rationes autem, quas procurator fiscalis adducebat, ad sequentes reducuntur: nempe, ex canonistarum sententia, capellaniam in dubio praesumendam esse ecclesiasticam. Licet autem erectionis decretum auctoritate episcopi emissum in curiae tabulario non reperiretur; id adscribi debere aiebat vicissitudinibus, quas archivium passum est. Huiusmodi autem decretum canonicae erectionis adfuisse dicebatur, tum quia testatoris verba non refragantur episcopi interventui; tum quia in antiquis actis SS. Visitationum eiusmodi capellania appellata est *Beneficium de iurepatronatus:* mentio fit in iisdem actis de *iure nominandi, et praesentandi capellanum amovibilem ad nutum ad dictum simplex beneficium.* Hisce autem argumentum adiungebatur ex paritate: nimirum. idem testator iisdem testamentariis tabulis, alteram capellaniam instituerat iisdem fere verbis *iure legati*, eamque habitam semper fuisse tanquam ecclesiasticam, nemine contradicente.

Proposito itaque dubio S. Congregationi Concilii: « an constet » de capellania mere laicali, ut retineri valeat a laicis et coniugatis » in casu; » responsum prodiit; *negative in omnibus*. Censuit nimi-

rum S. Congregatio non constare de laicali natura dictae capellaniae, neque eamdem a laicis posse possideri.

Ex hactenus dictis liquet, quaenam sit praxis, quae obtinet apud SS. Congregationes, cum agitur de indole harum capellaniarum; quantum discrimen inter utrasque interponatur; et quaenam sint criteria quibus utraque earumdem species dignoscatur. Censetur capellania laicalis, quando excluditur a testatore ecclesiastica auctoritas in erectione eiusdem, et actibus collationis, quo in casu episcopus sua auctoritate intervenit dumtaxat ut defensor, et executor piarum testatorum voluntatum. Si autem exclusa non sit isthaec episcopalis auctoritas, capellania praesumenda est ecclesiastica, ac proinde canonicae erectioni, et collationi vel institutioni fit locus, sicut evenit in beneficiis ecclesiasticis, sive liberae collationis, sive iurispatronatus.

Quemadmodum autem eiusmodi solemnitates intervenire debent, cum agitur de capellania ecclesiastica; ita iisdem solemnitatibus intervenientibus, deduci optime potest capellaniam esse ecclesiasticam; maxime cum nihil impediat, quominus capellania, quae forsan in sua institutione reputanda erat laicalis, per eiusmodi canonicos actus decursu temporis evadat ecclesiastica.

Cum autem capellaniae mere laicales aequiparari soleant legatis piis, non subsunt illis legibus, quae in iure statutae sunt dumtaxat pro ecclesiasticis beneficiis: subsunt autem legibus, quae communes sunt legatis piis, aliisque ex voluntate testatorum impositis legibus.

NUM. XLV.

(Vid. §. VII. cap. I. n. 97. vol. II. pag. 431.).

Dioecesis NN. *Affrancationis.*

Reductioni onerum piorum, ac nominatim celebrationis missarum locus non fit, cum universa haereditas a testatore eam in causam obligata fuit (1).

Summarium.

1. Factum, quae causae ortum dedit, enarratur.
2. Quas rationum momenta afferrent oratores?

(1) Huius causae expositionem excerpsimus ex ephemeride, cui titulus *Acta ex iis excerpta, etc.* iisdem de causis, quas attulimus in nota ad numerum praecedentem.

3. Quid responderet capitulum legatarium?
4. Dubii formula proponitur, et resolutio refertur.
5. Eiusdem causae continuatio.
6. Mutatis substantialiter circumstantiis Sac. Congreg. recedit a decisis.
7. Appendix, qua argumentum superius expositum confirmatur.
8. In S. Cong. Conc. nullum aliud argumentum magis frequenter agitur quam hoc de reductione missarum.
In primis inspicit, an legatum *taxative*, vel *demonstrative* sit relictum.
9. Quando *taxative*, quando *demonstrative* relictum dici debeat?
10. Quid si nihilominus dubitetur?
11. Non est dubitationi locus, quod legatum sit *demonstrative* relictum, cum testator certam summam a suo haerede persolvi iusserit.
12. Quae doctrina fundamentum habet in iure communi et decisionibus S. Rotae Romanae, cuius auctoritas exscribitur.

1. Pius homo quidam de ecclesiastico coetu in ultimo, quo decessit, elogio duos haeredes fiduciarios nominaverat, qui testatoris fiduciam explicantes inter alia legata pia, legatum ab eo relictum fuisse declaraverunt hisce nimirum verbis « *ab haeredibus persolvetur summa annua scutatorum viginti: quae summa erogari debebit in funus, quod in ecclesia collegiata N. N. celebrabitur, die recurrente anniversario obitus defuncti.* » Ecclesiae legatariae capitulum et ordinarius legatum rite acceptum habuerunt; et in eius securitatem canonici inscriptionem supra vinea quadam haereditaria capere non retardarunt.

Universum porro assem haereditarium constituebat isthaec una vinea, cuius dominium directum testator obtinebat cum canone a domino utili persolvendo scutatorum 34. 92. in singulos annos. In ea vinea domuncula aderat, quae ruinam proxime minitabatur; insuper dominus utilis contra dominum directum quaedam iura in eo fundo iactitabat, ad quae prosequenda litem iudicialem instruere iam parabat. Ad haec itaque declinanda damna haeredes fiduciarii cum domino utili amice convenerunt, ut vineam illam huic liberam et immunem ab omni canone relinquerent sub hac conditione, quod dominus utilis tot schedulas publici debiti, quod vulgo penes nos

audit *Consolidato*, quot reditui scutatorum quinquaginta in singulos annos responderent, directorio cederet.

Utilissima conventio haec haereditati accidebat: nam praeterquam quod expensae pro domuncula reficienda, ac pro iudiciali iam parata lite necessariae evitabantur, canon scutatorum 34. et ob. 92. in redditum annuum convertebatur scutatorum quinquaginta. Quapropter cum ageretur de haereditate ad causam piam pertinente dominus utilis a S. Cong. Conc. beneplacitum Apostolicum deprecatus est, ut conventionem inter partes constitutam auctoritate sua ratam habere dignaretur. Precibus annuit S. C. per rescriptum diei 17. Iun. 1861. addita clausula « *si quae pia onera canoni, ut supra, affrancando infixa reperiantur, in et super novo investimento transferantur, ac translata esse intelligantur.* » Rescriptum rite secuta est executio ab ordinarii decreto sancita. et dein solemnis instrumenti celebratio.

Non multo post haeredes fiduciarii iuxta obligationem, quam susceperant, a S. C. Episcoporum et Regularium supplices petiverunt. ut capitulo ecclesiae legatariae schedulas debiti publici pro redditu scutatorum viginti tradere possent, ita ut, hac effecta probataque assignatione ac traditione, hypothecam in vinea inscriptam delere et liberam plane relinquere possent. Cum supplex libellus offerretur, et etiam sequenti tempore, penes S. C. Episc. et Regul. nullum omnino verbum ab oratoribus factum est de rescripto, quod a S. Cong. Conc. impetraverant, ac tantummodo in medium prolatum est, cum in eo res erat, ut in plenis comitiis S. C. Episc. et Reg. causa proponeretur. Quocirca haec S. C. huic negotio pertractando manum apponere non dubitavit, licet fortasse iure praeventionis ad S. C. Conc. spectare dici posset. Itaque auditi sunt ordinarius, qui per accidens unus erat ex duobus haeredibus fiduciariis: hic profecto una cum suo cohaerede preces excipiendas esse non solum assentiebatur, quin imo enixe contendebat. At vero capitulum legatarium, quamvis inscriptionis hypothecariae deletioni absolute non abnueret, nihilominus schedularum pro redditu viginti scutatorum assignationi mordicus refragabatur, ac tot sibi dari schedulas propugnabat, quot conficiendo reali scutatorum 400. valori satis essent. Cardinalis capituli legatarii protector, adhibita quadam immutatione accidentali, in capituli ipsius sententiam convenerat. Cum igitur huiusmodi capituli propositio haeredibus fiduciariis minime arrideret, ad iudicium plenarii auditorii S. Cong. Episc. et Regular. diei

1. Sept. 1835. res deducta est cum ea, quae suo loco legitur, dubii formula.

2. Haeredes fiduciarii statuebant in primis, sese inspecta utilitate ac bono haereditatis abstinere non potuisse, quominus vineam a canone liberarent per contractum, quem vocant *affrancationis*. Urgebat enim necessitas reficiendae domunculae, quae aderat in vinea iam iam collapsura; urgebat necessitas perferendi sumptus, qui in tuenda lite, quae parabatur, necessarii plane fuissent: at vero vires haereditariae huic impensarum moli sustinendae satis esse non potuissent. Ceteroquin liberatio vineae in domini utilis commoditatem, haereditatis conditione nedum non imminuisset, sed et multo meliorem effecisset: reditus enim qui quotannis percipiendus erat, non amplius scutatorum triginta quatuor, sed et quinquaginta summam attigisset; hinc est, quod S. C. Conc. facillimam sese praebuit, in beneplacito, quod ad rem petitum fuerat, confestim largiendo. Qua posita necessitate, illud sequebatur, ut, si eidem submittere sese debuerant haeredes alienando vineam, eadem de causa fasces subiicere debeat ecclesia legataria, consensum deletionis hypothecae non denegando.

Addebant insuper eam fuisse mentem testatoris, ut capitulo scutata viginti in singulos annos salva certaque forent. Simul ac igitur haeredes redditui scutatorum viginti quotannis respondentes capitulo legatario assignassent, atque tradidissent, omni obligatione per testatorem imposita deonerabaatur, quia aliud ulterius ab haereditate exigere legatario liceret.

Denique iuxta commune axioma – *quod tibi non nocet alteri prodest, hoc faciendum est* – animadvertebant, nihil obesse capitulo, si schedulas oblatas exciperet, et scutata viginti ab aerario publico assequeretur: sive enim sortis, sive fructus securitas inspiceretur, nihil tutius ac solidius occurrisset, quippe nullum adest gubernium, cui maior debeatur fides, quam civilis Apostolicae Sedis principatus. Deinde quolibet expirante semestri dimidia fructuum debitorum pars absque ulla tergiversatione ab aerario solvitur, et a creditore percipitur.

3. Monebat ante omnia nullum sese verbum facere contra celebratum affrancationis contractum: hac enim in re suo ipsi haeredes fiduciarii iure usi fuerant, eoque magis quod beneplacitum Sanctae Sedis accesserat. Quin etiam tametsi stricto iure, quod ad hypo-

thecariam inscriptionem attinet, eidem contractui oppositionem facere potuissent, ac possent, nihilominus non ea capitulo mens erat, hanc ipsis ingerere difficultatem, hoc inextricabile facessere negotium. Id tantummodo pro eo, quo tenentur officio tuendae causae piae, idest ecclesiae, sibi proponebant, ut nullum eidem detrimentum afferri paterentur; adeoque se insistere aiebant, ut alia aequipollenti ratione Ecclesiae indemnitati consuleretur.

Perperam vero (subiiciebat) haeredes inquiunt sese omni obligatione solutos, cum schedulas publici debiti pro reddilu scutatorum viginti capitulo legatario tradidissent: ita enim gerentes absque dubitatione minus persolverent. quam quod testator eisdem iniunxisset. Duplicem porro habet partem beneficium, quod in legato relinquendo testator ecclesiae attulit, unam explicitam, aliam implicitam. Explicite porro scutata viginti ecclesiae designaverat. Iamvero, si rei substantia penitius inspiciatur, schedularum illarum traditio valorem quidem nominalem scutatorum viginti praeseferebat, minime vero realem: si enim haeredes eas schedulas venui exponerent, nemo profecto eas pro respondente summa scutatorum viginti redditus in pecunia numerata acceptavisset. Ut igitur ad aequalitatem res adduceretur, nihil aliud in promptu erat, quam ut haeredes tot schedulas traderent, quot, habita ratione valoris realis, scutata quadraginta reipsa exaequarent.

Implicite vero testator hac ratione iuverat legatarium, ut ius percipiendi scutata viginti non alicui haereditatis parti, sed universo assi haereditario infigeret: hinc est, quod si pars haereditatis deficeret, ius exigendi scutata viginti perstabat in reliquis haereditatis partibus. At quando schedulas oblatas canonici acceptassent, si forte quacunque demum de causa imminutionem aut iacturam totalem eae paterentur, iam actum esset de causae piae legato, quin ullum subesset imminutionis vel iacturae reparandae remedium. Neque diffiteri quisquam iure poterit, magnum huic difficultati momentum inesse, prouti fusius in appendice mox ad causam praesentem cernere erit. Merito igitur concludebat capitulum, sese dixisse, quod haeredes per eam schedularum oblationem solvissent minus, quam a testatore ipsis fuerat impositum.

Post haec per se evanescebat ultima exceptio ex superius allato iuris axiomate desumpta: si enim praestatio consensus pro delenda hypotheca haereditati proderat, legatario non solum oberat, sed et

in discrimen rem suam coniiciebat, veluti ex his, quae posuimus, luculentissime colligitur.

Animadvertebat extremo loco capitulum haud posse se schedulas recipere absque auctoritate S. C.; nam schedularum debiti publici acquisitio non est verum investimentum, ut quotidiana docet experientia, quae fert in huiusmodi casibus ut ab Apostolica Sede beneplacitum passim imploraretur. Quin imo cum agatur de legato missarum, neque census impositio, quae alioquin investimento in fundis stabilibus aequivalet, suffragatur, prouti plures S. C. Conc. apertissime declaravit, et expresse in *Burgi S. Dominici 30. Aprilis 1729. ac Firmana oner. miss. 23. Iun. 1764. vid. etiam Ferrar. V. missae sacrificium art. 2. n. 24.*

4. Post haec sequens proponebatur dubium.

« An et quomodo SSmo supplicandum sit pro gratia implorata » in casu?

Emi Patres in plenario conventu S. Congr. Episcop. et Regular. diei 1. Septembris 1865. rescripserunt: *affirmative pro annuo reditu scutatorum 25. in schedis debiti publici vulgo* – consolidato. -

5. Huiusmodi resolutio (num finem eius causae silere nolumus) votis non respondit haeredum, qui mox a S. C. deprecati sunt, et impetrarunt, ut causa novo examini subiiceretur. In secunda causae propositione, sive quod in prima minus clare, quam debuerant, postulatum suum expressissent, sive quod diffiteri non possent capituli difficultatem solido et inexpugnabili fundamento fulciri (quandoquidem acceptando schedulas debiti publici scutatorum viginti fructui respondentes capitulum iure excidebat persequendi alias triginta schedulas, quae cum praedictis viginti coniunctae id temporis totum assem haereditarium scutatorum quinquaginta reditus eiusdem debiti efformabant), iidem oratores declaraverunt, sese in deferendis sacro ordini precibus nihil aliud voluisse, quam ut capitulum ad excipiendas schedulas oblatas obbligaretur, ac proinde ad consensum suum pro hypothecae deletione praebendum, quin tamen eidem ius auferretur, ut quoties viginti illae schedulae summam viginti scutatorum amplius non repraesentarent, aut quocunque demum casu in discrimen vocarentur, actionem suam contra alias triginta, quae supererant, schedulas, non secus ac in rescripto Sac. Cong. Conc. diei 17. Iunii 1861., de quo supra mentionem fecimus, experiri valide ac libere possent.

6. Qua semota difficultate, in generalibus comitiis diei 2. Martii currentis anni, proposito dubio: « an recedendum sit a resolutione » diei 1. Sept. 1865. in casu.»

Emi patres rescripserunt:

Recedendum a decisis, et legatum esse praestandum in annuo reditu scutatorum viginti in tesseris debiti publici vulgo – Consolidato – *in favorem pii legati inscribendo, firmo remanente vinculo super residuo reditu scutatorum triginta, data facultate delendi hypothecariam inscriptionem.*

APPENDIX.

Quae regulae servari debeant, quando dubitatur, an is qui aliquo pio onere gravatus est, fundis imminutis, vel plane deperditis, de suis bonis teneatur supplere, necne?

7. Non semel disceptatum est, an debitor alicuius annuae praestationis, sive in pecunia numerata, sive in alio quocumque genere consistat, eam perpetuo redimere queat per unam solutionem, quae universo praestationis annuae capiti aequivaleat. Nullus porro canon in decretalibus, nulla lex in iure Caesareo reperitur, quae acu quaestionem tangat ac dirimat; quamvis in hoc ultimo plures adsint leges, ex quibus ratio erui tuto possit, qua ad eam resolvendam recta sternatur via; huiusmodi sunt *L. Annuam 6., et L. Annua his 20. ff. De annuis legatis*. Doctores communiter hanc agitant controversiam pluribus cumulatis utrimque argumentis. Quoniam vero hi - *de quaestionibus verba faciunt, illas autem S. C. dissolvit,* - veluti tradit Bened. XIV. *Inst. eccl. 106., §. 7.;* hinc doctorum disceptationibus praetermissis, illico ad declarationes S. Congr. Conc. afferendas gradum facio.

8. Ante omnia praemonendum est, in S. C. Concilii nullum aliud argumentum tam frequenter actitatum esse, et in dies actitari, quam de reductione onerum piorum, ac nominatim celebrationis missarum. Itaque, ut ordinario fit, nonnullae praestitutae ac firmatae sunt regulae, quae in huiusmodi reductionibus clargiendis servarentur. Enimvero potissima regula ea est, ut inspiciatur, an haeres missarum onere gravatus de suo supplere teneatur in casu, quo fundi eam in causam relicti, vel imminuti vel omnino deperditi fuerint, an vero satis sit eos fundos semel assignasse, ut quis omni obligatione

solutus abeat. Quod ut facilius diiudicari possit exquirendum est, an fundi *taxativo*, vel *demonstrativo* modo relicti fuerint; in primo siquidem casu omnino liberatur haeres in omne tempus, minime vero in secundo.

9. At magna controversia suboritur, quando legatum taxative, et quando demonstrative relictum fuisse dicendum sit. In quo canon hic statutus est, ut legatum veluti taxative relictum habeatur — *si fundatores* (verbis utor cuiusdam instructionis a S. Cong. episcopis transmissae et a Bened. XIV. *de synod. dioeces. lib. 13. cap. ultim. num. 32.* relatae) *legando aut aliquo modo disponendo, orationem seu dispositionem prius inchoaverint ab assignatione fundi, et subinde missarum onus adiecerint... secus autem, si fundatores orationem seu dispositionem inceperint ab impositione oneris, et subinde fundum assignaverint, tunc enim onus dicitur demonstrative conceptum, ac fundatorum haeredes per Ampl. Tuam cogendi sunt ad perpetuam dicti oneris manutentionem, et ad supplendam summam deficientem tam de praeterito quam de futuro.*—

Ratio exinde apparet, cur in legatis demonstrative relictis haeres de suo supplere teneatur, secus vero sit, si legatum taxative factum fuerit; nam onus legati adimplendi inhaeret personae haeredis ipsius, quae non deficit, etiamsi res haereditate accepta deficiat: at vero in legatis taxative relictis onus illiusmodi fundo infixum est; si igitur fundus iam traditus defecerit, deficit etiam onus eidem fundo inhaerens.

10. Quid autem, si dubitetur adhuc, an legatum sit demonstrative, an taxative relictum? Tum enimvero retinendum est demonstrative relictum esse; nam iuxta quamdam resolutionem S. Cong. Conc. *Brixien. 1. Decemb. 1684.* relatam a Bened. XIV. *l. c. n. 33.*, haec regula (de retinendo demonstrative relicto) « procedit vel quando » fuit legata quantitas, vel quando fuit legata res in genere, vel » quando fuit legata res in specie, quae remanet penes haeredem » habentem onus curandi celebrationem, vel quando res legata fuit » consignata legatario non quidem ex praecepto testatoris, sed ex » propria voluntate, et ad effectum tantummodo sese eximendi a » praefato onere curandi celebrationem. »

11. Non est autem dubitationi locus, quando testator suis haeredibus imperat, ut certam ac determinatam summam exsolvant in missarum celebratione erogandam, prout accidebat in causa *Affran-*

cationis quam superius attulimus. Porro hanc ad rem idem Ben. XIV. *loc. cit.* subsequitur: « Si testator mandasset, ut legatario tot prae» starentur fructus, quot satis essent ad iniunctam missarum cele» brationem, quantumvis haeres bona stabilia reditus satis idonei » semel tradidisset, attamen supplementi onus declinare non posset, » si forte subinde contingeret, ut, ob subsecutam fructuum imminu» tionem, vel ob augmentum taxae, traditi fundi reditus imposito » oneri sustinendo impares evaderent, uti subdit praesul Altovitus » in voto, quod ipse conscripsit, et Cong. probavit in quadam causa » *Lucana*, proposita *16. Decemb. 1683.* Quando enim testator man» dat... consignari tot fructus, qui sufficiant pro dicta celebratione, » tunc dicitur legatum genus, et fructus sufficientes esse in obli» gatione demonstrative: unde licet haeres assignet tot bona, quorum » reditus de tempore assignationis sufficiant, attamen illis pereun» tibus, vel ad minorem quantitatem redactis, tenetur haeres sup» plere ex reditu aliorum bonorum.»

Hanc utique doctrinam secuta est S. C. Conc. cum passim, tum nominatim in *Romana reduct. missar. 18. Aprilis 1733. in Brugen. 15. Mart. 1777. Venetiarum 2. Mart. 1825. per summar. prec.* et in *Eugubina. 1808.*

12. Neque aliter docuit, nec aliam disciplinam receptam habuit S. Rota, veluti videre est in *Romana ann. praestat. 16. Ian. 1702. coram Caprará*, et *Romana supplementi, et applicat. 11. Iunii 1723. coram Aldovrando.* Iuvat facti speciem enarrare causae Romanae *coram Caprara*. Fulvia Sfortia die 29. Martii 1598. per privatam syngrapham promiserat exsolvere scut. 100. annua perpetua monialibus excalceatis S. Iosephi, addita conditione, ut puellam in monasterium hae reciperent, adeoque eam in causam Fulvia omnia bona sua obligaverat. Morti proxima haeredibus suis praescripsit, ut cum aliis legatariis, tum monialibus excalceatis partem cuiusdam pinguissimi census, (in quo tota consistebat haereditas), quae pars fructui scutatorum 100. responderet, assignare possent, et ita omni se obligatione liberarent. At vero monialium oeconomus huiusmodi assignationi mordicus restitit; quapropter res in iudicium deducta, in possessorio primum causa disceptata est apud S. Rotam *coram Mazanedo:* at s. ordo sua sententia oeconomo actori manutentionem dandam esse pronunciavit pro scutatis centum super omnibus bonis Fulviae. Uno ferme saeculo post coram Caprara *die 19. Ian. 1702.*

dubium disceptatum est. « An monasterium S. Ioseph teneretur de » praeterito, vel teneretur de praesenti recipere assignamentum usque » ab anno 1611. oblatum loco annuae praestationis scut 100.» Et S. Rota respondit: *Nec de praeterito nec de praesenti teneri moniales recipere assignamentum.*

Quoniam vero haeredes inter alia, quae offerebant, argumenta, oblationem realem scutatorum 100. iudicialiter monialibus sese exhibuisse subiiciebant, adeoque propugnabant, ea peracta, ad nihil aliud amplius sese teneri, S. Rota in decisione praedicta §. 13. ita docebat. « Quae omnia iterum atque iterum aequa lance aequilibrata, » non fuerunt reperta tanti ponderis, ut obligare potuerint moniales » ad receptionem assignamenti nec de praeterito nec de praesenti. » Ad quem effectum Domini praemittebant, quod cum promissio » Fulviae sub hypotheca omnium suorum bonorum tam eius vita » durante, quam post obitum et pro futuris perpetuis temporibus » concepta legatur in mera et pura quantitate annua scutat. 100., » nulla habita taxatione, nec etiam demonstratione ad certum fun- » dum, seu illius annuum reditum, utique non potuit aliter expleri, » quam in pecunia numerata ex fructibus omnium bonorum haere- » ditariorum, seu particularibus eius speciebus ad *Text. L. Annuam* » *§. 6. ff. de const. pecun.* iuxta communem distinctionem primae ab » altera promissionis forma *per Text. L. Annuam 7. v. Modestinus.* » *Annua §. Attia. de leg. 33.* quod ad rem nostram explicat Paul. » de Castro *Cons. 43. n. 3. lib. 2....* secus vero si relictum fuit in » genere absque ulla designatione particulari bonorum, quia tunc » quod non perciperetur ex uno praedio teneretur ex aliis solvere, » concludens volentem assignare unum praedium ad hoc, ut libe- » retur a debito quantitatis, non esse audiendum...

» Nec obstat, quod Fulvia non habeat alios effectus, nisi dictum » censum cum duca Zagaroli, et tamquam liberalis donatrix potuerit » monasterio facere assigationem de reditu dato dicti census *ex L. Si* » *quis argentum Cod. de donat.* cum aliis allegatis; quia quidquid » sit de inexistentia aliorum bonorum nullatenus iustificata, ad ef- » fectum satis est, quod obligatio Fulviae constet de pura quantitate » scutat. 100. annuatim monasterio solvenda et quidem in genere » nulla facta mentione bonorum aut effectuum particularium, ex » quorum reditibus sit eidem satisfaciendum. Unde non applicatur » textus et iura in contrarium adducta utpote loquentia de dona-

» tionibus seu legatis annuis relictis cum expressione, quod satis-
» fiant ex reditibus certorum bonorum, seu ex bonis ipsius testa-
» toris, ut probant iura mox allegata.»

Quapropter, fundis deperditis, vel imminutis, non solum ex S. C. Conc. declarationibus, sed etiam ex decisionibus S. Rotae Romanae dicendus est liberari haeres, si testator eidem legem dixerit sive facultatem fecerit tradendi ecclesiae certos fundos iam determinatos aut determinandos; nequaquam vero idem liberari, si testator obligationem legati adimplendi personae haeredis iniunxerit, et universam haereditatem ea ipsa obligatione gravatam explicite vel implicite voluerit.

NUM. LXVI.

(Vid. §. VII. cap. II. n. 120. vol. II. pag. 140.)

Quae regulae servandae sint in erectione confraternitatum.

Summarium.

1. Exordium, in quo enumerantur incommoda, quae in erectionibus, vel aggregationibus confraternitatum accidere solent.

2. Itaque Pontifex decernit, ut una tantum confraternitas eiusdem instituti ac generis in quolibet loco ab iis, quibus hoc iuris est, sive Romae, sive alibi institui permittatur cum consensu et testimonialibus ordinarii localis.

3. Eadem forma servetur in aggregatione sodalitatum.

4. Huic sodalitati erigendae, seu aggregandae communicari possunt privilegia, et indulta ordini, vel archisodalitati erigenti vel aggreganti directe concessa, minime vero indirecte per communicationem competentia.

5. Statuta sodalitatum ab episcopo examinari, et approbari debent, atque etiam progressu temporis variari possunt.

6. Erigentes vel aggregantes certam formulam observare debent a Pontifice approbatam.

7. Sodalitates autem suis privilegiis et indulgentiis uti debent iuxta eamdem formulam, ac nonnisi praevia recognitione ordinarii.

8. Confraternitates eleemosynas, et alia charitatis subsidia excipere debent iuxta formam per ordinarium praescribendam.

9. Confessarii sodalitatum sint ab episcopo approbati, et si sint regulares approbationem etiam praeseferant superioris regularis.

Hi confessarii absolvere possunt confratres iuxta privilegia eisdem concessa, dummodo sint in usu, nec Conc. Trid., ceterisque Pontificum constitutionibus adversentur.

Recensentur casus, a quibus absolvere nequeunt confessarii sodalitatum.

10. Pontifex insuper imperat ut infra annum in Europa, intra biennium extra Europam novam erectionem, vel aggregationem cunctae iam erectae per orbem sodalitates impetrare teneantur sub poena nullitatis.

11. Facultates pro erectione vel aggregatione gratis dantur.

12. Erectiones, et aggregationes nullae et irritae sint, si fiant contra huius constitutionis praescriptum.

13. 14. 15. 16. 17. Sequuntur clausulae derogatoriae.

CLEMENS PAPA VIII.

Ad perpetuam rei memoriam

1. Quaecumque a Sede Apostolica ad promovendam Christifidelium salutem aliquando concessa sunt, etsi maturo consilio, magnaque prudentia, et cautela sancita, et decreta sint, tamen cum Romanus Pontifex de animarum salute sollicitus progressu temporis animadvertit sensim aliquot abusus in eisdem statutis et decretis observandis provenire, debet pro sui pastoralis officii munere illis opportuna ratione occurrere, et quantum cum Domino potest, adhibito salutari remedio, providere.

Cum itaque a pluribus Romanis Pontificibus praedecessoribus nostris, et forsitan etiam a nobis nonnullis regularium ordinibus, religionibus, et institutis, ac etiam Christifidelium saecularium archiconfraternitatibus, et congregationibus diversarum nationum, nominum, et institutorum tam in Alma Urbe nostra, quam in aliis civitatibus, et locis christiani orbis institutis, facultas erigendi, et instituendi in eorum, et aliis ecclesiis, et collegiis, necnon etiam sibi aggregandi confraternitates, et congregationes in eadem Urbe, et in aliis locis existentes, eisque privilegia, indulgentias, facultates, aliasque spirituales gratias, et indulta sibi concessa respective communicandi attributa fuerint, ac nulla certa forma ac ratio praescripta sit, quae in huiusmodi erectionibus, institutionibus, aggregationibus, et communicationibus faciendis servari debeat: propterea sive negligentia

superiorum ordinum, religionum, et institutorum, vel officialium archiconfraternitatum, et congregationum, instituentium, aggregantium, et communicantium, quae confraternitatibus, et congregationibus erigendis, instituendis, et aggregandis, et quibus communicationes privilegiorum, indulgentiarum, aliarumque gratiarum praedictarum fiunt, non servant formam in huiusmodi erectionibus, institutionibus, aggregationibus, et communicationibus servari debitam, neque praescribunt modum, quo privilegia, indulgentias, facultates, aliasque spirituales gratias et indulta praedicta consequi debeant, seu ipsarum confraternitatum et congregationum incuria, quae non inquirunt ea, quae praestare oportet, ut illa consequantur, nonnullae pravae consuetudines irrepserunt, multaque incommoda inde provenerunt.

2. Quibus nos pro commisso nobis Apostolicae sollicitudinis officio, paternaque erga omnes Christifideles charitate prospicere volentes, hac nostra constitutione perpetuo valitura decernimus, atque statuimus, ut in posterum, tam huius Almae Urbis nostrae, quam aliarum civitatum, et locorum totius christiani orbis regularium ordinum, et religionum, et institutorum, quibus in eorum, et quibuscumque aliis ecclesiis, et collegiis, confraternitates saecularium erigendi, et instituendi facultas concessa est, necnon etiam archiconfraternitatum et congregationum, cuiusvis nationis, nominis, et instituti illae sint, et in quibuscumque ecclesiis, domibus, et oratoriis, tam saecularium, quam, ut praefertur, quorumcumque, etiam mendicantium, ordinum, religionum, et institutorum regularium, quavis tam ordinaria, quam Apostolica auctoritate erectae ac institutae existant, seu alio quovis modo introductae reperiantur, quibus alias confraternitates, et congregationes instituendi, erigendi, ac sibi aggregandi, aliisque privilegia, indulgentias, facultates, aliasque spirituales gratias, et indulta praedicta elargiendi, et communicandi potestas a Romanis Pontificibus, praedecessoribus nostris, vel a nobis et Apostolica Sede attributa fuit, magistri, priores, praepositi rectores, gubernatores, praeceptores, primicerii, praelati, custodes, guardiani, praefecti, administratores, et alii officiales, seu superiores, quovis modo nuncupati, regularium siquidem ordinum, religionum, et institutorum, unam tantum confraternitatem, et congregationem, de consensu tamen ordinarii loci, et cum literis eius testimonialibus, quibus confraternitatis, et congregationis erigendae, et instituendae pietas, et christianae charitatis officia, quae exercere cupit, apud

eos commendentur. in eorum, et quibuscumque aliis ecclesiis, et collegiis erigerere. et instituere.

3. Ceterarum vero archiconfraternitatum, et congregationum in singulis civitatibus, oppidis, vel locis, unam etiam confraternitatem, et congregationem dumtaxat. quae Apostolica, vel ordinaria auctoritate prius erecta, ac nulli alteri ordini, religioni, instituto, archiconfraternitati, et congregationi eiusdem, vel alterius nationis, nominis et instituti aggregata sit, praevio similiter loci ordinarii consensu. et cum eiusdem literis testimonialibus, quibus eiusdem confraternitatis, et congregationis aggregandae, institutum, pietas, et christianae charitatis officia, quae exercere consuevit, apud eos commendentur, sibi adiungere, et aggregare possint.

4. Huic vero confraternitati, et congregationi erigendae, instituendae, seu aggregandae, ea tantum privilegia, indulgentias, facultates, aliasque spirituales gratias, et indulta, quae ipsi ordini, religioni, instituto erigenti. instituenti. ac communicanti, seu archiconfraternitati, et congregationi aggreganti, nominatim, et in specie non tamen quae per extensionem, vel communicationem sibi, quovis modo concessa sunt, et illa quidem non sub generali forma verborum, vel adinstar, sed expresse, et in specie communicare valeant.

5. Statuta autem pro regimine ordinum, religionum, et institutorum erigentium, et instituentium. ac communicantium, seu archiconfraternitatum, et congregationum aggregantium edita confraternitatibus, et congregationibus erigendis, instituendis, et aggregandis, et quibus communicationes privilegiorum, et aliorum praedictorum fiunt, impartiri non possint, nisi ea prius ab episcopo dioecesano examinata, et pro ratione loci approbata fuerint, quae nihilominus eiusdem episcopi decretis, ac moderationi, et correctioni in omnibus semper subiecta remaneant.

6. Insuper volumus, et ordinamus, ut praedicti ordines, religiones, instituta, erigentia, instituentia, ac communicantia, necnon archiconfraternitates, et congregationes aggregantes certam erigendi, instituendi, aggregandi, ac communicandi formulam a nobis novissime approbatam diligenter observent, secundum quam privilegia, indulgentias, facultates, aliasque spirituales gratias et indulta ipsis ordinibus, religionibus, institutis, erigentibus, instituentibus, et communicantibus, seu archiconfraternitatibus, et congregationibus aggregantibus. nominatim, et expresse. non autem per communicationem,

neque adiostar, ut supra concessa, ipsis confraternitatibus, et congregationibus erigendis, iostituendis, et aggregaodis, et quibus communicatiooes fiunt, communicare possint.

7. Quibus confrateroitates et congregationes eiusdem dumtaxat nationis, et oominis, ordinis, religionis, et instituti, archicoofraternitatis, et congregationis, cui aggregantur, tam hactenus aggregatae, quam in posterum aggregandse utaotur, potiantur, et gaudeant, ita ut dictsrum confraternitatum et congregationum erectarum, institutarum, et aggregatarum, ac quibus communicationes factae sunt, ministri, et officiales, et alii supra dicti privilegia, indulgentias, facultates, aliasque spirituales gratias, et indulta huiusmodi, praevia tamen recognitione ordinarii loci, qui adhibitis duobus de eiusdem ecclesise capitulo, illa iuxta S. Conc. Trid. decretum promulganda decernat, debitis temporibus promulgare valeat.

8. Quibus etiam mioistris, et officialibus, et aliis praedictis, eleemosynas, et alia oblata christianae charitatis subsidia, iuxta modum et formam per ordinarium loci praescribendam, remotis tamen pelvibus et capsis, quae in ecclesiis et oratoriis dictarum confraternitatum, et coogregatiooum publice ad hoc exponi consueverunt, excipiendi potestas detur. Atque hoc ipsum ordines, religiones, iostituta erigentia, iostituentia, ac commuoicantia, seu archiconfraternitates, et congregationes aggregsntes tam Almae Urbis nostrae, quam aliarum civitatum et locorum quorumcumque iuxta modum a vicario Urbis, et ordinariis locorum respective praescribeodum, observare teoeantur, eleemosynss sic collectas io reparatiooem et ornatum ecclesiarum, tam ordinum, religionum, institutorum erigentium, instituentium, et communicantium, ac archiconfraternitatum, et congregatiooum aggregantium, quam confrateroitatum et congregationum erigeodarum, et instituendarum, et aggregandarum, et quibus communicationes fient, aut in alios earum pios usus, arbitrio eiusdem vicarii nostri in Urbe, necnoo ordioariorum locorum respective fideliter exponere, atque erogare procurent, ut omnes intelligant, caelestes Ecclesiae thesauros, non quaestu, aut alicuius lucri causa, sed pietatis, et charitatis excitandae gratia ex Apostolicae Sedis benignitate Christifidelibus aperiri.

9. Praeterea volumus, ut confessarii, qui vigore privilegiorum ipsis ordioibus, religionibus, institutis, erigeotibus, iostituentibus, et communicantibus, seu archiconfraternitatibus et congregationibus

aggregandis communicandorum pro tempore eligi possunt, et poterunt, saeculares scilicet in Alma Urbe a praedicto nostro vicario, extra Urbem vero a locorum ordinariis, regulares vero non solum a praedicto vicario nostro, et a locorum ordinariis respective, sed etiam a suis superioribus approbati sint, utque confratres confitentes a criminibus, casibus, et censuris iuxta dictorum privilegiorum (quatenus tamen sint in usu, et S. Conc. Trid. decretis, ac Romanorum Pontificum praedecessorum nostrorum, et nostris constitutionibus non adversentur, nec revocata, aut sic aliquibus revocationibus comprehensa sint) formam et tenorem dumtaxat absolvere valeant. Decernimus insuper, ut iidem confessarii praedictos confratres cuiuscumque gradus, status, conditionis, et praeeminentiae etiam si speciali nota dignae fuerint, a casibus contentis in literis, quae die coenae Domini legi consueverunt, necnon violationis immunitatis, et libertatis ecclesiasticae, et clausurae monasteriorum monialium, si videlicet sine necessaria et urgenti causa, et sine superiorum licentia, vel etiam si causa, et licentia necessaria abutentes, praedicta monasteria ingressi fuerint, necnon violatae manus iniectionis in clericum, et singularis certaminis, seu duelli, ac ab aliis etiam casibus, tam a nobis, quam a praedicto nostro in Urbe vicario, et locorum ordinariis respective reservatis, et pro tempore reservandis, et etiam a quavis excommunicatione ab homine lata, absolvere, tam super irregularitatibus, tam ex aliquo defectu provenientibus, quam occasione delicti contractis cum aliquo dispensare, praetextu dictorum privilegiorum, nullo modo possint.

10. Demum statuimus, et pariter ordinamus, ut confraternitates, et congregationes ubivis locorum, quavis auctoritate, ut praefertur, erectae, et institutae, et quibus communicationes praedictae factae sunt, ac cuicumque ex dictis ordinibus, religionibus, institutis, archiconfraternitatibus, et congregationibus ubilibet existentibus hactenus aggregatae, ab eisdem respective ordinibus, religionibus, institutis, archiconfraternitatibus, et congregationibus, novas erectionum, institutionum, communicationum, et aggregationum literas, iuxta formam a nobis novissime approbatam, infra annum, si in Europa sint, et si extra Europam fuerint, infra biennium a die publicationis praesentium in Romana curia faciendae computandos impetrare teneantur, alioquin dicto tempore elapso, erectiones, institutiones, et quaecumque communicationes privilegiorum, facultatum, indulgentiarum,

aliarumque gratiarum, et indultorum, et aggregationes illarum vigore ipsis concessae, nullius sint roboris, et momenti, ac revocatae et abolitae censeantur eo ipso.

11. Erectionum autem, institutionum, communicationum, et aggregationum, tam hactenus factarum, quam deinceps faciendarum literae ab ipsis ordinibus, religionibus, institutis, seu archiconfraternitatibus, et congregationibus gratis omnino, ac nulla prorsus mercede, etiam a sponte dantibus accepta, expediri, et concedi debeant.

12. Quod si ministri aliqui, superiores, vel officiales quocumque nomine nuncupati ordinum, religionum, institutorum, seu archiconfraternitatum, congregationum, et confraternitatum huiusmodi, quavis auctoritate, vel privilegio, et officio fungantur, et praefulgeant contra praemissa in aliquo venire, vel facere praesumpserint, erectiones, institutiones, vel communicationes privilegiorum, indulgentiarum, facultatum, spiritualiumque gratiarum, et indultorum, aliorumque praemissorum concessiones, necnon aggregationes per ipsos faciendae, seu renovandae, nullius sint roboris, et momenti, et quilibet eorumdem ministrorum, superiorum, officialium, et aliorum praedictorum privationis officiorum, quae obtinet, ac inhabilitatis ad illa, et alia imposterum obtinenda poenam, quae ab alio, quam a nobis, vel a Romano Pontifice pro tempore existente remitti non possit, incurrat eo ipso.

13. Decernentes, praesentes literas perpetuo validas, et efficaces existere, et fore, ac ab omnibus, et singulis, ad quos spectat, inviolabiliter observari debere, sicque nostrae mentis et intentionis existere, et ita, et non aliter per quoscumque iudices ordinarios, et delegatos, etiam causarum Palatii Apostolici auditores, ac S.R.E. cardinales, etiam de latere legatos, sublata eis, et eorum cuilibet quavis aliter iudicandi, et interpretandi facultate, et auctoritate, iudicari et definiri debere, ac irritum et inane, quidquid super his a quocumque, quavis auctoritate, scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

14. Denique ponuntur clausulae derogatoriae, quae constitutionibus apostolicis adiici solent.

15. Ponitur etiam forma publicandi hanc constitutionem, et tempus, quo ligare incipit.

16. Ponitur notificatio facienda per ordinarios.

17. Fides transumptis adhibenda. quae cum non faciunt ad rem nostram, brevitatis causa omittuntur.–

Datum Romae apud S. Petrum sub annulo Piscatoris die 7. Decembris 1604. Pontificatus nostri anno tertiodecimo.

NUM. XLVII.

(VID. §. VII. C. III. N. 293. VOL. II. PAG. 512.).

De opere adv. Aloisii Trombetta, cui titulus « Praxeos regulae circa contractus rerum ecclesiasticarum rite ineundos. » *Romae apud Salviucci 1865.*

Summario non est opus.

Cum synopsim operis a claro advocato Aloisio Trombetta, subsecretario S. C. Ep. et Reg., collega nostro, cuius amicitia gloriamur, in usum ephemeridis cui titulus *Acta ex iis excepta et cet.* edere debuimus, eam elucubrationem heic lectori nostro suppeditamus, ut pro re nata normam sumere valeat, opus ipsum, sicubi oportuerit, consulturus.

Itaque, ut ad rem veniam, clarus auctor, postquam suo in opere per extensum praeposuit tum celebratissimam « *Extravagantem* » Pauli II. incipien. « *Ambitiosae,* » tum Benedicti XIV. Motum-proprium et generalia S. C. decreta, in primis id statuit ac firmat, hisce decretis inesse propriam ac veram obligandi vim, iisque propterea sese conformare debere tum eos, quorum est partem habere in administratione rerum ecclesiasticarum, tum etiam SS. CC. ac tribunalia. Sacra enim Cong. Ep. et Reg. cum agat nomine Papae, ut ait card. De Luca, ab hoc auctoritatem obtinet leges etiam ferendi, cum praesertim nil, quod aliquam gravitatem habeat, sine scientia ac speciali iussu Summi Pontificis agere vel iubere soleat. Hinc est, quod et S. C. Conc., et ipsum S. Rotae auditorium iisdem decretis pro re nata inhaerere religiosum sibi duxerint, prout ostenditur, idoneis allatis exemplis (1).

(1) Adnotamus hic, auctorem nostrum singula ea, quae asseverat in hoc capite, itemque in iis quae sequuntur, quaeque nos summis labiis delibanda sumimus, idoneis rationum momentis copiose fulcire et comprobare solere. Qua in re hac idem methodo generatim usus est, ut iuris civilis et canonici, quo vivimus, principia ponat ac statuat, ex iisque veluti e fonte deducat regulas disciplinae, seu praxeos, quas servat servarique mandat S. C. Episc. et Reg. in contractibus rerum

Hisce in primo capite praestitutis auctor in capite secundo de publicis edictis eloquitur, quae affigi debent, antequam aliqua ecclesiastica res licitationi exponatur: quae quidem absque auctoritate a sacro ordine facta indici non posse docet; et si secus factum fuerit, S. Cong. integrum esse admonet eam affixionem posthabere, et novam praescribere, iussa nova aestimatione fundi per virum peritum ex officio eligendum, aliisque conditionibus adiectis, quae magis in rem, et utilitatem ecclesiae cedere videantur. Sine speciali Sedis Apostolicae venia in contractibus ineundis rerum ecclesiasticarum edicta praetermitti nequeunt. Si fundum licitandum pro indiviso ecclesia cum persona laica possideat, non idcirco edictorum affixionem declinari ac negligi posse contendit. Non ex praecepto legis sed tantum ex consilio et exhortatione edicta requiri tradit in locationibus, quae intra triennium continentur, dummodo tamen etiam hoc in casu eadem ex synodali sanctione haud praecipiantur. Nullus est terminus praefixus pro primis edictis, quem tamen ad viginti vel triginta dies plus minusve prudenti ordinariorum iudicio protensum generatim sese inspexisse testatur. Quod pertinet ad edictorum pro vigesima ac sexta affixionem, hanc nec essentialem, nec praeceptivam esse inquit, etiamsi consuetudo et maior ecclesiae utilitas eadem non omitti suadeat.

Gradum facit auctor in tertio capite ad oblationes, de quibus plura ad usum necessaria disserit. In primis quaestionem instituit de casu, quo duae oblationes vel plures inveniantur inter se pares? Hoc posito S. C. iubet ad se omnes oblationes remitti, ut ipsa eligere possit. quaenam oblatio inter pares quoad quantitatem, sit melior quoad alia; neque enim hisce in rebus maior tantum, sed et melior debet oblator attendi. Subinde enumerat conditiones, quae requiruntur, ut oblationes suum sortiantur effectum; itaque primo debent esse *legitimae,* scilicet loco ac tempore factae in edictis praestituto: quod ita intelligendum est, ut nihilominus liceat nova proponere edicta, si utile id ecclesiae censeatur, et quoties res adhuc integra est, beneplacito nondum expedito, nec executioni rite com-

ecclesiasticarum ineundis: iisdem insuper quasi praesidium ac firmamentum comparat ex declarationibus, quas sacer Ordo edidit in casibus particularibus, quaeque idem excerpsit ex authenticis regestis tabularii S. C., nec quandoque, cum res postulat, argumenta mutuari omittit sive ex declarationibus S. C. Conc., sive decisionibus S. Rotae Romanae.

misso, ac publico instrumento exarato. Secundo debent esse *certae,* videlicet in summa certa et explicita, unde reiiciuntur oblationes captiosae, incertae, et ecclesiae bono adversae. Aliquando fit, ut aliquis oblator praeter propriam oblationem addat augmentum supra quaslibet alias oblationes: hoc in casu augmentum oblationi propriae addici debet non alienae; ex. gr. si Titius offerat centum, et addat scutata decem supra quaslibet alias oblationes, quae propriam exsuperent, oblatio recipitur in scutatis centum ac decem. Si oblationi inhaereat aliqua conditio, eadem tanquam incerta repudiatur. Tertio loco debent esse *evidenter utiles;* namque ecclesia ad alienationem non procedit, nisi cum evidenti sua utilitate iuxta privilegia, quae communia habet cum pupillis et minoribus; itaque ecclesiae utiles minime reputantur eae, quae pro persona nominanda exhibentur, nam si persona, cum qua contrahendum est, cognita plene non fuerit, de utilitate evidenti iudicium proferri nequit; deinde persona ista nominanda sanguine coniuncta cum ecclesiae administratore facile esse potest: atqui vetitum est contractus inire cum his super ecclesiae administratae rebus; circa personam nominandam excipitur casus, quo illico et in continenti declaratur, quaenam speciatim ista persona sit; tunc enim exulant ea, quae metuuntur incommoda. Dein ratio discriminis adsignatur, cur obligationes pro persona nominanda admittantur in foro civili, ac reiiciantur in foro ecclesiastico: quae ratio in eo sita est, quod evidenter non apparet, an contractus, de quo res est, cum persona innominata utilitatem ecclesiae sit allatura, necne. Sed nec utiles reputantur oblationes, quae continent aliquam summam titulo ingressus, vulgò *di prima entratura,* aut alio quocumque nomine vocitetur, nisi ea summa favore eccl. ipsius investiatur. Denique oblationes esse debent *idoneae,* ab iis nempe exhibitae, qui sint solvendo pares, vel alias, quae necessariae sunt, cautiones praestare valeant: si secus fortasse fiat, oblatori certus terminus praefigitur, ut cautiones ipsas sibi comparet et exhibeat: quo inutiliter elapso, aliis, licet minoribus, oblationibus recipiendis aditus aperitur. Semel traditis rite oblationibus quaestio suboritur, an locus sit poenitentiae ita ut oblatores factum suum retractare queant. In quo distinguenda sunt edicta *deliberatoria* et edicta *invitatoria:* deliberatoria ea dicuntur, quae promissionem continent rem deliberandi favore maioris oblatoris; invitatoria audiunt, quibus expresse monetur, quod oblationum ratio habebitur: quod

italice dicitur *saranno prese in considerazione.* Ad prima quod attinet, regula statuitur easdem oblationes esse obligatorias; namque oblatio promissionem involvit, quae simul ac facta fuerit, ex lege naturali ac civili servanda est. Hanc thesim auctor cum fuse tum solide comprobat. Si vero agatur de edictis invitatoriis regula generalis est, ut ea obligandi vim non habeant, dummodo tempus non sit praefinitum, quo liceat oblationes cernere et arbitrium interponere, an spernendae vel accipiendae sint: at hoc termino elapso, potest oblator oblationes suas revocare, et ab iis resilire. Verum cum agitur de contractibus cum ecclesia, idem adnotat auctor, eas quoque oblationes ex praxi S. Cong. Ep. et Reg. uti obligatorias semper fuisse habitas, atque omnia argumenta recenset, quibus praxis ipsa fulcitur.

In quarto capite de vigesima ac sexta speciatim dicendum suscipit auctor, easque inductas fuisse tradit adinstar privilegii, tam *addictionis in diem* circa vigesimam, unde sequitur, quod venditio ca lege facta censeatur, ut firma fiat vel firma remaneat, si alius intra certum tempus meliorem non obtulerit conditionem, tum instar *restitutionis in integrum,* circa sextam, cuius vi aliquis in pristinum statum reponitur, et negotium instauratur. Vigesimae ac sextae experimentis locus esse nequit, nisi postquam beneplacitum Apostolicum per ordinarium decreto, quod vocant, executoriali munitum fuerit. Eadem vigesimae ac sextae experimenta nullitatis quoque vitio laborant, si peracta fuerint ante literarum Apostolicarum expeditionem in iis contractibus emphyteuticis, pro quibus literarum Apostolicarum expeditio praescribi solet. Vigesimae duratio ad viginti dies protenditur, eiusque terminus decurrere incipit a die, quo ab ordinario executoriale decretum appositum fuerit; duratio vero sextae trium est mensium. Porro vigesimae et sextae termini neque prorogari, neque contrahi possunt ab ordinariis: Sacra vero Congregatio potest quidem terminos contrahere, minime vero prorogare. Ea oblatio vigesimae ac sextae, quae maior reperta fuerit, deliberatario sub poena nullitatis denuncianda est. Vigesimae ac sextae oblatio potest esse maior quantitate praescripta, idest maior parte vigesima pro una, maior sexta parte pro altera; neutiquam tamen potest esse minor. Quod pro vigesima dispositum fuit, idem, congrua congruis referendo, pro sexta dispositum fuisse censendum est.

De Apostolico beneplacito quinto in capite sermo instituitur, idemque non requiri in locatione triennali ostenditur, itemque nec

in contractibus, in quibus ordinarii facultatem habent vi canonis *Terrulas*. In hoc articulo exponendo declaratur, valoris modicitatem, qua concurrente eius canonis applicatio locum habet, determinari a consuetudine locali, ita ut valor modicus etiam censeatur, qui scutata quinquaginta monetae Romanae non excedat, ubi praefata adest consuetudo, seu modicus dumtaxat dicendus erit, qui ducata viginti quinque de Camera (quae aequivalent scutatis Romanis quadraginta) non superet. Excipiuntur concessiones emphyteuticae perpetuae rerum valoris etiam modici, pro quibus Apostolicum beneplacitum requiritur, nec episcopi auctoratio sufficit. – Quamvis olim sine novo beneplacito liceret res emphyteusi dari solitas, devolutione adveniente, iterum in emphyteusim concedere, hodie tamen sancitum ac receptum est, ut novum beneplacitum semper omnino requiratur.

Circa rescripta, eorumque executionem versatur caput sextum. Porro rescripta alia sunt in forma gratiosa, quibus videlicet gratiam Summus Pontifex per se immediate impertitur, quin ab aliquo retardari queat; ac talia sunt ea etiam, quae clausulam continent *arbitrio* episcopi aut alterius executoris: haec enim apposita dumtaxat censetur ob reverentiam in executorem, ideoque eadem executorem mixtum haud facit. Rescripta in forma commissaria ea dicuntur, quibus Pontifex gratiam per se ipsum non facit, sed committit, sive mandatum dat alicui, puta, ordinario, ut eam impertiatur certis observatis conditionibus, quas auctor enucleat. Delegatio S. Sedis in ordinarium collata extenditur etiam ad vicarium generalem, minime vero si facta fuerit episcopo nisi in vim delegationis. Quod si facta fuerit vicario, non potest eam exequi episcopus, nisi vicarius ei subdelegare velit: quae tamen subdelegatio fieri nequit in casu, quo electa omnino fuerit industria personae. Rescripta gratiae dumtaxat in forma commissaria impetrata per mortem Pontificis expirant.

Septimum caput aditum aperit quaestionibus agitandis ac resolvendis, quae pretii, quod ex alienatione retrahitur, investimentum respiciunt. Investimentum definit auctor, legitimam pecuniae collocationem in praediorum emptione, vel in iuris percipiendi fructus comparatione; ex qua definitione idem infert, quod investimentum non consistat in censuum vel debiti extinctione, nec in meliorationibus fundorum, et multo minus in eorumdem instaurationibus, nec est verum investimentum domum construere in fundo, quem iam antea ecclesia possideat. Sed investimentum fieri debet in fundis

mobilibus tutis atque fructiferis; et quaenam praedia sint praeferenda, auctor indigitat. Investimentum in censibus *per posterius et in subsidium,* solummodo permittitur, quando nempe praedia stabilia comparari nequeant. Excipitur investimentum, cuius fructus erogandi sunt in missarum celebrationem; hoc enim in casu census non reputantur idonei, sed omnino praedia stabilia requiruntur. Investimentum fieri nequit sine Apostolica venia (quae tamen per sacras Congregationes in praesenti rerum statu pro debito publico Pontificio passim conceditur) in comparatione schedularum super debito publico vulgo *Consolidato.* Multoque minus in aliis publicis capsis praesertim in parsimoniali, *Cassa di risparmio.*

Ad octavum caput quod attinet, ubi de actis agitur, quae in contractibus rerum ecclesiasticarum peragi debent, hanc ipse regulam praestituit, ut ea quae licitationem respiciunt, a curiis ecclesiasticis absolvi debeant; ad eas itaque, sive ad earum officiales pertinet peritorum deputatio ex officio facienda pro aestimatione fundi, qui alienari debeat; edictorum affixio; schedarum, quibus oblationes describuntur, aperitio; actus, quo fundus maiori oblatori deliberatur, ut nihil dicam de executione rescripti, quae ei competit, cui ab Apostolica Sede commissa fuerit. Contra vero acta, quae ad instrumenti confectionem referuntur, qua alienatio perficitur, a publico tabellione stipulanda sunt; adeoque cancellarii episcopales, si tabellionatu careant, eadem peragere prohibentur. Tabelliones autem simplex instrumentorum exemplar curiae tradere tenentur.

A quo subeundae sint expensae pro huiusmodi actis necessariae, expendit nonum caput; in quo regula generalis est, sufferri debere ab iis, quos ad eas teneri in edictis proclamatum fuerit, ceu fere evenit, atque adeo ad vitandas lites fieri admodum expedit. Si vero nihil conventum appareat, tum iuxta adagium, ut ille sentiat incommodum qui commodum sentit, pro dimidio ab ecclesia, pro dimidio ab alienatario expensae sufferendae sunt. Si tamen acta, de quibus agitur, utilitatem alienatarii, et non ecclesiae respiciant, qualia sunt censuum, aliorumque creditorum extinctio, rescriptorum ob extinctionem expeditio et executio, hypothecarum deletio, publici regesti taxa, aliaque id genus, quae ad debitoris utilitatem spectant, expensae, quibus eas in causas opus est, non ab ecclesia, sed solummodo a debitore persolvendae sunt. Et quidem viceversa ab ecclesia subeundae sunt, si de eiusdem utilitate solum agatur.

Denique ut argumenti ab auctore suscepti pertractatio numeris omnibus absolvatur, in decimo et ultimo capite de mobilibus ecclesiae rebus, et suppellectili sacra alienandis quaestiones saepius oriri solitae disceptantur. Ad quaslibet hac super re controversias amputandas, auctor duo lemmata statuit; primum est, quod bona ecclesiae mobilia protiosa quae servando servari possunt, aequiparentur bonis immobilibus circa solemnitates pro alienatione praescriptas; alterum est, ut, cum agitur de supellectili sacra, quae ex viri periti aestimatione vigintiquinque scutata aurea excedat, non possit a clericis alienari vel oppignorari sine beneplacito Apostolico; neque pariter sine expressa licentia ordinarii si agatur de supellectili sacra, cuius valor infra vigintiquinque scutata aurea aestimatus fuerit. Quaeri potest, an in huiusmodi alienationibus necesse sit servare leges pro licitatione rerum immobilium praescriptas? Cui quaestioni auctor negativam responsionem reddit; dedecet enim res sacras publice venumdari cum periculo, ne in manus profanorum perveniant. Sed tamen nihil diligentiae praetermittendum est, ut recta ac fidelis aestimatio sacrae supellectilis alienandae habeatur ex fide viri periti, eaque illi adiudicetur qui maiorem summam obtulerit.

Cursim nos haec attigimus; qui vero rem penitius et clarius nosse cupiat, opus ab auctore tam bene elaboratum atque perfectum adire ne gravetur.

NUM. XLVIII.

(Vid. §. VIII. cap. II. n. 19. vol. II. pag. 555.)

Encyclicae literae incipien. «Quanta cura» *diei 8. Decembris 1864., quibus damnantur plurimi errores hoc aevo misere undique disseminati.*

Summarium.

1. Summi Pontifices haeresum ac pravarum doctrinarum propagationi perpetuo et constanter obstiterunt.

2. Idipsum praestitit SS. D. N. a primo sui Pontificatus exordio ad haec usque tempora.

3. Quod cum satis non esse compererit, suam iterum attollit vocem ad alios, qui increscunt, errores proscribendos atque damnandos.

4. Notantur ac reprobantur speciatim errores quidam super *Naturalismo*.

5. Item super *Rationalismo*.

6. Item super *Communismo* et *Socialismo*.

7. Item denique super relationibus civilis societatis cum Ecclesia.

8. Omnes alias insuper pravas doctrinas in universum proscribuntur.

9. Episcoporum totius catholici orbis zelus et concordia cum Summo Pontifice laudatur, et magis magisquò accenditur, ut suadeatur fidelibus ex cultu catholicae religionis omne in civilem societatem redundare bonum ac felicitatem.

10. Eisdem inculcatur, ut populum ad preces Deo fundendas inflamment; eumque in finem indulgentia plenaria in forma iubilei largiter impertitur.

11. B. M. V., Apostolorum Petri et Pauli, aliorumque caelitum deprecationem apud Deum interponi mandatur.

12. Syllabus complectens praecipuos nostrae aetatis errores qui notantur in allocutionibus consistorialibus, in encyclicis aliisque Apostolicis literis SSmi D. N. Pii Papae IX.

Errores circa pantheismum, naturalismum et rationalismum absolutum.

13. Item circa rationalismum moderatum,

14. Et indifferentismum ac latitudinarismum,

15. Et socialismum, communismum, societates clandestinas, societates biblicas, et societates clerico-liberales.

16. Errores de Ecclesia eiusque iuribus.

17. Errores de societate civili tum in se tum in suis ad Ecclesiam relationibus spectata.

18. Errores de ethica naturali et christiana.

19. Errores de matrimonio christiano.

20. Errores de civili Romani Pontificis principatu.

PIUS PP. IX.

Salutem et Apostolicam benedictionem.

1. Quanta cura ac pastorali vigilantia Romani Pontifices praedecessores nostri exsequentes demandatum sibi ab ipso Christo Domino in persona Beatissimi Petri Apostolorum principis officium,

munusque pascendi agnos et oves nunquam intermiserint universum Dominicum gregem sedulo enutrire verbis fidei, ac salutari doctrina imbuere, eumque ab venenatis pascuis arcere, omnibus quidem ac vobis praesertim compertum, exploratumque est, venerabiles fratres. Et sane iidem decessores nostri augustae catholicae religionis, veritatis ac iustitiae assertores et vindices, de animarum salute maxime solliciti nihil potius unquam habuere, quam sapientissimis suis literis, et constitutionibus detegere et damnare omnes haereses et errores, qui divinae fidei nostrae, catholicae Ecclesiae doctrinae, morum honestati, ac sempiternae hominum saluti adversi, graves frequenter excitarunt tempestates, et christianam civilemque rempublicam miserandum in modum funestarunt. Quocirca iidem decessores nostri Apostolica fortitudine continenter obstiterunt nefariis iniquorum hominum molitionibus, qui despumantes, tamquam fluctus feri maris confusiones suas, ac libertatem promittentes, cum servi sint corruptionis, fallacibus suis opinionibus, et perniciosissimis scriptis catholicae religionis civilisque societatis fundamenta convellere, omnemque virtutem ac iustitiam de medio tollere, omniumque animos mentesque depravare, et incautos imperitamque praesertim iuventutem a recta morum disciplina avertere, eamque miserabiliter corrumpere, in erroris laqueos inducere, ac tandem ab Ecclesiae catholicae sinu avellere conati sunt.

2. Iam vero, uti vobis, venerabiles fratres, apprime notum est, nos vix dum arcano divinae providentiae consilio nullis certe nostris meritis ad hanc Petri cathedram evecti fuimus, cum videremus summo animi nostri dolore horribilem sane procellam tot pravis opinionibus excitatam, et gravissima, ac nunquam satis lugenda damna, quae in christianum populum ex tot erroribus redundant, pro Apostolici nostri ministerii officio illustria praedecessorum nostrorum vestigia sectantes nostram extulimus vocem, ac pluribus in vulgus editis encyclicis epistolis et allocutionibus in consistorio habitis, aliisque Apostolicis literis praecipuos tristissimae nostrae aetatis errores damnavimus, eximiamque vestram episcopalem vigilantiam excitavimus, et universos catholicae Ecclesiae nobis carissimos filios etiam atque etiam monuimus et exhortati sumus, ut tam dirae contagia pestis omnino horrerent et devitarent. Ac praesertim nostra prima encyclica epistola die 9. Novembris anno 1846. vobis scripta, binisque allocutionibus, quarum altera die 9. Decembris anno 1854., altera

9. Iun. anno 1862. in consistorio a nobis habita fuit, monstrosa opinionum portenta damnavimus, quae hac potissimum aetate cum maximo animarum damno, et civilis ipsius societatis detrimento dominantur, quaeque non solum catholicae Ecclesiae, eiusque salutari doctrinae ac venerandis iuribus, verum etiam sempiternae naturali legi a Deo in omnium cordibus insculptae, rectaeque rationi maxime adversantur, et ex quibus alii prope omnes originem habent errores.

3. Etsi autem haud omiserimus potissimos huiusmodi errores saepe proscribere et reprobare, tamen catholicae Ecclesiae causa, animarumque salus nobis divinitus commissa, atque ipsius humanae societatis bonum omnino postulant, ut iterum pastoralem sollicitudinem excitemus ad alias pravas profligandas opiniones, quae ex eisdem erroribus, veluti ex fontibus erumpunt. Quae falsae ac perversae opiniones eo magis detestandae sunt, quod eo potissimum spectant, ut impediatur et amoveatur salutaris illa vis, quam catholica Ecclesia ex divini sui auctoris institutione, et mandato libere exercere debet usque ad consummationem saeculi non minus erga singulos homines, quam erga nationes, populos summosque eorum principes, utque de medio tollatur mutua illa inter sacerdotium et imperium consiliorum societas et concordia, quae rei cum sacrae tum civili fausta semper extitit ac salutaris (1).

4. Etenim probe noscitis, venerabiles fratres, hoc tempore non paucos reperiri, qui civili consortio impium absurdumque *naturalismi,* uti vocant, principium applicantes audent docere, « optimam » societatis publicae rationem, civilemque progressum omnino re- » quirere, ut humana societas constituatur et gubernetur, nullo ha- » bito ad religionem respectu, ac si ea non existeret, vel saltem » nullo facto veram inter falsasque religiones discrimine. » Atque contra sacrarum literarum, Ecclesiae, sanctorumque patrum doctrinam, asserere non dubitant, « optimam esse conditionem societatis, » in qua imperio non agnoscitur officium coercendi sancitis poenis » violatores catholicae religionis, nisi quatenus pax publica postu- » let. » Ex qua omnino falsa socialis regiminis idea haud timent erroneam illam fovere opinionem catholicae Ecclesiae, animarumque saluti maxime exitialem a rec. memor. Gregorio XVI. praedecessore nostro *deliramentum* appellatam (2), nimirum « libertatem conscien-

(1) Gregor. XVI. ep. encycl. « Mirari » 15. Aug. 1832.
(2) Eadem encycl. « Mirari.»

» tiae, et cultuum esse proprium cuiuscumque hominis ius, quod » lege proclamari, et asseri debet in omni recte constituta societate, » et ius civibus inesse ad omnimodam libertatem nulla vel eccle» siastica, vel civili auctoritate coarctandam, quo suos conceptus cu» iuscumque sive voce, sive typis, sive alia ratione palam publiceque » manifestare ac declarare valeant.» Dum vero id temere affirmant, haud cogitant et considerant, quod *libertatem perditionis* (1) praedicant, et quod « si humanis persuasionibus semper disceptare sit » liberum, nunquam deesse poterunt, qui veritati audeant resultare, » et de humanae sapientiae loquacitate confidere, cum hanc nocen» tissimam vanitatem quantum debeat fides et sapientia christiana » vitare, ex ipsa Domini nostri Iesu Christi institutione cogno» scat (2).»

5. Et quoniam ubi a civili societate fuit amota religio, ac repudiata divinae revelationis doctrina et auctoritas, vel ipsa germana iustitiae humaniquo iuris notio tenebris obscuratur et amittitur, atque in verae iustitiae legitimique iuris locum materialis substituitur vis, inde liquet cur nonnulli certissimis sanae rationis principiis penitus neglectis posthabitisque audeant conclamare, « voluntatem populi, » publica, quam dicunt, opinione, vel alia ratione manifestatam » constituere supremam legem ab omni divino humanoque iure so» lutam, et in ordine politico facta consummata, eo ipso quod con» summata sunt vim iuris habere. » Verum ecquis non videt, planeque sentit, hominum societatem religionis ac verae iustitiae vinculis solutam nullum aliud profecto propositum habere posse, nisi scopum comparandi, cumulandique opes, nullamque aliam in suis actionibus legem sequi, nisi indomitam animi cupiditatem inserviendi propriis voluptatibus et commodis? Eapropter huiusmodi homines acerbo sane odio insectantur religiosas familias quamvis de re christiana, civili, ac literaria summopere meritas, et blaterant, easdem nullam habere legitimam existendi rationem, atque ita haereticorum commentis plaudunt. Nam, ut sapientissime rec. mem. Pius VI. decessor noster docebat « regularium abolitio laedit statum publicae professionis con» siliorum evangelicorum, laedit vivendi rationem in Ecclesia com» mendatam tamquam Apostolicae doctrinae consentaneam, laedit » ipsos insignes fundatores, quos super altaribus veneramur, qui

(1) S. Aug. epist. 105. al 166.
(2) S. Leo epist. 164. al 133. §. 2. edit. Ball.

» nonnisi a Deo inspirati eas constituerunt societates (1). » Atque etiam impie pronunciant, auferendam esse civibus et Ecclesiae facultatem « qua eleemosynas christianae charitatis causa palam erogare valeant, » ac de medio tollendam legem « qua certis aliquibus » diebus opera servilia propter Dei cultum prohibentur » fallacissime praetexentes, commemoratam facultatem et legem optimae publicae oeconomiae principiis obsistere. Neque contenti amovere religionem a publica societate, volunt religionem ipsam a privatis etiam arcere familiis.

6. Etenim funestissimum *communismi* et *socialismi* docentes ac profitentes errorem asserunt « societatem domesticam seu familiam totam » suae existentiae rationem a iure dumtaxat civili mutuari; proinde ex lege tantum civili dimanare ac pendere iura omnia parentum in filios, cum primis vero ius institutionis, educationisque » curandae. » Quibus impiis opinionibus, machinationibusque in id praecipue intendunt fallacissimi isti homines, ut salutifera catholicae Ecclesiae doctrina ac vis a iuventutis institutione et educatione prorsus eliminetur, ac teneri flexibilesque iuvenum animi perniciosis quibusque erroribus, vitiisque misere inficiantur ac depraventur. Siquidem omnes, qui rem tum sacram, tum publicam perturbare, ac rectum societatis ordinem evertere, et iura omnia divina et humana delere sunt conati, omnia nefaria sua consilia, studia et operam in improvidam praesertim iuventutem decipiendam ac depravandam, ut supra innuimus, semper contulerunt, omnemque spem in ipsius iuventutis corruptela collocarunt. Quocirca nunquam cessant utrumque clerum, ex quo, veluti certissima historiae monumenta splendide testantur, tot magna in christianam, civilem, et literariam rempublicam commoda redundarunt, quibuscumque infandis modis divexare, et edicere, ipsum clerum « utpote vero, utilique scientiae » et civilitatis progressui inimicum ab omni iuventutis instituendae » educandaeque cura et officio esse amovendum. »

7. At vero alii instaurantes prava ac toties damnata novatorum commenta, insigni impudentia audent Ecclesiae et huius Apostolicae Sedis supremam auctoritatem a Christo Domino ei tributam civilis auctoritatis arbitrio subiicere, et omnia eiusdem Ecclesiae et Sedis iura denegare circa ea quae ad exteriorem ordinem pertinent. Nam-

(1) Epist. ad card. De la Rochefoucault 10. Martii 1791.

que ipsos minime pudet affirmare « Ecclesiae leges non obligare in » conscientia, nisi cum promulgantur a civili potestate; acta et decreta Romanorum Pontificum ad religionem et Ecclesiam spectantia » indigere sanctione et approbatione, vel minimum assensu potestatis » civilis; constitutiones Apostolicas (1), quibus damnantur clande» stinae societates, sive in eis exigatur, sive non exigatur iuramen» tum de secreto servando, earumque asseclae et fautores anathe» mate mulctantur, nullam habere vim in illis orbis regionibus ubi » eiusmodi aggregationes tolerantur a civili gubernio; excommuni» cationem a Concilio Tridentino et Romanis Pontificibus latam in » eos, qui iura possessionesque Ecclesiae invadunt, et usurpant, » niti confusione ordinis spiritualis, ordinisque civilis ac politici ad » mundanum dumtaxat bonum prosequendum; Ecclesiam nihil de» bere decernere, quod obstringere possit fidelium conscientias in » ordine ad usum rerum temporalium; Ecclesiae ius non competere » violatores legum suarum poenis temporalibus coercendi; conforme » esse sacrae theologiae, iurisque publici principiis, bonorum pro» prietatem, quae ab ecclesiis, a familiis religiosis, aliisque locis » piis possidentur, civili gubernio asserere, et vindicare. » Neque erubescunt palam publiceque profiteri haereticorum effatum et principium, ex quo tot perversae oriuntur sententiae, atque errores. Dictitant enim « Ecclesiasticam potestatem non esse iure divino di» stinctam et independentem a potestate civili, neque eiusmodi di» stinctionem, et independentiam servari posse, quin ab Ecclesia » invadantur et usurpentur essentialia iura potestatis civilis. » Atque silentio praeterire non possumus eorum audaciam, qui sanam non sustinentes doctrinam contendunt « illis Apostolicae Sedis iudiciis, » et decretis, quorum obiectum ad bonum generale Ecclesiae, eius» demque iura, ac disciplinam spectare declaratur, dummodo fidei » morumque dogmata non attingat, posse assensum et obedientiam » detrectari absque peccato, et absque ulla catholicae professionis » iactura. » Quod quidem quantopere adversetur catholico dogmati plenae potestatis Romano Pontifici ab ipso Christo Domino divinitus collatae universalem pascendi, regendi, et gubernandi Ecclesiam, nemo est qui non clare aperteque videat et intelligat.

(1) Clement. XII. « In eminenti. » Bened. XIV. « Providas Romanorum. » Pii VII. « Ecclesiam. » Leonis XII. « Quo graviora. »

8. In tanta igitur depravatarum opinionum perversitate, nos Apostolici nostri officii probe memores, ac de sanctissima nostra religione, de sana doctrina, et animarum salute nobis divinitus commissa, ac de ipsius humanae societatis bono maxime solliciti, Apostolicam nostram vocem iterum extollere existimavimus. Itaque omnes et singulas pravas opiniones ac doctrinas singillatim hisce literis commemoratas auctoritate nostra Apostolica reprobamus, proscribimus atque damnamus, easque ab omnibus catholicae Ecclesiae filiis, veluti reprobatas, proscriptas atque damnatas omnino haberi volumus et mandamus.

Ac praeter ea, optime scitis, venerabiles fratres, hisce temporibus omnis veritatis iustitiaeque osores, et acerrimos nostrae religionis hostes, per pestiferos libros, libellos, et ephemerides toto terrarum orbe dispersas populis illudentes, ac malitiose mentientes alias impias quasque disseminare doctrinas. Neque ignoratis, hac etiam nostra aetate, nonnullos reperiri, qui satanae spiritu permoti, et incitati eo impietatis devenerunt, ut dominatorem Dominum nostrum Iesum Christum negare, eiusque divinitatem scelerata procacitate oppugnare non paveant. Hic vero haud possumus, quin maximis meritisque laudibus vos efferamus, venerabiles fratres, qui episcopalem vestram vocem contra tantam impietatem omni zelo attollere minime omisistis.

9. Itaque hisce nostris literis vos iterum amantissime alloquimur, qui in sollicitudinis nostrae partem vocati summo nobis inter maximas nostras acerbitates solatio, laetitiae et consolationi estis propter egregiam, qua praestatis religionem, pietatem, ac propter mirum illum amorem, fidem, et observantiam, qua nobis et huic Apostolicae Sedi concordissimis animis obstricti gravissimum episcopale vestrum ministerium strenue ac sedulo implere contenditis. Etenim ab eximio vestro pastorali zelo expectamus, ut assumentes gladium spiritus, quod est verbum Dei, et confortati in gratia Domini nostri Iesu Christi velitis ingeminatis studiis quotidie magis prospicere, ut fideles curae vestrae concrediti « abstineant ab herbis » noxiis, quas Iesus Christus non colit, quia non sunt plantatio Pa» tris (1).» Atque eisdem fidelibus inculcare nunquam desinite, omnem veram felicitatem in homines ex augusta nostra religione, eius-

(1) S. Ignatius m. ad Philadelph. 3.

que doctrina et exercitio redundare, ac beatum esse populum, cuius Dominus Deus eius (1). Docete « catholicae fidei fundamento regna » subsistere (2), et nil tam mortiferum, tam praeceps ad casum, » tam expositum ad omnia pericula, si hoc solum nobis putantes » posse sufficere, quod liberum arbitrium, cum nasceremur, acce- » pimus, ultra iam a Domino nihil quaeramus, idest, auctoris nostri » obliti, eius potentiam, ut nos ostendamus liberos, abiuremus (3). » Atque etiam ne omittatis docere regiam potestatem non ad solum » mundi regimen, sed maxime ad Ecclesiae praesidium esse colla- » tam (4), et nihil esse quod civitatum principibus, et regibus maiori » fructui, gloriaeque esse possit, quam si, ut sapientissimus fortis- » simusque alter praedecessor noster S. Felix Zenoni imperatori per- » scribebat, Ecclesiam catholicam..... sinant uti legibus suis, nec » libertati eius quemquam permittant obsistere.... Certum est enim, » hoc rebus suis esse salutare, ut, cum de causis Dei agatur, iuxta » ipsius constitutum regiam voluntatem sacerdotibus Christi studeant » subdere, non praeferre (5). »

10. Sed si semper, venerabiles fratres, nunc potissimum in tantis Ecclesiae, civilisque societatis calamitatibus, in tanta adversariorum contra rem catholicam, et hanc Apostolicam Sedem conspiratione tantaque errorum congerie, necesse omnino est, ut adeamus cum fiducia ad thronum gratiae, ut misericordiam consequamur, et gratiam inveniamus in auxilio opportuno. Quocirca omnium fidelium pietatem excitare existimavimus, ut una nobiscum vobisque clementissimum luminum et misericordiarum Patrem ferventissimis humillimisque precibus sine intermissione orent, et obsecrent, et in plenitudine fidei semper confugiant ad Dominum nostrum Iesum Christum, qui redemit nos Deo in sanguine suo, eiusque dulcissimum Cor flagrantissimae erga nos charitatis victimam enixe iugiterque exorent, ut amoris sui vinculis omnia ad seipsum trahat, utque omnes homines sanctissimo suo amore inflammati secundum Cor eius ambulent digne Deo per omnia placentes, in omni bono opere fructificantes. Cum autem sine dubio gratiores sint Deo hominum preces, si animis

(1) Ps. 143.
(2) S. Caelest. epist. 22. ad synod. Ephes. apud Coust. p. 1200.
(3) S. Innocent. I. epist. 29. ad episc. conc. Chartag. apud Coust. pag. 891.
(4) S. Leo epist. 156. al 125.
(5) Pius VII. epist. encycl. « Diu satis. » 15. Maii 1800.

ab omni labe puris ad ipsum accedant, iccirco caelestes Ecclesiae thesauros dispensationi nostrae commissos Christifidelibus Apostolica liberalitate reserare censuimus, ut iidem fideles ad veram pietatem vehementius incensi, ac per poenitentiae Sacramentum a peccatorum maculis expiati fidentius suas preces ad Deum effundant, eiusque misericordiam et gratiam consequantur.

Hisce igitur literis auctoritate nostra Apostolica omnibus et singulis utriusque sexus catholici orbis fidelibus plenariam indulgentiam ad instar iubilei concedimus intra unius tantum mensis spatium usque ad totum futurum annum 1865. et non ultra, a vobis, venerabiles fratres, aliisque legitimis locorum ordinariis statuendum; eodem prorsus modo et forma, qua ab initio supremi nostri Pontificatus concessimus per Apostolicas nostras literas in forma brevis die 20. mensis Novembris anno 1846. datas, et ad universum episcopalem vestrum ordinem missas, quarum initium « Arcano divinae providentiae consilio, » et cum omnibus eisdem facultatibus, quae per ipsas literas a nobis datae fuerunt. Volumus tamen, ut ea omnia serventur, quae in commemoratis literis praescripta sunt, et ea excipiantur, quae excepta esse declaravimus. Atque id concedimus, non obstantibus in contrarium facientibus quibuscumque, etiam speciali et individua mentione, ac derogatione dignis. Ut autem omnis dubitatio et difficultas amoveatur, earumdem literarum exemplar ad vos perferri iussimus (1).

11. « Rogemus, venerabiles fratres, de intimo corde et de tota » mente misericordiam Dei, quia et ipse addidit dicens: misericor» diam autem meam non dispergam ab eis. Petamus et accipiemus, » et si accipiendi mora et tarditas fuerit, quoniam graviter offendi» mus, pulsemus, quia et pulsanti aperietur, si modo pulsent ostium » preces, gemitus, et lacrymae nostrae, quibus insistere et immorari » oportet, et si sit unanimis oratio.... unusquisque oret Deum non » pro se tantum, sed pro omnibus fratribus, sicut Dominus orare » nos docuit (2).» Quovero facilius Deus nostris, vestrisque, et omnium fidelium precibus, votisque annuat, cum omni fiducia deprecatricem apud eum adhibeamus Immaculatam sanctissimamque Deiparam Virginem Mariam, quae cunctas haereses interemit in universo mundo, quaeque omnium nostrum amantissima Mater « tota suavis

(1) Necessarium non censuimus istas heic referre literas.
(2) S. Cyprian. epist. 11.

» est... ac plena misericordiae... omnibus sese exorabilem, omnibus » clementissimam praebet, omnium necessitates amplissimo quodam » miseratur affectu (1), atque utpote regina adstans a dextris Unigeniti filii sui Domini nostri Iesu Christi in vestitu deaurato circumamicta varietate nihil est, quod ab eo impetrare non valeat. Suffragia quoque petamus Beatissimi Petri Apostolorum principis, et coapostoli eius Pauli omniumque Sanctorum caelitum, qui facti iam amici Dei pervenerunt ad caelestia regna, et coronati possident palmam, ac de sua immortalitate securi, de nostra sunt salute solliciti.

Denique caelestium omnium donorum copiam vobis a Deo ex animo adprecantes singularis nostrae in vos charitatis pignus Apostolicam benedictionem ex intimo corde profectam vobis ipsis, venerabiles fratres, cunctisque clericis, laicisque fidelibus curae vostrae commissis peramanter impertimus.

Datum Romae apud S. Petrum die VIII. Decembris anno 1864., decimo a dogmatica definitione Immaculatae Conceptionis Deiparae Virginis Mariae. Pontificatus nostri anno decimonono.

PIUS PP. IX.

Syllabus complectens praecipuos nostrae aetatis errores qui notantur in allocutionibus consistorialibus, in encyclicis aliisque Apostolicis literis Sanctissimi Domini nostri Pii Papae IX.

§. I.

Pantheismus, naturalismus, et rationalismus absolutus.

12. I. Nullum supremum, sapientissimum, providentissimumque Numen divinum exsistit ab hac rerum universitate distinctum, et Deus idem est ac rerum natura et iccirco immutationibus obnoxius, Deusque reapse fit in homine et mundo, atque omnia Deus sunt, et ipsissimam Dei habent substantiam; ac una eademque res est Deus cum mundo, et proinde spiritus cum materia, necessitas cum libertate, verum cum falso, bonum cum malo, et iustum cum iniusto.
Alloc. « *Maxima quidem* » 9. Iunii 1862.

(1) S. Bernard. serm. de duodecim praerogativis B. M. V. ex verbis Apocalyp.

II. Neganda est omnis Dei actio in homines et mundum.

Alloc. « *Maxima quidem* » 9. Iunii 1862.

III. Humana ratio, nullo prorsus Dei respectu habito, unicus est veri et falsi, boni et mali arbiter, sibi ipsi est lex et naturalibus suis viribus ad hominum ac populorum bonum curandum sufficit.

Alloc. « *Maxima quidem* » 9. Iunii 1862.

IV. Omnes religionis veritates ex nativa humanae rationis vi derivant; hinc ratio est princeps norma, qua homo cognitionem omnium cuiuscumque generis veritatum assequi possit ac debeat.

Epist. encycl. « *Qui pluribus* » 9. Novembris 1846.

Epist. encycl. « *Singulari quidem* » 17. Martii 1856.

Alloc. « *Maxima quidem* » 9. Iunii 1862.

V. Divina revelatio est imperfecta et iccirco subiecta continuo et indefinito progressui qui humanae rationis progressioni respondeat.

Epist. encycl. « *Qui pluribus* » 9. Novembris 1846.

Alloc. « *Maxima quidem* » 9. Iunii 1862.

VI. Christi fides humanae refragatur rationi; divinaque revelatio non solum nihil prodest, verum etiam nocet hominis perfectioni.

Epist. encycl. « *Qui pluribus* » 9. Novembris 1846.

Alloc. « *Maxima quidem* » 9. Iunii 1862.

VII. Prophetiae et miracula in sacris literis exposita et narrata sunt poetarum commenta, et christianae fidei mysteria philosophicarum investigationum summa; et utriusque testamenti libris mythica continentur inventa; ipseque Iesus Christus est mythica fictio.

Epist. encycl. « *Qui pluribus* » 9. Novembris 1846.

Alloc. « *Maxima quidem* » 9. Iunii 1862.

§. II.

Rationalismus moderatus.

13. VIII. Quum ratio humana ipsi religioni aequiparetur, iccirco theologicae disciplinae perinde ac philosophicae tractandae sunt.

Alloc. « *Singulari quadam perfusi* » 9. Decembris 1854.

IX. Omnia indiscriminatim dogmata religionis christianae sunt obiectum naturalis scientiae seu philosophiae; et humana ratio historice tantum exculta potest ex suis naturalibus viribus et principiis ad veram de omnibus etiam reconditioribus dogmatibus scien-

tiam pervenire, modo haec dogmata ipsi rationi tamquam obiectum proposita fuerint.

Epist. ad archiep. Frising. « *Gravissimas* » 11. Decembris 1862.

Epist. ad eumdem « *Tuas libenter* » 21. Decembris 1863.

X. Quum aliud sit philosophus, aliud philosophia, ille ius et officium habet se submittendi auctoritati, quam veram ipse probaverit; at philosophia neque potest, neque debet ulli sese submittere auctoritati.

Epist. ad archiep. Frising. « *Gravissimas* » 11. Decembris 1862.

Epist. ad eundem « *Tuas libenter* » 21. Decembris 1863.

XI. Ecclesia non solum non debet in philosophiam unquam animadvertere, verum etiam debet ipsius philosophiae tolerare errores, eique relinquere ut ipsa se corrigat.

Epist. ad archiep. Frising. « *Gravissimas* » 11. Decembri 1862.

XII. Apostolicae Sedis, Romanarumque congregationum decreta liberum scientiae progressum impediunt.

Epist. ad archiep. Frising. « *Tuas libenter* » 21. Decembris 1863.

XIII. Methodus et principia, quibus antiqui doctores scholastici theologiam excoluerunt, temporum nostrorum necessitatibus scientiarumque progressui minime congruunt.

Epist. ad archiep. Frising. « *Tuas libenter* » 21. Decembris 1863.

XIV. Philosophia tractanda est, nulla supernaturalis revelationis habita ratione.

Epist. ad archiep. Frising. « *Tuas libenter* » 21. Decembris 1863.

N. B. Cum rationalismi systemate cohaerent maximam partem errores Antonii Günther, qui damnantur in epist. ad card. archiep. Coloniensem « *Eximiam tuam* » 15. Iunii 1847., et in epist. ad Epis. Wratislaviensem « *Dolore haud mediocri* » 30. Aprilis 1860.

§. III.

Indifferentismus, Latitudinarismus.

14. XV. Liberum cuique homini est eam amplecti ac profiteri religionem, quam rationis lumine quis ductus veram putaverit.

Litt. Apost. « *Multiplices inter* » 10. Iunii 1851.

Alloc. « *Maxima quidem* » 9. Iunii 1862.

XVI. Homines in cuiusvis religionis cultu viam aeternae salutis reperire aeternamque salutem assequi possunt.

Epist. encycl. « *Qui pluribus* » 9. Novembris 1846.

Alloc. « *Ubi primum* » 17. Decembris 1847.

Epist. encycl. « *Singulari quidem* » 17. Martii 1856.

XVII. Saltem bene sperandum est de aeterna illorum saluto, qui in vera Christi Ecclesia nequaquam versantur.

Alloc. « *Singulari quadam* » 9. Decembris 1854.

Epist. encycl. « *Quanto conficiamur* » 17. Augusti 1863.

XVIII. Protestantismus non aliud est quam diversa verae eiusdem christianae religionis forma, in qua aeque ac in Ecclesia catholica Deo placere datum est.

Epist. encycl. « *Nostis et nobiscum* » 8. Decembris 1849.

§ IV.

Socialismus, communismus, societates clandestinae, societates biblicae, societates clerico-liberales.

15. Eiusmodi pestes saepe gravissimisque verborum formulis reprobantur in epist. encycl. « *Qui pluribus* » 9. Novembris 1846.; in alloc. « *Quibus quantisque* » 20. Aprilis 1849.; in epist. encycl. « *Nostis et nobiscum* » 8. Decembris 1849.; in allocut. « *Singulari quadam* » 9. Dec. 1854.; in epist. encycl. « *Quanto conficiamur moerore* » 10. Augusti 1863.

§. V.

Errores de Ecclesia eiusque iuribus.

16. XIX. Ecclesia non est vera perfectaque societas plane libera, nec pollet suis propriis et constantibus iuribus sibi a divino suo fundatore collatis, sed civilis potestatis est definire quae sint Ecclesiae iura ac limites, intra quos eadem iura exercere queat.

Alloc. « *Singulari quadam* » 9. Decembris 1854.

Alloc. « *Multis gravibusque* » 17. Decembris 1860.

Alloc. « *Maxima quidem* » 9. Iunii 1862.

XX. Ecclesiastica potestas suam auctoritatem exercere non debet absque civilis gubernii venia et assensu.

Alloc. « *Meminit unusquisque* » 30. Septembris 1861.

XXI. Ecclesia non habet potestatem dogmatice definiendi, religionem catholicae Ecclesiae esse unice veram religionem.

Litt. Apost. « *Multiplices inter* » 10. Iunii 1851.

XXII. Obligatio, qua catholici magistri et scriptores omnino adstringuntur, coarctatur in iis tantum, quae ab infallibili Ecclesiae iudicio veluti fidei dogmata ab omnibus credenda proponuntur.

Epist. ad archiep. Frising. « *Tuas libenter* » 21. Decemb. 1863.

XXIII. Romani Pontifices et concilia oecumenica a limitibus suae potestatis recesserunt, iura principum usurparunt, atque etiam in rebus fidei et morum definiendis errarunt.

Litt. Apost. « *Multiplices inter* » 10. Iunii 1851.

XXIV. Ecclesia vis inferendae potestatem non habet, neque potestatem ullam temporalem directam vel indirectam.

Litt. Apost. « *Ad apostolicae* » 22. Augusti 1851.

XXV. Praeter potestatem episcopatui inhaerentem, alia est attributa temporalis potestas a civili imperio vel expresse vel tacite concessa, revocanda propterea, cum libuerit, a civili imperio.

Litt. Apost. « *Ad Apostolicae* » 22. Augusti 1851.

XXVI. Ecclesia non habet nativum ac legitimum ius acquirendi, ac possidendi.

Alloc. « *Nunquam fore* » 15. Decembris 1856.

Epist. encycl. « *Incredibili* » 17. Septembris 1863.

XXVII. Sacri Ecclesiae ministri Romanusque Pontifex ab omni rerum temporalium cura ac dominio sunt omnino excludendi.

Alloc. « *Maxima quidem* » 9. Iunii 1862.

XXVIII. Episcopis, sine gubernii venia, fas non est vel ipsas Apostolicas literas promulgare.

Alloc. « *Nunquam fore* » 15. Decembris 1856.

XXIX. Gratiae a Romano Pontifice concessae existimari debent tamquam irritae, nisi per gubernium fuerint imploratae.

Alloc. « *Nunquam fore* » 15. Decembris 1856.

XXX. Ecclesiae et personarum ecclesiasticarum immunitas a iure civili ortum habuit.

Litt. Apost. « *Multiplices inter* » 10. Iunii 1851.

XXXI. Ecclesiasticum forum pro temporalibus clericorum causis sive civilibus sive criminalibus omnino de medio tollendum est, etiam inconsulta et reclamante Apostolica Sede.

Alloc. « *Acerbissimum* » 27. Septembris 1852.

Alloc. « *Nunquam fore* » 15. Decembris 1856.

XXXII. Absque ulla naturalis iuris et aequitatis violatione potest

abrogari personalis immunitas, qua clerici ab onere subeundae exercendaeque militiae eximuntur; hanc vero abrogationem postulat civilis progressus, maxime in societate ad formam liberioris regiminis constituta.

Epist. ad episc. Montisregal. « *Singularis nobisque* » 29. Septembris 1864.

XXXIII. Non pertinet unice ad ecclesiasticam iurisdictionis potestatem proprio ac nativo iure dirigere theologicarum rerum doctrinam.

Epist. ad archiep. Frising. « *Tuas libenter* » 21. Decemb. 1863.

XXXIV. Doctrina comparantium Romanum Pontificem principi libero et agenti in universa Ecclesia, doctrina est quae medio aevo praevaluit.

Litt. Apost. « *Ad Apostolicae* » 22. Augusti 1851.

XXXV. Nihil vetat, alicuius Concilii generalis sententia aut universorum populorum facto, summum Pontificatum ab Romano episcopo atque Urbe ad alium episcopum aliamque civitatem transferri.

Litt. Apost. « *Ad Apostolicae* » 22. Augusti 1851.

XXXVI. Nationalis concilii definitio nullam aliam admittit disputationem, civilisque administratio rem ad hosce terminos exigere potest.

Litt. Apost. « *Ad Apostolicae* » 22. Augusti 1851.

XXXVII. Institui possunt nationales ecclesiae ab auctoritate Romani Pontificis subductae planeque divisae.

Alloc. « *Multis gravibusque* » 17. Decembris 1860.

Alloc. « *Iamdudum cernimus* » 18. Martii 1861.

XXXVIII. Divisioni Ecclesiae in orientalem atque occidentalem nimia Romanorum Pontificum arbitria contulerunt.

Litt. Apost. « *Ad Apostolicae* » 22. Augusti 1851.

§. VI.

Errores de societate civili tum in se, tum in suis ad Ecclesiam relationibus spectata.

17. XXXIX. Reipublicae status, utpote omnium iurium origo et fons, iure quodam pollet nullis circumscripto limitibus.

Alloc. « *Maxima quidem* » 9. Iunii 1862.

XL. Catholicae Ecclesiae doctrina humanae societatis bono et commodis adversatur.

Epist. encycl. « *Qui pluribus* » *9*. Novembris 1846.

Alloc. « *Quibus quantisque* » 20. Aprilis 1849.

XLI. Civili potestati vel ab infideli imperante exercitae competit potestas indirecta negativa in sacra, eidem proinde competit nedum ius quod vocant *exequatur,* sed etiam ius *appellationis,* quam nuncupant, *ab abusu.*

Litt. Apost. « *Ad Apostolicae* » 22. Augusti 1851.

XLII. In conflictu legum utriusque potestatis, ius civile praevalet.

Litt. Apost. « *Ad Apostolicae* » 22. Augusti 1851.

XLIII. Laica potestas auctoritatem habet rescindendi, declarandi ac faciendi irritas solemnes conventiones (vulgo *Concordata*) super usu iurium ad ecclesiasticam immunitatem pertinentium cum Sede Apostolica initas, sine huius consensu, immo et ea reclamante.

Alloc. « *In consistoriali* » 1. Novembris 1850.

Alloc. « *Multis gravibusque* » 17. Decembris 1860.

XLIV. Civilis auctoritas potest se immiscere rebus quae ad religionem, mores et regimen spirituale pertinent. Hinc potest de instructionibus iudicare, quas Ecclesiae pastores ad conscientiarum normam pro suo munere edunt, quin etiam potest de divinorum sacramentorum administratione et dispositionibus ad ea suscipienda necessariis decernere.

Alloc. « *In consistoriali* » 1. Novembris 1850.

Alloc. « *Maxima quidem* » 9. Iunii 1862.

XLV. Totum scholarum publicarum regimen, in quibus iuventus christianae alicuius reipublicae instituitur, episcopalibus dumtaxat seminariis aliqua ratione exceptis, potest ac debet attribui auctoritati civili, et ita quidem attribui, ut nullum alii cuicumque auctoritati regnoscatur ius immiscendi se in disciplina scholarum, in regimine studiorum, in graduum collatione, in delectu aut approbatione magistrorum.

Alloc. « *In consistoriali* » 1. Novembris 1850.

Alloc. « *Quibus luctuosissimis* » 5. Septembris 1851.

XLVI. Immo in ipsis clericorum seminariis methodus studiorum adhibenda civili auctoritati subiicitur.

Alloc. « *Nunquam fore* » 15. Decembris 1856.

XLVII. Postulat optima civilis societatis ratio, ut populares scholae, quae patent omnibus cuiusque e populo classis pueris, ac publica universim instituta, quae literis severioribusque disciplinis tradendis et educationi iuventutis curandae sunt destinata, eximantur ab omni Ecclesiae auctoritate, moderatrice vi et ingerentia, plenoque civilis ac politicae auctoritatis arbitrio subiiciantur ad imperantium placita et ad communium aetatis opinionum amussim.

Epist. ad archiep. Friburg. « *Quum non sine* » 14. Iulii 1864.

XLVIII. Catholicis viris probari potest ea iuventutis instituendae ratio, quae sit a catholica fide et ab Ecclesiae potestate seiuncta, quaeque rerum dumtaxat naturalium scientiam ac terrenae socialis vitae fines tantummodo vel saltem primario spectet.

Epist. ad archiep. Friburg. « *Quum non sine* » 14. Iulii 1864.

XLIX. Civilis auctoritas potest impedire quominus sacrorum antistites et fideles populi cum Romano Pontifice libere ac mutuo communicent.

Alloc. « *Maxima quidem* » 9. Iunii 1862.

L. Laica auctoritas habet per se ius praesentandi episcopos et potest ab illis exigere ut ineant dioecesium procurationem antequam ipsi canonicam a Sancta Sede institutionem et Apostolicas literas accipiant.

Alloc. « *Nunquam fore* » 15. Decembris 1856.

LI. Immo laicum gubernium habet ius deponendi ab exercitio pastoralis ministerii episcopos, neque tenetur obedire Romano Pontifici in iis quae episcopatuum et episcoporum respiciunt institutionem.

Litt. Apost. « *Multiplices inter* » 10. Iunii 1851.

Alloc. « *Acerbissimum* » 27. Septembris 1852.

LII. Gubernium potest suo iure immutare aetatem ab Ecclesia praescriptam pro religiosa tam mulierum quam virorum professione, omnibusque religiosis familiis indicere, ut neminem sine suo permissu ad solemnia vota nuncupanda admittant.

Alloc. « *Nunquam fore* » 15. Decembris 1856.

LIII. Abrogandae sunt leges quae ad religiosarum familiarum statum tutandum, earumque iura et officia pertinent; immo potest civile gubernium iis omnibus auxilium praestare, qui a suscepto religiosae vitae instituto deficere ac solemnia vota frangere velint; pariterque potest, religiosas easdem familias perinde ac collegiatas

ecclesias et beneficia simplicia etiam iuris patronatus penitus extinguere, illorumque bona et reditus civilis potestatis administrationi et arbitrio subiicere et vindicare.

Alloc. « *Acerbissimum* » 27. Septembris 1752.

Alloc. « *Probe memineritis* » 22. Ianuarii 1855.

Alloc. « *Cum saepe* » 26. Iulii 1855.

LIV. Reges et principes non solum ab Ecclesiae iurisdictione eximuntur; verum etiam in quaestionibus iurisdictionis dirimendis superiores sunt Ecclesia.

Litt. Apost. « *Multiplices inter* » 10. Iunii 1851.

LV. Ecclesia a statu, statusque ab Ecclesia seiungendus est.

Alloc. « *Acerbissimum* » 27. Septembris 1852.

§. VII.

Errores de ethica naturali et christiana.

18. LVI. Morum leges divina haud egent sanctione, minimeque opus est ut humanae leges ad naturae ius conformentur aut obligandi vim a Deo accipiant.

Alloc. « *Maxima quidem* » 9. Iunii 1862.

LVII. Philosophicarum rerum morumque scientia, itemque civiles leges possunt et debent a divina et ecclesiastica auctoritate declinare.

Alloc. « *Maxima quidem* » 9. Iunii 1862.

LVIII. Aliae vires non sunt agnoscendae nisi illae quae in materia positae sunt, et omnis morum disciplina honestasque collocari debet in cumulandis et augendis quovis modo divitiis ac in voluptatibus explendis.

Alloc. « *Maxima quidem* » 9. Iunii 1862.

Epist. encycl. « *Quanto conficiamur* » 10. Augusti 1863.

LIX. Ius in materiali facto consistit, et omnia hominum officia sunt nomen inane, et omnia humana facta iuris vim habent.

Alloc. « *Maxima quidem* » 9. Iunii 1862.

LX. Auctoritas nihil aliud est nisi numeri et materialium virium summa.

Alloc. « *Maxima quidem* » 9. Iunii 1862.

LXI. Fortunata facti iniustitia nullum iuris sanctitati detrimentum affert.

Alloc. « *Iamdudum cernimus* » 18. Martii 1861.

LXII. Proclamandum est et observandum principium quod vocant de *non-interventu*.

Alloc. « *Novos et ante* » 28. Septembris 1860.

LXIII. Legitimis principibus obedientiam detrectare, immo et rebellare licet.

Epist. encycl. « *Qui pluribus* » 9. Novembris 1846.

Alloc. « *Quisque vestrum* » 4. Octobris 1847.

Epist. encycl. « *Nostis et nobiscum* » 8. Decembris 1849.

Litt. Apost. « *Cum catholica* » 26. Martii 1860.

LXIV. Tum cuiusque sanctissimi iuramenti violatio, tum quaelibet scelesta flagitiosaque actio sempiternae legi repugnans, non solum haud est improbanda, verum etiam omnino licita, summisque laudibus efferenda, quando id pro patriae amore agatur.

Alloc. « *Quibus quantisque* » 20. Aprilis 1849.

§. VIII.

Errores de matrimonio christiano.

19. LXV. Nulla ratione ferri potest, Christum evexisse matrimonium ad dignitatem Sacramenti.

Litt. Apost. « *Ad Apostolicae* » 22. Augusti 1851.

LXVI. Matrimonii sacramentum non est nisi quid contractui accessorium ab eoque separabile, ipsumque sacramentum in una tantum nuptiali benedictione situm est.

Litt. Apost. « *Ad Apostolicae* » 22. Augusti 1851.

LXVII. Iure naturae matrimonii vinculum non est indissolubile, et in variis casibus divortium proprie dictum auctoritate civili sanciri potest.

Litt. Apost. « *Ad Apostolicae* » 22. Augusti 1861.

Alloc. « *Acerbissimum* » 27. Septembris 1852.

LXVIII. Ecclesia non habet potestatem impedimenta matrimonium dirimentia inducendi, sed ea potestas civili auctoritati competit, a qua impedimenta existentia tollenda sunt.

Litt. Apost. « *Multiplices inter* » 10. Iunii 1851.

LXIX. Ecclesia sequioribus saeculis dirimentia impedimenta inducere coepit, non iure proprio, sed illo iure usa, quod a civili potestate mutuata erat.

Litt. Apost. « *Ad Apostolicae* » 22 Augusti 1851.

LXX. Tridentini canones qui anathematis censuram illis inferunt qui facultatem impedimenta dirimentia inducendi Ecclesiae negare audeant, vel non sunt dogmatici vel de hac mutuata potestate intelligendi sunt.

Litt. Apost. « *Ad Apostolicae* » 22. Augusti 1851.

LXXI. Tridentini forma sub infirmitatis poena non obligat, ubi lex civilis aliam formam praestituat, et velit hac nova forma interveniente matrimonium valere.

Litt. Apost. « *Ad Apostolicae* » 22. Augusti 1851.

LXXII. Bonifacius VIII. votum castitatis in ordinatione emissum nuptias nullas reddere primus asseruit.

Litt. Apost. « *Ad Apostolicae* » 22. Augusti 1851.

LXXIII. Vi contractus mere civilis potest inter christianos constare veri nominis matrimonium; falsumque est, aut contractum matrimonii inter christianos semper esse sacramentum, aut nullum esse contractum, si sacramentum excludatur.

Litt. Apost. « *Ad Apostolicae* » 22. Augusti 1851.

Lettera di S. S. Pio IX. al re di Sardegna, 9. Settembre 1852

Alloc. « *Acerbissimum* » 27. Septembris 1852.

Alloc. « *Multis gravibusque* » 17. Decembris 1860.

LXXIV. Causae matrimoniales et sponsalia suapte natura ad forum civile pertinent.

Litt. Apost. « *Ad Apostolicae* » 22. Augusti 1851.

Alloc. « *Acerbissimum* » 27. Septembris 1852.

N. B. Huc facere possunt duo alii errores de clericorum coelibatu abolendo et de statu matrimoni statui virginitatis anteferendo. Confodiuntur, prior in epist. encycl. « *Qui pluribus* » 9. Novemb. 1846., posterior in litt. Apost. « *Multiplices inter* » 10. Iunii 1851.

§. IX.

Errores de civili Romani Pontificis principatu.

20. LXXV. De temporalis regni cum spirituali compatibilitate disputant inter se christianae et catholicae Ecclesiae filii.

Litt. Apost. « *Ad Apostolicae* » 22. Augusti 1851.

LXXVI. Abrogatio civilis imperii, quo Apostolica Sedes potitur, ad Ecclesiae libertatem felicitatemque vel maxime conduceret.

Alloc. « *Quibus quantisque* » 20. Aprilis 1849.

N. B. Praeter hos errores explicite notatos, alii complures implicite reprobantur, proposita et asserta doctrina, quam catholici omnes firmissime retinere debeant, de civili Romani Pontificis principatu. Eiusmodi doctrina luculenter traditur in alloc. « *Quibus quantisque* » **20**. Apr. **1849**.; in alloc. « *Si semper antea* » **20**. Maii **1850**.; in litt. Apost. « *Cum catholica Ecclesia* » **26**. Mart. **1860**.; in alloc. « *Novos* » **28**. Sept. **1860**.; in alloc. « *Iamdudum* » **18**. Mart. **1861**.; in alloc. « *Maxima quidem* » **9**. Iun. **1862**.

§. X.

Errores qui ad liberalismum hodiernum referuntur.

LXXVII. Aetate hac nostra non amplius expedit, religionem catholicam haberi tamquam unicam status religionem, ceteris quibuscumque cultibus exclusis.

Alloc. « *Nemo vestrum* » **26**. Iulii **1855**.

LXXXVIII. Hinc laudabiliter in quibusdam catholici nominis regionibus lege cautum est, ut hominibus illuc immigrantibus liceat publicum proprii cuiuscumque cultus exercitium habere.

Alloc. « *Acerbissimum* » **27**. Septembris **1852**.

LXXIX. Enimvero falsum est, civilem cuiusque cultus libertatem, itemque plenam potestatem omnibus attributam quaslibet opiniones cogitationesque palam publiceque manifestandi conducere ad populorum mores animosque facilius corrumpendos ac indifferentismi pestem propagandam.

Alloc. « *Nunquam fore* » **15**. Decembris **1856**.

LXXX. Romanus Pontifex potest ac debet cum progressu, cum liberalismo et cum recenti civilitate sese reconciliare et componere.

Alloc. « *Iamdudum cernimus* » **18**. Martii **1861**.

NUM. XLIX.

(Vid. §. VIII. cap. II. n. 20. vol. II. pag. 555.).

Quid facere debeant Italiae episcopi, ut in hisce temporum adversitatibus fidem catholicam et morum probitatem sartam tectamque servare queant?

Summarium.

1. De ausibus hostium Ecclesiae et Apostolicae Sedis, dominante republica Romana anni 1848. Eorum artes et insidiae non cessant. Romanus Pontifex malis illatis, vel imminentibus remedium afferre nititur.

2. Clamitant iidem religionem catholicam Italiae magnitudini et incremento adversari, adeoque substituenda esse placita protestantium.

Mundi gloria spirituali animarum utilitati posthabenda est.

3. Ob D. Petri cathedram Italia nedum gloriam, sed et plurima alia emolumenta consecuta est.

4. De nefariis socialismi et communismi systematibus, ad quae ab hostibus Ecclesiae sternitur via per protestantium doctrinas, quarum semina ubique ab iisdem iaciuntur.

5. Summus Pontifex ad haec praecavenda mala synodorum celebrationem inculcat;

6. Item doctrinae christianae instructionem, ac praesertim explicationem dogmatis de necessitate catholicae fidei ad aeternam salutem consequendam;

7. Item Sacramentorum poenitentiae et Eucharistiae frequentiam Christifidelibus commendandam;

8. Item praedicationem divini verbi tempore Adventus et Quadragesimae, necnon spiritualia exercitia et sacras missiones.

9. De pravis librariae artis consiliis et conatibus.

10. Boni libri in vulgus diffundantur.

11. Populis commendetur obsequium erga supremam D. Petri Sedem.

12. Obedientia Romano Pontifici praestita compendiosa via est ad populos in catholicae fidei veritate conservandos.

13. Hostes Ecclesiae aequalitatis nomine abutuntur ad socialismi et communismi commenta importanda.

14. Auctoritati legitimae quisque subditus esse debet.

15. Perfecta aequalitas in rerum natura non datur.

16. Conditio pauperum in religione catholica extollitur ac sublimatur.

17. Vera aequalitas in custodia christianae legis posita est.

18. Sacerdotum exemplum magnam habet vim ad populos in christianae legis officio continendos.

19. Bona et utilitates quae ex regularibus ordinibus proficiscuntur.

20. Vehementissime praecipitur ecclesiastica clericorum institutio.

21. Item et christiana laicorum educatio.

22. In scholis adhibeantur magistri ac libri ab omni suspicione immunes; ac nominatim pueris Romanus catechismus explicetur.

23. Hostes Ecclesiae ad iuventutem depravandam maximo intendunt.

24. Invocatur praesidium ac studium supremorum Italiae principum.

25. Quam bene religionis catholicae dictamina humanae naturae necessitatibus et commodis conformentur ex doctrina D. Augustini.

26. Divinum auxilium a Deo per Iesum Christum, Deiparam Virginem, Apostolos Petrum ac Paulum omnesque coelites imploratur.

PIUS PP. IX.

Salutem et Apostolicam benedictionem.

1. Nostis, et nobiscum una conspicitis, venerabiles fratres, quanta nuper perversitate invaluerint perditi quidam veritatis, iustitiae et honestatis cuiusque inimici, qui sive per fraudem, omnisque generis insidias, sive palam, et tanquam fluctus feri maris despumantes confusiones suas, effraenatam cogitandi, loquendi, et impia quaeque audendi licentiam quaquaversus diffundere contendunt inter fideles Italiae populos, et catholicam religionem in Italia ipsa labefactare, ac si fieri unquam posset funditus evertere commoliuntur. Apparuit tota diabolici eorum consilii ratio tum aliis nonnullis in locis tum in Alma praesertim Urbe, supremi Pontificatus nostri Sede, in qua, nobis abire inde coactis, liberius, paucis licet mensibus, debacchati

sunt; ubi divinis humanisque rebus nefario usu commiscendis, eo tandem illorum furor pervenit, ut spectatissimi urbani cleri, et praesulum sacra inibi iussu nostro impavide curantium turbata opera, et auctoritate despecta, vel ipsi interdum misere aegroti cum morte colluctantes, cunctis destituti religionis subsidiis, animam inter procacis alicuius meretricis illecebras emittere cogebantur.

Iam vero etsi deinceps Romana eadem Urbs, et aliae Pontificiae ditionis provinciae, Deo miserante, per catholicarum nationum arma civili nostro regimini restitutae fuerint, ac bellorum tumultus in aliis pariter regionibus Italiae cessaverit, non destitere tamen nec sane desistunt improbi illi Dei hominumque hostes a nefando suo opere, sin minus per apertam vim, aliis certe fraudulentis nec semper occultis modis urgendo. Verum infirmitati nostrae supremam totius Dominici gregis curam in tanta temporum difficultate sustinenti, et peculiaribus huiusmodi ecclesiarum Italiae periculis vehementer afflictae, non levi inter aerumnas consolatio est ex pastorali vestro studio, venerabiles fratres, cuius multa nobis documenta, et in medio praeteritae tempestatis turbine non defuerant, et nova in dies clarioraque obveniunt. Ipsa autem rei gravitas urget nos, ut pro debito Apostolici officii fraternitatibus vestris, in nostrae sollicitudinis partem vocatis, acriores sermone atque hortationibus nostris addamus stimulos ad praelianda constanter una nobiscum praelia Domini, atque ad ea omnia concordibus animis providenda, ac praestanda, quibus, Deo benedicente, et damna reparentur quaecunque religioni sanctissimae per Italiam illata iam sint, et imminentia in posterum pericula propulsentur.

2. Inter multiplices fraudes, quibus praedicti Ecclesiae hostes uti consueverunt ad Italorum animos a fide catholica abalienandos, asserere etiam, et quaquaversus clamitare non erubescunt, catholicam religionem Italiae gentis gloriae, magnitudini et prosperitati adversari, ac propterea opus esse, ut illius loco protestantium placita, et conventicula inducantur, constituantur et propagentur, quo Italia pristinum veterum temporum, scilicet ethnicorum, splendorem iterum acquirere possit. In quo sane illorum commento haud facile quis existimaverit, num detestanda magis sit vesanae impietatis malitia, vel impudentia mentientis improbitatis.

Etenim spirituale emolumentum ut de potestate tenebrarum in Dei lumen translati, et iustificati gratia Christi haeredes simus se-

cundum spem vitae aeternae, hoc scilicet animarum emolumentum, a catholicae religionis sanctitate dimanans, eius profecto est pretii, ut quaecunque huius mundi gloria et faustitas in comparatione illius plane in nihilum esset computanda. « Quid enim prodest homini si » mundum universum lucretur, animae vero suae detrimentum pa» tiatur? aut quam dabit homo commutationem pro anima sua (1)?» At vero tantum porro abest, ut temporalia illa detrimenta Italorum genti ob verae fidei professionem acciderint, ut immo religioni catholicae in acceptis referre illa debeat si Romano labante imperio non in eam conditionem deciderit, in quam Assyrii, et Chaldaei, Medii, Persaeque, et Macedones populi, multos antea dominati per annos, commutata deinceps temporum vice, dilapsi fuerant. Etenim nemo prudens ignorat, per sanctissimam Christi religionem effectum esse, ut Italia non solum a tot ac tantis, quibus obruebatur, errorum tenebris fuerit erepta, verum etiam ut inter antiqui illius imperii ruinas, et barbarorum tota Europa grassantium incursiones, ad eam nihilominus gloriam, et magnitudinem prae ceteris totius mundi nationibus se provectam conspiceret, ut per sacram Petri Cathedram singulari Dei beneficio in ipsa collocatam latius atque solidius praesideret religione divina, quam praefuerat olim dominatione terrena.

3. Atque ex ipso hoc Apostolicae habendae Sedis singulari privilegio, et ex religione catholica firmiores exinde in Italiae populis radices obtinente alia porro permulta, eademque insignia beneficia profecta sunt. Siquidem sanctissima Christi religio verae sapientiae magistra, humanitatis vindex, ac virtutum omnium foecunda parens, avertit quidem Italorum animos ab infelicis illius gloriae splendore, quam illorum maiores in perpetuo bellorum tumultu, in exterorum oppressione, atque in longe maximo hominum numero, ex eo quod vigebat iure belli, ad durissimam captivitatem redigendo posuerant, sed una simul Italos ipsos catholicae veritatis luce collustratos ad sectandam iustitiam et misericordiam, atque adeo ad praeclara etiam pietatis in Deum, et beneficentiae erga homines aemulanda opera excitavit. Hinc in praecipuis Italiae urbibus admirari est, sacra templa, et alia christianorum temporum monumenta, haudquaquam per cruentos labores hominum sub captivitate gementium, sed in-

(1) Matthaei XVI. 26.

genuo vivificae charitatis studio confecta, et pia cuiusque generis instituta, quae sive ad religionis exercitia, sive ad educationem iuventutis, et literas, artes, disciplinas rite excolendas, sive ad miserorum aegritudines, et indigentias sublevandas comparata sunt. Haec igitur divina religio, in qua tot quidem nominibus Italiae salus, felicitas et gloria continetur, haec scilicet religio illa est, quam ab Italiae populis reiiciendam inclamant? Lacrimas cohibere non possumus, venerabiles fratres, dum conspicimus aliquos nunc italos reperiri, improbos adeo, misereque illusos, ut pravis impiorum hominum plaudentes doctrinis in tantam Italiae perniciem conspirare cum ipsis non reformidant.

4. Sed vero ignotum vobis non est, venerabiles fratres, praecipuos illos huius scelestissimae machinationis architectos eo tandem spectare, ut populos omni perversarum doctrinarum vento agitatos, ad subversionem impellant totius ordinis humanarum rerum, atque ad nefaria novi *socialismi* et *communismi* systemata traducant. Norunt autem et longo multorum saeculorum experimento comprobatum vident, nullam sibi consensionem sperari posse cum Ecclesia catholica, quae scilicet in custodiendo divinae revelationis deposito nihil unquam detrahi patitur propositis fidei veritatibus, nihil illis per nova hominum commenta admisceri. Idcirco consilium inierunt de Italis populis traducendis ad protestantium placita et conventicula; in quibus, ut illos decipiant, non aliud esse dictitant, quam diversam verae eiusdem christianae religionis formam, in qua, aeque ac in Ecclesia catholica, Deo placere datum sit. Interea minime ignorant, profuturum summopere impiae suae causae principium illud, quod in protestantium placitis praecipuum est, de sacris scilicet Scripturis privato uniuscuiusque iudicio intelligendis. Exinde enim facilius sibi fore confidunt, ut primo quidem sacris ipsis literis perperam interpretatis abutantur ad errores suos, quasi Dei nomine, diffundendos; subinde autem ut homines superbissima illa de divinis rebus iudicandi licentia inflatos propellant ad communia ipsa iusti, honestique principia in dubium revocanda.

5. Absit tamen, venerabiles fratres, ut Italia, ex qua, ob Sedem Apostolici magisterii Romae constitutam, nationes aliae incorruptos salutaris doctrinae latices haurire solitae sunt, fiat illis in posterum lapis offensionis et petra scandali; absit, ut dilecta haec Dominicae vineae pars in direptionem cedat omnium bestiarum agri; absit, ut

Itali populi, venefico Babylonici calicis haustu dementati, parricidalia contra Matrem Ecclesiam arma suscipiant. Nobis quidem, uti et vobis, in haec tanti periculi tempora occulto Dei iudicio reservatis, cavendum omnino est, ne fraudes atque impetus hominum contra Italiae fidem conspirantium extimescamus, nostris quasi viribus superandos; cum nostrum consilium et fortitudo sit Christus, et sine quo nihil possumus, per ipsum cuncta possimus (1). Agite igitur, venerabiles fratres, advigilate impensius super creditum gregem, cumque a rapacium luporum insidiis et aggressionibus tueri contendite. Communicate invicem consilia, pergite, ut iam instituistis, coetus habere inter vos; ut malorum initiis, et praecipuis pro locorum diversitate periculorum fontibus communi investigatione perspectis, sub auctoritate ac ductu Sanctae huius Sedis promptiora illis remedia comparare valeatis, atque ita una nobiscum concordissimis animis, totoque pastoralis studii robore curas laboresque vestros, Deo adiuvante, in id conferatis, ut omnes hostium Ecclesiae impetus, artes, insidiae, molimina irrita fiant.

6. Ea vero ut in irritum cadant, satagendum omnino est, ne populus de christiana doctrina, ac de lege Domini parum instructus, et diuturna in multis grassantium vitiorum licentia hebetatus, paratas sibi insidias, et propositorum errorum pravitatem agnoscere vix possit. A vestra igitur pastorali sollicitudine vehementer exposcimus, venerabiles fratres, ut nunquam intermittatis omnem adhibere operam, quo crediti vobis fideles sanctissima religionis nostrae dogmata, ac praecepta, pro cuiusque captu, diligenter edoceantur, simulque moneantur, et excitentur omnimodis ad vitam moresque suos ad illorum normam componendos. Inflammate in eum finem ecclesiasticorum hominum zelum, illorum praesertim, quibus animarum cura demandata est, ut serio meditantes ministerium, quod acceperunt in Domino, et habentes ob oculos Tridentini Concili praescripta (2) maiori usque alacritate, prout temporum ratio postulat, in christianae plebis instructionem incumbant, et sacra eloquia, ac salutis monita in omnium cordibus inserere studeant, annunciando ipsis cum brevitate, et facilitate sermonis vitia, quae eos declinare, et virtutes, quas sectari oporteat, ut poenam aeternam evadere, et caelestem gloriam consequi valeant.

(1) Ex S. Leone Magno epist. ad Rusticum Narbonensem.
(2) Sess. V. cap. 2. — Sess. XXIV. cap. 4. et 7. de ref.

Speciatim vero procurandum est, ut fideles ipsi impressum in animis habeant, alteque defixum dogma illud sanctissimae nostrae religionis, quod est de necessitate catholicae fidei ad obtinendam salutem (1). Hunc in finem summopere conducet, ut in publicis orationibus fideles laici una cum clero agant identidem peculiares Deo gratias pro inaestimabili catholicae religionis beneficio, quo ipsos omnes clementissime donavit, atque ab eodem misericordiarum Patre suppliciter petant, ut eiusdem religionis professionem in regionibus nostris tueri, et inviolatam conservare dignetur.

7. Interea vobis certe peculiaris erit cura, ut fideles omnes tempestive a fraternitatibus vestris suscipiant Sacramentum Confirmationis, per quod summo Dei beneficio specialis gratiae robur confertur ad fidem catholicam in gravioribus etiam periculis constanter profitendam. Nec porro ignoratis, eumdem in finem prodesse, ut ipsi a peccatorum sordibus, per sinceram illorum detestationem, et Sacramentum poenitentiae expiati, saepius devote percipiant sanctissimum Eucharistiae Sacramentum, in quo spiritualem esse constat animarum cibum, et antidotum, quo liberemur a culpis quotidianis, et a peccatis mortalibus praeservemur, atque adeo symbolum unius illius corporis, cuius Christus caput existit; cuique nos, tanquam membra, arctissima fidei, spei, et charitatis connexione adstrictos esse voluit, ut idipsum omnes diceremus, nec essent in nobis schismata (2).

8. Equidem non dubitamus, quin parochi, eorumque adiutores, et sacerdotes alii, qui certis diebus, ieiuniorum praesertim tempore, ad praedicationis ministerium destinari consueverunt, auxiliarem vobis operam sedulo in his omnibus sint praestituri. Attamen illorum operae adiungere interdum oportet extraordinaria subsidia spiritualium exercitiorum, et sacrarum missionum. quas, ubi operariis idoneis commissae fuerint, valde utiles, benedicente Domino, esse constat tum fovendae bonorum pietati, tum peccatoribus, et longo etiam vitiorum habitu depravatis hominibus ad salutarem poenitentiam excitandis, atque adeo ut fidelis populus crescat in scientia

(1) Hoc dogma a Christo acceptum, et inculcatum a patribus atque a conciliis, habetur etiam in formulis professionis fidei, tum in ea scilicet, quae apud Latinos, tum in ea, quae apud Graecos, tum in alia, quae apud ceteros orientales catholicos in usu est.

(2) Ex Trid. sess. XIII. decr. *de SS. Euch. Sacramento* cap. 2.

Dei, et in omni opere bono fructificet, et uberioribus caelestis gratiae auxiliis munitus a perversis inimicorum Ecclesiae doctrinis constantius abhorreat.

Ceterum in his omnibus vestrae, ac sacerdotum vobis auxiliantium curae eo inter alia spectabunt, ut fideles maiorem horrorem concipiant illorum scelerum, quae cum aliorum scandalo patrantur. Nostis enim, quantum diversis in locis excreverit eorum numerus, qui sanctos caelites, vel ipsum quoque sacrosanctum Dei nomen palam blasphemare audent, aut in concubinatu vivere dignoscuntur cum incestu interdum coniuncto, aut festis diebus servilia opera apertis etiam officinis exercent, aut Ecclesiae praecepta de ieiuniis ciborumque delectu pluribus quoque adstantibus contemnunt, aut alia diversa crimina simili modo committere non erubescunt. Meminerit igitur, vobis instantibus, fidelis populus, et serio consideret magnam peccatorum huiusmodi gravitatem, et severissimas poenas, quibus illorum auctores plectendi erunt tum pro reatu cuiusque criminis proprio, tum pro spirituali periculo, in quod fratres suos pravi sui exempli contagione induxerunt. Scriptum est enim: *Vae mundo a scandalis... Vae homini illi per quem scandalum venit* (1).

9. Inter diversa insidiarum genera, quibus vaferrimi Ecclesiae humanaeque societatis inimici populos seducere annituntur, illud certe in praecipuis est, quod nefariis consiliis suis iamdiu paratum in novae artis librariae pravo usu invenerunt. Itaque in eo toti sunt, ut impios libellos, et ephemerides, ac pagellas mendacii, calumniarum, et seductionis plenas edere in vulgus, ac multiplicare quotidie non intermittant. Immo et praesidio usi societatum biblicarum, quae a Sancta hac sede iamdudum damnatae sunt (2), Sacra etiam Biblia praeter Ecclesiae regulas (3) in vulgarem linguam translata, atque adeo corrupta, et in pravum sensum infando ausu detorta diffundere, illorumque lectionem sub religionis obtentu fideli plebi

(1) Matthaei XVIII. 7.

(2) Extant ea super re, praeter alia praecedentia decreta, encyclicae literae Gregorii XVI. datae postridie nonas Maii MDCCCXLIV., quae incipiunt « Inter praecipuas machinationes » cuius sanctiones nos quoque inculcavimus in encycl. epist. data 9. Novembris 1846.

(3) Vid. Reg. 4. ex iis, quae a patribus in Conc. Trid. delectis conscriptae, et a Pio IV. approbatae fuerunt in const. « Dominici gregis » 24. Mart. 1564. et additionem eidem factam a Congr. Indicis, auctoritate Bened. XIV. 17. Iun. 1757. (quae praemitti solent indici libr. prohibitor.).

commendare non verentur. Hinc pro sapientia vestra optimo intelligitis, venerabiles fratres, quanta vobis vigilantia, et sollicitudine adlaborandum sit, ut fideles oves a pestifera illorum lectione prorsus abhorreant; atque ut de divinis nominatim litteris meminerint, neminem hominum id sibi arrogare posse, ut suae prudentiae innixus illas ad suos sensus contorquere praesumat contra eum sensum, quem tenuit, et tenet S. Mater Ecclesia; cui quidem soli a Christo Domino mandatum est, ut fidei depositum custodiat, ac de vero divinorum eloquiorum sensu, et interpretatione iudicet (1).

10. Ad ipsam vero pravorum librorum contagionem comprimendam perutile erit, venerabiles fratres, ut quicunque penes vos sint insignis, sanaeque doctrinae viri alia parva item molis scripta, a vobis scilicet antea probata, edant in aedificationem fidei, ac salutarem populi instructionem. Ac vestrae hinc curae erit, ut eadem scripta, ut et alii incorruptae pariter doctrinae, probataeque utilitatis libri ab aliis conscripti, prout locorum ac personarum ratio suggesserit, inter fideles diffundantur.

11. Omnes autem, qui una vobiscum in defensionem fidei adlaborant, eo speciatim spectabunt, ut pietatem, venerationem, atque observantiam erga supremam hanc Petri Sedem, qua vos, venerabiles fratres, tantopere excellitis, in vestrorum fidelium animis insinuent, tueantur, atque defigant. Meminerint scilicet fideles populi, vivere hic, et praesidere in successoribus suis Petrum Apostolorum Principem (2), cuius dignitas in indigno etiam eius haerede non deficit (3). Meminerint, Christum Dominum posuisse in hac Petri cathedra inexpugnabile Ecclesiae suae fundamentum (4), et Petro ipsi claves dedisse Regni Caelorum (5), ac propterea orasse, ut non deficeret fides eius, eidemque mandasse, ut confirmaret in illa fratres (6); ut proinde Petri successor Romanus Pontifex in universum orbem teneat primatum, et verus Christi vicarius, tutiusque Ecclesiae Caput, et omnium christianorum pater et doctor existat (7).

(1) Vid. Tridentinum sess. IV. in decret. *De editione et usu sacr. librorum.*
(2) Ex actis Ephesini Conc. act. III et S. Petro Chrysologo epist. ad Eutychen.
(3) Leo M. Serm. in anniv. Assumpt. suae.
(4) V. Matthaei XVI. 18.
(5) Ibidem v. 19.
(6) Lucae XXII. 31. 32.
(7) Ex Conc. oecumenico Florentino in definit. seu decr. unionis.

12. In qua sane erga Romanum Pontificem populorum communione, et obedientia tuenda, brevis et compendiosa via est ad illos in catholicae veritatis professione conservandos. Neque enim fieri potest, ut quis a catholica fide ulla unquam ex parte rebellet, nisi et auctoritatem abiiciat Romanae Ecclesiae, in qua extat eiusdem fidei irreformabile magisterium a divino Redemptore fundatum, et in qua propterea semper conservata fuit ea, quae est ab Apostolis traditio. Hinc non modo antiquis haereticis, sed etiam recentioribus protestantibus, quorum ceteroquin tanta in reliquis suis placitis discordia est, illud commune semper fuit, ut auctoritatem impugnarent Apostolicae Sedis, quam nullo prorsus tempore, nullaque arte, aut molimine, ne ad unum quidem ex suis erroribus tolerandum inducere potuerunt. Iccirco hodierni etiam Dei, et humanae societatis hostes nihil inausum relinquunt, ut Italos populos a nostro Sanctaeque eiusdem Sedis obsequio divellant; rati nimirum, tum demum posse sibi contingere, ut Italiam ipsam impietate doctrinae suae, novorumque systematum peste contaminent.

13. Atque ad pravam hanc doctrinam, et systemata quod attinet, notum iam omnibus est, illos eo potissimum spectare, ut libertatis et aequalitatis nominibus abutentes, exitiosa *communismi* et *socialismi* commenta in vulgus insinuent. Constat autem, ipsis seu *communismi*, seu *socialismi* magistris, diversa licet via, ac methodo agentibus, illud demum commune esse propositum, ut operarios atque alios inferioris praesertim status homines suis deceptos fallaciis, et faustioris conditionis promissione illusos, continuis commotionibus exagitent, atque ad graviora paullatim facinora exerceant; ut postmodum illorum opera uti possint ad superioris cuiusque auctoritatis regimen oppugnandum, ad expilandas, diripiendas, vel invadendas Ecclesiae primum, ac deinde aliorum quorumcumque proprietates, ad omnia tandem violanda divina humanaque iura, in divini cultus destructionem, atque in subversionem totius ordinis civilium societatum. In tanto autem Italiae discrimine vestrum munus est, venerabiles fratres, omnes pastoralis studii nervos intendere, ut fidelis populus agnoscat perversa huiusmodi placita et sisthemata, si ab illis decipi se patiatur, in aeternam pariter ac temporalem eius perniciem fore cessura.

14. Moneantur itaque fideles curae vestrae concrediti, pertinere omnino ad naturam ipsam humanae societatis, ut omnes auctoritati

obtemperare debeant legitime in illa constitutae; nec quidquam commutari posse in praeceptis Domini, quae in sacris literis ea super re annuntiata sunt. Scriptum est enim: « Subiecti estoto omni hu-
» manae creaturae propter Deum sive regi, quasi praecellenti, sive
» ducibus, tanquam ab eo missis ad vindictam malefactorum, lau-
» dem vero bonorum; quia sic est voluntas Dei, ut benefacientes
» obmutescere faciatis imprudentium hominum ignorantiam: quasi
» liberi, et non quasi velamen habentes malitiae libertatem, sed
» sicut servi Dei (1).» Et rursus: « Omnis anima potestatibus su-
» blimioribus subdita sit: non est enim potestas nisi a Deo: quae
» autem sunt, a Deo ordinatae sunt. Itaque qui resistit potestati,
» Dei ordinationi resistit: qui autem resistunt, ipsi sibi damna-
» tionem acquirunt (2).»

15. Sciant praeterea, esse pariter naturalis, atque adeo incommutabilis conditionis humanarum rerum, ut inter eos etiam, qui in sublimiori auctoritate non sunt, alii tamen aliis, sive ob diversas animi, aut corporis dotes, sive ob divitias, et externa huiusmodi bona praevaleant: nec ullo libertatis, et aequalitatis obtentu fieri unquam posse, ut aliena bona, vel iura invadere, aut quomodolibet violare licitum sit. Perspicua hoc quoque in genere, et passim inculcata extant in sacris literis divina praecepta, quibus nedum ab occupatione alienarum rerum, sed ab ipso etiam eius desiderio districte prohibemur (3).

16. Sed meminerint insuper pauperes, et miseri quicumque homines quantum ipsi debeant catholicae religioni, in qua intemerata viget, et palam praedicatur Christi doctrina; qui beneficia in pauperes, vel miseros collata perinde haberi a se declaravit, ac si facta sibi ipsi fuissent (4): atque omnibus praenuntiatam voluit peculiarem rationem, quam in die iudicii habiturus est de iisdem misericordiae operibus, sive scilicet ad praemia aeternae vitae fidelibus tribuenda, qui illis vacaverint; sivo ad illos, qui ea neglexerint, aeterni ignis poena mulctandos (5).

Ex qua Christi Domini praenuntiatione, aliisque illius circa di-

(1) S. Petri epist. I. cap. II. 13. seq.
(2) S. Pauli epist. ad Romanos XIII. 1. seq.
(3) Exodi XX. 15. 17: — Deuteronomii V. 19. 21.
(4) Matthaei XVIII. 15. XXV. 40. 45.
(5) Matthaei XXV. 34. seq.

vitiarum usum, earumque pericula severissimis monitis (1), in Ecclesia catholica inviolato custoditis, factum porro est, ut pauperes et miseri apud catholicas gentes in longe mitiore, quam apud alias quaslibet, conditione versentur. Atque hi quidem in regionibus nostris uberiora adhuc subsidia obtinerent, nisi plura instituta, quae maiorum pietate comparata fuerant ad ipsorum levamen, extincta nuper repetitis publicarum rerum commotionibus, aut direpta fuissent. De reliquo pauperes nostri, Christo ipso docente, meminerint, non esse cur tristes sint de conditione sua: quandoquidem in paupertate ipsa facilior eis parata via est ad obtinendam salutem, dummodo scilicet suam indigentiam patienter sustineant, et non re tantum, sed spiritu pauperes sint. Ait enim: «Beati pauperes spiritu, » quoniam ipsorum est regnum coelorum (2).»

Sciat etiam fidelis populus universus, veteres reges ethnicarum gentium, aliosque in illis publicarum rerum praesides multo gravius frequentiusque abusos fuisse potestate sua; atque hinc religioni nostrae sanctissimae in acceptis referendum esse cognoscat, si principes christianorum temporum reformidantes, religione admonente, *iudicium durissimum,* quod *his, qui praesunt, fiet;* et destinatum peccantibus supplicium sempiternum, in quo *potentes potenter tormenta patientur* (3), iustiori erga subiectos populos et clementiori regimine utuntur.

17. Agnoscant denique crediti vostris nostrisque curis fideles, veram perfectamque hominum libertatem, et aequalitatem in christianae legis custodia positam esse; quandoquidem Deus omnipotens, qui fecit *pusillum,* et cui *aequaliter cura est de omnibus* (4), *non subtrahet personam cuiusquam, nec verebitur magnitudinem cuiusquam* (5), ac diem statuit *in quo iudicaturus est orbem in aequitate* (6), in suo Unigenito Christo Iesu, qui *venturus est in gloria Patris sui cum Angelis suis, et tunc reddet unicuique secundum opera eius* (7).

Quod si fideles iidem paterna suorum pastorum monita, et commemorata superius christianae legis mandata despicientes, a supra-

(1) Matthaei XIX. 23. seq.— Lucae VI. 4. XVIII. 22. seq.— Epist. Iacobi V. 1. seq.
(2) Matthaei V. 3.
(3) Sapientiae VI. 6. 7.
(4) Sapientiae VI. 8.
(5) Ibidem.
(6) Actorum XVII. 31
(7) Matthaei XVI. 27.

dictis hodiernarum machinationum promotoribus decipi se patiantur, et in perversa *socialismi* et *communismi* sisthemata conspirare cum illis voluerint, sciant, serioque considerent, thesaurizare se sibimetipsis apud divinum Iudicem thesauros vindictae in die irae; nec quidquam interea ex conspiratione illa temporalis in populum utilitatis, sed nova potius miseriarum et calamitatum incrementa obventura. Non enim datum hominibus est, novas stabilire societates et communiones naturali humanarum rerum conditioni adversantes; atque idcirco conspirationum huiusmodi, si per Italiam dilatarentur, non alius esse exitus posset, nisi ut hodierno publicarum rerum statu per mutuas civium contra cives aggressiones, usurpationes, caedes labefactato funditusque convulso, pauci tandem aliqui, multorum spoliis locupletati, summum in communi ruina dominatum arriperent.

18. Iam vero ad fidelem populum avertendum ab impiorum insidiis, et in professione custodiendum catholicae religionis, atque ad verae virtutis opera excitandum, magna, ut probo scitis, vis est in illorum vita et exemplo, qui divinis se ministeriis manciparunt. Verum, proh dolor! non defuere per Italiam aliqui, pauci illi quidem, viri ecclesiastici, qui ad Ecclesiae hostes transfugae non minimo illis ad fideles decipiendos adiumento fuerunt. Sed vobis certe, venerabiles fratres, novo illorum lapsus stimulo fuit, ut acriori in dies studio in cleri disciplinam advigiletis. Atque hic in futurum quoque tempus, pro eo ac debemus, prospicere cupientes, temperare nobis non possumus, quin commendemus denuo, quod in prima nostra ad totius orbis episcopos encyclica epistola inculcavimus (1), nempe ut nemini cito manus imponatis (2), sed in ecclesiasticae militiae delectu maiorem usque diligentiam adhibeatis. De iis praesertim, qui sacris ordinibus initiari desiderent, inquirere et diu multumque investigare opus est, num ea doctrina, gravitate morum, et divini cultus studio commendentur, ut certa spes affulgeat fore, ut tamquam lucernae ardentes in domo Domini, eorum vivendi ratione, atque opera aedificationem et spiritualem vestro gregi utilitatem afferre queant.

19. Quoniam vero ex monasteriis recte administratis ingens in ecclesia Dei splendor atque utilitas dimanat, et regularis etiam clerus

(1) 9. Novembris 1845.
(2) I. ad Timoth. V. 22.

adiutricem vobis in procuranda animarum salute operam navat, vobis ipsis, venerabiles fratres, in mandatis damus, primum quidem ut religiosas familias cuiusque dioecesis nostro nomine certiores faciatis, nobis peculiares aerumnas ingemiscentibus, quas multae illarum in recenti calamitoso tempore perpessae sunt, non levi interea consolationi fuisse animorum patientiam, atque in virtutis, et religiosis studio constantiam, quibus plurimi ex religiosis hominibus ad exemplum se commendarunt; etsi aliqui non defuerint, qui suae professionis obliti cum magno bonorum scandalo, et nostro fratrumque suorum dolore turpissime praevaricati sunt: deinde vero, ut praesides earumdem familiarum, et superiores, ubi opus fuerit, illarum moderatores nostris verbis adhortemini, ut pro sui officii debito, nulli parcant curae atque industriae, quo regularis disciplina, ubi servatur, magis in dies vigeat et floreat, ubi vero detrimentum aliquod passa fuerit, omnino reviviscat, et redintegretur. Moneant instanter iidem praesides, arguant, increpent religiosos illarum alumnos, ut serio considerantes quibus se votis Deo obstrinxerunt, illa diligenter reddere studeant, suique instituti regulas inviolate custodiant, et mortificationem Iesu in suo corpore circumferentes ab iis omnibus abstineant, quae propriae vocationi adversantur, et operibus instent, quae caritatem Dei ac proximi, perfectaeque virtutis studium praeseferant. Caveant praesertim supradicti ordinum moderatores, ne ulli ad religiosa instituta aditum faciant, nisi cuius antea vitam, mores atque indolem accuratissime expenderint; ac deinde illos tantum ad religiosam professionem admittant, qui tyrocinio rite posito ea dederint verae vocationis signa, ut iudicari merito possit, ipsos non alia de causa religiosam vitam amplecti, nisi ut Deo unice vivant, et suam atque aliorum salutem pro cuiusque instituti ratione procurare possint. Super his autem deliberatum fixumque nobis est, ut ea omnino serventur, quae ad religiosarum familiarum bonum statuta praescriptaque sunt in decretis a nostra congregatione super statu regularium die 25. Ianuarii superiori anno editis, et Apostolica nostra auctoritate sancitis.

20. Post haec ad saecularis cleri delectum revocato sermone, commendatam in primis volumus fraternitatibus vestris instructionem, et educationem minorum clericorum; quandoquidem idonei ecclesiae ministri vix aliter haberi possunt, quam ex illis, qui ab adolescentia et prima ipsa aetate ad sacra eadem officia rite infor-

mati fuerint. Pergito igitur, venerabiles fratres, omnem impendere industiam atque operam, quo sacrae militiae tyrones a teneris annis, quoad eius fieri poterit, in ecclesiastica seminaria recipiantur, atque inibi, tamquam novellae plantationes succrescentes in circuitu tabernaculi Domini, ad vitae innocentiam, religionem, modestiam, et ecclesiasticum spiritum conformentur, simulque literas, et minores, maioresque disciplinas, praesertim sacras addiscant a selectissimis magistris, qui scilicet doctrinam sectentur ab omni cuiusque erroris periculo alienam.

21. Quoniam vero haud facile vobis continget minorum omnium clericorum eruditionem in seminariis perficere, et ceteros etiam ex laicorum ordine adolescentes ad pastoralem vestram sollicitudinem pertinere non est dubium, excubate insuper, venerabiles fratres, aliis omnibus publicis, privatisque scholis, et quantum in vobis est omni ope atque industria adnitimini, ut tota in illis studiorum ratio ad catholicae doctrinae normam exigatur, et conveniens in illas iuventus ab idoneis, et probitate ac religione spectatis magistris ad veram virtutem, bonasque artes et disciplinas instituta, opportunis muniatur praesidiis, quibus structas sibi ab impiis insidias agnoscat, et exitiales eorumdem errores devitet, atque ita sibi, et christianae, ac civili reipublicae ornamento et utilitati esse possit.

22. Eo autem in genere praecipuam vobis, planeque liberam auctoritatem et curam vindicabitis super professoribus sacrarum disciplinarum, et in reliquis omnibus quae religionis sunt, aut religionem proxime attingunt. Advigilate, ut in tota quidem scholarum ratione, sed in his maxime, quae religionis sunt, libri adhibeantur ab erroris cuiusque suspicione immunes. Commonete animarum curatores, ut seduli vobis adiutores sint in iis, quae scholas respiciunt infantium et iuvenum primae aetatis; quo destinentur ad illas magistri, et magistrae probatissimae honestatis, et in pueris, aut puellis ad christianae fidei rudimenta instituendis libri adhibeantur a Sancta hac Sede probati. Qua in re dubitare non possumus, quin parochi ipsi exemplo illis sint, et vobis sedulo instantibus, in pueros ad christianae doctrinae primordia instruendos quotidie magis incumbant, eamque instructionem ad graviores sui muneris partes omnino pertinere meminerint (1). Iidem vero admonendi erunt, ut in suis sive

(1) Tridentinum sess. XXIV. c. 4. — Bened. XIV. const. « Etsi minime » 7. Februarii 1742.

ad pueros, sive ad reliquam plebem instructionibus habere ob oculos non omittant catechismum Romanum, quem ex decreto Tridentini Concilii, et S. Pii V. immortalis memoriae decessoris nostri iussu editum, alii porro summi Pontifices, ac nominatim fel. record. Clemens XIII. cunctis animarum pastoribus denuo commendatum voluit, tamquam *ad pravarum opinionum fraudes removendas, et veram, sanamque doctrinam propagandam, stabiliendamque opportunissimum subsidium* (1).

23. Haud sane mirabimini, venerabiles fratres, si de his fusiori aliquantulum calamo scripsimus. Enimvero prudentiam vestram minime fugit, periculoso hoc tempore vobis nobisque ipsis omni industria atque opera, ac magna animi firmitate connitendum et invigilandum esse in illis omnibus, quae scholas, et puerorum ac iuvenum utriusque sexus instructionem, et educationem attingunt. Nostis enim, hodiernos religionis, humanaeque societatis inimicos, diabolico plano spiritu, in id suas omnes artes conferre, ut iuveniles mentes, et corda a prima ipsa aetate pervertant. Ideirco etiam nihil intentatum, nihil prorsus inausum relinquunt, ut scholas, et instituta quaelibet iuventutis educationi destinata, ab ecclesiae auctoritate, et a sacrorum pastorum vigilantia omni ex parte subducant.

24. Iuxta haec firma spe sustentamur fore, ut carissimi in Christo Filii nostri omnes Italiae principes fraternitatibus vestris potenti patrocinio suo adfuturi sint, quo in supradictis omnibus muneri vestro uberius satisfacere valeatis; nec dubitamus, quin iidem ipsi ecclesiam, et omnia tam spiritualia, quam temporalia eius iura tueri velint. Id quidem religioni congruum est, avitaeque pietati, qua se in exemplum animatos ostendunt. Illorum quoque sapientiam non latet, initia malorum omnium, quibus tantopere affligimur, a detrimentis repetenda esse, quae religioni ecclesiaeque catholicae iamdiu, praesertim vero a protestantium aetate, irrogata fuerant. Perspiciunt scilicet, ex depressa saepius sacrorum antistitum auctoritate, et ex crescente in dies multorum contumacia in divinis et ecclesiasticis praeceptis impune violandis, factum fuisse, ut minueretur pariter populi obsequium erga civilem potestatem, et hodiernis publicae tranquillitatis inimicis planior inde pateret via ad seditiones contra principem commovendas. Perspiciunt etiam, ex occupatis non raro,

(1) In encyclicis literis ea de re ad omnes episcopos datis 14. Iunii 1761.

direptisque, ac palam divenditis temporalibus bonis ad ecclesiam legitimo proprietatis iure spectantibus, contigisse, ut decrescente in populis reverentia erga proprietates religionis destinatione consecratas, multi hinc faciliores praeberent aures audacissimi novi *socialismi*, et *communismi* assertoribus, qui alias pariter aliorum proprietates occupari ac dispertiri aut alia quavis ratione in omnium usum converti posse comminiscuntur. Perspiciunt insuper recidisse paullatim in civilem potestatem impedimenta illa, quae iamdiu multiplici fraude comparata fuerant ad cohibendos ecclesiae pastores, ne sacra sua auctoritate uti libere possent. Perspiciunt denique calamitatum, quibus urgemur, nullum aliud inveniri posse promptius et maioris virtutis remedium, quam ut refloreat in tota Italia splendor religionis ecclesiaeque catholicae, in qua diversis hominum conditionibus, et indigentiis oppurtunissima praesto esse praesidia non est dubium.

25. Siquidem (verbis utimur S. Augustini) « catholica ecclesia » non solum ipsum Deum, sed etiam proximi dilectionem atque ca» ritatem ita complectitur, ut omnium morborum, quibus pro peccatis » suis animae aegrotant, omnis apud illam medicina praepolleat. » Ipsa pueriliter pueros, fortiter iuvenes, quiete senes, prout cuius» que non corporis tantum, sed et animi aetas est, exercet, et docet. » Ipsa feminas viris suis non ad explendam libidinem, sed ad pro» pagandam sobolem, et ad rei familiaris societatem casta, et fideli » obedientia subiicit; et viros coniugibus non ad illudendum imbe» cilliorem sexum, sed sinceri amoris legibus praeficit. Ipsa paren» tibus filios libera quadam servitute subiungit, parentes filiis pia » dominatione praeponit. Ipsa fratribus fratres religionis vinculo fir» miore, atque arctiore, quam sanguinis, nectit, omnemque generis » propinquitatem, et affinitatis necessitudinem, servatis naturae, vo» luntatisque nexibus, mutua caritate constringit. Ipsa dominis ser» vos non tam conditionis necessitate, quam officii delectatione docet » adhaerere; et dominos servis, summi Dei communis Domini con» sideratione placabiles, et ad consulendum magis, quam coercendum » propensiores facit. Ipsa cives civibus, gentes gentibus, et prorsus » homines primorum parentum recordatione non societate tantum, » sed quadam etiam fraternitate coniungit. Docet reges prospicere » populis, monet populos se subdere regibus. Quibus honor debea» tur, quibus affectus, quibus reverentia, quibus timor, quibus con» solatio, quibus admonitio, quibus exhortatio, quibus disciplina,

» quibus obiurgatio, quibus supplicium, sedulo docet, ostendens » quemadmodum et non omnibus omnia, et omnibus caritas, et nulli » debeatur iniuria (1). »

26. Nostrum igitur vestrumque est, venerabiles fratres, ut nulli parcentes labori, nulla unquam difficultate deterriti, toto pastoralis studii robore tueamur in Italis populis cultum catholicae religionis, et non solum obsistamus alacriter impiorum conatibus, qui Italiam ipsam ab ecclesiae sinu avellere commoliuntur, sed etiam degeneres illos Italiae filios, qui iam eorumdem artibus seduci se passi fuerint, ad salutis viam revocare annitamur.

Verumtamen cum omne datum optimum et omne donum perfectum desursum descendat, adeamus cum fiducia ad thronum gratiae, venerabiles fratres, et caelestem luminum et misericordiarum patrem publicis, privatisque precibus orare suppliciter atque obsecrare non intermittamus, ut per merita Unigeniti Filii sui Domini nostri Iesu Christi, avertens faciem suam a peccatis nostris, omnium mentes et corda virtute gratiae suae propitius illustret, ac rebelles quoque ad se compellens voluntates, ecclesiam sanctam novis victoriis et triumphis amplificet; quo in tota Italia, immo et ubique terrarum, merito pariter ac numero populus ei serviens augeatur. Invocemus etiam sanctissimam Dei genitricem Immaculatam Virginem Mariam, quae praevalido apud Deum patrocinio suo quod quaerit invenit, et frustrari non potest, atque una Petrum Apostolorum Principem, et Coapostolum eius Paulum, omnesque sanctos Caelites, ut clementissimus Dominus, eorum intervenientibus precibus, flagella iracundiae suae a fidelibus populis avertat; et cunctis, qui christiana professione censentur, tribuat propitius per gratiam suam et illa respuere, quae huic inimica sunt nomini, et ea quae sunt apta sectari.

Demum, venerabiles fratres, nostrae in vos studiosissimae voluntatis testem accipite Apostolicam benedictionem, quam intimo cordis effectu, vobis ipsis, et clericis, laicisque fidelibus vigilantiae vestrae concreditis peramanter impertimur.

Datum Neapoli in Suburbano Portici die VIII. Decembris anni MDCCCXLIX. Pontificatus nostri an. IV.

PIUS PAPA IX.

(1) S. Augustinus de moribus cathol. Ecclesiae lib. I.

NUM. L.

(Vid. §. VIII. cap. II. n. 22. vol. II. pag. 556.).

De restauranda disciplina ecclesiastica in regnis Hispaniarum; unde quilibet catholici orbis episcopus ex Sanctae Sedis disciplina normam arripere debet, ut ecclesiasticam disciplinam in propria dioecesi forte collapsam erigere et redintegrare valeat.

Summarium.

1. Bened. XIII. innovat const. Innoc. XIII. incipien. « *Apostolici ministerii*, » quam ex consilio congregationis specialiter deputatae hic emanavit ad ecclesiasticam disciplinam instaurandam, aliasque ordinationes edendas pro regnis Hispaniarum (1).

Tonsura non conferatur, nisi iis, qui beneficium statim consecuturi sunt, vel in via versantur ad superiores ordines suscipiendos, vel alicuius ecclesiae ministerio deputandi sint.

2. Nullus in posterum ordinetur, qui suae ecclesiae utilis, vel necessarius non sit, et eidem, vel alii loco pio non adscribatur.

Episcopi adscriptionem hanc omissam suppleant quoad ordinatos in sacris ordinibus, et clericos, ac minoristas beneficiatos.

Quoad hos, si beneficiati non sint, adscriptio non suppleatur, nisi utiles, aut necessarii ecclesiae iudicentur.

Quoad legitime absentes, possit congrue eadem differri.

3. Seminariorum alumni diebus tantum festis cathedrali, aliive loci ecclesiae inserviant, et publicis processionibus interveniant, sublata quaecumque maioris servitii consuetudine etiam immemorabili.

Si ex lege fundationis, dotationis, aut alicuius acceptae largitionis titulo aliter cautum fuerit, S. Sedes pro opportuna provisione adeatur.

4. Ut quis a clero saeculari, vel regulari ad sacros ordines admittatur, satis non est, ut linguam latinam, catechismum, et quaestiones circa ordinationem propositas intelligat, sed necesse est, ut scientiam, aliasque qualitates eo gradu dignas per diligentem inquisitionem sese habere comprobet.

(1) Quanti facienda sit isthaec const. testatur Bened. XIV. const. « *Pastoralis curae* » §. 11. *et seq*. Vid. retro *pag*. 352. *et seq*.

Ad sacerdotium obtinendum requiritur, ut quis Sacramenta administrare, populumque de rebus ad salutem necessariis edocere calleat, ac theologiam moralem competenter agnoscat.

5. Episcopus domicilii ordinandum ab episcopo beneficii diligenter examinet; deque examine in testimonialibus fidem faciat: secus poenae incurrantur.

Titulus ordinationis qua ratione computandus sit?

6. Clerici non incedentes, vel alicui ecclesiae non inservientes, nulla etiam praemissa monitione, fori privilegio priventur, et adscriptio deleatur, et si nihilominus sese minime corrigant, aliis clericalibus privilegiis spolientur.

Qui, si beneficio aucti sint, et vitam a canonica disciplina absonam degant, praemissis monitionibus, aliisque servatis puniantur, et beneficio etiam privari possint.

7. Consuetudo laudatur, qua ecclesiastici viri, etiam beneficio carentes missae conventuali, aliisque functionibus cum superpelliceo alicubi intersunt.

Curandum est, ut ubi eadem non viget, inducatur;

Et insuper, ut sacerdotibus de re morali, ac liturgica conventibus iidem interveniant.

8. Beneficia sine praebenda supprimantur.

Beneficia, quorum praebenda tertiam congruae substentationis partem non exaequet, ad tonsuram assequendam ius minime tribuant.

Ad ea beneficia nominare tamquam legata pia, satisfactis oneribus, liceat patronis tam ecclesiasticis, quam laicis.

9. Parochi minime sese excusare possunt a divino verbo explicando, et christiana doctrina tradenda diebus festis ullo praetextu sive consuetudinis immemorabilis, vel utriusque illius muneris alibi suppleti.

10. Declaratur const. S. Pii V. super congrua assignatione non maiori, quam centum, non minori, quam quinquaginta scutatorum pertinere ad vicarios perpetuos ecclesiarum, quae aliis ecclesiis, vel pio loco unitae sunt: eademque assignatio intelligatur de scutis argenteis iuliorum decem monetae romanae.

11. Circa alios vicarios parochorum etiam temporarios, congrua ex prudenti episcoporum iudicio et conscientia assignetur.

Si parochi hosce vicarios, ubi opus est, deputare negligant, supplendi ius esto episcopis.

Si vero a parochis nominentur, sed approbatinnem episcopi non obtineant, alii a parochis nominentur; qui si id non faciant, supplebunt episcopi.

12. Possunt episcopi vicarios coadiutores poenes ecclesias in ambitu parochiae sitas pro utilitate parochianorum constituere, atque etiam novas parochias erigere, servatis servandis.

13. Episcoporum praeminentia, et paecipua omnium rerum agendarum auctoritas sarta, tectaque servanda est.

14. Ad religiosum habitum non admittantur plures, quam religiosae domus vires sufferant.

15. Regulares, nonnisi ab episcopo loci, ordinentur, modo privilegio Apostolico praediti non sint.

Qui si absit, vel ante mensem sese ordinationem per seipsum non habiturum publico denunciaverit, ad quemcumque catholicum antistitem regulares ordinandi dimitti possunt.

16. Episcopi in mulierum monasteriis sive subiectis, sive exemptis, clausuram invigilent, ac servandam curent.

17. Confessarii, sive saeculares, sive regulares limitatam licentiam assecuti confessiones excipere nequeunt ultra limites constitutos, neque etiam ex vi bullae cruciatae.

Confessarii sine approbatione localis ordinarii actualis confessiones neque ex indulto bullae cruciatae excipere possunt.

Sufficit licentia ordinarii, qui cessaverit, etiam tacita, si non fuerit revocata.

18. Confessarii monasteriorum exemptorum, ultra licentiam suorum praelatorum, ab episcopo approbationem assequantur.

19. Episcopi confessarium extraordinarium in monasteriis exemptis deputare possint, si praelati regulares eum deputare negligant, vel si saltem quotannis confessarium diversi ordinis non nominent.

20. Episcopi removeant quoslibet abusus in ecclesiis tam saecularibus, quam regularibus contra praescriptum coeremonialis episcoporum, Ritualis Romani, vel Rubricas Missalis, et Breviarii Romani, non attenta quacumque consuetudine, etiam immemorabili, quando sit irrationabilis.

21. Item, removeant abusus contra decretum Conc. Trident. de celebratione missarum, et procedant, reservata appellatione in devolutivo dumtaxat.

22. Decretum Clementis XI. 15. Decem. 1703. circa oratoria, et altare portatile publicari, et observari mandent.

Si episcopi in laicorum domibus hospitio excipiantur, sive occasione S. Visitationis, sive itineris etiam extra dioecesim tum in casibus a iure permissis, vel ex Apostolica venia moram faciant, possint erigere altare portatile, ibique celebrare.

23. Accurate servari curent decreta omnia *Sess. 25. Conc. Trid. de Regul.*, non obstantibus privilegiis iuxta *Cap. 25. eiusdem sessionis* ad singula capita superiora extensum.

24. De appellationibus in causis criminalibus.

25. Confirmantur quaelibet Pontificum dispositiones circa appellationes, et inhibitiones.

26. Item omnia decreta, quae ad iudices conservatores, et modum, ac facultatem procedendi referuntur.

27. Accurato omnium decretorum Conc. Trident. observantia inculcatur.

Ab eorum executione non datur appellatio in suspensivo; nisi adsit privilegium Apostolicum post Conc. Trid. confirmatum, aut de novo concessum.

Item nisi adsit statutum, vel concordia specialiter a S. Sede approbata.

Item consuetudo centenaria, vel immemorabilis probata per tres sententias conformes, aut unam, quae in rem iudicatam abiverit.

Ab executione eorumdem decretorum datur appellatio in devolutivo.

S. Congregationi Conc. datur auctoritas huius constitutionis executionem curandi, eiusdemque decreta, et ordinationes interpretandi, ac declarandi.

Quae auctoritas privativa sit.

Excipiuntur ea, quae ad coeremoniale, Rituale, ac Rubricas pertinent.

Datur solummodo recursus ad summum Pontificem contra ea, quae a S. Cong. disposita fuerint.

BENEDICTUS PAPA XIII.

Ad perpetuam rei memoriam.

1. In supremo militantis ecclesiae Solio per ineffabilem divinae sapientiae, atque bonitatis abundantiam, nullo licet meritorum no-

strorum suffragio constituti, ea, quae a Romanis Pontificibus praedecessoribus nostris ad ecclesiasticam disciplinam sartam, tectamque tuendam, et ubi collapsa est, instaurandam provide disposita esse noscuntur, Apostolici muniminis nostri patrocinio libenter constabilimus, novisque praesidiis, ut exactius serventur, corroboramus, sicut ad omnipotentis Dei gloriam, ecclesiae decus, specialemque Christifidelium aedificationem, expedire in domino arbitramur. Alias siquidem emanarunt a fel. rec. *PP. Innocentio XIII.* praedecessore nostro, literae, tenoris, qui sequitur, videlicet.

» Innocentius Papa XIII. Ad perpetuam rei memoriam. Apostolici ministerii, quod nobis, licet immerentibus, imposuit superni dispositio consilii, ratio praecipue exigit, ut ecclesiasticae disciplinae in iis, qui in sortem Domini vocati sunt, aut servandae, aut ubi opus fuerit, restaurandae, iuxta sacrorum canonum instituta, et sanctissimas ecclesiae leges, et ordinationes omni studio advigilemus; post enim primi parentis lapsum, semper ad inferiora nos deprimit humanae mortalitatis infirmitas, et carnis fragilitate observantiae vigor paulatim relaxatur; unde et de mundano pulvere religiosa etiam corda sordescere, et in ipso agro Domini spinas, ac tribulos identidem germinare, quotidiana experientia edocemus: quod si noxia inde expellantur, et utilia plantentur, dubitandum non est, quin uberior, benedicente Domino, electi sanctorum operum frumenti messis exurgat, omnisque populus in via Domini, praelucente clero, feliciter progrediatur. Cum itaque dilectus Filius noster Ludovicus S. R. E. cardinalis Belluga, et Moncada nuncupatus, ecclesiae Carthaginen. ex concessione, et dispensatione Apostolica praesul, in ipsius Pontificatus nostri primordiis, nobis exposuisset, nonnulla ecclesiasticae disciplinae rationibus, ac saluberrimis sacri Oecumenici Tridentini decretis haud quaquam consentanea, sensim in diversis inclytae nationis Hispanicae locis obrepsisse, iisque ut opportunum remedium adhiberetur a nobis, quibus est commissa plenitudo sollicitudinis, nedum ipse Ludovicus cardinalis, et praesul, sed et alii ven. fratres archiepiscopi, et episcopi regnorum Hispaniarum humiliter postulassent: eorumque enixis precibus sua etiam studia, ac vota carissimus in Christo filius Philippus Hispaniarum rex catholicus, pro eius singulari pietate, et eximio christianae religionis zelo, datis hac de re ad nos pluribus literis, coniunxisset: nos congregationi particulari nonnullorum ex venerabilibus fratribus nostris eiusdem S. R. E. car-

dinalibus Concilii Tridentini interpretibus, a nobis deputatorum, rem omnem sedulo examinandam demandavimus. Id autem cum ab ipsa congregatione cardinalium, ea, qua par erat, maturitate praestitum, illiusque sententia ad nos per eiusdem congregationis secretarium relata fuerit; de memoratorum cardinalium consilio, congruum, et opportunum duximus, ea, quae infra sequuntur, ad omnipotentis Dei gloriam, ecclesiae utilitatem, veteris disciplinae instaurationem, et spiritualem regnorum Hispaniarum aedificationem, hac nostra perpetuo valitura constitutione statuere, decernere, et declarare.

» Primum igitur, cum a patribus memorati Concilii Tridentini, divino afflante spiritu, sapientissime animadversum fuerit, quantum christianae reipublicae intersit, accuratum haberi delectum circa eos, quibus sacra ministeria committenda sunt, et in quorum vitam ceteri fideles iugiter oculos coniicientes, sumpturi inde sunt exemplum, quod imitentur, propterea que provide ab iisdem patribus cautum fuerit, ecclesiasticae militiae per primam tonsuram adscribendos nonnisi illos esse, qui probabilem praebeant coniecturam, se non saecularis iudicii declinandi consilio, sed sincero animo praestandi fidelem cultum, ac servitium Deo, hoc vitae genus elegisse, volumus, ut pro tutiori ipsius conciliaris sanctionis executione, ab omnibus regnorum Hispaniarum huiusmodi archiepiscopis, et episcopis, non alii ad primam tonsuram in posterum admittantur, quam quibus ecclesiasticum aliquod beneficium statim conferendum sit; aut quos constiterit literarum studio operam sic dare, ut quasi in via ad ordines, tum minores, tum etiam deinde maiores suscipiendos versari videantur; vel demum quos viderint expedire alicuius ecclesiae servitio, vel ministerio deputari.

2. » Et tam in his ad primam tonsuram, quam in aliis, qui promoveri ad ordines etiam minores optaverint, omnino servetur pariter regula ab eodem Concilio Tridentino tradita; nimirum, ut nullus ordinetur, qui iudicio sui episcopi non sit utilis, aut necessarius suis ecclesiis, quique illi ecclesiae, aut pio loco, pro cuius utilitate, aut necessitate assumitur, non adscribatur, ubi re ipsa functiones muneri suo consentaneas exerceat. Quod si qui modo reperiantur, vel clericali tonsura iam initiati, vel ad ordines sive minores sive maiores iam promoti, qui nulli certae ecclesiae, vel loco pio adscripti fuerint: episcopi adscriptionem huiusmodi, vel a seipsis, vel a praedecessoribus suis omissam, statim suppleant, non minus

quoad omnes in maioribus ordinibus, etiam presbyteratus, constitutos, quam quoad eos, qui vel sola prima tonsura, vel minoribus ordinibus initiati, beneficium tamen ecclesiasticum possident, ex reliquis autem, ut praefertur, vel sola prima tonsura insignitis, vel in minoribus ordinibus constitutis, sed beneficio carentibus, nonnisi eos adscribant, quos ecclesiis suis utiles, vel necessarios esse iudicaverint. Ceterum antedictae adscriptionis executionem differri posse per aliquod temporis spatium, quod ipsis episcopis conveniens videbitur, permittimus quoad eos, qui a dioecesi, in qua tonsuram, vel ordines susceperunt, causa ediscendi literarum scientias in aliqua publica universitate, vel gymnasio, sive ex alia a suo episcopo approbata, vel approbanda, absentes reperiantur.

3. » Cum autem clerici, qui in episcopalibus seminariis educantur, ut commodius ad literarum, sacrarumque rerum studia operam, aliisque a Concilio Tridentino praescriptis, addiscendis magis assidue incumbere possint, teneantur iuxta eiusdem Concilii decretum diebus tantum festis cathedrali, aliisve loci ecclesiis inservire: hanc quidem servitii, per eos obeundi, rationem servari in omnibus Hispaniarum dioecesibus, necnon ipsos generalibus dumtaxat totius cleri supplicationibus, sive processionibus interesse volumus, et mandamus; sublata quacumque maioris servitii consuetudine, etiam immemorabili, postpositaque etiam quacumque appellatione, aut inhibitione. Quod si aut seminarium reperiatur, cuius fundatione aliter cautum esset ob adiectam gravioris servitii legem ab illo, qui seminarium ipsum fundaverit, seu dotaverit, vel ei piam aliquam largitionem contulerit; episcopi ad nos, et pro tempore existentem Romanum Pontificem id referant; ut desuper opportune provideri valeat.

4. » Praeterea, cum maxime deceat eos, qui proprius ad sacratissima mysteria accessuri sunt, ultra cetera requisita, congruenti etiam pollere scientia, qua praediti, viam salutis indicare aliis christifidelibus possint: episcopi nonnisi eos ex clero tam seculari, quam regulari ad sacros ordines admittant, quos ob scientiam, aliasque qualitates eo gradu vere dignos per diligentem inquisitionem compererint; adeo ut satis non sit illos, qui promoveri ad ordines praedictos optant, linguam latinam intelligere, catechismo instructos esse, atque apte respondere quaesitis circa ordinem suscipiendum sibi in examine propositis. Qui vero ad presbyteratum erunt assumendi,

idonei prius per accuratum similiter examen comprobentur ad ministranda Sacramenta, et ad populum docendum ea, quae scire omnibus necessarium est ad salutem: quod quidem ut recte praestari possit, eosdem episcopos in Domino hortamur, ut quantum fieri potest, eos tantum ad Sacerdotium assumant, qui saltem theologiae moralis competenter periti sint.

5. » Quod si domicilium in una dioecesi habentes, beneficium vero in altera, ordinari ad eiusdem beneficii titulum optaverint ab episcopo, in cuius dioecesi beneficium huiusmodi situm est, episcopus domicilii debeat eos, si in suam dioecesim reversuri sunt, super scientia, vel idoneitate examinare ante concessionem literarum testimonialium, super eorum natalibus, aetate, moribus, et vita, iuxta constitutionem fel. rec. Innocentii Papae XII. praedecessoris nostri; quae incip. « *Speculatores,* » obtinendarum; addito quoque compertae idoneitatis testimonio in iisdem literis: haeque concedi nullatenus debeant, si antedicto examine tamquam habiles approbati non fuerint, iisque iuxta praemissam formam non impetratis, minime possint ab aliquo episcopo, cui etiam ratione obtenti beneficii subiecti sint, ad ordines promoveri: sique secus fiat, ordinans quidem a collatione ordinum per annum, ordinatus vero susceptorum ordinum executione, quamdiu proprio ordinario videbitur expedire, eo ipso suspensus sit, aliisque insuper gravioribus poenis, pro modo culpae, nostro, et pro tempore existentis Romani Pontificis arbitrio, infligendis, uterque subiaceat. Cumque etiam, iuxta memoratam Innocentii praedecessoris constitutionem, ratione, ac titulo beneficii in aliena dioecesi obtenti, non aliter liceat ordines ab episcopo eiusdem dioecesis suscipere, quam si beneficium praedictum sit eius reditus, ut ad congruam vitae sustentationem, detractis oneribus, per se sufficiat; declaramus, sufficientiam huiusmodi praefiniendam esse, non iuxta taxam synodalem, sive morem pro promovendis ad sacros ordines vigentem in loco praedicti beneficii (nisi tamen illud continuam, et praecisam residentiam requirat), sed iuxta taxam, vel ea deficiente, iuxta morem, in alio loco domicilii vigentem.

6. » Porro ad sartam, tectamque servandam ecclesiasticam disciplinam non minus momenti habet, quod clericali militiae nomen dare non permittatur iis, qui haud satis idonei sint, quam quod, eidem militiae iam adscripti, laudabilem vivendi rationem sectentur, eamque morum exhibeant innocentiam, quae sanctitati suscepti in-

stituti respondeat, multoque magis, quod abstineant iis, quae a sacris canonibus iure, meritoque vetita sunt, uti prorsus indigna hominibus, Tabernaculum Domini inhabitantibus, et venerando altaris ministerio dedicatis. Statuimus propterea, atque decernimus, quod, si qui sunt clerici, aut prima tonsura, aut ordinibus minoribus initiati, nullumque ecclesiasticum beneficium possidentes, qui, neglectis Concilii Tridentini decretis, habitum clericalem, ac tonsuram non deferant, vel si etiam deferant, non tamen certae ecclesiae, aut loco pio, cui ex mandato episcopi adscripti fuerint, inserviant, sive in seminario ecclesiastico, vel in aliqua schola, aut universitate de licentia sui ordinarii non versentur; episcopi, nulla etiam praemissa monitione, eos privilegio fori privatos declarent, eorumque adscriptionem servitio certae ecclesiae antea factam deleri iubeant. Siqui meliorem vitae rationem non inierint, aut etiam si alii sint, quos ex propria culpa efficiendos idoneos promotioni ad sacros ordines sperari nequeat; iidem episcopi servata forma a sacris canonibus tradita, ad privationem aliorum clericalium privilegiorum contra ipsos procedant. Ubi vero reperiantur clerici capellanias, vel beneficia, cuiuscumque etiam tenuis redditus, obtinentes, quorum improbata vita, aliis offensionem praebens, destruat potius, quam aedificet, vel concubinarii, aut foeneratores, vel ebrietati, ludisve alearum dediti, vel satores rixarum, vel negociatores, vel arma gestantes, vel incertis sedibus vagantes, vel clericalem habitum, tonsuramque non deferentes vel ecclesiastica immunitate in fraudem tributorum, et vectigalium, a laicis non exemptis solvendorum, temere abutentes, vel qui demum similia, aut maiora crimina patrantes, numero magis, quam merito ad ecclesiam pertinere visi fuerint; episcopi, praemissis tamen necessariis monitionibus, servatisque aliis de iure servandis, contra ipsos, ad poenas a Romanis Pontificibus praedecessoribus nostris, et a sacris Concilii impositas, et etiam ad privationem beneficiorum, et capellaniarum, et ecclesiasticorum officiorum, in omnibus illis casibus, in quibus praedicta privatio a sacris canonibus imposita est, humanis quibuscumque rationibus posthabitis, procedant, memores, seipsos neglectae subditorum emendationis condignas, Deo vindice, poenas persoluturos.

7. » Sed et cum personae ecclesiasticae nunquam satis in obsequiis supremo Numini exhibendis, iisque praestandis, quae eorum statui consentanea sunt, exerceri valeant; plurimum in Domino com-

mendamus pium morem in plerisque Hispaniarum dioecesibus vigentem, ut clerici tam in minoribus, quam in maioribus ordinibus constituti, atque etiam presbyteri, tametsi beneficia, vel officia ecclesiastica non habentes, superpelliceo induti in ecclesiis, quibus adscripti fuerint, missae conventuali cum cantu celebratae, necnon primis, et secundis vesperis officii, diebus dominicis, aliisque festis assistant. Quin imo enixe hortamur, ut episcopi aliarum dioecesum, in quibus mos ille institutus hactenus non fuerit, id in posterum servari curent in omnibus, ac insuper satagant, ut omnes ecclesiastici praedicti etiam collationibus habendis coram parochis suis, vel aliis ab episcopo deputatis, super casibus, conscientiae forum concernentibus, et super ritibus, ac caeremoniis sacris intersint.

8. » Et quoniam in praedictis Hispaniarum regnis reperiri intelleximus beneficia, et capellanias, etiam de iurepatronatus, vel ecclesiasticorum, vel laicorum, nullo tamen certo proventu instructas, vel adeo tenui, ut nec ad dimidiam, nec ad tertiam partem congruae, pro clericis ad sacros ordines promovendis nécessariae, ascendat; malis haud quidem levibus inde erumpentibus occurrere cupientes, statuimus, et mandamus, quod episcopi ad beneficiorum, et capellaniarum, quae nullum certum reditum habent, suppressionem statim deveniant. De aliis vero beneficiis, et capellaniis, quarum certus annuus fructus ad memoratam saltem tertiam congruae partem non ascendit, decernimus, nulli in posterum conferendam esse primam tonsuram ratione iuris assequendi aliquod ex dictis beneficiis, et capellaniis. Utque patronatuum iura, quantum fieri possit, salva remaneant; liceat patronis tam ecclesiasticis, quam laicis ad dicta beneficia, et cappellanias nominare, non tamen veluti ad beneficia ecclesiastica, requirentia in nominandis, primam tonsuram, sed tamquam ad legata pia; et nominati, tametsi primam tonsuram non habentes, ea retinere possint uti pia legata, cum onere adimplendi omnia onera, a fundatoribus iniuncta.

9. » Non sine gravi animi nostri dolore etiam accepimus, quod, quamquam Tridentina synodus decreverit, omnes qui parochiales, vel alias, curam animarum annexam habentes, ecclesias quocumque modo obtinent, debere diebus saltem dominicis, et festis solemnibus plebes, sibi commissas, pro sua, et earum capacitate pascere salutaribus verbis, docendo ea, quae Christifideles ad salutem scire oportet, ac explicando divinae legis praecepta, fideique dogmata, puerosque eius-

dem fidei rudimentis imbuendo, et brevi, facilique sermone vitia denuntiando, quae declinare, et virtutes, quas sectari oporteat; nihilominus nonnulli parochialium ecclesiarum rectores, haec, quae suarum partium adeo sunt, praetermittunt, culpam huiusmodi a se amoliri nitentes, vel praetextu immemorabilis, sed quidem pravae consuetudinis, vel quia haec ab ipsis praestari necesse non videatur, suppetente nimirum copia aliorum habentium sacras conciones in aliis ecclesiis, itemque imbuentium pueros mysteriis fidei, vel in scholis, vel in compitis. Ne itaque sub inani istarum, aliarumque similium excusationum praetextu tanta christianae reipublicae pernicies struatur, districte praecipimus singulis Hispaniarum archiepiscopis, et episcopis, ut omnino efficiant, quod omnes ii, qui animarum curam gerunt, munia praedicta per seipsos, vel, si legitime impediti fuerint, per alios idoneos diligenter exequantur. Si vero aliqui non satis habiles ad illa obeunda reperiantur; iidem archiepiscopi, et episcopi per alios, a se deputandos, sumptibus parochorum minus idoneorum, opportune suppleri curent: et in posterum beneficia, quibus animarum cura imminet, nonnisi vere idoneis ad memorata officia, per se ipsos adimplenda, conferantur.

10. » Praeterea, ne constitutionis sancti Pii V. etiam praedecessoris nostri, in qua taxatur congrua fructuum portio, vicariis perpetuis animarum curam exercentibus assignanda, interpretationem ab eius sententia alienam fieri contingat, declaramus, constitutionem illam pertinere dumtaxat ad vicarios perpetuos illarum ecclesiarum parochialium, quae aliis ecclesiis, monasteriis, collegiis, beneficiis, et locis piis unitae sint: necnon, portionem annuam fructuum, quae ibidem statuitur assignanda ipsis vicariis in summa non maiori, quam centum, nec minori, quam quinquaginta scutorum, intelligi debere de scutis argenteis iuliorum decem monetae Romanae pro quolibet scuto.

11. » Quoties itaque in aliis parochialibus ecclesiis, quae ut praefertur, unitae non sint, oportuerit ex aliqua iusta causa provideri per coadiutores parochorum, aut per vicarios temporarios; curae erit episcopis, pro data sibi a Tridentina synodo potestate partem fructuum, praedictis coadiutoribus, aut vicariis assignandam, determinare in ea quantitate, quae pro suo prudenti arbitrio, et conscientia conveniens videbitur, ratione videlicet habita redituum, et emolumentorum ecclesiae parochialis, in qua deputati fuerint, necnon in-

spectis conditionibus loci, numero animarum, qualitate laboris, et quantitate impensarum, quas commissi officii necessitas postulaverit. Quod si parochi ab episcopis moniti, congruo iisdem termino praefixo, coadiutores, sive vicarios temporarios, quoties opus fuerit, assumere neglexerint, poterunt ipsi episcopi eos, quos huic muneri idoneos censuerint, auctoritate propria deputare cum assignatione antedictae portionis fructuum. Et nihilominus, ubi etiam praedicti coadiutores, aut vicarii temporarii a parochis nominati, vel assumpti fuerint, eorum de idoneitate episcopis constare per examen debeat, antequam ad exercitium admittantur; nec satis sit, quod ad confessiones audiendas antea fuerint approbati, nisi aliis etiam qualitatibus, ad curam animarum recte exercendam opportunis, praediti noscantur. Quibus si careant, nec parochi deinde intra alium similem terminum, ab episcopis praefigendum, alios vere idoneos nominaverint: tunc pariter ad ipsos episcopos libere spectet deputatio cum dicta congruae assignatione; nec ulla parochorum contradictio, aut exemptio, aut appellatio, aut cuiuscumque iudicis inhibitio executionem deputationis, et assignationis certae partis fructuum in casibus praemissis suspendere possit, itemque non obstante qualibet contraria consuetudine, etiam immemorabili.

12. » Verum quia non satis animarum curae, et necessitatibus quandoque consultum est per hoc, quod ad obeunda parochialia munia alii sacerdotes parochis adiungantur, sed maiora remedia adhiberi oportet, quoties nempe ob locorum distantiam, sive itineris difficultatem parochiani sine magno incommodo pro Sacramentis percipiendis, divinisque officiis audiendis accedere ad ecclesiam parochialem nequeant; tunc quidem meminerint episcopi, licere sibi pro suo arbitrio, invitis etiam rectoribus, vel intra easdem parochias destinare alias ecclesias, in quibus sacerdotes parochorum coadiutores Sacramenta ministrent, et divinum cultum exhibeant; vel novas parochias, novasque parochiales ecclesias a veteribus distinctas constituere, iisque novos parochos praeficere, assignata ex reditibus, ad veterem parochialem ecclesiam quomodocumque pertinentibus, convenienti portione ad victum eorum, qui, vel tamquam coadiutores in dictis aliis ecclesiis deputati, vel tamquam distincti, et independentes parochi curam animarum exercuerit; nulla ad praemissa impedienda suffragante appellatione, aut inhibitione.

13. » Cum ad praescriptum quoque Tridentinae synodi episcopis

is honor tribuendus sit, qui eorum dignitati convenit, eisque in choro, et in capitulo, in processionibus, et aliis actibus publicis primus locus esse debeat, et praecipua omnium rerum agendarum auctoritas; mandamus id religiose, ac perpetuo observari in omnibus actibus, adeo iustitiae huiusmodi praeminentiae, et auctoritati consentaneis, non obstantibus privilegiis etiam ex fundatione competentibus, consuetudinibus etiam immemorabilibus, sententiis, iuramentis, et concordiis, quae suos tantum obligent auctores.

14. » Practerea, ut claustralis quoque disciplinae vigor illibatus permaneat, Pontificiae nostrae sollicitudinis partes etiam duximus interponendas. Cum itaque experientia compertum fuerit quantum detrimenti illi afferatur, ex quo plures ad religiosum habitum admittantur, quam vires redituum patiantur: moderno, pro tempore existenti nostro, et Apostolicae Sedis in iisdem Hispaniarum regnis nuntio per praesentes committimus, et mandamus, ut curet, et vigilantiam adhibeat, ne contra praescriptum memorati Concilii Tridentini in monasteria, conventus, et domos, tam virorum, quam mulierum, sive bona immobilia possideant, sive non possideant, maior numerus recipiatur, quam qui, vel ex proventibus propriis ipsorum monasteriorum, conventuum, aut domorum, vel ex consuetis eleemosynis, aliisque quibuscumque obventionibus, in commune tamen conferendis, commode possit sustentari.

15. » Quoties vero regulares ad ordines erunt promovendi, servetur omnino decretum congregationis cardinalium Concilii Tridentini interpretum, a piae memoriae Clemente Papa VIII. praedecessore etiam nostro, confirmatum die 15. Martii 1596. quo sancitur, non ad alium, quam ad episcopum dioecesanum literas dimissorias pro eorumdem ordinum susceptione a suis superioribus esse dirigendas, praeterquam in casu, quo dioecesanus a dioecesi abesset, vel ordinationes non esset habiturus; quo etiam casu in literis dimissoriis, ad alium episcopum dirigendis expressa fieri debeat mentio, vel de praedicta episcopi dioecesani absentia, vel de illa alia causa, videlicet, quod ordinationes non sit habiturus: exceptis tamen, quoad praedicta, regularibus illis, quibus per speciale privilegium a Sede Apostolica post Concilium Tridentinum fuerit concessum, ut a quolibet catholico antistite ordines suscipere possint, super quo indulto nihil per praesentes innovare intendimus. Noverint autem episcopi se debere per semetipsos, secluso aegrotationis casu, ordines con-

ferre, et sacrorum ordinum collationem statutis a iure temporibus, ac in cathedrali ecclesia, vocatis, et adstantibus canonicis, publice habendam esse: vel si in alio dioecesis loco, semper tamen in ecclesia, quantum fieri poterit digniori, et praesente clero eiusdem loci. Ne vero incertitudo, an ipsi ordinationes sint habituri, nimis grave afferat incommodum promovendis, varia dioecesis loca inhabitantibus; per mensem ante singulis vicibus publico edicto ab iisdem episcopis denuntietur, se ordinationes esse habituros, adeo ut quoties denunciatio huiusmodi facta non fuerit inde satis intelligant regulares, episcopum dioecesanum ordinationes ea vice minime esse habiturum, sibique idcirco licitum futurum, ordines ab alio episcopo suscipere cum literis dimissoriis suorum superiorum ad eum directis, servata in iis forma superius expressa.

16. » Episcopi in omnibus mulierum monasteriis sibi subiectis, ordinaria, in aliis vero exemptis, auctoritate Sedis Apostolicae, inconcusse observari curent, quae circa sanctimonialium clausuram, vetitumque in dicta monasteria ingressum, tam in decretis Tridentinae synodi, quam in constitutione similis memoriae Gregorii Papae XIII. etiam praedecessoris nostri, edita idibus Ianuarii anni millesimi quingentesimi septuagesimi quinti, provide ordinaria sunt.

17. » Perpondentes etiam christianae reipublicae in primis expedire, ut ministerium, ac potestas clavium in remittendis, retinendisque peccatis recto exerceatur; declaramus, sacerdotes, tum saeculares, quam regulares, qui ab episcopis obtinuerint licentiam audiendi confessiones limitatam, vel quoad locum, vel quoad genus personarum, vel quoad tempus, non posse poenitentiae Sacramentum administrare extra tempus, vel locum, vel genus personarum, ab ipsis episcopis praescriptum, quocumque privilegio, etiam in vim bullae, quae appellatur Cruciatae Sanctae, competente, nullatenus suffragaturo. Cumque idem Innocentius praedecessor per suas die decima nona Aprilis anni millesimi septingentesimi expeditas literas decreverit, sacerdotibus tam saecularibus, quam regularibus non licere confessiones eorum, a quibus ex indulto praedictae bullae Cruciatae ad id electi fuerint, audire, absque praecedenti approbatione ordinarii illius loci, in quo ipsi poenitentes degunt, et confessores eligunt, etiamsi ab ordinariis aliorum locorum antea approbati fuissent, ac etiamsi poenitentes ordinariis illis, qui confessores electos approbassent, subditi essent; necnon confessiones aliter factas, ac respective exceptas,

nullas fore, irritas, et invalidas, et confessores ipso iure suspensos esse: nos eamdem constitutionem approbantes, confirmantes, et innovantes, declaramus insuper, praedictis sacerdotibus, tam saecularibus, quam regularibus ad confessiones excipiendas, vel ex vi praedictae bullae Cruciatae, vel ex quocumque alio privilegio electis, suffragari minime etiam posse, quod approbati alias fuerint ab episcopo illo, qui aliquando fuerit ordinarius loci, in quo confessiones audiendae sint, sed talis tunc temporis amplius non existat, vel ab humanis excesserit, aut episcopatui renuntiaverit, vel quia ad aliam ecclesiam auctoritate Apostolica translatus reperiatur; sed necessariam omnino esse illius, qui actualiter, et pro tempore ordinariam iurisdictionem in ea dioecesi exerceat, approbationem. Haec tamen suffragetur, etiam tacita, eaque adesse censeatur, quousque praecedens licentia, sive approbatio duret, et revocata ab eo non fuerit; in quo casu nova, et expressa impetranda erit, si illa praecedenter obtenta, vel per temporis adscripti lapsum expiraverit, vel per posteriorem revocationem sublata fuisset.

18. » Meminerint quoque regulares, se excipere non posse confessiones monialium, tametsi earum regimini, et gubernio subiectae sint, nisi ultra licentiam suorum praelatorum regularium, praecedat examen coram episcopo dioecesano faciendum, eiusque specialis, quoad confessiones dictarum monialium, approbatio; remota quacumque contraria consuetudine, etiam immemorabili.

19. » Cumque, ex eodem Concilio Tridentino, confessor extraordinarius bis, aut ter in anno offerri monialibus debeat, qui omnium confessiones audiat; si in posterum superiores regulares, quoad monasteria ipsis subiecta, toties praedictum extraordinarium confessorem deputare neglexerint, vel si etiam ex proprio eodem ordine semper deputaverint, nec saltem semel in anno ad id munus elegerint sacerdotem, aut saecularem, aut regularem alterius diversi ordinis professorem; in his casibus episcopi, pro suo arbitrio, et conscientia deputationem huiusmodi facere possint, nec illa, quovis titulo, aut praetextu, a superioribus regularibus valeat impediri.

20. » Episcopi insuper abusus omnes, qui in ecclesiis, aut saecularibus, aut regularibus, contra praescriptum caeremonialis episcoporum, et Ritualis Romani, vel Rubricas Missalis, et breviarii irrepserint, studeant omnino removere. Et, si adversus ea, quae in dicto caeremoniali statuta sunt, consuetudinem etiam immemorabilem alle-

gari contingat; postquam recognoverint, aut eam non satis probari, aut etiam probatam suffragari, utpote irrationabilem, de iure non posse; executioni eorum, quae in dicto caeremoniali constituta sunt, diligenter incumbat; nec ulla suspensiva appellatio admittatur.

21. » Sedulo pariter curent iidem episcopi, ut eliminentur abusus, si qui forsan, tam quoad ecclesiasticos saeculares, quam quoad regulares, inducti fuerint adversus Conc. Tridentini decretum de observandis, et evitandis in celebratione missarum *Session. 22.*, et contra regulares, si opus fuerit, procedant ex Apostolica delegatione, in eo decreto ipsis indulta, postposita quacumque appellatione suspensiva, sed solum reservata in devolutivo super quocumque dubio, quod excitari contingeret declaratione Congregationis pro tempore existentium S. R. E. cardinalium memorati Concilii interpretum.

22. » Cumque circa missarum celebrationem in privatis oratoriis, necnon circa usum altaris gestatorii, a recol. mem. Clemente Papa XI. praedecessore etiam nostro, opportunum decretum promulgatum fuerit die 15. Decembris anni 1703., episcopi dent operam, ut omnia ibidem statuta, etiam in regnis Hispaniarum serventur, idemque decretum in suis respective dioecesibus, ut facilius omnibus innotescat, publicari faciant; addita etiam prohibitione, ne in privatis regularium cellis, sive cubiculis erigatur altare pro re sacra ibidem facienda, et contra quoscumque contravenientes censuris etiam ecclesiasticis procedant, adhibita quoad regulares, auctoritate Sedis Apostolicae, in memorato decreto ipsis delegata, remotaque quacumque contraria consuetudine, etiam immemorabili. Declaramus tamen, quod cum in praedicto decreto statuatur, non licere episcopis extra domum propriae habitationis in domibus laicis erigere altare, ibique sacrosanctum missae sacrificium celebrare, sive celebrari facere, huiusmodi prohibitio intelligenda non sit de domibus etiam laicis, in quibus ipsi episcopi forte occasione visitationis, vel itineris hospitio excipiantur, ut nec etiam quando episcopi in casibus a iure permissis, vel de speciali Sedis Apostolicae licentia absentes a domo propriae ordinariae habitationis, moram idcirco faciant in aliena domo per modum similis habitationis: his enim casibus licita iis erit erectio altaris ad effectum praedictae celebrationis, non secus, ac in domo propriae ordinariae habitationis.

23. » Praecipimus quoque accurate attendi, ac adimpleri quaecumque alia praescribuntur in eiusdem generalis synodi *Sess. 25.*

de Regularibus, et monialibus. Cumque in *cap.* 25. amplissime derogetur omnibus contrariis privilegiis, sub quibuscumque formulis verborum conceptis, ac mare magnum appellatis, etiam in fundatione obtentis, necnon constitutionibus, et regulis etiam iuratis, atque etiam consuetudinibus, vel praescriptionibus, etiam immemorabilibus, sciant omnes derogationem huiusmodi non ad ea tantum referri, quae in praedicto capite continentur, sed etiam ad alia, quae in singulis superioribus capitibus eiusdem sessionis constituta sunt.

24. » Ad haec, ut, recta in iudiciis ratio servetur, praecipimus, quod ubi in causis criminalibus ordinarii locorum in regnis Hispaniarum processerint ex officio, hoc est, non ad ullius querelam, sive accusationem, si ab eorumdem ordinariorum sententiis appellatio, vel ad Sedis Apostolicae nuntium, vel ad metropolitanos interposita fuerit; tunc (ne alioquin, si nullus actoris partes gerat, delinquentes poenam suis criminibus debitam effugiant). Procuratores fiscales tribunalis nuntiaturae Apostolicae, et respective etiam curiae metropolitanae, instantias, aliosque actus desuper necessarios peragant, et prosequantur, ut praedictae ordinariorum sententiae iustam confirmationem, et executionem obtineant. Quod si dictis procuratoribus fiscalibus non citatis, et inauditis, contrarias sententias in gradu appellationis proferri contigerit; istae prorsus nullae sint, ac irritae cum omnibus actis gestis, nullumque sortiri debeant effectum: quin immo praecedentes ordinariorum sententiae executioni mandentur, perinde, ac si appellatio ab iis interposita nullatenus fuisset.

25. » Ceterum, cum generaliter circa appellationes, et inhibitiones satis provisum fuerit per constitutionem piae mem. Innocentii Papae IV. praedecessoris etiam nostri, in cap. *Romana*, ac etiam per decreta Concilii Tridentini, itemque alia edita die 16. Octobris 1600. a Congregatione negotiis, et consultationibus episcoporum, et regularium praeposita, et praefato Clementis VIII. praedecessore confirmata, ac denique etiam alia promulgata tempore Pontificatus similis mem. Urbani Papae VIII. praedecessoris itidem nostri, die videlicet 5. Septembris 1626 volumus, et mandamus, quod quidquid in omnibus memoratis constitutionibus, et decretis statuitur, diligentissime per omnes, iis comprehensis, observetur in causis ad curias ecclesiasticas pertinentibus in regnis Hispaniarum; quacumque consuetudine etiam immemorabili, vel quovis privilegio, aut stylo concedendi etiam quasdam inhibitiones nuncupatas temporarias, penitus excluso.

26. » Quo vero ad iudices conservatores, et modum, ac facultatem procedendi in causis civilibus, quae ad eorum cognitionem pertinere possint, inviolato custodienda erit norma praescripta in constitutionibus fel. rec Innocentii IV., Alexandri IV., Bonifacii VIII., Gregorii XV. aliorumque Romanorum Pontificum, praedecessorum nostrorum, hac de re editis, necnon in decretis Concilii Tridentini, sub poenis ibidem contentis, quas praesenti nostra constitutione innovamus, et confirmamus; hoc etiam addito, ut iidem iudices conservatores, et mandatorum suorum executores, exhibere debeant episcopis, aliisque locorum ordinariis literas suae deputationis, quarum vigore procedere intendant.

27. » Enixe denique, et ex intimo paterni cordis nostri sensu, omnes e religiosissima Hispanica natione monemus, ut memores sint, teneri se exacte, firmiter, et cum effectu observare etiam omnia, et singula, in ceteris omnibus eiusdem Tridentini Concilii decretis sancita. Et ne eorum executio posthac ullo modo impediatur, declaramus, nullum pro impedienda, aut suspendenda executione conciliarium sanctionum eiusmodi, aut decretorum, quae ab ordinariis edita fuerint, pro executione pariter eorum, quae in ipso concilio statuta sunt, suffragari posse, ac debere contrarium privilegium, quod ante praedicti concilii promulgationem a Sede Apostolica obtentum fuerit, nisi etiam post ipsum concilium fuerit in forma specifica ab eadem Apostolica Sede confirmatum, vel noviter concessum; itemque obstare non posse ullum statutum, vel concordiam, quae a praedicta Apostolica Sede specialiter confirmata non sit, neque quemcumque longaevum non usum, aut contrariam consuetudinem, vel praescriptionem etiam centenariam, vel immemorabilem, nisi forsan praefatae consuetudinis, aut praescriptionis materia capax sit, et insuper consuetudo, aut praescriptio immemorabilis probata iam sit, et admissa a competenti iudice per tres sententias conformes, vel per unam, quae in iudicatum transierit, nec demum quamcumque appellationem, sive inhibitionem, etiam temporariam; reservato dumtaxat recursu in devolutivo ad memoratam Congregationem cardinalium eiusdem Concilii interpretum; quibus etiam tamquam exequutoribus praesentium nostrarum literarum, non solum committimus, et mandamus, ut eas, ipsarumque decreta, et ordinationes omnes perpetuo, et inviolabiliter observari faciant cum eadem potestate, quae iisdem cardinalibus a Sede Apostolica tributa est pro exequu-

tione decretorum memorati Concilii, sed etiam privative facultatem impertimur, quandocumque opus fuerit, interpretandi, explicandi, ac declarandi eamdem nostram constitutionem, omnesque, et singulas ordinationes in ea contentas (exceptis his, quae ad Caeremoniale episcoporum, Rituale Romanum, et Rubricas Missalis, et Breviarii pertinent) quatenus illis dubietas aliqua, aut difficultas emerserit, non retardata tamen interim illarum executione, adeo ut ante huiusmodi executionem nec ullus recursus ad eamdem Congregationem cardinalium, nec ulla super quovis dubio consultatio promoveri possit. Decretis vero, et declarationibus, a praedicta Congregatione faciendis, postquam nostra, aut Romani Pontificis pro tempore existentis approbatio accesserit; statim quaecumque reclamatio, aut consultatio omnino cessare, perpetuumque silentium desuper impositum censeri debeat.

» Decernentes, pariter easdem. Omissis et cet.

» Non obstantibus praemissis, ac quatenus opus sit. Omissis et cet.

» Volumus autem. Omissis et cet.

» Datum Romae apud Sanctam Mariam Maiorem sub annulo Piscatoris die **13. Maii 1723.** Pontificatus nostri anno secundo. »

Cum autem, sicut accepimus, tametsi praemissa a memorato Innocentio praedecessore, maturo, ac saluberrimo fuerint constituta, et ordinata consilio, illa nihilominus, nec dum plenariae executioni, ut par erat, demandata fuerint, neque proinde optatos fructus usquequaque proferre valuerint; hinc est quod nos, probe considerantes, nihil magis alios ad veram pietatem, et Dei cultum assidue instruere, et excitare, quam eorum vitam, et exemplum, qui se divino ministerio dedicarunt, facileque fieri posse, ut populus in via Domini prospere, et feliciter progrediatur, si clerus illi praeluceat, ac suavem in eo sanctioris disciplinae, bonorumque operum odorem diffundat: ac propterea eorumdem praemissorum, ad hunc tam pium, et salutarem finem tendentium subsistentiae, ac paratae executioni, sublatis quibusvis impedimentis, quantum cum Domino possumus, pastorali nostra cura, et sollicitudine consulere cupientes, praeinsertas Innocentii praedecessoris literas, et quaecumque in eis constituta, ordinata, sancita, decreta, et declarata, ac alias quomodolibet contenta, et expressa, auctoritate Apostolica, tenore praesentium, perpetuo approbamus, et confirmamus, ac quatenus opus sit, innovamus, et de novo constituimus, ordinamus, sancimus, decernimus, et declaramus

illisque inviolabilis Apostolicae firmitatis robor adiicimus; necnon tam dilecto filio nostro, et Sedis praefatae in regnis Hispaniarum nuncio nunc, et pro tempore existenti; quoad ea, quae ad ipsum, eiusque tribunal pertinent, quam venerabilibus fratribus, archiepiscopis, episcopis, ceterisque locorum ordinariis, et superioribus, ac etiam dilectis filiis, utrique clero saeculari, et regulari eorumdem regnorum districte, ac sub interminatione divini iudicii, auctoritate praefata, harum serie praecipimus, et mandamus, ut illa omnia, et singula, omni mora, dilatione, et cunctatione sublata, debita obedientia exequantur, et accurate, ac exacte servent, faciantque respective illa ab iis, ad quos spectat, et quandocumque spectabit in futurum...

Omissis et cet.

NUM. LI.

(Vid. §. IX. n. 112. vol. II. pag. 623.)

Constitutio in qua praescribitur ordo et forma in iudiciis causarum matrimonialium super matrimoniorum validitate, et nullitate declaranda servandus.

Summarium.

1. Proemium.

Matrimonium iure naturali, et divino indissolubile.

2. Excessus abusuum in connubiorum dissolutionibus admittendis.

3. Causae, quibus tribuitur huiusmodi pravitas.

4. Pontificis providentia circa commissiones causarum ad partes

Causae matrimoniales nonnisi episcopis et, his deficientibus, iudicibus synodalibus committendae.

5. Defensor matrimoniorum in singulis dioecesibus eligatur.

6. Defensoris officia.

7. Idem semper adsit iudicio;

Iuramentum praestet;

Et citetur in omnibus actibus.

8. Non appellabit a sententia pro validitate matrimonii probata.

Contra, si pro invaliditate pronunciatum fuerit.

9. Post unicam sententiam, sive appellatum sit, sive non nemini liceat ad alia vota transire.

Sub poenis contra polygamos statutis.

10. Defensoris officia eadem in secunda instantia.

Illius electio ad quem spectet?

11. Novas nuptias contrahere liceat post duas conformes, nisi appellatum sit; vel alias prohibitum;

Vel nisi aliquid novi detegatur.

Appellatio semper suspendit executionem.

Et in quavis instantia idem ordo servandus.

12. Salarium defensori volenti a quo, et unde constitui debeat?

13. Eadem omnia serventur in curia.

Defensoris electio ad quem ibi pertineat?

Iteratum examen causae semper necessarium.

Coram quibus respective faciendum sit?

14. Instantiae pro dispensatione matrimonii rati, et non consummati, non recipiantur, absque remissione Pontificis.

15. Nec absque eius oraculo definiantur.

16. Sequuntur clausulae salutares cum decreto irritanti.

17. Affertur instructio edita a S. C. Conc. pro confectione processus in causis matrimonialibus.

18. Pro dissolvendis matrimoniis, quae uti talia ab ecclesia non habentur, quippe quae in eius faciem celebrata non sunt, necesse haud est inhaerere const. Ben. XIV. « *Dei miseratione.* »

19. In relaxanda fide de statu libero, observandum est decretum S. C. Rom. et univ. Inqu. 21. Aug. 1670., necnon instructio, quae pro eodem decreto exequendo editur, cum declarationibus eiusdem S. Congregationis non ita pridem emanatis: quae omnia per extensum afferuntur.

20. Declarationes dubiorum, quae statum liberum respiciunt eorum qui ad dioeceses limitrophas pertinent.

21. Quis sit parochus proprius ratione domicilii vel quasi, remissive.

BENEDICTUS EPISCOPUS SERVUS SERVORUM DEI

Ad perpetuam rei memoriam,

1. Dei miseratione, cuius iudicia incomprehensibilia sunt, et viae investigabiles, in suprema ecclesiae specula immerentes constituti, ut super universum Dominicum gregem excubias sedulo agamus, ad commissum pastoralis officii munus pertinere dignoscimus subnascentes ex infernalis hostis astutia, et hominum malitia abusus, quibus et animarum saluti pernicies, et Sacramentis ecclesiae iniuria

infertur, radicitus evellere, et potestatis nobis desuper traditae operam interponere, ut et humana cohibeatur temeritas, et veneranda divinae legis servetur auctoritas.

Siquidem matrimonii foedus a Deo institutum, quod et quatenus naturae officium est, pro educandae prolis studio, aliisque matrimonii bonis servandis, perpetuum, et indissolubile esse convenit; et quatenus est catholicae ecclesiae Sacramentum, humana praesumptione dissolvi non posse, Salvator ipse ore suo pronunciavit dicens: *Quod Deus coniunxit, homo non separet;* ad aures Apostolatus nostri pervenit, in quibusdam ecclesiasticis curiis inconsulta nimis iudicum facilitate infringi, et temere atque inconsiderate de eorumdem matrimoniorum nullitate latis sententiis, potestatem coniugibus fieri transeundi ad alia vota. Quos sane improvidos iudices humanae naturae conditione, et voce ipsa quodammodo admoneri oportebat, ne tam praecipiti audacia sanctum matrimonii nexum frangerent, quem perpetuum atque indissolubilem primus humani generis parens praemonuit inquiens: *Hoc nunc os ex ossibus meis, et caro de carne mea,* et illud additum est: *Quamobrem relinquet homo patrem suum, et matrem, et adhaerebit uxori suae, et erunt duo in carne una.*

2. Huiusmodi autem abolendae pravitatis notitia diversis ex partibus nobis delata est, atque etiam indicata sunt exempla nonnullorum virorum, qui post primam, et secundam, ac tertiam, quam duxerant, uxorem ob nimiam iudicum praecipitantiam in nullitate matrimoniorum declaranda, adhuc illis primis uxoribus superstitibus, ad quartas contrahendas nuptias devenerant; et similiter foeminarum, quae post primum, secundum, et tertium maritum, quarto etiam, illis quoque viventibus, se iunxerant, non sine pusillorum scandalo, et bonorum omnium detestatione, qui sacra matrimonii vincula ita contemni, et temere perfringi dolebant. Nos autem, his intellectis, gravi affecti dolore intimo ingemuimus, et non praetermisimus Apostolicae nostrae sollicitudinis partes in Domino adimplere. Siquidem primo Pontificatus nostri anno ad episcopos illarum partium, in quibus praedicta acciderant, plenissimis datis literis, graviter conquesti sumus de huiusmodi pravitate, quae in ecclesia Dei tolerabatur, et ad eam abolendam eorum animos erigere, et pastoralem zelum accendere curavimus: quod etiam egimus cum aliis aliarum regionum episcopis, ubi huiusmodi pravum dirimendorum matrimoniorum usum irrepsisse cognovimus.

3. Verum nobis responsum est, id saepe contingere partim ex culpa illorum iudicum, quibus vel in prima instantia, cum causa coram iudice ordinario ex aliqua legitima causa cognosci nequit, vel in secunda, cum in partibus nullus adest iudex, ad cuius tribunal causa in gradu appellationis devolvatur, vel si adest, iusta de causa coram eo disceptari nequit, causae matrimoniales huiusmodi a Sede Apostolica committuntur, qui vel ob inscitiam, vel ob malam voluntatem proclives sunt ad matrimonia dissolvenda, atque eadem matrimonia, levi vel etiam nullo habito examine, irrita, ac invalida declarant; partim etiam ex facto coniugum super nullitate suorum matrimoniorum litigantium, cum frequenter unus tantum eorum, qui dissolutionem matrimonii postulat, in iudicio compareat, et sententia, nullo contradicente, secundum sua vota obtenta, ad alias nuptias convolat; vel ambobus coniugibus in iudicium venientibus, alter, qui pro matrimonio, alter vero, qui contra agit, sententia de nullitate matrimonii prolata, nullus est, qui ad superiorem iudicem appellationem interponat, vel quia litigantes in specie quidem discordes, re vera inter se concordes sunt, et invicem colludentes contractum matrimonium dissolvi cupiunt; vel quia pars, quae pro validitate matrimonii stabat, eiusque nullitatem acriter contra adversarium impugnabat, lata a iudice sententia contra matrimonium, mutat voluntatem, vel pecunia sibi ad sumptus litis non suppetente, vel aliis deficientibus auxiliis ad litigandum necessariis, et incoeptum opus, ac causam post primam sententiam deserit. Quo fit, ut deinde ambo coniuges, vel unus eorum ad aliud contrahendum matrimonium se conferat.

4. Quod autem ad iudices pertinet, quibus extra Romanam curiam pro litigantium commodo causae matrimoniales committuntur, paterna illa vigilantia, qua de iustitia unicuique integre sapienterque administranda solliciti esse debemus, encyclicis literis ad venerabiles fratres patriarchas, primates, achiepiscopos, et episcopos scriptis vicesima sexta Augusti anno secundo Pontificatus nostri, providere curavimus, in quibus ea praescripsimus, quae sacris canonibus, et Concilii Tridentini decretis consona, si diligenter, ut speramus, serventur, in posterum causae non nisi personis congrua iuris peritia, et necessario probitatis, spectataeque fidei munitis praesidio committentur. Insuper ad ea, quae in iisdem encyclicis literis constituta sunt, id etiam in praesenti adiungimus; quod, quamvis Concilii Tri-

dentini decretum, quo causae matrimoniales subtractae fuerunt decani, archidiaconi, et aliorum inferiorum iudicio, et episcoporum tantum examini, et iurisdictioni reservatae, dumtaxat procedat de archidiaconis, decanis, aliisque inferioribus, qui in eadem dioecesi constituti, vel privilegio aliquo vel praescriptione, saltem in visitatione, causarum matrimonialium cognitionem sibi adrogabant, idcirco minime obstet commissionibus, quae pro iisdem causis matrimonialibus definiendis a Sede Apostolica alicui eorum in secunda instantia fierent; nihilominus praecipimus, ac mandamus iis, ad quos huiusmodi commissionum, seu delegationum expediendarum cura pertinet, ut in futurum causarum matrimonialium cognitionem non committant nisi episcopis praesertim vicinioribus, vel si nullus sit episcopus, cui ex legitima causa commode committi possit, tum commissio, et delegatio dirigatur uni ex iis, qui secundum ordinem, et modum a nobis in praefatis encyclicis literis praescriptum pro iudice idoneo ab episcopo cum consilio sui capituli nominatus fuerit.

5. Quod vero ad ordinem, et seriem iudiciorum in causis matrimonialibus pro debita, et congrua earum terminatione servandum spectat, motu proprio, certa scientia, ac matura deliberatione nostris, deque Apostolicae potestatis plenitudine hac nostra in perpetuum valitura sanctione constituimus, decernimus, ac iubemus, ut ab omnibus, et singulis locorum ordinariis in suis respective dioecesibus persona aliqua idonea eligatur, et si fieri potest, ex ecclesiastico coetu, iuris scientia, pariter et vitae probitate praedita, quae matrimoniorum defensor nominabitur, cum facultate tamen eam suspendendi, vel removendi, si iusta causa adfuerit, et substituendi aliam aeque idoneam, et iisdem qualitatibus ornatam, quod etiam fieri poterit, quotiescumque persona ad matrimoniorum defensionem destinata, cum se occasio agendi obtulerit, erit legitime impedita.

6. Ad officium autem defensoris matrimoniorum huiusmodi, ut supra electi, spectabit, in iudicium venire, quotiescumque contigerit, matrimoniales causas super validitate, vel nullitate coram legitimo iudice disceptari, eumque oportebit in quolibet actu iudiciali citari, adesse examini testium, voce et scriptis matrimonii validitatem tueri, eaque omnia deducere, quae ad matrimonium sustinendum necessaria censebit.

7. Et demum defensoris huiusmodi persona, tamquam pars necessaria ad iudicii validitatem, et integritatem censeatur, semperque

adsit in iudicio sive unus ex coniugibus, qui pro nullitate matrimonii agit, sive ambo, quorum alter pro nullitate, alter vero pro validitate in iudicium veniant. Defensor autem, cum ei munus huiusmodi committetur, iuramentum praestabit fideliter officium suum obeundi, et quotiescumque contigerit, ut in iudicio adesse debeat pro alicuius matrimonii validitate tuenda, ruraus idem iuramentum praebebit: quaecumque vero, eo non legitime citato aut intimato, in iudicio peracta fuerint, nulla, irrita, cassa declaramus, ac pro nullis, cassis, ac irritis haberi volumus, perinde ac si citata, et intimata non esset ea pars, cuius citari intererat, et quam iuxta legum, et canonum praescripta ad legitimam iudicii validitatem citari aut intimari omnino necessarium erat.

8. Cum igitur coram ordinario, ad quem causas huiusmodi cognoscere pertinet, controversia aliqua proponetur, in qua de matrimonii validitate dubitabitur, et existentibus in iudicio vel uno ex coniugibus, qui pro nullitate matrimonii, vel ambobus, quorum alter pro validitate, alter vero pro nullitate actionem intendat, defensor matrimonii partes omnes officii sui diligenter adimpleat. Itaque si a iudice pro matrimonii validitate iudicabitur, et nullus sit, qui appellet, ipse etiam ab appellatione se abstineat: idque etiam servetur, si a iudice secundae instantiae pro validitate matrimonii fuerit iudicatum, postquam iudex primae instantiae de illius nullitate sententiam pronunciaverat; sin autem contra matrimonii validitatem sententia feratur, defensor inter legitima tempora appellabit adhaerens parti, quae pro validitate agebat; cum autem in iudicio nemo unus sit, qui pro matrimonii validitate negotium insistat, vel si adsit, lata contra eum sententia, iudicium deseruerit, ipse ex officio ad superiorem iudicem provocabit.

9. Appellatione a prima sententia pendente, vel etiam nulla ob malitiam, vel oscitantiam, vel collusionem defensoris, et partium interposita, si ambo, vel unus ex coniugibus novas nuptias celebrare ausus fuerit, volumus ac decernimus, ut non solum serventur, quae adversus eos, qui matrimonium contra interdictum ecclesiae contrahunt, statuta sunt, praesertim ut invicem a cohabitatione separentur, quoadusque altera sententia super nullitate emanaverit, a qua intra decem dies non sit appellatum, vel appellatio interposita deserta deinde fuerit; sed ulterius ut contrahens vel contrahentes, matrimonium huiusmodi omnibus poenis contra polygamos a sacris

canonibus, et constitutionibus Apostolicis constitutis omnino subiaceant, quas in eos, quatenus opus sit, motu, scientia, ac potestate simili rursus statuimus, decernimus, ac renovamus.

10. Posteaquam vero appellationis beneficio ad alterum iudicem causa in secunda instantia delata fuerit, omnia, et singula quaecumque coram iudice in prima instantia servanda praefinita fuerunt, etiam coram altero in secunda exacte, ac diligenter custodientur, citato in quolibet iudicii actu defensore matrimonii, qui voce, et scripto matrimonii validitatem strenue, ac pro viribus tuebitur, et si iudex in secunda instantia fuerit metropolitanus, aut Sedis Apostolicae nuncius, aut episcopus vicinior, matrimonii defensor sit, qui ab ipsis fuerit deputatus, quomadmodum ipsis deputare mandamus, ut quae a nobis superius constituta sunt, peragere possit; si autem iudex in secunda instantia erit iudex commissarius, cui a Sede Apostolica causae cognitio demandata sit, et qui tribunal, et iurisdictionem ordinariam non habeat, et propterea careat defensore matrimonii, volumus, ut illo defensore matrimonii utatur, qui constitutus fuerit ab ordinario, in cuius dioecesi causam cognoscet, etiam si idem ordinarius sit, qui primam sententiam in eadem causa pronunciaverit.

11. Instructio autem in hunc modum iudicio, si secunda sententia alteri conformis fuerit, hoc est, si in secunda aeque ac in prima nullum ac irritum matrimonium iudicatum fuerit, et ab ea pars, vel defensor pro sua conscientia non crediderit appellandum, vel appellationem interpositam prosequendam minime censuerint, in potestate, et arbitio coniugum sit novas nuptias contrahere, dummodo alicui eorum ob aliquod impedimentum, vel legitimam causam id vetitum non sit. Potestas tamen post alteram sententiam conformem, ut supra, coniugibus facta intelligatur, et locum habeat, salvo semper, et firmo remanente iure, seu privilegio causarum matrimonialium, quae ob cuiuscumque temporis lapsum nunquam transeunt in rem iudicatam; sed si nova res, quae non deducta, vel ignorata fuerit, detegatur, resumi possunt, et rursus in iudicialem controversiam revocari. Quod si a secunda sententia super nullitate vel altera pars appellaverit, vel huiusmodi sit, ut ei salva conscientia, defensor matrimonii acquiescendum non putet, vel quia sibi videtur manifesto iniusta vel invalida, vel quia fuerit lata in tertia instantia, et sit revocatoria alterius praecedentis super validitate in secunda instantia

emanatae, volumus, ut firma remanente utrique coniugi prohibitione ad alias transeundi nuptias, quas si contrahere ausi fuerint, poenis, ut praefertur, a nobis constitutis subesse decernimus, causa in tertia vel quarta instantia cognoscatur, servatis diligenter omnibus, quae a nobis in prima, et secunda instantia demandata fuerunt, nempe in quolibet iudiciali actu citato, et audito defensore matrimonii, qui a iudice tertiae instantiae deputatus fuerit.

12. Defensor autem matrimonii, quem ad munus suum gratis obeundum pro amore Dei, et proximi utilitate, et ecclesiae reverentia in Domino exhortamur, si operam suam sine mercede aut salario aliqua ex causa exhibere recusaverit, ab ipsius causae iudice ei constituatur, et ab ea parte, quae pro validitate matrimonii agit, si ipsi facultas sit, solvatur, sin minus a iudice primae, vel secundae, vel tertiae instantiae respective subministrabitur, qui pecuniam ex mulctis suorum tribunalium redactas, vel redigendas, et in opera pia erogandas in huiusmodi sumptus insumere poterunt. Cum vero iudices causae erunt iudices commissarii, qui neque forum habent, et consequenter neque pecuniam ex mulctis collectam, volumus ac mandamus, ut defensori matrimonii satisfiat ex pecunia mulctarum illius episcopi, in cuius dioecesi iudex commissarius iuxta Sedis Apostolicae mandatum iudicium exercebit.

13. Hactenus quidem quoad causas matrimoniales, quae extra Romanam curiam pertractantur. Quoad causas vero, quae Romae disceptandae sunt, cum earum cognitio in prima instantia ad S. R. E. cardinalem in praefata Urbe, eiusque suburbiis, et districtu vicarium nostrum in spiritualibus pro tempore spectet, mandamus ac iubemus, ut omnia et singula, quae in aliis causis extra Romanam curiam pertractandis praescripta fuerunt, nempe ut iudicium peragatur, citato et audito defensore matrimonii ab eodem cardinali vicario deputato, aliaque, ut supra omnino serventur, tum etiam in aliis causis, quae in prima instantia ex consensu partium, vel in secunda per appellationem ad Sedem Apdstolicam, omisso medio, interpositam, vel in tertia Romam deferuntur, quas omnes iudicari volumus vel in Congregatione S. R. E. cardinalium super interpretatione, et executione Concilii Tridentini, vel in causarum palatii nostri auditorio, dummodo nobis, et Romano Pontifici pro tempore iustis ex causis non videatur particularis Congregatio S. R. E. cardinalium, vel Romanae curiae praelatorum deputanda. Cum autem causa super ma-

trimonii nullitate agitabitur in dicta Congregatione S. R. E. cardilium Concilii Tridentini interpretum, defensor matrimonii a cardinali praefecto eiusdem congregationis, si vero in palatii nostri auditorio, ab auditore decano praefati tribunalis, si demum in congregatione particulari, a persona eiusdem congregationis digniore deputetur.

14. Unica quidem resolutio pro nullitate matrimonii emanata, si causa in Congregatione cardinalium Concilii Tridentini interpretum, vel in Congregatione particulari deputata cognoscatur, et similiter in palatii nostri auditorio unica sententia super eadem nullitate pronunciata minime sufficiat ad tribuendam liberam coniugibus facultatem novas nuptias contrahendi, sed si causa in praefata Congregatione cardinalium Tridentini Concilii interpretum introducta fuerit, rursus in eadem ad defensoris matrimonii instantiam reproponatur; si vero Congregationi particulari commissa fuerit, ad petitionem eiusdem defensoris altera etiam particularis Congregatio deputabitur; si vero in palatii nostri auditorio iudicata sit, a praefato defensore appellatione interposita, ab aliis auditoribus iuxta ordinem in gyrum seu turnum definiatur, si autem causa universo tribunali commissa fuerit, ab omnibus auditoribus rursus examinabitur, nolentes omnino, ut nullo in casu matrimonii vinculum dissolutum censeatur, nisi duo iudicata vel resolutiones aut sententiae penitus similes, et conformes, a quibus neque pars, neque defensor matrimonii crediderit appellandum, emanaverit; quod si secus factum fuerit, et novum initum matrimonium, nostrae voluntatis huiusmodi transgressores poenis a nobis ut supra statutis submittantur.

15. Et quoniam saepe apud Sedem Apostolicam preces porrigi solent pro dispensatione matrimonii rati, et non consummati, quae ut plurimum pro voto consultivo ad Congregationem S. R. E. cardinalium Concilii interpretum, vel nonnunquam ad aliquam Congregationem particularem deputatam a Romanis Pontificibus pro tempore remitti solent, ut huiusmodi instantiae ordine ac rite procedant, volumus ac mandamus, ut supplex libellus nobis, vel Romano Pontifici pro tempore exhibeatur, in quo plena, et accurata totius facti species contineatur, causaeque omnes in eo exprimantur, quae ad obtinendam petitam dispensationem conducere posse a supplicante censentur, ut Romanus Pontifex, eo lecto, et mature considerato, secum deliberare possit, an petitionem reiiciat, vel eius examen alicui ex dictis congregationibus committat, a qua posteaquam suum votum

consultivum editum fuerit, a secretario eiusdem Congregationis totius negotii series exacte Romano Pontifici pro tempore referatur, qui pro sua prudentia iudicabit, an Congregationis resolutio sit approbanda, vel potius totius causae examen alteri Congregationi, vel tribunali, prout eidem Pontifici videbitur, rursus committendum.

16. Demum volumus ac decernimus. Omissis et cet.

Volumus autem. Omissis et cet.

Nulli ergo. Omissis et cet.

Datum Romae apud S. Mariam Maiorem tertio nonas Novembris anno Incarnationis dominicae millesimo septingentesimo quadragesimo primo Pontificatus nostri anno secundo.

17. « Ut ea quae in allata const. Ben. XIV. praescripta sunt, ad unguem impleri queant, S. C. Conc. eam, quae sequitur, instructionem edidit, soletque ad episcopos in casibus peculiaribus remittere. Nos heic nostro lectori eam exhibere non incongruum existimamus.»

Instructio edita a S. Congregatione Concilii die 22. Augusti 1840. pro confectione processus in causis matrimonialibus.

Cum moneat Glossa *(in cap. fin. de frig. et malef.)* in causis matrimonialibus omnem cautelam esse adhibendam propter periculum animarum, quod et docuit Sanchez *(de matrim. lib. 7. disp. 107.)* et card. Argenvilliers *(in dissert. matrimonii relat. inter vota Constantini P. 5. vol. ult. num. 16.)* plura hinc a sacris canonibus sancita sunt, ut tutum ac rectum iudicium efformari queat. Ad removendas vero fraudes, quae coniugum malitia vel collusione saepe oriebantur S. M. Ben. XIV. *(in const. Dei Miseratione)* processum conficiendum esse praecepit sub poena nullitatis omnium actorum, ut probationibus undequaque accuratissime cumulatis in causis huiusmodi omnium gravissimis, in quibus agitur de Sacramenti validitate vel nullitate, ac de dissolvendo vinculo matrimoniali, iudices in proferendo iudicio tuti conquiescere possent. At quia saepe in hoc difficillimo processu acta minus recte, et apte ad veritatem eruendam conficiebantur, S. Congregatio saepius instructiones edidit, ac normam praescripsit quam episcopi sequerentur.

Cum itaque in huiusmodi causis non de iure alterutrius partis tantum, sed praecipue de Sacramentali vinculo dissolvendo agatur, processus acta non ad instar aliorum iudiciorum, praesertim civi-

lium, sed iuxta ss. canones, citatam S. M. Bened. XIV. constitutionem, et praesentem instructionem erunt efformanda. Ea itaque non vernaculo sed latino sermone erunt conscribenda, exceptis tamen excipiendis, nimirum articulis, interrogatoriis, responsionibus ad ea, et peritorum relationibus; praesertim vero decreta, et sententia, quae iuxta priscos mores erit conficienda, latina lingua exarabuntur. Praeterea cum a sacro Conc. Trid. *Sess. 24. cap. 20. de Ref.* §. *ad haec,* ac etiam a S. M. Bened. XIV. *in cit. const.* « *Dei miseratione* » §. *4.* causarum matrimonialium cognitio quibusvis iudicibus inferioribus, non obstante quovis privilegio ac praescriptione, fuerit sublata, ac episcoporum tantum examini et iurisdictioni reservata etiam prae abbatibus vere nullius, licet cardinalitia dignitate fulgentibus iuxta S. Congregationis resolutiones, hinc tutius erit, ut nedum sententia proferatur, sed etiam acta processus per episcopum, vel per ecclesiasticam personam specialiter ab eo delegandam conficiantur.

Hisce praemissis, quoties aliquis ex coniugibus instantiam in scriptis porriget super nullitate matrimonii, episcopus iudicem, si velit, delegabit, deinde ipse, vel iudex delegatus citari mandabit defensorem matrimonii, quatenus in curia episcopali iam deputatus existat, sin minus, idoneum virum deputabit iis qualitatibus praestantem, quas superius memorata const. S. M. Benedicti XIV. requirit, eumque citari mandabit. Defensoris matrimonii erit praefixa die accedere ad praestandum iuramentum, se munus suum diligenter et incorrupte expleturum, et omnia voce ac scriptis deducturum, quae ad validitatem matrimonii sustinendam conferre poterunt. Praeterea hic defensor matrimonii citandus erit ad quaelibet acta, ne vitio nullitatis ipsa tabescant. Ipsi, qui pro Sacramenti validitate stat, semper et quandocumque acta processus, etsi nondum publicati, erunt communicanda, semper et quandocumque eius scripta erunt recipienda, ac novi termini eo flagitante erunt prorogandi, ut ea perficiat et exhibeat.

Praefinita die in citatione comparebit instans pro nullitate, et tunc defensor matrimonii tradet interrogatoria clausa, et obsignata cancellario seu notario, aperienda illo postulante ex iudicis decreto in actu examinis, super quibus interrogandus erit coniux instans pro nullitate. Iis ea addet etiam in actu examinis ex officio iudex, quae ex responsionibus magis apta conspiciet ad veritatem eruendam sive in declarationem responsionum datarum, sive super novis

circumstantiis resultantibus, quod erit intelligendum etiam de aliis interrogatoriis, super quibus coeteri omnes de re instructi erunt examinandi.

Cum itaque advenerit statuta dies pars nullitatem matrimonii allegans comparebit, ut supra dictum, coram iudice, adstante defensore matrimonii et cancellario. Iudex deferet parti examinandae iuramentum de veritate dicenda, et deinde rescrabit interrogatoria exhibita, ut supra dictum est, a defensore matrimonii, eaque singulatim proponet, audiet responsiones, easque dictabit cancellario.

Interim dum pars erit examinanda, ipse cancellarius exscribet in processu primam interrogationem, et deinceps singulas ex ordine, post quas scribet responsiones a iudice dictandas. Si quod interrogatorium, ut superius monitum est, addatur ex officio a iudice vel a defensore matrimonii, cancellarius interrumpet ordinem progressivum, et adnotabit *interrogata ex officio;* et scripta interrogatione et responsione, reassumet ordinem progressivum interrogationum exhibitarum a defensore matrimonii.

Si examen una sessione absolvi non poterit, iudex illud suspendet, ac destinabit etiam diem et horam pro reassumptione et prosecutione iisdem modo ac forma facienda, ut supra dictum est. Absoluto examine cancellarius leget clara, et intelligibili voce responsiones datas, facta examinato facultate variandi, et declarandi datas responsiones, prout ei libuerit. Tandem iudex deferat iuramentum eidem coniugi, se vera dixisse, atque nunquam ante publicationem processus se evulgaturum sive interrogationes propositas, sive responsiones datas. Deinde ipse subscribet, et si fuerit illiteratus per signum Cru✠cis; dein iudex et defensor validitatis matrimonii apponet suam subscriptionem, et cancellarius de actu rogabit.

Poterit pars examini subiecta vel illico post examen, vel etiam deinceps antequam publicetur processus, si velit, articulos proponere, super quibus etiam, citato defensore matrimonii, erit examinandus alter coniux, et quatenus etiam ab hoc articuli proponantur, erit iterum citandus coniux, qui primus fuerat interrogatus, et adstante defensore matrimonii, super articulis ab altero propositis audietur.

Haec norma quae data fuit pro instantis examine servanda erit, congrua congruis referendo, in quovis alio examine.

Expleto examine illius coniugis qui actor fuit in promovenda nullitatis querela, sequitur examen alterius coniugis, quod erit con-

ficiendum iisdem prorsus methodo ac lege, quae praescriptae fuerunt in praecedentibus paragraphis, ac sub iisdem interrogatoriis actori propositis, vel aliis additis, vel novis confectis prout defensor matrimonii in Domino censuerit.

Deinde procedendum erit ad examen *septimae manus*, hoc est septem propinquorum ex utroque latere ad formam Text. *in cap. Litterae vestrae: de frig. et malef.* Ut id facilius exequi iudex valeat defensor matrimonii citabit partem actricem, ut indicet septem sibi sanguine, vel affinitate coniunctos, si fieri possit, sin minus septem vicinos bonae famae. Singuli, audita prius lectura examinis, seu confessionis coniugis eos inducentis, erunt interrogandi, utrum perspectam habeant religionem et honestatem illius coniugis, ut propterea sibi verosimile sit, ac credant eum vera dixisse. Similiter instanto defensoro matrimonii citandus erit alter coniux, ut etiam ipse indicet septem propinquos vel affines, iisque deficientibus, septem vicinos bonae famao, qui ut supra dictum est deponant; seorsim erunt hi quatuordecim conflantes septimam manum examini subiiciendi designatis diebus et horis, delato prius iuramento singulis. Defensor matrimonii interrogatoria clausa exhibebit, ut superius dictum est.

Liberum erit coniugibus testes bonao famae ac de re instructos inducere, qui omnes seorsim et methodo hactenus praescripta erunt examini subiiciendi.

Si alios etiam defensor matrimonii ex actis iam confectis deprehendet de ro instructos, hos etiam citabit, ut examini subiiciantur. Si qui forsan absentes noscantur, qui commode ad civitatem accedero nequeant etiam ob distantiae sumptus, vel ad partis instantiam, vel, ea silente, ad instantiam defensoris matrimonii erunt ab episcopo illius dioecesis, in qua morantur, examinandi iuxta interrogatoria ab eodem defensore conficienda, ac clausa et obsignata transmittenda, deputato ab eodem episcopo altero idoneo viro, qui praestet requisitis in bulla saepius laudata S. M. Bened. XIV. praescriptis, quique expleat munus defensoris validitatis matrimonii, et examini adsit.

Omnes vero testes, congrua congruis referendo, rogandi erunt praesertim quando initum fuerit matrimonium; utrum inter coniuges mutui amoris et benevolentiae signa intercesserint: quamdiu in eadem domo, vel civitate cohabitaverint; utrum innotuerit eos consum-

mationi operam dedisse; an inde matrimonium consummatum censeretur; de causis consummationem impeditivis; de conquestionibus, quando et cum quibus factis, et cur nolint amplius in matrimonio permanere.

Si querela super impotentia versetur, interrogandi erunt periti physici, quos coniuges consuluerunt.

Praeterea quatenus querela super nullitate ex iis sit, ut solvi possit matrimonium, si coniuges illud non consummarunt tunc procedendum erit ad inspectionem corporis coniugum seorsim sequenti methodo perficiendam, instante praesertim defensore matrimonii.

Iudex praefiget terminum tam utrique coniugi, quam defensori matrimonii ad exhibendas notulas peritorum medicorum et chirurgorum confidentium, et diffidentium pro utriusque coniugis inspectione, congrua congruis referendo.

Exhibitis notulis a partibus iudex eliget quinque peritos, tres scilicet medicos, et duos chirurgos ex his, in quibus partes consentiant, sin minus ex officio eos, qui tamen partibus non sint rationabiliter suspecti, deputabit; atque curabit, ut deputatio cadat super celebrioribus civitatis tum quoad scientiam, tum quoad religionem, et honestatem, atque his peritis facultatem dabit recognoscendi corpus viri, adhibitis honestis mediis ad explorandam ipsius potentiam, nec non facultatem, quatenus non conveniant in prima inspectione, iterum accedendi. Atque in eodem decreto diem, horam et locum destinabit, in quibus periti accedent, ut inspectionem perficiant.

Designata die et hora, ad locum accedent iudex, defensor matrimonii, cancellarius, ac periti. Singuli ex peritis, ac seorsim corpus viri inspicient ea qua fieri poterit decentia, et factis experimentis, quae iuxta artem, non tamen illicitis, opportuna iudicabunt, singuli scriptam emittent relationem.

In inspectione, et relatione haec praecipue investiganda, et referenda erunt.

An adsint signa physice certa impotentiae deducta ex conformatione partium, aut ex aliquo vitio quod apparere poterit. An adsint signa, quae moralem certitudinem inducant impotentiae, et quatenus existant, quae sit huius impotentiae causa, utrum sit impotentia perpetua insanabilis, ac praecedens matrimonium, an signa impotentiae sint dubia vel aequivoca.

Peracta relatione a singulis seorsim, defensor matrimonii exhi-

bebit interrogatoria clausa, sigillata, super quibus fieri debet examen peritorum, sibique reservabit ius addendi alia interrogatoria, ac iterum ea ad examen revocandi. Si examen singulorum peritorum eadem die perfici nequiverit, iudex aliam diem designabit, ut illud prosequatur. Uterque ex peritis tum ante examen iuramentum praestabit de veritate dicenda, tum post examen iuramento dicta confirmabit, sese propria manu subscribens, iudex defensor validitatis matrimonii, et cancellarius se subscribent, qui actum rogabit.

Procedendum etiam erit ad inspectionem corporis mulieris. Iudex, ut supradictum est de peritis, tres saltem obstetrices deputabit, quae a duobus saltem peritis uno medico, et altero chirurgo, ut supra seligendis, sedulo erunt instruendae de recognoscendo visu et tactu in muliebrium inspectione. Statuta autem huius inspectionis die mulier erit traducenda ad domum honestae Matronae pariter a iudice deputandae pro infrascripta praestanda personali adsistentia atque adstantibus semper tribus obstetricibus, et Matrona, immergenda erit in balneo aquae tepentis a peritis prius recognoscendo, quod sit aquae purae, quo in balneo per spatium saltem trium quadrantium horae unius permanere debebit: quo tempore transacto, adstantibus semper et praesentibus Matrona, et obstetricibus, statim, ne ullum spatium, aut momentum temporis mulieri detur, quo ad arctandum vas ullo medicamento, aut aliqua fraude uti queat, ad ipsius corporis inspectionem a singulis seorsim deveniendum erit, adstante semper et praesente Matrona; qua in re prospiciendum etiam, ut haec recognitio fiat tempore tantum diurno et in cubiculo luminoso, ut ex inspectione huiusmodi utrum mulier virgo sit, an violata et corrupta, adhibitis artis regulis, exactius deprehendatur.

Iudex, defensor matrimonii et cancellarius cum peritis, ut supra ad domum Matronae accedent. Peracta hinc recognitione, seorsim singulae obstetrices referent de virginitatis, aut corruptionis indiciis ad inspectione resultantibus, an certa et qualia supersint signa et argumenta intemerati aut corrupti claustri virginalis, et an ulla fraus ad virginitatem simulandam adhiberi potuerit. Deinde super his magis praeciso deponent in responsionibus ad interrogatoria, quae clausa et obsignata exhibebit defensor validitatis matrimonii. Deinde formali examini erunt subiiciendi periti, quorum iudicium erit exquirendum super relatis et depositis ab obstetricibus. Tandem examen subire debebit quoque Matrona quoad praestitam toto balnei et re-

cognitionis tempore adsistentiam, servatis quoad examen iis omnibus, quae superius dicta sunt, congrua tamen congruis referendo.

Quatenus defensori matrimonii nulla alia probatio exquirenda videatur, nullamque putet aliam iudex prae sua diligentia assumendam, finis imponetur probationum collectioni et publicabitur processus, edito super hoc decreto a iudice, factisque subscriptionibus ab eo, a defensore matrimonii, et a cancellario. Haec habenda methodus. Quae in actis continentur nemini, nec ipsis quidem coniugibus eorumque defensoribus erunt communicanda ante processus publicationem, uno excepto defensore matrimonii, cui libera semper et quandocumque erit actorum inspectio et examen.

Locus deinde erit defensoribus. Liberum etiam erit defensori matrimonii post processus publicationem novas probationes exquirere, cum agat favore Sacramenti, et numquam bina sententia nullitatis conformis transeat in rem iudicatam, ac reassumi caussa possit etiam post initas novas nuptias a partibus iuxta constitut. saepius citatam *Dei miseratione*.

Omnibus absolutis, et cum nil amplius deducendum censuerit defensor matrimonii, sententiam proferet episcopus.

Si hac matrimonii nullitas decreta fuerit, debebit defensor matrimonii appellare iuxta citatam constitutionem, nec poterunt coniuges ad alia vota transire nisi post obtentam alteram sententiam conformem super nullitate, sub poenis contra polygamos constitutis in citata constitutione *Dei miseratione*. Deinde transmittenda erunt acta ab episcopo ad iudicem, ad quem provocatum fuit, in copia authentica, soluta per partem diligentiorem competenti mercede cancellario. »

18. Post allatam hanc *Instructionem*, sequentis dubii resolutionem agnoscere non pigebit: quippe quae usui non difficillime esse poterit. Ea edita est in Treviren. *Dubium matrimonii*. Proposita eadem fuit primo per *summaria precum* die 18. Dec. 1852. per haec verba « Exponit curiae Treviren. officialis, quod ipse operam pro viribus quidem navat, ut iuxta tramites benedictinae constitutionis « *Dei miseratione* » in omnibus adamussim procedatur, si quandoque contigerit causas matrimoniales, in quibus res apprime vertatur circa nullitatem ex non servata Tridentini forma scatentem, ad ecclesiasticum tribunal deferri. Verum hinc, ait, potissimum difficultas est, cum aliquando telam iudiciariam subeunt nuptiae, quae non solum ab ecclesiae benedictione, sed a nuda etiam forma essentiali omni-

mode et notorie alienae sunt, simul tamen grave in mora periculum et scandalum exhibent. Fieri, prosequitur, exempli gratia nequit, quin durius interdum, ne dicam inconsultius appareat, ut si nuptiae solo actu civili contractae, et eodem capite nullae a iudice primi gradus declaratae fuerint, altera conformis sententia sit expectanda, priusquam partes ad alia vota transire valeant. Unde idem officialis huius Sacrae Congregationis oraculum supplex efflagitat, utrum nimirum *S. M. Benedicti XIV. constitutio « Dei miseratione » de die 3. Novembris 1741. etiam quoad illas nuptias sit servanda, quae per se pro ecclesiasticis matrimoniis nullo pacto haberi queunt, ex eo quod neque in facie ecclesiae, neque alia in foro ecclesiae quomodocumque valida forma contractae fuere.* »

Quoniam vero res haec magni esse momenti visa fuisset, adeoque maiorem disceptationem recipere, responsum prodiit « *Ponatur in folio.* » Iterum itaque controversia proposita est in plenis comitiis *29. Ianuarii 1853.* cum hac dubii formula. *An et quomodo observanda sit S. M. Benedicti XIV. const. « Dei miseratione »* in casu? » Emi patres rescripserunt « *In casu, prout proponitur, negative.* »

19. Maximae gravitatis est in re matrimonali penes episcoporum curias ea pars, quae respicit liberum matrimonio iungendorum statum. Quamvis igitur S. C. Rom. et univ. Inquis. nunquam suas hac de re normas edere, et episcopis transmittere neglexerit, nihilominus cum eaedem foliis, quae audiunt *volanti,* consignatae facillimo deperditum ire possint, ea, quae sequuntur, adiicimus, ut earum conservationi atque etiam observantiae consulamus. Initium ponunt encyclicae eiusdem S. Ordinis literae, ad episcopales curias transmissae, prout sequitur (1).

« Han dovuto conoscere gli emi miei colleghi generali inquisitori, che da qualche curia ecclesiastica non si osservino le istruzioni già date da questo supremo S. Tribunale nell' esame de' testimoni assunti per provare il libero stato di coloro che voglian contrarre matrimonio, o ad impedire un simile abuso, che va poi a produrre gravissime conseguenze, nella fer. IV. 21. Novembre prossimo passato decretarono, che si rinnovasse a tutte le curie vescovili generalmente la trasmissione delle istruzioni predette. A tal'effetto si è fatto ristampare il decreto emanato nella S. Congregazione generale

(1) Ex appendicae synodi Mandelensis r. p. d. Grispigni. - *Romae ex typ. Scientiarum* anno 1853., pag. 289.

della feria V. 21. Agosto 1670., cui sono annesse, e ne fan parte le istruzioni su mentovate.

D'ordine pertanto dell' EE. LL. trasmetto a..... N..... esemplari del detto decreto, interessando la di lei vigilanza, e zelo d'inculcare alla di lei curia l' esatta osservanza non solo del decreto medesimo, ma ancora delle altre legalità generali, come sarebbero, che i testimoni non siano esaminati *turmatim*; che si legga ai medesimi il di loro esame; e che, quando sono illetterati, siano presenti al di loro segno di croce due altri testimoni.

Persuaso il S. Consesso, che si darà..... ogni cura per l'accurato adempimento di tutto questo, amerà frattanto che voglia ella accusare il ricevimento della presente.

Roma 25. Decembre 1827. »

Decretum emanatum in Congregatione generali S. Romanae, et universalis inquisitionis habita feria V. die 21. Augusti 1670. in palatio Apostolico montis Quirinalis coram Sanctissimo Domino Nostro D. Clemente divina providentia Papa X. ac eminentissimis et reverendissimis DD. S. R. E. cardinalibus in tota republica christiana contra haereticam pravitatem generalibus inquisitoribus a S. Sede Apostolica specialiter deputatis.

Cum alias per Sacram Congregationem S. Officii, iteratis instructionibus ab eadem emanatis de anno 1658., et 1665. locorumque ordinariis transmissis, provisum fuerit, ut praescriptis interrogatoriis faciendis testibus, qui ad probandum statum liberum contrahentium matrimonium inducuntur, omnis prorsus secluderetur aditus iis, qui adhuc vivente altero coniuge, aut alias impediti ad secunda illicita vota transire satagebant: videns nihilominus SS. D. N. quamplures locorum ordinarios, vel eorum vicarios, et deputatos ad excipiendas testium depositiones, nec non parochos, et notarios in casibus expressis aut omittere, aut non observare earumdem instructionum tenorem; et licet aliquando plene observent, non tamen interrogare testes super aliis impedimentis dirimentibus.

Ideo volens Sanctitas Sua praedictis malis occurrere, re mature considerata cum emis et rmis D. cardinalibus generalibus inquisitoribus, praesenti decreto perpetuis futuris temporibus duraturo. iterum iniungit omnibus vicariis, seu deputatis pro examinandis testi-

bus ad probandum statum liberum contrahentium matrimonium, nec non parochis, notariis, et quibuscumque aliis respective, sub poenis etiam gravibus corporalibus arbitrio S. Congreg. ut instructionem infrascriptam ad unguem observent.

Ut autem praesens decretum, et instructio ad omnium notitiam facilius deveniant, decrevit, illa ad valvas basilicae principis Apostolorum, et cancellariae Apostolicae, ac in acie Campi Florae de urbe, ac palatio S. Officii eiusdem urbis per aliquem ex cursoribus Sanctitatis Suae publicari, ac eorum exempla ibidem affixa relinqui; illaque sic publicata omnes, et singulos, quos concernunt, post duos menses, a die publicationis in urbe faciendae numerandos, perinde afficere, ac arctare, ac si illorum unicuique personaliter notificata, et intimata fuissent.

Instructio pro examine illorum testium, qui inducuntur pro contrahendis matrimoniis, tam in curia eminentissimi et reverendissimi D. cardinalis Urbis vicarii, quam in aliis curiis coeterorum ordinariorum.

In primis *testis moneatur de gravitate iuramenti in hoc praesertim negotio pertimescendi, in quo divina simul, et humana maiestas laeditur ob rei, de qua tractatur, importantiam, et gravitatem; et quod imminet poena triremium, et fustigationis deponenti falsum.*

Secundo *interrogetur de nomine, cognomine, patria, aetate, exercitio, et habitatione.*

Tertio *an sit civis, vel exterus, et quatenus sit exterus, a quanto tempore est in loco, in quo testis ipse deponit.*

Quarto *an ad examen accesserit sponte, vel requisitus:* Si dixerit accessisse sponte a nemine requisitum, dimittatur, quia praesumitur mendax. Si vero dixerit accessisse requisitum; *Interrogetur a quo, vel a quibus, ubi, quando, quomodo, coram quibus, et quoties fuerit requisitus, et an sciat adesse aliquod impedimentum inter contrahere volentes.*

Quinto *interrogetur, an sibi pro hoc testimonio ferendo fuerit aliquid datum, promissum, remissum, vel oblatum a contrahere volentibus, vel ab alio ipsorum nomine.*

Sexto *interrogetur, an cognoscat ipsos contrahere volentes, et a quanto tempore, in quo loco, qua occasione, et cuius qualitatis, vel conditionis existant.*

Si responderit negative, testis dimittatur, si vero affirmative,

Septimo *interrogetur, an contrahere volentes sint cives, vel exteri:* Si responderit esse exteros, supersedeatur in licentia contrahendi, donec per literas ordinarii ipsorum contrahere volentium doceatur de eorum libero statu de eo tempore, quo permanserunt in sua civitate, vel dioecesi.

Ad probandum vero eorumdem contrahere volentium statum liberum pro reliquo temporis spatio, scilicet usque ad tempus, quo volunt contrahere, admittantur testes idonei, qui legitime, et concludenter deponant statum liberum contrahere volentium, et reddant sufficientem rationem causae eorum scientiae, absque eo, quod teneantur deferre attestationes ordinariorum locorum, in quibus contrahere volentes moram traxerunt.

Si vero responderit, contrahere volentes esse cives.

Octavo *interrogetur, sub qua parochia hactenus contrahere volentes habitaverunt, vel habitent de praesenti.*

Item, an ipse testis sciat aliquem ex praedictis contrahere volentibus quandoque habuisse uxorem, vel maritum, aut professum fuisse in aliqua religione approbata, vel suscepisse aliquem ex ordinibus sacris, subdiaconatum scilicet, diaconatum, vel presbyteratum, vel habere aliud impedimentum, ex quo non possit contrahi matrimonium.

Si vero testis responderit, non habuisse uxorem, vel maritum, neque aliud impedimentum, ut supra.

Nono *interrogetur de causa scientiae, et an sit possibile, quod aliquis ex illis habuerit uxorem, vel maritum, aut aliud impedimentum, eo quod ipse testis nesciat.*

Si responderit affirmative, supersedeatur, nisi ex aliis testibus probetur concludenter non habuisse uxorem, vel maritum, neque ullum aliud impedimentum et cet.

Si vero responderit negative,

Decimo *interrogetur de causa scientiae,* ex qua deinde iudex colligere poterit, an testi sit danda fides.

Si responderit, contrahere volentes habuisse uxorem, vel maritum, sed esse mortuos.

Undecimo *interrogetur de loco, et tempore, quo sunt mortui, et quomodo ipse testis sciat fuisse coniuges, et nunc esse mortuos.* Et si respondeat, mortuos fuisse in aliquo hospitali, vel vidisse sepeliri in certa ecclesia, vel occasione militiae sepultos fuisse a militibus,

non detur licentia contrahendi, nisi prius recepto testimonio authentico a rectore hospitalis, in quo praedicti decesserunt, vel a rectore ecclesiae, in qua humata fuerunt eorum cadavera, vel si fieri potest a duce illius cohortis, in qua descriptus erat miles.

Si tamen huiusmodi testimonia haberi non possunt, S. Congregatio non intendit excludere alias probationes, quae de iure communi possunt admitti, dummodo sint legitimae, et sufficientes.

Duodecimo *interrogetur, an post mortem dicti coniugis defuncti, aliquis ex praedictis contrahere volentibus transierit ad secunda vota.*

Si responderit negative,

Decimotertio *interrogetur, an esse possit, quod aliquis ex illis transierit ad secunda vota, absque eo, quod ipse testis sciat.*

Si responderit affirmative, supersedeatur in licentia, donec producantur testes, per quos negativa coarctetur concludenter.

Si vero negative,

Decimoquarto *interrogetur de causa scientiae,* qua perpensa iudex poterit iudicare an sit concedenda licentia, vel ne.

Si contrahentes sunt vagi, non procedatur ad licentiam contrahendi, nisi doceant per fides ordinariorum suorum esse liberos, et in aliis reservata forma Concilii Tridentini *in cap. Multi sess. 24.*

Fides, aliaque documenta, quae producuntur de partibus, non admittantur, nisi sint munita sigillo, et legalitate episcopi ordinarii, et recognita saltem per testes, qui habeant notam manum, et sigillum, et attente consideretur, quod fides, seu testimonia bene, et concludenter identificent personas, de quibus agitur.

Pro testibus in hac materia recipiantur magis consanguinei, quam extranei, quia praesumuntur melius informati, et cives magis, quam exteri; nec admittantur homines vagi, et milites, nisi data causa, et maturo consilio; et notarius exacte describat personam testis, quem si cognoscit, utatur clausula : *Mihi bene cognitus.* Sin minus examen non recipiat, nisi una cum persona testis aliqua alia compareat cognita notario, et quae attestetur, de nomine, et cognomine ipsius testis, nec non de idoneitate eiusdem ad testimonium ferendum.

Et huiusmodi examinibus debet interesse in Urbe ultra notarium officialis specialiter daputandus ab eminentissimo vicario, et extra urbem vel vicarius episcopi, vel aliqua alia persona insignis, et idonea ab episcopo specialiter deputanda; alias puniatur notarius

arbitrio Sacrae Congregationis, et ordinarius non permittat fieri publicationes.

Ordinarii praecipiant omnibus, et singulis parochis in eorum dioecesibus existentibus, ut pro matrimoniis cum exteris contrahendis non faciant publicationes in eorum ecclesiis, nisi certiorato ordinario; a quo, vel eius generali vicario, prius teneantur authenticam reportare, quod pro tali matrimonio fuerunt examinati testes in eorum tribunali, qui probant statum liberum contrahere volentium etc.

Contravenientes autem severe puniantur.

Anno a Nativitate D. N. I. C. millesimo sexcentesimo septuagesimo, indictione octava, die vero 30. mensis Augusti, Pontificatus autem Sanctiss. in Christo Patris, et D. N. D. Clementis divina providentia Papae X. anno primo, supradictum decretum affixum, et publicatum fuit ad valvas Basilicae principis Apostolorum, cancellariae Apostolicae, et in acie Campi Florae de urbe, ac palatio S. Officii eiusdem urbis per me Petrum Paulum Desiderium eiusdem SS. D. N. Papae. et Sanctiss. inquisitionis cursorem.

Dubii promossi nel senso del decreto riportato di sopra.

Dubbio I. – Nel quarto ultimo §. del suddetto decreto si dice « Fides, aliaque documenta, quae producuntur de partibus, non admittantur, nisi sint munita sigillo, ac legalitate episcopi ordinarii, » et recognita saltem per testes, qui habeant notam manum, et sigillum. » Se non sono esse fedi, e documenti muniti dal sigillo dell'ordinario, ma del sigillo, e firma del solo parroco, e tal firma, e tal sigillo, sia di parrocho della diocesi, sia di parroco estraneo, è ben conosciuta da uno, o più officiali della curia, come dal cancelliere, o sostituto, possono ammettersi? Ed in caso negativo, a conoscersi se il sigillo, e la firma sia del parroco scrivente, basta la testimonianza del padre, o madre dello sposo, o sposa, o di altri della di lui, o di lei famiglia?

Dubbio II. – Nel terzo ultimo §. del decreto si prescrive « Pro » testibus in hac materia recipiantur magis consanguinei, quam exteri, quia praesumuntur melius informati. » Sotto la parola *Consanguinei* possono intendersi i propri genitori, abbenchè si scorgano talvolta interessati al disbrigo del matrimonio, per cui si esibiscono essi stessi, o si fanno indicare dagli sposi medesimi ad attestare

sulla loro libertà di stato? E se in mancanza de'genitori facessero le loro parti o fratelli, o zii, potranno questi nella conoscenza, o supposto di tale interessamento sentirsi in qualità di testimoni?

Dubbio III. – Nel predetto §. verso la metà si aggiunge « Et » notarius exacte describat personam testis, quem si cognoscat, » utatur clausula « *mihi bene cognitus:* » sin minus examen non re- » cipiat, nisi una cum persona testis aliqua alia compareat cognita » notario, et quae attestetur de nomine, et cognomine ipsius testis. » Avvenendo, che in una diocesi siano diversi, e lontani paesi, e siavi l'uso, che gli sposi mandano, o portano seco loro due testimoni per lo più incogniti al cancelliere, ed anche incogniti spessissime volte nella città di vescovile residenza, non ritrovandosi persona, che li conosca, a scanso di gravi incommodi per le popolazioni per la perdita del tempo, e del danaro, che vi spendono inutilmente se dovessero rimandarsi indietro, ed a scanso anche di forti lagnanze, che ne nascerebbero, possono prendersi le loro testimonianze sul legale assioma che « *Nemo praesumitur malus, nisi probetur?* »

Dubbio IV. – Succedendo anche bene spesso il caso, che in seguito del fatto stato libero per qualche contraria circostanza datasi agli sposi non ha più luogo per allora il matrimonio, passato, uno, due, o tre mesi senza effetto, dovranno essi tornare a fare lo stato libero per detti uno, due, o tre mesi, trattandosi specialmente di basso ceto, e di persone non cognite alla curia per essere di diversi paesi?

Dubbio V. – Essendo in molte diocesi invalso l'uso, che nell'esame degli stati liberi si ricevano le deposizioni de'soli uomini, e dicendosi nel sullodato decreto « *Testes* » senza eccepirne le donne, possono sentirsi anche le donne?

Dubbio VI. – Non rare volte suol pur avvenire, che un'uomo, o donna si trovi domiciliata in altro paese da quello d'origine perfino a dieci, o più anni, tuttochè partita dalla sua patria, o altra città, o paese già adulta. Basterà che provi la libertà di detti dieci, e più anni passati nel paese del suo ultimo domicilio, o converrà pure (null'ostante un sì lungo tempo d'assenza dalla sua patria, o suo primo paese) aver'anche le fedi di stato libero di questa, o questo per meritarsi?

Dubbio VII. – Finalmente nel penultimo §. del suddetto decreto si prescrive « Et huiusmodi examinibus debet interesse...... extra » urbem vel vicarius episcopi, vel aliqua alia persona insignis, et

» idonea ab episcopo specialiter deputanda. » Per le parole « *persona insignis, et idonea* » possono intendersi i vicari foranei con i loro cancellieri benchè questi non abbiano la facoltà di rogare, accordata solo al cancelliere vescovile? Ed in caso negativo può attendersi la consuetudine in contrario?

Fer. IV. die 24. Februarii 1847.

In Congregatione generali sanctae romanae. et universalis inquisitionis habita in conventu S. M. supra Minervam coram eminentissimis, et rr. dd. S. R. E. cardinalibus contra haereticam pravitatem generalibus inquisitoribus propositis supradictis septem dubiis, iidem emi, et rr. dd. ad singula responderunt, ut sequitur.

Ad primum « quoad primam partem: affirmative, quo tamen in casu apponatur legalitas a curia episcopali: quoad secundam partem: provisum in prima.

Ad secundum « affirmative. »

Ad tertium « servetur instructio. »

Ad quartum « generatim affirmative: in casibus vero particularibus prudenti arbitrio episcopi.

Ad quintum « affirmative. »

Ad sextum « quoad primam partem: negative. Quoad secundam partem: affirmative. »

Ad septimum « quoad primam partem: affirmative: vicarii tamen foranei transmittant acta ad curiam episcopalem, cuius est expedire fidem status liberi. Quoad secundam partem: provisum in prima. »

Ita est: Angelus Argenti S. R., et universalis inquisitionis notarius.

20. Huc referri possunt aliae eiusdem S. C. Rom. et Un. inqu., declarationes quae licet antiquiores, in usum facillime cadere possunt. Easdem exscribimus ex Append. syn. Veliternae card. Mathaei. Romae 1819. pag. 145., ubi per extensum afferuntur absque data, ut sequitur.

Dubia circa exterorum matrimonia
cum responsionibus S. Congreg. S. Officii.

Ordines ultimo loco emanati circa matrimonia cum exteris contrahenda, inter alia disponunt, quod ordinarii praecipiant omnibus

et singulis parochis in eorum dioecesibus existentibus, ut pro matrimoniis cum exteris contrahendis non faciant publicationes in eorum ecclesiis, nisi certiorato ordinario, a quo vel eius vicario generali prius teneantur fidem authenticam reportare, quod pro tali matrimonio fuerint examinati testes in eorum tribunali, qui probent statum liberum contrahere volentium.

1. Quaeritur, an illi ex diocesibus circumvicinis et ipsi teneantur tales probationes facere, an vero sufficiat fides denunciationum in eorum dioecesibus factarum cum legalitate ordinarii, et probatio eorum status post discessum ab ipsa dioecesi?

R. Huiusmodi habentur pro exteris, et consequenter tenentur probationes facere.

2. Item an contrahere volentes, in confinibus eorum dioecesis habitantes, et ob vicinitatem ab eorum rectoribus cogniti, teneantur easdem facere probationes, an vero sufficiant publicationes ab ipsis rectoribus faciendae?

R. Etiam ipsi tenentur facere probationes.

3. An easdem teneantur facere probationes ii, qui ante aetatem nubilem a propria dioecesi discedentes, ad aliam se contulerint, et in ea postmodum semper habitaverunt?

R Non tenentur, qui non fuerunt extra dioecesim tempore habili ad contrahendum.

4. An in civitate, in qua milites Hispani, Teutonici, Alemanni, et aliarum longinquarum nationum residere solent, idem cum ipsis sit servandum, vel sufficiat probationes in ipsa civitate recipere de eorum statu a testibus ipsarum regionum de negotio edoctis?

R. Tenentur facere probationes iuxta formam instructionis, quia isti facilius committunt polygamiam.

5. An facta per parochum monitione ordinario contrahere volentis, fides status eiusmodi sit ab eodem parocho, vel a contrahere volente reportanda?

R. Tenetur fidem reportare, et parocho consignare is, qui vult matrimonium contrahere, sed est in libertate parochi huiusmodi onus in se assumere.

6. An eaedem probationes sint servandae in casu necessitatis, et ab existentibus in periculo mortis sic contrahere volentibus?

R. Non sunt servandae in articulo mortis, intra quem scilicet probabiliter non adsit tempus sufficiens faciendi diligentias, cum hoc

etiam, quod si infirmus forte convaluerit, debeant fieri diligentiae, iuxta instructionem, antequam simul conveniant.

7. An requiratur attestatio proprii ordinarii pro exteris, qui per decem annos, et ultra domicilium acquisierunt in loco, ubi sunt matrimonium contracturi, si eorum status liber probetur per testes fide dignos tum originis, quam domicilii?

R. Requiritur.

8. An requiratur dicta attestatio pro illis exteris, qui unicam vel plures duxerunt, et e contra si mortuae fuerint in loco, ubi iterum matrimonium contrahere desiderant, ac amplius post mortem, a dicto loco non discesserunt.

R. Requiritur pariter.

21. Saepenumero in ancipiti versantur parochi, an ipsi dici vere possint parochi *proprii* alicuius, qui nuptias coram eisdem inire velit, cum ceteroquin planum non sit, an in parochia domicilium vel quasi domicilium vere acquisiverint ad effectum, ut in eadem matrimonium valide contrahere possint. Fines, quibus circumscribimur, non sinunt in hanc provinciam nos immittere, et late vagari: itaque satis nobis sit humanissimum lectorem nostrum ad auctores, qui hac de re agunt, remittere, inter quos nominamus Ben. XIV. *Inst. Ecc. 33.*, ubi hoc ille explanat argumentum, et idoneas ad rem affert S. C. C. declarationes. Digna, quae legatur est etiam const. eiusdem Pontificis ad archiepiscopum Goanum incip « *Paucis abhinc* » diei *19. Martii 1758.*, ubi agit de iis, qui a loco, ubi receptum est Concilium Tridentinum, transeunt ad locum, ubi idem receptum haud est: qua occasione multa more suo doctissime disserit explanatque.

INDEX NUMERORUM

QUIBUS ACTA CONTINENTUR IN HAC SECUNDA OPERIS PARTE (VOLUMINE TERTIO) EXHIBITA

MONITUM AD LECTOREM

In monito, quod primo huius operis volumini praepositum est, iam praenotavimus, humanissime lector, nonnulla nos speciatim alio loco de indice generali verba facturos. Locus hic est; promissa servamus. Benedictina Instructio cum in statum materialem et formalem discriminetur, persaepe duobus in locis de eodem argumento agit: sic de seminario in primo capite, ac iterum in sexto loquitur. Cum itaque eiusdem vestigiis insistere debuerimus, facere non potuimus, quin haud infrequenter eamdem rem non uno in loco pertractaremus. Hinc necessitas orta est, ut huic defectui occurrere cogitaremus, aliqua adhibita ratione, qua uno sub obtutu singula argumenta tota quanta sunt, tibi, amice lector, obiicerentur: id apprime supplet index hic generalis. Subinde elucubratio istaec nostra non ex illorum operum genere est, quae a prima ad ultimam ceram haud interrupto cursu perleguntur, ut ex. gr. fit de historiis; sed contra pro data casuum, qui incidunt in dies, opportunitate hac illac pervolutentur, et consulantur. Itaque oportebat, digito, ut ita dicam, indicare, qua punctim ratione id quod opus fuerit, facillime tutissimeque reperire datum esset: cui rei satis omnino facit idem index generalis. In eo autem digerendo nullum de verbis, aliisque leviusculis rebus negotium sumpsimus, sed sententias dumtaxat atque adeo conclusiones, quas vocant, respeximus et adnotavimus, exemplum secuti doctorum illorum, qui S. R. Romanae decisiones in compendium ad modum indicis redegerunt, quae vulgo audiunt *Recentiores:* quanto enim in pretio a viris peritis illud opus habeatur, nemo est qui nesciat. Sed et alium gravis-

simum habuimus ducem, nempe amplissimum S. C. Conc. ordinem, qui ad calcem uniuscuiusque causarum voluminis, quae singulis annis in lucem eduntur, harumce conclusionum indicem non sine maximo lectorum fructu subnectit: quam utique methodum secutus est Zambonius in *Collect. declarat. S. C. Conc.* Insuper animadvertimus saepissime accidere posse, ut una eademque sententia multiplici sub vocabulo spectari queat; neque propterea divinare datur, quo sub vocabulo id, quod tibi opus est, egregie lector, inquiras. In quo, ut ea, quae unice patet, ratione tibi prospiceremus, multiplicia vocabula abunde posuimus cum adnotatione loci, ubi ea de re, quam quaeris, potissimum in indice sermo fiat: ita enim non multa adhibita patientia, studioque, nihil procul dubio oculos fugiet.

INDEX GENERALIS

OMNIUM RERUM IN HOC OPERE CONTENTARUM

N B. Primus, qui praeit, Romanus numerus *Volumen*, secundus, qui subsequitur, arabicus *paragraphum*, tertius item arabicus *paginam* indigitat. Sic ex. gr. *I. Ut ius peragendi concursum abbates exercere valeant, quid requiratur? n. 38. p. 54.* exprimit, quod eo de articulo agatur in volumine primo, capitis paragrapho 38. et pagina eiusdem voluminis 54.

Abbas.

A.

fessorii, et vitam comunem observare. n. 145. p. 90.

Ad vota solemnia requiritur professio expressa, nec sufficit tacita, quae abrogatur. ibid.

Hactenus dicta proprie pertinbaent ad dominicanos, observantes, reformatos, capuccinos, aliosque, qui hanc extensionem poposcerunt; ibi.

Sed post editam Const. « *Ad universalis* » omnes omnino regulares afficiunt, nisi quod pro capuccinis, observantibus, et reformatis modificatio additur. Vide *notam*.

II. Admissi ad simpliciter profitendum non tenentur ad privatam officii recitationem. n. 146. pag. 91.

Sed tenentur ad chorum, et aliarum regularum observantiam. ibi.

Professi votorum simplicium solemnia vota profiteri possunt in domo, in qua reperiuntur. ibi.

II. Non possunt ordinari titulo paupertatis. num. 147. pag. 92.

Provinciales quando possint dispensare super defectu natalium? ibid

Simpliciter professi licet ultra 25. annos nati, debent expectare triennium, ut admittantur ad vota solemnia. ibid.

Cum dimissis ordinarii se gerant eo modo, quo cum coeteris dioecesanis. ibid.

Circa admissos ab votorum simplicium professionem non solvitur matrimonium ratum non consummatum, sed recurri potest ad S. Sedem pro votis solemnibus ante tempus emittendis. num. 148. pag. 92.

Professi simpliciter Melitenses possunt admitti ad tonsuram et minores ordines absque titulo patrimoniali, non obstante motu-proprio Piano. num. 149. pag. 93.

Si exeant, in clerum saecularem recipiantur, et quamprimum titulo ordinationis provideantur. ibid.

Professi simpliciter licet suffragium habeant in capitulis conventualibus, id tamen non habet locum pro actibus admissionis ad vota solemnia. num. 150. pag. 93.

Reiectio a capitulo deliberata causam iustam per se non praebet ut sine informationibus aliunde habitis generalis cum suo consilio dimissionem reiecti decernat. ibidem.

Capitulum tamen a generali debet audiri ad generalis instructionem. ibi.

II. Referuntur apostolicae literae, quibus declaratur, solemnia admissorum vota esse nulla, non praemissa tum a clericis, tum a conversis professione votorum simplicium. n. 151. pag. 93. 96. ac 97.

Cur haec dispositio a Romano Pontifice fuerit promulgata? ibid.

Admissio quoad canonicos. Vid. *Canonicus* §. II.

Admissio ad instituta votor. simp. Vid. *Instituta vot. simp.* §. IV.

Adscriptio.

II. Iure SS. CC. sancitum est, ut nullus ordinetur, quin alicui ecclesiae adscribatur, item ne quis ecclesiam hanc deserat, ac nequis peregrinus sine sui episcopi commendatitiis ad Sacramenta administranda admittatur. num. 26. et seq. pag. 570.

II. Sustinetur decretum vetans participantibus alicui ecclesiae addictis discessum a dioecesi sub poena amittendae participationis. numer. 27. pag. 571.

II. Aut etiam sub poena suspensionis; at episcopus discessum sine ratione denegare non potest. num. 28. ibi.

S. C. in *Amerina* declaravit, sacerdotem adscriptum pro cuiusdam ecclesiae necessitate non posse ab eadem discedere, et alibi permanere, eumdemque consulere debere conscientiae suae. num. 29. ibi.

II. S. C. declaravit, sacerdotem iam instituto S. Vincentii a Paulis adscriptum, et Romae ordinatum, cum in patriam rediisset, instituto relicto, posse ab episcopo suo cogi

C

§. I

Cancellaria quoad asservationem scripturarum, et confectionem actorum.

§. II.

Cancellaria quoad emolumenta.

iuxta Clement. *6. cap. Statuimus de Elect.* successori reservanda sunt. n. 242. p. 234.

Deductis tamen expensis pro carta, cera, ministris, honorario vicarii capitularis, ac similibus. ibi.

Quae confirmantur auctoritate S. C. Conc. ibi.

I. Distinguenda sunt emolumenta vicario ratione officii obventa ab iis, quae episcopo ratione iurisdictionis debebantur. n. 244. p. 235.

Prima vicario capitulari cedunt, secunda successori reservantur, vel a Camera Apostolica percipiuntur. ibidem.

I. De causa *Ianuen.*, in qua consuetudo emolumenta omnia percipiendi a capitulo allegabatur. n. 245. ibi.

Doctores disputant, an in hac re consuetudo valeat. ibi.

In huiusmodi controversiis negativam sententiam tenuisse visa est S. C. Conc. n. 246. ibi.

Rationum momenta a capitulo Ianuensi deducta. n. 147. p. 247.

Causa *Iannen.* dilata fuit, nec amplius proposita. ibi.

I. S. C. Conc. in *Mexicana* vicario capitulari indulsit quartam partem redituum ex quocumque titulo mensae obventorum. n. 248 p. 337.

I. Deinceps in *Angelopolitana* declaravit, quartam eam partem computandam esse iuxta tempus muneris ab eodem vicario gesti. numer. 249. ibi.

I. In *Mexicana* praedicta ad secundum dubium postulabatur, ut generalis pro toto Mexico regula sanciretur. n. 250. ibi.

Sed resolutio dilata est usque dum audirentur singuli episcopi Mexicani cum suis respective capitulis. ibi.

Neque amplius ad hoc tempus proposita. ibi.

§. III.

Cancellaria quoad taxam.

III. Taxa cancellariae per extensum affertur. n. 1. p. 119.

Episcoporum, necnon cleri, ac populi precibus ductus Pontifex taxam conficiendam commisit Congregationi specialiter deputatae. numer. 1. p. 119.

Generalem pro causis civilibus, criminalibus, ac mixtis taxam conficere difficile foret. ibi.

Itaque conficitur pro causis, ac ministeriis ecclesiasticis, ac mere spiritualibus. ibi.

III. In materiis ordinationem respicientibus generalis regula sancitur, ne quid accipi possit praeter quam quod ibidem innuitur, videlicet. n. 2. p. 120.

Candela arbitrio ordinarii. ibi.

Et Iulius unus pro literis testimonialibus, et dimissoriis, seu nummus aequivalens; limita pro cappuccinis, et observantibus. ibi.

Et non plusquam aureum unum pro constitutione tituli patrimonialis. ibi.

Quid si dimissoriae, vel testimoniales ad plures ordines referantur? Ibidem.

III. In materiis beneficialibus item regula generalis habenda, ne quid praeter summam labori consentaneam exigatur, quae Iulios decem non excedat, vel aequivalens. n. 4. p. 121.

Quid exigi possit pro immittendis in beneficiorum possessionem beneficiatis? ibi.

Circa beneficia Apostolicae provisionis nihil plane exigatur. ibi.

In exequendis Apostolicis beneficiorum literis non exigatur plus quam scutum aureum, si nullus adsit contradictor; si adsit non plusquam scuta duo a cancellario tantum exigi possint. ibi.

Nihil exigitur in beneficiis patronatui obnoxiis; sed si patronatus pertinentia disputatur, inter causas profanas res accensentur. ibi.

III. In erectione cappellarum laicalium, beneficiorum, hospitalium, sodalitiorum, aliorumque locorum similium non plusquam scutum unum aureum accipiatur n. 8 p. 123.

III. In rebus matrimonialibus nullum

datur emolumentum, sed cancellarius exigere potest summam labori suo parem. n. 9. p. 128.

Quae summa pro diversitate casuum determinatur. ibi.

III. Nihil exigatur quoad ea, quae monasteria monialium respiciunt, nisi quod pro constitutione dotis monasticae cancellarius non plus quam quinque Iulios recipere permittitur. n. 10. p. 123.

Nihil accipiendum est pro materiis ad Sacramentorum administrationem pertinentibus. num. 11. pag. 124.

III. Nihil accipitur, ubi viget usus, ut episcopus pro morientibus ab intestato testamentum pro anima suppleat. n. 12. p. 124.

III. Non possunt retardari exequiae, ac sepultura, si emolumenta funebria retardentur. n. 13. ibi.

III. Prohibetur quaelibet emolumenti perceptio pro capitibus, quae ibi nominatim recensentur, nempe pro licentiis praedicatorum, laborandi die festo, quaestuandi, abessendi, aliisque. ibid.

III. Quid in executione brevium, ac rescriptorum SS. CC. ibid.

III. Quid de mulctis in poenam irrogatis? ibid.

Quid de subsidio charitativo? numer. 15. p. 125.

Vide §. *antecedentem*.

Cetera V. *Taxa*. *Distributiones*. §. I. *Moniales* §. III.

Canonicus parochus. Vid. *Missa Conventualis* §. I. *Parochus* §. I. *et subsequentes*.

Canonici quoad officium divinum. Vid. *Officium divinum*.

Canonici quoad praedicationem. V. *Distributiones*.

§. I.

Canonici quoad iubilationem.

I. Distributiones lucrantur canonici iubilati. n. 93. p. 289.

In quo iubilatio consistat. ibi.

I. Circa hoc argumentum, consulendum est Folium causae *Lucanae Exemptionis*, ubi fuso calamo de *iubilationis* materia agitur. n. 94. pag. 289.

III. Factispecies enarratur, et actorum processus exponitur, quae in hoc negotio penes S. C. Conc. locum habuerunt. n. 1. p. 163.

III. Affertur libellus deductionem, quas canonici S. Congregationi obtulerunt. n. 3. et seq. p. 165.

III. S. C saepius declaravit, canonicum iubilatum non teneri nec per se, nec per alium ad celebrationem missae conventualis per turnum, neque ibidem ad eleemosynae contributionem, et si eam contribuerit, restituendam esse respondit. n. 23. p. 168.

III. Idipsum sancivit etiam in casu, quo canonici missam conventualem celebrare debent aere proprio. n. 24. ibi.

III. Idem valet circa alias missas, quarum satisfactio ad capitulum pertinet. ibi.

Si quando aliter S. C. constituit, tribuendum id est varietati circumstantiarum. ibi.

III. Iubilatum participare de emolumentis, quae ab anniversariis fixis, ac funeribus proveniunt, et de emolumentis extraordinariis, nisi aliter a disponente statutum fuerit, aliquoties censuit S. C. n. 23. p. 169.

III. Diversimode vero alias iudicavit pro circumstantiarum varietate. numer. 26. ibi.

Istiusmodi circumstantiae pendent plerumque ex statuto et consuetudine. n. 27. p. 170.

III. Secluso statuto, et consuetudine S. C. consuevit eximere iubilatos a missis conventualibus, vel capitularibus sive per se, sive per alium, eosdem participes declarare de emolumentis, quae proveniunt ex anniversariis fixis, minime vero de iis, quae derivant ex funeribus, anniversariis incertis, aliisque functionibus extraordinariis. n. 28. ibi.

III. Rationes, quae in causa *Lucana* utrimque militabant. n. 29. ibi.

III. S. C. in ea declaravit.

Deducta integra quota distributionum quotidianarum canonico iubilato debita, ex reliquo detrahendam eleemosynam pro missa conventuali. n. 30. p. 171.

Eam assignandam non ad rationem taxae synodalis, sed taxae a capitulo constitutae. ibi. p. 172.

Non deberi emolumenta ex cadaverum associatione, et funeribus profecta. ibi.

Bene vero ex anniversariis fixis provenientia, dummodo non obstet mens testatorum. ibi.

Non deberi portionem ex anniversariis incertis, et extraordinariis. ibi.

Neque ex missis cantatis adventitiis celebrari solitis ex benefactorum petitione in civitate vel territorio. ibidem.

§. II.

Canonici secundae erectionis.

III. Affertur causa *Veliterna Participationis*, cuius facti species enarratur. n. 1. p. 200.

III. Frequentissimae sunt controversiae inter canonicos primae erectionis, et eos, qui secundae erectionis sunt. n. 2. p. 201.

III. Peculiares in facto circumstantiae referuntur. n. 3. et seq. ibi.

III. Deductiones hinc inde expositae. n. 6. et seq. p. 203.

III. Capitulum in admissione novorum canonicorum conditiones sibi bene visas adiicere potest, quales sunt, ne participent de legatis, aliisque bonis ad antiquum capitulum pertinentibus, itemque de voce activa ac passiva in negotiis eiusdem capituli propriis. n. 8. p. 204.

Dubitatur, an idem valeat, cum admissio absolute, et sine ulla conditione peracta fuit. Affirmant nonnulli. n. 9. ibi.

III. Distinguunt alii inter canonicos honorarios, et canonicos vere de gremio factos, quos ultimos de omnibus honoribus, et oneribus participes fieri contendunt. num. 10. p. 205.

Quae sententiae conciliantur, ut haec secunda valeat, cum novi canonici substantiam a fundatore traditam in massam communem conferunt, si secus alteri sententiae locus fiat. n. 11. p. 205

III. Hinc fluit alia distinctio, ut novi canonici admissi dicendi sint ad iura capitulo postmodum obventura, minime vero ad iampridem obventa n. 12. p. 206.

Circa distributiones extraordinarias a funeribus aliisque functionibus profectas distinguit De Luca inter casum, quo capitularibus singulis certa quota dividatur, sive maior, sive minor sit capitularium numerus, et casum, quo certa pensitatio inalterabilis penditur, quicumque demum sit capitularium numerus. n. 13. ibi.

III. Ad praxim quod attinet S. Congregationis in *Narnien.* cibi patres rescripserunt, canonicos secundae erectionis non participare de emolumentis, quae proveniebant ex dispositionibus relictis capitulo ante secundo erectos canonicos, bene vero de relictis post eosdem erectos, ac de manualibus in dies elargiendis. n. 14. ibi

Idem fere resolverunt in aliis causis. n. 14. ibi.

III. In *Verulana* edixerunt, novellum beneficiatum iuxta legem fundationis teneri interesse choro, ac inservire in missis cantatis, et functionibus ex voluntate benefactorum, dummodo admittatur ad participationem. n. 15. p. 207.

III In *Sabinen.* eadem fere stabilita sunt. n. 16. ibi.

III. Circa vocem activam, et passivam receptum reperitur, ut novi admissi ea non gaudeant in rebus, quae interesse, et iura particularia primaevi capituli respiciunt n. 17. p. 208.

III. Eadem S. Cong. in *Veliterna* edixit, canonicos secundae ac tertiae erectionis non participare de emolumentis, quae fluebant ex dispositionibus relictis ante erectionem canonicatuum, et ab exercitio cu-

rae, bene vero in reliquis; item non participare de piis legatis capitulo relictis ante erectionem. num. 18. p. 208.

Item habere vocem activam et passivam in rebus capituli, iis exceptis, quae interesse et iura primi capituli tangunt. ibi.

Turnum servandum esse ab omnibus canonicis quoad functiones capitulares, et eas, pro quibus ad participationem admittuntur. ibi.

Et scribatur capitulo, ut intra sex menses statuta capitularia conficiat. ibi.

§. III.

Canonici quoad theologum, et poenitentiarium.

I. De theologi, et poenitentiarii persona ac munere agendum sumitur. n. 177. p. 339.

I. Nulla a iure canonico, et Concil. Trident. forma praescripta est pro utriusque praebendae collatione. n. 178. ibi.

I. At pro Italia et insulis adiacentibus Bened. XIII. concursum instar parochiarum induxit. ibi.

In Appendice affertur const. Bened XIV. super concursu inc. « *Cum illud* » n. 179. et Vol. III. pag. 209.

I. Quae solemnitates in parochialibus, eaedem (generatim loquendo) in theologalibus, et poenitentiariis praebendis servandae sunt; nisi quod in illis examinatores debent esse synodales, in his possunt esse etiam non synodales, modo licentiati, ac valde periti. Hi tamen debent esse quatuor, et in parochiis possunt esse tres. n. 180. ibi.

I. Ab utriusque praebendae concursu datur appellatio ab irrationabili iudicio episcopi, et mala relatione examinatorum. num 181. pag. 340.

Triplex inspiciendum est tempus, quo quis reiectionem patitur, nempe ante descriptionem, post descriptionem, post examen. n. 182. ibi.

. Qui ex singulis casibus consequantur effectus, explicatur. ibi.

I. Si defectus in concursu admissi non tangunt intrinsecum iustitiae meritum, sed circa solemnitates extrinsecas tantummodo versentur, potest S. Congreg. huiusmodi defectus sua auctoritate sanare n. 183. p. 340.

Plura in id afferuntur exempla. ibidem

I. Inter approbatos ab examinatoribus, uni episcopo ius est eligere, quem ipse digniorem iudicaverit, etiamsi minora iste ab examinatoribus suffragiorum puncta retulerit. n. 184. pag. 342.

I. Quando eligendi ius ad capitulum pertinet, electio dignioris episcopo competit, et capitulo nuda praesentatio relinquitur. n. 185. p. 143.

I. Non est certum, an idem valeat, cum capitulum ius nominandi habet titulo iuris pàtronatus. n. 186. ibidem.

I. Idipsum valet, cum institutio ad alium, quam episcopum, ex. gr., ad summum Pontificem pertinet. numer. 187. pag. 344.

Quando praebenda vacat, Sede episcopali vacante, vel mense Pontificio, in iure patronatu etiam ecclesiastico, canonica institutio non S. Sedi, sed ordinario idest vicario capitulari competit, adeoque electio dignioris patrono salva remanet. ib.

I. Ceterum patronus ecclesiasticus magis dignum, et idoneum inter approbatos eligere tenetur. n. 188. ibi.

Episcopus autem hunc instituere omnino debet, si nemo sit, qui queratur; aliter enim ut iudex in patroni iudicium inquirit. ibi

Appellatio datur in devolutivo, si iudicium patroni, et episcopi concordant; aliter datur in suspensivo. ibidem.

I. In praebendis, quae adinstar parochialium laico patrono subsunt, praesentatum a patrono examinat episcopus, nec nonnisi idoneum repertum admittit. n. 189. p. 345.

I. Qui si reiiciatur, ad novum examen bis, terve potest appellare, donec quasi per rem iudicatam de eius imperitia constiterit. n. 190. ibi.

S. Cong. Conc. novum examen in urbe aliquando indulsit, modo negavit, veluti factum est in *Anagnina*, cuius adiuncta referuntur. n. 190. p. 345.

Cetera Vid. V. *Concursus*.

I. Theologo non suffragatur doctoratus in iure canonico, sed omnino requiritur doctoratus in theologia. n. 191. p. 346.

Multa peculiariter de theologi officio explicata leguntur in causa *Casalen.*, quae refertur in secunda parte operis. ibi.

I. Si ex legitima consuetudine inductum fuerit, ut theologus conscientiae casus legat, seu moralem doceat, utique ab episcopo ad id etiam per multam adigi potest. num. 192. pag. 347.

I. Idipsum accidit, si ex legitima consuetudine theologus et casus legat, et scripturam explanet. n. 193 ibi.

Quin imo S. C. in *Bisarchien.* approbavit decretum episcopi, qui theologum, iam ex fundatione ad moralem obstrictum, ad S. Scripturam insimul obligandum esse, in edictalibus concursus literis edixerat. ibi.

I. Circa loci, temporis, et horae determinationem standum est prudenti episcopi arbitrio. num. 194. ibidem.

I. Qua die theologus legit, uti praesens habetur in choro, et distributiones lucratur. n. 195. ibi.

I. Idque valet etiamsi mane tantum vel sero legat. n. 196. p. 348.

Neutiquam vero si matutinum, et laudes die praecedenti anticipentur. n. 197. ibi.

Canonici distributiones theologo negare nequeunt, etiamsi adesset consuetudo contraria, vel hora certa lectio habeatur, vel paucae sint in anno lectiones, vel parvus sit canonicorum numerus. n. 198. ibi.

Quin imo die, qua legit theologus, distributiones etiam extraordinarias lucrifacit, modo non obstet consuetudo, vel statutum, vel mens disponentium. n. 199. ibi.

I. Poenitentiarius debet esse doctor, vel licentiatus in theologia, vel iure canonico, et annorum 46. natus. n. 200. p. 349.

Circa poenitentiarium affertur doctrina Ferrarii. ibi.

Sui muneris vi potestatem habet confessiones excipiendi, uti parochus. ibi.

Quilibet potest ei confiteri, et satisfacere praecepto. ibi.

Haec autem intelligi, debent de subditis dioecesanis; minime vero secus, etiamsi adsit privilegium bullae cruciatae, vel licentia parochi. ib.

I. Poenitentiarius non potest suam potestatem delegare neque circa casus reservatos, a quibus nec ipse potest absolvere sine speciali delegatione. n. 201. ibi.

Ipse tenetur integras confessiones audire, non circa reservatos tantum casus. ibi.

Debet adesse in confessionario etiam non vocatus diebus solemnioribus. ibi.

Non debet tenere in manu virgam, si usus non adest. ibi.

I. Non potest cogi ad maiorem residentiam, dummodo non absit in festis solemnioribus. n. 202. p. 350.

Audiens confessiones habetur pro praesente. ibi.

Minime vero si non audiat confessiones. ibi.

Aut missam privatam celebret. ibidem.

Aut officium privatim recitet. ib.

Idem lucratur distributiones ordinarias, atque adeo extraordinarias, nisi consuetudo, statutum, aut mens disponentium aliter praescribat. ibi.

I. Non potest esse vicarius generalis, nec confessarius monialium iuxta modum. n. 203. p. 351.

I. Praesens habetur in choro etiam ille, qui *per accidens* poenitentiarii vices expleat. n. 204. ibi.

I. Poenitentiarius potest cogi ad accipiendam facultatem absolvendi a reservatis etiam per comminationem censurarum. n. 205. ibi.

Capellania.

An autem nullitas emergat, si aliter actum fuerit, non est certum; nam sanctiones pro episcoporum electionibus non possunt adamussim extendi ad alios actus capitulares. ibi.

§. II.

Capitulum quoad constitutiones capitulares.

I. Concilium Romanum anni 1725. sancivit, ut capitula omnia constitutiones, si haberent, depromerent; si non haberent intra congruum tempus easdem conficerent. n. 142. pag. 520.

Ibidem tradidit etiam methodum, quae in iisdem conficiendis servari debet. 143. ibi.

I. Huiusmodi sanctiones a S. M. Benedicto XIII. ad omnia catholici orbis capitula extensa sunt. numer. 144. p. 321.

I. Quod nuperis temporibus confirmavit S. C. Conc. suis declarationibus circa capitula Romanae synodo minime subiecta. n. 145. pag. 520. et vol. II. n. 44. p. 577.

I. Idipsum S. C. Conc. inculcat in suis responsionibus indiscriminatim ad omnes totius catholici orbis antistites. n. 146. ibi.

Capitula ipsa constitutionum opus condendi ius habent, reservata episcopo facultate easdem expendendi ac approbandi. ibi.

At si capitula negligant, congruo tempore inutiliter elapso, S. C. C. episcopis significat, ut easdem ipsi suo marte conficiendas curent, et servandas capitulo iniungant. ibi.

I. S. C. Conc. non solet constitutiones capitulares examinandas assumere. n. 147. p. 322.

Liberum est autem eamdem consulere super quaestionibus particularibus easdem attingentibus. ibi.

Quamvis extraordinario aliquando hoc sibi onus suscepit. n. 148. ibi.

Aliquando eadem statuta alicui ex suis consultoribus tradidit examinanda et corrigenda in forma privata, ut episcopo oratori normam praeberent in suae approbationis decreto interponendo. n. 148. p. 522.

I. Non raro usuvenit, ut S. C. Conc. statuta informia, manca et imperfecta praesentarentur. n. 149. ibi.

I. Itaque ad exemplum prae aliis habendum referuntur capita constitutionum Centumcellensium, quae tamquam delineamenta huiusmodi operi perficiendo usui esse possunt. n. 150. et seq. ibi.

II. Validum censetur statutum, ut pro quibusdam tantum horis assignetur distributio, vel punctatura, quamvis magis consentaneum sit, ut eadem pro singulis horis assignetur. n. 76. p. 599.

Non substinetur statutum, quo canonici ad choralem praesentiam in missa conventuali tantummodo tenentur, et non ultra: quandoquidem ore psallere omnino debent. n. 77. ibidem.

II. S. C. Conc. in *Colonien.* censuit, reformandum statutum ita ut, facta aeque partitione pro singulis horis canonici toti officio interesse, et missam conventualem pro benefactoribus applicandam teneantur. n. 79. p. 600.

Vid. §. *antecedentem*.

II. Causae *Rossanensis* enarratio texitur, ubi de comitiis capitularibus agitur. n. 56. p. 584.

II. Ius convocandi capitulum ad primam dignitatem pertinet. num. 58. pag. 585.

Quae facultas debet esse libera et independens ab episcopo, nisi agatur de rebus mensae episcopalis, et de rebus, in quibus episcopus iuxta SS. CC. capitulum audire tenetur. ibi.

II. Limitatur in hoc, quod capitulum episcopum certiorem facere, et licentiam rogare, si consuetudo episcopo assistat. n. 59. p. 586.

II. S. C. in *Rossanen.* rescripsit

Archidiaconum pro convocandis comitiis non teneri licentiam petere ab archiepiscopo, vel vicario generali, bene vero debere certiorare

archiepiscopum de qualibet capitulari convocatione, salvis iuribus ad formam SS. CC. n. 160. p. 587.

Alia Vide *Chorus* §. I. *Vox activa.*

Capitulum generale. V. *Instituta vol. simpl.* §. IV.

Capitulum quoad synodum. V. *Synodus.*

Cardinalis protector. V. *Protector.*

Cardinalis quoad spolium. V. *Utensilia.*

Castitas. V. *Votum.*

Casus reservati. Vid. *Canonici.* §. III.

Catechismus Romanus. V. *Disciplina.* §. I.

Caterini cardinalis. V. *Monitum* Vol. I. p. V. n. 53. *Scholae.*

Cathedralis. V. *Ecclesia quoad restaurationem. Praebenda. Utensilia.*

Caudatarii. V. *Indultum.*

Censurae. V. *Parochus.* §. I.

Census. V. *Legata.* V. *Ordinatio* §. V.

§. I.

Chorus quoad servitium.

I. Ad accuratam servitii choralis satisfactionem tria necessaria sunt; et primo quidem residentia personalis, eaque non materialis tantummodo, sed etiam formalis, propria, ac praecisa, aliter peccatum etiam admittitur. n. 2. p. 247.

Quae sit residentia formalis, et praecisa, quae causativa? ibi.

I. Secundo requiritur praesentia personalis in choro; aliter canonicus, vel quilibet alius choro addictus, licet resideat, uti absens punitur. n. 3. p. 248.

In confirmationem additur causa *Terracinen.* ibi.

Quae sit residentia continua, quae discontinua? n. 4. ibi.

Residentia discontinua sufficit, dummodo plene ac diligenter munera choralia impleantur. ibi.

I. Tertio requiritur, ut canonici, aliique chorales voce et cantu cum ceteris psallant; aliter puniri possunt distributionum subtractione, non obstante consuetudine, et statuto. num. 5. p. 249. item vol. III. p. 23. et 24. p. 160. *et seq.*

Excipe si adsit privilegium non praesumptum, nec abrogatum, sed legitimum ac vigens. ibi. p. 161.

I. Hinc canonici aliique chorales ab episcopo cogi possunt, ut cantum Gregorianum addiscant. n. 6. p. 249.

§. II.

Chorus quoad vacationes et substituendi facultatem.

I. Vacatio per tres menses a Conc. Trid. conceditur; salvae tamen relinquuntur peculiares constitutiones, quae servitium totius anni requirunt. n. 7. p. 250.

Itemque eae, quae longius, quam novem mensium servitium praescribunt. n. 8. ibi.

Trimestre spatium praetergredi nefas, nisi adsit Apostolica facultas. n. 9. ibi.

I. Vacare licet per dies interpolatos, neutiquam vero per horas, seclusa Apostolica venia. n. 10. p. 251.

Vacatio locum non habet in capitulis, quae per alternativam, seu mediariam, vel tertiariam choro inserviunt. ibi.

In usu trimestrium vacationum certae regulae servandae sunt, nempe ne chorales vacent in adventu, quadragesima, ac solemnioribus festivitatibus, ne absint ultra tertiam partem eodem tempore, ne discedant a dioecesi sine episcopi venia. n. 11. ibi.

I. Tempore feriarum distributiones lucrari non licet. n. 12. p. 252.

Excipe si adsit apostolica venia. ibid.

Qui ex peculiari statuto servitium totius anni, vel maius, quam novem mensium praestant, vacationis beneficium ex gratia Sedis Apostolicae aliquando obtinent. n. 13 ibid.

I. Hoc beneficium per maius, vel mi-

nus temporis spatium pro circumstantiarum varietate conceditur cum solitis limitationibus. n. 14. p. 253.

Quibus aliquando aliae adiiciuntur n. 15. ibi.

Causae huiusce concessionis sunt aeris intemperies, et insalubritas. n. 16. ibi.

I. Item redituum beneficialium tenuitas. n. 17. p. 254.

Quae praebendae tenues reputentur? ibi.

Item longa ab Ecclesia distantia, ac viarum asperitas. n. 18. ibi.

Item auctus psallentium numerus. n. 19. ibi.

I. Veniam percipiendi distributiones tempore absentiae S. C. pro varietate circumstantiarum aliquando concessit, aliquando negavit. n. 20. p. 255.

Iuxta Conc. Trid. quisque per se, non per substitutum choro servire debet. Quae dispositio ita intelligenda est, ut substitui nequeant personae extra capitulum, aliter si de gremio sunt. n. 21. p. ibi.

Quaedam vero hoc in casu conditiones servandae sunt, nimirum ne ceteroquin eodem tempore substituens ipse choro servire teneatur, ne id crebro contingat; ne substitutus extra civitatem aut eius suburbium versetur; ne hoc beneficium ad coadiutores extendatur. num. 22. ibi.

Coadiutores neque substituere, neque substitui queunt. ibi.

Huiusmodi conditiones adesse debere, pluribus in rem S. C. Conc. declarationibus allatis confirmatur. n. 23. et seq. ibi et p. 256.

I. Ubi suburbium non adest, suburbii locum tenet territorium, minime vero oppida dioeceseos. num. 24. p. 256.

Substitutio ita extendi non debet, ut quis toto anno a choro absit nisi adsit Apostolica venia. n. 25. ibi.

I. Canonici honorarii substitui non possunt. Bene vero iubilati, dummodo non teneantur inservire per se. n. 26. ibi.

§. III.

Chorus quoad poenas contra absentes.

I. Canonici, aliique chorales, si, non obstante distributionum iactura, chorum negligere perseverent, poenis pecuniariis, aliisque iuris remediis compesci possunt. n. 101. 293.

I. Absentes a residentia vel choro per longum tempus primo anno privantur dimidio fructuum; secundo anno omnibus fructibus; tertio, durante contumacia, beneficii titulo exuuntur. n. 102. p. 294.

Quin obstet quod beneficium patrimonii titulum constituat. n. 103. ibi.

Servandi tamen sunt gradus modo recensiti, licet absentia plus quam ad tres annos protendatur. ibid.

Aliter sententia privationis non substinetur. ibi.

I. Antequam applicentur recensiti poenarum gradus opus non est, ut absentes commoniti fuerint; at vero necesse est, ut explicite, vel implicite vocentur ad dicendam causam, cur propter absentiam puniendi non sint. n. 104. p. 295.

Si ignoratur, ubi absens commoretur, postquam dicti poenarum gradus applicati fuerint, citandus est trinae citationis edicto ad valvas ecclesiae, et posthac tres menses expectandi sunt, antequam ad sententiam privationis deveniatur. n. 105. ibi.

I. Si canonicales proventus in distributionibus toti consistunt, omittantur fructuum sequestrationes, quibus locus non est, minime vero temporum dilationes. n. 106. p. 296.

I. Intra triennium, quo applicantur poenarum gradus, non impeditur episcopus contra non residentem animadvertere, censuras infligendo ad normam *Cap. Ex tunc. de cler. non res.* dummodo ad privationem non deveniat. num. 107. ibi.

I. Poenae non residentium applicantur contra beneficiatos etiam in ecclesiis, quae cathedrales et collegiatae non sunt, quando ibidem, vel in parte, vel in toto beneficiati ad choralia officia obstringuntur. n. 108. p. 297.

Cetera de choro. Vid. *Disciplina; Canonici; Capitulum; Distributiones; Missa conventualis.*

Chrismatis consecratio. V. *Confirmatio Sacramentum.*

Clausura. V. *Moniales* §. III.

§. I.

Clerici quoad incessum in habitu et tonsura.

I. Incessus in habitu, ac tonsura tripliciter considerari potest et quomodo? n. 431. p. 466.

Idem incessus relate ad privilegium fori, et canonis perbelle exponitur a Giraldio, cuius doctrina refertur. n. 432. ibi.

Quid statuerit Trident. Synodus? ibidem.

Quinque dubia super hac re proponuntur. ibid.

I. Clericus non deferens habitum ac tonsuram eo ipso, nulla praecedente monitione, privatus remanet privilegio fori. n. 433. p. 467.

Exceptio fit, si habitum deserat ad breve tempus. ibid.

Idem non amittit privilegium canonis *Cap. Odoardus.* ibid.

Etiamsi habitum dimittat cum animo ineundi coniugium, vel militiam, ac postea habitum resumat. ibid.

I. Idipsum valet, quamvis inserviat ecclesiae diversae ab ea, cui ab episcopo adscriptus fuit. ibid.

Id vero non vetat, quominus ab episcopo compelli possit. num. 433. p. 468.

I. Clerici coelibes, sive coniugati conditiones a Conc. Trid. praescriptas haud implentes, non possunt ipsi fori privilegium allegare. n. 434. ibi.

Potest tamen episcopus eosdem clericos etiam ex iudicis manibus repetere. ibid.

Dummodo tamen formaliter clericali privilegio privati non fuerint. ibid.

Hinc quaestioni; an, praeveniente episcopo, vel volente vindicare clericum possit, licet hic requisita non habeat? S. C. Imm. respondit affirmative. n. 435. ibi.

Cavendum tamen, ne clericus habitum reassumat in fraudem. numer. 436. ibi.

I. Quando habitum in fraudem reassumere censendus sit, explicatur. n. 437. p. 469.

Hodie vero standum est literis encyclicis S. C. Immunit. diei 20. Sept. 1860.

Clericus, qui alicui ecclesiae inservit sine mandato episcopi, vel non ei ecclesiae, quam episcopus designavit, non ideo fori privilegium amittit. n. 438. ibi.

I. Contra ecclesiasticos in maioribus ordinibus constitutos, vel beneficio ecclesiastico praeditos, qui non incedunt, quid statuerit Clemens V? n. 439. p. 470.

Quid Conc. Trid.? n. 440. ibi.

I. Quid Sixtus V., qui hisce sanctionibus clericos etiam ecclesiastica pensione praeditos subiecit? n. 441. et seq. p. 471.

Temperamentum, seu exceptionem a Sixto V. initam pro iis, qui pensionem obtinent, sexaginta aurea non excedentem, non applicatur beneficiatis, quorum beneficia eamdem summam non exuperant. numer. 433. ibi.

Ben. XIII. constitutio accessit, qua beneficiati non incedentes citandi sunt ad habitum resumendum; si renuant, beneficio privantur. numer. 444. ibi.

Huiusmodi beneficia S. Sedi reservata remanent. ibidem.

I. Beneficiati insuper ab ipso dimissi habitus momento non possunt beneficiales fructus facere suos sub poena culpae lethalis. n. 445. p. 472.

Condonandi fructus huiusmodi facultatem s. Poenitentiariae a Bened. XIII. ablatam eidem restituit Bened. XIV. n. 446. p. 472.

Trina monitio, quae requiritur pro amissione privilegii fori et canonis, etiam pro privatione beneficii minime requiri videtur. n. 447. ibi.

I. Quale temporis spatium requiritur, ut quis habitum ac tonsuram dimisisse dicatur ad effectum, de quo agitur? n. 448. ibi.

Ad beneficia et pensiones, quando agitur de dispositione legis, satis est, ut quis clericatum tempore collationis praeseferat. n. 449. ibi.

I. Sed si agitur de dispositione hominis, nempe quando fundator in beneficiato clericatum requisivit, attendendum est tempus ab eodem indigitatum. n. 450. p. 474.

Nempe vel vacationis, vel praesentationis, vel collationis iuxta adagium *qualitas adiecta verbo verificari debet tempore verbi*. ibid.

Iura pro privatione beneficiorum ecclesiasticorum applicari non possunt capellaniis laicalibus. n.451. ibi.

Quae capellaniae dicantur laicales? ibidem.

At episcopus, uti voluntatum defunctorum executor, potest capellanis huismodi congruum tempus praefigere, ut adimpleant voluntatem testatoris, quo inutiliter elapso, eos privatione punire potest. ibid.

Cetera vid. verb. *Capellania.*

Haec, quae hactenus diximus, sunt de iure communi; at de iure speciali, concordatis, ubi sunt, cum S. Sede initis standum est. n. 452. p. 475.

Color vestium virorum ecclesiasticorum est niger. n. 453. ibi.

I. Circa formam nulla determinatio facta extat penes SS. CC., nisi quod ordini, et dignitati congruum iuxta episcopi mandatum esse debere a Conc. Trid. traditur. n. 454. p. 476.

Talaris autem eadem esse debet. ibid.

Nihilominus hic rigor aliquantisper emollitus est, et permittitur quandoque brevior vestis, quae tamen semper nigra sit, modesta et simplex. n. 455. p. 476.

Nemo ad celebrandam missam, aliasque functiones ingrediatur sine veste talari. ibidem.

I. In constituendis poenis contra eos, qui talarem habitum non gerunt, expedit ad censuras non illico decurrere, sed potius pecuniariae poenae praefigendae sunt, quae tamen immoderatae non sint. num. 456. p. 477.

Nam sacer ordo decreta ab episcopis lata moderatus non semel est, ac temperavit. ibi.

Clavis tabernaculi. Vid. *Monialis* §. I.

Clausura. Vid. *Monialis* §. IV.

§. II.

Clerici quoad vitam et mores.

I. Quales esse debeant clericorum mores et vita, descripserunt Trid. patres. n. 483. p. 491.

Haec materia cum latissime pateat, lector ad interpretes rerum canonicarum, ac praesertim Ferrarium remittitur. n. 484. ibi.

I. Hic agendum de rebus saecularibus, ac negotiatione clerico prohibitis. n. 485. p. 492.

Rerum huiusmodi enumeratio e S. Carolo Borromaeo exscribitur. n. 486. ibi.

Clericus munus obire nequit advocati, procuratoris, tabellionis, medici, tutoris, fideiussoris, et alia huiusmodi. ibi.

I. Canones iuris communis contra clericum negotiatorem leguntur apud Ferrarium. n. 487. p. 494.

Affertur epitome Const. Ben. XIV. *Apostolicae servitutis*. ibi.

Item Clem. XIII. « *Ubi primum.* » n. 488. ibi.

I. S. C. in *Caputaquen.* declaravit licere clericis agros beneficii ac patrimonii sacri per laicos colere. n. 489. p. 496.

Item pro cultura boves et alia animalia emere, eorumque foetus vendere. ibi.

Collegiata.

III. Quando decretum erectionis collegiatarum in antiquitatis tenebris delitescit, aut omnino deperditum ivit, quibus ex argumentis Ecclesiae collegialitas demonstrari queat, late explicatur in folio causae *Montisfalisci*, quod ex integro datur. n. 1. p. 39.

Eius causae occasio ex eo extitit, quod canonici collegiatae S. Ioannis Baptistae Oppidi Cryptarum, antequam suas constitutiones capitulares ad normam Conc. Romani conficerent, a S. C. Conc. petierunt ut memoratam ecclesiam collegiatae titulo gaudere declararet. ibi.

Episcopus, cui supplex libellus ex more transmissum fuit, ut de singulis capitibus ad rem facientibus referret, statum eiusdem ecclesiae tam materialem, quam formalem enucleatim descripsit. n. 2. ibi.

III. Signa recenset collegialitatis, quae praesefert eadem ecclesia. n. 3. p. 40.

III. Defectus erectionis non obest, quando ecclesia signa, dotesque collegialitatis a centum annis, vel immemorabili exhibeat. n. 4. p. 41.

Qualia sint in specie signa, quae sive coniunctim, sive seiunctim collegialitatem importent. Ibidem.

III. Ante annum 1625. communis erat opinio, quod episcopi facultate pollerent collegiatas erigendi: adeoque collegiatae eo tempore ab episcopo erectae substinentur. Posthac vero firmatum est, necessariam esse summi Pontificis auctoritatem. num. 5. p. 42. Item vol. I. n. 89. p. 85.

III. Hisce praestitutis dioecesanus episcopus amicam capitulo Cryptano sententiam aperit. n. 6. p. 43.

Alia in facto cumulantur signa collegialitatis, quae eidem ecclesiae inesse comperta sunt. n. 7. ibi.

III. Ex quibus in iure plura corollaria deducuntur, quae dictae ecclesiae S. Ioannis collegialitatem convenire confirmant. n. 8. p. 44.

Hisce omnibus inspectis, S. Cong. Conc. cunctis suffragiis declaravit, constare de collegialitate ecclesiae S. Ioannis Baptistae Terrae Cryptarum. n. 9. p. 44.

Collegiata quoad restaurationem. V. *Ecclesia*. Quoad theologalem. V. *Praebenda*. *Disciplina* §. II.

Communitas. V. *Mons pietatis*.

Collusio, remissio. Vid. *Distributiones* §. I.

Commutatio piarum voluntatum.

II. Nonnunquam aliqua modificatio facienda est testatorum voluntati, ne pia dispositio omnino corruat. n. 70. p. 422.

Quomodo intelligendum est decretum Conc. Triden., quo episcopis pias voluntates commutandi facultas tribui videtur. n. 71. ibi.

II. S. C. Conc., necnon S. Rotae sententia est constans atque perpetua, quod commutationes ab episcopis factae nullae sint. n. 72. p. 423.

Idipsum disertis verbis edixit Urbanus VIII. in *Decr. de celeb. miss.* n. 73. ibi.

Apostolica Sedes defunctorum voluntates commutare non solet sine iusta, ac necessaria causa. n. 74. ibi.

II. Quae speciatim sint huiusmodi causae, remissive. n. 75. p. 424.

De regula iuris quaesiti non tollendi. n. 76. ibi.

Sacrosanctum est iuris exioma, quod numquam praesumatur, principem in damnum alterius disponere voluisse. ibi.

Dicta regula non habet locum in iure incerto, et eventuali n. 77. ibi.

Comitia. V. *Confraternitas*. § III. *Capitulum* §. I.

Communismus. V. *Encyclica*.

Communio. V. *Moniales*. §. I.

Concilii S. Congregatio.

III. Summus Pontifex Sixtus V. const. incipien. *Immensa* eo ipso, quo dogmatica Conc. Trid. decreta interpretanda sibi reservat;

Circa alia mores, ac disciplinas respicientia Sacr. Congregationem Conc. instituit. n. 1. p. 18.

III. Eidem Congregationi iniungit pro-

Pontifex ordinariorum iudicio multum deferet. ibidem.

Cetera vid. *Canonicus* §. III.

§. I.

Conferentiae casuum; generalia.

I. Collationum sacerdotalium usus antiquissimus, et receptissimus erat ultra montes. n. 457. p. 480.

I. Non ita de Italia accidebat. n. 458. ibi.

Primus easdem induxit S.Carolus Borromaeus. n. 459. ibi.

I. S. Caroli exemplum sequuti sunt Italiae episcopi. n. 460. p. 481.

Peculiariter vero Ben.XIII. eorum celebrationem in Concilio Romano praescripsit. n. 461. p. 481.

Apostolicae Sedis mens ea iamdiu fuit, et hodie est, ut iidem ubique locorum celebrentur. n. 462. ibi.

I. In quo etiam atque etiam instat S. Cong. Conc. in responsionibus ad episcopos. n. 463. p. 482.

Sicubi ob peculiares circumstantias haberi non datur, suppletur praesertim per quaestiones de re morali ac liturgica in calendario propositas a singulis enodandas, et curiae mittendas. n. 464. ibi.

Quae norma servanda sit docet methodus a Ben. XIII. in Concilio Romano proposita. n. 465. ibi.

Quaestiones super disciplinis ecclesiasticis proponi solitas in ecclesiis ultra montes laudat S. Congr. Nihilominus exigit insuper, ut rei moralis ac liturgicae disceptatio non desit. n. 466. ibi.

I. Ex Conc. Romani praescripto singulis hebdomadibus hi coetus habendi sunt. n. 467. p. 483.

Hodie tamen tolerantur, ut singulis quindecim diebus, vel etiam semel in mense habeantur, utraque morali simul ac liturgica quaestione proposita. ibidem.

Circa dioeceses extra Romanam Synodum S.C. nihil determinat, sed frequenter haberi indefinite inculcat. ibidem.

Casus excogitandi ac proponendi munus poenitentiario vel canonico maxime congruit. n. 468. p. 483.

Itaque si in decreto fundationis, et synodali sanctione hoc onus iis impositum fuerit, utique debent ad idem explendum ab episcopo compelli. n. 469. ibi.

I. Si tamen onus huiusmodi ex lege fundationis iisdem iniunctum non est, caute procedendum esse in hoc onere noviter superimponendo docet causa *Maceratensis.* n. 470. et seq. p. 484.

Itaque consultius est ad hanc rem facultatem S. Sedis impetrare. numer. 472. p. 485.

Ad conferentias intervenire tenentur parochi sive saeculares, sive regulares. n. 473. ibi.

De parochis regularibus ab episcopi iurisdictione specialiter exemptis non est definitum, an ab episcopo cogi possint. ibid.

Item tenentur curati, seu vicarii ecclesiarum parochialium, quae monasteriis unitae sunt. num. 474. p. 486.

I. Confessarii regulares ab episcopo cogi non possunt. n. 475. ibi.

I. Aliter est de confessariis regularibus locorum, quae Conc. Rom. subsunt. Iidem enim tenentur, si in propriis conventibus lectiones morales non habeantur. n. 476. ibi.

I. Convenire tenentur etiam omnes confessarii saeculares, licet in cathedrali, vel collegiata canonici sint, vel dignitates, praesertim poenitentiarius. n. 477. et seq. p. 487.

Ceteri sacerdotes hortandi sunt, non compellendi iuxta decisiones antiquas. Ibidem.

I. Iuxta decisiones recentiores, ac praesertim Conc. Romanum omnes ecclesiastici viri sacris ordinibus initiati cogi possunt. n. 479. ibi.

Clerici tamen nondum in sacris ordinibus constituti cogendi non sunt. ibidem

I. Contra inobedientes mulcta pecuniaria potest ab episcopo constitui. n. 481. p. 488.

§. II.

Conferentiae casuum quoad methodum a Conc. Rom. praescriptam.

Confirmatio-sacramentum.

§. I.

Confraternitas quoad erectionem, aliaque iuxta constit. Clem. VIII. incip. « Quaecumque. »

III. Sodalitates autem suis privilegiis et indulgentiis uti debent iuxta eamdem formulam, ac nonnisi praevia recognitione ordinarii. n. 7. p. 433.

Confraternitates eleemosynas, et alia charitatis subsidia excipere debent iuxta formam per ordinarium praescribendam. n. 8. ibi.

Confessarii sodalitatum sint ab episcopo approbati, et si sint regulares approbationem etiam praeseferre debent superioris regularis. n. 9. ibi.

Hi confessarii absolvere possunt confratres iuxta privilegia iisdem concessa, dummodo sint in usu, nec Conc. Trid., ceterisque Pontificum constitutionibus adversentur. ibidem.

Recensentur casus, a quibus absolvere nequeunt confessarii sodalitatum. ibidem.

III. Pontifex insuper in eadem constitutione imperabat, ut infra annum in Europa, intra biennium extra Europam novam erectionem vel aggregationem cunctae iam erectae per orbem sodalitates impetrare tenerentur sub poena nullitatis. n. 10. p. 434.

III. Facultates pro erectione, vel aggregatione gratis dentur. num. 11. p. 435.

III. Erectiones, vel aggregationes nullae et irritae sint, si fiant contra huius constitutionis praescriptum. n. 12. ibi.

Cetera vide *Art. sequentem.*

§. II.

Confraternitates quoad originem.

II. Sodalitatum aliqua vestigia non ex ethnicis, at ex primitivorum christianorum conventibus in catacumbis repetenda. n. 114. p. 438.

Bassus episcopus Anagninus in suo de *Sodalitatibus* tractatu primam originem apud Hincmarum adinvenit. n. 115. ibi.

II. Aliquanto post Hincmarum S. Franciscus Assisiensis *tertium ordinem* instituit, qui primitus inter religiones non accensebatur. n. 116. p. 439.

II. Idem peregit S. Dominicus. n. 117. ibi.

Neque praetereundae sunt sodalitates corrigiatorum S. Augustini, aliorumque. n. 118. ibi.

De laicalibus sodalitatibus curam singularem egerunt Summi Pontifices, praesertim Clemens VIII. per suam const. « *Quaecumque.* » ibid.

II. Quae forma servanda sit in sodalitatum erectione assignavit Paulus V. n. 120. p. 440.

Quas indulgentias confratres adipiscantur? ibidem.

Formulam decreti pro sodalitatum erectione exhibet Monacellus. n. 121. ibi.

II. Corruit actus erectionis, si forma a Clemente statuta non fuerit servata. n. 122. p. 441.

Cordigerorum, SS. Rosarii, corrigiatorum, scapularium sodalitatem, qui erigere possint? n. 123. ibi.

Nequeunt regulares sine episcopi licentia saecorum usum concedere. n. 124. ibi.

De indulgentiis, non de privilegiis archiconfraternitatum participant confraternitates aggregatae. Ibid.

Privatae personae sodalitates erigere nequeunt. n. 125. ibi.

Plures eiusdem instituti sodalitates in uno eodemque loco erigere nefas est, praeter sodalitates SS. Sacramenti, et Doctrinae Christianae. n. 126. ibi.

II. Sodales SS. Sacramenti absque aggregatione participes fiunt indulgentiarum, quas habet archiconfraternitas ad Minervam in Urbe instituta. n. 127. p. 442.

Sicubi erecta confraternitas Doctrinae archisodalitio S. Mariae de Planctu in Urbe aggregetur, ceterae eiusdem loci nova aggregatione non indigent. n. 128. ibi.

Pro actu aggregationis exigi nequit plus quam scutum unum aureum. n. 129. ibi.

Ad erectionem confraternitatis necessaria est auctoritas superioris

ecclesiastici, sive saecularis, sive regularis. n. 130. p. 442.

Non raro evenit, ut erectionis decretum intercidat, et magni intersit illud statuere, an sodalitas ecclesiastica sit, an laica, et duo praesertim casus adnotantur. num. 131. ibi.

II. Quae argumenta et coniecturae ecclesiasticitatem demonstrent, remissive. n. 132. p. 443.

II. Item quae laicitatem, remissive. n. 133. ibi.

De sodalitatibus in ecclesiis regularibus erectis alibi agitur. ibid.

§. III.

Confraternitas quoad ius conficiendi statuta.

II. Sodalitia possunt statuta sibi condere, sed ab ordinario, et non ab alio approbanda sunt. n. 134. et seq. p. 447.

Eadem mutare potest episcopus, dummodo ab Apostolica Sede confirmata non fuerint. ibidem.

II. De causa *Spoletana*. n. 137. et seq. p. 447.

II. Sicubi statuta deesse, vel correctione indigere, S. C. deprehendit eadem conflci, vel corrigi iubet. n. 140. p. 448.

Sodales ius habent conventum habendi, neque eos potest episcopus absque causa prohibere. n. 141. ibi.

Sed episcopus, sive per se, sive per alium conventui interesse potest. n. 142. ibi.

Episcopus moneri debet de conventibus extraordinariis dumtaxat, eisque potest interesse, etiamsi sodalitia erecta sint in ecclesiis regularium. n. 143. ibi.

II. Quae servanda sint circa modum conventus? n. 144. et seq. p. 449.

Quid requiratur, ut conventus legitimus dici queat, praesertim si agatur de rebus gravibus. n. 146. et seq. ibi.

II. Vota debent esse secreta. n. 148. p. 450.

II. Dari debent collegialiter. n. 149. p. 450.

Quid de fratribus germanis et sobrinis dicendum, an votum ferre queant? n. 150. ibi.

Quid servandum sit circa locum conventus? n. 151. ibi.

Sodalitates habent ius eligendi suos officiales, reservata episcopo facultate eos confirmandi. n. 152. p. 451.

Absque ordinarii licentia officiales, expirato tempore officii, nequeunt in eo continuare. n. 153. ibi.

Plura vide apud Bassum. n. 154. ibi.

Hactenus dicta confirmantur sequentibus declarationibns. n. 155. ibi.

S. C. C. in *Asculana* declaravit officiales confraternitatis convocare posse conventus tam generales, quam particulares, devenire ad electiones officialium, aliaque negotia proponere, ac determinare sine licentia et assistentia episcopi sive per se, sive per alium. num. 156. ibidem.

III. Ipsum vero, sive per se, sive per alium conventibus generalibus in aliquo casu posse intervenire ibid. p. 452.

Sed non posse ferre suffragium. ibidem.

Posse officiales, et ministros non idoneos, ac exceptionibus obnoxios removere. ibidem.

Officiales teneri episcopo reddere rationem sive in visitatione, sive extra. ibidem.

Officiales non posse acceptare legata, et pecunias investire; sed quoad legata lucrativa, et erogationes posse id cum participatione episcopi. ibidem.

Tandem teneri contribuere expensis visitationis. ibidem.

II. In *Civitatis Plebis* resolvit.

Confratres mortis sese potuisse transferre ad aliam ecclesiam pro exercendis assuetis officiis. n. 157. p. 452.

Itemque se coadunare, et eligere officiales sine episcopi sive per se,

sive per alium interventu. n. 157. p. 452.

In casu non esse locum deputationi alterius.

Non posse confratres officiales confirmare, vel denuo eligere sine licentia ordinarii. ibidem.

Esse locum novae officialium extractioni, petita venia ab episcopo. ibidem.

II. In *Balneoregien.* edixit,

Non esse locum electioni alumni, et subministrationi, nec subsitneri electionem iam factam. n. 159. ibi.

Confratres ultimo deletos esse confirmandos, et novos electos ab episcopo esse delendos. ibi.

Restituendam esse confratribus facultatem administrandi, et exigendi reditus. ibidem.

Expensas litis non a confratribus solvendas esse, sed ex reditibus confraternitatis. ibidem.

II. In *Assisien.* edixit

Episcopum, vel vicarios foraneos certiorandos, et confratres monendos singulatim in propriis domibus pro conventibus extraordinariis tantum. n. 159. p. 454.

Ab administratoribus fieri non posse expensas ultra scutat. 3. sine consensu collegialiter dato; itemque sine venia episcopi. ibidem.

Officiales teneri deponere sortes censuum, aliorumque creditorum, et facere non posse investimenta sine ordinarii approbatione. ibid.

Deponenda subsidia dotalia statim post puellarum extractionem, vel nominationem. Ibidem.

Faciendum esse librum resolutionum, et codicem administrationis oeconomicae. ibidem.

Vota debere esse secreta, et sufficere pro re concludenda maiorem partem. ibidem.

Buxolos faciendos esse iuxta solitum, sed cum approbatione episcopi. ibidem.

Non esse locum circumscriptioni conventus, de quo res erat. ibid.

§. IV.

..fraternitas quoad aliquas controversias.

II. Decretum S. C. Rit. Urbis et Orbis super sodalitiis. n. 160. p. 457.

Confraternitates erectae in ecclesiis parochialibus quoad functiones non parochiales pendent a parocho. ibi.

Item erectae in capellis, vel oratoriis publicis, et privatis, quae adnexa sunt parochialibus. n. 162. ibi.

III. Minime vero eae erectae in aliis ecclesiis licet in ambitu parochiali. n. 163. p. 458.

Vel in oratoriis, quae seiuncta sint a parochialibus. n. 164. ibi.

Quae functiones sint de iuribus parochialibus, quae non? n. 165. et seq. ibi.

Nominatim recensentur functiones non parochiales, quae fieri possunt sine dependentia parochi. ibid.

II. Confratres recitare possunt horas canonicas, nisi aliter statuat ordinarius. n. 174. p. 459.

Item celebrare facere missam privatam. n. 175. ibi.

Confraternitatum capellani possunt denunciare vigilias et festa occurrentia. n. 175. ibi.

Parochus, invitis confratribus, nequit doctrinam christianam in eorum ecclesia tradere. n. 177. ibi.

Ibi possunt haberi conciones etiam in Quadragesima cum sola licentia episcopi. n. 178. ibi.

Non potest ibi celebrari missa sive lecta, sive cantata ante parochialem. n. 179. ibi.

Quando spectet ad parochum officium funebre facere super cadavera? num. 180. ibi.

In ambitu ecclesiarum fieri possunt processiones. num. 181. ibi.

Minime vero extra ambitum, nisi adsit licentia episcopi. n. 182. ibi.

Capellani stolam deferre nequeunt extra ecclesiam confratrum. n. 183. ibi.

Conventus
parvi Conventus, vulgo Conventini.

Episcopi adscriptionem huiusmodi omissam suppleant quoad ordinatos in maioribus ordinibus, et clericos, ac minoristas beneficiatos. n. 2. pag. 487.

Quoad hos, si beneficiati non sint, adscriptio non suppleatur, nisi utiles, aut necessarii ecclesiae iudicentur. ibid.

Quoad eos, qui legitime absunt possit congrua isthaec adscriptio differri. ibid.

III. Seminariorum alumni diebus tantum festis Cathedrali, alterive loci ecclesiae inserviant, et publicis processionibus interveniant, sublata quacumque maioris servitii consuetudine etiam immemorabili. numer. 3. p. 488.

Si ex lege fundationis, dotationis, aut acceptae elargitionis titulo aliter cautum fuerit, S. Sedes pro opportuna provisione adeatur. ibi.

III. Ut quis e clero saeculari, vel regulari ad sacros ordines admittatur, satis non est, ut linguam latinam, catechismum, et quaestiones circa ordinationem propositas intelligat, sed necesse est, ut scientiam, aliasque quaestiones eo gradu dignas per diligentem Inquisitionem sese habere comprobet. num. 4. ibi.

Ad sacerdotium obtinendum requiritur. ut quis Sacramenta administrare, populumque de rebus ad salutem necessariis edocere calleat, et theologiam moralem competenter agnoscat. ibi.

III. Episcopus domicilii ordinandum ab episcopo beneficii diligenter examinet, deque examine in testimonialibus fidem faciat: secus poenae incurrantur. n. 5. pag. 489.

Titulus ordinationis computandus est iuxta taxam loci domicilii, vel praecisae et continuae residentiae. ibi.

III. Clerici non incedentes, vel ulli ecclesiae non inservientes, nulla etiam praemissa monitione, fori privilegio privantur, et adscriptio deleatur: et si nihilominus sese minime corrigant, aliis clericalibus privilegiis spolientur. n. 6. p. 489.

Qui si beneficio aucti sint, et vitam a canonica disciplina absonam degant, praemissis monitionibus, aliisque servatis, puniantur, et beneficio etiam privari possint. ibi.

III. Consuetudo laudatur, qua ecclesiastici viri etiam beneficio carentes missae conventuali, aliisque functionibus cum superpelliceo alicubi intersunt. Curandum est, ut, ubi eadem non viget, inducatur. num. 7. pag. 490.

III. Et insuper, ut sacerdotalibus de re morali, ac liturgica conventibus iidem interveniant. ibi.

III. Beneficia sine praebenda supprimantur. num. 8. pag. 491.

Beneficia, quorum praebenda tertiam congruae subsientationis partem non exaequat, ad tonsuram assequendam ius minime tribuant. ibidem.

Ad ea beneficia nominare tamquam legata pia, satisfactis oneribus, liceat patronis tam ecclesiasticis, quam laicis. ibi.

III. Parochi diebus festis minime sese excusare possunt a divino verbo explicando, et christiana doctrina tradenda ullo praetextu sive consuetudinis immemorabilis, vel utriusque illius muneris alibi suppleti, num. 9. ibi.

III. Declaratur Const. S. Pii V. super congrua parochiali non maiori, quam centum, non minori, quam quinquaginta scutatorum pertinere ad vicarios perpetuos ecclesiarum, quae aliis ecclesiis, vel pio loco unitae sunt: eademque assignatio intelligatur de scutis argenteis iuliorum decem monetae romanae. num. 10. pag. 492.

III. Circa alios vicarios parochorum etiam temporarios congrua ex prudenti episcoporum iudicio, et conscientia assignetur. n. 11. ibi.

Si parochi hosce vicarios, ubi opus est, deputare negligant, supplendi ius esto episcopis. ibi.

Si vero a parochis nominentur, sed approbationem episcopi non obtineant, alii a parochis nominentur: qui si id non faciant, supplebunt episcopi. n. 11. p. 492.

III. Possunt episcopi vicarios coadiutores penes ecclesias in ambitu parochiae sitas pro utilitate parochianorum constituere, atque etiam novas parochias erigere, servatis servandis. num. 12. pag. 493.

III. Episcoporum praeminentia, et praecipua omnium rerum agendarum auctoritas sarta, tectaque servanda est. num. 13. ibi.

III. Ad religiosum habitum non admittuntur plures, quam religiosae domus vires sufferant. n. 14. p. 494.

III. Regulares, nonnisi ab episcopo loci ordinentur, modo privilegio apostolico praediti non sint. num. 15. ibi.

Qui si absit, vel ante mensem sese ordinationem per se ipsum non habiturum publice denunciaverit, ad quemcumque catholicum antistitem regulares ordinandi dimitti possunt. ibi.

III. Episcopi in mulierum monasteriis sive subiectis, sive exemptis, clausuram invigilent, ac servandam curent. num. 16. pag. 495.

III. Confessarii sive saeculares, sive regulares limitatam licentiam assecuti confessiones excipere nequeunt ultra limites constitutos, neque etiam ex vi bullae Cruciatae. numer. 17. ibi.

Confessarii sine approbatione localis ordinarii actualis confessiones neque ex indulto bullae Cruciatae excipere possunt. ibi.

Sufficit licentia ordinarii, qui cessaverit, etiam tacita, si non fuerit revocata. ibi.

III. Confessarii monasteriorum exemptorum ultra licentiam suorum praelatorum ab episcopo approbationem assequantur. n. 18. p. 496.

III. Episcopi confessarium extraordinarium in monasteriis exemptis deputare possint, si praelati regulares eum deputare negligant, vel si saltem quotannis confessarium diversi ordinis non nominent. n. 19. pag. 496.

III. Episcopi removeant quoslibet abusus in ecclesiis tum saecularibus, tum regularibus contra praescriptum coerimonialis episcoporum, ritualis Romani vel rubricae missalis et breviarii Romani, non attenta quacumque consuetudine, etiam immemorabili, quando sit irrationabilis. num. 20. ibi.

III. Item removeant abusus contra decretum Conc. Trid. de celebratione missarum, et procedant, reservata appellatione in devolutivo dumtaxat. num 21. pag.

Decretum Clementis XI. *15. Decembr. 1703.* circa oratoria, et altare portatile publicari et observari mandent. num. 22. ibi.

Si episcopi in laicorum domibus hospitio excipiantur sive occasione s. visitationis, sive itineris; etiam extra dioecesim cum in casibus a iure permissis, vel ex Apostolica venia moram faciant, possint erigere altare portatile, ibique celebrare. ibi.

Accurate servari curent decreta omnia *Sess. 25. Conc. Trid. de regul.*, non obstantibus privilegiis iuxta *Cap. 25. eiusdem sessionis* ad singula capita superiora extensum. num 23. ibi.

III. De appellationibus in causis criminalibus. num. 24. pag 498.

Confirmantur quaelibet pontificum dispositiones circa appellationes, et inhibitiones, n. 25. ibi.

III. Item omnia decreta, quae ad iudices conservatores, et modum, ac facultatem procedendi referuntur. num. 26. p. 499.

Accurata omnium decretorum Conc. Trid. observantia inculcatur. num. 27. ibi.

Ab eorum executione non datur appellatio in suspensivo, nisi adsit privilegium apostolicum post Conc. Trid. confirmatum, aut de novo concessum. ibi.

Item nisi adsit statutum, vel

concordia specialiter a S. Sede approbata. n. 27. pag. 499.

Item consuetudo centenaria, vel immemorabilis, probata per tres sententias conformes, aut unicam quae in rem iudicatam abiverit. ibi.

Ab executione eorumdem decretorum datur appellatio in devolutivo. ibi.

S. Cong. Conc. datur auctoritas huius constitutionis executionem curandi, eiusdemque decreta, et ordinationes interpretandi, ac declarandi. ibi.

Excipiuntur ea, quae ad coeremoniale, rituale, ac rubricas pertinent. ibi.

Datur solummodo recursus ad Summum Pontificem contra ea, quae a S. C. disposita fuerint. ibi.

III. Constitutionis hactenus expositae utilitas ac praestantia in ecclesiasticae disciplinae restauratione per universum catholicum orbem promovenda commendatur num. 11. ac 12. et sequ. pag. 332. et seq.

§. II.

Disciplina servanda in choro aliisque ecclesiasticis functionibus.

I. S. C. Conc. in *Interamnen.* edixit, abusum esse non tolerandum, quod diebus festis non punctentur nisi ii, qui post primum nocturnum choro adsint; et diebus ferialibus qui adsint post absolutos sex psalmos, et item, quod non exigatur multa statuta pro iis, qui processionibus intervenire detrectent; denique in tribus hisce casibus non tolerari contrariam consuetudinem. num. 165. pag. 328.

I. In hac re sequenda proponitur norma a S. Carolo Borromaeo sancita, et a Bened. XIV. inculcata, et qualis eadem sit, exponitur. ibi. pag. 329.

I. S. C. Conc. in *Placentina* declaravit, canonicos, et beneficiatos eiusdam collegiatae distributiones non capere, dum tempore chori confessiones audiunt, item ante vel post confessiones auditas privatim horas canonicas recitant. n. 166. pag. 329.

Item nec ii, qui confabulantur; quod intelligendum, si plures collocutiones fiant in eadem hora. ibi.

Distributiones autem capiunt ii duo, qui tempore a synodi et capituli sanctione praefinito missam celebrant. ibi.

I. Quamvis sit regula generatim, ne capitulares ultra tertiam partem simul a choro absint, nihilominus in casibus particularibus id relinquitur arbitrio episcopi et capituli. num. 167. pag. 330.

S. C. Rit. definivit, capitulares teneri obedire magistro coeremoniarum in his, quae divinum cultum respiciunt; eorum siquidem director, non famulus est. n. 168. ibi.

I. Librum coeremoniarum ad unguem servandum esse, nisi diversimode ex consuetudine immemorabili inductum sit. num. 169. pag. 331.

Eumdem non tollere laudabiles consuetudines, et ubique in catholico orbe observandum 169. Canonicis uti singulis nullam praecedentiam, et praerogativam deberi. num. 170. ibi.

Iisdem non licere uti rochetto, et mozzetta in administratione sacramentorum. num. 171. ibi.

I. Bene vero in praedicatione verbi Dei, dummodo agatur de propria ecclesia, vel aliis, ubi usus adest, cappam et mozzettam deferendi. ibi. pag. 332.

In administratione sacramentorum canonicis tempore aestivo licet superpelliceum rochetto imponere, minime vero aliis temporibus. ibi.

Episcopum posse prohibere, ne missae privatae celebrentur, dum ipse missam solemniter celebrat. num. 172. ibi.

I. Canonicis collegiatae deberi praecedentiam supra alios in ecclesiis parochialibus praeter celebrantem atque etiam in synodo. num. 173. ibi.

Missas solemnes in parochiali spectare ad parochum. n. 173. p. 332.

Officium super cadaveribus a parocho peragi debere, etiamsi interveniat capitulum. ibi. p. 333.

Parochum prothonotarium almutia uti non posse. ibi.

Collegiatam antiquiorem praecedere recentiori. ibi.

Canonicum in ecclesiasticis functionibus uti non posse bireto doctorali num. 174. ibi.

Sed non idcirco amittere distributiones. ibi.

II. Quando celebrat episcopus, presbyteros assistentes partem semper obtri debere a prima dignitate. ibi. pag. 334.

Idem valere, quando episcopus benedictionem candelarum, palmarum, cinerum peragit. ibi.

Si episcopus non celebrat, sed est praesens, digniorem canonicum esse debere presbyterum assistentem. ibi.

I. Consuetudinem, ut, deficientibus diacono, et subdiacono altari ministrent laici, tamquam abusum non esse tolerandum, ac potius missam per solum presbyterum esse cantandam num. 175. ibi.

Missam conventualem celebrari non debere, nisi hora a rubricis praescripta. ibi.

Decreta sacrorum rituum tollere contrarias consuetudines etiam immemorabiles. num. 176. ibi.

Sed in casibus particularibus ad ipsam recurrendum esse. ibi.

De chori disciplina scite et copiose agit synodus Fulginatensis. ibi. pag. 333. (1).

Dismembratio. Vid. *Parochus.* §. I.

Dispensatio. Vid. *Admissio religiosorum. Vox activa et passiva. Instituta vol. simpl.* §. IV. *Votum*

Dispositio ad pias causas. Vid. *Episcopus* §. I.

§. I.

Distributiones-generalia

I. Distributionum usum Ivo Carnotensis in suam dioecesim invexit, ius pontificium, et synodus Tridentina eumdem ad universam ecclesiam extendit. num. 27. p. 259.

Eae constituendae sunt per separationem tertiae partis fructuum beneficiatium.

I. Alicubi distributiones stant loco praebendae. num. 28. pag. 260.

Hisce in casibus una et altera distributionum pars praebendae naturam assumit; tertia propriam distributionum naturam retinet, ita ut toto anno, qui sint praesentes, omnem distributionum summam capiant, qui absentes tertiam tantummodo. num. 29. ibi.

Ordinario adest in capitulis massa communis, ex qua distributiones desumuntur. num. 30. ibi.

Alibi usitantur *punctaturae,* quae in hoc consistunt, ut, quando abest aliquis, de suo tantum amittat, persolvatque, quantum ex lege distributionum percipere debuisset. numer. 31. ibi.

I. Ceterum quae normae in distributionum ratione, eaedem in punctaturis observandae sunt. n. 32. pag. 261.

Distributionum lex, non obstante contraria consuetudine, observanda est. num. 33. ibi.

Si pro inducendis distributionibus, ubi non sunt difficultas offendatur, expeditius est *punctaturas* instituere, idque praesertim accidit, ubi praebendae sunt separatae, ac separatim administrantur. n. 34. ibi.

Punctaturae persolvi possunt ex aliquo communi fundo, quin tamen data necessitate, prohibitum sit ad praebendae fructus manus apponere. ibi.

(1) Hic articulus generalis est ac latissime patet: eo enim redigitur quidquid de canonicis et cunctis choralibus *Cap. III.* (Vid. *Vol. I. a pag* 244 *ad* 333.) expositum est. Si quod igitur singulare eius rei caput inquirendum occurrat, lectorem rogamus, ut vocabula eidem respondentia consulat.

III. Idipsum dicendum est de iis, qui tempore officii divini missam privatam celebrant. n. 4. p. 189.

Et quamvis id negent aliqui, alii affirmant; quibuscum conveniunt S. Congregationis Conc. declarationes. ibidem.

Dummodo tamen id non iusserint superiores. ibidem.

Quos tamen S. Cong. admoneri voluit, ut ab huiusmodi iussu se abstineant. ibidem.

Aliquando requisita est causa commoditatis populi, et necessitatis, vel utilitatis ecclesiae. ibidem.

III. Lucrantur distributiones canonici, qui episcopo assistunt Pontificalia intra, vel extra cathedralem peragenti, vel missam pontificaliter celebranti. n. 6. et seq. p. 191.

Minime vero qui assistunt episcopo missam privatam offerenti. ibidem.

III. Canonici episcopo inservientes iuxta Concil. Trid. praebendarum fructus, non distributiones lucrantur. n. 7. et seq. ibi.

Et si distributiones stant loco praebendae, duas distributionum partes capiunt, amissa tertia. ibid.

III Idem dic de canonicis episcopum per dioecesim comitantibus. n. 9. et seq. p. 192.

Aliquando S. Cong. indultum ob fructuum tenuitatem concessit. ibi.

III. Canonici distributiones lucrantur pro tempore, quo vere absunt ob negotia capituli; et episcopus examinet, an isthaec causa vere subsit. n. 11. p. 193.

III. De distributionibus non participant, qui absunt ob praedicationis munus. n. 12. p. 194.

III. Pro examinatoribus synodalibus confessorum et ordinandorum peritiam explorantibus S. C. indultum concedere consuevit. n. 13. p. 195.

III. Magistri iuris Pontificii, et S. Theologiae in universitatibus absentes a choro praebendae fructus faciunt suos, minime vero participant de distributionibus. n. 14. et seq. ibi.

Et si nulli, vel exigui sint fructus praebendae, tertiam tantum amittunt. n. 14. et seq. pag. 195.

Neque S. C. indulta super hac re concedere consuevit. ibidem.

Haec valent aliquando etiam pro dictis professoribus in seminario. ibidem.

III. Rectores seminariorum ad distributiones non admitti, docet Fagnanus. n. 16. p. 196.

S. C. aliquando iisdem indultum tribuit. ibidem.

Capitulares, qui actuarii, vel provicarii munus exercent distributiones non lucrantur, quin prosit consuetudo. n. 17. ib.

III. Canonici, qui nullo cum stipendio cancellarii munere funguntur, lucrantur distributiones pro iis horis, quibus in archivio distinentur pro capituli negotiis. n. 18. p. 197.

Distributiones male perceptae restitui debent; sed, accedente bona fide, eas condonare potest S. C. ibi.

III. S. C. in dicta *Tranen.* declaravit. n. 19. ibi.

III. Canonicos tempore officii divini confessiones audientes non lucrari distributiones, excepto poenitentiario. n. 20. p. 299.

Neque canonicos missam privatam celebrantes, nisi de licentia praefecti chori et in populi commodum. ibidem.

Lucrari canonicos assistentes episcopo in pontificalibus, aliisque functionibus, minime vero in missa privata. ibidem.

Non lucrari canonicos assistentes episcopo in dioecesis negotiis agendis, vel ipsum comitantes in dioecesi. ibidem.

Lucrari canonicos expendentes rationes capituli per tempus ab episcopo praefiniendum. ibidem.

Non lucrari canonicos praedicationis munus exercentes, nec examina recipientes confessariorum, et ordinandorum, nec rectores, administratores, professores, et examinatores in seminario, nec provicarium generalem, cancellarios, et actuarios curiae episcopalis. ibidem.

Lucrari canonicum administratorem rerum capitularium pro diebus et horis, minime vero aliorum negotiorum. n. 20. p. 299.

Cancellarium capituli in archivio distentum non lucrari, nisi in causa urgentiae. ibidem.

Absolutionem, et condonationem distributionum male perceptarum concedendam, celebrata missa cantata universo adstante capitulo. ibi.

I. Iis locis, in quibus R. C. A. privilegia ac iura sua exercet super fructibus vacantium praebendarum, spoliorum collector puncturas persolvit, quas praebendae possessor persolvere debuisset. n. 131. p. 110.

Alia. V. *Indultum. Ordinatio.* §. III.

§. II.

Distributiones quoad eos, qui lucrantur, vel non.

I. Ex iure communi, et Conc. Trid. sanctione distributiones percipiunt ii, qui absunt ob infirmitatem, ob iustam, et rationabilem corporis necessitatem, et ob evidentem ecclesiae necessitatem. n. 53. p. 273.

Si aegritudo ab officio ex iure civili infirmum excusat, multo magis ex iure canonico. ibi.

I. Itaque infirmi distributiones lucrantur ordinarias perinde ac actu adessent, itemque augmenta profecta ex illegitime absentium fallentiis, quin obsit statutum, quod uti irrationabile censendum est. n. 54. p. 274.

Imo percipiunt et distributiones extraordinarias, nisi obstet dispositio donatorum, statutum, et consuetudo, prout in *Aquilana*, quae mox allegabitur. ibi.

At constare debet de impedimento ab aegritudine dimanante, de servitio tempore sanitatis laudabiliter praestito, de qualitate aegritudinis, quae talis non sit, ut diu urbem circumire, et noctu coetus adire permittat. n. 55. ibi.

I. Itaque iurata accedat medici fides. n. 56. p. 275.

I. Sufficit tamen morbus, qui licet per se levis gravior ob accessum ad chorum evadat. n. 57. p. 275.

Nec officit, si aeger aliquantisper sanitatis causa a domo exeat, vel ex medicorum praescripto ad balnea, vel aerem commutandum alio se transferat. n. 58. ibi.

Quae hactenus dicta sunt confirmantur ex declaratione in *Nucerina Serv. Chor. 17. Febr. 1838.* et *Aquilana 16. Iulii 1745.* n. 59. ibi.

I. Quae antecedenti numero posita sunt minime pugnant cum iis, quae numero 54. praemissa fuerunt et explicata. n. 60. p. 276.

S. C. C. in *Avenionen.* resolvit, medici attestationes esse debere iuratas, et recipiendas esse a capitulo, licet habitualiter et periodice exhibitas; licere verumtamen capitulo visitare infirmum, et si dubitetur de infirmitate, archiepiscopum uti posse iure suo. n. 61. ibi.

I. Coecus inter infirmos accensendus est. n. 62. p. 277.

Distributiones percipiendi iure potitur a die contractae coecitatis; adeoque distributiones hactenus forte negatae, sunt restituendae. numer. 63. ibi.

Idem immunis est ab onere celebrandi missas. ibi.

Aliter dicendum est de coecutiente, nisi ob peculiares circumstantias cum eo indulgentiam adhibuerit Apostolica Sedes. n. 64. ibi.

I. Tempore pestis absenti debentur distributiones, si idem diligenter servire solitus fuerit, et si probetur legitima consuetudo. n. 65. p. 278.

Episcopi iudicio remissum est, quando pestis iustam absentiae causam suppeditet. ibidem.

Iustam causam praebet absentia ex inimicitia contracta ob principis indignationem, et quamlibet iustam molestiam, si ceteroquin absens diligenter inservire solitus fuerit. n 66. ibi.

I. Idem dicendum est de iis, qui obsecuti Pontificis prohibitioni in precibus non recitandis, vel non edendo

iuramento a principe saeculari peregre abire coacti fuerint. n. 67. p. 278.

I. Distributiones percipiunt qui indebite carcere detinentur, dummodo diligenter inservire soliti fuerint; indebitam detentionem comprobat amica sententia, quae in remindicatam transierit. n. 68. p. 279.

I. Sententia propitia censetur, qua quis absolvitur cum clausula *ex hactenus deductis non constare*. n. 69. p. 279.

Aliter est, si quis dimittatur cum clausula *ex quo satis*. ibidem.

I. Cum in S. C. Ep. et Reg. quidam sacerdos de homicidio accusatus prima sententia dimissus fuisset cum praecepto *de se repraehesentando novis, vel non novis supervenientibus indiciis* eadem S. C. ei distributiones non deberi declaravit. numer. 70. p. 280.

Cum autem altera sententia pronunciatum fuisset locum non esse reassumendae novae inquisitioni, nisi cum nova inditia, et nova deducta supervenissent, eadem S. C. declaravit, a die huiusce sententiae distributiones deberi, iis exceptis, quae praesentibus debentur. n. 71. ibidem.

I. Duo textus *Cap. un. Consuetudinem de non res. in 6.*, et *Cap. Cum non deceat de Elect. in 6.* ita conciliantur, ut absenti propter utilitatem ecclesiae debeantur distributiones iuxta primum, si adsit consuetudo; minime vero deberi iuxta alterum, si consuetudo desit. n. 72. p. 281.

In hoc attenditur utilitas ecclesiae particularis, minime vero universalis. n. 73. ibi.

Utilitas huiusmodi adesse censetur, cum quis abest pro agendis universi capituli, vel ecclesiae negotiis; nec pro abessendo requiritur episcopi facultas. n. 74. ibi.

Huic tamen ius est examinare, an causa negotiorum vere subsit, et prohibere, ne collusioni, ac remissioni locus fiat. ibidem.

I. Ut quis abesse possit pro negotio suae praebendae particularis requiritur licentia episcopi. n. 75. p. 282.

Aliquando requisitum est, ut episcopi iudicio is litem per procuratorem agere, ac absolvere nequiret: Aliquando vero praebendae fructus tempore absentiae, nequaquam distributiones deberi declaratum est. n. 76. ibi.

I. Theologo, et poenitentiario ob officium suum absentibus distributiones debentur. n. 77. p. 283.

Item et canonico parocho, cui iuxta civitatem cura immineat pro tempore, quo curae operam navat. n. 78. ibi.

Canonicus, cui adnexa est cura animarum extra civitatem in dioecesi, ius habet ad fructus canonicales, non autem ad distributiones: utraque debentur canonico intra cathedralem curam animarum adnexam habenti pro horis, quibus actu munera parochialia exercet, onerata ceteroquin eiusdem conscientia. ibidem.

I. Quando cura habitualis penes capitulum residet, et actualis penes unum de gremio, quamvis amovibilem ad nutum, distributiones pro horis, ut supra, ei debentur. n. 79. pag. 284.

Quando autem actualis exerceri potest ab uno extra gremium, soluta congrua mercede, aliter dicendum est, quamvis forte per accidens, eadem soluta pensione, uni de gremio cura actualis concredita fuerit. ibidem.

Si extra cathedralem neque habitu, neque actu capitulo cura insidet, neque fructus, neque distributiones canonico, vel beneficiario eam exercenti percipere competit. n. 80. ib.

I. Licet episcopo duos non plures ex capitulo cathedrali, vel collegiatarum dioeceseos in suum servitium assumere, qui interim praebendae fructus suos faciunt. n. 81. p. 285.

Ad hunc tamen effectum nefas eidem est adsumere canonicos parochos, vel canonicos coadiutores. n. 82. ibi.

exercens a choro absens fructus canonicales, non vero distributiones percipit. n. 95. p. 290.

Item canonici examinatores synodales, si tempore choralium officiorum examini adstant. ibidem.

Item canonici tribunali S. Officii inservientes; item visitantes ecclesiam Lauretanam, et Angelorum de Assisio, aliaque pia opera exercentes, si intra tres menses eam peregrinationem impleant. ibidem.

Item magistri caeremoniarum. ibidem.

Item praefecti sacris Exercitiis. ibidem.

Item universitati inservientes. ib.

I. Canonici et beneficiati organa pulsantes, vel musice canentes distributiones percipiunt, si nullum ad hoc habent stipendium; si habent, amittunt et possunt cogi aliis poenis ut choro intersint. n. 96. p. 291.

Canonici insigniti aliqua honorificentia, quae habitum proprium habeat, si, canonicali habitu seposito, habitu eidem honorificentiae proprio in choro adsistant, uti absentes habentur, ac distributiones deperdunt. n. 97. ibi.

Aliter est, si canonici in choro adsint cum bireto doctorali cum quatuor apicibus cooperti, licet id licitum nequaquam sit. n. 98. ibi.

I. Si non intercedente ordinaria canonica causa, aequa alia extra ordinem causa adsit, cur a choro abesse, et interim distributiones non auferri suadeat, adest S. C. Conc., quae opportuna impertitur indulta in casibus peculiaribus. n. 99. p. 292.

De huiusinodi peculiaribus indultis actum est in *Romana Indultorum 6 Maii 1820.* ibidem.

In *Tranen. Distrib. 20. Dec. 1862.* (Vid. §. *praeced.*) dubia, quae materiam hactenus expositam continent, enucleatim declarantur. n. 100. ibi.

Cetera de distributionibus. V. *Canonicus* §. I. II. *Chorus* §. I. II. III. *Disciplina* §. II. *Indultum. Seminarium.* §. I. *Praebenda.*

Doctrina christiana.

III. Affertur constit. « *Etsi minime* » Bened. XIV. super doctrina Christiana. n. 1. p. 256.

Pontificis cura super fidelium instructione. ibidem.

Aliqua mysteria fidei explicite credenda de necessitati medii, aliqua de necessitate praecepti. ibid.

Tenenda quoque morum disciplina. ibidem.

Episcoporum officium quoad doctrinam christianam. n. 2. ibi.

Quatenus extendatur. ibidem.

III. Exempla sanctorum episcoporum. n. 3. p. 258.

Inferiorum pastorum opera ab episcopis dirigenda. n. 4. ibi.

Parochorum munus duplex, praedicandi, et catechizandi. n. 5. ibi.

III. Eorum labor ab aliis de clero sublevandus. n. 6. p. 259.

Item a puerorum, ac puellarum magistris.

Necnon a patribus familias, et ab aliis laicis viris, et mulieribus, et a piis sodalitiis in hunc finem erectis. n. 7. ibi.

III. Christiana institutio omni aetati necessaria. n. 8. p. 260.

Quid agendum cum pueris? numer. 9. ibi.

Quid cum adolescentibus, qui ad ordines promoveri cupiunt. n. 10. ibidem.

III. Quid cum iis, qui matrimonio iungendi sunt. n. 11. p. 261.

Ignorantibus quae scire oportet necessitate medii deneganda est absolutio. n. 12. ibi

Quid agendum cum ignorantibus quae scienda sunt necessitate praecepti? ibidem.

Impedimenta quae obiiciuntur? n. 13. ibi.

In aliquibus ecclesiis ruralibus non permittenda missarum celebratio, nisi post missam parochialem. n. 14. ibi.

In aliis iniungendum est praesbyteris non curatis, ut populum instruant. ibidem.

Domus parochialis.

E

Ecclesia quoad restaurationem.

§. I.

Episcopus quoad executionem legati missarum, aliorumque onerum.

§. II.

Episcopus quoad iurisdictionem super instituta votorum simplicium.

§. III.

Episcopus quoad praedicationem.

§. IV.

Episcopus quoad procurationem.

§. V.

Episcopus quoad residentiam.

§. VI.

Episcopus quoad generalem dioecesis visitationem.

relictum est arbitrio episcopi. numer. 35. p. 134.

Idem dicendum est de loco, nisi quod a cathedrali eam incipere congruentius est. n. 36. ibi.

Circa coercitionis remedia contra personas, visitationem subire detrectantes, quidquid utrinque dicatur, prudentiae episcopi relinquendum videtur. n. 37. ibi.

I. Expedit maxime, ut episcopalem visitationem sacrae missiones praecedant. n. 38. p. 135.

Sive per se episcopus, sive per alios Verbum Dei in visitatione praedicet. n. 39. ibi.

Nominantur doctores, qui commostrant, quid episcopus de cetero in visitatione facere debeat. ibid.

Decreta S. Visitationis promulgari debent, modus vero promulgationis episcopi arbitrio relinquitur. n. 40. ibi.

I. Circa appellationem a decretis S. Visitationis standum est constit. Bened. XIV. n. 41. p. 136.

Eiusdem dispositiones innuuntur. ibidem.

Quid facere debeat episcopus post expletam S. Visitationem, ut decreta executioni mandentur, docet Bened. XIV. const. « *Uti primum.* » n. 42. ibi.

§. VII.

Episcopus quoad specialem Visitationem locorum piorum.

II. Affertur per extensum *Cap. 8. sess. 22. de Reform.* quod apprime convenit cum *Cap. Contingit de Ref. Dom.* n. 232. p. 481.

II. Loca pia sub immediata regum protectione visitare nequeunt episcopi sine regia venia. num. 233. p. 482.

Si dubitatur, an locus pius sub regia protectione sit, cognitio ac definitio causae pertinet ad episcopum. n. 234. ibi.

Conc. Tridentinum circa loca pia nihil derogavit episcoporum potestati in rebus spiritualibus ac mere ecclesiasticis. n. 235. ibi.

II. Loca pia alias non exempta, licet regio iuripatronatui obnoxia a iurisdictione et visitatione episcoporum non subtrahuntur, haud obstante consuetudine immemorabili in contrarium allata. n. 236. p. 483.

Regum nomine ad effectum, de quo agitur, non veniunt sublimes principes, licet regalia iura et regis titulum obtineant. n. 237. ibi.

II. Laicalis loci pii qualitas impedimento non est, quominus ab episcopo visitari possit. n. 238. p. 484.

Loca pia privata ad privatos pertinentia ab episcopo visitari possunt in casibus a iure concessis, nisi episcopus in fundatione expresse fuerit exclusus; quae exclusio ad rationum redditionem non extenditur. n. 239. ibi.

Neque officit, quod in *Cap. 8. sess. 22. de Reform.* clausula non accedat « *nisi aliter in fundatione cautum fuerit.* » n. 240. ibi.

Si post indictam visitationem oriatur dubium de loci exemptione, satius est, ut episcopus a visitatione supersedeat, remque definiendam S. Congregationi remittat. numer. 241. ibi.

II. Loca pia episcopi visitationi subsunt, licet alias sub municipii, ac provinciae praesidis auctoritate subsint, veluti alicubi fit in Pontificia ditione ex circulari card. Consalvi *21. Iul. 1819.* n 242. p. 485.

Item tametsi eadem universitatum curae subiiciantur. n. 243. ibi.

II. Privilegium exemptionis non includit exemptionem a visitatione. n. 244. p. 486.

Sodalitates in regularium ecclesiis erectae episcopi visitationem, ac iurisdictionem non effugiunt. numer. 245. ibi.

Nec officeret observantia contraria etiam immemorabilis. n. 246. ib.

II. Plures afferuntur peculiares S. C. Conc. declarationes. n. 247. p. 487.

S. C. in *Tudertina* declaravit,

Ecclesiam, et hospitale consolationis, non obstante privilegio Apostolico, subiicere episcopi iurisdi-

ctioni, ac visitationi quoad concernentia cultum divinum. num. 248. p. 487.

Eiusdem administratores teneri rationem reddere, et episcopo incumbere executionem piarum voluntatum. ibidem.

Eosdem episcopo subiacere circa alienationem bonorum eorum, quae tantummodo missarum oneribus subiecta sunt. ibidem.

II In *Liparen.*, in qua quaerebatur, an hospitale erectum sine episcopi interventu, sine capella, altari, campanis, ac beneficio immunitatis, exemptum esset omnino a visitatione episcopi, S. C. respondit, non esse exemptum quoad rationum redditionem, licet ab hospitalis fundatore circa administrationem quaelibet auctoritas fuisset exclusa. n. 249. ibi.

II. In *Fanen.* declaravit,

Ius visitandi loca pia, de quibus agebatur, competere episcopo iuxta formam Concilii, salva auctoritate curiae legationis in exercendis administrationibus oeconomicis. numer. 250. p. 488.

II. In *Montis alti* declaravit,

Loca pia Montis Elpari iurisdictioni, visitationi, ac reformationi episcopi subesse. n. 251. ibi.

Administrationem bonorum dependenter ab episcopo per communitatem exercendam. ibidem.

Episcopo competere ius tum faciendi ordinationes pro recta bonorum administratione, tum officiales approbandi. ibidem.

Item approbandi resolutiones captas pro contractibus innovandis, minime vero pro exigendis eleemosynis. ibidem.

Item removendi administratores non idoneos, vel male gerentes, minime vero novos subrogandi. ibidem.

Item exigendi rationum redditionem a syndacatoribus. ibidem.

Exequendi sententiam syndacatoriam, et inquirendi contra debitores. ibidem.

Tandem declaravit, substineri electiones officialium iam factas, accedente episcopi approbatione. n. 251. p. 488.

II. In *Spoletana* declaravit,

Deputatos hospitalis Trebiensis a communitate electos indigere episcopi confirmatione, et subesse episcopo in omnibus negotiis ad formam Concilii pro non exemptis. n. 252. p. 489.

II. In *Perusina* edixit, sodalitia in regularium ecclesia constituta non participare de regularium exemptione. n. 253. p. 490.

In *Civitatis Castelli* declaravit,

Non constare de exemptione, bene vero de bono iure episcopi visitandi sodalitium in regulari ecclesia erectum, et exigendi rationum redditionem, etiamsi consuetudo contraria trium saeculorum ostenderetur. n. 254. ibi.

In *Bergomen.* declaravit,

Constare de exemptione S. Mariae, et sodalitii ibidem erecti ex privilegio a Nicolao V. concesso, servatis tamen moderationibus a Conc. Trid. decretis, deque iure episcopi eam visitandi iure delegato. n. 255. ibi.

II. S. C. Ep. et Reg. in *Lucana*, cuius facti species refertur, declaravit, operariis S. Crucis ius esse administrandi reditus omnes absque dependentia capituli, sed cum dependentia archiepiscopi, recipiendi, et administrandi eleemosynas, custodiendi sacras supellectiles, et conficiendi inventarium. Clavem autem sacri Vultus a capitulo retinendam esse subiecit. n. 256. *et seq.* p. 491.

II. Posthac vero declaratum est clavim SS̃mi Vultus a capitulo conservari debere, et salvam item esse debere archiepiscopi auctoritatem quoad erogationem eelemosynarum n. 258. p. 493.

§. VIII.

Episcopi quoad reddendas locorum piorum rationes.

II. Affertur decretum *Cap. 9. sess. 22. de Ref.* n. 259. p. 497.

II. Ordinarii locorum possunt exigere iuramentum de fideliter administrando ab administratoribus locorum, et legatorum piorum. n. 260. p. 497.

Possunt etiam ab ipsis rationes, et computa administrationis exigere tam in visitatione, quam extra per suum delegatum. ibidem.

Ordinarii possunt rationum redditionem exigere, etiamsi testator, seu fundator id expresse prohibuerit, et etiamsi disposuisset, quod legatum esset nullum, quando episcopus se immisceret, et rationem exquireret ab executore, et administratore. n. 261. ibi.

II. Ab ordinario potest praecipi, ut administratores locorum piorum singulis annis rationem reddant. n. 262. p. 498.

Quin etiam administratores locorum privatorum, qui secundum iuris dispositionem visitari nequeunt, ad rationum redditionem cogi ab ordinario possunt. ibidem.

Administratores locorum piorum licet exemptorum nullam rationem reddentes, episcopo eam posthac reddere tenentur. n. 263. ibi.

Redditio rationum danda est etiam episcopo a locis piis, quae sunt sub immediata regum protectione. n. 264. ibi.

Unde amplior est circa haec loca episcoporum potestas in rationum redditione, quam in visitatione. ibidem.

II. Episcopi cogere possunt quoslibet administratores, etiam canonicos cathedralis ad asportandos libros in aedem episcopalem, non tamen extra locum, ubi libri retinentur; hoc enim in casu aliquis ad eos libros recognoscendos deputari debet. n. 265. p. 499.

Administratores libros rationum conficere debent. n. 266. ibi.

Qua methodo conficiendi sint? ibidem.

Paginae ac folia ad hunc finem minime sufficiunt. ibidem.

Hanc redditionem effugere nequeunt administratores praetextu, quod eadem aliis detur. num. 266. p. 499.

II. Pro labore recognoscendi libros rationum nulla potest exigi merces. n. 267. p. 500.

Non prohibetur episcopus legem condere sive in synodo, sive extra, ne administratores confraternitatum sumptus extraordinarios supra certam summam faciant absque consensu confraternitatis, et venia episcopi. n. 268. ibi.

Adducuntur recentiores quaedam S. C. Conc. declarationes. n. 269. ib.

II. S. Cong. Conc. in *Iuvenacen.* declaravit,

Administratores et officiales locorum piorum in terra Terlitii facere debere erogationem proventuum cum scientia et approbatione episcopi. n. 270. p. 501.

Itemque redditionem rationum de hisce proventibus, et erogationes faciendas esse in visitatione, seu extra ad arbitrium episcopi. ibidem.

In *Comen.* censuit,

Confraternitatis et ecclesiae bona administrari posse cum sola dependentia ab episcopo, eique dumtaxat rationem reddi debere. numer. 271. ibi.

II. In *Faventina* declaravit,

Vocales, seu membra constituentia congregationem Paulinum teneri episcopo rationem reddere de administratione. n. 272. p. 502.

Minime verò teneri, ex oppido Brixichellae Faventiam deferre libros administrationis, nec una vice tantum. ibidem.

Posse eosdem eligere ratiocinatorem, qui assistat synodali rationum revisori, aut viro alias per episcopum deputato pro rationibus inspiciendis. ibidem.

Rationum redditionem gratis esse accipiendam. ibidem.

Teneri eosdem vocales eleemosynas distribuere annis dumtaxat penuriosis. ibidem.

Qui vero anni penuriosi indicari

I

Immunitas.

Indultum.

III. Indultarios pro diebus et horis semper esse punctandos, sed puncta esse delenda post allegatum circa sua munera impedimentum, onerata; et standum esse iudicio vicarii basilicarum, vel dignioris canonici. n. 5. p. 175.

Qua de causa SSmus indulta huiusmodi iterum expendi voluerit? n. 6. ibi.

III. S. C. eadem indulta causa studiorum, vel causa valetudinis elargiri semper soluit. n. 7 p. 76.

Infirmitas, et rationabilis corporis necessitas, et evidens ecclesiae utilitas excusat a choro, nec distributionum privationem importat. ibidem.

Quaenam sint distributiones dictae *inter praesentes?*

Eae non percipiuntur ab iis, qui absunt a choro etiam ex iusta causa, vel ex Apostolico indulto. ibid.

Et quando has easdem lucrandi Ius Apostolica Sedes indulget, excipiuntur eae, quas ex disponentium voluntate a phisice praesentibus dumtaxat acquiri cautum est. n. 8. ibi.

Aliud est Indultum non interveniendi choro pro diebus et horis; aliud non residendi in loco beneficii. ibidem.

III. Hoc alterum difficilius conceditur; et quaenam ratio sit? num. 9. p. 177.

Indultum abessendi, amissis, concedi solet praedicatoribus adventus, et quadragesimae. n. 10. ibi.

Conceditur lectoribus S. Theologiae in universitatibus, amissis. numer. 11. ibi.

S. C. concessit archipresbytero Caliendi in seminario theologiam edocenti pro horis matutinis, in diebus lectionum, ad triennium in *Feretrana*. ibidem.

III. Excepto casu necessitatis, Indultum non conceditur canonicis, qui occupati sunt in excipiendis confessionibus in ecclesia, vel extra, qui missam privatam legunt, qui missiones praebent extra urbem, aliaque exequuntur pietatis officia. n. 12. p. 177.

Ex speciali indulto punctandi non sunt, qui per decendium in quadragesima catechismum explicant. ibidem.

III. Qui privatarum personarum, etiam cardinalium servitio addicti sunt, indulta non consequuntur. n. 13. p. 178.

III. Coadiutoribus non conceditur indultum causa studiorum n. 14. ibi.

Neque etiam ratione muneris in Romana curia. n. 14. ibi.

III. S. C. resolvit in causa *Dubia Indultorum*,

Indulta abessendi pro addictis S. Sedi in ecclesiastico, vel temporali munere esse confirmanda, et concedenda pro diebus et horis, amissis distributionibus inter praesentes. n. 15. p. 179.

Aliter esse agendum, si absint ab urbe, exceptis nunciis, et internunciis. ibidem.

Inservientibus in congregationibus ecclesiasticis esse concedenda pro diebus et horis, amissis. ibid.

Inservientibus capellae Pontificiae esse concedenda pro diebus et horis, amissis, onerata, et iuxta alias cautiones. ibidem.

Lectoribus in publicis universitatibus concedenda pro diebus, et horis, amissis. ibidem

Excipientibus confessiones, vacantibus exercitio missionum, aliisque pietatis operibus non esse concedenda. ibidem.

Idem dic de coadiutoribus, et privatae personae famulantibus, exceptis caudatariis iuxta decretum anni 1690. ibidem.

Tandem iuxta hasce resolutiones moderanda praeterita indulta, et in posterum esse concedenda dumtaxat a S. C. Conc., nec valere, nisi post executoriale decretum. ibidem.

II. S. C. alias rescripsit, executioni dandum rescriptum canonici Sabatino in servitio episcopi occupati pro percipiendis fructibus canoni-

§. I.

Instituta monialium votorum simplicium. Generalia.

§. II.

Instituta votorum simplicium quoad approbationem.

§. III.

Instituta quoad generalissam.

§. IV.

Miscellanea circa instituta votorum simplicium.

§. V.

Instituta votorum simplicium quoad Virgines Anglicanas.

III. Postero tempore aliud fundatum fuit in Bavaria institutum Virginum Anglicanarum ab eo, quod fundavit Maria Warth plane dissimile ac diversum, et apostolica Sedes peremptorie reprobavit, adeoque cum eo minime confundendum. num. 3. pag. 366.

III. Huius alterius instituti constitutiones approbavit Clemens XI. numer. 4. pag. 367.

Ibi de Iesuitissis nulla fit mentio; neque reprobationi ab apostolica Sede iam emissae derogatur. numer. 5. ibi.

III. Approbatio constitutionum praedicta non extenditur ad institutum ipsum: ac multo minus ad institutum Mariae Warth. n. 6. p. 368.

Clemens XI. Urbani VIII. Constitutionem non modo non abrogare, sed nec moderari voluit. n. 7. ibi.

Resolutio quatuor priorum dubiorum, quae resolvenda proponebantur, quam Pontifex confirmat, Urbani VIII. Constitutionem innovat, et Clementis XI. Constitutionis sensum declarat. num. 8. pag. 369.

Exemplum affert ab illis quaestuariis, nempe eleemosynarum quaesitoribus petitum, qui a Conciliis reprobati fuerunt. n. 9. ibi.

III. Quin tamen omnes omnino eleemosynarum pro piis locis quaestores reprobati fuerint. numer. 10. pag. 370.

Series vitae Mariae Warth, cuius memoriam publico cultu minime dignam esse decernitur. n. 11. ibi.

III. Namque absque Sedis apostolicae auctoritate non licet attribuere cuiquam cultum, aliosque actus sanctis Coelitibus proprios. num. 12. pag. 371.

III. Pontifex progreditur ad decisionem propositae controversiae, quae pendet a qualitate instituti, et votorum, quae emittuntur. num. 13. pag. 372.

Resolutio quinti ac sexti dubii. ibidem.

Ad essentiam status religiosi requiritur approbatio S. Sedis, quin suffragetur approbatio constitutionum. 13. p. 372.

Vota non censentur solemnia, nisi emittantur in ordine, quem S. Sedes approbavit. ibidem.

III. S. C. Ep. et Reg. iam definivit Virgines Anglicanas non esse vere religiosas, quia vota solemnia non emittunt, aliisque de causis. numer. 14. pag. 373.

Nihilominus observantia iniungitur constit. « *Pastoralis curae* » super confessariis ordinariis, et extraordinariis. ibidem.

III. Plura conservatoria, praeter superiorissam localem, aliam generalem agnoscunt, et exempla afferuntur. num. 15. pag. 374.

III. De auctoritate superiorissae generalis, quae coercetur intra limites assignatos in responsione ad septimum dubium. n. 16. p. 375.

Huiusmodi generalissae pro meliore regimine institutae sunt, ac ordinariis subiiciuntur, et comprobantur exemplis. n. 17. p. 3. ibi.

III. Generalissa non habet facultatem sine episcopi licentia candidatas ad professionem admittendi, quam facultatem eidem generalissae delegari non vetatur. n. 18. p. 376.

Enumerantur actus, in quibus generalissa non potest auctoritatem exercere. num. 19. ibi.

III. Ex instituto, de quo res est, sub episcopi dependentia spiritualis utilitatis fructus sperare fas est, neque iuramentum generalissae a sacris Virginibus praestitum praeiudicat subiectioni ab iisdem delatae episcopo. num. 20. pag. 377.

Adducitur exemplum magistrarum piarum. num. 21. ibi.

III. Quae superiorissae generales habent sine praeiudicio obedientiae episcopo praestandae. numer. 22. pag. 378.

Episcopi Virgines Anglicanas benigne tractare, et instruere debent in iis rebus, quae institutum ipsum, et virginum officia respiciunt. numer. 23. ibi.

iuxta morem non applicabatur, applicari posset in satisfactionem missarum pro defunctis. n. 137. p. 314.

Attamen attentis gravisssimis, ac extraordinariis circumstantiis in *Clodien.* aliisque casibus S. C. ad decennium indulsit super missa secunda ac tertia sine cantu offerenda missis *de requiem* subroganda, missaque privata anniversariis substituenda. num. 138. et seq. ibi.

I. Celebratio missae pro benefactoribus in specie non suffragatur pro obligatione celebrandi pro benefactoribus in genere. n. 140. p. 315.

Item neque celebratio parochialis missae pro populo. ibidem.

• Quando parochus utriusque onera eodem die satisfacere tenetur, unam per se, alteram per alium suo sumptu celebrare debet. ibi.

I. Item non suffragatur pontificalis missa ab episcopo celebrata; qua concurrente, missa conventualis ab hebdomadario capituli ante vel post pontificalem lecta est celebranda. num. 141. n. 316.

II. Missa pro benefactoribus applicanda est, tametsi eorum memoria obliterata sit, vel agatur de capitulis noviter erectis, in quibus benefactores innotescunt. numer. 78. pag. 599.

II. Missa conventualis celebranda est iuxta ordinem in rubrica praescriptum, contra quem neque consuetudo immemorabilis praevalet. numer. 102. p. 617.

Quam consuetudinem aliquando tolerari posse S. C. C. ob speciales circumstantias indulsit. n. 103. ibi.

II. Iis diebus, in quibus SSmum Sacramentum exponitur, et in festo SSmi Corporis Christi, quo processio peragitur, qua hora missa conventualis celebranda sit, docet Gardellinus, cuius sententia recipitur. n. 104. p. 618.

Quoad horam celebrandi missam conventualem de Sancto, et de feria S. C. Rit. edixit servandas esse rubricas. num. 105. ibi.

II. Hasce missas cum cantu celebrandas esse censuit S. C., licet aliquando dispensationem concesserit, attento exiguo numero. numer. 106. pag. 619.

§. II.

Missa quoad absolutionem et reductionem.

II. Facultas reducendi missas a Conc. Trid. episcopis concessa coercebatur ad primam synodum exin habendam. n. 78. p. 426.

Nam ceteroquin eadem Summo Pontifici unice competit. ibidem.

II. Episcopi neque in limine fundationis missas reducere possunt, nisi id expresse a fundatoribus eis permissum fuerit. n. 79. p. 427.

Quid sit proprie reductio, remissio, condonatio, absolutio? n. 80. ibi.

Apostolica Sedes non semel episcopis facultatem concessit, atque etiam concedit, ut missas reducere possint. num. 81. et seq. ibi.

II. Formula huiusmodi facultatum. n. 83. et seq. pag. 428.

II. S. C. C. in concedenda reductione, et absolutione nonnullas normas observat. n. 85. p. 429.

Absolutio non conceditur, nisi ex rationabili causa. n. 86. ibi.

Ei, qui missas omitit sub spe malitiosa absolutionis, absolutio non suffragatur. ibidem.

Causa rationabilis est omissio sine culpa et redituum tenuitas. n. 87. ibi.

Aliter est, si adhuc supersint reditus sufficientes. n. 88. ibi.

In absolutione impertienda S.C.C. aliquam poenam salutarem imponit. n. 89. ibi.

II. Extrema paupertas, praesertim si de legatis consanguineis agitur, est altera rationabilis absolutionis causa. n. 90. pag. 430.

Paupertas distinguitur a mendicitate. n. 91. ibi.

Paupertas alia absoluta, alia relativa: qualis utraque sit? n. 92. et seq. ibi.

§. III.

Missa
quoad celebrationem missarum ex decreto Urbani VIII.

muneris exacte doceant omnes heic praescriptas conditiones adimpleri curasse. n. 34. p. 396.

III. Hactenus praemissa extenduntur ad omnes confraternitates, societates, altaria, et similia. num. 35. p. 397.

Sequuntur clausulae derogatoriae. n. 36. ibi.

§. IV.

Missa quoad translationem.

II. Si missae in ecclesia designata celebrari non possunt, licet episcopis earum translationem peragere. n. 108. p. 434.

II. Probatur etiam ex Concilii Trid. dispositione. n. 109. p. 435.

S. Cong. Conc. translationem aliquando concessit, aliquando negavit. n. 100. ibi.

Translatio non conceditur, si vel testatoris voluntati, vel divino cultui, vel populi commodo adversetur. n. 111. ibi.

II. Si ecclesia designata corruerit, in primis inspiciendum est, an reaedificari possit? n. 112. p. 436.

§. V.

Missa pro populo quoad obligationem eam applicandi singulis dominicis, festisque diebus.

I. In expendendis episcoporum relationibus semper, et nunc praesertim S. Cong. Conc. de missae pro populo obligatione adimplenda curam habet. n. 341. p. 417.

Praesentis disciplinae ratio expendenda sumitur, et in plura capita haec materia dispescitur. numer. 342. ibi.

I. Patrum Tridentinorum, summorumque Pontificum sanctionibus, quibus haec obligatio firmatur, accedunt declarationes S. C. Conc., ex quibus eadem celebratio ad omnes omnino dies festos extenditur. n. 343. p. 418.

I. Limita circa episcopos orientales iuxta ea quae in fine paragraphi sequentis adiiciuntur. num. 344. p. 419.

Const. Ben. XIV. « *Cum semper oblatas* » etsi primum pro Italia et insulis adiacentibus promulgata, ad omnem catholicum orbem hodie extenditur. n 345. ibi.

Id confirmatur ex literis encyclicis SSmi D. N. incipien. « *Amantissimi.* » n. 346. ibi.

(Praedictae constitutionis Bened. XIV. et encyclicae Pii IX. synopsis in hoc paragrapho inferius exhibetur).

I. De missa pro populo quoad dies reductos. n. 347. p. 420.

In concedenda festorum reductione, Pontifices nihil in ecclesiis circa divini officii ritum et ordinem immutari voluerunt. ibidem.

Nihilominus late invaluerat, ut missae pro populo oblatio omitteretur, licet Apostolica Sedes eiusdem adimplementum adsereret. ibidem.

Ad hanc rem accuratius expendendam, ac solidius confirmandam SSmus D. N. specialem congregationem deputavit. n. 348. ibi.

Itaque consultatio confecta est, in qua hoc argumentum fuse pertractabatur, ac, re proposita, emi patres declaraverunt, missam pro populo diebus reductis offerendam esse, et consulendum SSmo, ut hac de re literas Apostolicas ederet. n. 349. ibi.

I. Hinc Sanctitas Sua praedictas literas Apostolicas incip. « *Amantissimi* » edidit, cui omnes ubique fere parochi se conformarunt, aut veniam ab Apostolica Sede implorarunt. n. 350. p. 421.

III. Datur synopsis constitutionis Bened. XIV. incipien. « *Cum semper oblatas* » in qua agit de missa parochiali pro populo. n. 1. p. 151.

Pontifex pastorales sollicitudines cum episcopis libenter communicat. ibidem.

De applicatione missae pro pe-

Suam episcopis Pontifex benevolentiam ac studium declarat. numer. 10. p. 371.

III. Insimul paratum se praebet spiritualibus eorum dioecesum utilitatibus procurandis; cuius in rei pignus Apostolicam impertitur benedictionem. n. 11. p. 372.

§. VI.

Missa pro populo quoad eos, qui ipsam celebrare tenentur.

I. Primo loco ad missam pro populo sibi subdito tenentur episcopi, postquam episcopatus possessionem adepti fuerint. n. 351. p. 423.

Quae missa non deonerat canonicos a missa conventuali. ibidem.

I. Vicarius generalis, coadiutor vicarii Apostolici, et ipse vicarius Apostolicus ad missam pro populo non tenentur. n. 352. p. 424.

In S. Cong. Conc. proposita olim quaestio fuit, an tenerentur etiam praelati regulares, et quaestio indefinita remansit. n. 353. ibi.

Secundo tenentur parochi, qui actu, vel habitu curam parochialem administrant. n. 354. ibi.

Sive ii temporanei sint, sive perpetui, quin imo etiam vicarii in casibus, quibus iuxta Conc. Trid. deputari debent. n. 355. ibi.

Qui casus quinque sunt, et designantur. ibidem.

I. Quando habitualis animarum cura penes unam personam, actualis penes alteram residet, haec, non illa ad missam offerendam tenetur, sive ad tempus, sive in perpetuum camdem gerat. num. 356. p. 425.

I. Quando unus parochus duabus paroeciis unitis praesit, per unam missam suae obligationi satisfacit, si unio sit plenaria, et extinctiva; si tamen sit aeque principalis vel subiectiva, per alium debet alteram missam offerre. n. 357. *et seq.* p. 426.

I. Capellanos parochorum ad suppetias eisdem ferendas assumptos non afficit obligatio missae pro populo. n. 360. p. 427.

Item nec capellanos asylorum pro pauperibus, carcerum, nosocomiorum, ac similium. n. 361. ibi.

I. Item nec parochos missionarios, nisi praesint parochiae canonice in titulum pridem erectae. n. 362. p. 428.

Ex nuperrima declaratione S. C. de Prop. Fide vicarii Apostolici, et missionarii non tenentur *ex iustitia* missam pro populo applicare, nisi agatur de sedibus episcopalibus, et paroeciis in titulum erectis, ad easque pastorum legitimorum vices suppleturi missi fuerint. n. 363. ibi.

Seclusa tamen omni obligationis vi, decet *ex charitate* tantum ut eam applicent. ibidem.

Vicarius Apostolicus Surinamensis, aliique illius vicariatus missionarii ad missam pro populo non tenentur. ibidem.

I. Episcopus Dromorensis, qui praeter episcopatum parochi officium in ecclesia parochiali Newres gerit, per unam missam non satisfacit utrique muneri. n. 364. p. 429.

Itaque S. Congregationis mens fuit, ut in parochia vicarium constituat, qui praeter alia munera missam applicet. ibidem.

Circa praeteriti temporis omissiones ad Sanctitatem suam res ista remittitur. ibidem.

I. Obligatio missae pro populo afficit etiam episcopos, ac parochos orientales. n. 365. p. 430.

Sed circa dierum determinationem servari possunt leges, et rationabiles locorum consuetudines. ibidem.

Quae si desint, necesse non est, ut determinatio fiat iuxta normam ecclesiae occidentalis. ibidem.

Episcopis orientalibus obligatio isthaec opportune manifestanda praecipitur; at circa dierum determinationem leges occidentales exponendae mandantur, ut ipsi inde

nes adhiberi commendat. num. 18. p. 554.

Cetera. V. *Encyclica. Episcopus* §. III.

Missionarii. V. *Missa* §. VI. *Indultum. Votum.*

§. I.

Moniales circa abusus, qui in monasteriis oriri possunt.

II. Quid veniat nomine abusus? numer. 123. p. 158.

De nonnullis speciatim abusibus agendum sumitur. ibidem.

II. Abusus est consuetudo vitae privatae, quem evellere summi Pontifices, et SSmus D. N. omni tempore studuere. n. 124. p. 159.

Quomodo obstaculum, quod persaepe vitae communi livella obiiciunt, superari possit? n. 125. ibi.

II. Obstaculum ex tenuitate redituum, et monialium repugnantia, quomodo Ben. XIV. tolli posse suadeat? n. 126. p. 160.

II. Abusus est, ut aliquo in festo a monialibus in particulari sumptus perferantur, vel, si nomine monasterii fiant, admodum sint immodici. n. 127. p. 161.

S. C. Ep. et Reg. encyclicae hac de re literae pro Italia et insulis adiacentibus. n. 128. *et seq*. p. 162.

Abusus est, ut novitiarum dos non restituatur, si professionem nolint, vel nequeant emittere. numer. 130. ibi.

II. Abusus est, ut in ecclesia monialium exteriori parochiae erectae adsint. n. 131. p. 163.

Abusus est, ut in exponendo SSmo Sacramento prius monialibus in interiori choro, postea populo publice benedictio impertiatur. n. 132. ibi.

II. In monialium ecclesiis sodalitia laicorum institui non debent. numer. 133. p. 164.

Confessario cum participatione praelati ordinarii, non directori competit monialibus licentiam dare, ut se communicent diebus a regula non praescriptis. num. 134. p. 164.

Pro retentione clavis tabernaculi standum est decreto S. C. Ep. et Reg. ibidem.

Viri neque ad crates, neque ad fores monasterii educandas docere debent circa musicam. n. 135. ibi.

II. Regulares non possunt esse capellani monialium, nisi certis cautelis adhibitis. n. 136. p. 165.

Onera missarum regularibus a testatoribus iniuncta alibi transferri debent. ibidem.

Abusus est, quod cadavera sepeliantur in ecclesiis monialium, vel sepulcra in iisdem construantur. n. 137. ibi.

Abusus est, quod moniales pro collocutorio utantur confessionario, vel rota, vel cratibus in ecclesia fixis. n. 138. ibi.

II. Abusus est, quod moniales dormiant associatae. n. 139. p. 166.

II. Abusus est, quod musicam canant etiam in interiori ecclesia. n. 140. ibi.

II. Abusus non est, quod moniales officia propria dioecesis loci non recitent, exceptis aliquibus casibus. n. 141. ibi.

Abusus non est, quod prius professa praecedat prius receptam. n. 142. ibi.

De huiusmodi abusibus, qui plura cupit, adeat Crispinum, Ferrarium, Pignatellum. ibidem.

§. II.

Moniales quod administrationem bonorum.

II. Quam recte Bened. XIII. fecerit, cum de monasteriorum reditibus S. Congregationi referre voluit. numer. 165. p. 179.

II. Oeconomicum monasteriorum regimen ab episcopi auctoritate pendet. n. 166. p. 180.

Hinc S. Cong. Ep. et Reg. haud facile solet approbare monasteria

sa poena ipso facto incurrenda. n. 183. p. 186.

In contractuum stipulatione procedendum esse prout de iure. ibid.

II. Regulares et seculares exempti, si agatur de iis, qui in monasterio degunt, puniri possunt ab ordinario circa administrationem bonorum et clausuram. n. 240. p. 213.

Administratores eorumdem bonorum rationes eidem reddere tenentur. ibidem.

Quin etiam accedente iusta causa, ab eo amoveri possunt, si superiores regulares id facere detrectent vel negligant. ibidem.

II. S. C. Conc. in *Conversana* edixit,

Revisionem computorum faciendam esse ab episcopo cum superiori regulari ad dub. XXIII. numer. 255. p. 225.

Facultatem pro alienationibus rerum modici valoris dandam esse ab episcopo non a praelato regulari ad dub. XXVI. ibidem.

II. Eadem S. C. in *Ferrarien.* declaravit,

Vicarium monasteriorum exemptorum eoque impedito, confessarium posse intervenire contractuum stipulationi ad dub. II. numer. 256. p. 226.

Item rationum redditioni, et computorum revisioni ad dub. III. ibid.

II. Archiepiscopum non posse, irrequisito superiore regulari, exigere rationum redditionem ad dub. V. n. 257. et *et seq.* p. 227.

Electionem novorum ministrorum spectare ad priorissam et moniales cum interventu superioris regularis, et ad archiepiscopum spectare patentium expeditionem ad dub. VI. ibidem.

Dimissionem faciendam esse in manu priorissae; remotionem faciendam esse a priorissa ac monialibus iuxta bullam « *Inscrutabili* » ad dub. VIII. ibidem.

Ministrum vigore patentium non posse administrationis actus inire sine praevio priorissae ac monialium consensu, ad dub. IX. ibid.

Posse moniales eum interventu superioris regularis ministro dare facultates sibi bene visas, et alios procuratores constituere ad certa negotia ad dub. X. p. 227.

Quaecumque instrumenta stipulari debere coram priorissa ac monialibus capitulariter congregatis cum interventu superioris regularis ad dub. XII. ibidem.

In instrumentis praenominari et prius subscribi superiorem ac postea ministrum. ibidem.

Archivium retineri debere intra claustra non in collocutorio ad dub. XIII. ibidem.

Libros magistrales retineri debere in archivio, et de trimestri in trimestre tradi debere ministro ad dub. XIV. ibidem.

S. C. Conc. in *Ariminen.* declaravit non obstante contraria consuetudine episcopum posse rationum redditionem exigere ad dub. IX. n. 251. p. 221.

Sed libros non esse asportandos. ibidem.

Et computa revidenda esse ad crates. ibidem.

Idque solum fieri posse ab episcopo, si superior regularis opportune monitus nec per se, nec per alium comparuerit. ibidem.

§. III.

Moniales quoad clausuram.

II. Affertur Bonif. VIII., et Conc. Trid. dispositio super lege clausurae a sanctimonialibus custodiendae. numer. 29. *et seq.* p. 127.

II. De constitutionibus eadem super re a S. Pio V. usque ad Pium VII. identidem per summos Pontifices emanatis. n. 31. *et seq.* p. 128.

III. De constit. « *Circa pastoralis* » S. Pii V., quae affertur. num. 1. p. 323.

Curam habet Pontifex, ne quid incongruum in monasteriis sacrarum Virginum inveniatur. ibidem.

Itaque innovat decreta sacrorum

Et sufficere eidem stallum praeparare,

Et excipiendum sine processione, cruce, et cantu. n. 248. p. 218.

Decrevit insuper priorem provincialem semel tantum in anno clausuram interiorem visitare posse iuxta formam const. Alex. VII. ib.

Sed episcopum certiorandum per clausurae custodem. ibidem.

Ipsum provincialem assumere posse in convisitatorem vicarium monialium, aut alium fratrem, servata forma const. praedictae. Ibid.

Nec impediri posse, quominus personalem monialium visitationem ad crates absolvat. ibidem.

Et si faciant alibi, veluti ad confessionale, vel fenestellam SS. Communionis incidere in poenas const. eiusdem. ibidem.

Priorem, et vicarium ordinarium sine episcopi licentia tum ingredi posse locutorium, cum ita postulet exacte sui officii administratio. ibidem.

Vicarium posse ingredi ad visitandas crates, ne moniales cum saecularibus, vel regularibus clandestine loquantur. ibidem.

Provincialem, et vicarium, aut alium religiosum absque episcopi licentia non posse in confessionario extraordinario sedere, ut monialium confessiones audiat. ibidem.

Neque ibidem, neque in confessionario ordinario posse exhortari, et audire. ibidem.

II. Superiorem regularium posse atrium clausurae omnibus patens ingredi, et puellae vestiendae benedictionem dare. n. 249. p. 220.

Eumdem idipsum facere posse in ingressu, vel egressu educandae, vel ancillae. ibidem.

Item sine episcopi licentia locutorio interesse posse, cum a procuratore recitantur computa in libro maiori reportanda. ibidem.

Absente superiore, confessarium remanere vicarium monasterii. ib.

II. In *Ariminen.* resolvit,

Episcopum moniales exemptas posse cogere ad subeundam visitationem personalem ad crates. n. 250. p. 221.

Et posse visitare nedum moenia exterius, sed et interius, chorum, cellas, et similia. ibidem.

Stratum cum pulvinari eidem praeparandum. ibidem.

Confessarium, officiales, aliosque ministros in ingressu, et egressu teneri eum comitari. ibidem.

Episcopum posse solum cum suis convisitatoribus ingredi monasterium. ibidem.

II. Non obstante contraria consuetudine, posse rationum redditionem exigere. n. 251. ibi.

Sed libros non esse asportandos. ibidem.

Et computa revidenda esse ad crates. ibidem.

Idque solum facere posse, si superior regularis opportune monitus nec per se, nec per alium comparuerit. ibidem.

Posse a superiore regulari viceconfessarium deputari, dummodo semel fuerit approbatus ab episcopo. ibidem.

At hunc vice-confessarium non posse deputari in confessarium extraordinarium. ibidem.

Confessarium extraordinarium ab episcopo approbandum esse qualibet vice. ibidem.

II. In *Conversana* declaravit,

In monasterio exempto abbatissae electionem fieri non posse sine praesidentia episcopi, vel eius deputati. n. 252. p. 223.

Eamdemque aliter factam esse nullam. ibidem.

Pro munere priorissae suffragia libere danda esse iuxta qualitates et merita, non iuxta anzianitatem. ibidem.

Triennalem commissarium non posse, exacto triennio, in confessarium eligi, sed alium nominandum. ibidem.

Claves clausurae monasterii non a sacerdote saeculari, sed a confessario retinendas. ibidem.

§. IV.

Moniales quoad confessarium.

§. V.

Moniales quoad dotem.

§. VI.

Moniales quoad Regulam et constitutiones.

§. VII.

Moniales quoad visitationem praelatorum regularium.

Praelati regulares in monasteria monialium sibi subiecta ingredi prohibentur, nisi semel in anno ex causa visitationis localis. n. 1. p. 557.

III. Sed si ob clausurae custodiam, vel urgentem causam monasterium ingredi debeant, ingrediantur cum episcopo, vel persona ab hoc deputanda. n. 2. p. 558.

Visitatio a praelatis regularibus facienda est per seipsos, non per substitutos, cum assistentia quatuor monialium et sororibus, unico die post ortum, et ante occasum solis, nulla sumpta in monasterio refectione. n. 3. Ibi.

Et tunc si visitator sit generalis possit secum ducere duos socios sui ordinis: si alius a generali, unum tantum, nunquam in actu visitationis ad invicem separandos. n. 4. ibi.

Visitationem personalem peragere debent ad crates extra septa monasterii, itidem per se ipsos, et non per substitutos. n. 5. ibi.

Moniales. Vid. *Disciplina.* §. 1. *Educandae.*

Moniales Galliarum et Belgii. V. *Instituta votorum simplicium.* §. IV.

Multa. V. *Depositarius.*

Mons pietatis
et Mons frumentarius.

II. Leges civiles atque canonicae foeneratorum perniciem coercuerunt, radicem non extirparunt. n. 296. p. 517.

II. B. Barnabas Interamnensis montes pietatis excogitavit, eorumque erectionem Accademia Perusina commendatione dignam censuit. n. 297. p. 518.

Res Perusiis publice, adstante populo, et utroque clero, disceptata est, et plausu excepta. n. 298. ibi.

Huiusmodi opus a Perusiis ad alias urbes, Italiae praesertim propagatum plures Summi Pontifices a labe usuraria immune declararunt. n. 299. ibi.

II. Cum tamen idem opus tamquam usurarium exagitari non desineretur, omnem quaestionem diremit synodus Lateranensis sub Leone X. cuius constitutio refertur. n. 300. p. 519.

II. Paulus V. constitutionem edidit pro montibus pontificiae ditionis, ne quis eorum pecunias in alium quam in pauperum levamen erogare praesumat. n. 301. p. 520.

Ad tollendos abusus aliam constitutionem edidit Bened. XIII. pro almae urbis montibus. n. 302. ibi.

Triplex est montium species. numer. 303. ibi.

Prima adest, quando gratis pecunia commodatur. ibi.

Secunda est, quando mutuum datur cum obligatione solvendi aliquid modicum pro expensis, deque eius iustitia non licet hodie dubitare. n. 304. ibi.

II. Tertia est, quando montium aerarium ex pecunia conducta, vel censibus accepta constituitur; haec etiam licita reputatur. n. 305. p. 521.

Posset quarta etiam species adiici quando non pecunia, sed genus ex. gr. frumentum commodatur: sed haec cum tribus allatis confundi potest. n. 306. ibi.

Dubitari nequit, quod prima species ex tribus supra dictis sine Pontificis venia erigi possit. n. 307. ibi.

De secunda ac tertia necessaria est auctoritas Summi Pontificis; siquidem nunquam sine venia Pontificis aliquid augmenti exigere licet. n. 308. ibi.

Hanc doctrinam tradit Ben. XIV. ex declarationibus S. C. Conc. numer. 309. ibi.

II. Quin imo episcopus potest et debet usum moderari, si progressu temporis immodica evaserit, quamquam satius sit S. C. consulere. n. 310. pag. 522.

Benedicti XIV. doctrinam, etiam in praesens, inculcat S. C. in responsis ad episcoporum relationes. numer. 311. ibi.

Monacellus aliquas normas tradit

quam ut ordinandi strenui operarii evadant in ecclesia Dei. n. 1. p. 100.

Itaque indulta *Extra tempora* et super *Insterstitiis* parcius concedere sibi proponit. ibi.

Per haec indulta non relaxatur disciplina de non ordinandis titulo patrimonii, nisi ob necessitatem, et commoditatem ecclesiae. ibi.

Nec sublatum censetur ordinantium episcoporum arbitrium circa eorumdem indultorum executionem. ibidem.

III. Dolenter agnovit Pontifex, alicubi ab episcopis ordinari subditos alienos sine suorum episcoporum commendatitiis, et dimissoriis. num. 2. p. 101.

III. Ad hosce abusus de medio tollendos Pontifex statuit, atque decernit, nulli episcopo licere subditum alienum ad tonsuram promovere sub praetextu cuiuscumque beneficii assequendi. n. 3. p. 102.

Item clericum iam a suo episcopo promotum non posse ab alio episcopo ad ulteriores ordines promoveri ratione beneficii sine testimonialibus episcopi tam originis, quam domicilii. ibi.

III. Ut quis ordinari valeat ratione beneficii, hoc debet esse ad sustentationem sufficiens iuxta taxam synodalem, vel morem regionis; quin liceat beneficii insufficientiam cum patrimonio supplere; et episcopus de literis testimonialibus et reditu beneficii mentionem faciat. numer. 4. p. 103.

Subditus ratione originis is est, qui alicubi naturaliter, non ex accidenti ortus est. n. 5. ibi.

Siquis in loco, ubi ex accidenti ortus est, moram traxerit, ita ut impedimentum canonicum contrahere potuerit, literas testimoniales ordinarii loci eiusdem exhibeat. ibi.

Si pater in loco originis filii domicilium statuerit, patris non origo, sed domicilium attendendum est. ibi.

III. Subditus ratione domicilii ille dicitur, qui aliquo in loco per decennium inhabitans, vel maiorem bonorum partem transferens, ibique per considerabile tempus commorans, animum ibidem permanendi demonstret, ac iure iurando affirmet. n. 6. p. 104.

Qui a loco originis demigraverit aetate, qua impedimento contrahendo aptus esset, testimoniales episcopi originarii exhibeat. ibi.

Nullus episcopus aliquem ex titulo familiaritatis ordinet sine testimonialibus episcopi originis, et domicilii; et nonnisi, integro completo actualis servitii triennio, ac beneficio intra mensem ab ordinatione collato. n. 7. ibi.

III. Episcopus ordinans subditos suos vel, alienos examinare eos possit tam circa scientiam, tam circa servatam huiusce constitutionis formam; aliter suspendendi a collatis ordinibus facultatem habeat. n. 8. p. 105.

Si quis contra hanc constitutionem ire praesumpserit, ordinans a collatione ordinum per annum, ordinatus ab exercitio ordinum susceptorum arbitrio proprii ordinarii eo ipso suspensus sit, aliisque poenis subiaceat. n. 9. ibi.

§. II.

Ordinatio quoad obligationem episcoporum ordinandi per se ipsos, ubi de literis dimissoriis ac testimonialibus.

I. Episcopi, per se ipsos ordines conferre tenentur, nisi aegritudine impediantur. n. 62. p. 146.

Causa aegritudinis late accipienda est, ita ut quodvis aliud simile grave ac rationabile impedimentum excuset. n. 63. ibi.

I. Iura sacram ordinationem respicientia innuuntur, ac praesertim const. Innoc. XII. « *Speculatores.* » n. 64. p. 147.

Quatuor ex causis aliquis episcopo subesse potest. n. 65. ibi.

Nempe ratione *beneficii, originis, domicilii, familiaritatis.* ibi.

ratus suspensionem incurrit, usque dum episcopo proprio videatur. n. 78. p. 155.

Episcopus sine dimissoriis, vel testimonialibus scienter ordinans alienum subditum per annum ipso facto suspenditur ab ordinum collatione. ibi.

Si tonsuram eodem modo contulerit, a tonsurae collatione item per annum suspenditur. ibi.

Literae dimissoriae non cessant morte concedentis; adeoque episcopus proterit adhuc alieno subdito ordines conferre. ibi.

Non potest episcopus, sine rationabili causa denegare tonsuram ei, qui ad aliquod beneficium nominatus est. ibi. p. 156.

§. III.

Ordinatio quoad quatuor causas ex quibus subiectio oritur.

I Prima causa, ex qua quis subditus fit episcopi, est beneficium assecutum cum conditionibus in const. *Speculatores* assignatis. n. 79. p. 159.

Episcopus beneficii nequit beneficiatum ordinare sine dimissoriis, aut testimonialibus episcopi originis vel domicilii. ibi.

Necesse non est, ut beneficium sit residentiale. ibi.

Qui plura beneficia possidet a quolibet ipse maluerit, poterit ordinari. ibi.

Ad titulum beneficii statuendum pro ordinatione non sufficit locus gratuitus in seminario impetratus. n. 80. ibi.

Neque capellania mere laicalis. ibidem.

Aliter est de beneficio ecclesiastico, licet amovibili ad nutum; quod ita intelligendum est, ut aliter ordinando provisum fuerit circa titulum patrimonii pro substentatione. ibi.

Beneficium non exuit beneficii ecclesiastici indolem, quamvis quoad personam sit amovibile.

Coadiutoria titulum subiectionis quando sit perpetua, et congruam assignantem praesentet, suppeditare videretur ex resolutione causae *Elboren.* n. 80. p. 160.

Sed minime certum id statui potest; nam S. C. alias respondit coadiutoriam sufficere ad constituendum titulum domicilii, adeoque alias eadem Sacra Congreg. Concilii iuramentum praestari iussit ad formam bullae « *Speculatores.* » ibi.

Itaque verius est, quod coadiutor non ex beneficii, sed potius ex domicilii causa possit ordinari. ibi.

Si beneficium totum in distributionibus constat, nihilominus titulum ordinationi praebet. ibi.

I. Secunda causa subiectionis est origo in aliquo dioecesis loco, modo non sit per accidens. n. 81. p. 162.

Regula tradita ab Honorante pro discernendo episcopo originis. ibi.

Dubia ab eodem resoluta super origine illegitimorum, expositorum, aliorumque id genus. ibi.

Origo matris hac in re non attenditur. n. 82. ibi.

Mora patris accidentalis licet longissima non praestat filio causam subiectionis ad effectum recipiendi ordines. ibi.

Aliter est si ex facto patris colligitur acquisitio domicilii. ibi.

Quo casu si pater ad alia loca trasmigret, filius testimonialibus horum episcoporum indigebit. ibi.

I. Si pater domicilium, quod noviter acquisivit, derelinquat, et ad locum originis remigret, episcopus loci relicti non potest filium eius ordinare, vel dimissoriis prosequi. n. 83. p. 163.

I. Referuntur duo alii casus speciales. n. 84. et seq. p. 164.

Tertia causa subiectionis est domicilium. ibi.

Necessariae sunt testimoniales originis, vel alterius accidentalis domicilii, si promovendus eius aetatis fuerit, ut impedimentum contrahere posset. n. 86. ibi.

Ordinario huiusmodi actas videtur ultra septennium. n. 86. p. 164.

I. Regula ab Honorante tradita ut dignoscatur, an domicilium iuxta conditiones ab Innocentio traditas requisitum fuerit? n. 87. p. 165.

Pro acquisitione domicilii sufficit, ut conditiones praedictae adimpletae fuerint a patre, si filius sit in eius potestate. n. 88. ibi.

I. Quando patris domicilium nullatenus cognoscere, ac determinare datur, potest S. C. Conc. episcopo ex speciali mandato ordinationem alicuius committere. num. 89. p. 166.

Si quis iniuste a proprio episcopo repellatur, potest licite beneficium vel domicilium alibi quaerere ad finem ordinationis. ibi.

I. Ad effectum ordinationis nequeunt simul componi duo domicilia. n. 90. p. 166.

Et quare? ibidem.

I. Dubia ac resolutiones iuramentum respicientia penes Honorantem reperiuntur, remissive. n. 92. p. 167.

Afferuntur speciales casus super domicilio patris. n. 93. et seq. ibi.

Quaestio fit, an adolescentulus per accidens, ex. gr. studiorum causa in seminario alieni episcopi commorans, sine huius testimonialibus ordinari possit ab episcopo proprio originis, vel stabilis domicilii? n. 94. ibi.

Quidquid sit de antiquis resolutionibus S. C. Conc. hodie sententiam affirmativam secuta est. ibi.

Quod nequaquam rigorose accipiendum est. ibi.

Non ita tamen ut aequipolleant literae testimoniales rectoris seminarii. ibi.

I. Quarta et ultima causa subiectionis est triennalis familiaritas, videlicet iuxta conditiones, quae recensentur. n. 95. p. 168.

Tempus cum episcopo exactum ante adeptum episcopatum computatur in triennio. n. 96. ibi.

Non est certum, quod triennium debeat esse continuum. num. 96. p. 168.

Conciliatur diversa sententia, ita ut interruptio notabilis coniungi tempora non sinat. ibi.

I. Familiaris ille dicitur, qui episcopo inservit, cum eo vivit, ab ipso alitur. n. 97. p. 169.

Unde nepotes, et consanguinei, si non serviunt non dicuntur familiares ad effectum, de quo agitur. ibi.

Beneficium familiari conferendum potest esse simplex, modo sufficiens. n. 98. ibi.

Conferri debet saltem infra mensem, etiamsi hic alibi aliud beneficium iam possideat. ibi.

Quamvis iuxta antiquas resolutiones episcopus familiarem titulo patrimonii, vel pensionis posset ordinare. n. 99. et seq. ibi.

Idque etiam post editam Const. «*Speculatores*» valere Giraldius, alique sentiant. ibi.

Nihilominus ex recentioribus Sacrae Congregationis Conc. declarationibus contrarium tenendum esse videtur. ibi.

II. Declarantur casus, quando aliquis pluribus episcopis subiectus variare possit in ordinum susceptione. n. 102. p. 170.

Clerico beneficium in aliena dioecesi possidenti, ab episcopo originis testimoniales denegari non posse decrevit S. C. Ep. et Reg. salvo tamen tum eius iure testificandi, prout sibi in domino videretur, tum iure episcopi beneficii pro ordinando clerico vel non. n. 103. ibi.

I. Eadem S. C. diacono Sorano Neapoli in seminario degenti, ibique capellaniam assecuto literas excardinatorias, vel dimissorias concedi iussit ab episcopo Sorano, qui in seminario eum commorari debere contendebat, tametsi Soranus aer eidem inimicus foret. n. 104. p. 171.

Moreaus et Lamperex commentarium super bulla «*Speculatores*» elucubrarunt. n. 105. ibi.

§. IV.

Ordinatio quoad indultum
Extra tempora *et* Interstitiorum.

§. V.

Ordinatio quoad titulum.

§. VII.

Ordinatio quoad neophitos.

§. VIII.

Ordinatio quoad regulares.

tum non exigitur praevia monitio, et potest iuxta usum saltem antiquum esse indefinita, (quamvis aliter Suaresio videatur) nihilominus aequum est, ut suspenso criminationum capita significentur. n. 262. p. 382.

Vel consideratur uti censura proprie dicta, ac tum nonnisi ob contumaciam irrogatur, eiusque duratio a contumacia dimetitur; in eaque solemnitates iuris, ac monitiones servandae sunt. ibidem.

I. Etiamsi, certis servatis legibus, suspensionem indefinitam irrogare fas aliquando forsitan sit, caute tamen ab episcopis procedendum esse monet exemplum duarum causarum, quarum species et resolutiones afferuntur. num. 264. *et seq.* p. 283.

I. In praedictis hisce causis vitium hoc inerat, quod suspensio haud temporanea foret; unde potest colligi, hodie recessum fuisse a praxi, ut suspensiones indefinitae substineantur. n. 267. p. 285.

Exemplum suspensionis, uti poenae irrogatae praebet causa *Balneoregien.* apud S. C. Ep. et Reg., cuius species enarratur. n. 268. ibi.

I. Potest episcopus suspensionem infligere ex causis occultis sibi notis, et ex informata conscientia, neque tenetur causas significare sive reo, sive metropolitano, bene vero S. Sedi. n. 269. *et seq.* p. 386.

.. In suspensione ex informata conscientia non habet locum trina monitio. n. 271. p. 287.

Quando crimen dici debeat occultum ad hoc, ut ex eo suspensio praedicta infligi valeat? n. 272. ib.

Varia varii doctores docent. ib.

Sed res ex circumstantiarum varietate, et prudenti episcopi arbitrio videtur dimetienda. ibidem.

In hoc valde cavendum est, ne habeatur ut occultum, quod tale revera non est; quando enim episcopus causam suspensionis S. Sedi manifestavit, si crimen reapse non occultum esse constiterit, suspensionem non sustineri, S. C. Conc. declarat. n. 273. p. 287.

I. Secundo adiutor adsciscitur parocho infirmo sive corpore sive mente, adeoque leproso, paralytico; dementi, furioso, aliove id genus defectu laboranti. n. 274. p. 288.

Tertio datur imperito, et illiterato, quando ceteroquin vitae honestae sit. n. 275. ibi.

Quaeritur, an episcopus parochos iamdudum curam exercentes ad examen iterum vocare possit; neque enim difficile est, ut qui iam docti reperti fuerint, lapsu temporis indocti comperiantur. Itaque nihil magis promtum, quam ut iterum examinentur. n. 276. ibi.

I. Id autem episcopo licitum est, quando vehemens imperitiae suspicio subest. n. 277. p. 289.

Examen in forma privata peragi debet. ibidem.

Non licet vero etiam in visitatione omnes indiscriminatim parochos, quando ea suspicio non adsit, examini subiicere. ibidem.

Successores in episcopatu ex rationabili causa, ut supra, possunt examinare parochos a suis successoribus constitutos. n. 278. ibi.

Quando vero de imperitia constiterit, datur adiutor. ibidem.

Improbatur autem edictum generale, quo omnes plane ecclesiastici viri ad examen vocantur. ibidem.

I. Datur coadiutor nedum ob imperitiam *speculativam*, sed et *practicam*, nempe cum quis careat experientia, prudentia, eaque aptitudine, quam exigit accurata muneris ministratio. n. 279. p. 390.

I. Quarto coadiutor datur parocho ob supercrescentem parochianorum numerum. n. 280. p. 391.

Affertur decretum Concil. Trid. *Sess. 21. cap. 4. de Ref.* ibidem.

Additur decreti eiusdem interpretatio a card. De Luca tradita. n. 281. ibi

Populo excrescente, locus est deputationi unius, vel plurium coad-

§. II.

Parochus quoad praedicationem.

Circa praedicandi divini verbi tempus, S. C. Conc. pluries declaravit, id peragi debere post missae evangelium. n. 317. p. 407.

I. Cum praedicat episcopus, alii praedicatores silere debent, minime vero parochus. n. 318. p. 408.

Parochus non potest exigere, ut sibi concionanti detur eleemosyna etiam ex praetextu paupertatis. numer. 319. ibi.

Parochi nullum, etiam episcopali dignitate praeditum, sine proprii episcopi licentia praedicandi causa in suam ecclesiam admittant, nisi cognitus et doctus idem esset, ac id bis, vel ter: sed ab episcopo facultatem habentem prohibere a praedicando parochus nequit. numer. 320. *et seq.* ibi.

S. C. Conc. etsi non dubitaverit de facultate episcopi super imponenda poena pecuniaria contra parochos verbum divinum negligentes, nihilominus eam stabiliter in synodo Novariensi constitutam non decuisse respondit. n. 322. ibi.

I. nter missarum solemnia ante vel post parochi praedicationem, vel saltem hora magis a populo frequentata sacrorum ordinum denunciationes, hebdomadae, vigiliae, festique dies promulgari debent; itemque matrimoniorum, nisi accedat episcopi dispensatio ex iusta causa. n. 323. *et seq.* p. 409.

Et id fieri debet non aliis, praeterquam festis diebus etiam e festorum albo dispunctis, modo accedat Apostolica facultas iuxta mentem in causa *Brunen.* expressam, quae explicatur. n. 325. *et seq.* ibi.

I. In cathedralibus et collegiatis, ubi extat etiam parochia, licet parocho denunciationes promulgare, et parochialem sermonem (e suggestu tamen, ac non diutius quam per horae dimidium) habere, sive in missa parochiali, sive in conventuali aut hora magis a populo frequentata. n. 328. p. 410.

I. De denunciationibus fuse agit Ferrarius. n. 329. p. 411.

II. Afferuntur plura decreta S. C. C. super parochorum obligatione explanandi evangelium, a qua iidem non excusantur vel praetextu contrariae consuetudinis, vel quod publici adsint concionatores, vel quod exiguus est numerus parochianorum, vel quod S. Scriptura per theologum explicatur, vel quod episcopus concionem habet. n. 97. *et seq.* p. 614.

Parochos non excusari neque tempore adventus, neque quadragesimae ab evangelio explicando, licet publici adsint concionatores, tenuit S. Congr. Conc. in *Pisana.* num. 100. p. 616.

§. III.

Parochus quoad residentiam.

I. Tridentinae synodi decretum super parochorum residentia. n. 211. p. 558.

Huiusmodi residentiae obligationem magis magisque inculcavit S. Pius V. n. 212. ibi.

Item Ben. XIII. n. 213. ibi.

Si parochus legitima de causa a parochia discedat, alium, qui suas obeat vices, deputare tenetur: eiusque deputandi ius parochi confirmandi episcopo competit. n. 214. ibi.

Const. Innoc. XIII. « *Apostolici* » a Ben. XIII. confirmata const. « *In supremo* » commendatur, utpote providentissimas ecclesiasticae disciplinae sanctiones continens. ibid.

I. Male nonnulli doctores tradunt, posse parochum abesse per duos menses absque episcopi permissu, modo legitima adsit causa. n. 215. p. 559.

Absentiae causa debet esse episcopo cognita, et approbata, et venia nonnisi in scriptis obtenta. ib.

I. Imo sine hac venia nec per hebdomadam parochus potest abesse. n. 216. p. 560.

Excipitur causa repentina, quae non admittat dilationem; quo casu quamprimum parochus episcopum certiorem faciat. ibidem.

Pro absentia modici temporis sufficere potest licentia vicarii Foranei. n. 217. p. 360.

Exceptis casibus repentinis non potest parochus iuxta Concilium Romanum anni 1725. ultra biduum sine licentia a parochia abesse; in dioecesibus Conc. Romano minime subiectis synodalibus institutis standum esse tradit Ben. XIV. ibidem.

Non licet parocho abesse a parochia, et in Civitate per duo, tria, quatuor milliaria distanti, diu noctuque commorari, licet substitutum relinquat, et diebus festis ad parochiam se ferat. n. 218. ibi.

Item si in civitate maiori anni parte per diem commoretur, tametsi noctu in parochia resideat. ibidem.

Item nec viceversa, si nocte in civitate commoretur, die in ecclesia resideat. ibidem.

I. Imo parochi residere tenentur in domo parochiali, sin minus in domo viciniori, intra ambitum parochialem conducta. n. 219. p. 361.

Si tamen in domo parochiali non resederit, ad fructuum restitutionem non tenetur. n. 220. ibi.

I. Parochi amovibiles residere tenentur aeque ac perpetui. num. 221. p. 362.

Parocho ut sine licentia episcopi abesse liceat, non suffragatur, si habeat iustam causam, licet gravem esse iuret, eamque manifestari expediens non censeat. numer. 222. ibi.

Nec si ea rationabilis viro bono, et aequo videatur, quando ceteroquin talem non esse praelatus iudicet, aut fictam suspicetur. ibid.

Non est liber a culpa, et amissione fructuum parochus, qui per quatuor menses abfuit sine licentia, quantumvis ob evidentem morbi gravitatem, dummodo periculum non fuerit in mora. n. 223. ibi.

Licentia tacita non suffragatur, sed requiritur expressa. ibidem.

I. Potestas cognoscendi, et approbandi causam absentiae competit etiam ordinariis *Nullius* tertiae speciei. n. 224. p. 363.

A residentia non excusat infirmitas, nisi cum ibi curari omnino nequeat. n. 225. ibi.

Neque aetas senilis. n. 226. ibi.

Nec parvus numerus parochianorum. n. 227. ibi.

Nec causa studiorum. n. 228. ib.

I. Neque aeris intemperies, nisi nemo, excepto indigena, sine periculo residere queat. n. 229. p. 364.

At S. C. aliquando hoc in casu indultum temporaneum concessit. n. 230. ibi.

Aliquando negavit. n. 231. ibi.

I. Neque pestis parochum a residentia materiali, ac formali excusat etiam cum vitae periculo. n. 232. p. 365.

Sed possunt excusare inimicitiae quando sunt capitales iuxta doctrinam a Fagnano traditam; itaque S. C. indulta ad sex menses concedit, quae olim semel tantum prorogabat. n. 233. ibi.

I. Hodie vero huiusmodi rigor emollitus est. n. 234. p. 366.

I. Contra parochum absentem procedi potest iuxta *Cap. Ex parte de Cler. non res.;* nempe si constat, ubi sit, personaliter citandus est, ut intra certum tempus redeat, quo elapso, expectandi sunt sex menses, quibus pariter elapsis privatur: si vero nescitur ubi sit, citatur per tria edicta affixa ad valvas ecclesiae, post ultimum edictum expectantur sex menses, quibus elapsis, ad privationem devenitur. n. 235. ib.

I. Ex Conc. Trid. *Sess. 23. cap. 1. de Ref.* alia etiam forma inducta est, nempe, ut primo parochus citetur, deinde ad censuras procedatur, et fructuum subtractionem, et ad alia iuris remedia; postea sex menses omnino expectentur, quibus elapsis, privationi fit locus. n. 236. p. 367.

In hac Tridentini Concilii forma sequestratio fructuum, ac censurae stant loco trium edictorum. numer. 237. ibi.

Unam, vel alteram formam se-

qui liberum est: sed adamussim servanda, aliter nulliter agitur. numer. 237. p. 367.

I. Haec confirmationem habent ex declarationibus S. Congregationis. n. 238. p. 368.

Ante sequestrationem fructuum, omnino requiritur citatio per edictum. n. 239. ibi.

Fructus applicandi sunt pauperibus, aut fabricae ecclesiae. ibid.

I. Affertur facti species ac resolutio causae *Spoletanae*. n. 240. p. 369.

§. IV.

Parochus quoad perpetuitatem vel amovibilitatem parochialis curae animarum.

III. Cura animarum cathedrali ecclesiae Bitectensi dioecesis Barensis, quomodo retroactis temporibus administrata fuerit, innuitur. n. 1. *et seq.* p. 244.

In praesens hic status est, ut habitu ea penes capitulum resideat, actu per canonicum amovibilem exerceatur. ibidem.

Archiepiscopus preces S. Congregationi affert, ut animarum cura, praevio concursu, in titulum perpetuum archipresbytero conferatur. n. 4. p. 246.

At vero acriter huic innovationi adversabatur capitulum in sua deliberatione capitulari. n. 5. ibi.

III. Archiepiscopus a S. C. auditus capituli deliberationem refellere nitebatur. n. 6. p. 247.

III. Referuntur iura ab episcopo in sui adsumpti tuitionem prolata. numer. 7. p. 248.

Et primo quidem, quod ex iuris communis dispositione animarum curatores debent esse perpetui; ib.

Quod amovibilitati eorumdem aperte resistit Conc. Trid. n. 8; ib.

Quod amovibilitas repugnat rationi; et quibusnam de causis? numer. 9. *et seq.* ibi.

III. Quod huiusmodi doctrinam amovibilitati contrariam pluries firmarunt tum Rota, tum S. C. n. 11. p. 249.

Quod in contrarium non esset attendenda qualiscumque consuetudo. n. 12. ibi.

III. Hisce rationibus respondent canonici, quod amovibilitas non adversatur iuris dispositioni; nam textus allati non loquuntur in terminis, adeoque enucleatius explicantur. n. 13. p. 250.

Nec refragatur synodus Tridentina tum quia in textibus allegatis loquitur de parochiis confuse ac vage administratis, tum quia ibidem non strictam facit legem, sed rem episcoporum arbitrio remittit iuxta maiorem animarum utilitatem moderando. n. 14. ibi.

III. Itaque palam est non posse episcopos pro lubitu rectores temporaneos facere perpetuos. num. 15. pag. 251.

Praesertim in casu, in quo assertae abusiones et incommoda minime comprobantur. n. 16. ibi.

III. Quocirca innovatio nulla fieri debet; namque odiosa reputatur in iure, cum praesertim res est de parochiis. n. 17. p. 252.

In praesenti casu canonicus capituli Bitectensis cura animarum auctus, nec mercenarius, nec conductitius est, sed veris et propriis parochis aequiparari debet. n. 18. ib.

III. Cura animarum capitulo Bitectensi non inest per *viam unionis*, adeoque male accomodantur sanctiones Conc. Trid. *Cap. 7. sess. 7. de Ref.* n. 19. p. 253.

Neque etiam confuse et vage exercetur, prouti casus est *Cap. 13. sess. 24. de Ref.* Ibidem.

Quibus in terminis loquitur Rota et S. C. Conc. in contrarium adductae. ibidem.

Inest sed enim vere *principaliter*, et ex *primaeva erectione*, adeoque locus est applicando *Cap. 16. sess. 25. de Refor.*, ubi vetatur, ne beneficia curata in simplicia convertantur. n. 20. ibi.

III. Hoc enim in casu rectores per-

Praeceptum paschale.

constitutionibus standum esse subiunxit.

Regulares quoad interventum ad functionem Oleorum Sanctorum. V. *Olea sancta*.

Alia. V. *Disciplina* §. I. *Encyclica. Exemptio. Missa* §. III.

§. II.

Regulares quoad apostatas.

II. Ex iure communi, et Conc. Trid. superiori regulari licet in quibusdam casibus dare facultatem religioso commorandi extra claustra. n. 12. p. 10.

Hanc potestatem coercuerunt summi Pontifices ac sibi reservarunt. n. 13. ibi.

Itaque S. C. Conc. in responsionibus ad episcoporum relationes huic disciplinae inhaereri iubet. Ibidem.

II. Triplex est apostasia, et qualis? n. 14. p. 11.

Apostasia monachalis subdividitur in propriam, et impropriam, quarum utraque definitur. n. 15. ib.

In apostasia propria satis est, si religiosus animum redeundi non habeat, licet habitum non dimittat. n. 16. ibi.

Poenae apostatarum a iure communi constitutae. n. 17. ibi.

II. Quibus aliquando accedunt poenae a peculiaribus constitutionibus additae. n. 18. p. 12.

Apostatas resipiscentes iterum admitti, imo perquiri inculcat ecclesia. n. 19. Ibi.

Apostolica Sedes aliquando indulta promulgat, quibus apostatas ad claustrum revocat. n. 20. ibi.

Quid agendum, si apostatae aliorum criminum communium rei sint? ibidem.

II. Si in sua dioecesi episcopus fugitivum aliquem habeat, recte se geret, si omnem moveat lapidem, ut ad claustra reducat. n. 21. p. 13.

II. Locum habet apostasia impropria tum cum ex causa vera, vel falsa, ad aliam religionem transeundi praetextu, ab ordine discedit, et in saeculo vagatur. n. 22. p. 14.

Quando superior possit facere facultatem transeundi ad aliam religionem? ibidem.

II. Locum etiam habet apostasia cum quis religionem deserit ex eo, quod professionem impugnat. n. 23. ibi.

De const. Ben. XIV. « *Si datam.* » ibidem.

II. Si quando fiat, ut forma a Bened. XIV., statuta servari nequeat, possunt episcopi consilium praebere, ut exoretur apostolica facultas procedendi, servata in substantialibus forma praedicta. n. 24. ibi.

II. Cuius rei exemplum affertur in quadam causa. n. 25. *et seq.* p. 15.

§. III.

Regulares quoad eiectos.

II. In regularibus e religione eiiciendis forma servari debet ab Urbano VIII. praescripta cum temperamentis ab eodem Pontifice, et Innoc. XII. additis: remissive. n. 30. p. 18.

II. Sententia eiectionis significanda episcopo, cuius in dioecesi expulsus sedem statuit. n. 31. p. 19.

Interim eius iurisdictioni subest, et eiusdem testimonium requiritur, ut expulsus ad religionem iterum admittatur. ibidem.

Aliquando S. Congr. Ep. et Reg. copiam facit procedendi *cum processu camerali*, videlicet cum sola descriptione ac inspectione delictorum. n. 32. ibi.

Crebrius vero rescriptum concedit saecularizationis, quae sit loco expulsionis. n. 33. ibi.

Affertur exemplar formae rescripti pro perpetua saecularizatione. ibidem.

II. Ex huiusmodi rescripto exorta est quaestio causae *Firmanae*, in qua S. Cong. Ep. et Reg. aliquibus post illud editum annis religiosum saecularizatum ad conventum redire

§. IV.

Regulares quoad curam animarum.

norum vero privative ad episcopum. n. 10. p. 307.

III. Remotionem parochi utrique licere statuit absque alterius consensu. n. 11. p. 308.

Firmat exemptionem parochialium in quibus superiores regulares iurisdictionem episcopalem ac temporalem obtinent. n. 12. ibi.

III. Declarat exemptionem parochialium monasteriorum, in quibus resident superiores generales, non extendi ad residentias aliorum superiorum non generalium; indicat mendum in plerisque editionibus Conc. Trid. n. 13. p. 309.

Decernit, non requiri pro exemptione, quod monasterium sit caput ordinis. n. 14. ibi.

III. Parochiales autem unitas monasteriis residentialibus superiorum generalium non gaudere exemptione. n. 15. p. 310.

III. Enunciat privativam iurisdictionem episcopi in parochianos etiam huiusmodi parochiarum exemptarum; item ius nominandi et approbandi parochum et instandi, quatenus opus sit, pro remotione. n. 16. p. 311.

Statuit residentiam superioris generalis ad effectum exemptionis non vagam et arbitrariam, sed illam dumtaxat intelligi, quae a constitutionibus, vel a consuetudine ordinis praefinitur. n. 17. ibi.

III. Aut quam superior generalis semel initio elegerit, sublata facultate variandi. n. 18. p. 312.

Et salvo maiori iure episcoporum, si qui maioris iurisdictionis quasi possessionem habeant. numer. 19. ibi.

Clausulae praeservativae, aliaeque in praedicta constitutione appositae. n. 20. *et seq.* p. 313.

II. Ben. XIV. in relata const. « *Firmandis* » de parochiis ad regulares pertinentibus cumulate agit. n. 2. p. 4.

Ac modum suggerit, quo amputantur quaestiones tum a doctoribus iam agitatae, tum eae, quae forsan oriri possint. ibidem.

Hinc S. C. Conc. in responsionibus ad episcoporum relationes eiusdem constitutionis observantiam de more inculcat. ibidem.

II. S. C. Conc. in *Omolucen.* resolvit, n. 3. *et seq.* p. 5.

Quoscumque monachos parochia auctos teneri visitationem episcopalem subire, procurationem solvere, festa dioecesis annunciare, ac celebrare, et chrisma et olea ab episcopo accipere. ibidem.

Eosdem non posse ad parochiam deputari sine episcopi licentia, neque etiam in coadiutores dari. Ib.

Posse episcopos licentias confessariorum limitare. ibidem.

Non posse regulares ad libitum suum pro parochiis modo unam, modo aliam ecclesiam, vel capellam constituere sine episcopi licentia. ibidem.

A regularibus in parochiis etiam ex iure patronatu laicali acquisito vel cesso ad se pertinentibus sine licentia episcopi non posse parochos deputari, vel removeri. ibid.

II. Eadem fere censuit S. C. Conc. in aliis similibus causis. n. 5. *et seq.* p. 6.

In *Perusina* declaravit. n. 8. ibi.

Episcopum visitantem iuxta consuetudinem exigere posse procurationem, visitare aedes parochiales, sacras supellectiles, templa, eorumque ornatum, et libros parochiales inspicere. ibidem.

II. Episcopi possunt praescribere, ne parochi regulares excedant taxam pro emolumentis stolae ab se pro saecularibus constitutam. n. 9. p. 7.

II. Quamdam consuetudinem in possessionibus parochiarum regularium suscipiendis praeter id, quod a iure canonico requiritur, in diaecesi Linciensi obtentam observari iussit S. C. Ep. et Regul. sublatis abusibus. n. 10. ibi.

Regulares quoad conferentias casuum. V. *Conferentiae casuum.*

Regulares quoad confraternitates. V. *Episcopus.* §. VII.

Regulares quoad ordinationem. V. *Ordinatio.* §. IV. VI.

§. I.

Relatio status dioeceseos, et visitatio SS. Apost. LL. circa disciplinam iam obtinentem ante Constitut. Sixti V.

§. III.

Relatio et visitatio SS. LL. AA. quoad personas huic obligationi obnoxias et quoad impedimenta excusantia.

§. IV.

Relatio quoad rationem eius conficiendae.

§. V.

Relatio et visitatio SS. LL. quoad tempus eas leges absolvendi.

I. Temporum spatia, quibus relationes remittendae sunt. n. 79. p. 35.

I. Carpentoratensis episcopus inter Galliae episcopos recensetur. n. 80. pag. 36.

Clemens VIII. Hungaros de quadriennio in quadriennium ad officium relationis mittendae confirmavit. n. 81. ibi.

Hibernis ob paupertatem S. C. Conc. ad decennium id officii prorogavit. n. 82. ibi.

Hodie non conceduntur generalia huiusmodi indulta, sed iusta accedente causa, prorogatio ad breve tempus non denegatur. n. 83. ibi.

Spatia temporum non a die adeptae ab unoquoque possessionis, sed communiter pro omnibus a die 20. Dec. 1585. pro episcopis, pro praelatis inferioribus a die 23. Nov. 1740. computantur. n. 84. ibi.

Quin obstet, si post possessionem breve tempus effluxerit; succurritur enim per veniam exorandam (1).ibi.

I. Satis est, ut id officii, durante spatio praefixo, ex. gr. triennio expleatur. n. 85. p. 37.

I Quae ratio cum responsionibus remittendis tarditatem afferret, Lambertinus cum S. C. Conc. secretarium ageret, in subsidium celeberrimum Lucchesinum sibi dari obtinuit. n. 87. p. 39.

Ad pontificatum Lambertinus assumptus *Congregationem particularem* pro relationibus examinandis perpetuo constituit. n. 88. p. 39.

I. Primum huiusce Congregationis conventum idem Summus Pontifex apud se haberi voluit. n. 89. p. 40.

Non constat, an primitus specialis officialis responsionibus conscribendis addictus esset, vel secretarius pontificiarum epistolarum id officii obiret. n. 90. ibi.

Prouti ad haec tempora factum est. ibi.

Hieronymus De Andrea secretarius, comprobante Angelo cardin. Maio praefecto, Pontifici proposuit ut specialis ad hoc officialis perpetuo crearetur n. 91. ibi.

I. Huiusmodi consilium SSmus D. N. pro sua summa sollicitudine, sapientiaque approbavit ad effectum perduci iussit, primumque ad illud munus auctorem nominare dignatus est. n. 92.

Secretario latinarum epistolarum in eadem particulari Congregatione locus relictus est, quin etiam prima eidem inter praesules sedes adsignata. ibidem.

Remotio. V. *Episcopus*. §. VII. VIII.

Residentia. V. *Episcopus*. §. V. *Parochus* §. III. *Chorus*. §. I. III.

Residentia superioris regularis. V. *Regulares*. §. III.

Residua. V. *Mons pietatis*.

Restauratio. V. *Ecclesia*.

Revisio computorum. V. *Moniales*. §. II.

Ritus in edendo iuramento. V. *Relatio*. §. 11.

(1) Quae iura hoc numero et praecedenti afferuntur robur acquirunt ex quadam declaratione S. C. de Prop. Fid., cuius notitiam nuperrime nacti sumus. Nomine praesulum et apostolicorum vicariorum Britanniae S. C. tria dubia proposita fuerunt, quorum secundum huius tenoris erat. « An » episcopi Hiberniae, qui ex iureiurando in consecratione praestito debent SS. Apostolorum Limina » singulis decenniis visitare, et status propriae dioeceseos relationem praesentare, initium decenni » sumere debeant a die propriae consecrationis, an primum decennium numerare a data const. S. M. » Sixti V, quae incipit « *Romanus Pontifex* » et sic deinceps?

Emi Patres die 12. *Aprilis* 1802. rescripserunt.

» Incipiendum esse primum decennium a die const. Summi Pontificis Sixti V., quae incipit » *Romanus Pontifex* » Si vero episcopi circa ultimum decennii annum consecrati visitationem explere » et relationem status suae dioecesis transmittere nequeant, ob Apostolica Sede prorogationem expo- » stulent. »

De recepto usu, ut Angliae praesules relationem status ecclesiae S. Congregationi de Prop. Fid. nequaquam vero S. C. Concilii remittant. Vid. *Praef. cap. II. n. 63. vol. I. pag. 20.*

§. III.

Seminarium quoad taxam et unionem beneficiorum.

simplicium confirmavit Ben. XIII. sua Const. « *Creditae nobis.* » numer. 143. pag. 113.

Instructio pro confectione taxae, constitutioni additae resolutionibus S. C. innititur; adeoque ab episcopis totius catholici orbis perinde attendenda est, ac aliae S. C. resolutiones. n. 144. ibi.

I. Super taxa adest consultissimum votum in *Massen.* apud S. C. Conc. n. 145. p. 114.

Circa beneficiorum unionem affertur doctrina Ferrarii. n. 146. ibi.

Pro unione facienda primo requiritur, ut seminarium sit erectum et formiter institutum. ibi.

Et quando id locum habeat? ibi.

Secundo requiritur vera, ac praecisa necessitas; et adhibitum deputatorum consilium. n. 147. ibi.

Tertio ut praecesserit dicta taxatio. ibidem.

Beneficia iuris patronatus sive laici, sive ecclesiastici, quaeque ad inferiores collatores pertinent, uniri non possunt. ibidem.

I. Item nec beneficia reservata post vacationem n. 148. p. 115.

Nec canonicatus collegiatarum, aut beneficia curata, vel regularia. n. 149. ibi.

Nec abbatiae, prioratus, et monasteria consistorialia. num. 150. ibidem.

Nec valet omnium universim beneficiorum simplicium unio. n. 151. ibidem.

Super beneficiorum unione adeatur Ben. XIV. *de syn. dioec.* n. 152. ibidem.

III. Affertur taxa pro seminariis a Bened. XIII. praefinita; in eadem observatur, quod praeter Constit. « *Creditae nobis* » et literas encyclicas, quibus cum eadem missa fuit, Ben. XIII. particularem quamdam institutionem adiici iussit, cuius ad normam taxa conficeretur. n. 1. pag. 54.

Quae leges circa subsidia a Trid. patribus sancitae fuerunt pro seminariorum erectione, eaedem valent pro eorumdem conservatione, ac tuitione. n. 1. p. 54.

III. Ratio, cur haec instructio condita fuerit. n. 2. p. 55.

Seminario contributionem pendere debet in primis mensa episcopalis. n. 3. ibi.

Episcopi statum annuum proventuum mensae ante omnia firmare debent, et contributum perpetuo praefigere, quod nec infra tria, nec supra quinque scutata in singula centena esse debet; idem obligat in foro poli, et in foro fori. n. 4. ibidem.

In stabiliendo statu proventuum mensae subducendae sunt impensae pro fructibus recolligendis necessariae, et onera ante Concilii Trid. iam imposita. n. 5. ibi.

Minime vero pensiones, salvo iure repetendi ratam a pensionariis, qui per expressum privilegium exempti non fuerint. ibidem.

III. Quae numero praeterito pro mensa episcopali dicta sunt, pro quocumque alio beneficio obtinent. n. 6. p. 56.

III. Capitula, dignitates, et canonici ad taxam seminario solvendam tenentur. n. 5. p. 57.

Suorum et hi proventuum statum firmare debent, ut supra. ibi.

Distributiones quotidianae in hoc statu non sunt cumulandae, et computandae, dummodo non sint loco praebendae, quo casu duae tantum partes praebendam efformant; et in proventuum cumulo computandae veniunt. ibidem.

Si ad distributionum massam conficiendam beneficia unita fuerint, taxa pro hisce beneficiis persolvitur. n. 8. ibi.

Non sunt computanda legata missarum, nec eleemosynae, sed tantummodo reditus stabiles, ac fixi, etiamsi ex legatis piis ortum habeant. n 9. ibi.

III. In annuo proventu computandi sunt proventus certi, aliique nuncupati *certa de incertis*, minime vero incerta absolute. n. 10. p. 58.

III. Subducenda sunt emolumenta prorsus incerta. n. 21. p. 73.

Incertorum emolumentorum distinctio triplex instituenda est: eorum nempe, quorum incerta est quantitas, at certa substantia; quorum qualitas est prorsus eventualis in hominum arbitrio posita; quorum denique reditus pendet ex circumstantiis quodam modo fatalibus, quae non evenire nequeunt. n. 22. ibi.

III. Prima species taxationi subest, minime secunda, neque tertia, etiamsi aliqui addubitaverint. n. 23. p. 74.

III. In determinanda taxa deducendae sunt impensae, quae in re fiunt. n. 24. p. 75.

Huiusmodi impensae aliquae speciatim indigitantur. n. 25. ibi.

Non subducuntur impensae mere voluntariae incertae, ac extraordinariae; sed tantum ordinariae et consuetae. n. 26. ibi.

Itaque deducendum non est stipendium famuli cuius opera utitur beneficiatus in aliis vitae officiis. ibi.

Neque itinera beneficiarii, ut melius rei suae invigilet. ibi.

Nec stipendia factori, aut ministro exhibita nisi horum necessitas liquido patescat. ibi.

III. Secus est iudicandum de ientaculis, et munusculis, quae dari solent operariis in horreum, vel domum beneficiarii fruges invehentibus. n. 27. p. 76.

Item dicendum est de lucro et impendio ob pecuniam a beneficiario impensam ad fundos pecore, aliove apparatu pro cultura necessarios, vulgo *scorte* instruendos. ibi.

Non est subducenda iactura, quae intendum subiri possit ob colonorum, debitorumque inopiam. ibi.

Subsequuntur quaedam particularia ad casum, de quo agebatur, pertinentia. n. 28. *et seq*. ibi.

III. S. C. in eadem *Massen*. declaravit. n. 36. p. 80,

Arbitrio episcopi relinquendum servare, vel suspendere taxam pro seminario. ibidem.

Iuxta votum Emi relatoris ad taxam teneri beneficia iurispatronatus laicalis. n. 36. p. 80.

Beneficia exigui valoris ibi.

Parochias, quae etiam reditum habent scutatorum infra centum. ibidem.

Non autem capellanias laicales. ibidem.

Non esse taxanda emolumenta mere incerta iuxta *Panormitanam*. ibidem.

Deducenda impendia pro agro colendo, fructibus colligendis, frugibus in horreum invehendis, ientaculis ac munusculis operariorum. ibidem.

Non esse deducendas impensas pro parochorum itineribus, nec pro administro, secluso casu necessitatis. ibidem.

Deducenda stipendia famuli quatenus occupet locum alterius operarii. ibidem.

Deducendum lucrum cessans seminum, pecoris, et aliarum rerum vulgo *scorte*. ibidem.

Minime vero iacturam ob colonorum et debitorum inopiam. ibi.

Ad dignoscendum annuum beneficiorum valorem ducendum esse calculum ex decennio. ibidem.

Notulam redituum a beneficiariis iureiurando esse firmandam ibi.

§. IV.

Seminarium quoad deputatos.

II. Ut episcopis in seminarii regimine aliquod praesto esset adiutorium, Tridentini patres deputatos eligi praescripserunt. n. 92. p. 579.

Duplex est deputatorum species: una duorum canonicorum seniorum, quae interno regimini invigilat; altera duobus e capitulo totidemque de clero coalescens, quae rebus oeconomicis praeest. n. 93. *et seq*. ibi.

II. Per ea verba Conc. Trid. « *Rationes autem redituum... episcopus accipiat, praesentibus duobus*

§. V.

Seminarium quoad servitium cathedralis, vel ecclesiae loci.

II. Hoc servitium non extendatur ad dies feriales. n. 81. p. 374.

Nec attendendus est contrarius usus. n. 82. ibi.

II. Qui sint nominatim dies festi ad hunc effectum, non est determinatum. n. 83. p. 375.

Norma sumi poterit a tabella seminarii Arborensis a S. Congr. approbata. ibidem.

II. Servitium vero non est coercendum ad festa solemniora. n. 84. ib.

Quamvis pro aliis festis simplicibus induci possit usus, ut aliqui per orbem alumni servitium praebeant. ibidem.

II. Quo in chori loco alumni sedere debeant? n. 85. p. 376.

Quid circa servitium in choro ab alumnis praestandum servari oporteat, si seminarium situm sit in loco, ubi cathedralis non adest? n. 86. ibi.

Praesenti articulo conveniunt quaedam resolutiones SS. CC. RR. n. 87. ibi.

S. C. RR. declaravit, seminarium non esse membrum capituli, ac propterea cedere debere locum digniorem curatis, canonicis, et clero parochialium, et collegiatarum. numer. 88. ibi.

Item declaravit, seminarium praecedere debere clericos civitatis. n. 89. *et seq.* ibi.

II. Item censuit, seminario deberi praecedentiam supra canonicos collegiatae Sarni, minime vero, si hi iidem incedant sub cruce capituli cathedralis. n. 91. p. 377.

§. VI.

Seminarium quoad visitationem episcopi.

II. Concil. Trid. iubet episcopis, ut seminarium visitent. n. 122. p. 388.

II. Quae visitatio differt ab alia, quam solemniter per totam dioecesim obire tenentur. n. 123. p. 389.

Super ea speciali seminarii visitatione quid statuerit Ben. XIV. pro seminario Bononiensi, exponitur. n. 124. p. 389.

II. Itidem quae decreverit S. Carolus Borromaeus, late pleneque refertur. n. 125. *et seq.* p. 390.

Seminarium. V. *Moniales* §. V. *Disciplina* §. I.

Senectus. V. *Parochus* §. III.

Sequestratio fructuum. V. *Chorus* §. III. *Parochus* §. III.

Servitium chori. V. *Canonici*, *Capitulum. Chorus. Disciplina.*

Societates biblicae.

III. Afferuntur literae encyclicae Gregor. XVI. incip. « *Inter praecipuas,* » in quibus agitur, de societatibus biblicis, quarum institutum est sacras scripturas vulgari lingua vertere, et ubique disseminare. n. 1. p. 233.

III. Nihil difficilius ad intelligendum, nihilque periculosius ad errores suscipiendos, et ecclesiae auctoritatem contemnendam, quam scripturarum privata interpretatio: idcirco novatores scripturas vulgares ubique disseminant. n. 2. p. 234.

Et S. Sedis morem insimulant, quasi scripturae cognitionem prohibeant, quae tamen e contra eam promovit. n. 3. ibi.

Huc enim pertinet Conc. Trid. lex super institutione praebendae theologalis, quam magis magisque inculcarunt concilia provincialia, ac praesertim Conc. Romanum, et constitut. Bened. XIII., neque inculcare hodie desinit S. Congreg. Concil. in responsis ad episcoporum relationes de statu dioeceseon. ibidem.

III. Cautiones, ne vulgares bibliorum versiones lectitarentur, ac propagarentur, adhibitae a Ben. XIV., ab Innoc. XIII., Pio VI. n. 4. p. 236.

III. Hanc ecclesiae oeconomiam perperam reprehendunt Ianseniani, quorum audaciam confudit Clemens XI. et Pius VI. n. 5. p. 237.

Biblicas societates iam damnaverat Pius VII, aliique subsequi

Pontifices tum ope S. C. de Prop. Fid., tum suis litteris encyclicis. n. 6. p. 237.

III. Pontifex cum antistitibus gratulatur, quod iuxta Pontificum mandata suas de fraude societatum illarum monuerant oviculas, et non paucas ab errore retraxerant. numer. 7. p. 238.

Sectarii biblici per suos missionarios Biblia vulgaria inter infideles disseminantes nihil profecerunt, nisi quod impedimenta aliquando pararunt missionariis catholicis in fidei propagatione. n. 8. ibi.

Sectarii hac via frustrati Neo-Eboraci in America societatem instituerunt a *Foedere christiano* dictam aliis societatibus amplificandam, cuius consilium est libertatem religiosam disseminare, ac per eam libertati politicae viam sternere. n. 9. ibi.

Ad hanc rem adsciverant Italos ubique gentium dispalatos, qui Biblia vulgari idiomate versa in Italiam introducerent una cum aliis pravis libris. ibidem.

III. Quibus cognitis summus Pontifex contristatur pro ea quam gerit, catholicae fidei sollicitudine n. 10. pag. 239.

III. Itaque cum consilio peculiaris Congregationis dictam Foederis christiani societatem damnat, eique nomen dari gravissime prohibet. 11. p. 240.

Innovat insuper suorum decessorum dispositiones contra Biblia vulgari sermone conversa. ibid.

Subinde mandat episcopis, ut fideles a nomine societati praedictae, aliisque dando arcere studeant, et adnitantur, ut biblia diligenter ab eis explanentur, quibus hoc munus inhaeret. n. 12. ibi.

III. In hanc rem ante omnia revocat vigilantiam antistitum Italorum. n. 12. p. 241.

III. Necnon et civilium Italiae principum, quorum potentia ab huiusmodi societatibus oppugnari praenunciat. n. 14. ibi.

III. Denique divinam opem implorat. n. 15. p. 242.

Et episcopis suam impertit benedictionem. n. 16. ibi.

Socialismus. V. *Encyclica*.

Societas Iesu. V. *Seminarium*. §. I.

Sodalitas, sodalitium. V. *Confraternitas*. *Episcopus* §. VII. *Moniales* §. I.

Subsidia dotalia.

II. Circa subsidia dotalia S. C. Conc. in *Fanen.* edixit,

Adtinentes de sanguine a testatore ad subsidia dotalia praelative vocatos intelligi usque ad quintum gradum. n. 199. p. 462.

Praelationem extendi ad puellas comitatus Corticeti. ibidem.

Sub nomine adtinentium de sanguine non venire affines. ibidem.

Iudicium de qualitate paupertatis committendum arbitrio et conscientiae collatorum. ibidem.

Lites, et expensas subeundas ab haereditate. ibidem.

II. In *Romana* edixit, non esse exequendum rescriptum a SSmo impetratum, non exposita conditione praescripta a testatore, qui diserte extraneas excluserat. n. 200. p. 463

In *Ravennaten.* edixit,

Puellas ad subsidia nominatas non posse iterum nominari. n. 201. ibi.

Admittendas esse puellas intra civitatem Ravennae tantum natas. ibidem.

Praefigendum terminum puellis ad matrimonium contrahendum, et quomodo. ibidem.

Providendum dotibus antea collatis, et quomodo? ibidem.

II. In *Romana* praescripsit,

Puellis ad monium dotem admissis non esse praefigendum terminum ad professionem emittendam. n. 202. p. 464.

In causa non secutae professionis, dotem non archisodalitio cedere, sed locum esse novae collationi. ibidem.

FINIS

IMPRIMATUR

Fr. Hieron. Gigli O. P. S. P. A. Magister.

IMPRIMATUR

Petrus Villanova-Castellacci Archiep. Petr. Vicesgerens.

ALIA OPERA

QUAE PROSTANT IN OFFICINA LIBRARIA P. C. DE [illegible]

[illegible] S. J. S[illegible] [illegible] Doctrina ex [illegible] [illegible] oris in [illegible] [illegible], in-[illegible] — [illegible]

[illegible] S. R. I. Card. [illegible] [illegible] [illegible] monumentis [illegible] in-8.

[illegible] P. [illegible] A[illegible] [illegible] Secreti [illegible] [illegible]mbre 17[illegible], in-[illegible].

— [illegible] [illegible] Libri [illegible] [illegible] Was ist der [illegible]

[illegible] [illegible] Impr[illegible] [illegible] Decreti del Concilio D[illegible] [illegible] Pi[illegible] dell'anno 17[illegible] [illegible] Pi[illegible] per Atto Bracali Stampatore Ve[illegible], [illegible] proibizione [illegible] Li[illegible] [illegible] 1[illegible], in-8 — 1

[illegible] Romanum Clementis VIII. [illegible] [illegible] VIII [illegible] editum, [illegible] a Bene[illegible]to XIV. recognit. et castigat. [illegible] in-[illegible]

[illegible] P. [illegible]. Amor Vivificans sive contemplationes [illegible] perfectiones Dei uni[illegible], [illegible]nati et in eucharistia [illegible] ad inducendum animas ad amorem Dei perfectum; his accedunt meditationes [illegible] litaniam lauret. et aliae ad gloriam B. V. Mariae spectantes singulis diebus tot. anni. 1866. [illegible] vol. in-8.

[illegible] Romanum Pauli V. P. M. jussu editum, et [illegible] Benedicto XIV [illegible] et [illegible]tigatum cum nova Appendice Benedictionum et Instructionum. 18[illegible], [illegible]

R[illegible] Confessionis ex Pontificali Romano depromptus. 1[illegible], in-8

SCHELESTRATE [illegible] Acta Orientalis Ecclesiae contra Lutheri haeresim. 1[illegible], in-folio — 1

SYNODUS Provinc. Baltimori. 1841, in-8

SYNODUS Provincialis in Monte Libano [illegible] anno 1736. 1820, in-4.

SYNODUS Provinc. Ruthenorum habita in [illegible] Zamosciae anno MDCCXX. Ben[illegible] XIII [illegible] Ed. alt. 18[illegible], in-8

THEINER August. Disquisitiones Criticae [illegible] praecipuas canonum et decretalium [illegible]. 1836, in-4

— A[illegible] [illegible] quae sunt Caes[illegible] S. R. E. Card. Baronium, O. Raynaldum [illegible] Laderchium presbytero[illegible]

[illegible] Oratorii [illegible] de [illegible] ad nostra usque tempora [illegible] A. Theiner etc. 18[illegible]

[illegible]ASIANI Ph. De Sa[illegible] [illegible] 18[illegible] in-8

ZACCARIAS Laur. Alex. [illegible] monumentorum veterum [illegible] quae [illegible] [illegible] deleturum [illegible]

[illegible] MOLINA P. Fr. Ant. [illegible] Sacerdotum ex [illegible] [illegible] concinnata [illegible]

[illegible]ANDO Gul. Rationale [illegible] [illegible] rationale [illegible] [illegible] hinc fere 70 [illegible] 1860. Neapoli [illegible]

[illegible]ALCO De Romano P[illegible] 18[illegible], Taurini [illegible] vol. [illegible]

GRANATA Dux Peccator[illegible] [illegible] Granatensis ord. [illegible] [illegible] valde pium quo p[illegible] [illegible] et perditionis [illegible] ac salutis aeternae [illegible] Per Michaelem Ab Isse[illegible] [illegible] conversam. 18[illegible]

KNOLL Institutiones [illegible] ca Generalis et Dogm[illegible] [illegible] a Revdo P. [illegible] O. M. S. Fr. Capp. 18[illegible]

— In compendium [illegible] redactae. 1861, Taurini

LO[illegible]EZIUS De SS. Trinit[illegible] B. Thomae prolegomena [illegible]

RITUALIS ROMANI brev[illegible] [illegible]horum commodum [illegible] rum in sacrament[illegible] in infirmorum cura [illegible] [illegible] in-12

STANIHURSTUS. 1[illegible] [illegible] pore mortali pa[illegible] doctrinae placitis [illegible] illustrata. 1863, Taur[illegible]

VALLA[illegible]RIUS Th[illegible] habita auditorio [illegible] [illegible] ab anno [illegible] MDCCC[illegible] [illegible] tertia [illegible]

VINCENTI [illegible] S. A. P[illegible] [illegible] [illegible] theologi[illegible]